Aldous Huxley Ses Sese Karşı

CİLT 1

DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

Bu eseri Mîna URGAN dilimize çevirmiştir.

ÖNSÖZ

**2 Temmuz 1894'de Godalming, Surrey'de doğan Aldous Leonard Huxley, hem baba hem de ana tarafından
ilim ve edebiyat alanında İngiltere'nin ünlü ailelerinden geliyordu. Büyükbabası Thomas Henry Huxley,
Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yansında Darwin kadar tanınmış bir biyoloji bilgini, aynı zamanda, yaşadığı
çağa en çok tesir eden fikir adamlarından biriydi. Babası Leonard Huxley yıllarca Cornhill Magazine gibi
değerli bir edebiyat dergisini çıkarmıştı. Annesi Julia Arnold, Rugby okulunun meşhur başöğretmeni,**

Aldous Huxley Ses Sese Karşı

CİLT 1

DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

Bu eseri Mîna URGAN dilimize çevirmiştir.

ÖNSÖZ

2 Temmuz 1894'de Godalming, Surrey'de doğan Aldous Leonard Huxley, hem baba hem de ana tarafından ilim ve edebiyat alanında İngiltere'nin ünlü ailelerinden geliyordu. Büyükbabası Thomas Henry Huxley, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yansında Darwin kadar tanınmış bir biyoloji bilgini, aynı zamanda, yaşadığı çağa en çok tesir eden fikir adamlarından biriydi. Babası Leonard Huxley yıllarca Cornhill Magazine gibi değerli bir edebiyat dergisini çıkarmıştı. Annesi Julia Arnold, Rugby okulunun meşhur başöğretmeni, terbiyeci ve tarihçi Thomas Arnold'un torunu, kıraliçe Victoria çağının en ünlü şair ve münekkitlerinden Matthew Arnold'un yeğeni ve romancı Mrs. Humphry "VVard'ın kızkardeşiydi. Aldous Huxley edebiyat alanında ne kadar meşhursa, büyükbabasına çeken kardeşi Julian Sorel Huxley de tabiî ilimler alanında o karlar meşhurdur.

ingiltere'nin en seçkin okullarından birinde, çoğu öğrencileri ari-stokrat veya yüksek tabakadan gelen Eton'da

okuyan Huxley, onyedi yaşındayken çok ağır bir göz hastalığı geçirdiği için okuldan ayrılmak zorunda kalmıştır. Daha sonraları alay ederek, kaderin görünüşte haşin davranırken bile aslında insana iyilik ettiğini; hastalığı sayesinde bu kibar okulunu bitiremediği için, tam mânasiyle bir İngiliz centilmeni olmak felâketinden kurtulduğunu söylemiştir. Gözlerinin bozulması, Huxley'nin tıp tahsil etmesine de engel olmuştur. Huxley doktor olmayışına bir bakıma sevinmekle beraber, bir ilim kolunu ciddî bir şekilde inceleyemediğine üzgündür; çünkü ona göre, Yirminci yüzyılda yaşayan bir insanın, Onyedinci yüzyıla uygun zarif bir edebiyat bilgisiyle yetiştirilmesi gülünç bir şeydir.

İki veya üç yıl hemen hemen hiç göremeyen Hux- ley, körlerin okumasını sağlayan Braille yazısını öğrendikten ve hususî dejsler alarak tahsiline devam ettikten sonra; bir büyüteçle okuyacak hale gelir gelmez, Oxford'da Balliol College'e yazılıp orada İngiliz edebiyatı okumuştur. 1915'de Üniversiteyi bitirimce;, birinci dünya savaşı yıllarında çeşitli işler yapmış, bu arada bir hükümet dairesinde memur olarak çalışmış, öğretmenlik etmiş, hattâ kendi iddiasına göre ağaç keserek geçinmiştir.

1919' da Belçikalı Maria Nys ile ve 1955"de karısı öldükten sonra da Laura Archera ile evlenmiştir. Gene

1919' da da John Middleton Murry'nin çıkardığı Athenaeum dergisinde çalışmağa

başlamış; ve bir kay yıl,

hem bu dergiye, hem de başka dergilere, edebiyat, tiyatro, müzik ve resim hakkında

makaleler yazarak

hayatını kazanmıştır. 1923'de de biraz para biriktirip, karısı ve oğlu Matthew ile

İtalya'ya gitmiş ve 1937' de

Kalifornya'ya temelli yerlefinceye kadar, sık sık yaptığı ve tâ Hindistan'a kadar uzanan yolculuklar buyana,

vaktinin çoğunu İtalya'da, bir kısmını da Fransa'nın güneyinde geçirmiştir.

Çağımızın belli başlı . yazarları ar.asmda en çok eser verenlerden biri olan Aİdous

Huxley'nin elliye yakın

kitabı yayınlanmıştır. On bir tane romanından başka, kısa hikâyeleri, şiirleri, bir iki

piyesi ve yirmi ciltten fazla

tutan denemeleri vardır. Birçok edebiyat meraklıları gibi, o da ilkin şiir yazmağa

başlamış ve 1931 yılına

kadar altı şiir kitabı çıkarmıştır: The Burning Wheel (1916), Jonah (1917), The Defeat of Youth (1918), Leda

(1920), Arabia Infelix (1929), Th^ Cicada and Other Poems (1931), The World of Light (1931) ve The

Giaconda Smile (1948) adh piyesleriyle bir hayli başarı kazanmış; ve Point Counter Point yani Ses

Sese Karşı 1930'da This Way to Paradise adı altında Cambell Dixon tarafından piyes

'inline konulmuştur.

1920 ile 1930 arasında beş tane kısa hikâye kitabı yayınlamıştır: Limbo (1920), Mortal

Coils (1922), Little

Mexican and Other Stories (1924), Two or Three Graces (1926), Brief Candles (1930).

Yazar olarak asıl

şöhretini sağlayan romanları şunlardır: Chrome Yellow (1921), Antic Hay (1923), Those

Barren Leaves

(1925), Point Counter Point (1928), Brave New World (1932),Eyeless in Gaza (1936),

After Many a Summer

Dies the Swan (1940), Time Must Have a Stop (1945), Ape and Essence (1948), The

Genius and the

Goddess (1955).

Aldous Huxley romanları sayesinde şöhret elde etmesine rağmen bize kalırsa onun

gerçek değeri, roman

tarzının dışında, yani denemelerinde, seyahatnamelerinde, çeşitli konuları, insanları

veya fikirleri ele alarak

yazdığı eserlerde görülür. Bunları gözden geçirdiğimiz zaman, Huxley'nin ilgilerinin ne

kadar geniş, merak

duyduğu konuların ne kadar çeşitli olduğunu anlarız. Meselâ bunların arasında, Jesting

Pilate'de (1926)

Hindistan yolculuğunu, Beyond the Mexique Bay'de (1934) Guatemala ve Meksiko

yolculuğunu anlatır; Qo

What You Will (1929), Music at Night (1931),The Olive Tree (1936) ve daha başka bir

çoklarında edebiyat

ve sanat meselelerini ele alır; The Art of Seeing'de (1943) kendi gözlerinin düzelmesine yardım eden Dr.

Bates'in tedavi metodunu açıklar; The Doors of Perception'da (1954) meskalin denilerr

uyuşturucu maddenin

tesirlerinden bahseder; Texts and Pretexts'de (1932) dünya edebiyatından seçme

parçalar alıp, bunlar

hakkında görüşlerini ileri sürer; The Perennial Philosophy'de (1945) mistisizm ve din ile ilgili metinlerin izahlı

bir antolojisini verir; Ends and Means (1937) ve Science, Liberty and Peace'de (1917)

siyaset ve

toplum meseleleri hakkında düşündüklerini açıklar; Grey Eminence'de (1941)

Onyedinci yüzyılda yaşayan

bir Fransız din adamının biyografisini yazar; The Devils of Loudun'de (1952) Ursuline

rahibeleri manastırında

görülen ve herkese tesir eden bir sinir nöbetinin psikoloyik tahlilini yapar, v. s. Huxley bu çeşit yazılarında o

kadar derin ve ince bir zekâ, o kadar geniş ve değişik bir bilgi gösterir; hem yeni bir şey öğretmeyi, hem de

okuyucu eğlendirmeyi o kadar iyi bilir ki, David Daiches onun asıl dehasının deneme

alanında göründüğünü

ileri sürmekte haklıdır. Hattâ aslında Huxley'nin romanlarının, gerçek birer romandan

fazla; psikolojik

tahlillerin ve yazarın görüşlerini veya fikirlerini açıklayan makalelerin bir araya

gelmesinden meydana çıkmış

deneme koleksyonları hissini verdiğini söyleyebiliriz. Romanlarının kısa veya uzun

denemelerle dolu

olmasına bir bakımdan hiç şaşmamalı; çünküf Aldous Huxley yaratıcı bir sanatkardan

fazla tipik bir aydındır

- koyunların tiroid guddelerinden tutun da Hintlilerin totemlerine kadar, fosforun

yeryüzünden eksilmesinden

tutun da Mozart'ın müziğinin en ince noktalarına kadar her şeyi biliyor hissini

uyandıran çok zekî bir

aydındır.

Bu tipik aydın roman yazınca, elbette ki fikir romanı yazacaktır; ve Huxley'nin bütün

romanlarının b'i sınıfa

girdiği herkesçe kabul edilmiştir. Gelgeldim bu çeşit romanların kendilerine has kusurlu ve eksik tarafları

vardır; ve bazı münekkitlere göre, Huxley de bütün ustalığına rağmen, bu kusu'ların

önüne geçmemiş, bu

eksikleri tamamlayamamıştır. Sean O'Faola-in'in The Vanishing Hero adlı kitabında

ileri sürdüğüne göre, bu

kusurların başlıcası Huxley'nin roman-larındaki şahısları ele alışında ortaya çıkar.

Gerçek romancıların

yarattıkları şahıslar, kendi hayatlarını yaşayan bağımsız birer varlık gibidir. Halbuki

Huxley'nin eserindeki

şahıslar, canlı birer varlık olmaktan fazla, yazarın belirli bir, görüşünü veya düşüncesini tenısii

«den sözcüleri andırırılar. Böylece Aldous Huxley'nin romanları aklımıza geldiği

zaman, o romandaki

şahıslardan pek bahsetmeyiz de, Huxloy'nin kendinden ve düşüncelerinden uzun uzun

bahsetmek zorunda

kalırız. Huxley'nin eserinde fikrin ön plânda olduğu ve romanlarında şahısların, yazarın düşündüklerini dile

getirdikleri bizim de kabul ettiğimiz bir gerçektir. Fakat bize kalırsa Huxley, bu şahısları kendi düşüncelerinin birer sözcüsü olarak kullanmakla beraber, onlara aynı zamanda yaşayan birer insan hüviyeti de verebilmiştir. Bu şahısları canlandırırken asıl kusuru, onları kendi hallerine bırakıp sırf kendi konuşmaları ve davranışları ile bize kendilerini anlatmalarına meydan vereceği yerde, Victoria çağı romancıları gibi hiç durmadan lâfa karışması, yarattığı şahısları boyuna tahlil etmesi, bütün eser boyunca onları bize açıklamasıdır. Öyle ki, hayal gücümüzü harekete geçirecek hiç'bir anlaşılmadık nokta, hiç bir gölge kalmaz; şahısların bütün duyguları ve düşünceleri göz kamaştıran bir ışık içinde olduğu gibi açığa vurulur; ve Herbert Muller'in Modern Fiction'da dediği gibi, Huxley'i bir elinde neşter, bîr elinde not defteri, kendi yarattığı Şahıslar üzerinde V ir taraftan ustaca tecrübeler yaptığını, bir taraftan da not tuttuğunu görür gibi oluruz.

Huxley'nin hemen hemen bütün romanlarının başlıca şahıslarından biri, doğrudan doğruya otobiyografik, olan, yani Huxley'nin ıkendine benzeyen bir insandır. Meselâ Those Barren Leaves'de Calanıy, Eyeless in Gaza'da Anthony Beavis, Point Counter Point'de Philip Quarles, hayatının çeşitli safhalarında, yazarın

kendini örnek olarak çizdiği portrelerdir. Huxley tıpkı kendi tarzında bir aydın, kendi

tarzında bir romancı olan

Philip Quarles vasıtasıyla Point Counter Point'ın 12 inci bölümüne roman hakkında

bütün bir deneme ekler

ve bu arada Philip Quarles'in ağzından konuşarak kendi romanlarının kusurlu ve eksik

taraflarını, onu tenkit

edenlerden çok daha kesin olarak belirtir; kendini doğuştan bir romancı, gerçek bir

romancı

saymadığını da açıkça söyler: "Fikir romanı. Her şahsın karakteri^ temsil ettiği

fikirlerden mümkün mertebe

anlaşılabil-nıeli. Nazariyeler; duygular, içgüdüler, ruh haletlerinin bir rasyonalizasyonu olduğu nispette, bu

yapılabilir. Fikir romanının başlıca kusuru, fikir sahibi olan ve fikirlerini söyleyen

insanları ele almak

zaruretidir. Böylece romanınızda, insan ırkmın ancak yüzde birine yer verebilirsiniz.

İşte bu yüzden gerçek

romancılar, doğuştan romancı olanlar, bu çeşit kitaplar yazmazlar, Ama şu da var ki,

ben hiç bir zaman

doğuştan romancı olmak iddiasında değildim... Fikir romanının büyük kusuru,

uydurma bir iş oluşudur. Böyle

olması da bir zarurettir; çünkü fikirlerini derli toplu bir şekilde» kolay kolay ve hızla sayıp dökebilen insanlar,

tam mâ-nasiyle gerçek değildir. Bir ucubeye benzerler biraz.'-İşte bu yüzden gerçek

romancılar, yarattıkları

şahısii- düşüncelerinden fazla, duygularının, içgüdülerinin usTtmde durmuşlar; bu

duygular ve içgüdüler

yüzünden insan hayatlarının nasıl geliştiğini anlatmışlardır. Ve fikirler zamanla

değiştiği, değerini kaybettiği

hakle, duygularla içgüdüler aslında pek değişmedikleri için, Huxley'nin gerçek

romancılar dediği yazarların -

kendinde tamamiyle eksik olan o şair ve duygulu tarafa önem verenlerin - eserleri hiç

gözden düşmemiştir.

Halbuki ya-"*"'-]j-vs>ıSaıdığımız çağı en ilgi çekici şekilde canlandıranlardan biri olduğu için bugün bizim için

bir mâna taşıyan Huxley'nin bundan yüz yıl sonra geniş çapta okunup okunmayacağı

pek belli değildir.

Bir fikir romancısının, belirli düşünceleri veya inançları, hattâ kesin bir fikir sistemi olması gerekir. Herkesçe

fikir romancısı olarak kabul edilen Huxley'nin ise, 103G yılına kadar belirli düşünceleri veya inançla rı

olduğunu hiç de söyleyemeyiz. Huxley gene Point Counter Point'daki romancıyı ele

alarak, ondördüneü

bölümde kendini çok güzel anlatır. Philip Quarles'da, bu kesin ve belirli düşünce ve

inanç eksikliği o

kaçlar

aşırı bir şekil almıştır ki, onın kendine has bir hüviyeti yok gibidir: "Philip'in müzmin meselelerinden biri de bu

hüviyet meselesi idi. Philip için, nazarî olarak, zekâsıyla, herhangi başka bir insanın

hüviyetine girmek o

kadar kolaydı ki! Onda öyle bir intibak kabiliyeti-vard» ki, çoğu zaman kendisiyle

başkası arasındaki farkı

ayırdedememek tehlikesine düşer; oynadığı çeşitli roller arasında, asıl aktörün kim

olduğunu kestiremezdi...

Onun dimağı... her tarafa doğru akabilir, önüne çıkan her şeyi içine alabilir, her

girintiye çıkıntıya' do-labilir,

her kalıba dökülebilirdi... Philip Quarles, hayatının çeşitli devirlerinde, hattâ bazen aynı anda, birbirinden

bambaşka kalıplara dökülmüştü. Hem bir sinik olmuştu, hem de bir mistik; hem

insansever, henı-de insanlığı

aşağı gören ve insanlardan nefret eden bir adam olmuştu; bağımsız ve stoik bir şekilde

akla güvenerek

yaşamağa kalkmış, sonra da, tabiata uygun ve medeniyetten uzak bir yaşayış tarzının

mantıksızlığına

özenmişti. Seçtiği kalıp; okuduğu kitaplara, dostluk ettiği insanlara göre, her an

değişebilirdi."

Böylece kesin düşünceleriyle inançları, hattâ belirli bir hüviyeti olmayan Huxley'nin

yazdığı fikir romanı

saydığımız eserlerde - ve bu arada Point Counter Point'da - yazarın inandığı belli başlı bir fikir sistemiyle

değil de, .birbirleriyle hiç bir ilgisi olmayan çeşit çeşit düşüncelerle ve inançlarla

karşılaşırız; ve Point

Counter Point'u okuduktan sonra bütün bu düşüncelerle inançların eninde sonunda

neye vardığını anlamak

istersek, ancak bir tek neticeyi kabul edebiliriz:' Hayatta her şey boştur, her şey

manasızdır, her Şey hayav

kırıklığı ile biter. Bütün bu kötümserliği kendi içinde taşıyan Huxley, 1928'de

yayınlanan Point Counter

Point'da, birinci dünya savaşından sonra can sıkıntısı içinde bunalan, bir türlü kendine bir yol çizemeden

bocalayıp duran, neye inanacağını ve hangi değerlere göre hayatını ayarlayacağını

bilemeyen o bedbaht ve

ümitsiz aydın sınıfını büyük bir ustalıkla canlandırabilnîştir Point Counter Point

adından ve yirmi ikinci

bölümdeki açıklamadan anlaşıldığı gibi, burada Huxley roman tarzını bir müzik

komposizyonu haline

getirmek, makamdan makama beklenmedik geçişler, bir tema etrafında çeşitli

modülasyonlar ve

variyasyonlar yapmak istemiştir: "Gereken tek şey, romanda yetecek kadar kişiler

olması; ve birbirine

paralel, kontırpuam andıran konular bulunması. Jones karısını öldürürken, Smith

parkda bebek arabasını

sürüyor. Sırayla önce biiv temayı, sonra da onun yerine başka bir temayı ele

alıyorsunuz. Modülasyon ve

variyasyonlar, daha ilgi çekicidir; ama daha da güçtür. Romancı, durumları ve kişileri

bir kaç misli arttırarak

modülasyonlar yapabilir. Bir kaç kişinin başka başka şekillerde âşık oluşunu, ölüşünü,

veya dua edişini

gösterir-yani birbirinden farklı insanların aynı meseleyi ele alışlarını anlatır. Yahut da tam tersine^ birbirine

benzeyen insanların, birbirinden farklı meselelerle karşılaşmasını gösterir. Böylece ele aldığınız temanın

bütün safhalarında; istediğinis sayıda ve başka başka makamlarda variasyonlar yapabilirsiniz." Fakat şu da var ki, Huxley'nin Point Counter Point'un kuruluşunda b-.> plânını gerçekleştirmek bakımından büyük başarı gösterdiğini söyleyemeyiz. Gerçi Walter Bidlake yeni sevgilisinin peşinden koşarken, ihmal ettiği eski sevgilisinin ondan vaktiyle aldığı mektupları karıştırdığını; Lady Tantamount'un konsere davet ettiği aydm züppeler evin alt katında gevezelik ederken, Lord Tantamount'un üst katta . laboratuarında ilimle uşraştığını; küçük Phil haritaya bakarken, annesiyle babasının Kızıldenizde yolculuk ettiklerini; Marjorie iç huzuruna kavuşmuşken Walter'in acı çektiğini; Web-ley'nin tertip ettiği mitingi seyrederken Philip Quar-les'ın soğukkanlı tahlilleri ile karısının duyduğu heyecan arasındaki tezadı görüyoruz. Fakat az çok değeni olan bütün yeni romanlarda bu çeşit buluşlarla karşılaşmak mümkündür; ve D. S. Savage gibi belki biraz fazla ileri giden bazı münekkitlere göre, bir müzik kompozisyonuna benzemek Şöyle dursun, Point Counter Point'un yapısı düpedüz ıbozuktur. Aslında bu kitabı geleneklere uygun roman tarzından ayıran tek özellik, bir tek kahraman üzerine değil de, Andre Gide'in 1925'de yayınlanan Les Faux-monnayeurs'ü gibi, bir-birileriyle yakından veya

uzaktan ilgili bir çok

kişiler üzerine kurulu oluşudur.

Huxley'nin Point Counter Point'u yazarken ne kadar ümitsiz bir hayal kırıklığı ve

kötümserlik havası içinde

bunaldığı, romanında ele aldığı kişilerden de anlaşılır. Eğer bunların belli başlılarını eserde göründükleri

sıraya göre gözden geçirirsek, hemen hemen hepsinin; ya bedbaht, huzursuz, ikiye

bölünmüş insanlar;

yahut da doğrudan doğruya gülünç karikatürler olduklarını görürüz. Ve Huxley

bunları ele alırken başlıca iki

marifetini; yani hem parlak psikolojik tahliller yapmaktaki ustalığını; hem de acı ve

keskin olduğu kadar da

eğlenceli bir şekilde alay ve hicvetme kabiliyetini olanca gücüyle meydana çıkarır: Bir

fikir ve sanat dergisine

yazı yazan Walter Bidlake, deliler gibi tutkun olduğu Lucy Tantamount'un metelik

etmeyen bir kadın

olduğunu ve hiç bir erkeğe bağlanamayacağını iyice bilen; ve cinsî istekleri ile dimağı

arasındaki çatışma

yüzünden yıpranan zavallı bir delikanlıdır. İhmal ettiği metresi Marjorie Carling, sanat ve edebiyattan zerre

kadar anlamadığı halde aydın geçinmek isteyen; cinsî bakımdan soğuk mizaçir olduğu

halde de, kocasını1

bırakıp Walter Bidlake'e kaçan, ne yaptığını bilmeyen mânâsız bir kadındır. Bütün

ömrü boyunca sanatından

ve keyfiyetinden başka hiç bir şeye aldırmayan ressam John Bidlake, artık ihtiyarlamış;

hem iyi resim

yapamaz hale gelmiş, hem de kendini ölüme hazırlayamadığı için son günlerini korku

içinde geçirmektedir.

Can sıkıntısından intihar etmek üzereyken biyolojiye merak saran Lord Edward

Tantamount, büyük bir bilgin

olmakla beraber, psikolojik bakımdan hiç gelişmemiş, hayatla hiç bir ilgisi olmayan

ümitsizlik havası

içinde biter: Walter Bidlake'in bunca acı çektikten sonra elde ettiği Lucy Tantamount»

önüne çıkan ilk erkekle

onu aldatır. Okuyucu, John Bidlake'in ölümünü beklerken, bu kanserli ihtiyarın ölmesi

normalken, altı yedi

yaşlarında çok sevimli bir çocuk olan torunu küçük Phil Quarles uzun uzacl;ye anlatılan

bir can çekişmeden

sonra menenjitten ölür. Bir erkeğin sevgisin muhtaç olduğu için, istemiye is-temiye

kocasını aldatmağa

hazırlanan Elinor Quark's, böylece biricik çocuğunu kaybetmiş olur. Everard Web-ley

uzun zamandır aşık

olduğu Elinor'a tam kavuşacağı sırada bir cinayete kurban gider. Sırf iç sıkıntısından

bunaldığı için bu

cinayeti işleyen Spandrell, hayatının boşluğuna artık dayanamayıp kendi ölümünü

kendi eliyle hazırlar.

Siyasî bir maksatla Spandrell'in suç ortağı olan Illidge, Webley'yi ortadan kaldırmanın

hiç bir işe

yaramadığını anlar. Aslında saadete erişen tek kişi, romanda görülen şahısfarın en

iğrenci olan iki yüzlü

Burlap'dır. Ve Point Counter Point'un sonunda, Burlap ile baştan çıkardığı geçkin

bakirenin, aynı banyonun

içine girip kahkahalar attıklarım, çocuklar gibi oynadıklarını görürüz. Huxley, korkunç

bir istihza ile, kitabını

İncil'den aldığı bir sözle bitilir: "Böylelerindir Tanrının ülkesi."

Aldous Huxley'nm 1936 yılına kadar belirli bir hayat görüşü, belirli inançları olmadığını söylemiştik. Point

Counter Point ile bu tarih arasında çıkardığı tek romanı olan Brave New World'de,

teknik alanda ilerlemenin,

psikolojik ve ruh bakımından gerilemeye sebep olacağı ve insanların tam mânasiyle

makinalaş-malariyle

neticeleneceği düşüncesine dayanarak, gelecek günlerin parlak bir hicvini meydana

getirmiştir. Bu yüzden

Brave New World, belki Point Counter Point'dan bile daha menfî ve kötümser bir

kitaptır. li.'36'da Eyeless in

Gaza'nın çıkmasıyla, şüpheci ve alaycı Huxley'nm ilk defa olarak müspet bir Şeye, hem de barışseverlik

kadar müspet bir şeye inandığını görürüz. Bu romanın kahramanı olan ve Philip

Quarles gibi gene

Huxley'nin kendini temsil eden Anthony Beavis, başkalarına bağlanmaktan kaçınan,

başkalarına karşı hiçbir

sorumluluk kabul etmeyen, gerek duygu gerek düşünce bakımından tam bir bağımsızlık

ve kayıtsızlık içinde

yaşayan bir insanken, yavaş yavaş değişire ve kitabın sonunda, sövülmeğe, hattâ

dövülmeğe katlanarak,

barışsever bir mitingde konuşmağı ^öjse alır. Huxley bundan bir yıl sonra yayınladığı

Ends and Me-ans'de

de barışı savunur- ve gaye her ne kadar yüksek ve asîl olursa olsun, bu gayeye varmak

için baş vurulan

vasıtalar kötü ve ahlâksızca olursa, gayenin de ergeç bozulacağı ve soysuzlaşacağı fikri üzerinde durur.

Aldous Huxley'nin eserinde bir dönüm noktası saydığımız Eyeless İn Gaza'dan sonra,

yazarın artık

bambaşka bir yol tutacağı, însansever bir aydın olarak müspet bir şekilde gelişeceği; ve bu romanda

barışseverliği ele aldığı gibi, bundan sonraki romanlarında da çağımızın belli başlı

meselelerini yapıcı bir

düşünme yoluyla ele alacağı umulabilirdi. Halbuki Hux ley'nin Eyeless in Gaza'da

beliren ve gittikçe

kuvvetlenin mistizimi1, belki şahsen kendine bir iç huzuru vermiş olabilir; fakat

1936'dan sonra çıkardığı beş

altı romandan anlaşıldığı gibi, eserine hiç de iyi tesir etmemiş; yaratıcı bir yazar olarak Huxley'nin ne

fikirlerini ne de duygularını zenginleştirmiştir. Üstelik mistiklerin en büyük gayesi

"benlik" dediğimiz şeyi

ortadan kaldırmak, romancının gayesi de, insanların benliğini belirtmek, bu benliğe

uyarak yaşadıkları

hayatı anlatmak olduğuna göre; Huxley şahsiyetlerin değersizliği ve bu şahsiyetler

çerçevesi içinde

insanların sürdükleri hayatın manasızlığına ve boşluğuna inanmakla, romancı olarak

bir çıkmaza girmiştir.

Hux-ley'nin altmışından sonra bu çıkmazdan kurtulacağını, Tsendine yeni ve daha

verimli bir yol çizeceğini

ummak ibelki de fazla aşırı bir iyimserliktir.

Bu mistizimin izlerini 1925'de yayınlanan Those Barren Leaves'de de görürüz. Eserin

sonunda, Huxley'ye

benzeyen bir aydın tipi olan Calamy, hem dimağın hem de vücûdun çeşitli zevklerini

denedikten sonra,

herkesten uzaklaşıp tek başına yaşayarak ruhtan gelen bir gerçeği bulmağa karar verir.

I

"birinci bölüm

"Gecikmeyece'ksin, değil mli?" Marjorie Carling"-in sesinde bir endişe, yalvarmayı andıran bir şey vardı.

Gecikeceğine emin olduğu için üzülen, kendini suçlu hisseden Wal/ter, "hayır,

gedikmem," dedi. Mar-jorie'nin

sesi sinirine dokunuyordu. ÎMarjorie biraz yapmacıklı konuşundu; kendi Ibedfoah tiken

bile, sesi

gerektiğinden fazla kibardı.

"Gece yarısından sonraya kalma." Bir zamanlar akşamları Marjorie'siz sotaığa

çıkmadığını Walter'e

hatırlatabilirdi. Pökâlâ yapabilirdi Ibunu; ama yapmadı. Bunu hatırlatmak,

Marjorie'n'in prensiplerine

aykırıydı. Walter'in sevgisini zorla elde etmek istemiyordu.

"Saat birde diyelim istersen. Bu çeşit toplantıların ne olduğunu bilirsin." Fa'kat gerçekte, Marjorae o ¦çeşit

toplantıların ne olduğunu bilmiyordu; bilmemesinin de sebebi vardı: Walter'in Ikarısı

olmadığı için, o

toplantılara oağırılmıyordu. Walter Bidlake ile yaşamak için kocasından ayrılmıştı.

HıniStîyanlara has vicdan

endişeleri duyan, zavallımın bari olmasına rağmen biraz eziyet etmekten haşlanan, ve

karışımdan üı; almak

isteyen Carling, Marjorie'yi boşamağa yanaşmadı. Walter ile yaşamağa (başlayalı iki

sene olmuştu;

sadece Ski sene; ama daha şimdiden Walter ondan soğumuştu. Başkasını sevmeğe

başlamıştı. Marjorie,

işlediği günah için tek özürü, cemiyet hayatında çektiği sıkıntıyı hafifleten tek tesellimi kaybetmekteydi.

Üstelik de gelbe kalmıştı.

Üstüne düşmekle Walter'! sadece sinirlendireceğini, ibu yüzden Walter'in kendisinden

daha da çok

soğuyacağını bildiği halde, "yarımda," diye yalvardı. Susmak elinde değildi; onu fazla seviyor, ölesiye

kıskanıyordu. Bu sözler, prensiplerine rağmen, ağzından çikıvermişti. Daha az prensip

sahibi olsaydı;

duyduklarını gereken şiddetle anlatsaydı, kendisi için de, belki Walter için de daha

hayırlı olurdu. Fakat

Marjorie, iyi terbiye görmüş, nefsine tamamiyle hâkim olmayı âdet edinmişti. A-ncak

görgüsüz insanların hır

çıkardığını biliyordu. Prensipleri sadece bu kadarına, yalvaran bir sesle, "yarımda, Walter," diyebilmesine

müsaade etti. Marjorfe'nin bu zavallı heyecanı, Wal-ter'e dokunmayacak, onun olsa olsa

sinirini bozacaktı.

Bunu 'biliyordu, gene de dilinli tutamadı.

"İdare edefoilirsem, gelirim." (işte, olan olmuştu. Walter'lin fena halde öfkelendiği sesinden belliydi.) "Ama

söz veremem; muhakkak o saatte gelirim diye bekleme." Lucy Tantamount'un hayalini

bir türlü içinden

koparıp atamayan Walter, "elbette yarımda gelemeyeceğim," diye düşünüyordu.

Beyaz kravatını son Ibir defa düzeltti. Marjone'nin yüzü, kendi yüzünün yanında,

aynadan Walter'e

bakıyordu. Solgun bir yüzdü bu; o kadar zayıf bir yüzdü ki, tavana asılı elektirik

lâmbasından aşağı doğru

süzülen ışık, elmacık kemiklerinin altındaki çukurlarda birer 'gölge belirtiyordu. Gözle

.'inin etrafında koyu

halkalar vardı. En sihatli göründüğü sıralarda bile biraz fazla uzun olan düz burnu,

sıska yüzünde, soğuk ve

kasvetli bir çıkıntı şeklini almıştı. Marjorie'nin çirkin, yorgun ve hasta !bir hali vardı.

Altı ay sonra çocuğu

dünyaya gelecekti. Vaktiyle tek bir hücre, sonra bir hücre kümesi, küçük bir nesiç-

torbası, bir çeşit solucan

olan, derken solungaçlı bir îbalığa benzeyen bir şey, Marjorie'nin rahminde

kımıldıyordu ; günün birinde bir

insan olacaktı - dert çeken, zevk duyan, seven, nefret eden, düşünen, hatırlayan, hayal

kuran, yetişkin bir

insan olacaktı. Vücudunun içinde bir tutam pelte olan bu nesne, bir tanrı icat edecek ve tapınacaktı; bir çeşit

toalık olan bu nesne, yaratacak, yıaralttıktan sonra da, iyilikle kötülüğün savaştığı bir meydan halini alacaktı;

içinde parazit bir solucan gifbfi. körü körüne yaşayan bu nesne, yıldızlara bakacak,

müzik dinleyecek, Biir

okuyacaktı. Bu nesne bir insan olacaktı; küçücük bir et parçası, bir insan vücudu, bir

insan dimağı olacaktı.

İnsanı hayretler içinde bırakan bu yaratma 'işi kadının içinde gelişip duruyordu; fakat

Marjorie, sadece

hastalığının ve yorgunluğunun farkındaydı. Ona kalırsa, bu sır; bitkinlik, çirkinlik,

gelecek hakkında devamlı

bir endişe, kafasında bir dert, vücudunda bir rahatsızlıktan başka bir şey değildi.

Gebeliğin ilk alâmetleri

belirdiği zaman, bedeninde ve içtimaî mevkiinde yapacağ'. yıkıntıdan fena halde

korkmasına rağmen,

sevinmişti; hiç değilse sevinmeğe çalışmıştı. Bu çocuğun, Walter's kendisine daha çok

bağlayacağına

inanıyordu; (çünkü daha o sıralarda bile, Walter, Marjorie'den uzaklaşmağa

başlamıştı). Çocuk, Walter'de

yeni duygular uyandıracaktı; ve bu yeni duygular, onun Marjorie'ye sevgisinde eksik

görünen tarafı

tamamlayacaktı. Çökeceği acıdan korkuyordu; önüne geçilmesi imkânsız güçlüklerden,

sıkıntılardan

korkuyordu. Fakat bu acılar, bu güçlükler pahasına, Walter'ia sevgisinin tazelenmesini

ve kuvvetlenmesini

elde edecekse; bunlara katlanmağa değerdi. Marjoiie her şeye rağmen memnundu. İlk

günler/i tahminlerinin

doğru çıktığını da sandı. Bir çocuğu olacağını duyunca, Walter'in sevgisi canlandı.

Marjorue, iki üç hafta

mes'ut yaşadı; çektiği acıya, rahatsızlığa razı oldu. Sonra, bir gün içinde, her şey değişti: Walter o kadınla

tanışmıştı. Luqy'ndn peşinden koşmadığı zamanlar, Marjorie'ye düşkünmüş gibi

'davranabilmek için hâlâ

elân-den gelemi yapıyordu. Fakat Marjorie bu sevgide garez olduğunu, Walter'in sadece

vazife duygusuyla

müşfik ve nazik davrandığını, anneye karşı bu kadar saygı göstermeğe mecbur olduğu

'için çoculkdan di

nefret ettiğini hissediyordu. Walter bu çocuktan nefret ettiği için, Marjorie de nefret

etmeğe başladı. Artık

saadetin gizleyemedlği o korkular meydana çıktı, zihnini doldurdu. Istırap ve

huzursuzluk; gelecekte

bunlardan başka bir şey yoktu. Şimdi ise, çirkinlik, hastalık, yorgunluk vardı. Marjorie bu haliyle gayesi

uğruna naısıl savaşabilirdi?

Birden bire sondu: "Beni seviyor musun, Walter?" Walter, kahverengi gözlerini

kravattan bir an için

ayırdı; ve onun, keskin bir dikkatle aynadan bakan dertli elâ gözlerine çevirdi.

Gülümsedi. Ama içinden,

"beni bir rahat bırakabilse;" diye düşünüyordu.

7

Sanki öpüyormuş gibi, dudaklarını büzüp açtı. Fakat Marjorie gülümsemedi. Kesif bfir kederle donmuş gibi,

yüzü gene hazin kaldı. Gözlerinde titreyen bir ışık, ve birden kirpiklerinde yaşlar belirdi.

Walter'in sevgisine herhangi bir şekilde baskı yapıp onu kızdırmamak, onu istediğini yapmakta serbest

bırakmak için verdiği bütün kahramanca kararlara rağmen, "bu akşam burada benimle kalmaz mısın?" diye

yalvardı.

Walter bu göz yaşlarını görünce, bu sitem dolu titreyen sesi duyunca, hem vicdan azabına, hem gareze;

hem hiddete, hem acımaıya, hem de utanmaya benzeyen bir heyecana kapildı.

"Ama anlamıyor musun..." (İşte canı bunu söylemek istiyordu, cesareti olsaydı bunu söyliyecekti) "...

anlamıyor musun ki, bu iş eskisi gM değil, eskisi gibi olamaz? Belki de doğruyu söylemek gerekirse, hiçbir

zaman senin sandığın gibi olmadı bu iş - yını aramızdaki sevgi demek istiyorum. Böyle bir sev^i sözde

varmış gibi davrandım ama, aslında hiç de öyle değildi. Seninle dost olalım, arkadaş olalım. Senden

hoşlanıyorum, sana çok muhabbetim var. Ama ne oluv, aşkınla böyle sımsıkı sarma

beni, aşkını zorla verme

bana. Bilsen, âşık olmayan bir insan için, aşık ne fecî bir şeydir; öyle bir tecavüz, öyle ağır bir hakarettir ki!"

Gelgelelim Marjorie ağlıyordu. Kapalı gözlerinin arasından yaşlar damla idamla

sızıyordu. Yüzü titriyor, can

çekişiyormuş gibi allak bullak oluyordu. Ona işkence eden de Walter'di. Walter

kendinden nefret ediyordu.

İçinden, "ama göz yaşlarıyla benden zorla bir şeyler 'koparmasına neden meydan

vereyim?" dîye sordu;

(bunu soranken de, Marjorie'den nefret ©diyordu. Marjorie'nin uzun burnundan bir

damla yaş yuvarlandı.

"Böyle şeyler yapmağa hakkı yolk, bu (kadar mantıksız olmağa hakkı yok. Neden aklını başına toplamıyor?"

"Beni seviyor (da ondan."

"Ama ben onun sevgisini listemiyorum, istemiyorum." Walter, öfkesinin .gittikçe arttığını hissetti. Walter'i

böyle sevmeğe hakkı ydktu; hiç değilse şu sıralarda hakkı yoktu. "Bu bir şantaj," diye kendi kendine

tekrarladı, "bir şantaj. Benâ ıseviyor diye», vaktiyle ben de onu sevdim diye, bana şantaj yapmasına niçin

boyun eğeyim? Zaten ben onu sevmiş miydim hiç? Gerçelkten sevmiş miydim?"

Marjorie bir mendil çıkardı, gözlerini silmeğe başladı. Walter, bu iğrenç

düşüncelerinden utandı. Ama

utanmasına sebep Marjorie idi. Marjorie'nin kabahatiydi bu. Kocasını hiç

bırakmıyacaktı. O zaman sadece

bir aşk macerası olacaktı aralarında. Öğle üstleri atöliyemsi bir apartman katında

buluşacaklardı. Romantik

bir şey olacaktı.

"Fakat benimle gelmesi için İsrar eden ben de-değil miyim?"

"öyle ama, onun da aklını başına toplayıp reddetmesi gerekirdi. Bu işin hep böyle sürüp gidemeyeceğini

anlaması gerekirdi."

Ne çare ki Marjorie, Walter'in istediğini yapmıştı. Onun için her şeyden vazgeçmiş,

toplum hayatında

sikmtıya katlanmıştı. Al sana bir şantaj daha; Marjorie fedakârlığıyla ona şantaj

yapıyordu. Walter içerledi;

çünkü Marjorie bu fedakârlıkları yapmakla, onun dürüstlük ve şeref hislerine

sığmıyordu.

"Ama onda dürüstlük ve şereften eser olsaydı," diye düşündü, "benim dürüstlüğümü ve şerefimi ist'inmar

etmezdi."

Fakat bir de bebek mes'elesi vardı.

"Bu bebeğin dünyaya gelmesine nasıl razı olabilir?"

Nefret ediyordu bu bebekten. Bu bebek yüzünden, Walter'in anneye karşı sorumluluğu

artıyor, anne olacak

bir kadına eziyet ettiği için da suçu artıyordu. Göz yaşlariyle ıslanan yüzünü silen

Marjorie'ye baktı. Gebeliği

onu öyle çirkinleştirmiş, öyle yaşlandırmış ti ki! Bu haliyle bir kaldın ne bekleyebilirdi yani... "Ama yök, hayır,

olmaz!" Walter gözlerini kapadı; belirsiz bir şekilde, adetâ ürperiyonmuş gibi, başını salladı. Bu aşağılık

düşünceyi örtbas etmesi, defetmesi lâzımdı.

Kendi kendine, "nasıl olur da aklımdan böyie şeyler geçebilir?" diye sordu.

Marjorinin tekrar, "gitme," dediğini duydu. Yayık yayık konuşan bu kibar sesin tizliği, öyle sinirine

dokunuyordu ki! "Rica ederim gitme, Walter!"

Marjorie'nin sesinde hıçkırıklar vardı. Al sana bir şantaj daha! Ah, Walter nasıl bu

kadar aşağılık olabilirdi?

Ama gene de, utanmasına rağmen, hattâ bir bakıma utandığı için, duyduğu bu

utanılacak hislerin şiddeti

azalacağına, gittikçe daha fazla artıyordu. Marjorie'den hoşlanmamasından utandığı

için, ondan daha

da az hoşlanıyondu. Onun yüzünden, utanmak ve kendinden nefret etmek gibi acı hisler

duymâ-sı,

Marjorie'den daha da çok soğuması için ayrı bir sebep oluyordu. Ona kızdığı için

utanıyor, utandıkça daha

çok kızıyordu.

"Ah, Ibeni neden rahat bırakmıyor?" Marjorie'nin kendisini rahat bırakmasını

şiddetle, müthiş bir ai'-zuyla

istiyordu; baskı altında olduğu için, büsbütün azan bir öfkeyle istiyordu. (Çünkü bunu

açıfcça. söylemek için

gereken o kaba cesaretten mahrumdu; Marjorie'ye acıyordu, her şeye rağmen ona

muhabbeti vardı;

düpedüz, açıkça zâlim olmak elinde değildi; ancak zavallılığından ötürü, istemiye

istamiye zâlimdi.)

"Beni neden rahat bıraikmıyor?" Marjonie kendisini rahat bıraksaydı, o kalclar çotk sevecekti iki onu! Marjorie

de o kadar daha mes'ut olacaktı ki! Çok, ama çok daha mes'ut olacalktı. Bunu

yapmanın Marjorie'ye hayrı

dokunacaktı. Derken biriden bire, kendi iki yüzlülüğünün farkına vardı. "Ama öyle de olsa, ne diye beni

bırakmıyor istediğimi yapayım?"

İstediği mi? Ama istediği Lucy Tantamount'du. Ve Lucy'yii mantığına rağmen, (bütün

ideallerine ve

prensiplerine rağmen, delice istiyordu; (bendi arzularına karşı koyarak - hattâ

Lucy'den hoşlanmadığı için -

kendi duygularına karşı koyarak istiyordu; çünikü aslında ondan nefret ediyordu. Asil

bir gaye uğruna kötü

çarelere baş vurulabilir. Ama ya gaye da kötüyse, o zaman ne olur? Lucy yüzünden

Marjorie'ye eziyet

ediyordu - onu seven onun uğruna fedakârlıklar yapan, bedbaht olan Marjorie'ye...

Gelgelelim, Marjorie'nin

bedbahtlığı da ıbir şantajdı.

Marjorie, "bu akşam benimle kal," diye bir kere daha yalvardı. Walter'in dimağının bir kısmı bu yalvarmalara

katılıyor, toplantıdan vazgeçmesini, evde kalmasını istiyordu. Ama dimağının öbür -

kısmı daha ağır bastı.

Marjorie'ye yalanlarla, yan yalan yarı doğru sözlerle cevap verdi. Bu yarı yalan yarı

doğru sözler, su

katılmamış düpedüz yalanlardan daha da fenaydı; çünkü Walter'i müraice haklı

çıkaran bir gerçek payı da

vardı bunlarda.

Marjorie'ye sarıldı. Bu hareket başlı başına bir sahtekârlıktı. Bir çocuğun mâkul

davranması için, onu tatlılıkla

kandıran bir adaım tavrıyla, "ama sevgilim," diye itiraz etti, "sahiden gitmeliyim.

Babam da orada olacak." Bu

doğruydu. İhtiyar Bidlake, Tan-tamount'ların evinde verilen toplantılarda her zaman

bulunurdu. "Onunla

konuşmam lâzım." Kesin bir şey söylemeden fakat ehemmiyetle, "iş hakkında" diye ekledi. Ve bu sihirli

kelimeyle, Marjorie ile kendi arasına, sadece erkekleri ilgilendiren mes'elelerdon

meydana (gelmiş bir çeşit

duman perdesi geriverdi. Fakat, Ibu yalanın, duman sanki şeffafmış gaibi, gözy

çarpacağını da

düşünüyordu.

"Onu başka bir zaman görsen olmaz mı?"

Walter başını sallayarak, 'Ibu mühim bir iş," diye cevap verdi. Bir çok özürün, bir tek özür kadar inandırıcı

olmadığını unutarak devam etti: "Zaten Lady Edward, sırf benim hatırım için, kitap

yayınlayan bir Amerikalıyı

davet etti. Bu adam işe yarayabilir; onların ne kadar bol para verdiklerini bilirsin."

Lady Edward, eğer Amerikalı memleketine dönmediy-se - ne yazık ki, dönmüştü galiba

- onu davet

edeceğini söylemişti. Walter, Marjorie ile iken'disinî doğrudan doğruya ilgilendirmeyen

ve konuşulan

(konuyla hiçbir bağı olmayan sözlerle duman perdesini daha da kesif yaparak, "aklın alamayacağı kadar çok

para verirler," dedi. "Yeryüzünde bir yazarın, gerektiğinden fazla para alabileceği tek yer orasıdır." Gülmeğe

çalıştı. "Burada bin kelimeye karşılık iki guinea verildiğine göre, biraz da gerektiğinden fazla para

kazanmağa sahiden ihtiyacım var benim." Marjorie'ye daha sıla sarıldı, onu öpmek için eğildi. Ama Marjorie

yüzünü çevirdi. Walter, "Marjorie!" diye yalvaridı, "ağlama, rica ederim." Kendini suçlu ve bedbaht

hissediyordu. Ama niçin, Marjorie onu niçin bîr türlü rahat bırakmıyordu ?

Marjorie, "ağlamıyorum," dedi. Fakat Walter'in dudağına değen yanağı ıslak ve

soğuktu.

"Marjorie, eğer gitmemi istemiyorsan, gitmem." Marjorie, yüzünü gene başka tarafa çevirerek, "ama

gitmeni sahiden istiyorum," diye cevap verdi. "İstemiyorsun, kalacağım."

"Kalmamalısın." Marjorie, Walter'e foalktı; gü-lümsemeğe gaycet etti. "Bunlar sırf aptallığımdan. Babanı ve o

Amerikalıyı kaçırman mânâsız bir §ey olur." walter'in ileri sürdüğü özürler böyle

tekrarlanınca ayrıca (boş ve

saçma görünüyordu. Delikanlının yüzü bir çeşit tiksintiyle buruştu.

"Bekleye dursunlar," dedi; sesinde öfke seziliyordu. Böyle asılsız bahaneler uydurduğu için ken-ü kendine

kızıyordu. (Basit ve kalba ıgerçeği neden dü-

JS

pedüz söyliyemiyordu? Marjorie nasıl olsa her şeyi biliyordu.) Bu (bahaneleri kendisine

hatırlattığı için,

Marjorie'ye de kızıyordu. Bunların hemen unutulup kaybolmalarını, hiç söylenmemiş

gibi olmalarını istiyordu.

"Hayır, hayır; İsrar ediyorum, gitmelisin. Beıı aptallık ettim, o (kadar. Özür dilerim."

Önce Walter, Marjorie'ye Ikarşı koydu; gitmdyece-ğini, kalmak istediği söyledi Kalma

'tehlikesi artık ortadan

kalktığı için, böyle İsrar etmek dşine geüyoı*-du. Walter gidecekti; Marjorie'nin Ibu

(bakımdan ciddi bir karaı

verdiği besbelliydi. Walter'in asil davranması, nefsini feda eder gibi görünmesi 'için bir fırsattı bu; kendine

pek ucuza, haJttâ Ibedevaya gelen (bir fırsat. Ne iğrenç fair komedi! Ama Walter bu

komediyi oynadı. Sanki

kalmamakla, Marjorie'ye ayrıca ter lû-tûfda bulunuyormuş gibi, sonunda gitmeğe razı

oldu. Marjorie, onun

atkısını bağladı, silindir şapkasını ve eldivenlerini getirdi; ıgüle güle derken, mertçe bâr neş-'e gösterisi

yaparak, onu hafifçe öptü. Marjorie'nin haysiyeti vardı ;aşkda şeref kaidelerine göre

davranmak gerektiğine

inanıyordujBetbahrtlığına rağmen, kıskanç-ğına rağmen, prensiplerine bağlı kaildi.

Walter hür olmalıydı; ona

.karışmağa hakkı yoktu. Zaten en iyi siyaset de karışmamaktı. Daha doğrusu, en., iyi

siyasetin bu olduğunu

umuyordu.

Walter sokak kapısını arkasından çekti ve gece-, nin serinliğine girdi. Cinayet işlediği yerden kaçan,

öldürdüğü insandan kaçan, merhamet ve vicdan azabından kaçan bir katil (bile, onun

duyduğu derin

ferahlığı duyamazdı. Sokakta iyice bir nefes aldı. Hür-

dü. Geçmişi hatırlamaktan, geleceği hayalinde canlandırmaktan kurtulmuştu. Bir iki saat için, geçmişin de, geleceğin de varlığını inkâr etmekte hürdü. Ancak şu an ve şuracıkta, vücudu tesadüfen nerede bulunuyorsa orada yasamakta hürdü. Hürdü - ama boşuna övünüyordu . böyle; çünkü gene de her şeyi hatırlıyordu.

Kaçmak o kadar kolay bir iş değildi. Marjorie'nin sesi peşini bırakmıyordu: "İsrar ediyorum, gitmelisin."

İşlediği suç, hem bir sahtekârlık, hem de bir cinayeftti. "İsrar ediyorum." Asil tavırlar takınarak nasıl da direnmişti! Sonunda yüksek (ruhunu gösterip nasıl da razı olmuştu! Zulmetmekle kalmamış, hile de yapmıştı.

Nerdeyse yükselk sesle konuşarak, "aman Alia-hım!" dedi. "Nasıl yapabildim bunu?" Kendine hem şaşıyor, hem de kendinden tiksiniyordu. "Ah, beni bir rahat bırakabilse!" diye devam etti. "Neden mâkul davranamıyor?" Hiçbir işe yaramayan o zavallı öfke, benliğinde gene patlak verdi.

Başka şeyler arzuladığı günleri düşündü. Bir zamanlar bütün emeli, Marjorie'nin onu rahat foırak-mamasıydı.

Marjorle'nin kendisine olan düşkünlüğünü körüklemişti. Çıplak tepelerdeki köy evinde aylarca ve aylarca başbaşa oturduklarını hatırladı. Berkshi-re'e bakan o manzaranın güzelliği! Gelgeldim en yakın köy bir buçuk

mil uzaktaydı. O erzak dolu sı;*t çantasının ağırlığı yok mu! Yağmur yağdıkça o çamur!

Ya kuyudan çekmek

zorunda olduğu o kova! Kuyunun derinliği yüz kademdem fazlaydı. Ama kuyudan su

çekmek gibi can sıkıcı

şeyler yapmadığı zaman, bu İşten memnun kalmış mıydı aslında; Marj o-

SES SESE KAKŞI . jj

rie ile ısahiden mes'ut olabilmiş miydi hiç? Yani bu şartlar altında olacağını sandığı

kadar, olması gerektiği

kadar mes'ut olabilmiş miıydi? Epipsychidionda-anlatıldığı gibi olmalıydı bu iş; aıma

öyle olmamıştı; belki de

öyle olmasını fazla şuurlu davranarak istedi-diği için; Shelley'nin şiirini, duygularına ve yaşadıkları hayata

bile bile örnek aldığı için olmamıştı.

"İnsan, san'aıta harfi harfine dnanımamalı." Br akşam, şiirden bahsederken, eniştesi Philip Ûuarles'-ın

söylediği bu sözü hatırladı. "Bilhassa aşk bahis konusu olunca."

Walter sormuştu: "San'a't gerçek olduğu zaman hile mi dnanmamalı?"

"San'at gerektiğinden fazla gerçektir. Tam mâ-nasiyle saftır, imbikten süzülmüş su ğM.

Gerçek dediğin

sadece gerçek kalınca, tabiata aykırı bir şeydir. Hakikî dünyada bulunan şeylere zerre

fcaidar benzemeyen

mücerret bir mefhumdur. Tabiatta, esas gerçekle kaynaşmış, birbirini tutmayan bir

yığın öyle saçma unsurlar

var ki! İşte san'at, insana bundan heyecan verir - yani gerçek hayatın bütün saçma

taraf-lariyle karışıp

saflığım kaybetmediği için. Gerçek sefahat âlemleri, (insanı müstehcen kitaplar kadar

hiçbir zaman

heyecanlandırmaz. Pierre Louys'riin eserinde, kızların hepsi gençtir, vücutları

kusursuzdur; m hıçkırığa

tutulur, ne de nefesi kokar tasanın; yorgunluğun, bı/kkmlığın ne olduğu bilinmez;

coşkunluğu sekteye

uğratan şeyleri, ödemediği hesap pusulaları-

1 İngiliz Romantik, şairlerinden Shelley'nin, ideal ve platonik aşka dair bir şiiri. —

(Çeviren)

¦m, cevaplandırmadığı dş mektuplarını Ibirden Ibira hatırlamaz. San'at, bir duyguyu,

bir düşünceyi, bir hissi,

insana tam mânasiyle saf olarak verir." Sonra gülerek, "ahlâk bakımından değil, kimya bakımından saf

olarak, demek istiyorum," diye eklemişti.

Walter direnmişti: "Ama Epipsychidion müstehcen değil ki!"

"Öyle ama, kimyager fgözüyile bakınca, ötekiler kadar saf. Shakespeare o Sonnet'inde ne diyordu?

Hiç de güneşe benzemiyor sevgilimin gözleri;

Mercan çok daha kırmızıdır onun dudaklarından;

Kar beyazsa eğer, onun göğsü külrengi;

Saçlar sınmaysa, kara sırmadır onun basında foîten.

Şam gülleri gördüm, allı beyazlı;

Ama böyle güller ydk onun yanaklarında;

Ve bazı 'kokular çok daha tatlı

Sevgilimin nefesinden yükselen kokudan.

Ve saire. Shakespeare, şairlerin söylediklerine fazla harfi harfine inanmıştı; buna karşı bir tepki göj-teriyor

burada. Sana ders olsun Shapespeare."

Tabiî, Philip'in hakkı vardı. Köy evinde geçirdikleri o aylar, hiç de Epipsychidion'la

veya La Maiso'i du

Berger'ye1 benzememişti. Kuyu faslını ve köye gidişleri bir düşünün hele... Ama ıkuyu

ve köye yürüyüş

olmasaydı, kendisine sadece Marjorie verilseyd', daha mı iyi olacaktı sanki? Belki de

beter olurdu.

1 Fransız Romantik şairlerinden Alfred de Vigny'nin, inzivada yaşayan aşıklara dair bir

şiiri. — (Çeviren)

Sadece Marjorie, su katılmamış bir Marjorie; terkibine birbirini tutmayan saçma

şeylerin karıştığı bir

Marjorie'den belki de beter olurdu.

Meselâ Marjorîe'nin o kibarlığı, o kansız cansız, ruhanî ve bir hayli soğuk fazileti...

Uzaktan uzağa,

nazarî olarak bunlara hayrandı. Ya tatbikatta, ya bunlarla burun buruna gelince?

Halbuki o fazilete

tutulmuştu; o kibar, kültürlü, kansız cansız ruhani-yete tutulmuştu. Bunlara ve

Marjorie'nin bedbahtlığına

âşık olmuştu; çünkü kocası Carling, sözü edilmeyecek kadar aşağılık !bir adamdı.

Duyduğu merhamet,

Walter'i bir şövalye haline getirmişti. O sıralarda ancak yirmi iki yaşındaydı; cinsî

arzulan ters yüz

olmuş 'gene çocuklara has coşkun bir iffet vardı onda. Oxford'u yeni bitirmiş; şiirle,

filozoflarla mistiklerin

o karışık ve ukalâca görüşleriyle tıka basa dolmuştu. O sıralarda, aşkın, sadece

konuşmak, sadece bir run

anlaşması, sadece arkadaşlık olduğunu sanmıştı. Gerçek aşk buydu. Cinsî anes'elemin

aşkla

doğrudan doğruya ilgisi yoktu; insanların maalesef birer vücutları da olduğu için,

cinsiyet mes'elesinîn önüne

geçilemezdi; fakat bunu mümkün olduğu kadar arlka plânda tutmak lâzımdı. Walter,

gençliğinin cinsî

arzularını sun'i bir şekilde tutuşturmayı öğrendiği vs coşkun bir iffete sahip olduğu için;
Marjorie'de, tabiî

bir soğukluğun, doğuştan gelen bir cansızlığın neticesi olan o kibar, o dungun iffete

hayran kalmıştı.

"Sen o kadar iyisin ki!" demişti. "İyi olmak senin için o kadar kolay ki! Keşke Iben de senin
ıgibi olabilsem."

Bunu istemenin, yan yarıya ölü olmayı istemekle bir olduğunu anlamamıştı. Halbuki o

çekingen, o

hassas tenin içinde coşkun bir canlılık vardı. Marjorie gibi iyi olmak, Walter için

gerçekten güç bir işti. Ama

Walter elinden geleni yaptı. Ve bu arada Mar-jorie'nin iyiliğine ve iffetine hayran kaldı.

Marjorie'-nin

gösterdiği sevgi (sonunda bıktığı, sinirine dokunan o sevgi) Walter'! heyecanlandırmıştı; kadının hayranlığı

gururunu okşamıştı.

Şimdi birden bire, Chalk Farm istasyonuna doğru yürürken, babasının vaktiyle bir

İtalyan şoförle aşka dair

konuştuktan sonra anlattığı hikâyeyi hatırladı. (İhtiyar adam, insanları (konuşturmak

bakımından bir dahî ddi.

Her çeşit insanı, uşakları, işçileri bile konuşturabilirdi. Walter bafbasmın bu

kabiliyetine gıpta ederdi.) Şoföre

göre, ıbazı kadınlar birer elbise dolabı gibiymiş: Sono come cassetoni. İhtiyar Bidlake

bu hikâyeyi ne güzel

anlatırdı! Bu cins kadınlar ne kadar nefis olursa olsun, nefis ibir elbise dolabını

kucaklamanın ne mânası

varmış? (Walter, Mar-jorie'nin aslında güzel bile olmadığını düşündü.) Şoför, "ben

öbür cins kadınlardan

haşlanırım," demdş, "çirkin olsalar bile." Sonra, bir sır söyler gibi, "benimki öbür cinsten" demiş: "E un

frullino, proprioun frullino-be-niml;i, telden yapılmış yumurta çalkalayan âletin tâ

(kendisidir!" Bunu anlatırken

monoklün arkasında John Bidlake'in gözü, neş'eli ve yaramaz bir ihtiyar kadın

avcısının gözü gibi parlardı.

Ya kaskatı elbise dolapları, yahut da yumurta çalkalayan hareketli tel âletler? Walter de şoförün hoşlandığı kadın cinsinden zevk aldığını kabul etmek zorunda kaldı. Zaten şahsî tecrübesi sayesinde, ("gerçek" aşka cinsiyet ve cinsiyetim birbirini tutmaya saçmalıkları karıştığı zaman) elbise dolabı tipinde kadınlardan hazetmediğini biliyordu. Uzaktan ve nazarî olarak; iffet, iyilik, ruh inceliği, hayran olunacak meziyetlerdi. Fakat tatbikatta ve yakından bakılınca, bunlar pek o kadar cazip değildi. Ve bize bir insan cazip gelmedikçe, onun sevgisi bile, gururumuzu okşayan hayranlığı bile, çekilir şey değildir.

Zihni danmadağan olan Walter, bir taraftan Marjorie'nin o sabırlı, o çilekeş 'soğukluğundan nefret ederken, bir taraftan da kendini domuzlara has bir şehvete düşmüş olmakla suçlandırıyordu. Lucy'ye aşkı, çılgınlıktı, rezaietti ama; Marjorie de kansız cansız ve yan ölüydü. Walter hem haklı, hem haksızdı.

Ama haklıdan fazla haksızdı; ne ide olsa haklıdan fazla haksızdı. Bu şehvet duygulan âdi şeylerdi, aşağılık şeylerdi. Yumurta çalkalayan tel âletle elbise dolabı! Bundan daha âdi, bumdan daha aşağılık bir tasnif olabilir miydi? Babasının o dolgun, o şehvetli kahkahasını duyar gibi oldu. Fecî! Waltter şuuruyla, bütün hayatı boyunca babasına karşı; babasının o neş'eli, o kayıtsız şehvet düşkünlüğüne karş; cephe almıştı.

Şuuruyla her zaman annesinin tarafını; iffeti, inceliği, ruhu tutmuştu. Fakat kanının hiç olmazsa yarısı

babasına çekmişti. Ve şimdi, Marjorie ile ilki sene «geçirdikten sonra, soğuk (bir

faziletten şuuruyla da

hoşlanmıyordu. Hoşlanmadığı için hâlâ utanıyor, hayvanca bir şehvet düşkünlüğü

saydığı

arzulanndan utanıyor, Luoy'ye aşkımdan utanıyor; ama gene de bu soğuk faziletten

hoşlanmıyordu.

Ah, Marjorie onu bir rahat bıraksa! Walter'in nahoş bulduğu bir sevgiyi ona zorla

vermekten, Ibu sevgiye

karşılık İsrarla sevgi istemekten hele bir vazgeçse! Wai-

ter'o bu kadar korkunç şekilde bağlı olmasa! O zaman Walter, Marjorie'ye dostluk

gösterebilirdi; çünkü

Marjorie'ye muhabbeti vardı; sahiden vardı. Mar-jorie o kadar iyi kalbli ve müşfik, o

kadar dürüst ve sadıktı

ki! Walter, Marjorie'nin dostluğunu sevine sevine Ikafoul ederdi. Ama iş aşlka gelince...

Walter'i sanki

boğuyordu ibu aşk. Öteki kadının silâhlarını kullanarak onunla (başa çıkabileceği

hayalline kapılıp, kendi

soğuk faziletini ayağı altına alarak, Walter'i gehvet yoluyla yeniden elde etmeğe

çabalaması da vardı

Marjorie'nin! İşte bu fecî bir şeydi, gerçekten fecî!

Walter, Marjorie'nin, o ağır, o duygusuz ciddiyetiyle, . aslında hayli can sıkıcı bir

mahlûk olduğunu da

düşündü. Bütün .kültürüne rağmen - belki de kültürü yüzünden - o bir hayli aptaldı

aslında. Kültürüne

diyecek yoktu doğrusu. Kitaplar dkumuştu, okuduğunu da unutmuyoridu. Ama

okuduğu kitapları anlıyor

mydu? Onları anlayabilir miydi acaJba? Uzun uzun sustuktan sonra söylediği sözler - o

âlimâne, o ağır başlı

sözler - gerçekte incelikten, nükteden, anlayıştan öyle yoksundu ki! Marjorie bu kadar

az konuşmakla akıllı

davranıyordu. Henüz oyulmamış bir mermer parçasında büyük bir heykel

gizlenebileceği gibi, sükûtta da akıl

ve zekânın gizlendiği sanılır. Susanlar, kendi (kendilerini baltalamazlar. Marjorie,

karşısındakine yakmlılk

göstererek, güzel güzel dinlemesini bilirdi. Halbuki !bir ağzını açtı mı, söylediklerinin yarısı kitaplardan

ezberleyip tekrarladığı sözlerdi; çünkü Marjorie'nta sağlam (bir hafızası vardı; büyük

düşünceleri, parlak

laflan ezberlemeyi âdet edinmişti.

21

Walter'in, bu sessizliğin altında, (bu ezbere söylenen lâfların altında gizlenen o ağır, o zavallı, o budalaca

anlayışsızlığı keşfetmesi (bir hayli uzun sürdü. Keşfettiği zaman da, iş işten geçmişti

artık.

Carling'i hatırladı. Sarhoşun (biri, üstelik de dindar. Bir yandan âyinlerde papazların

giydiği esvaplar, azizler,

Bakire Ana lâflarını ağzından düşürmez; bir yandan da, murdar, sarhoş bir sapık

olmaktan geri kalmaz. Herif

nefret uyandıracak kadar iğrenç olmasaydı, Marjorie'yi bu kadar bedbaht etmeseydi

acaba o zaman ne

olurdu? Walter o zaman öyle hür olurdu ki! Marjorie'ye acımamış, onu sevmemiş

olurdu. Car-ling ile Marjorie

arasında geçen o iğrenç sahnelerin birinden sonra, kadıncağızın yaşlarla (kızarmış,

şişmiş gözlerini

hatırladı. Pis hayvan herif!

"Ya ben neyim ki!" diye düşümdü birden bire.

Kapı kapanır kaıpanmaz, Marjorie'nin ağlamağa başladığını biliyordu. Hiç olmazsa

Carling'in bir özü-rü

vardı: içiyordu. "Onları affedin, çünkü ne yaptıklarını bilmezler." Kendisi ise, her zaman ayıktı. Marjorie'nin şu

sırada ağladığını biliyordu.

Kendi kendine, "geri dönmeliyim," dedi. Fakat geri döneceğine, daha hızla ilerlemeğe başladı; sokakta

nerdeyıse koşuyordu. Böylece ham vicdanından (kaçmış, hem de arzu ettiği şeye Ibir an

önce yaklaşmış

oluyordu.

"Geri dönmeliyim; dönmeliyim."

Hızla yürüyor; Marjorie'yi bu kadar bedbaht ettiği için ona karşı kin duyuyordu.

Walter geçerken, bir tütüncünün camekânına bakan bir adam, ansızın bir adım geriledi.

Walter adama fena

halde çarptı.

Kurulmuş bir makine gibi, "affedersiniz," deyip, dönüp bakmadan yoluna hızla devam etti.

Öfkelenen adam, "nereye böyle?" diye peşinden bağırdı. "Ne oluyorsun be! At yarışında birinci mi

geleceksin yani?"

Serseri serseri dolaşan iki sokak çocuğu, vahşî bir keyifle alay ederek bir yuha çektiler.

K'ifaar efendilerin bu üniformasına karşı nefret duyan adam, hakaret edercesine, "hey sana söylüyorum,

silindir şapkalı!" diye devam etti.

Yapılacak şey geri dönüp, herifin hakkından gei-mekti. Walter'in tobası, herifi bir tek

kelimeyle rezil edebilirdi.

Ama Walter için tek çare kaçmaktı. Bu çeşit karşılaşmalardan çok çekinir, ayak

takımından korkardı. Biraz

sonra, adamın savurduğu küfürleri duymaz oldu.

"İğrenç!" 'diye ürperdi. Sonra gene Marjorüe'yi düşünmeğe başladı.

"Sanki ne diye mâkul olmuyor?" dedi kendi kendine. "Mâkul olsun sadece, yeter. (Bari yapacak bir işi

olsaydı, onu meşgul edecek bir şey olsaydı."

Marjorie'nin düşünecek çok vakti vardı; işte buydu derdi. Çdk fazla vakit buluyordu

Walter's düşünmeye.

Gerçi bu da Walter'dn kabahatiydi. Onu işinden eden, bütün aklını fikrini sadece

Walter'e vermesini sağlayan

gene Walter'in kendiydi. İlk tanıştıkları sırada, Marjorie bir dekorasyon mağazasında

or-takdı;

Kensington'daki, şu kibar hanımlara uygun;

23

artistik, acemi dekorasyon müesseselerinden birinde çalışıyordu. Berbat evliliğinin tesellisini; abajurlarda,

abajurları boyayan genç /kadınların dostluğunda, ve bilhassa büyük ortağı Mrs. Cole'a duyduğu bağlılıkta

buluyordu. Kedisine, Carling'den uzak bir küçük dünya yaratmıştı; kız okullarının havasını (biraz andıran bir

kadınlar âlemi. Orada, elbise ve dükkânlardan 'bahsedebiliyor; dedikodu

dtaliyefbiliyor; okul kızlarına has

heyecanla, kendinden yaşlı bir kadına hayranlık duyabiliyordu. Bu arada da,

yeryüzünde bir işe -yaradığını,

san'altın gelişmesine yardımı dokunduğunu sanıyordu.

Walter, onu kandırıp, bütün bunlardan vazgeçir-mişti. Vazgeçirebilmesi de, öyle kolay kolay olmamıştı;

çünkü Marjorie, Mrs. Oole'a muhabbet beslemekle, ona karşı hissi bir hayranlık duymakla mes'uttu; ve bu

saadet ona, Carling'den çektiklerini nendeyse unutturacaktı. Gerçi Carling, öyle berbat bir adamdı ki, Mrs.

Cole, onun seibep olduğu (bütün dertlere bir çare bulamazdı. Walter ise, Marjorie'ye, Mrs. Oble'un belki de

veremiyeceği, her halde vermek de istemediği şeyleri sağlamıştı: sığınacak bir yer,

himaye, ve para yardımı.

Üstelik de Walter erkekti ve geleneklere göre, bir kadının bir erkeğe âşık olması lâzımdı. (Halbuki Walter, Marjorie'nin aslında erkeklerden hoşlanmadığını, mizacının ancaik kadınlarla dostluk kurmağa uygun olduğunu eninde sonunda anlamıştı. İBir erkeğe tutulması, okuduğu edebî eserlerin neticesiy-di gene. Walter, san'atın, insan hayatına ne kadar fecî tesirler yapabileceği konusunda Philip Quarles'-m söylediklerini hatırladı.) Evet, Walter erkekti; fa-

kat alelade erkeklerden "farklı" idi; Marjorie, Wal-ter'e bunu tekrar tekrar söylemekten Mr türlü bıkıp usanmamıştı. Walter, "farklı" olmayı, o sıralarda bir iltifat diye kabul etmişti. Ama aslında bir iltifat mıydı bu? Walter pek emin değildi. Her neyse, Marjorie o sıralarda onu öteki erkeklerden "farklı" bulmuştu; ve böylecehem erkek olan hem de erkek olmayan Walter sayesinde - 'kadınlar dünyasının da, erkekler dünyasının da keyfini sürebilmiş ti. Walter'in kandırıp büyülediği, Carling'in hırpalayıp itip kaktığı Marjorie, dükkânı ve dükkânla beraber Mrs. Cole'u bırakmağa razı olmuştu; çünkü Walter, Mrs. Cole'dan nefret ediyor; onu zorbalık yapan, insanı köle gibi çalıştıran, sülük gibi kan emen kadınlara has irade kuvvetinin bir örneği

sayıyordu.

Walter o sıralarda, Marjorie'nin kabiliyetine samimiyetle inandığı için, "sen acemi bir döşemeci olacak insan

mısın!" diyerek onun gururunu okşa-mıştı.

Bu yardımın tam ne şekilde olacağı belli değildi ama, Marjorie edebiyatla meşgul olan

Walter'e yardım

edecekti; kendi de yazacaktı. Walter'in tesiriyle, denemeler ve kısa hikâyeler yazmağa

(başladı. Anıa

bunların 'bir şeye benzemediği besbelliydi. Önceleri Marjorie'ye cesaret veren Walter,

sonraları sustu;

Marjorie'nin gayretlerinden söz açmaz oldu. Kısa bi" müddet sonra da, Marjorie, bu

tabiatına aykırı ve boş

işten vazgeçti. Artık işi güoü Walter'di. Artık Walter, varlığının tek mânası, Ibütün

hayatının temeli olmuştu.

İşte, şimdi ıbu temel, Marjori'nin altından kaymağa başlıyordu.

Walter, "ah, bir rahat bırakabilse beni!" diyj düşündü.

Metro istasyonuna saptı. İstasyon kapısında bir adam, akşam gazeteleri satıyordu.

Sosyalistlerin

soygunculuk planı. Önergenin il1; müzakeresi. İlân yaftasından bu kelimeler göze

çarpıyordu. Walter, zihifni

meşgul edecek bir şey (bulduğuna sevinerek, toir gazete aldı. Madenlerin

devletleştirilmesi için Liberal-İş-çi

hükümetinin Parlâmentoya verdiği önergenin ilk müzakeresi yapılmış, ve önergenin

esası her zamanki

çoğunlukla kabul edilmişti. Walter bu haberi memnuniyetle okudu. Siyasette ileri

görüşleri vardı. Gel-gelelim

okumakta olduğu şu akşam gazetesi sahibinin görüşleri hiç de ileri değildi. Baş makale

kaba ve şiddetli bir

dille kaleme alınmıştı.

Walter bunu okurken, "haydutlar!" dedi içinden. Benliğinde, o makalenin çaıttığı bütün değerlere karşı canlı

bir hayranlık, kapitalistlere karşı, mürtecilere karşı tatlı bir kin uyandı. Bîr an için, benliğinin sınırlarını aştı,

kendi benliğinden daha büyük -hem eleleri yok oldu. Siyaset savaşının sevinciyle, kendi

sınırlarını aştı, kendi

benliğinden daha 'büyük - hem daha büyük, hem de daha sade - bir varlık oldu.

İnsanlara baskı yapanları, insanları sömürenleri düşünerek, içinden, "haydutlar!" diye tekrarladı.

Caniden Town istasyonunda, kırmızı mendiüi yüzü buruş buru, ufak tefek bir adam,

Walter'in yanma oturdu.

İhtiyar adamın piposundan gelen pis koku öyle boğucuydu ki, Walter, başka boş yer var

mı diye etrafına

bakındı. Tesadüfen boş yer vardı; ama Walter, düşünüp taşındı, yerinden kalkmamağa

karar verdi. Bu pis 'kokudan kaçmak fena bir hakaret sayılabilir, pipo içen adamın

alınıp lâf etmesine sebep

olabilirdi. Keskin duman genzine haçtı. Walter, öksürdü.

"İnsan kendi zevklerine ve içgüdülerine sadık kalmalı," derdi Philip Quarles. "Büyük Ibir mantık temeline

dayandığı halde, insanın hislerinin serbestçe gerçekleşmesine meydan vermeyen bir

hayat felsefesi neye

yarar ki? Eğer dinin mânasını kendi benliğinde hiç hissetmedinse, Tanrıya sınanman

deliliktir. İstridye yer

yemez hastalanmana rağmen, istridyenin mükemmel bir gılda olduğuna inanman gîbi

bîr şey bu..."

Walter'in burun deliklerine, nikotin dumanlariyle karışık, elkşi 'bir ter (kokusu

yükseldi Gazeteyi okuyordu:

"Sosyalistler 'buna devletleştirme diyorlar; fakat ,<biz, onların yapmak istedikleri şeye daha kısa ve daha

basit bir a'd taktık: Hırsızlık." Ama hiç olmazsa bu hırsızlıkla, asıl hırsızların malı çalınıyordu; bu hırsızlık asıl

hırsızlar tarafından soyulan adamların yararı-maydı. Ufak tefek ihtiyar adam, öne

doğru eğilip, dimdik aşağı

doğru, ilki ayağının tam arasına tükürdü. Balgamı, ayakkabısının topuğuyla ezdi, yere

yaydı. Walter başını

çevirdi. Zulme .uğrayanları şahsen sevmek, zulmeden zenginlerden şahsen nefret etmek

isterdi. İnsan kendi

zevklerine ve içgüdülerine sadık kaknalj.. Fakat bu zevkler ve içgüdüler tesadüflere

bağlı idi. Halbuki hiç

değişmeyen prensipler vardı hayatta. Peki, ya herkesçe kabul edilen bu prensipler sizin

kendi mantığınıza

uymuyorsa, o zaman ne olacak?

Walter birden bire dokuz yaşında oldu. Annesiyle beraber, Gattenden'e yakın

çayırlarda yürüyordu.

İkisinin de elinde bir demet çuha çiçeği vardı. Her halda Batt's Corner'den dönüyorlardı; çünkü orası, o civarda çuha çiçeği bulunan tek yerdi.

Annesi, "Bir dakika durup, zavallı Wetherington'u ziyaret edeceğiz; çünkü çok ağır haste," dedi. Bir köy evinin kapısına vurdu.

Wetherington, onların bahçıvan yardımcısıydı ; fakat !b!ir aydan ıberi çalışmıyordu. Walter onu, solgun yüzlü, zayıf, boyuna öksüren, pek az konuşan bir ,adanı olarak hatırlıyor; ona karşı ayrıca ilgi de duymuyordu. Bir kadın kapıyı açtı. "Günaydın, Mrs. Wetherington." İçeri girdiler. Wetherington, sırtı yastıklara dayalı, yatakta yatıyordu. Yüzü .korkunçtu. Bir mağara gibi oyulmuş göz çukurlarından, bebekleri büyüyen koskocaman gözleriyle linsana bakıyordu. Yüzünden dışarı doğra fırlayan kemiklerinin üstüne gerilen derisi, bembeyazdı, terden yapış yapışıtı. Fakat yüzünden de fecî olan belki de boynuydu; o akim alamayacağı kadar zayıf boynu! Geceliğinden çıkan kollan, düğüm düğüm iki değnek gibiydi. Koskocaman iskelet elleri, incecik bir ısapa bağlanan bir tırmık gibi, bu değneklerin ucuna bağlıydı.

Ya hasta odasındaki o koku! Pencereler siki sıkı kapalıydı; küçük ocakta ateş

yanıyordu. Odanın havası,

hasta bir nefesle hasta bir bedenden yükselen o bayat iğrenç (kokuyla ısınmış ve ağırlaşmıştı. Sanki o eski

ve inatçı koku, odanın sıcak havasında kapalı kala kala olgunlaşmış, insanın midesini bulandıracak kadar

ağdalı bir hal almıştı. Yeni ve taze bir koku, her nekadar kesMn ve iğrenç de olsa, tou koku kadar fecî

olamazdı. Bu hasta odası ha-

vasinin ayrıca dayanılmaz hale gelişinin sebebi; o kdkunun kökleşmesi, baygın, çürümüş ve fazla

olgunlaşmış oluşuydu. Walter bunu düşündükçe, hâlâ ür-periyordu. Hafızasını mikroplardan temizlemek dçin

bir sigara yaktı. Bol bol banyo yaptırarak, pencereleri açık odalarda büyütmüşlerdi Walter'i Çocukluğunda

kiliseye ilk götürülüründe, havasızlık ve insan kokusu midesini bulandırmış, onu çarçabuk dışarı çıkarmak

zorunda kalmışlardı. Annesi onu toir daha (kiliseye götürmemişti. Belki bizler, fazla sıhhî, ıfazla mikropsuz

büyütülüyoruz diye düşündü. Bu öyle fair terbiye usulü M, sonunda öteki insanların, insan kardeşlerimizin

yanında ımidemiz Ibulanıyor. Böyle Mr terbiyeden hayır beklenir mi? İnsanları sevmek isterdi Walter. Ne

çare iki, sevgi dediğiin, seven adamın önüne geçamediğii bir tiksintiyle ımiidesini (bulandıran bir havada

gelişemez.

Wetherington'un hasta odasında, acıma duygusu bile güçlükle gelişebiliyordu. Annesi

can çekişen adamla

ve karısiyle konuşurken, Walter bu odada oturuyor; fecî şeyler de insanı büyülediği iğin, üsteımi-ye listemiye

yataktaki korkunç iskelete bakıyor; vs çuha çiçeği demeti arasından, o ılık, o mide

bulandi-rıcı kokuyu

teneffüs ediyordu. Çuha çiçeklerinin taze ve nefis kokusuna rağmen, hasta odasına sinip

kalan kokuları

gene de duyuyordu. Hemen hemen hiç acıma, hissetmiyordu; sadece dehşet, korku ve

tiksinti. Mrs.

Wetherington, hasta adam göz yaşlarım görmesin diye, yüzünü çevirip ağlamağa

başladığı zaman bile,

Walter acımadan çok sıkıntı ve utanç duydu. Kadıncağızın kederini görünce, Waiter'in

kaçmak arzusu.

gg

bu iğrenç odadan çıkıp, tertemiz uçsuz (bucaksız havaya ve güneşe kavuşmak arzusu

(büsbütün arttı.

O sırada duyduklarım hatırlayınca utandı. Ama bunları duymuştu, hâlâ da duyuyordu.

"İnsan

kendi'içgüdülerine sadı'k kalmalı." Hayır, bütün içgüdülere sadık kalmamalı, kötü

içgüdülere sadı'k

kalmamalı; insan onlara .kargı koymalı. Şu da var ki, o kötü içgüdüleri yenme/k kolay

bir iş değildi.

Yanında oturan ihtiyar adam, piposunu yeniden yaktı. Walter, Wetherington'un odasındayken, murdar havayı silk sık ciğerlerime çekip (koMamamak ilcin, nefesini elinden geldiği kadar tuttuğunu hatırladı.

Çiçeklerin arasından derin bir nefes alıyor; kırka kaldar saydıktan sonra, ciğerlerini boşaltıyor, sonra bir nefes daha alıyordu. İhtiyar adam, gene öne doğru eğilip tükürdü. "Devletleştirme siyasetinin, 'işçilerin refahını arttıracağı düşüncesi tamamiyle yanlıştır. Sön seneler zarfında vergi ödeyenler, bürokratik Mr idarenin (kendilerine çolk pahalıya mal olduğunu öğrenmişlerdir. Eğer işçiler zannediyorSalar ki... "Walter gözlerini kapadı, hasta odasını gördü. Allahaısmarladık demek vakti gelince, adamın iskelet elini sıkmıştı. O el, yatak çarşaflarının üstünde kımıldamadan duruyordu. Walter kendi parmaklarını, o kemikli ölü parmakların altına sokmuş, bir an için eli kaldırmış, sonra gene bırakmıştı.

Elin teması, soğuk ve nemlice idi. Walter sırtını çevirerek, avucunu ceketine sürüp, (gizlice sildi. Gürültülü bir liç çakişiyle, uzun zamandan ıberj tuttuğa nefesini koyuverip, mide (bulandırıcı havayı diğerlerine bir defa daha doldurdu. Odada alacağı son nefesti bu.

30

Annesi kapıya doğru ilerliyordu. Küçük pekin köpeği, havlayarak annesinin etrafında

zıp zıp sıçrıyordu.

Annesi, o berak, o güzel sesliyle, "sus, T'ang;" dedi. İngilterede, belki annesinden başka hiç bir kimsenin,

"T'anig" kelimesindeki apostrof işaretini böyle doğru dürüst belirtmediğini düşündü.

Tarlalar arasında geçen patikadan eve doğru yürüdüler. Çinli küçük bir ejder kadar

gerçekle ilgisiz, acayip

bir mahlûk olan T'ang, önlerinden koguyor, boyuna göre koskocaman saydığı engeller

üstünden rahatça

atlıyordu. Yumuşak tüylü kuyruğu rüzgârda titriyordu. Bazan otlar çak uzun olunca,

sanki şeker dileniyormuş

gibi, küçük şlişman kıçının üstüne otu-ruyor,yolunu kestirmek için, yuvarlak paitlalk

gözleriyle ot yığınlarına

bakıyordu.

Walter, pırıl pimi benekli gök yüzünün altında, sariki hapisten kurtulmuş gibiydi.

Koştu, avaz avaz bağırdı.

Annesi ağır ağır yürüyor, hiç konuşmuyordu. Ara sıra bir an için duruyor, gözlerini

(kapıyordu. Dü-senoelere

daldığı veya zihni karıştığı zaıman, (böyle yapmak âdetiydi. Walter, kendi kendine

sevgiyle gülümsi-yerek

"sık sık karışır annemin zihni," diye düşündü. Zavallı Wetherington, annesinin zihnini bir hayli karıştırmış olsa

gerek. O gün eve giderken, annesinin ikide bir yolda durduğunu hatırladı.

Sabırsızlanarak bağırmıştı: "Acele etsene, anne. Çaya geç kalacağız."

Ahçı başı çay dıçin çörek pişirmişti; dünden kalan kuru meyvalı bir pasta, yeni açılmış, bir kavanoz kiraz

reçeli vardı.

31

"İnsan kendi zevklerine ve içgüdülerine sadık kalmalı." Fakat Walter'lin zevkteriyle içgüdülerini, bir

tesadüf eseri olarak doğduğu çevre tâyin etmişti. Halbuki adalet elbedidir. İhtfiyar

adamın

piposuna, Wetherington'un hastalığına rağmen; acıma ve insanları kardeşçe sevme

güzel şeylerdir. Hattâ

merhametle sevgi, sırf Ibu yüzden güzel şeylerdir. Tren yavaşladı. Leicester Square.

Trenden çıktı,

asansörlere doğru yürüdü. Ama insanın benliğine bağlı (büyük gerçeği inkâr etmek güç

diye düşünüyordu.

Benliğe bağlı olmayan büyük gerçeğe ise - ne kadar mükemmel olursa olsun - inanmak

güç bir işti. Şeref,

sadakat - bunlar iyi şeylerdi. Gelgelelim, şimdiki felsefesinin büyük gerçeğine göre, Lucy Tantamount

dünyanın en güzel, dünyanın en arzu edilecek...

"Biletler lütfen!"

İçindeki savaş gene başlamak üzereydi. Walter bu savaşı bile (bile örtlbas etti.

Asansörcü kapıları kapadı.

Asansör yükseldi. Sokakda Walter Ibir taksi çağırdı.

"Pali Mall'a, Tantamount'İlıamn evine."

İKÎNCİ BÖLÜM

Pali Mall'un doğusunda, hiç kimsenin gözüne batmayan üç İtalyan hortlağı vardır. Bu

hortlaklar, yeni

sanayileşen İngilterenin servetiyle Charles Barry'nin coşkunluğu ve mimarî dehası sayesinde, geçmişten ve doğdukları güneşli memleketten alınıp oraya yerleştirilmiştir. Gözleri iman dolu olanlar, Reform Club'u örten kabuMaşmış kir tabakasının altında, hoş bu* şekilde Farnese sarayını hatırlatan bir şeyler sezebilirler. Sir Charles'dn, Raphaıel'in Pandolfini'ler için çizdiği evin planım hatırlayarak yaptığı Travellers Club, aynı sokakta, biiikaç adım daha ileride, Londra'nın sisli havasında yükselir. Bu dikişlinin arasında, Cancellaria'yı örnek alan, ağır başlı ve 'klâsik, bir hapishane kadar kasvetli, isten kararmış bir (bina vardır. . Cancellaria'dan küçük olmakla Iberalber, gene de koı3-kocamandır. İşte Tantamount'larin evî budur.

Barry, bu evin planını 1839'da çizdi. Yüz İkada r işçi bir iki sene uğraştılar. Ailenin üçüncü Markisi de hesap pusulalarını ödedi. Bir hayli ıpara ödemek lâzımdı; fakait Leeds ve Sheffield'in dış mahalleleri, Malikinin atalarının üç yüz sene önce manastırlardan aşırdıkları topraklara doğru yayılmağa başlamıştı. "Katolik Kilisesi, Ruhülkudüsten bilgi edinerek, mukaddes yazılara ve Kilse Babalarının esM gelenekle-

SES sese karsı ¦ rine dayanarak, arafın »Ptediten ruhların Z

olmayan

33

Ve orada e 'MJhassa sayesinde '•" BöyJece, vie

^ i'Cin, topraWarını * ar— -aftan kurtu]a.

e- vur, :gmç bir k^l Vermito

Papa ^

n Buğday w,]ar

szğırtnıaç]a

">»* **** işe**

. Davar

boyunca;

3j

didinip durdular. Onlar ölünce, yerlerine çocukla*.! geçti. Tanltamount'lar da

birbirinin peşi sıra yaşadılar.

Elizabeth, onlara baron unvanını verdi; Oharles Itnin saltanatı sırasında vikont,

William ile Mary'nin saltanatı

sırasında kont, George H'nin saltanatı sırasında marki oldular. Miras bekleyen zengin

kızlarla, -

Nottinghamshire'de on mil kare toprağı, elli bin în-gizli lirası, Bloomsbury'de iki sokağı, bir bira fabrikasının

yansı, bir bankası, Jamaika'da bir çiftliği ve altı yüz kölesi olan kızlarla evlendiler.

Derken Ikâmse-ciklerin

tanımadığı adamlar, el ile yapılan şeyleri daha çabuk imâl edebilmek için mafcinalar

ieadettiler. Köyler,

kasaba; kasabalar büyük şehirler haine geldi. Tantamount'lara ait ve eskiden mera ve

tarla olan toprak

üzerinde evler yapıldı, fabrikalar kuruldu. Tantamount'ların çayırlarının otu altında,

yarı çıplak erkekler, pırıl

pırıl siyah kömür bloklarını kestiler. Küçük çocuklarla kadınlar Ikömür yüklü

arabaları çektiler.

Tantamount'ların tarlaları daha verimli olsun diye, Peru'dan on bin martı neslinin

gübresi gemilerle getirildi.

Buğday gittikçe daha bereketli oldu; yeni yeni insanlar bu buğdayla beslendi.

Tantamount'-lar seneden

seneye zenginleşe durdular; ve Kam Prens'in dindar çağdaşlarının ruhları, Kiliseye

makbule ıgeçen bağışlar

verilmediği için, arafın bir türlü sönmeyen ateşimde, şüphesiz ki, kıvranıp durdular.

Eğer gerektiği gfibi

kullanılsaydı, onların alevler için-, de çektikleri ceza müddetini kısaltabilecek olan para, birçok başka işlere,

ve bu arada, Oanoellaria'nm bir örneğinin Pali Mall'da dikilmesine yaradı.

SES SESE KARSI

35

Tantamount'ların evinin ön cephesi gibi, içi de, asil Roma üslûbuna uygundur. Binanın

ortasındaki dört köşe

avlunun etrafında, liki sıra kemer; ve bu kemerlerin üstündeki duvarda, dört köşe

(küçük pencereler vardır.

Fakat avlu gökyüzüne açılacağı yerde, camdan bir damla örtülüdür; ve böylece, binanın

boyunda muazzam

bir hol şeklini alır. Bu hol, kamerleri ve üstü örtülü balkonlariyle, çok muhteşem bir

salon olmakla beraber;

fazla geniş olduğu, fazla umumî bir yer hissini verdiği, ve bir yüzme havuzunu voya bir

patinaj meydanını

andırdığı için, pek oturulacak bir yer değildir. Gerçi bu gece, holün mevcudiyetinin bir mânası vardı; çünkü

Lady Edward Tantamount, müzikli toplantılarından birini veriyordu. Oturan misafirler

her tarafı doldurmuştu;

ve tepedeki galeriden, müziğin karışık ahengi duyuluyordu.

İhtiyar John Bidlake, ev sahibesine, '^şu panto-mimaya bakın!" dedi; "kuzum Hilda, muhakkak bakmalısınız."

Lady Edward, tüyden yelpazesinin arkasından. "susss!" diye karşı geldi; "müzik dinlerken gürültü etmeyin.

Üstelik bakıyorum masü olsa."

Lady Edward'in fısıldayan sesinde, Britanyamn sömürgelerine has şive vardı; "R"

harfini, gırtlaktan ve

yuvarlayarak söylüyordu; çünkü Lady Edward, Montreal'dan geliyordu, annnesi de

Fransızdı. 1897'd3 ilmi

ilerletmek gayesiyle kurulan Bri'tanyalı Âlimler Birliği, Kanada'da toplandı. Lord

Edward Tantamount, Birliğin

biyoloji bölümünde, herkesçe pek çok beğenilen bir tebliğ okudu. Profesörler, Lord

Edward için "ilerde basan

elde edecek bir aıdam" demişlerdi.

SÜS SESE KARŞI

Fakat profesör olmayanların gözünde, Tantamount ailesinden gelen ve milyoner olan

bir adam, daha

şimdiden başarı elde etmiş sayılırdı. Hilda Sutton da tamamiyle bu fikirdeydi. Lord

Edward, Montreal'da

oturduğu müddetçe, Hûda'nın tabasının evinde misafir oldu. Hilda bundan faydalandı.

Britanyalı Âlimler

birliği İngil tereye döndü; ama Lord Edward Kanada -da kaldı.

Vaktiyle Hilda, bir ahbabına açılmış, "inanın bana ki," demişti, "ozmoz mes'elesine, ne ondan önce, ne de

ondan sonra, hiçbir zaman bu derece ilgi duymadım." -¦ "

Ozmoz mes'elesine gösterilen 'bu ilgi, Lord Ed-ward'm dikkatini çekti. O güne kadar

farkına varmadığı bir

şeyi, yani Hûda'nın son derece güzel olduğunu gördü. Üstelik Hilda, Ikadm olarak işini

biliyordu. Başaracağı

iş de güç değildi. Lord Edward kırk yaşındayken, dimağı bir yana, her bakımdan bir

çeşit çocuktu.

Laboratuarda, yazı masasının başında, ilim kadar ihtiyardı. Fakat duyguları, sezişleri,

içgüdüleri, küçülk bir

erkek çocuğunkiflerden farksızdı. Ruhunun büyük bir kısmını hiç kullanmadığı için, hiç

de geliştirememişti.

Bir çocuktu; fakat kırik yıl yaşadığı için, bu çocuk huylan onda iyice kökleşmişti. Hilda, onun elini kolunu

bağlayan oniki yaşındaki çocuklara has çekingenliği önlemenin çaresini buldu; Lord

Edward (korkudan,

gerektiği kadar ileri gidemeyince, onun yerine Hilda ilerledi; yolun yarısına, hattâ sonuna kadar gitti. Lord Edward'm aşk duyguları çocuk-çaydı - hem şiddetli hem çekingen, hem azgın hem de dilsiz. Hilda ise, hem kendi adına, hem de Lord Ed-

ward adına konuştu; ölçülü bir cüret gösterdi. Bu cüret ölçülüydü; çünkü Lord Edward, genç kızların nasıl davranmaları gerektiğine dair görüşlerinin çoğunu Pickwick Papers'ûen almıştı. Düpedüz cüret, Lord Edward'm ödünü koparabilir, kaçmasına sebep olabilirdi. Hilda, Dickens'in eserlerindeki genç kızlara yaraşan bütün 'tavırları takındı; ama gene de, ileri gitmenin, Lord Edward'a birçok fırsatlar vermenin, konuşmaları, gereken âşıkane yollara sevketmenin çaresini buldu. Mükâfatını da gördü: 1898'de Lâdy Edward Tantamount 'oldu.

Hilda, günün birinde, zavallı Lord Edward ile alay eden John Bidlake'e Ibir hayli öfkelenerek, "ama emin ol ki, Edward'a sahiden muhabbetim var; sahiden var," demişti.

Bidlake, "kendi anlayışına göre muhabbetin olduğu muhakkak," diye alay etmişti.

"Kendi anlayışına göre.

Ama iyi ki, herkes (kocasına aynı şekilde muhabbet beslemiyor, bunu da kabul et. Şu aynaya bir bak da,

halini görsene!"

Hilda aynaya balkmış; yumuşak yastıklara yan yarıya gömülü, divanda yatan kendi

çıplak vücudunu

görmüştü.

"Seni gidi hayvan!" demişti. "Ama Edward'a muhabbet duymama engel değil ki bu!"

"Öyle. Senin duyduğun muhabbete engel değil, eminim." John Bidlake gülmüştü. "Ama gene de söylüyorum,

iyi ki, herkes..."

Hilda, eliyle John Bidlake'in ağzını kapamışta. Bunlar olalı bir çeyrek asır geçmişti. O

sıralarda Hilda beş

senelik evli ve otuz yaşındaydı. Lucy dört ya-

şında ibir çocuktu. John Bidlake de kırk yedi yaşındaydı; ressam alarak kabiliyetinin ve şöhretinin en yüksek

mertebesine varmıştı. Yakışıklı, liri yarı, coşkun, kaygısız bir adamdı; çok güler, çok

çalışır, çok yer, çok içer,

ve (birçok bakireleri baştan çıkarırdı.

Sürdüğü bu hayat yüzünden .kendisini ayıplayan-lara, "resim, şehvetin bölümlerinden biridir," cevabını

verirdi. "İnsan vücudunu, elleriyle, dudaklariyle, kendi vücudiyle ezbere bilmeyen

adam, çıplak bir insan

resmi yapamaz. Ben, san'atımı ciddiye alırını. Hazırlayıcı mahiyetteki tetkiklerimde

gevşek davranmam." Ve

bunları söylerken güldüğü için, monoklün etrafrndaM derisi kırış kırış olur; gözleri,

yarı keçi yarı erkek

mitolojik kadın avcılarının gözleri gibi, neş'eyle parlardı.

Hilda, John Bidlake sayesinde, kendi vücudunu, bu vücutta gizlenen imkânlan keşfetti.

Lord Edward, bir

çocuktan başka bir şey değildi. Çok Sri, orta yaşh bir erkeğin bedeninde saklanan bir

erkek çocuğunun

fosilinden başka bir şey değildi. Laboratuarda dima-ğıyla, cinsiyet mes'elesine aklı

eriyordu. Fakat gerçek

hayatta ve his bakımından bir çocuktu. Victoria devrinin ortalarında yaşıyan ve olduğu

gibi muhafaza edilen

bir çocuk fosili! Evde kalmış iki ihtiyar kız -Lord Edward'm çok sevgili ve son derece

faziletli teyzeleri - ölen

annesinin yerini almış; ve ona, bir çocuğa yakışan tabiî çekingenlikleri ve yasak

şeylerden kaçmayı

öğretmişlerdi. Bunidan başka Lord Edward, Mr. Pickwick ve Micawber'in huylarını

tetkik ederek edindiği o

hayret verici prensiplerine ve yanlış hükümlerine de bağlı kalmıştı. Genç karısını

seviyordu;

39

ama onu, 1860 senelerinden kalma /bir çocuk fosilinin sevebileceği gibi, çekingenlikle ve boyuna özür diliyerek

seviyordu. Âşıkane hisler duyduğu için özür diliyor, bir vücudu olduğu için özür diliyor, karısının bir

vücudu olduğu için özür diliyordu. Fosil çocuğun çekingenliği ağzını açmasına engel

olduğu için, konuşarak

özür dileniyordu tabiî. Bu âşıkane hislerde vücutların da bir payı olduğunu sessizce

inkâr ederek özür

diliyordu. Aslında, ortada âşıkane hisler de pek yoktu ya! Lord Edward'm aşkı, uzun ve

sessiz bir özür

dilemeden başka bir şey değildi. Ve aşkı özür dilemekten başka bir şey olmadığı için de, hiçbir bakımdan

hoş görülemezdi. Aşk, elde ettiği neticeler sayesinde kendi varlığının doğruluğunu ispat eder; dimağların ve

vücutların yakınlığıyla, samimiyetle, muhaı-bet dolu temaslarla, zevk almak ve zevk

vermekle bunu ispat

eder. Eğer aşkın doğruluğunu ispat etmek için, benliğin dışında sdbepler aranması

gerekirse, bu aşk hiçbir

bakımdan mazur görülemez. John Bidlake ise, verebileceği aşk için özür dilemiyordu.

Zaten bu çeşit bir aşk

kendi varlığının doğruluğunu tamamiyle ispat eder. Sıhhatli bir şehvet düşkünü olan

Bidlake, bir tabiat

çocuğunun o güzelim hayvanca keyfiyle, içinden gelerek, düpedüz sevişmesini biliyordu.

"Yıldızlardan, beyaz zambaklardan ve kâinattan bahsedeceğimi sanma," demişti.

'IBenim tarzım değil

bunlar. İnanmam bunlara. Benim inandığım şey..." Ama esrarengiz bir igelenek, o

sırada söylediği sözü

yayınlanmasını yasak etmiştir.

İddiasız bir aşktı bu; ama pek fazla bir şey olmamakla beraber, sıcaik, tabiî ve tabiî

olduğa için de

iyi bir aşktı: dürüst, güler yüzlü, insanı mes'ut eden bir şehvetti. Şimddye ıkadar bir

çocuk fosilinin çekingen

özür dilemelerinden Ibaşka bir şey Ibilmeyen Hilda için, büyük bir keşif oldu bu.

Hûda'nın benliğinde ölen

şeyler yeniden dirildi. Coşup kendinden geçerek, kendini buldu. Ama fazla da coşmadı.

Hiçlbir zaman aklı

başından gitmedi. Aklı 'başından gitseydi, Tan-tamiourrt'ların evi, Tantamount'ların

milyonları, Tantamount'larm

unvanı da elinden giderdi. Bütün bunları kaybetmek niyetinde değildi. Onun için,

soğukkanlılıkla, bile bile aklını başına topladı; aklı, dalgalar arasında yükselen bir kaya gibi, bu coşkun

heyecanların arasından yükseldi, sağlam kaldı. Gönlünü eğlendirdi; ama cemiyetteki

mevkiim hiç tehlikeye

sokmadı. Bu gönül eğlencesine yüksekten bakabildi. Onun o soğukkanlı dimağı,

cemiyetteki mevkiini alakoymak

azmi; bu kangaşalıktan ayrı, bu kargaşalığın üstünde kaldı. John Bidlalke, Hilda 'mn bu

iki fırsattan

da elinden geldiği kadar faydalanmasını beyendi.

Kaç kere, "Allaha şükür, Hilda," demişti, "sen aklı ıba'şmdıa bir kadınsın."

Aşk uğruna bütün dünyayı feda etmeğe kalkan kadınların korkunç bir baş (belâsı

kesilebileceklerini şahsî

tecrübeleri sayesinde iiyice biliyordu. Kadınlardan hoşlanıyordu; inslan, aşk denilen

eğlenceden

vazgeçemezdi. Fakat hiç kimse uğruna can sıkıcı ve karışık durumlara düşmeğe; higbir

şey uğruna hayatını

mahvetmeğe 'de değmezdi. John Bidla'ke, >aklı başında olmayan, aşkı faela ciddiye alan kadınlara kıyasıya

zalim davranmıştı. "Her şey aşk uğruna" diyenlerle, "rahat yaşamak için her şeyi yapın" diyenler arasm-SES SESE İARŞI

41

da bir savaştı bu. Ve John Bidlake, bu savaştan her zaman galip çıktı. Rahat yaşamak

için savaşırken,

sırasında en korkunç şeyleri yapmaktan çekinmedi.

Hilda Tantamount da, John kadar, rahatına düj-kündü. Aralarındaki macera birkaç

sene, bir hayli hoş bir

şekilde devam ettikten sonra, yavaş yavaş sönüp bitmişti. İkisi de iyi birer âşıktı; iyi de dL?t kaldılar. Hattâ

onların birleşip suikastler hazırladıklarım, herkesi harcayarak eğlenmek için elbirliği

eden fesat dolu iki

suikastçı olduklarını söyleyenler de vardı. Hilda Tantamount ale John Bıdlake şu sırada gülüyorlardı. Daha

doğrusu, müzikten nefr.-l eden ihtiyar John, tek başına gülüyor; Lady (Edward ise,

rabıtalı olmağa

çalışıyordu.

"Ne olur, gürültü etmeyin," diye fısıldadı.

Bidlake İsrar etti: "Ama siz farkında değilsiniz, aklın almayacağı kadar tuhaf bunların hali."

"Susss..."

"F/üsıldıyorunî canım!" Devamlı olarak "susss" denilmesine içerlemişti.

"Evet, bir aslan gibi fısıldıyorsunuz."

John Bidla'ke ters cevap verdi: "Ne yapayım, elimde değil." Fısıldamak zahmetine giriştiği zaman, sözlerini,

konuştuğu insandan 'başkasının dalmadığını zannederdi. Doğru sandığı bir şeyin doğru

olmadığım

söylemelerinden de hoşlanmazdı. Hiddetle, "aslan ha!" diye homurdandı. Denken, birden (bire, gene

keyiflendi. "Baikın!" dedi. "İşte 'geç gelen biri daha. Neye bahse girersiniz ki, bu kadın da ötekilern

yaptıklarını yapacak?"

42

Lady Edward, "susss..." diye tekrarladı.

Fakat John Bidlake'in ona aldırdığı yoktu. Kapıya doğru bakıyordu: Geç gelenlerin en

sonuncusu hâlâ

'kapıda duruyor; kalabalığın arasında dikkati çekmeden sessizce kaybolmak arzusuyla,

âdaba uyarak

geldiğini ev sahibesine (bildirmek vazifesi arasında bocalıyordu. Geç gelen kadın, sıkıtı sıfcla etrafına

bakındı. Lady Edward, onu selâmlama*: için, kalabalığı a üstünden, yelpazesinin uzun

tüyünü salladı,

gülümsedi. Geç gelen de gülümsedi, eliyle ter öpücüıt gönderdi; önce parmağını

dudaklarına götürdü, sonra

c'arın öbür tarafındaki boş bir iskemleyi işaret etti; geç geldiği için özür dilediğini, ve ba şartlar altında gidip

Lady Edward îîe görüşemayeıeğinden derin bir üzüntü duyduğunu anlatmak isteyen

küçük bir hareketle, her

itki elini havr.ya kaldırdı; darken omuzlarını kaldırıp, mümkün olduğu kadar az yer

tutmak için küçülüp

büzülerek, ayak parmağının ucuna basa basa, fevkalâde ihtiyat tedbirleri alarak, holün

ortasın-d&ki geçit

yerinden bo;;_ iskemleye doğru yürüdü.

Bidlake, gülmekten kınlıyordu. Biçare kadının yaptığı bütün hareketler; sırayla taitiit

etmişti. Gönderdiği

öpücüğü, mübalağalı bir şekilde geri göndermiş; ve kadıncağız parmağını duiıSını

götürünce, Bidlake kendi

ağzını bütün eliyle örtmüştü. Geç gelenin üzüntü 'gösteren hareketini, aşırı ve tuhaf bir şekilde tekrarlayarak,

gülünç bir ıstırabın ifadesi haline getirmişti. Kadın, ayak parmağının ucuna basa basa

yürüdüğü zaman,

Bidlake panmaklariyle saymağa, Napolide nazara karşı kullanılan işaretleri yapmağa

4J

ve eliyle alnına vurmağa başlamıştı. Sonra, muzaffer bir edayla Lady Edward'a döndü.

"Size dememiş miydim?" diye fısıldadı; ve kahkahasını Ijıtmağa çalışırken, bütün yüzü kırış kırış oldu. "Sanki

sağır ve dilsizler yurdundayız. Yahut da Afrikanın göbeğinde pigmi'lerle konuşuyoruz."

Bidlake, ağzını açıp,

işaret parmağını ağzının içine doğru uzattı; bir bardak su içiyormuş gibi yaptı. "Ben çot aç," dedi. "toen çat

çot susamış."

Lady Edward, deve kuşu tüyünden yapılmış yelpazesiyle Bidlalke'e vundu.

O sırada müzik devam ediyordu: Bach'ın flüt ve yaylı sazlar için Si minör suite'd. Genç

Tolley, orkestrayı her

zamanki eşsiz zarafetiyle idare ediyordu; vücudunun üst kısmı, kuğu kuşu

kıvranışlariyle eğiliyor, sanki

müzikle dans ediyormuş gibi, dalgalanan kbllı-riyle havada tatlı ve şehvetli şekiller çiziyordu. On ve oriiki ¦ adı sanı olmyan viyolonist ve viyolonselist onun emirlerine göre yay çekiyor; ve büyük Pongile-oni, flütünü yapışkan dudaklarla öpüyordu. Ponıgi-leoni flütünü üflüyor, yuvarlak bir hava sütunu flütün içinde tMyor, ve Bach'ın düşünceleri, >Roma üslûbu avluyu dolduruyordu. John Sebastian, başlangıçtaki largo'da, Pongileoni'nin o pis ağzı ve hava sütununun yardımiyle bir beyanatta bulunmuştu: Dünyada muazzam şeyler vardır, asil şeyler vardır; doğuştan şahane olan insanlar vardır; gerçekten birer fatih olan, aslında yeryüzünün efendileri olan insanlar vardır. Fakat fugue'e benzeyen allegro kısmında, bunların hâkim oldukları dünyanın, karışık ve çok

çeşitli olduğunu düşünmüştü. İnsan, gerçeği bulduğunu sanır; kemanlar, berrak, kesin, apaçık olan bu gerçeği müjdeler; bu gerçek elinizdedir, zafer sevinci içinde avucunuzda tutarsınız onu. Ama bu gerçek elinizden kaçıp, önce viyolonseller, daha sonra da Pongileoni'nin titreyen hava sütunu Sayesinde, yeni bir

şekille ortaya çıikar. Müziğin çeşitli parçaları ayrı ayrı yaşarLar; birbirlerine

dokunurlar, yolları karşılaşır;

görünüşte kat'î ve kusursuz olan bir ahenk yaratmak için bir an birleşirler, sonra gene

ayrılırlar. Her biri tek

basmadır, ötekilerden ayrıdır, her birinin kendine has -bir benliği vardır. Keman, "ben, ben'im; dünya benim

etrafımda döner," diye iddia eder; viyolonsel, "benim etrafımda döner," der; flüt,

"benim etrafımda," diye inat

eder. Her biri de aynı derecede haklı ve aynı derecede haksızdır; ve hiç biri, ötekini

dinlemek istemez.

İnsanlığın fugue'ünde bin sekiz yüz milyon kısım vardır. Bundan çıkan gürültü, belki

istatistikçi için bir mâna

taşır; fakat san'atkâr için hiçbir mânası yoktur bu gürültünün. San'atkâr, bu kısımları

ancak birer ikişer ele

alarak bir şeyler anlayabilir. Meselâ şimdi şurada muayyen bir kısım var; ve John

Sebastian bize vaziyeti

anlatıyor. Rondo kısmı, zarif ve sade bir melodi ile, nerdeyse bir halk türküsü gibi

başlıyor. Tek başına bir

genç kız, muibalbbet dolu bir hüzünle aşka dair bir şarkı söylüyor kendi kendine.

Başının üstünden bulutlar

uçup giderken dağlarda şarkı söyleyen bir genç kız bu. Fakat geçen bulutlardan biri

kadar yapayalnız bir

şair, kızın şarkısını din-emiş. Bu şarkının uyandırdığı düşünceler, rondo'dan

sonra gelen saralband'da bulunur. Şair, ağır ağır, tatlı tatlı düşünür - dünyadaki

güzelliği (sefalete ve

aptallığa nağmen), dünyadaki derin iyiliği (bütün kötülüğe rağmen), dünyadaki birliği

(insanı şaşkına çeviren

değişik değişik şeylere rağmen) düşünür. Bu güzellik, bu iyilik, bu birlik, sırf dimağla aranarak keşfedilemez;

tahlil edilince' hemen yok olur. Falkat zaman zaman insan ruhu, bunların gerçekliğine,

birden bire ve şüphe

götürmez bir şekilde inanır. Bulutların altında kendi kendine şarkı söyleyen bir kız, bu inancı yaratmağa

yeter. Güzel bir sabah bile yeter. Acaba bu bir hayal mi, yoksa en derin gerçeğin açığa

vurulması mı? Kim

bilir? Pongileoni üflüyor; viyolonistler reçinalı at kıllarını gerilmiş kuzu Ibarsaklanna sürtüyorlardı; ve şair ibu

uzun saraband'da o güzel inancını, o teselli veren inancını ağır ağır düşünüyordu.

John Bidlake, ev sahibesine, "bu müzik artık can sıkmağa başladı," diye fısıldadı.

"Daha çok sürecek mi?"

İhtiyar Bidlake, müzikten ne anlar, ne de zevk alırdı; bunu açıkça söylemekten de

çekinmezdi. Çekinmesi

için bir sebep de yoktu gerçi. John Bidlake gibi iyi resim yapan bir insan, müziği

gerçekte sevmediği halde,

ne diye severmiş görünsün? Oturan dinleyicilere bakıp gülümsedi.

"Kilisedeler sanki," dedi.

Lady Edward, itiraz ederek yelpazesini kaldırdı.

John Bidlake devam etti: "Vecd halinde bir Santa Teresa gibi gözlerini fıldır fıldır döndüren, vücu-46

SES SESE KARSI

dunu sallayan, siyahlar giyinmiş şu küçük kadın Mm?"

Lady Edward, "Fanny Logan," diye fısıldadı. "Ama ne olur, gürültü etmeyin."

John Bidl'aJke, hiç oralı olmadan devanı etti: "Ahlâksızlığın, fazilet önünde boyun eğdiğini söyleyip dururlar.

Ama yaşadığımız çağda insan her aklına eseni yapabiliyor. Ahlâk sahasında

ikiyüzlülüğe lüzum kalmadı

artık. Ancak kafa işlenin/de ikiyüzlülük bahis konusu. Cahiller ve sanattan

anlamayanlar, sanatın önünde

dize geliyor. Şuaların, sanM mukaddesatla karşı karşıyalarmış gibi, dinî bir veed içinde, yüzlerini fauruştura

fouruştuıra, sanata tapınmalarına bakın hele!"

Lady Edward, "siz şükredin M, sanatınıza karşı lık İngiliz altını veriyorlar size," deldi.

"Hem lütfen,

muhakkak çenenizi tutmalısınız artık."

Bidlake, müthiş korkmuş gibi, alaycı îbir hareketle, ağzını eliyle kapadı. Tolly, 'kollarını şehvetle sallıyor;

Pongileoni üflüyor; kemanlar cazır cazır cajır-dıyordu. Ve şair Badh, dalmış, gerçeği ve güzeli düşünüyordu.

Fanny Logan'ın gözleri yaşla doldu. Ona her şey, bilhassa müziik, hemen dokunurdu.

Fanny, bir heyecan

duyduğu zaman, bu heyecanın önüne geçmeğe kalkmaz, kendini bütün kalbiyle

koyuverirdi. Bu müzik ne

güzeldi! Ne kadar dertli, aynı zamanda ne kadar teselli edici idi! Müziğin nefis bir

duygu gibi, benliğinin bütün

çapraşık düğümleri arasından, önüne geçilmez bir kuvvetle, ve aynı zamanda rahat

rahat, aktığını hissetti.

Vücudu bile, melodinin tempo-

SES SESE KARSI

47

suna, alçalıp yükselişine uyaraJk, titreyip sallanıyordu. Kocasını düşündü. Müziğin

akışı, kocasının

hâtırasını getirdi ona. Sevgili, sevgili Eric öleli nerdeyse iki sene olacaktı. Ne kadar Ida genç ölmüştü. Yaşlar

daha da hızla boşandı gözlerinden. Gözlerini sildi. Müzikte hem sonsuz bir hüzün vardı,

hem de teselli

ediyordu ımsanı. Sanıki her şeyi kabul ediyordu ıbu müzik - zavallı Eric'in vakitsiz

ölümünü, hastayken

çektiği acıyı, ölmemek için ayak direnişini - her şeyi kabul ediyordu. Dünyanın bütün

hüznünü dile

getiriyordu bu müzik; ve bu hüznün ta derinlerinden, bir bakıma her şeyin doğru

olduğunu, her şeyin

kabul edilebileceğini, gürültü çıkarmadan, fazla İsrar etmeden, bile bile ilân

ediyordu.Hüznü, bu hüzünden

çok daha büyük, çok daha geniş bir saadetin içine alıyor-. du bu müzik. Mrs. Lagan'm

gözlerinden

durmadan yaşlar akıyordu; ama kederine rağmen, her nedense, saadet yaşlarıydı

bunlar. Kızına, Polly'ye>

duyduklarını söylemek istedi; ama Polly başka bir sırada oturuyordu. Mrs. Logan, iki

sıra önde oturan kızının

başının arkasını ve incecik ensesindefci incileri görebil'- ¦ yordu - sevgili Eric'in ölmeden birkaç ay

önce, Polly ' onsekiz yaşma bastığı zaman hediye ettiği incileri... Birden bire, Polly,

annesinin kendisine

baktığını, annesinin neler duyduğunu sezmiş gibi, dönüp Mrs. Lo-gan'a gülümseyivendi.

Mrs. Logan'm hazin

ve 'ahenkli kederi tam oldu o zaman.

Pollıy'ye Ibaikan sadece annesinin gözleri değildi. Genç kızm arkasında, biraz yanda,

müsait bir yerde

oturan Hugo Brockle, Polly'nin profilini hayran hayran seyrediyordu. Ne kadar nefis

bir kızdı Polly! Hu-

^g ._ SES SESE KARSI

go Brockle, çocukken Kensington parkinda beraber oynadığımızı ona söylemeğe cesaret

edebilecek miyim

acalba, diye düşünüyordu. Müzik "biter bitmez, ona yaklaşacak, hiç Çekinmeden şöyle diyecekti: "Biz, bebek

arabalarımızda tanışmıştık, haberiniz var mı?" Yahut da, daha orijinal ve nükteli

konuşmak isterse, "benim

başıma raketle vuran sizdiniz," diyebilirdi.

îçi içine sığmayarak odanın dört bir tarafına bakan John Bidlake'in gözleri, birden Ibire Mary Betterton'a ilişti.

Evet, Mary Betterton'a, o canavara! John Bidlake, elini iskemlesinin altına uzartıp

tahtaya vurdu. Tatsız bir

şey görünce, tahtaya vuralbild'.-ği zaman, kendini daha emniyette hissederdi daime..

Allaha inanmazdı

elbet. Kilise adamlarım kötü duruma düşüren hikâyeler anlatmaktan hoşlanırdı. Ama

tahtaya, şu tahtaya

vurmak yok mu - bir mânası vardı tahtaya vurmanın... Düşünün ki bir zamanlar - yirmi sene mi olmuştu, yirmi iki sene mi... kaç sene olduğunu hatırlamak işine gelmiyordu - Mary Betterton'a deliler gibi âşıktı bir zamanlar. Ne kadar şişman, no kadar ihtiyar, ne kadar iğrençti bu kaıdm! John Bidlake'in eli, usulcacık gene iskemlenin ayağına uzandı. Gözlerini çevirip, Mary Betterton'dan başka bir şey düşünmeğe çalıştı. Fakat Mary (Betterton'un gençlik zamanına ait hâtıraları, üstünden silkip atamadı. John Bidlake, hâlâ ata binerdi, o sıralarda. Kendini siıyah, Mary'yi de doru bir atm sırtında görür gibi oldu. Sık sık ata binerlerdi beraber.

"Yıkanan Kadınlar" adh tablolarının üçüncüsünü ve en güzelini yapmaktaydı o günler.

Allahım, ne resimdi o!

Mary o zaman bile

f

SESE KARŞI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İM kat üstte, yani belli başlı odaların bulunduğa esas kat ile, hizmetçi odalarının (bulunduğu tavan arasının altındaki katta, Lord Edward Tantamount laboratuarında çalışıyordu.

Tantamount'ların küçükleri umumiyetle asker olurlardı. Fakat oğullarının en büyüğü sakat olduğu için, Lord Edward'in babası, küçük oğlunu siyasî hayata atmağa tarar vermişti. Ailenin büyük

oğullan, geleneğe uyarak

Avam Kamarasında başladıkları siyasî hayatı, Lordlar Kamarasında azametle devam

ettirirlerdi. Lord

Edward reşit olur olmaz ona bir seçim bölgesi verildi; ve bu seçim bölgesiyle meşgul

olması tentoih edildi.

Lord Edward, kendisine verilen bu vazifeyi yerine getirdi.. Fakat nutuk çekmekten öyle

nefret ediyordu ki!

însan, Mr seçmenle karşılaştığı zaman, ne ıbulup söyleyebilirdi sanM? Üstelik Lord

Edward, Muhafazakâr

Parti programının belli (başlı maddelerini bile hatırında tutamıyordu. Muhakkak ki,

siyaset onun sahasI

değildi.

Babası, "ama sen neyle ilgilisin ki?" diye sormuştu. İşte bütün mesele buradaydı: Lord Edward, neye karşı

ilgi duyduğunu Ibikniyordu. Yüzde yüz hoşuna giden tek şey konserlere gitmekti. Fakat

insan bütün ömrünü

konserlerde geçiremezdi ya! Dördüncü Marki, hiddetini ve hayal kırıklığını gizliyemi-

yordu. "Bu oğlan salağın biri," diyordu. Zatan Lord Edward da aynı fikirde idi. Hiçbir işe yarayamayaıı, hiçbir

şey başaramayan bir insandı. Yer yüzünde yeri yoktu. İntihar etmeyi zaman zaman

düşünündü.

"Hiç olmazsa biraz çapkınlık yapsa, biraz azıtsa!" diye babası şikâyet ederdi. Fakat sefahat

âlemleri,

delikanlıyı siyaset kadar da ilgilendirmiyordu. Babasının ithamları devam ediyordu:

"Üstelik avcı bile

değil." Bu da doğru idi. Kuşların katili-bu iş, Britanya İmparatorluğu tahtına varis olan Prensle beraber

yapıldığı zaman bile - Lord Edward'a hafif bir tiksintiden başka bir Ms vermiyordu.

Evde oturup, gelişi

güzel, biraz şu kitaptan biraz bu kitaptan okumayı tercih ediyordu. Kitap okumasının

en müspet tarafı,

arpacı kumrusu gSbi 'düşünmeyip, vakit öldürmesi idi. " Ama bu da ne işe yarardı ki?

Aslında, bâr kitapla

vakit öldürmek, bir tüfekle hem sülünleri hem de vakti öldürmekten daha hayırlı foiir iş

sayılamazdı.

Ömrünün sonuna kadar böylesine okuımayıa devam edebilirdi; fakat bu gidişle de

hiçbir şey yapamazdı.

18 Nisan,1887 tarihinde, Mr öğle üstü, Lord Edward, Tantamount House'un

kütüphanesinde oturmuş, hayat

acaba yaşamağa değer mi, acaba kendimi vursam mı, yoksa boğularak ölmek daha iyd

bir ölüm şekli mi,

diye düşünüyordu. O-gün Times gazetesi, sözde1 Parnell tarafımdan yazılan ve Phoenix

1 Charles Stewart Parnell (18^6-1891) Irlandanın Büyük Britanyaya karsı

ayaklanmasında mühim rol

oynayan hattâ "îrlandanın taçsız kralı" ismini kaşanan bir siyaset adamı. — (Çeviren) 52

Park'ı cinayetlerini haklı gösteren sahte mektupları 'basmıştı. Dördüncü Marki saibah

kahvaltısından

beri öyle heyecanlıydı ki, bir yerine inme inebilirdi ner-deyse. Klüptekiler Badece

bundan

bahsediyorlardı. Lord Edward, "her halde bu iş çok mühim," diye kendi kendine

söylenip duruyordu; ama

Parnellism'e de, cinayete de fazla ilgi duyamıyordu tür türlü. Klüpte-kilerın

söylediklerini bir müddet

dinledikten sonra, ümitsizlik içinde eve gitti. Kütüphanesinin kapısı açıktı. İçeri girip bir iskemleye çöktü.

Sanki otuz millik bir yürüyüşten dönmüş gibi, yorgunluktan Ibiitik hissediyordu

kendini. Siyaset işlerinde

bankalarının coşkunluğunu ve kendi (kayıtsızlığını düışünidükçe, "ben her halde

aptalım" diyordu içimden.

Kendini beyemmiş bir insan olmadığı için, bu aptallığı başkalarına yüklemeyi aklından

bile

geçirmiyordu. Yüksek sesle inledi: "Benden hayır yok, hayır yok." Bu inilti, koca kütüphanenin bilıgili

sessizliği içinde pek fecî idi. Ölüm; her şeyiin sonu; nehir; talbanca... zaman geçt-„

yordu. Lord Edward,

ölümü bile mantık ve dikkatle düşünmekten âciz olduğunu fark etti. Ölüm bile can

sılkıcı bir işti. O ayın

Quarterly dergisi yanıbaşındaki masada duruyordu. Bu dengi belki ölümden daha as

sıkacaktı onun canını.

Dergiyi aldı, gelişi güzel açtı; ve Claude Bernard isimli Ibir zâta dair olan bir makaleyi, ortalarında ibir

yerlinden okumağa koyuldu. Claude Bernard ismini hiç duymamıştı o güne kadar.

Fransızdı her halde.

Acaba karaciğerin glikojenik vazifesi de ne demekıti? Her halde ilmî Ibir mesele idi bu.

Lord Edward,

gözlerini ısaJhMenin üzerinde gezdir-

SES SESE KARSI

53

di. Tırnak işaretleri vardı. Bu, Claude Bernard'm yazılarından alınmış Ibir parça idi:

"Canlı bir mahlûlk, her şeyi birbirine intibak et-tiiren büyük ve taibiî ahenk içinde (bir istisna teşkil etmez;

ahengi bozmaz; umumî kozmik kuvvetlerle ne çarpışır, ne de bunlara tezat teşkil eder.

Bilâkis, canlı bir

mahlûk, kâinattaki ahengin bir rüknüdür. Meselâ bir hayvanın hayatı, 'kâinattaki

topyekûn hayatın bir

parçasından başka bir şey değildir."

Bu kelimeleri önce hiç aldırma/dan, sonra daha dikkatle, daha sonra bütün dikkatini

'toplayarak üst-üste

birkaç defa okudu.. "Bir hayvanlın hayatı, kâinattaki topyelkûn hayatın bir

(parçasından başka bir şey

değildir." Peki, ya intihar? Demek ki, intiharla, •kâinatın bir parçası kendi kendM yok edecekti? Hayır, yok

edemeyecekti. Kâinatın (bir parçası kendi kendini yok etmeğe kalkissa bile, bunu

yapamazdı. Sadece

varlığının şeklini değiştirebilirdi. Değişmek... Hayvan ve bitki parçalan, birer insan

olabiliyordu. Bugün

bir koyunun artta bacağı veya İspanak yaprakları olan şey, ertesi gün Jüpiter

Senfonisinin ağır parçasını

yaratan beynin, bunu kaleme alan elin bir parçası oluveriyordu. Günün birinde ise, otuz

altı senelik

zevkler, acılar, açlıklar, sevıgOer, düşünceler, müzikler, hiçbir zaman

ıgençefcleşemıeyeeek

sonsuz melodi ve ahenk imlkânlariyle birlikte, Viyanada bir mezarlığın bilinmeyen bir

kaşesinde gübre

olmuştu. Bu gübreden otlar ve hindiba çiçekleri bitmişti; otlar ve hindiba çiçekleri,

koyun haline girmiştd;

koyunun arka bacaklarından, başka müzisyenler çıkmıştı;• onların vücutlarından da...

Bütün bunlar malum

şey-

54

SES SESE KARSI

lerdi; fakat Lord Edward için bir vahiy olmuştu. Birden Wire ve ilik defa olarak,

dünyanın (bir parçası

olduğunu idrak etti. Lord Edward'i fevkalâde heyecanlandırdı bu. İskemlesinden kalktı,

iıçi içine sığmıyarak

Odada ibdr aşağı bir yukarı yürümeğe başladı. Düşünceleri kanma karışıktı; fakat bu

karışıklık, her

zamanki gibi iSönük, sisli ve cansız değıildli; pırıl pırıl şiddetli İbir (karışıldıktı. "Belki de geçen sene

Viyana-da iken, Mozart'ın özünden bir parça yedim. Kızartılmış dana etinde, yahut da

bir sucukta, hattâ

bir bardak birada olabilirdi bu. 'Birleşme, bedenen birleşme. Sihirli Flüt'ün o fevkalâde temsili... Bu da başka

türlü bir birleşme. Aslında aynı birleşme belki ide. Şekil değiştirip başka bir varlık

olmak, yamyamlık,

kimya. Tabiî, eninde sonunda hepsi kimyaya dayanıyor. Koyun bacağı ve İspanak...

Hepsi İkimya.

Hidrojen, oksijen... öbürleri ne idi? Aman yaralbbî, ne fecî şey cahillik. Eton'da

geçindiği bütün o okul yılları.

Lâtince şiirler. Lâtince şiirler ne dşe yarardı sanki! Er distenta ferunt perpingnes ubera vaccae1 Ne

diye bana akla yakın bir şey öğretmediler? "Kâinattaki ahengin bir rüknü" Bütün bunlar müzik ıgibi; ahenkler,

kont-rpuan, modülasyonlar. Fakat dtaiiyefoilımefc için, ona göre terlbiye görmek lâzım.

Çin müziği...

Hiçbir şey anlamıyoruz Oin müziğimden. Kâinatın ahengi... Eton'da gördüğüm terbiye

sayesinde bu da

benim için Çin müziği. Karaciğerin glikojenik vazifesi... Bantu diliyle yazılsaydı, ancak bu kadar

anlayabilirdim. Ne ayıp; Ama öğrenebilirim, öğreneceğim de... öğreneceğim."

1 "8on derece şişman olan ineklerin memeleri gerilmiştir." — (Çeviren)

SES SESE KARSI " 55

Lord Edward'm içi eşsiz bir sevinçle doldu; ömründe kendini bu kadar mesut

Msısetmemöşti.

O akşam babasına parlâmento üyeliği için adaylığım koymayacağını söyledi.

Parnellisım'e dair sabahleyin

duyduğu açıklamaların hâlâ tesirinde />la?ı ihtiyar Marki, buna çok hiddetlendi. Lord Edward hiç

umursamadı; karar vermişti bir kere. Ertesi gün, gazetelere ilân verip bir hoca aradı.

Bir yıl sonra ilk baharda

Berlin'e gitti, Du Baiis-Reymond'un yanında çalışmaya başladı.

O günden bu yana kırk yıl geçmişti. Lord Edward'a dolaylı şekilde bir zevoe temin eden

asmosâs tetkikleri,

onu şöhret sahibi de yapmıştı. "Benimseme" ve '^büyüme" hakkındaki çalışmaları çok meşhurdu. Fakat

hayatının gerçek gayesi sayd'ğı Fizikî Biolojiye dair büyük nazarî eseri henüz tanı

amlanmamıştı. "Bir

hayvanın hayatı, kâinatın top-yekûn hayatının (bir parçasından başka bir şey değildir."

Ona ilham veren

Olaude ıBemard'ın bu sözlerini ömrü boyunca düşünmüştü. Bunca sene üzerinde

çalıştığı kitap, tou sözlerin

işlenmesinden, geniş ve ri~ yazî bir şekilde açıklanmasından başka bir şey değildi.

Yukarda, laboratuarda, günlük çalışma henüz (başiamıştı. Lord Edward, gece çalışmayı

tercih ederdi,

Gündüz saatlerinin gürültüsünü tatsız bulurdu. Sabah kahvaltısını saat bir buçukta

yapar, öğle üstü bir iki

saat yürürdü; sonra eve dönüp, saat sekizde yediği öğle yemeğine kadar okuyup yazardı.

Saat dokuzda

veya dokuz buçukta, asistanı ile (birlikte bazı laboratuar çalışmaları yapar; bu da

bittikten sonra,

oturup, ya büyük kitap üzerinde çalışırlar, yahut da kitaba dair meseleleri münakaşa

ederlerdi. Gecenin saat

birinde, Lord Edward aikşam yemeğini yer; saat dört veya beşte de yatmağa giderdi.

Si. Minör Suite, büyük salandan, hafif, parça pai*ça yükselip, laboratuardaki iki

adamın kulağına geliyordu,

işlerine öylesine dalmışlardı ki, müziği duyduklarının farkında bile değildiler. Lord

Edward, asistanına,

"forseps," dedi. Çok tooğuk güç anlaşılan, belirli bir çizgisi olmadığını

söyleyebileceğimiz bir sesi vardı. Kızı

Lucy, çocuktan, bafbasmm sesi için, "kürklü bir ses" demişti.

Illidge, pırıl pırıl parlayan ince âleti ona verdi. Lord Edward, teşekkür mânasına gelen ıboğulk bir ses

çıkararak forsepsi aldı; küçücük ameliyat masasında anastezi ile uyutulan semendere

döndü. Illidge, Lord

Edward'a tenkit edici gözlerle halktı; onu oe-ğendi. 'İhtiyar bu işi fevkalâde iyi

yapıyordu.

Illidge, Lord Edward'in maharetine her zaman hayret ederdi. Bu ihtiyar gibi, kos

kocaman, kalba saba yapılı

bir adamın, bu ikaldar zarif ve derli toplu hareketleri olabileceğini hiç kiimise tahmin edemezdi. İri elleri, en

ince işleri yapabilirdi; t»u ellere bakmak bir zevkti. Lord Edward nihayet, "işte!"

diyerek romatizma ile

eğilmiş sırtının ancak müsaade ettiği nislbette doğruldu. "Galiba, bu iş îyi oldu. Ne dersiniz?"

Illidge, evet der gibi başını salladı. Eski ve pahal-lı Okullarda elde edilmediği besbelli bir telâffuz! %

"mükemmel oldu," dedi. Lancashire'den geldiği şivesinden seziliyordu. Illidge, çilli, çocuk yüzlü, kırmızı saçlı,

ufak tefek bir adamdı.

Semender uyanmağa başladı. Illidge onu emin bir yere kaldırdı. Hayvanın kuyruğu

yoktu. Kuyruk sekiz gün

evvel kesilmişti; normal olarak yeni bir kuyruk şeklinde gelişecek olan canlı küçük nesiç tomurcuğu, tou gece

ameliyat edilerek alınmış, hayvanın kesilen sağ ön bacağının ucuna aşılanmıştı. Bu yeni

yere konulduğu

zaman, tomurcuk acafoa bir ön bacak olarak gelişecek miydi, yoksa münasebetsiz bir

şekilde bir kuyruk

olarak (büyümekte devam rnı edecekti? İlk 'tecrübelerini, yeni şdkillenmiş bir kuyruk

parçasiyle yapmışlardı;

bu kuyruk, tahmin edildiği gibi, bacak olarak gelişmişti. Bundan Sonraki

tecrübelerinde, aşılanmadan önce

parçanın]bir hayli büyümesine müsaade etmişlerdi; artık tamamiyle kuyruk-laşan

parça, yeni şartlara

uyamamıştı. Illidge ile Lord Edward, kol yerine kuyruğu olan bir canavar

yaratmışlardı. Bu gece, ne çok yeni,

ne de çok eski olan bir parçayla tecrübeler yapııyörlardı.

Lord Edward, dalgın dalgm semendere baikarak, cebinden bir pipo çıkarıp doldurmağa

başladı. O boğuk,

güç anlaşılan sesiyle, "ıbu sefer ne olacağını merak ediyorum," dedi. "Her hailde ikisinin tam ortalanndayız.."

Cümleyi tamamlamadı; ne demek istediğini anlatmak iğin kelime bulmakta daima

güçlük çekerdi.

"Bu tomurcuk, ne sakilde gelişeceğine kolay kolay karar veremeyecek."

Illidge, şakacı bir -tavırla, "var olmak, veya olmamak," diyerek gülmeğe başladı. Falkat Lord Edward'in,

şakayı hoş karşılamadığını farkedince, sus-, tu. Az kalsın, gene ibir pot kıraeakftı. Kendi kendine kızmıştı;

ve haksız yere, İhtiyara da kızmıştı.

SES SESE KARSI

Lord Edward piposunu doldurdu. Dalgın dalgın konuşuyordu: "Kuyruk bacak oluyor.

Bunu bu hale getiren

nedir? Civarındaki kimıyevî hususiyetler mi?... Sebebi kan olmayacağı besbelli. Aoalba

elektriğin baskısıyla

bir ilgisi var mı, ne dersiniz? Vücudun muhtelif kısımlarında vaziyet değişiyor talbiî.

Ama neden, hepimiz,

birer kanser gibi, karma karışık gelişmiyoruz acaba... Eğer düşünecek olursak,

muayyen bir şekilde gelişme

ihtimal bile olmaması gerekir. Bu çok esrarengiz ve..." Sesi, derinlerden gelen boğuk bir mırıltı halinde

söndü.

Illidge, bu sözleri 'tasvip etmeden dinliyordu. İhtiyar, biolojıinin büyüık ve taşlıca

meseleleri hakkın -da böyle

konuşmağa başladığı zaman, işin neye varacağını hiç kimse kestiremıezdi. Allahtan

bahsetmesi ıbile

mümkündü. İnsanın Sahiden yüzü Ikızarıyordu utancından. Illidge karar verdi; Lord

Edward'in münasebetsiz

şeyler söylemesine meydan vermeyecekti bu defa. Pratikliğini gösteren Ibir ifade ile

kesip attı. "Bundan

Sonra bu hayvanlarla yapılacak deneme, sinir sistemleriyle oynayarak, bunun

aşılamalara tesir edip

etmeyeceğini anlamaktır. Meselâ, bel kemiğinden bir parça kesip..."

Fakat Lord Edward asistanını dinlemiyordu. Piposunu ağzından çıkarmış, Ibâşını

kaldırıp hafifçe yana

eğmişti. Bir şeyi hatırlayıp yakalamağa çalışıyormuş gibi, kaşlarını çatıyordu.

Asistanına susmasını emreden

bir hareketle, elini kaldırdı. Illidge, sözünü kesip, dinledi. Sessizliğin içinde, ahengin çizgisi hafifçe belirdi.

Lord Edward, bir fısıltı halinde, "Bach?" dedi.

59

Pongüeoni'nin üflemesi ve meçhul viyolonistlerin yaylarını çekmeleri, büyük salondaki

havayı sarsmış,

pençeleri titretmişti; bu da, Lord Edward'in dairesindeki havayı sarsmıştı. Sarsılan

hava, Lord Edward'in

"meribrana tympani" sinde çınlamıştı; birbirine kenetlenmiş çekiç, örs ve özengi kemiklerini harekete

getirerek, beyzi deliğin zarına çarpmış ve dolambaçlı yolların suyunda küçücük toir

fırtına yaratmıştı.

Dinleme sinirinin kıllı uçları, dalgalı bir denizde yosunlar gibi ürpermiş; beyinde birçok karanlık mucizeler

meydana gelmiş, ve Lord Edward, kendinden geçerek, "Bach" diye fısıldamıştı. İhtiyar zevkle gülümsedi,

gözleri aydınlandı. Genç kız, akan bulutların altında, ıssızlığın içinde şarkı söylüyordu kendi kendine.

Bulutların ıssız filozofu, şiir gibi, derin derin düşünmeğe başladı sonra.

Lord Edward, "sahiden aşağı inip dinlememiz lâzım," dedi. Ayağa kalktı. "Gelin, sonra da çalışabiliriz. İnsan

böyle bir şeyi her gece dinleyemez."

Illidge tereddüt etti: "Peki ama, ya kılığımız n? olacak? Bu kıyafette aşağı inemem."

Kendi ken'dıırıa baktı.

Sırtındaki, yeniliğinde bile âıdi cinsten bir elbiseydi. Zamanla daha da külüstür olmuştu.

"Hiç ehemmiyeti yok bunun!" Pongileoni'nin flütünü duyunca Loud Edward'in

gösterdiği hayasızca telâş,

tavşan kokusu alan bir köpeğin gösterdiği te-lâşdan pek farklı değildi. İhtiyar adam,

asistanın kolundan tutup

onu kapının dışına çekti; koridoru geçerek merdivene doğru sürükledi. "Bu küçük bir toplantıdan başka bir

şey değil," diyordu. "Karım söylemişti galiba... sadece samimî bir toplantı." Müziğe karşı

SIS SESE KABŞI

60

61

duyduğu şiddetM iştahı haklı göstermek için yeni mazeretler uydurmağa devam ederek,

"ham, içeni usulcacık

giriveriniz," dedi; "hiç Mrnse farkına bile varmaz."

Illidge, bundan pek emin değildi. "Korkarım ki, öyle (küçük bir toplantıya

benzemiyor," diye söze başladı.

Gelen otomobilleri gönmüşıtü.

Bach'a karşı önüne geçilmez bir hırsa kapılmış olan Lord Edward, asistanının sözünü

kesiti: "Aldırmayın,

aldırmayın."

Illidge, razı oldu. Yer yer parlayan lâcivert şayak elbisesiyle elâlemin mastarası

olacağını biliyordu. Fakat

biraz düşündükten sonra, sırtımda spor bir ca-keti olan ev sahibinin himayesinde, yer

yer parlayan lâcivert

kostümiyle laboratuardan ıçıikıp gelivermenin, o eıski püsikü, son derece külüstür, fena biçilmiş smoking ile

görünmekten daha hayırlı olacağına inandı; çünkü Lady Edwand'm şahane âleminde

bundan evvel yaptığı

gezintilerde, kendi smıoking'inin kepazeliğini anlamıştı. Dördüncü sınıf ve züppe bir

taklitçi olmaktansa,

bambaşka entellektüel Ibir dünyadan gelen bir misafir gibi, zengin ve şılk insanlardan

apayrı olmak, çok

daha hayırlı idi. Lâcivert kostümlü bir insan, bir garabet sayılabilirdi; ama bir garson gibi, fena biçilmiş siyah

sndking'E bir insan hakir görülür; olduğundan başjka türlü görünmeğe çalıştığı ve bu

işi başaramadığı için

adam yerine konmazdı.

Illidge, Merih'den gelen misafir rolünü metanetle, hattâ iddialı bir şekilde

oynayalbilmak için bütün gücünü

topladı.

Salona girişleri, Illidge'in tahmininden çok daha. fazla dikkati çekti ve onları güç

duruma düşürdü.

Tantamount House'daki büyük merdiven, birimci kattan iki kol halinde aşağı iner; bu

iki kol, aynı uzunlukta iki

nehir gibi birleşip, mimarî sanatının yarattığı Verona menmerin'den yapılmış bir şelâle

halinde galona akar.

Bu şelâle, üstü kapalı döft köşe salonun, bir .kenarına, holün ve sokak kapısının

karşısındaki sıra kemerlerin

altına iner. İnsan sokaktan gelip de salona bakınca, karşı kemerin ortadaki kavsinin altında, pırıl pırıl
parmaklığı ile yükselen genîş merdiveni görür; üst kısmındaki sahanlıkta, üçüncü Mar-ki'nir. koleksiyonunun
fevkalâde parçası olan Venüs, heykeli vardır. Canova tarafından yapılan bu heykel, mermerden cazibelerini,
çekingen, aynı zaımanda fettan bir hareketle, iki eliyle gizleyerek, daha doğrusu, gizlemeyi beceremeyerek,
kaidesinin üstümde durur. Lady Edward, orkestrayı, bu şahane mermer yamacın altına yerleştirmişti.
Misafirler, orkestranın karşısında, birbirlerine bitişik sıralar halinde oturuyorlardı. Illidge ile Lord Edward,
müziğe ve dinleyen kalabalığa yaklaştıkça, Ibir suikast yapmağa gidiyorlarmış gibi, ayaklarının ucuna basa
basa, usul usul yürüyerek, Canova'nm Venüs heykelinin önünde köşeyi dönünce, kendilerini birden bire,
yüzlerce gözün-dikildiği bir noktada buldular. Salondaki misafirler, bir tecessüs rüzgâriyle kıpırdadılar. Pipo
Sften, yün spor ceketli bu koskocaman, kamburu çı/kmış ihtiyarın, kendi dünyalarından apayrı biir dünyadan
beliri-vermesi, onlara çok garip, olağanüstü bir alâmet göründü. Lord Edward, gizli bir sırrın ortaya
çıkıvermesd
gibi bir şeydi Ancak en fiyi ve en asîl ailelerin saraylarına dadanan canavarları

andırıyordu. Glamis

Cana van,1 hattâ Minotaur2 bile, Lord Edward'dan daha büyük bir alâka

uyandıramazdı belki de.

Misafirler, uzun saplı opera dürbünlerini kaldırdılar, önlerindeki iyi beslenmiş engellere rağmen,

görebilmek için, hepsi de boyunlarını sağa sola eğdiler. Merak dolu bakışların birden

bire farkına varınca,

Lord Ed-ward'm ödü koptu. Cemiyetin gözünde suçlu olduğunu sarıldı. Tüten piposunu

ağzından çılkardı,

söndürmeden ceketinin celbine- tıktı. Kararsız durakladı. Kaçsın mı, yoksa ilerlesin

mli? Bir deve

boynunun ağır ve sıkıntılı sallanışını andıran garip bir sallanmayla, ikamburu çıkmış

vücudunun üst

kısmını, bâr bu yana bir o yana çevirdi. Bir an için kaçmak istedi. Fakat Baoh'a olan

sevgisi, korkusundan

üstün çıktı. Lord Edward, pekmezim kokusunu aldığı için, bütün ürkekliğine rağmen

avcıların çadırlarına

gitmek zorunda kalan bîr ayı gibiydi; bir saatimi sevgilisinin kolları arasına

geçirebilmek için silâh ve

hiddetli bir ¦kocayla karşılaşmayı, Iboşanma (mahkemesini göze alan bir âşık gibiydi.

Bir suikasta

gidercesine, ayak parmaklarının ucuna gittikçe artan bir itinayla basa-raik merdivenleri indi.
Suçu meydana

çıkmış olduğu

1 hkoçya'da Glamis şatosunda, aile reisinden başka kimsenin giremediği bir odada

kapalı olduğu sanılan

esrarengiz varlık. — (Çeviren)

*** Yunan mitolojisinin efsanevî canavarlarından biri. Pasiphae ile beyaz bir boğanın**

birleşmesinden, Girit

adasında meydana gelmiştir. — (Çeviren)

SES SESE KARSI gj

Jıalde. saçma bir ümide kapılarak, sanki Barut Suikastı1 tasarladığı şekilde yolunda

gidiyormuş gibi

davranan ve hiç kimsenin dikkatini çekmeyeceğini saman biir Guy Fawkes'u

andırıyordu. midge, Lord

Ed-ward'in peşinden geliyordu. Göze görünür görünmez, utancından yüzü kıp kınmızı

kesilmişti; fakat

utanmasına rağmen daha doğrusu utandığı için, Lord Ed-ward'in arkasından,

merdivenleri fiyakayla, eli

cebinde, dudaklarında tebessümle indi. Aşağıdaki fcalaibah-ğı, soğukkanlı (bakışlarla

süzüyordu.

Yüzünde, her şeye tepeden bakarak eğlenen bir adamın ifadesî vardı. Merih'den gelen

misafir rolüne

kendini fazla vermiş olan Ilüdge, önüne*bakmadan adım attı; ve yasu kısmı son derece

genriş, dik kısmı

gülünç şekilde kısa basamaklı bu şahane merdivene alışkın olmadığı içip., birdan

muvazenesini kaybetti.

Ayağı kaydı; kollarını sallayarak, ha düştü, ha düşecek, delicesine sendeledi; fakat iki veya üç basamak

atladıktan sonra, mucize kabilinden, yere yuvarlanmadan toparlanabilirdi. Elinden

geldiği kadar vakur bir

tavır takınarak, merdivenleri inmeğe devam etti. Müthiş bir hiddete kapılmıştı. Lady

Edvvard'ui bütün

misafirlerinden, istinasız her birinden, nefret ediyordu.

Fakat "Gunpotoder

barut yer

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Pongileoni, parçanın son ve alaycı kısmını, diğer tasımlardan daha da iyi çaldı. Öklid'dn aksyomlan,

statik1 ilminin iptidai kaideleriyle şakalaştı. Aritmetik, coşkun ve çılgınca bâr panayır eğlencesine

daldı; cebir, havada taklalar attı. Müzik, riyazi bir . cümbüşün coşkunluğu içinde sona

erdi.

Dinleyenler alkışladı. Tolley, her zamanM zarafetiyle selâm verdi; Pongileoni de selâm

verdi; meçhul

viyolonistler bile selâm verdiler. Misafirler, iskemlelerini iterek ayağa kalktılar. Bu âna kaidar zor

tuttukları gevezelikleri seller gilbi aktı.

Polly Logan bir arkadaşını bulmuştu: "İhtiyarın

hali ne kadar tuhaftı, değil mi?"

"Peki, yanındaki o havuç gibi küçük adama ne

touyrulur?"

"Mutt ile Jeff gilbi."2

Norah, "gülmekten nerdeyse katılacaktım," dedi.

^."Müthiş sihirbaz bir ihtiyar bu!" Polly, sihirli

ihtiyarın o esrarlı halini, yalnız kelimelerle değil,

'dramatik ibir pantomimle de anlatmağa çalışarak,

1 Muvazenette olan kuvvetler arasında münasebetleri tetkik eden ilimi. — (Çeviren) ,

2 Sessiz filmler devrinde oynayan, iki komiğin ismi. — (Çeviren)

\

g5

öne eğilip gözlerini koskocaman açtı. Heyecanla fısıldadı: "Büyücü!"

"Acaba neler yapıyor yukarda?"

Polly, "ödlüJbağaları, semenderleri filân kesiyor-dur," cevabını verdi:

"Semenderin gözü ile kurbağının ayak parmağı, Yarasanın tüyü ile köpeğin dili1..."

Bu kelimelerle coşmuş, mısraları zevkle okuyordu. "Sonra, kobayları yılanlarla

giftleştirliyor. Aklın alıyor mu

bunu? Bir kobra ile bir kobaydan doğacak olan o mahlûku?"

Öbür kız, "ooof;" dedi, ürperdi. "Ama ihtiyar' mademki sadece böyle şeylerle ilgileniyordu, neye evlendi

onunla öyleyse? Ben hep bunu merak ederim."

"Asıl merak edilecek şey, kadının onunla niçin evlendiği." Polly'nin sesi, sanki sahnedeymiş de fısıltı halinde

konuşuyormuş gilbi, gene alçaldı. Her şeye bir heyecan çeşnisi vermekten hoşlanırdı;

çünkü ona her şey

heyecan verirdi. Henüz yirmi yaşındaydı. "Kadının onunla evlenmesi için mükemmel

sebepler vardı."

"Evet, öyle olsa gerek."

"Üstelik, biliyorsun, kadın Kanadalı. Bu bakımdan onunla evlenmesi daha da zarurî

idi."

"Nasıl oldu da, Lucy..."

"Suuus!"

öbür kız arkasına baktı. Bağıra ıbağıra, lüzumundan fazla pişkin davranarak konuştu:

"Pongileoni çok

fevkalâde idi, değil mi?"

3 Shakespeare, Macbeth (IV, 1, H). — (Çeviren)

Polly de, saiM Drury Lane tiyatrosunun sahne-sindeymiş gibi, "O kadar fevkalâde ki!"

diye avaz avaz

bağırdı. "A! İşte Lady Edward!" Kızların ikisi de, son derece şaşmış ve sevinmiş, gibi bir tavır takındılar.

"Pongileoni'nin fevkalâde çaldığını söylüyorduk."

Lady Edward, gülümseyerek, ve kızların onca birine, sonra da diğerine bakarak, "ya!

öyle mi

diyordunuz?" dedi. Kalın, güzel (bir sesi vardı; ve san-ıki ağzından çıkan her 'kelime çoik ciddî ve mühimmiş

gibi, yavaş yavaş konuşuyordu. "Son derece naziksiniz." R'leri İsrarla çatlatıyordu.

Yüzündeki tebessümü

birdenbire silerek, gayet ağır bir tavırla, "üstel'ük de İtalyan. Bu bakımdan daha da fevkalâde," diyerek

geçip yürüdü. İki genç kız gözlerini fal taşı gibi açarak, birbirlerinin kızaran yüzlerine baika kaldılar.

Lady Edward, ufak tefdk, zayıf bir kadındı. Giydiği yalkası açılk elbise, zarif

vücudunun, artık

göze batacalk kadar ikemikli ve köşeli olmağa başladığını gösteriyordu. Bir kartal

güzelliği taşıyan uzunca ve

dar yüzü için de aynı şey söylenebilirdi. Saçının kuzgun! siyahlığını bir Fransız anadan doğmasına,

son zamanlarda ıise belki de benbeninln marifetine borçluydu. Şeffaf olmayan beyaz bir

teni vardı.

Kasları yay biçiminde ve siyahtı. Gözlerinde, solgun yüzlü, çok koyu gözlü bütün

insanlara has, o cüretkâr

ve inatçı bakış görünürdü. Doğuştan gelen bu cürete, sabit bir bakışın saf küstahlığını, ve pırıl pırıl masum

bir ifadeyi lise, Lady Edward bizzat kendi ilâve etmişti. Onda bir çocuğun gözleri vardı; ama Jöhn

Bidlake'in bir Fransız meslefedaşına söylediği gilbıi, bir

SES SESE KARSI

67

"enfant terrible" 1 in gözleri. BMlake, Fransız meslektaşını Lady Edward'a götürmeden önce, tehlikeden

haberdar etmişti. Fransız ressam, Lady Edward'in yaramazlığını keşfetmeik fırsatını

buldu: Öğle yemeğinde,

ziyafet maisasmda yanına oturan, resimlerinin, ya bir aptal veya saikadan hoşlanan bir

adaın tarafından

yapıldığını söyleyen münekkidin ta kendisiydi. Lady Edward, gözlerini saf Saf açıp,

masum bir tavırla, sanata

dair bir münaikaşa açmıştı.... John Bidlake, hiddetinden köpürdü. Yemelkten sonra

Lady Edward'i bir kenara

çekip, azarladı.

"Allah kahretsin;" dedi. "Herif benim dostum Onu size misafir getiriyorum. Sizde böyle şeyler yapıyorsunuz.

Bu kadarı da fazja!"

Lady Edward'in ışıl ışıl kara ıgözleri hiçbir zaman bu kadar saf olmamıştı; şivesi,

Fransız asıllı Kanadalıların

o hoş şivesine bu kadar benzememişti hiç. (Zira Lady Edward, şivesini istediği gibi

değiştirebîli-yordu; işine

geldiği zaman, Kuzey Amerika bozkırlarının saf yürekli çocuğu gibi müstemleke

telâffuzuyla; işine geldiği

zaman da, bîr İngiliz aristokratı gibi konuşuyordu.) "Fazla olan ne ki?" diye sordu.

"Gs-ne ne yaptım

acaba?"

Bidlake, "bana da rol oynamağa kalkmayın sakın," dedi.

"Ama rol oynamıyorum ki! Ne fenalık ettim, bilmiyorum. Hiç bilmiyorum."

' Metinde Fransızca: Ağzına geleni söyleyerek ve aklına geleni yaparak büyükleri

müşkül vaziyette sokan

muzip bir çocuk. —¦ (Çeviren)

Bidlake, münekkidin kim olduğunu anlattı. "Bunu, benim gibi siz de pekâlâ

biliyordunuz," dedi. "Şimdi

hatırladım, onun makalesinden daha geçen hafta bahsetmiştik."

Lady Edward, unuttuğu bir şeyi hatırlamağa çalışıyormuş gibi, kaslarını çattı. Nihayet,

"evet, doğru;

bahsediyorduk!" diye bağırdı. John Bidlake'e, dehşet ve pişmanlık ifade eden bir yüzle Ibaktı. "Pek fecî! Ama

hafızamın ne 'kadar bozuk olduğunu biliyorsunuz."

Bidlake, "tanıdıklarını arasında hiç kimsenin hafızası sizinki kadar mükemmel

değildir," dedi.

Lady Edward itiraz etti: "Ama ben daima unutuyorum."

"Ancak hatırlamanız gereken şeyleri unutuyorsunuz. Bu işi o kadar muntazam

yapıyarısunuz ki, sırf tesadüf

eseri olamaz. Bile bile unutuyorsunuz."

Lady Edward, "aman ne saçma!" diye bağırdı. Bidlake devam etti: "Eğer Ibozuik bir hafızanız olsaydı,

kocaları, kendi karılarının herkesçe malûm âşıklariyle karşı karşıya getirmeyi de

unuturdunuz ara-sıra;

anarşistlerle Morning Post1 gazetesinde baş makale yazanların sıkı fıkı dost

olmayacaklarını da

unuturdunuz; dindar Katoliklerin, dinsizliği meslek edinmiş adamların küfürlerini

dinlemekten

zevk duymayacaklarını da unuturdunuz. Eğer hafızanız bozuk olsaydı, bunları arasıra

unuturdunuz.

Ama, sizi temin ederim, bunları her zaman unutabilmek için, insanın mükemmel bir

hafızaya ihtiyacı

var.

Muhafazakâr Ur İngiliz gazetesi. — (Çeviren)

69

Hem mükemmel bir hafızaya, hem herkesi birbirine düşürmek için mükemmel bir

kabiliyete."

Lady Edward, konuşma baişladığmdan beri takındığı o masum ciddiyetinden artık vazgeçti. Güldü: "Öyle saçıma şeyler söylüyorsunuz ki, John dostum."

Konuşurken, BMlalke'in keyfi yerinle gelmişti. O da güldü: "Başkalarına oyun oynamanıza hiç itirazını yok" dedi. "Hoşuma da gidiyor. Ama Ibana oyun oynamanıza razı değilim."

Lady Edward, halim selim bir tavır talkındı. "Gs-lecek sefere bunu hatırlamak için elimden geleni yaparım," diyerek, Bidlake'e, aslında o kadar küstah olan bir safhlkla baktı fei, ressam kendini tutamadı, güldü.

O günden bu yana birçok yıllar geçmişti. Lady Edward sözünü tutmuş, Bidlaıke'e bir daha oyun oynamamıştı. Fakat başkalarına karşı, herkesi güç duruma düşüren o saf ve unutkan hareketlerini yapmağa devam ediyordu. Yaşadığı çevrede, Lady Edward'm marifetleri herkesçe biliniyordu. Gülüyorlardı; ama kurbanlarının sayısı pek çoktu. Lady Edward'dan çekmiyorlardı; onu sevmiyorlardı. Buna rağmen, toplantılarına gene de üşüşüyorlardı. Lady Edward'm aşçısı ve evine şarap ve yiyecek temin eden esnaf birinci sınıftı. Lady Edward'm birçok kusurları, kocasının zenginliği sayesinde hoş görülüyordu. Bunun dışında Tantamount House'a çeşit çeşit, herkesten bambaşka, ve daima seçkin misafirler geliyordu. Lady

Edward'm davetlerini kabul ediyorlardı; arkasından fena şeyler söyleyerek de hınçlarını alıyorlardı. Bu arada, ne züppeliği kalıyordu, ne de meşhur adamla-

7q

rın peşinde dolaştığı. Fakat Lady Edward'i koruyanlarla karşılaşınca, bu kadının, ihtişam ve azamet uğruna yaşadığı halde, ihtişam ve azametle alay ettiğini; sırf onlara eziyet etmek ilcin ünlü adamları avladığını kabule mecbur oluyorlardı. Orta sınıflara mensup bir İngiliz kadınının ciddî davranıp haysiyetinden kaybedeceği vaziyetlerde, Lady Edward tersine alaycı ve saygısızdı. Lady Edward Yeni Dünyadan geliyordu; onun gözünde, oerriiyeitin geleneklere dayanan mertebe ve kaideleri bir şakadan-fakat güzel bir şakadan, uğruna yaşamağa değer bir şakadan ibaretti.

İhtiyar BMlake, bir gün Lady Edward'dan bahsederken şöyle demişti: "Lady Edward, o hikâyenin -hani bir Amerikalıyla iki İngiliz lorduna dair hikâyenin - kahramanı olabilirdi. Hikâyeyi hatırladınız mı? Trende bir Amerikalı iki Inıgiliızle sohbete başlar. Onlardan pek hoşlanır. Yeniden görüşmek ister ve isimlerini sorar.

İngilizlerden Ibiri, "benim ismim Duke of Hampshire" der; "bu da arkadaşım Master of Ballantrae."1

Amerikalı, "müşerref oldum," der; "müsaade edin de size oğlum Hazretî İsâyı tafcdliim edeyim." İşte, tam

Hilda bu! Gene de Hûda, bütün ömrünü, unvanlarını bu kadar gülünç bulduğu

adamları dâvct etmekle, ve

onlar tarafından davet edilmekle geçirir. Garip!" Bidlake başını salladı. "ıSahiden pek garip!" Mahcup ettiği iki

genç kızm yanından ayrılan Lady Edward, çok uzun boylu ve iri yarı bir adam

SES SESE KARSI

71

1 İngiliz tarihinden alınmış ve ancak masallarda ve efsanelerde duyulan isimler, —

(Çeviren)

tarafından az kalsın ezilecekti. Adanı, kalabalık odada, tehlikeli bir hızla yürüyordu.

Acele eden adam, çarptığı ve nerdeyse yere düşürdüğü bu insanın kim olduğuna

bakmadan "affe-dersinîz,"

dedi. Gözleriyle, odanın öbür ucunda birinin hareketlerini ktelluyordu. Etrafındaki

bütün engellerin

insanlardan müteşekkil olduğuna göre, önüne sadece küçük Ibir engel çıktığının, bu

engelin de her halde bir

insan olduğunun farkındaydı. Engeli aşabilmek için, hızını kesip, yana doğru bir adım

attı. Fakat bu enıgel,

öyle kolayca aşılacak engellerden değildi.

Lady Edward, elini uzattı, aidaanı kolundan tuttu: "Webley!" Everard Webley,

kolundaki eli hissetmemiş,

adını duymamış gibi davranarak, yoluna devam etti. Lady Edward ile konuşmak için ne

vakti vardı, ne de

isteği. Fakat onu silkip atamadı. Lady Edward, adamın koluna asılıp, onunla

sürüklenmeğe razı oldu.

"Webley!" dedi tekrar. "Dur, (hey!" Lady Edward, köyden gelen bir arabacının sesini, öyle bağırarak ve

öylesine gerçek bir köylü şivesiıyle taklit etmişti ki, Webley, misafirler duyarlar da alay ederler korku-siyle

durup dinlemek zorunda kalmıştı.

Lady Edward'a tepeden bakarak, ters ters, "ha, siz misiniz?" dedi. "Kusura bakmayın, dikkat eitme-mis/tim."

Çatılk kaşlarında beliren hiddet ve söylediği kaba sözler, kısmen samimî, kısmen de

yapmacıktı. Webley, bir

çoklarının öfkeden korktuklarını sezmiş; doğuştan gelen vahşiliğini geliştiinmişti. Bu

vahşilik-

73

insanları uzaklaştırıyor, taşına elkşiimelerine engei oluyordu.

Lady Edward, büyük bir korkuyu gülünç bir şekilde taklit ederek, "aman Allahım!"

diye bağırdı.

"Bir şey mi istiyorsunuz?" Everard Webley bu suali, sdkakta kendisini rahatsız eden bir dilenciye soruyordu

sanki.

"Anıma da hiddetlisiniz."

"Eğer bana büıtün söyliyeeekleriniz bu kadarsa, bence daha iyi olur..."

Lady Edward bu sırada, saflılkla, fakat küstah bakışlarla, Welbley'i inceden inceye

süzüyordu.

Büyük ve ânî keşfinin ilânını bir dakika bile geciktirmek elinde değilmiş git», adamın

sözünü kesti, "'biliyor

musunuz," dedi, "siz Peter Pan'de Kaptan Hook rolünü oynamalısınız. Evöt, vallahi öyle.

Korsanların

kiralının suratı var sizde. Doğru değil mi, Mr. BaJbbage?" Tanımadığı insan kalabalığı arasında sıkılarak, bir

yalbancı gibi yürüyen Illıdge'i yakalamıştı.

Illidge selâm verdi. Lady Edward, cana yakın gülümseyişine rağmen, adını.

ıhaltırlajmryaralk ettiği hakareti

tamamiyle unutturamazdı Illidge'e.

"Welbley, işte kocama yardım eden Mr. Babhage."

Webley, Illidge'in varlığını ancak uzaktan kabul ediyormuş gibi, başını salladı.

Lady Edward, "Sizce korsanların kiralına benzemiyor mu, Mr. Baibbage?" diye devam etti. "Şu haline bakm

hele!"

Illidge sıkılarak güldü: "Korsanların kırallannı pek sık gördüğüm yok doğrusu," dedi,

Lady Edward, "ama taibiî, unutmuştum!" diye bağırdı. "Sahiden korsanların ikırah o.

Hayatında da

korsanların kiralı. Öyle değil mi, Webley?"

Everard Webley güldü: "Ha öyle, öyle elbet." Lady Edward, toir sır söylermiş gibi Illidge'e döndü: "Anlarsınız

ya, Mr. Everard Webley bu; Britan-yalı Hür Adamların başkanı. Hani şu yeşil

üniformalı adamlar yok mu?

Operetlerdeiki erkekler korkusunu andıranlar?"

Illidge, kötü kötü gülümsedi, başını salladı. İçinden, "demek ki, Everard Webley bu,"

diye düşünüyordu.

Britanyalı Hür Adamlar Birliğinin kurucusu ve başı. Düşmanları, bu birliğin ilk

harflerini1 alıp, bu ismi bir küfür

haline, sokarlardı. Bunun önüne geçilmesi de imkânsızdı; çünkü Figaro gazetesin.n son

derece bilgili

muhabirinin Hür Adamlara daür bir makalede vaktiyle yazdığı gibi: "İngiliz halkı için B.B.F. harflerinin oldukça

menfî bir mânası vardır."^ Webley, Hür Adamlarına isim verirken bunu hiç aklına

getirmemişti. Şimdi ise, bu

ilk harflerin mânasını sık sık hatırlamak zorunda kaldığını düşünerek, Illidge sevindi.

Everard Webley, "tuhafhıklarınız bittiyse eğer, müsaadenizle gideyim," dedi.

1 Bu birliğin ingilizce ismi "Brotherhood of British Freemen" dir. Bunun ilk harfleri, yani B.B.F. düşmanları

tarafından "B — y, B — ing, F — s" olarak tefsir edilir. —• (Çeviren)

2 Bu cümle metinde Fransızca olarak yazılıdır. — (Çeviren)

Illidıge, kendi kendine, tenekeden yapılmış bir Mussolini, diye düşünüyordu. Ne mal

olduğu halinden belli.

(Illidge'in, uzun boylu, yakışıklı olan; veya her hangi bir şekilde kibar hissini veren her insana karsı şahsî bir

kini vardı. Kendisi ufak tefekti; çok zeki ibir sokak çocuğuna benziyordu.) Koca enayi!

Lady Edward, son derece üzülmüş ve pişman olmuş gibi haller takınarak, sordu:

"Söydiklerime gücendiniz

mi yoksa?"

lllidge, Daily Herald gazetesinde çıkan bir karikatürü hatırladı. Webley, "insan zekâsı emniyet içinde yaşasın

diye Britanyalı Hür Adamlar yeryüzüne geldiler" demek küstahlığında bulunmuştu.

Karikatürde Webley ve

onun üniformalı haydutlarından beş altısı, bir liişçiiyi öldüresiye tekmeliyor ve sopalarla dövüyordu.

Arkalarında, silindir şapkalı bir şirket müdürü, Ibu manzarayı takdirle seyrediyordu.

Şirket müdürünün

koskocaman göbeğine şu kelime yazılmıştı: Zekâ.

Lady Edward tekrar sordu: "Gücenmediniz yd, Webley?"

"Zerre kadar gücenmedim. Yalnız bir hayli meşgulüm." Webley en tatlı sesiyle izah etti:

"Malûm - ya,

yapacak işlerim var benini. Çalışıyorum ben. Siz bunun ne demek olduğunu bilir misiniz

acaba?"

lllidge içinden "keşke bu müstehzi lâf başkası tarafından söylenseydi," dedi. "Pis haydut!" lllidge komünist idi.

Webley onların yanından ayrıldı. Kalabalık arasında kendine yol açarken, Lady

Edward onu seyre-

diyordu. "Bir lokomotif gibi," dedi. "O ne enerji! Ama o kadar da alıngan ki! Bu siyaset adamları yok mu -

aktristlerden bile 'beter bunlar. Öyle bir kendini beyenmişlik! Üstelik, sevgili

Webley'miz, bir şeyin tuhaf

tarafını görebilmek kabiliyetinden de mahrum biraz. Kendi kendisinin heykeli oldu

sanki: hayranliK ve minnet

dolu bir milletin diktiği devâsâ heykeline karşı nasıl davranılması gerekirse, kendine

karşı da öyle

davranılmasını istiyor." ('Bunları söylerken, "R' harfleri, arslanların ıkükremesi gibi çıkıyordu ağzından.) "Yanı

şunu demek istiyorum: kendini şimdiden ölmüş görmek istiyor. Tarihe gaçmîiş büyük

bir şahsiyet görmek

istiyor kendini. Halbuki o meydana çıkınca, Büyük İskender olduğunu hep unutuyorum

nedense. Onu

sadece Webley olarak görüyorum, hatâm burada."

lllidge güldü. Lady Edwand'i nerdeyıse sevecekti. Kadın, her şeyi doğru görüyordu.

Hattâ siyasî bakımdan

bile doğru yolu tutmuşa benziyordu..

Lady Edward, "Gerçi Webley'nin Hür Adamlar teşkilâtı hiç de fena bir şey değil" diye devanı edince, Illidge'in

Ikadma karşı duyduğu yakınlık, hızla nasıl arttıysa, aynı hızla kaybolmağa başladı. "Siz no dersiniz, Mr.

Babibage?"

lllidge hafifçe yüzünü buruşturdu. "Eh..." diye söze girdi.

Lady Edward, Hür Adamlara dair Illidge'dn söylemek üzere olduğu o harikulade

müstehzi söaü keserek,

"sırası gelmişken söyleyıim," dedi: "O merdivenlerden inenken dikkatli olmanız gerekir. Sahiden tehlikelidir o

merdivenler."

Illidıge kızardı. "Hiç de değil," diye homurdandı; ve ne aptalca lâf ettiğinin farkına varınca, daha da çak

kızardı. Havuç renkli saçlarının diplerine kadar panca» kesilmişti. Lady Edward'a

duyduğu yakınlık iyice

azaldı.

Lady Edward, 'kelimeleri gırtlağından İsrarla yuvarlayarak, "eh, oldukça tehlikelidir o merdivenler," diye

nezaketle İsrar etti. "Bu alkşanı Edward'la ne üzerine çalıştınız? İşinize öyle ilgi duyuyorum ki, ben'/'

Illidıge gülümsedi. "Mademki merak ettiniz, söyleyeyim," dedi. "Semenderlerin bünyesinden kaybolan

parçaların yeniden canlanması üzerinde çalışıyorduk." Semenderler konusu açılınca

daha rahat ediyordu.

Lady Edward'dan gene biraz hoşlanmağa başlamıştı.

"Semenderler mi? Yani şu yüzen şeyler mi?" Illidge, evet der gibi başını salladı. "Ama vücutlarının bazı

parçalarını nasıl kaybediyorlar bunlar?"

Illidge izah etti: "Laboratuarda kaybediyorlar. Biz kesiyoruz da ondan."

"Peki sonra gene mi büyüyor o parçalar?"

"Gene büyüyor."

Lady Edward, "vay, vay!" dedi. "Benim bunlardan hiç haberim yofctu. Bu işler insanı öyle bir sarıyor ki! Biraz

daha anlatın bana, ne olur."

Bu kadm o kadar da kötü bir insan değildi ne de olsa. Illidge açıklamağa başladı.

Anlattığı konuya karşı ilgisi

arttıkça, Lady Edward'a da ısınıyordu. Meselenin can alıcı noktasına, en mühim ve

manâlı noktasına - yani

aşılanan kuyruk kısmının, bacak şeklinde büyümesine gelince - gözlerini şurada burada

gezdiren Lady

Edward, elini Ilüdlge'in koluna koydu.

"Benimle gelin," dedi. "Sizi General Knoyle'a takdim edeyim. O kadar eğlenoeli bir ihtiyar ki! Ama arasıra

insanı istemeyerek eğlendiriyor."

Illidge'in açıklaması gırtlağında kaldı. Lady Ed-ward'm söylediklerine zerre Ikadar ilgi duymadığını, hat+â

birazcık olsun dikkat etmek zahmetine bile katlanmadığını anladı. Kadına karşı kin

duyarak, sesini

çıkarmadan onun peşinden gîtlti.

General Knoyle asker kılıklı biriyle konuşuyordu. Generalin sesinde bir asker edası ve

nefes darlığı vardı.

Lady Edward ile Illidge yaklaşınca, söylediklerini duydular: "Azizim, dedim ona,

azizim, atı şimdilik yarışa

sokmağa kalkma. Bu Ibir cinayet olur, dedim. Bu bir delilik olur, dedim. Onun (ismini

yarıştan sil dedim. O da

atı yarışa sokmadı."

Lady Edward, general ile ahbabını varlığından haberdar etti. Her iki aisker de son

derece nazik davrandılar;

ibu akşam çok hoş vakit geçirdiklerini söylediler.

Lady Edward, aşk zaafım açığa vuran genç bir kızın sevimli mahcubiyetiyle, "Badh'ı

bilhassa sizin için

seçtim, General Knoyle," dedi.

"Ya... şey... sahiden pek naziksiniz." General Knoyle gerçekten şaşkına dönmüştü. Ev sahibesinin takdim

ettiği bu müzik hediyesini ne yapacağını bilemiyordu.

Lady Edward, aynı manâlı ve candan sesiyle devam etti: "Handels'in 8u Müziği ile

Poragileoni'nin çaldığı 8i

Minör Suite'i arasında tereddüt ettim. Sonra bizi hatırladım ve Bach'da karar kıldım."

Lady

78

Edward, general'ın yüzünde beliren şaşkınlık alâmetlerini görüyordu.

General Knoyle, "çok naziksiniz," dedi. "Müzikten pek anladığımı iddia edemem. Ama neden hoşlandığımı

bilirim Iben, neden hoşlandığımı bilirim." Sanki uu cümle sayesinde nefsine yeniden güvenmeğe başlamıştı,

öksürüp, gırtlağını 'temizledikten sonra, gene söze başladı: "Ben daima derini ki..."

Lady Edward, yaptığı işi, muzaffer bir edâylâ tamamladı: "Şimdi sizi Mr. Babbage ile tanıştırmak isterim. Mr.

Balbbage, Edward'a yardım eder, semenderler hususunda gerçekten bîlıgi sahibidir.

Mr. Babbage; General

Knoyle ve Albay Pilchard." Lady Edward, son bir defa gülümsedi ve gitti.

General, "vay canına!" dedi. Albay, Lady Ed-ward'm korkunç bir mahlûk olduğumu söyledi.

Illidge, canı gönülden, "daha korkuncu olamaz," diye tasdik etti.

İki subay, Illidge'e şöyle Ibir baktıktan sonra, aşağı sınıftan geldiği besbelli olan bir adamın böyle bir söz

söylemekle küstahlık etftiği kararına vardılar. İyi Katolikler, azizlere ve kilise enkânına da'ir şaka yapabilirler;

fakat aynı şakaları, dinsiz "ei; yapınca, hiddetten köpürürler. General, hiçbir şey söylemedi; Albay'm ise bu

isözü beğenmediği yüzünden okunuyordu, birbirlerine dönüp, sanki yalnızmışlar gibi,

yanş atlarına dair

yarım kalan konuşmalarına devam edişlerinde o kadar açık ıbir hakaret vardı ki,

Illidıge'in, onları

tekmelemek geldi içinden.

*****

SES SESE KAKŞI

79

"Lucy, çocuğum!"

"John Dayı!" Lucy Tantamount döndü, dayı olarak benimsediği John Bidlake'e

gülümsedi. Lucy orta boylu,

ve annesi gibi ince yapılıydı. Koyu kısa saçlarını iyice yağlayarak simsiyah yapmış ve

arkaya taramıştı. Teni

doğuştan solgundu; allık da sürmezdi. Yalnız ince dudakları boyalıydı, gözlerinin

çevresinde de biraz mavi

boya vardı. Siyah bir elbise, kollarının ve omuzlarının beyazlığını büsbütün

belirtiyordu. Henry Tantamount

öleli iki seneyi geçmişti. (Lucy ikinci derece bir fcuzeniyle evlenmişti.) > Fakat halâ, bilhassa geceleri, matem

kılığı giyerdi. Siyah ona öyle yakışırdı ki!

Lucy, "nasılsınız?" dedi. Bunu sorarken, John Bidlake'An iyice ihtiyarlamağa

başladığını düşündü.

John BMlake, "mahvoldum," dedi. Teklifsiz bir hareketle Lucy'nin kolunu avucuna aldı; mavi damarlı iri eliyle,

bu kolu dirseğin tam üstünden tuttu. "Bir bahane uydur bana da, yemeğe gideyim.

Açlıktan ölüyorum."

"Ama ben acıkmadım ki!"

İhtiyar Bidlake, "zararı yok," dedi. "Sır Philip Sidney'nin haklı olarak söylediği ıgilbi, benim

senden daha çok

ihtiyacım var buna."1

1 Sir Philip Sidney (155İ-1586J Elizabeth devrinim en meşhur simalarından biri. Büyük

bir şair ve asker olan

Sidney, Zutphen meydan muharebesinde aldığı yaralardan ölmek üzereyken, "senin,

benden daha fazlaihtiyacın

var buna" diyerek, elindeki suyu yaralı bir askere vermiştir. John Bidlake, bu meşhur sözü ters yüz

ederek, "benim senden daha çok ihtiyacım var buna" diyor. — (Çeviren)

"Ama 'ben yemek yemek istemiyorum." . Lucy, başkasına boyun eğmeye razı değildi; kendi yol göstereceği

yerde, 'başkası tarafından sürüklenmeğe razı değildi. Falkat John Dayıyla başa çıkması

da imkânsızdı.

Bidlake, "yiyecek olan sen değilsin, benim," dedi. "İki kişi yerine yerim." Ve keyifle gülerek, Lucy'yi yemek

odasına doğru çekmeğe devam etti.

Lucy, mücadeleden vazgeçti. Kalabalık arasında ilerlediler. John Bidlake'in yakasındaki

yeşilimtrak san, çilli

orkide, esneyen Ibir yılan bağına benziyordu. Gözünde monokl pırıl pırıl parlıyordu.

Onlar geçerlerken, Polly Logan sordu: "Lucy'nin yanındaki ihtiyar adam ikim?"

"İhtiyar Bidlalke."

"Bidlake mı? Yani şu... şu resimleri yapan adanı mı?" Polly, bilgisinin kıt olduğunu bilen ve gülünç bir hatâya

düşmekten korkan bir insan tavriyle çekinerek konuşuyordu. "Yani şm B'idlake mi

demek istiyorsun?"

Arkadaşı, evet der ıgifoi, başını salladı. Polly müthiş rahatladı. Kaşlarını (kaldırıp,

gözlerini aça aça devam

etti: "Ne tuhaf. Ben onu ölmüş meşhur üstatlardan bari sanıyordum. Artık yüz yaşında olsa gerek, ne

dersin?"

"Öyledir bence." Norah da henüz yirmisine basmamıştı.

Polly âlicenap davrandı: "Yaşını göstermediğini kabul etmem lâzım. Yaşına göre, hâlâ yakışıklı, fiyakalı,

parlak."

Norah, "onlbeş kadar da Ikarısı varmış" dedi.

81

Tam o sırada, Hugo Brookle kendini tanıtmak cesaretini buldu: "Beni

hatırlamıyorsunuz ama, Ibebek

arabalarımızdayken tanışmıştık sizinle." Bu ne budalaca sözdü. Yüzıünün kıpkırmızı

(kesildiğini hissetti.

Tantamount House'un yemek odasındaki şöminenin üstünde John Bidlake'in "Yıkanan

Kadınlar"ının

üçüncüsü ve en güzeli asılıydı. Renkleri çok açık, tertemiz, pırıl pırıl, neşe ve sevinç dolu bir resimdi bu.

Tombul ve inci gibi beyaz sekiz kadın, bir çayın kıyısında, suda, birbirlerine sokulmuş, hareketli vücutları,

bacakları ve fcollariyle, tablonun tam ortasında bir nevi çelenk teşkil ediyorlardı.

Tepedeki bir ağacın

dallariyle yaprakları bu çelengi tamamlıyordu. Sedefi andıran bir ten yığını arasından

(onlann yüzleri bile

gülümiseyen birer ten parçasından başka bîr şey değildi; o nefis şekilleri ve fbu şekiller

arasındaki

münasebeti insana bir an 'için olsun unutturacak ruhtan hiçbir iz yoktu onlarda)

kabaran, yumuşak meyilli

topraklar ve bulutlardan dlbaret bir manzara görünüyordu.

ihtiyar Bidlake, elinde telbak, havyarlı sandviçleri kemire kerraire, Lucy ile durmuş

kendi eserini

seyrediyordu. Sevincin ve hüznün kanştığı bir heyecana kapılmıştı.

"Güzel," dedi, "müthiş güzel. Su kompozisyona bak. Tam bir ölçü olmasına rağmen, tekrardan veya

yapmacık tertipten hiçbir iz yok." Bu tablonun zihninde canlandırdığı »diğer düşünce ve duyguları söylemedi.

Bu düşünce ve duygular o kadar çok ve o kadar karışıktı ki, bunları sözle ifade etmek

kolay değildi. Her

şeyden fazla, hazin düşüncelerdi ve hazin duygugg

lardı bunlar. Bunların üstünde durmak, ihtiyar ressamın işine gelmiyordu. Parmağını

uzatıp büfeye dokundu.

Büfe, maundan, sahici tahtadan yapılmıştı. "Kollarını kaldıran sağdaki şekle bak."

İstemediği düşüncelerin

ortaya çıkmaması, uzaklaşması için, tablonun teknik balkımdan izahına devam etti. "O

şeklin, sol tarafta

eğilen şu öbür şekille denk gelişine bak. Uzun bir manivelanın ağır bîr yükü kaldırışı

gibi." Ama kollarını

kaldıran şekil Jenny Smith idi; modellerinin en nefisi. Bir güzellik örneği, bir aptallık ve bayağılık örneği.

Çıplak olduğu müddetçe, aij-, zmı açmadığı veya ağzı öpücüklerle kapalı kaldığı

müddetçe bir ilâh'e. Ama

ağzını açtığı zaman, giyindiği zaman, o korkunç şapkaları basma geçirdiği zaman!...

Jenny'yi Paris'e

götürüşünü hatırladı. Bir hafta sonra geri göndermek zorunda kalmıştı. "Senin ağzını (bağlamak lâzım,

Jenny" demişti. Jenny de ağlamıştı. "Parise gitmemiz hata oldu," diye devam etmişti.

"Pariste fazla güneş

var, fazla sunî ışık var. Bi™ daha sefere Spitzbergen'e gideriz. Kışın gideriz. Oralarda geceler altı ay

sürüyor." Jenny bunu duyunca, bağıra Ibağıra ağlamağa başlamıştı. Bu kızda, yalnız

bol bol güzellik değil,

Ibol bol şehvet de vardı. Daha sonraları içmeğe başlamış ve bozulmuştu. Gelip dilenir,

kendisine verilen

sadakayı da içkiye harcardı. Nihayet, zaten yarı ölü olan Jenny, büsbütün öldü gitti.

Fakait asıl Jenny, ikollan

havada, ıgöğüs adaleleri küçük memelerini yukarıya kaldırmış bir halde, bu tafoldda

kalmıştı. Bu resimde

John Bidlake de vardı; yirmi beş sene evvelki John IBidlake. Başka bir John Bidlake de

simdi kendi hayalini

seyredîyordu.

SES SESE KARSI

Yakında o da yok olacaktı. Zaten asıl Bidlake o muydu? Asıl Jenny, içkiye bulanmış,

içkiden şişmiş ölen

kadın mıydı? Asıl Jenny, inci gilbi Ibeyaz ve şeffaf, yıkanan kadınlar arasında

yaşıyordu. Onları yaratan asıl

John Bidlake de, yarattığı eserdeydi

John Bidlake, (konuşmasını bitirdikten sonra, Ibir daha, "güzel tou," dedi. Sesi hazin, tablosuna bakan yüzü

dertliydi. Bir an durakladıktan sonra, birden bire zorla bir kahkaha attı: "Ama

neticede, benim yaptığım her

şey güzel, hattâ çdk güzel," dedi. Son eserlerinde gerileme gören aptal münekkitlere bir meydan okuyuştu

bu; kendi geçmişine, zamana, ihtiyarlığa, asıl Jenny'nin resmini yapan ve onu öpe öpe

susturan asıl John

Bidlake'e bir meydan okuyuştu.

Lucy, "elbet güzel," dedi; ve ilh'tiyar adamın resimlerinin son zamanlarda bu kadar bozulmasının sebeplerini

düşündü. O son sergi, fecî ibir şeydi. Halbuki Bidlake, diğer ihtiyarlarla mukayese

edilince, oldukça genç

kalmıştı. Ressama baktı: "gerçi son birkaç ay zarfında, muhakkak ki çdk çöktü," diye düşündü.

John Bidlake, "elbette güzel! Aferin sana!" dedi gene.

Lucy, lâfı değiştirmek için, "ama doğrusunu isterseniz," dedi, "sizin yıkanan kadınlarınızda bize hakaret eden

bir hal var."

"Hakaret mi?"

"Yani bir kadın olduğum için söylüyorum bunu. Bizleri sahiden bu kadar aptal mı,

resimlerinizdeki kadar aptal

mı görüyorsunuz?"

II

gj SÜS StSE KAKŞI

Başka bir ses, "evet, öyle mi görüyorsunuz?" dedi. "Sahi, öylemi görüyorsunuz?" Bu, kelimelerin üstünde

İsrarla duran, şiddetli bir sesti. Sanki her söz, konuşanın gırtlağından kesik kesik

fışkırıyor, patlıyor, heyecan

baskısı altında dar bir delikten zorla çıkıyordu.

Lucy ile John Bidlake dönünce Mrs. Betterton'u gördüler. Pembeye çalan kurşun rengi

bir kumaşa

bürünmüştü; dev anası gilbi iriydi. İhtiyar Bidlake, kollarının birer kalça kadar kalın

olduğunu; ve şişman

yanaklariyle katmer katmer çenesinin yanında, saçlarının gülünç şekilde kızılımsı

kumral, kıvırcık ve ki-sa

kaldığını düşündü. Bidlake'in siyah ata, onun da doru ata biinip gezindikleri zamanlar,

öylesine sevimli bir

tarzda havaya kalkık olan burnu, şimdi münasebetsiz bir şeydi, orta yaşlı bir yüzün

ortasında, gülünç ve

yakışıksız bir nesneydi. Yıkanan kadınların resmini yapmadan biraz evvel Bidlalke, asıl

Bidlake, onunla ata

binmişti. Many Betterton'un 'saflıkla, bir okul kızı ciddiyetiyle sanattan bahsedişini

tuhaf ve sevimli bulmuştu.

Bidlake, Mary'nin Burne - Jones'a duyduğu şiddetli aşka karşı koyabildiğim

hatırlıyordu; fakat ne yazık ki,

onun fazilete karşı duyduğu yersiz zaafı önleyememişti. Mary Betterton, Bidlake ile o

eski sa-mimiyetiyle

konuşuyordu şimdi. Geçmiş zamanları hatırlayan ve yalnız beylik düşüncelerinden

değil, hâtıralarından da

karşılıklı bahsetmek isteyen bir insanın manâlı ve içli halleriyle konuşuyordu. Bidlake, bunca yıl sonra

görüştüklerine sevinmiş gibi bir tavır takınmak zorunda kaldı. Mary'nin elini sıkafken,

bugüne kadar onunla

karşılaşmama çareleri buluşunun ne mükemmel bir şey olduğunu düşündü. Hatır-

ladığma göre, kadıncağızı, bâr çeşit "öleceğini unut-ma'- sembolü haline getiren şu çeyrek asırda, onunla

ancak üç veya dört defa konuşmuştu.

"Aziz Mrs. Betteton," dedi, "sizinle görüşebilmek ne hoş şey!" Fakat tiksintisini pek acemice gizliyordu. Mary

Betterton, ona ilk ismiyle "haydi John, sorduğumuz suale cevap vermelisiniz," diyerek, Lucy île bu isteğinde

birleşmek istercesine, elini genç kadı-. nın koluna koyunca, ihtiyar Bidlake açıktan açığa hiddetlendi. Bir

"öleceğini unutma" sembolünün insanla yüz göz olmasına tahammül edemezdi. Bu

kadına <bir ders

vermeliydi. Mary Bettertan'un sorduğu sual, tesadüfen maksadına uygundu. Buna

edepsizce cevap vermek

adetâ bir zaruretti. Kadının entellefc-tüel iddiaları vardı; hayran hayran "ruh" dan de,n vuruyordu. Bunu

hatırlayan ihtiyar Bidlalke, bir çift bacaktan ve bir vücuttan başka değerli bir şeyi olan teik foir kadına şimdiye

kadar rastlamadığını ileri sürçtü. Manâlı manâlı hallerle, bazılarında bu zarurî şeylerin bile bulunmadığını

Slave etti. Birçok kadınların ilgi çeken yüzleri olduğunu kabul ediyordu; fakat bu hiçbir şey ifade etmezdi.

Tazı köpekleri bilgili yargıçlara benzerler; geviş getiren öküzler, metafizik meseleleri derin derin

düşünüyormuş hissini verirler; peygamber devesi böceğinin dua ediyormuş gibi bir hali

vardır. Fakat bu

görünüşler tamaımiyle aldatıcıdır. Kadınlar için de aynı şeyi söyliyelbilirdi. Yıkanan

ikadmlarmı, sadece

çıplak değil, maskesiz de göstermeyi tercih etmişti. Onlara, var olmayan ruhun aldatıcı

bir timsali değil de,

cazip vücutlarının sadece bir devamı olan yüzler vermeyi tercih etmişti. Bunu da-

ha doğru, esas gerçeklere daha uygun bulmuştu. John Bidlake /konuştukça, keyfi yerine

geliyordu; keyfi

yerine geldikçe de, Mary Betterton'a olan nefreti sanki azalıyordu. Keyfi yerinde

olanlara, "ölümü unu'-ma"

sembolleri pek Ibir şey hatırlatamaz.

Mrs. Betterton müsamaha ile konuştu: "Siz adam olmazsınız, John." Sonra,

gülümseyerek, Lucy'y? döndü:

"Ama söylediklerinin bir tekine bile kendi inanmıyor."

Lucy itiraz etti: "Tam tersine, bence bütün Söylediklerine inanıyor. Kadınları en çok küçümseyen erkekler,

kadınlara en fazla düşkün olan erkeklerdir bence."

İhtiyar Bidlake güldü: "Çünkü onlar, kadınları en iyi bilen erkeklerdir."

"Belki de, kadınlara kolayca kapıldıkları için, biziere içerleyen erkeklerdir onlar."

Mrs. Betterton İsrar ediyordu: "Ama emin olun, söylediklerine kendi de inanmıyor. Ben onu, siz daha

dünyada yokken tanıyordum, şekerim."

John Bidlake'in yüzündeki neşe dağılırverdi. Mary Betterton'un porsumuş maskesi

altında, "ölümü unutma"

sanki gene sırıtıyordu ona.

Lucy, "belki eskiden başka türlüydü," dedi. "Bence genç neslin ıhiçjbir şeye inanmayışı ona da bulaştı.

Bizimle dostluk etmek tehlikelidir, John Dayı. Dikkatli olun."

Lucy, Mrs. Betterton'un en çok hoşlandığı mevzulardan birini açmıştı. Kadıncağız,

büyük bir ciddiyetle bu

bahse daldı. "Bu bir terbiye meselesidir,"

diye izah etti. "Çocuklar öyle aptalca terbiye ediliyor ki, şu sıralarda, hiçbir şeye inammaımalarına hiç

şaşmamalı." Nutuklar çekmeğe devam etti. Çocuklara her istedikleri, vaktinden evvel, fazlasiyle veriliyordu.

Daha beşikteyken eğlenceden bıkıp usanıyor, bütün zevklere alışıyorlardı. Mrs.

Betterton, gururla beyân etti:

"Ben onsekiz yaşıma kadar tiyatroya aidim atmadım."

"Vah, zavallıcık!"

Lucy, "ben, altı yaşındayken tiyartroya gitmeğe başladım," dedi.

Mr. Betterton devam etti: "Ya balolar! Büyük avdan sonraki balo, bana nasıl da

heyecan verirdi! Çünkü

senede bir defa verilirdi o balo." Kadıncağız, Shakespeare'den okumağa başladı:

"Bunun için ziyafetler şaşalı ve ender;

Uzun sene içinde öyle sık sık gelmezler;

Kıymetli mücevherler gibi iseyrek dizilirler sıraya.1

Halbuki şimdi, ziyafetler bir sıra inci gibi."

Lucy, "üstelik de sahte inciler," dedi. Mrs. Betterton bir zafer kazanmıştı: "Sahte inciler... Gördünüz mü ya?

Ama eğlenceler ender olduklarından, gerçektiler bizim için. Biz, "nadiren duyulan

zevkin ince ucunu" hergün

aşmdıra aşındıra körletmiyor-duk. Halbuki bu günün gençleri, daha reşit olmadan her

şeyden bıkıyor,

dünyadan -usanıyorlar. Sık sık tekrarlanan bir zevk in'sanı uyuşturur; zevk olmaktan

çıkar artık."

John Bidlake sordu: "Peki, buna ne çare buldunuz?" Sonra, alaycı devam etti: "Eğer cemaatten

1 Shakespeare'in 52 nci Sonnet'inden. — (Çeviren)

SES SESE KARSI

birine sual sormak hakkını tanıyorsanız, sorabilir miyim size bunu?"

Mrs. Betterton, fecî bir şekilde cilvelenerek, "seni gidi yaramaz seni!" diye haykırdı.

Sonra, gene ciddileşti:

"Çare, eğlence sayısını azaltmak."

John Bi'dla'ke itiraz etti: "Ama ben eğlence sayısının azalmasını i'stemiiyorum ki!"

Lucy, "öyleyse eğlenceler gittikçe daha müthiş olmalı," dedi.

Mrs. Betterton, "gittikçe mi?" diye tekrarladı. "Ama gittikçe artan bu eğlencelerin sonu neye vanr?"

John Bidlake, "bellki boğa güreşlerine varır," dedi; "veya gladiyatör oyunlarına? Belki de herkesin

seyredebileceği idamlara? Yahut da Marquis de Sa-de'in eğlencelerine? Daha nelere?

Nelere?"

Luoy omuz silkta: "Kim bilir?" dedi.

Hugo Broakle ile Polly, şimdiden kavgaya başlamışlardı.

Polly'nin yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilmişti: "Fakirlere karşı savaşa girmek bence

iğrenç bir şey," diyordu.

"Ama Hür Adamlar, fakirlere karşı savaşmıyorlar ki!"

' 'S avaşıyorlar."

Hugo "savaşamıyorlar," dedi. "Webley'nin nutuklarını okuyun."

"Ben sadece onun yaptıklarını okudum."

"Ama yaptıkları, söylediklerini tutuyor."

89

"Hayır, tutmuyor."

"Tutuyor. Webley'nin karşı geldiği tek şey, sınıf diktatörlüğü."

"Fakir sınıfın diktatörlüğü."

Hugo, ciddiyetle İsrar et tâ: "Herhangi (bir sınıfın. Onun için bütün mesele Ibundan ibaret. Sınıflar aynı

'kuvvette olmalı. Yüksek ücret isteyen kuvvetli bir işçi sınıfı, serbest meslek sahibi orta sınıfı faal bir vaziyette

tutar."

Polly, "bir köpeğin sırtındaki pireler gibi," dedi ve güldü. Keyfi biraz yerine gelmişti.

Aklına tuhaf bir şey

takılınca, ciddî olması, veya şimdiki gibi, öfka içinde olması gerektiği zaman bile, bunu söylemekten kendini

alamazdı bir türlü.

Hugo, fikirlerini berrak fair şekilde açıklamanın güçlükleriyle çabalıyarak konuşmağa

devam etti: "Orta sınıf,

yeni yeni şeyler icat ederek, ilerlemek zorunda. Yoksa, işçilerin isteklerini - yerine

getiremedikleri gibi,

kendilerine de Ibir kazanç sağlayamazlar. Şu da var: kuvvetli ve akıllı tıir orta sınıfın varlığı, işçiler için hayırlı

bir şey; çünkü O zaman işçilerin liderleri de, teşkilâtı da olur. Onlar da bu sayede daha yüksek ücret alırlar,

huzur ve saadet içinde yaşarlar." Polly, "âmin!" dedi.

Hugo, "demek ki bir sınıfın diktatörlüğü saçma bir şey," diye devam etti." Wdbley, sınıfların hepsini muhafaza

etmek ve kuvvetlendirmek istiyor. Sınıfların gerginlik içinde yaşamalarım istiyor.

Böylece her sınıfın, devleti

bütün gücüyle kendi yönünü çekmesiyle, devlet de muvazenesini bulacak. İlim adamları,

vücudun çeşitli

uzuvlarının da (böyle olduğunu söyleı--

ler. Onlar..." Durakladı; yüzü kızardı. "Onlar... düşmanca bir simbiosis halinde yaşarlar." "Vay!"

Hugo af diledi: "Kusuruma bakmayın." Polly, "ama Webley, işçilerin grev yapmalarına müsaade etmiyor,"

dedi.

"Grev saçma §ey 'de ondan." "Demokrasi düşmanlığı var WeJbley'de." "Demokrasi fecî insanların

iktidara gelmesine meydan veriyor da ondan. En iyi insanların hüküm sürmelerini

istiyor Webley."

Polly, müstehzi, "meselâ kendisinin," dedi. "Elbette, ne diye kendisi hüküm sürmeyecekmiş? Onun ne

fevkalâde bir adam olduğunu bilseniz!" Hugo coştu. Son üç aydır, Webley'nin

yaverliğim yapanlardan biriydi.

"Ben şimdiye kadar, onun gibisini görmedim," dedi.

Polly, gülümsiyerek, Hugo'nun içini dökmesini dinledi. Kendini ondan yaşlı ve üstün

buluyordu. Polly

okuldayken, ev tutumu öğretmeni hakkında bunları duymuş, bu kadın öğretmen için

böyle konuşmuştu.

Hugo'dan hoşlanıyordu gene; çünkü Hugo sadık bir insandı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bu çeşit toplantılar Walter Bidlake'in ımuhayye-lesinde daima vahşî Ibir orman gibi

canlanıyordu; B.t-yısız

ağaçlarla ve sallanan sarmaşıklarla dolu bir orman; gürültü dolu bir orman. Ve !bu

vahşî ormanda yolunu

kaybetmişti; karma karışık, her taraftan fışkıran bitkiler arasından kendine bir yol

açmağa çalışıyordu.

İnsanlar ıbu ağaçların kökleriydi; ağaç gövdeleri, sallanan dallar, sarmaş dolaş sarkan

sarmaşıklar da

onların sesleriydi. Evet, papağanlar, geveze geveze bağrışan maymunlar da onların

sesleriydi.

Bu ağaçlar tavana kadar yükseliyor; sonra, mangrov ağaçları gibi, bükülüp gene yere

eğiliyordu. Kew

bahçelerindeki Palmiyeler Eviyle Roma avlularının garip bir karması olan bu odada, hiç kesilmeden üç kat buyunca fışkıran gürültü nebatların, hız alarak, kendilerini dışarıdaki geceden ayıran camdan yapılmış incecik damı kırabileceklerini düşündü Walter. Peri masalarındakd devleri öldüren kahramanın fasulye sapları gibi, gökyüzünde boyuna yükselişlerini gözünün önüne getirdi onların. Hiç durmadan yukarı, daha yukarı... Orkide çiçekleri ve pırıl pırıl papağanlarla yüklü dallar, Londra'nın bitmez tükenmez sisini deliyor, dumanlı havayı aşıyor, berrak ay ışığına varıyordu. Orada, ay ışığında, gürültünün en son, en ince, hava

gibi hafif küçük dallarının sallanışını görüyordu Waiter. MeSelâ, şu .gürültülü gülüş, soldaki şişman adamın ağzından patlarcasına çıkan şu kalba kahkaha, boyuna yükselecek, yükseldikçe hafifleyecek, ve nihayet ayın altında zarafetle çınlayan küçücük Ihir seda olacaktı. Bütün "bu sesler (ne diyordu bunlar? "...mükemmel bir nutuk çekti...;" "...zayıflatan o lastik korseleri giymedikçe, ne rahat olduğunu anlayamazsınız onların..."; "...öyle can sılkıcı ki..."; "...şoförle kaçmış...") Bütün ıbu sesler, tâ yakarlarda, ne kadar zarif ve küçücük olacaklardı! Ama şimdilik, burada aşağıda, vahşî ormanda... Ah, ne gürültülü, ne

ahmakça, ne âdi, ne boş seslerdi 'bunlar!

Walter, çevresini saran insanların başları üzerinden bakarak, tek basma Ibir sütuna

dayanmış duran Illidge'i

gördü. Illi'dge'in duruşu, gülümseyişi, Byron-varî idi: bıkmış usanmış, dünyayı küçük

gören bir tavrı vardı. Bir

maymun sürüsünün tuhaflıklarını seyreder gibi, kayıtsız ve alaycı bir ifadeyle etrafına

bakıyordu. Walter,

kalabalık arasından ona doğru ilerlerken, "ne yazık ki, zavallı Illidge'de, bu üstüa Byron tavırlarını takınacak

şekil ve surat yok, "diyî düşündü. Hicveden romantik insanların, uzun feoylu, ağır hareketli, zarif ve yakışıklı

olmaları gerekti. Halbuki Illidge ufak tefek, uyanık, ahenksiz sert hareketler yapan bir adamdı. Yüzü de ne

tuhaftı! Kalkık burnu, geniş ağzıyla bir sokak çocuğunun yüzü vardı onda. Ama kayıtsız

ve alaycı bir ifade

taşımağa pek elverişli olmayan bir yüzdü bu. Zaten çilli bir adam nasıl üstün haller

takınabilir? Illidge'in teni

çilden, sarımtraık kırmızı kum giihi bir renk almıştı.

93

Illidge'i koruyup gizleyen bir renkti bu. Bir arslanın, rengi sayesinde çölde kaybolup

erimesi gibi, Illidge'ia

kahverengiye çalan kum rengi gözleri, portakala çalan kum rengi kaşlariyle kirpikleri,

biraz uzaktan bakılınca

derisinde kaybolup eriyordu. Odanın bir ucundan görününce, Illddıge'in yüzü, kum

taşından oyulmuş bir

heykel yüzü gibi çizgisiz ve gözsüzdü sanki. Byron rolünde bir hayli (gülünçtü zavallı

Illidge. Walter, Illidge'e

sesini duyurabilcek kadar yaklaşınca, "merhaba," diye seslendi. İM delikanlı el sıkıştılar, "îlim ne âlemde?"

Walter bunu sorar sormaz "ne ahmakça bir sual!" dedi içinden.

Illidge omuz silikti: "Bu toplantıya bakılırsa, ilim sanat kadar moda değil anlaşılan."

Etrafa bir göz attı. .

"Edebiyat ve reisimde isim yapmışların yarısını gör-, düm bu akşam. Sanattan

geçilmiyor burada."

Walter, "ilim ilcin bir teselli değil imi bu?" dedi. "Sanat -moda haline gelmekten hoşlanmaz."

"Ya, öyle mi! Sizin burada ne işiniz var öyleyse?" Walter bu suali gülerök 'karşıladı:

"Sahi, ne işim var

burada?" Lucy nereye gitti acaba, diye düşünerek etrafına bakındı. Müzik bileli beri onu gözden

kaybetmişti.

Illidge, hıncını biraz olsun alabilmek için, "buraya marifetlerinizi dökmeğe ve

pohpohlanmağa geldiniz," dedi.

Merdivende ayağı kaymasının, Lady Ed-ward:ın semenderlere gösterdiği kayıtsızlığın,

asker efendilerin

küstahlığının içinde açtığı yaralar hâlâ sızlıyordu. "Gümüş renkli elbise giyen, kıvır kıvır siyah saçlı şu kıza

bakın hele. Küçük beyaz bir zenciye benzeyene. Meselâ şu kıza ne dersiniz? Böyle bîr

mahlûk tarafından pohpohlanmalk hoş olur rnu acaba?"

"Eh, siz ne dersiniz?"

Illidge güldü: "Yüksek felsefî tavırlar takınıyorsunuz, öyle mi? Ama dostum, bunların baştan aşağı palavra

olduğunu Ikabul etmeniz gerek. Aynı tavırları ben de takmıyorum, onun için bilirim.

Eğer doğruyu söylemek

lazımsa, sizin gibi sanat satıcılarının başarısını 'kıskanıyorum. Hiddetten küplere

biniyorum, çünkü aptal,

salak bir küçük yazar..." "Meselâ, benim gibi biri."

Illidge, "hayır, siz onların çoğundan bir derece üstünsünüz," dedi. "Faikat bana metelik vermezlerken, benim

zekâmın yüzde onuna saihip sefil (bir yazar müsveddesinin paralar kazandığını,

pohpohlandığını görmek,

zaman zaman çileden çıkarıyor beni."

"Siz bunu bir iltifat saymalısınız. Bizleri pohpoh-luyorlar; çünkü yapmak istediğimizi ıaz çok anlıyorlar.

Halbulki sizleri anlıyaımıyorlar; Bizler onlardan üstünsünüz. Sizleri ihmal etmeleri,

zekânıza bir iltifattır."

"Olabilir; ama vücuduma fecî bir hakarettir bu." Illidge, şeklinden ötürü çok üzünltü duyardı. Çirkin olduğunu,

alelade bir insana benzediğini bilirdi. İşte bunu bildiği için, diş ağrısı çeken bir adamın, dişi •halâ ağrıyor mu

diye ikide bir elini ağzına götürmesi gibi, Illidge de bu tatsız gerçeği hatırlamaktan

hoşlanırdı. "Eğer şu koca

hödük Webley'ye benzeseydim, zekâm Newton'unki gibi olsa bile, beni ihmal etmezlerdi

o zaman." Bu sefer,

ağrıyan dişi iyice Ikurcalıya-

rak, "hakikat şu, ben bir anarşiste benziyorum," deds. "Siz talihli adamsınız, biliyor musunuz? Kibar bir

efendiye, hiç değilse bir sanatkâra benziyorsunuz. Aşağı sınıftan ıgelen bir aydına

benzemenin ne baş

belâsı bir şey olduğunu bilemezsiniz." Diş, fecî şekilde sızlıyordu; Illidge, sızlıyan dişi daha da fena

kurcaladı. "Mesele sadece kadınların - yani şu kadınların -insanı ihmal etmeleri değil.

Bu 'bide yeter ya!

Fakat polisler insanı ihmal etmeğe bir türlü yanaşmıyorlar; iğrenç, merak dolu bir

alâka içindeler. Bilmem

inanır mısınız, iki kere tevkif edildim; sırf bomba imâl eden adamlara benzediğim

dçin." "

Walter, pek inanmadan, "hoş toir hikâye," dedi. "Ama yemin ederim ki, doğru.

Birincisi bu memlekette oldu.

Chesterfield yakınlarında. Kömür ocaklarında grev vardı. Grevcilerle, bu greve

katılmayan işçilerin

çarpışmalarını seyrediyorum. Polisler, yüzümü beğenmeyip, beni yakaladılar. Saatlerce

uğraştıktan ısonra,

ellerinden zor kurtulalbildim. Bir kere de İtalya'da tevkif edildim. Herifin biri,

Mussolini'yi havaya uçurmağa

kalkışmıştı galiba. Herneyse, kara gömlekli bir haydut sürüsü, Oenova'da beni trenden

indirdiler, ve üstümü

tepeden tırnağa kadar aradılar. İnsan deli olur! Sırf siyasî bakımdan tehlikeli görünen

yüzümden ötürü!"

"Yüzünüz fikirlerinize benzemiyor mu sanki?" "Öyle ama, bir yüz delil sayılamaz, bir yüz cinayet sayılamaz."

Bir an sustuktan sonra, devam etti. "Belki de bazı yüzler sahiden bir cinayettir. General Knoyle'u tanıyor

musunuz?" Walter, evet der gibi başını salladı. "Onun yüzü, idam cezasını gerektiren 96

SES SESE KARSI

bir cinayettir. Böyle bir adamı asmaktan başka çare yok. Ah, Allahım! Onların topunu

birden öldürmeyi öyle

isterdim ki!" Merdivenlerde ayağı baymamış mıydı? Ahmak bir insan kasabı tarafından terslenmemiş miydi?

"Zenginlerden öylesine nefret ediyorum, öylesine nefret ediyorum 'ki! Siz de onları iğrenç bulmuyor

musunuz?"

"Fakirlerden de daha mı iğrenç buluyorsunuz zenginleri?" Walter, bu suali sorar sormaz Wetherington'un

hasta odasını hatırladığı için bir hayli utandı. "Evet, evet. Zenginlerin ayrıca bayağı, aşağılvk ve

hasta bir tarafları var. Para, bir çeşit kangrenli vurdum duymazlık geliştiriyor onlarda.

Bunun önüne

geçmek imkânsız. Isâ (bunu anlamıştı. Deveye ve iğnenin gözüne dair söz,1 tam Ibir

gerçeğin ifadesi.

Komşularınızı sevmeğe dair olan öbür sözü de unutmayın." Özür dilereesine, "bu gidişle beni Hıristiyan

sanacaksınız," dedi. "Fakat şerefe hak kazanandan o şeref esirgenmemeli. Isâ, aklı başında bir

adamdı. Her şeyi olduğu gibi görürdü. Komşuluk mefhumu, zenginlerin ne mal

olduğunu ortaya koyan bir

mihenk taşı: zenginlerin komşuları yök."

"Ama da yaptınız! Dünyadan eletek çefemiş değiller' ya onlar!"

"Evet ama, fakirlerin komşuları olduğu gibi, zenginlerin komşuları ydk. Annem sokağa çıkmak zorunda

kaldığı zaman, sağımlıdaki komşumuz Mrs.

' Kitabı Mukaddes (St. Matthew, XIX, W "Bir devenin bir iğne deliğinden geçmesi,

zengin bir adamın cennete

girebilmesinden daha kolaydır." — (Çeviren)

SES SESE KAKŞI

Cradock, biz çocuklara göz kulak olurdu. Mrs. Cradock'a sokağa çıkmak sırası gelince

de, aynı şeyi annem

yapardı. Birinin bacağı kırıldığı veya işsiz kaldığı zaman, diğerleri para ve yiyecek

göndererek yardım

ederlerdi ona. Çok iyi hatırlıyorum, küçük bir çocuktum, evimizin solunda oturan

komşumuz genç Mrs.

Foster vaktinden evvel birden bire sancılanınca, hastabakıcıyı bul diye beni

göndermişler, ben de köyde

koşup durmuştum. İnsanın geliri 'haftada dört İngiliz lirasından az olunca, insan bir

Hıristiyan gibi

davranmağa, komşusunu sevmeğe mecburdur, bal gibi mecburdur. Evvelâ,

komşunuzdan kurtulmanız

imkânsız; o, sizin evinizin arka bahçesinde sanki. Kilbaı ve filozofça haller takınıp

komşunuzun varlığım

inkâr etmek ycflc. Ya nefret edeceksiniz ondan, ya seveceksiniz onu. Onu sevmeğe

çalışmanız çok daha

hayırlı olur, çünkü başınız sıkışınca onun yardımına muhtaç olabilirsiniz, o da sizin

yardımınıza muhtaç

olabilir. Hem de komşunuzun yardımına birçok defalar o kadar şiddetle ihtiyaç

duyabilirsiniz ki, yardımınızı

ondan esirgemeniz bahis mevzuu bile olamaz. Mademki yardım etmek zorundasınız,

mademki insansınız,

yardım etmemek elinizde değildir. Nasıl olsa yardım edeceğiniz adamı sevmek için bir

gayret göstermeniz

çok daha hayırlı olur."

Walter, evet der gibi başını salladı: "Elbette." Illidige devam etti: "Ama siz, zenginler, gerçek komşularınız

yoktur sizin. Komşuluğa yaraşan bir hareketi hiçbir zaman yapamazsınız siz; buna

karşılık, komşularınızın

size bir iyilik yapmalarını da beklemezsiniz. Buna ihtiyacınız yok sizin. Size bakmaları için insana para

verebilirsiniz. Ayda üç İngiliz Lirası, yiyecek ve içecek vererek, size sözde muhabbet

gösteren hizmetkârlar

tutabilirsiniz. Siz sokağa çıktığınız zaman, bitişik evdeki Mrs Cradock bebeklerinize göz kulak olmak zorunda

değildir. Bunu paraya karşılık yapan dadılarınız ve mürebbiyeleriniz var. Hayır,

komşularınızın varlığından

haberdar bile değilsiniz çoğu zaman. Onlardan uzak yaşıyorsunuz. Her İbiriniz, kendi

gizli evinizde sıkı sıkı

kapalısınız. Pancurların arkasında facialar olabilir; fakat bitişik evde oturanların ruhu bile duymaz."

Walter, "Allaha şükür," dedi.

"Şükredin talbîî Allaha. İnsanın .mahremiyeti olması büyük bir lüks. Çok hoş bir şey, kabul. Fakat lüks

pahalıya malolur insana. Bilmediğimiz felâketler bize dokunmaz. Vurdum duymaz bir

saadet

cehaletten gelir. Fakir bir sokakta felâket gizlenemez. Hayat fazla alenidir orada.

Komşuluk hislerini hep

göstermek zorundadır insan. Ama zenginlerin elinde, kendi seviyelerinde olanlara

komşuluk

göstermek için hiç bir fırsat ydk. Ellerinden gelebilen tek şey, kendilerinden aşağı

durumda olanların

dertlerini (hiçbir zaman anlıyamayacafcları o dertleri) sulu bir hassasiyetle düşünmek

ve fakirleri tepeden

himaye etmektir. Fecî! Üstelik de bu, onların en iyi halleri. En kötü halleri de bu işte!"

Eliyle kalabalık odayı

gösterdi. "En kötü halleriyle onlar İLady Edward gibi-yani cehennemin dibi gibi. En kötü haljeriyle onlar

Lady Edward'in şu kızı gibi..." Illiâge yüzünü buruşturdu, ornuz silkti,

Walter, bütün dikkatini toplamış, ıstırap içinde dinliyordu.

Illidge, kötülükleri açığa vuran bir kâhin gibi konuşmağa devam etti: "Cehennemlik

olmuş, mahvolmuş, iflah

olmaz şekilde bozulmuş insanlar." Lucy Tantamount ile bir tek defa, bir saniye için konuşmuştu. Lucy,

Illidge'in varlığının farkında bile değilmiş gibi davranmıştı.

Walter, doğru diye düşünüyordu. Lucy'yd kıskanan veya beğenimiyenlerin aleyhimde

bütün söyledikleri

tamamiyle doğru. Ama o, gene de dünyanın en nefis, en harikulade mahlûku idi. Walter

her şeyi bildiği için,

onun hakkında söylenebilecek her sözü dinleyebilirdi. Ve söylenenler ne kadar fecî

olursa, Lucy'ye aşkı da o

nisbette şiddetleniyordu. Credo quit'. absürdüm. Amo quia turpe, quia indignum...1

Illidge, tumturaklı tavırlarla devam ediyordu: "Aman o ne kokmuş iğrenç şey! Şu

sevimli medeniyetimizin

mükemmel bir çiçeği! işte böyle bu kadın. Vahşî bir mahlûkun veya bir hayvanın zarif

ve güzel kokulu bir

taklidi. İşte birçok insan için, paralı olmanın, boş zamanı olmanın mantıkî neticesi."

Walter, gözleri kapalı dinliyor, Lucy'yi düşünüyordu. "Vahşî bir mahlûkun veya Ibir hayvanın zarif ve güzel

kokulu bir taklidi." Bu söz doğru idi; müthiş acı idi bu söz. Fakat çektiği azap

yüzünden, iğrenç gerçek

yüzünden, Lucy'yi daha da çok seviyordu.

1 Saçma olduğu için inanıyorum. Kötü olduğu için, haysiyetimi kırdtğı için seviyorum."

— (Çeviren)

sesi değişerek, "eh, artık gidip ihtiyarın bu gece çalışmağa devam edip etmiyeceğini öğrenme^ liyim," dedi.

"Çoğu zaman, sabahın birinden veya ikisinden önce paydos etmeyiz. Böyle tersine

yaşamak oldukça hoş."

Elini uzattı. "Allahaısmarladık."

Walter, söylediğine kendi de pek inanmayarak, "bir akşam beraber yemek yiyelim,"

dedi.

lllidge, evet der gibi başını salladı. "Yakında bir gün kararlaştıralım," deyip, ıgitti.

Walter, kalabalık arasından kendine yol açtı. Hep arıyordu.

Everard Webley, Lord Edward'i bir köşeye sıkıştırmış, Britanyalı Hür Adamları

desteklemesi için kandırmağa

çalışıyordu.

"Ama benim siyasetle dlgttn yok ki!" İhtiyar adam, boğuk sesiyle itiraz ediyordu:

"Benim siyasetle ilgim yok

ki!" Webley ne derse desin, Lord Edward Jsrarla, bir katır inadıyla, bu cümleyi

tekrarlayıp duruyordu.

Weibley güzel nutuklar çekiyordu: Memleketin iyi niyetli, mevki sahilbi insanları, yi/kıcı kuvvetlere karşı

koyabilmek içiin bir araya gelmeliydi. Tehlikede olan, sadece mal mülk değildi; sadece

bir sınıfın maddî

menfaatleri değildi. İngiliz gelenekleri tehlikeye girmişti, zekâ tehlikeye girmişti,

insanları birfoirile-rinden

ayıran doğuştan gelen her çeşit farklar tehlikeye girmişti. Hür Adamlar, aptalların

diktatörlüğüne karşı

koyabilmek için birleşmişlerdi; fertleri, kitle adamından, ayak takımından korkmak için

silâhlanmışlardı;

doğuştan .gelen üstünlüğün her sahada kabul edilmesi için savaşıyorlardı. Hür

adamların çok faal ve sayısız

düşmanları vardı.

Fakat tehlikeyi önceden sezen insanlar, zamanında silâhlanmasını bilirler. Haydutların

yaklaştığını görünce,

savaşa hazırlanarak saf saf olur, kılıçlarınızı çekersiniz. (Webley'nin kılıçlara 'karşı bir zaafı vardı. Hür

Adamlar geçit resmi yaparken, Webley kılıç kuşanırdı; nutukları kılıç lâfıyla, evi

duvara asılmış çifter çifter

kılıçlarla doluydu.) Teşkilât, disiplin, (kuvvet elzemdi. Artık anayasaya uygun yollardan devam edilemezdi

savaşa. İki siyasî parti esas meselelerde anlaşıp, sadece ehemmiyetsiz teferruat üzerinde çekiştikleri

müddetçe, /parlamenter usuller de tamamiyle tatminkârdır. Fakat esas prensipler

tehlikeye girince,

politikanın bir parlâmento oyunu olarak devam etmesine göz yumamazdınız. Ya

doğrudan doğruya harekete

geçmek, veya harekete geçmek tehdidini ileri sürmek zorumda kalırdınız.

Webley, "Ben parlâmentoda Ibeş sene bulundum," dedi. "Parlâmento sistemiyle bir ışey yapmanın şu

sıralarda imkânsız olduğu Ikanaatına varmam için bu beş sene yetti. Konuşarak yangın

söndürmek gibi bir

şey bu. İngiltere, ancak doğrudan doğruya harekete geçmekle kurtulur. İngiltere

kurtulduktan sonra,

parlâmentoyu gene düşünmeğe başlayabiliriz. (O parlâmento bambaşka olmalı, ayak

takımının seçtiği

zengin adamlardan müteşekkil şimdiki gülünç topluluktan tamamiyle farklı olmalı.) Bu

arada yapılacak tek

şey, savaşa hazırlanmak. Savaşa hazırlanırken, barış yoluyla da zafer kazanabiliriz. Tek ümit bu.

inanın bana Lord Edward, tek ümit bu."

Bir çukurda köpeklerin hücumuna uğrayan bir ayı gibi, Lord Edward canından bıkmış,

huzursuzluk içinde, bir

o yana bir bu yana 'dönüyor, (kamburu çıkmış vücudunun üst kısmım boyuna

çeviriyordu. "Ama benim ilgini

yok ki, siya..." O 'kadar sinirlenmişti ki, kelimeyi tamamlayamadı.

Welbley, onu kandırmak istercesine devam etti: "Siyasetle ilginiz olmasa bile,

servetinize, mevkiinize,

ailenizin geleceğine ilgi duymanız gerek. Bütün bun-larr.ı, toptan yıkılış sırasında

'mahvolacağını

unutmayın."

"Evet ama... hayır..." Lord Edward artık ümitsizliğe düşmüştü. "Ben... ben paraya karşı ilgi duymuyorum."

Lord Edward, para işlerinin bütün idaresini hukuk müşavirlerine bırakmıştı. Vaktiyle,

yıllarca önce, böyle

meselelerde asla rahatsız edilmemesi için Lord Edward'm verdiği kafi emre rağmen, bu

hukuk müşavirlerinin

en mühimi, bir yatırım işinde müelkkii;-nin fikrini sormak için ziyarete gelmişti.

Takriben seksen bin

İngiliz Lirasının yatırılması (bahis (konusuydu. Canlı sistemlerin muvazene halindeyken

münasebetlerine

dair esas muadeleler meselesine dalmıj olan Lord Edward'a haber verdiler. Umumiyetle

pek uysal olan

ihtiyar adam, bu kadar ıvır zıvır bir iş • için rahatsız edildiğini öğrenince, öyle bir

hiddete kapıldı ki,

etrafındakiler, onu tanımaz oldu. Yüksek sesli, kendinden emin bir zat olan Mr.

Függins, tandan evvelki

görüşmelerinde, her şeyi tam istediği gibi idare

etmeğe alışmıştı. Lord Edward'm öfkesi, onu hayret ve dehşet içinde bıraktı. Hiddetten

köpüren ihtiyar

adam, birden bire sanki atalarına benzemiş, derebeyi geçmişine dönmüş, parayla

tutulmuş bir hizmetkârla

konuşan Tantamount soyundan bir asilzade olduğunu hatırlamıştı. Lord Edward

emirler vermişti; bu emirler

yerine getirilmemiş, sebepsiz yere rahatsız edilmişti. Buna tahammül edilemezdi. Eğer

gene böyle bir şey

olursa, işlerini başka bir hukuk müşavirine devredecekti. Bunları söyledikten sonra, Mr.

Figgins'e hayırlı

aksamlar diledi.

Simdi Loud Edward tekrar ediyordu: "Ben paraya karşı ilgi duymuyorum."

ihtiyar adamla konuşmak için fıreat kollayarak yakınlarda dolaşan Illidge, bu sözü

duydu ve içinden bir

kahkaha attı. "Şu zenginler yokmu! Şu kahrolası zenginler yok mu! Hepsi aynı mal!"

!d!ye düşündü.

Weibley başka bir yönden hücuma geçti: "Kendiniz için olmasa bile, medeniyet uğruna, ilerleme uğruna..."

Lord Edward bu kelimeyi duyunca irkildi. Bı kelime bir tetiği çekmiş, bir enerji selini

ısalıvermişti. "İlerleme!"

diye tekrarladı; vs o bedbaht, sıkıntılı halinin yerine, kendinden emin (bir hal aldı.

"İlerleme! Siz siyaset

adamları hep bundan bahsedersiniz. Sanki ilerleme devam edecekmiş gibi. Ebediyen

devam edecekmiş

gibi. Daha da çok motor, daha da çok bebek, daha da çok yiyecek, daha da çok ilân,

daha da çok para,

daha da çok her şey ilelebet. Benim saham-.da, fizikî biolojide birkaç ders almalısınız.

İlerleme ha!

Fosfor meselesiyle nasıl başa çıkacaksınız meselâ?" Lord Edward'in bu isuali şahsî bir ithamdi.

Webley sabırsızlandı: "Ama bütün bunların benim söyle diklenimle hiçbir ilgisi yok

İki!"

Lord Edward, "tam tersine," diye cevap verdi, "öyle bir ilgisi var ki!" Sesi yükselmiş, sertleşmişti. Sözleri

birbirini tutuyor, üstün bir mantıkla konuşv.-yordu. Fosfor, Lord Edward'i yepyeni bir

adam yapıvermişti.

Fosfor hakkında kuvvetli inançları vardı; inançları kuvvetli olduğu için, kendi de

kuvvetli olmuştu. Eziyet

edilen bir ayı iken, eziyet eden bir adam halini almıştı Lord Edward. "Devamlı

ziraatınızla toprağı düpedüz

fosforsuz bırakıyorsunuz. Fosforun yüzde birinin yarısından fazlasını alıyorsunuz bir

senede. Bu fosfor

ortadan yok oluveriyor. Ya yüz binlerce ton fosfor pentoxide'ini lağımlarınızla

mahvetmenize ne denir! Bunu

denize dökmenize ne denir? îşte ilerleme dediğiniz şey! Ah, sizin o modern lağım

teşkilâtınız yok mu!"

Sesinde ezici bir istihfaf vardı. "Fosforu nereden aldmızsa, oraya geri vermelisiniz, yani toprağa." Lord

Edward, azarlar gdbi parmağını havada sallayıp kaşlarını çattı. "Toprağa diyorum

size!"

Webley itiraz etti: "Ama bütün bunların benimle hiçbir ilgisi yok ki!"

Lord Edward'in cevabı sert oldu: "Yoksa, olmalı; İşte siz siyaset adamlarının kusuru bu. Önemli şeyleri

aklınızdan bile geçirmiyorsunuz. İlerlemeden, reylerden, bolşeviklikten dem vurup her

sene, bîr milyon ton

fosfor pentoxide'inin denize dökülmesine göz yumuyorsunuz. Bu aptallık, bu cinayet,

bu... Roma

yanarken keman çalmak gibi bir şey bu." Lord Edward, Webley'nin konuşmak için

ağzını açtığını gördü; ve

onun itirazının ne olacağını sanki evvelden tahmin edebilirmiş gibi, sözüne hızla devam

etti: "Eminim ki, bu

kaybı, fosfatlı kayalarla önleyebileceğinizi sanıyorsunuz. Ama onlar da tükenince ne

yapacaksınız?" Everard

Webley'nin gömleğinin ön kısmını par-mağiyle dürtükledi. "O zaman ne olacak? îki yüz sene sonra onlar da

bitecek. Sermayemizle yaşadığımız için ileri olduğumuzu sanıyorsunuz. Fosfatlar,

kömür, petrol, nitratlar -

hepsini boş yere harcayalım. İşte sizin siyasetiniz. Bu arada, şuraya Iburaya gidip, ihtilâl lâfı ederek,

tüylerimizi diken diken etmeğe kalkıyorsunuz."

Webley, yarı kızgın, yarı gülerek, "aman Allah kahretsin!" dedi. "Sizin şu fosforunuzun acelesi yok. Ama öbür

tehlike bir an meselesi. Yoksa siz, siyasî ve içtimaî bir ihtilâl mı istiyorsunuz?"

Lord Edward, "böyle bir ihtilâl nüfusu azaltıp, istihsalin önüne geçebilir mi?" diye sordu.

"Elbette."

"Öyleyse elbet ihtilâl istiyorum." İhtiyar adam, bu meseleyi jeoloji bakımından düşünüyordu; ve böyle

düşünmenin mantıkî neticelerinden çekinmiyordu. "Elbette!" Illidge, kahkahalarla gülmemek için kendini zor

tuttu.

Webley, "eh, sizin görüşünüz bu ise..." diye konuşmağa başladı. Fakat sözünü Lord Edward kesiti.

"Sizin ilerlemenizin yegâne neticesi şu olacak," dedi. "Birkaç nesil sonra tgerçek Ibir dhtilâl kopacak,

106

tabiî bir ihtilâl, kozmik bir ihtilâl. Sizler muvazeneyi altüst ediyorsunuz. Sonunda tabiat muvazeneyi gene

kuracak. Ve bu iş sizin için pek tatsız olacak. Ne kadar çabuk yükselldinizse o kadar

çabuk düşeceksiniz.

Yükselişinizden daha da çabuk düşeceksiniz; çünkü iflâs etmiş, sermayenizi boşuna

harcamış olacaksınız.

Zengin bir adama bütün imkânlarını gerçekleştirmesi için pek az zaman lâzım. Fakat

hepsini

gerçekleştirdikten sonra, açlıktan ölmesi için zamana (hemen hemen hiç ihtiyacı yok."

Welbley omuz silkti. İçinden, "aptal ihtiyar kaçık!" dedi. Yüksek sesle ide "birbirine paralel düz çizgiler hiçbir

zaman birleşenrez, Lord Edward; onun için size hayırlı geceler 'dilerim," diyerek

uzaklaştı.

Bir dakika sonra, ihtiyar adamla asistanı, şahane merdivenden çılkıp, kendi alenilerine

yollanmışlardı.

Lord Edward, laboratuarın kapısını açarken, "hele şükür!" dedi. Hayvan numuneleri alkol içinde turşu gibi

duruyordu. Saf alkolün hafif kokusunu şehvetle içine çekti. "Bu toplantılar yok mu!

İlme dönünce insanın içi

acılıyor. Ama gene de, müzik sahiden..." Hayranlığını sözle ifade edemedi.

Illidge omuz silkti: "Toplantılar, müzik, ilim! Bütün bunlar, boş vakti olan insanlar için değişik eğlenceler.

Parayı öder, istediğinizi seçersiniz. Asıl mesele, ödeyecek paraya sahip olmakta." Illidge fena fena

güldü.

Illidge, zenginlerin kötü taraflarından çolk, iyi taraflarına içerlerdi. Meselâ oburluğu, tembelliği, şehvete

düşkünlüğü; yani boş zamanı ve müstakil geliri olmanın çirkince neticelerini, sırf fena

oldukları için

affetmek mümkündü. Fakat menfaat düşkünü olmamak, ruha ehemmiyet vermek,

ahlâkını (bozmamak, ince

duygulu ve zarif zevkli olmaJk, bütün bunlar çoğu zaman hayranlık uyandıran

meziyetlerdi. İşte bu yüzden,

Illidge bunlardan ayrıca nefret ederdi; çünkü Illidge'e göre bu meziyetler - tıpkı devamlı içki içmek veya

sabahın onbirinde kahvaltı etmek gibi -servetin zarurî neticeleri idi.

IJlidge, "şu burjuvalar yok mu!" diye söylenirdi; "zerre kadar menfaat düşkünü olmamalarım

mükâfatlandırmak için, birbirlerine Ibuket takdim edip dururlar; ama onlar, çalışmaya

mecbur olmadan, para

sıkıntısı çekmeden geçinecek kadar servetleri olduğu için menfaat düşkünü değildirler.

Kendilerine verilen

bahşişi reddecek durumda oldukları için de, birbirlerine buket takdim ederler. Kültürlü

bir zerafetin alât ve

edevatını satm alabilecek kadar paralan olduğu için, bir buket daha; san'ata, okumağa,

dnceden inceye

işlenmiş uzun uzun aşk maceralarına ayıracak zamanlan olduğu için bir fouket daha!

Neden dürüst

davranıp, Iher zaman akıllarında olan şeyi açıkça söylemiyorlar; yani (bütün

faziletlerinin temelinin, yüzde

beş kâr getiren dört başı mâmur bonolar olduğunu?" İhtiyar adamın bütün fikir ve

ahlâk faziletlerinin, bütün

cana yakın garabetlerinin ve şirin saçmalıklarının, sırf banka hesalbmm gerçekten rezil

durumu sayesinde

mümkün olduğunu düşündükçe, Illidge'irt Lord Edwartl'a karşı duyduğu biraz alaycı

muhabbete, devamlı bir

içerleme hissi karışıyordu. Ve başkaları Lord Edward'i övdüğü, ona hayranlık

gösterdiği hattâ onunla alay

ettiği zaman, Illidge'in hissettiği bu gizli hoşnutsuzluk şiddetli bir şekil alıyordu. Lord Edward'a gülmeğe,

ondan hoşlanmağa, ona hayran olmağa ancak Illidge'in hakkı vardı; çünkü Illidge

anlıyor ve affedebiliyordu.

Öbürleri, affedilecek bir şey olduğunu bile sezemiyorlardı. IllMge, (Lord EcJ.-ward'da

affedilecek şeyleri, hiç

vakit kaybetmeden onlara bildirirdi.

Lord Edward'i övenlere, Ona hayran olanlara şunu derdi: "Eğer bu ihtiyar,

manastırları soyan haydut

sülâlesinden gelmeseydi, şimdi ya düşkünler evinde olurdu, ya tımarhanede."

Buna rağmen, ihtiyarı gerçekten seviyordu; kabiliyetlerine ve ahlâkına gerçekten hayrandı. Fakat hiç kimse de bunun farkında değildi; farkında olmamalarını da mazur görmek lâzım. Lord Edward'in asistanından bahsederken, ¦umumiyetle söylenilen söz şu idi: "Tatsız bir adam." Fakat zenginlere tatsız görünmek, zenginlere tatsız davranmak, Illidge için sadece zevk değil, mukaddes bir vazife idi aynı zamanda. (Bağlı olduğu sınıf uğruna, cemiyet uğruna, gelecek uğruna, adalet uğruna, zenginlere tatsız davranması şarttı. Illidge, Lord Edward'a ıbile kıymaktan çekinmezdi. İhtiyar adamın ağzından ruh leyhine 'bir tek kelime çıkar çıkmaz (zira Lord Edward'da, idealist metafiziğe karşı, asistanının ayıp ve gayrı meşru saydığı bir tutkunluk vardı) Illidge, kapitalist felsefeye ve burjuva dinine bir küfür savurarak, patronuna (hemen hücum ederdi. Lord Edward, aklı başında iş adamlarından hoşlanmadığına, maddî menfaatlere kayıtsız olduğuna, fakirlerin halinden anladığına dair bir lâf eder etmez; Illidge derhal, Tantamount ailesinin milyonlarına, az çok kapalı, fakat daima alaycı ve acı bir imâda bulunurdu. Bazı günler (merdivenden kayması ve General tarafından terslenmesi yüzünden bugün de öyle idi) Lord Edward'in su katılmamış ilimden bahsetmesi bile, Illidge'in müstehzi Ibir söz söylemesine sebep

olurdu. IUidge, biolojiye

son derece düşkündü; fakat sınıf şuuru olan bir vatandaş sıfatiyle - zevki selim, can

sıkıntısı, ahlâksızlık, ve

platonik aşk gibi -su katılmamış ilmin de, servet ve boş zamanın Ibir mahsûlü olduğunu

kaıbul etmek

zorunda idi. Illidge, mantık sahibi olmaktan, tapındığı şeyi bile rezil et-mdkten

çekinmezdi.

Illidge tekrarladı: "Ödeyecek paraya sahip olmak. Asıl mes'ele bu."

ihtiyar adam, kendini oldukça suçlu görerek, asistanına baktı. Bu gizli sitemler

huzurunu kaçın-yordu.

Konuyu değiştirmeğe çalıştı. "Ya şu bizim kurbağa yavruları?" diye sordu; "asimetrik kurbağa yavruları?"

Ellerindeki kurbağa yavruları, bir tarafı aşın sıcakta, bir tarafı da aşın soğukta

muhafaza edilen

yumurtalardan çıkmıştı. Lord Edward, kurbağa yavrularının bulunduğu cam kaba

doğru yürüdü. Illidge

peşinden gitti.

Kendi kendine, "asimetrik 'kurbağa yavruları!" diye tekrarladı. "Asimetrik kurbağa yavruları! Aman ne

incelikler! Flüt ile Bach çalmak, veya şarap çeşnisinden anlamak kadar yaman bir iş

âdeta." Kardeşi Tom'u

düşündü; ciğerleri zayıf olan ve Manchester'de bir motor fabrikasında matkap işleten

kardeşi Tom'u.

Çamaşır günlerini ve annesinin ıslak ellerinin pernbü buruş buruş derisini hatırladı. Bir kere daha, "asimetrik

kurbağa yavruları!" dedi ve güldü.

Mrs. Betterton, "garip," dedi, "büyük bir sanat-(kârın bu kadar sinik olması garip."

IBurlap'm yanında, John

Bidlake'in ciddî konuştuğuna inanmayı tercih ediyordu. Siniklik tmevzuu açılınca,

Burlap insanın ruhunu

yükseltirdi; Mrs. Betterton ise, ruhunun yükselmesinden hoşlanırdı. Burlap, büyüklük

mevzuunda, ve

tabiatiyle, san'at mevzuunda da insanın ruhunu yükseltirdi. Mrs. Betterton devam etti:

"Bunu kabui

etmelisiniz; o sahiden büyük bir sanatkâr."

Burlap, evet der gîbi ağır ağır başını salladı. Doğrudan doğruya Mrs. Betterton'a

bakmıyordu. Mrs.

Betterton'un yanında duran ve Burlap'dan başka hiç kimsenin göremediği küçük (bir

insana bakıyormuş gibi,

gözlerini çevirmiş, yere dikmişti. Bu küçük insan, belki de onun daima yanında bulunan

şahsına bağlı bir cin;

kendi içinden çıkan bir ruh, küçük bir "doppelganger" idi. C1) Burlap, orta 'boylu, hafif kamburu çıkmış,

şapşalca yürüyen bir adamdı. Koyu renk saçları bol ve kıvırcıktı; fakat başının

tepesinde saçları dökülmüş,

rahiplerde olduğu Igibi, bir madalya büyüklüğünde pembe çıplak bir yer kalmıştı.

Kurşunî

1 Metinde Almanca: Bir insanın eşi olan hayalet; rüyada veya hayal olarak görülünce,

sahibinin yakında

öleceği veya yeni öldüğü sanılırdı. — (Çeviren) gözleri iyice, çukura kaçmış, burnu ve çenesi biçimli olmakla beraber; bir hayli belirli, kalın dudaklı ağzı oldukça büyüktü. Yalnız kalemiyle değil, kelimeleriyle de karikatür çizmesini bilen ihtiyar Bidlake'e göre, Burlap, filmlerdeki hain adam tipi ile Baroque devrinin bir ressamı tarafından yapılan Padua'lı Saint Anthony portresinin İbir karması, kumarda hiyle yapan bir çapkın ile kendinden geçmiş bir dindarın bir karması idi.

Burlap kabul etti: "Evet, büyük bir sanatkâr. Fakat en büyük sanatkârlardan biri değil." Derin derin düşünüyormuş, kendi kendine konuşuyormuş gibi, ağır ağır lâf ediyordu. Bütün konuşmaları, ya kendisiyle yaptığı bir dialog idi; yahut da hitap ettiği insanın yanında duran ve gözle görülmeyen o küçük "doppelganger" ile yaptığı bir dialog. (Burlap, kendisinden başka hiç kimseyi kaale almayan, devamlı şekilde benliğine düşkün bir insandı. Ağır ağır tekrarladı: "En büyük sanatkârlardan biri değil." Edebiyat Dünyası'mn gelecek haftaki sayısı için san'ata dair makaleyi, bir tesadüf eseriyle, henüz bitirmişti, "işte, sırf sinik olduğu ilcin en büyük sah'atkârlardan biri değil." Düşünüyordu; acaba kendi makalesinden aktararak konuşmalı mı idi?

"Aman, ne doğru!" Mrs. Betterton'un hayranlığı, biraz vaktinden evvel infilak

©divermişti. Kadıncağızın

coşkunluğu fıkır fıkır kaynar dururdu. Ellerini kavuşturdu. "Ne doğru!" Burlap'ın başka yere çevri-len yüzüne

baktı; ve bu yüzü, öylesine ruhlu, kendins has bir şekilde öylesine güzel buldu ki!

Burlap, "bir sinik nasıl 'büyük bir san'atkâr olabilir?" diye devam etti. Gelecek perşembe makale

yayınlanınca, Mrs. Betterton'un işin farkına varmasını göze alarak, makalesinden (bir

nutuk çekmeğe karar

vermişti. Mrs. Betterton işin farkına varsa bile, nutuk çekmekle yapacağı şahsî tesir

silinemezdi. O sırada

alaycı bir şeytan lâfa karışmıştı: "Ona neden tesir etmek istediğini Allah bilir? Kadının zengin ve faydalı

oluşundan başka bir sebebi var mı bunun?" Burlap, şeytanı, nereden geldi ise oraya

alıverdi. Derken, bir

meleık, acele izahata girişti: "İnsanın mes'u-liyetleri vardır. İnsan (başkalarına örnek olmaktan kaçınmamalı;

ışık saçan lâmbayı saklamamalı. İnsan, lâmbanın ışık saçmasına, bilhassa iyi niyetli

adamlara ışık

saçmasına müsaade etmeli." Mrs. Bettertoa meleklerden yana idi; onun bu sadakatim

desteklemek lâzımdı.

Burlap yüksek sesle konuşmağa devam etti: "Büyük bir san'atkâr, bütün tecrübelerini terkip haline getiren bir

insandır. Sini/k bir adam ise, gerçeklerin yarısını inkârla işe başlar; ruh gerçeğim

idealler gerçeğini, Tanrı

gerçeğini! Oysa, fizik gerçekleri ne kadar idrâk ediyorsak, ruh ıgerçeklerini de aynı

kat'iyetle idrâk

etmekteyiz."

Mrs. Betterton, "elbette, elbette!" diye haykırdı.

'Bu gerçeklerin her iki çeşidini de inkâr etmek saçmadır." Burlap'm şuurunun içine

başını sokuveren şeytan,

"beni de inkâr etmek saçmadır," dedi.

"Evet, saçma!"

"Sinik insan, tecrübe edilebilecek şeylerin sadece yansına ulaşabilir. Yarısından bile azına; çünkü ruhtan

gelen tecrübelerin sayısı, bedenden gelen tecrübelerin sayısından çok daha üstündür."

"Namütenahi daha üstün!"

"Bu çeşit san'atkârlarm ellerindeki mahdut tecrübeyi çok iyi kullanmaları mümkündür.

Bidlake'in de bunu iyi

kullandığını kabul ediyorum. Hem de fevkalâde iyi 'kullanıyor. Onda, en usta

san'atkârlarda görülen tam bir

kabiliyet var. Veya vardı."

Mrs. Betterton, "vardı," diye içini çekti. "Onu ilk tanıdığım zamanlar vardı."

Bidlake'in, kendi tesirinde kaldığı

için bu kadar iyi resim yaptığını kapalı bir şekilde söylemek istiyordu.

"Fakat gücünü daima küçük şeylere harcad;. San'atında terkibini yaptığı şeyler

mahduttu, nispeten

ehemmiyetsiz şeylerdi."

Mrs. Betterton, gençliğinde Bidlake ile Pre-Rap-haelitism'e daiir ettiği münakaşaları,

bambaşka v^; kendi

şöhreti için daha mü&bet ıbir ışık altında yeniden tefsir ederek, "beri de ona bunu hep söyledim," dedi. "Hele

Burne-Jones'u foir düşünün, derdim." John Bidlake'in o gürültülü, o kaba ve hayat

dolu 'kahkahasını duyar

gibi oldu. Acele acele sözüne devam etti: "Burne-Jones ayrıca iyi bir ressam olduğu için değil yani." (John

Bidlake'in Burne-Jones için söylediklerini duyunca, nasıl gücenmişti, nasıl yüreğine

inmişti! Bidlake, "bu

herif, ömrü boyunca bir insan kıçı görmemiş ıgibi resim yapıyor," demişti.) "Ama Burne-Jones, asıl mevzuları

ele alıyor. John Bidlake'e, eğer onun hayalleri, onun idealleri sizde olsaydı, gerçekten büyük bir san'atkâr

olurdunuz," derdim.

Burlap başını eğdi, gülümseyerek tasdik etti. Bu kadıncağız meleklerden yana diye

düşünüyordu; ona

cesaret vermek lâzım. İnsanın mes'uliyetleri var. Şeytan "o sırada göz kırptı. Mrs.

Betterton, Burlap'm

tebessümünde Leonardo'yu veya Sodoma'yı hatırlatan bir şey olduğunu; esrarengiz, çok

ince, derunî bir şey

bulunduğunu düşünüyordu.

Burlap makalesini, ağır ağır, cümle cümle kusarak, "fakat unutmayın," diyordu, ""bir san'at eserini yapan şey

sadece konusu değildir. Whittier ile ÎLong-fellow "büyük düşüncelerle tıka basa dolu idi; ama yazdıklarının

büyük şiirle hiçbir ilgisi yoktu."

"Aman ne doğru!"

"İleri sürebileceğimiz umumî bir fikir varsa, o da şu: En büyük san'at eserlerinin daima büyük konuları

olmuştur; ve küçük konulu eserler, ne kadar ustaca yazılmış olurlarsa olsunlar, hiçbir

zaman büyük konulu

eserler kadar..."

Mrs. Betterton, Burlap'm sözünü keserek, "işte Walter," dedi. "Huzursuz toir hayalet gibi dolaşıyor ortalıkta.

Walter!"

Walter, ismini duyunca dönüp baktı. Eyvah, Betterton karısı! Burlap da yanında! Sahte

sahte gülümsedi.

Fakat şu sırada en son görmek istedikleri, Mrs. Betterton ile Edebiyat Dünyası'ndaki

meslekdaşı Burlap idi.

Mrs. Betterton, "san'atta büyüklük konusunu münakaşa ediyorduk," diye izah etti:'

"Mr. Burlap o kadar derin

sözler söylüyordu ki!"' Walter'in faydalanması içn bu derinlikleri tekrarlamağa

koyuldu.

115

Walter ise, acaba Burlap bana karşı niçin bu ka-" dar soğuk, bu kadar yabancı, Ibu

kadar kapalı, hattâ bu

kadar düşman diye düşünüyordu o sırada. Burlap'-in bu kusuru vardı. İnsan, onunla

arasının iyi olup

olmadığını bir türlü kestiremezdi. İnsanı ya severdi, ya nefret ederdi. Onunla yaşamak,

Ibir sürü sahnelerden

ibaretti. Ya düşmanlık sahneleri yahut da, Walter'e göre çok daha sinir bozucu olan

muhabbet sahneleri.

BurJap'ın taeyecanı, ya şu yana, ya bu yana, hep akış halinde idi. Suların rahat ve

ısâkin olduğu anlar yoktu

hemen hemen. Sular daima akıyordu. Şu sırada neden düşmanlığa doğru akıyordu

acaba?

Mrs. Betterton, Burlap'm söylediği derin sözleri anlatmağa devam etti. Walter, bu

sözlerin, Burlap'm

makalesindeki bazı parçalara garip bir şekilde benzediğini düşünüyordu. O makalenin

tashihlerini, matbaaya

göndermeden evvel, daha bu sabah gözden geçirmişti. Burlap'm konuşmasından alınıp,

coşkun infilaklar

halinde Mrs. Betterton tarafından nakledilen makale, bir hayli .gülünç hissini

veriyordu. Walter işi sezer gilbi

oldu. Acaba sebebi bu mu idi? Burlap'a baktı. Burlap'in yüzü sanki tas kesilmişti.

Mrs. Betterton susunca, ıBurlap birden bire, "maalesef gitmeliyim," dedi.

Mrs. Betterton itiraz etti: "Yok olmaz. Ama niçin?"

Burlap kendini zorlayarak, Sodoma'yı andıran tebessümüyle gülümsedi. İktibas yolu ile

esrarengiz

1 "The World is too much with us" William Wordsi'jorth'iin bir sonnet'inin başlangıcı.

— (Çeviren)

bir söz söyledi: "Dünya bize fazla karışıyor."1 Esrarengiz ısözler söylemekten, durup dururken bu esrarengiz

cümleleri ortaya atmaktan pek hoşlanırdı.

Mrs. Betterton dalkavukluk etti: "Ama siz bizin aramıza kâfi derecede

karışmıyorsunuz."

Burlap, "fazla kalabalı'k da ondan," diye izan etti. "Bir müddet sonra müthiş ıbir korkuya kapılıyorum.

Kalabalığın, ruhumu ölesiye ezdiğini hissediyorum. Eğer burada kalırsam, bağırmağa

başlayacağım." Bunun

üzerine veda etti.

Burlap daha duyabilecek mesafedeyken, Mrs. Betterton bağırttı: "O kadar fevkalâde

bir adam ki: Onunla

çalışmak sizin için fevkalâde bir şey olmalı.'*

Walter, "iyi bir dergi müdürüdür," dedi.

"Ama ben onun şahsiyetinden bahsediyorum. Bilmem nasıl söyliyeyim. Onun ruh

vasıflarından."

Walter başını eğdi, belli bellisiz bir "evet," dedi. Walter'in hoşuna gitmeyen bir şey varsa, o da Bur-lap'ın ruh

vasıfları idi.

Mrs. Betterton devam etti: "Bizim devrimiz gibi bir devirde, aptalca bir hafif meşreplik ve hissizlik çölü

ortasında o, yeşil ve verimli bir saha gibi."

Walter ihtiyatla tasdik etti: "Bazı fikirleri mükemmeldir."

Terbiyesizlik etmeden bir an evvel nasıl kaçabileceğini düşünüyordu.

*** * ***

Lady Edward, "işte Walter," dedi. Bidlake, "hangi Walter?" diye sordu.

Toplantının akıntısına kapılan John Bidlake ile Lady Edward gene bir araya

gelmişlerdi.

"Sizin Walter."

"Ha, benim Walter mi?" Pek alâka duymamakla beraber, Lady Edvvard'm baktığı

tarafa döndü. "Amma da

boy atıyor bu oğlan!" dedi. Büyüdükleri için çocuklarından hoşlanmıyordu. Çocukları büyümekle, sanki onu

seneden seneye geriye doğru itiyorlardı; geriye doğru, uçuruma ve karanlığa doğru. Şu

Wal-ter'e bakın;

dünkü çocuk. Halbuki herif hiç değilse yirmi beş yaşında idi

"Zavallı Walter; hali hiç iyi değil."

Bidlake müthiş bir hırsla konuştu: "Sanki solucanı varmış gibi."

Lady Edward sordu: "Onun o hazin macerası ne-âlemde?"

Bidlake omuzlarını silkti: "Her halde aynı vaziyet devam ediyor."

"Kadıncağızla henüz tanışmadım."

"Ben tanıştım. Fecî bir mahlûk."

"Nasıl yani? Bayağı mı?"

Bidlake, "yok, canım. Keşke bayağı olısa," dedi. "Kibar, müthiş kibar. Üstelik de böyle konuşuyor."

Marjorie'nin sesini taklit etmek için, yüksek perdeden sahte bir sesle çeke çeke

Ikonuştu: "Tatlı ve saf bir

kızcağız gibi. O kadar da ciddî ki, ilme ve kültüre öylesine bağlı ki!" Derinden.bir kahkaha attığı için taklide

devam edemedi. "Bana bir ıgün ne buyurduğunu biliyor musunuz? Ha, şunu söyleyim

ki, benimle hep

sanattan bahseder. Büyük bir "S" harfi ile başlayan San'attan." (Sesini gene yükseltip, sahte bir

bebek sesi ile devam etti): "Dedi ki: Bana kalırsa, hem Fra Angelico'nun hem de Rubens'in bir yeri o'-malı."

Gene müthiş bir kahkaha attı. "Aman ne salak şey! Bu da yetmiyormuş gibi, buratı gerektiğinden hiç olmazsa üç parmak daha uzun."

*

* *

Marjorie, şahsî kâğıtlarım sakladığı kutuyu açmıştı. Walter'in bütün mektupları burada idi. Körde -layı çözdü, mektuplara birer birer baktı. "Aziz Mrs. Carling, Keats'in bugün (bahsettiğim mektuplarını siza ayrı bir paket halinde gönderiyorum. Lütfen kitabı iade etmek zahmetine katlanmayın. Bende bir nüshası daha var. Aynı ruhî macerada, uzaktan dahi olsa, size refakat edebilmek zevkini tatmak için, kitabı ben de tekrar okuyacağım."

Bu ilk mektuptu. Marjorie.mektubu sonuna kadar okuyunca, ruhî maceraya dair cümleyi ilk okuduğu zaman duyduğu sevinci ve hayreti, kısmen olsun, yeniden duyar gibi oldu. Konuştu/klan zaman, Walter'in sanki ona yaklaşmaktan çekinir gibi bir hali vardır son derece utangaçtı. Marjorie, delikanlının böyle bir mektup yazacağım hiç ummamıştı. Daha sonraları, Walter'den birçok mektup aldıktan sonra,

Marjorie onun

garipliklerine alıştı. Yüz yüze geldikleri zamandan çok, kalemi eline aldığı zaman cüret göstermesini tabiî

buldu. Walter'in bütün aşkı - daha doğrusu aşkının ifade edilen, ve Marjorie'ye kur

yaptığı c ilk günlerde az

çok coşkun olan kısmı - mektuplarında idi. Bu vaziyet Marjorie'ye mükemmel

uyuyordu.

Marjorie, bu kültürlü ve lâfla yanıp tutuşan aşkın, posta vasıtasiyle ilelebet devam

etmesini isterdi. Aşk

merhumundan hoşlanırdı; hoşlanmadığı şey - uzakta /e muhayyel oldukları zaman

müstesna - âşıklardı.

Marjorie'ye göre, bir erkekle en mükemmel ve ideal münasebet, mektuplaşma yolu ile

aşk dersleri idi.

Kadınlarla şahsen dostluk, bundan da daha iyi idi; çünkü kadınlarda, erkekler

uzaktayken sahip oldukları

bütün meziyetler mevcuttu; hem bir üstünlükleri de vardı: fiilen yakında

olabiliyorlardı. Kadınlar sizinle hem

bir odada bulunabilir; hem de bir takım postahanelerüı tâ öbür ucunda bulunan bir

erkeğin isteyeceğinden

fazla bir şey istemezlerdi sizden. Yüz yüze geldikleri zamanki çekingenliği, ve posta yolu ile cüreti ve harareti

sayesinde, Walter, Marjorie'nin gözünde, her iki cinsin de en güzel vasıflarını

birleştirmiş gibi idi. Üstelik,

Marjorie'nin yaptığı, düşündüğü, hissettiği her şeye karşı, kadıncağızın nefsini okşayan derin bir alâka

duyuyordu. Zavallı Marjorie, insanların kendisine karşı alâka duymalarına pek alışık değildi.

Walter'in üçüncü mektubunda "sfenks" kelimesini okudu. (Walter, Marjorie'nin esrarengiz sükûtlarından ötürü ona bu ismi vermişti. Carling ise, aynı sebep yüzünden karısına salak ve aptal demişti.)

"Sfenks, ne diye kendinizi böyle sessizliğin ilcinde saklıyorsunuz? İyiliğinizden, sevimliliğinizden, zekânızdan utanıyorsunuz sanki. Fakat bunlar, size rağmen gene meydana çıkıyor."

Marjorie'nin gözleri doldu. Walter, ne kadar müşfik, ne kadar muhabbetti, ne kadar nâzik davranmıştı.

Halbuki şimdi...

Bundan so-raki mektubu, göz yaşlarının arasından güçlükle okuyabildi: "Aşk, bedenin arzusunu değiştirip ruhun arzusu şekline koyar. Aşkda sihirli bir kuvvet vardır, bedeni safi ruh yapmak kudreti..."

Evet, Walter'de de o arzular vardı. Onda bile. Her halde her erkekde vardı. Oldukça fecî bir şeycli bu!

Carling'i hatırlayarak ürperdi. Walter'! bils az çok aynı tiksinti ile hatırladı. Evet, Walter bile. O kadar müşfik ve nâzik olmasına rağmen, Walter bile. Walter onun duygularını anlamıştı. Şimdi böyle hareket etmesi, o bakımdan da hiç beklenilmeyen bir şeydi. Sanki Walter birden bire başka bir insan

oluvermişti; bir hayvanın

zalimliğine, bir hayvanın cinsî arzularına sahip bir çeşit vahşi hayvan oluvermişti.

"Nasıl bu kadar zâlim olabiliyor?" diye şaştı. "Bile bile nasıl bu kadar zâlim .olabiliyor Walter?'" Onun Walter'i,

asıl Walter, o 'kadar müşfik, o kadar anlayışlı, o kadar nâzikti ki kendisini hiç

düşünme-yişi, iyiliği o kadar

fevkalâde idi ki! Bir erkek olmasına ve "o" arzulara sahip olmasına rağmen, Marjo-rie onu> iyi ve müşfik

olduğu için sevmişti. Beraber yaşamağa başladıktan sonra tanıdığı ve beğendiği o

muhabbetti, o kendisini

düşünmeyen, o nâzik Wai-ter'a bağlanmıştı. Onun nezaketinin, zaaf gösteren ve

hayranlık uyandırmayan

taraflarını bile sevmişti. Şoförlerin ve hamalların ondan fazla ücret almalarına göz

yumduğu zaman bile onu

sevmişti; memleketin öbür ucunda iş bulduklarına ve oraya gidecek paraları olmadığına

dair besbelli

uydurma masallar anlatan serserilere avuç avuç gümüş para dağıttığı zaman bile onu

sevmişti. Walter,

aşırı bir hassasiyetle, her şeyi

deriul karşısındaki adamın gözüyle görürdü. Başkalarına karşı doğru davranmağa o

kadar hevesli idi ki,

çoğu zaman kendine karşı haksız davranmağa razı olurdu. Başkalarının haklarım

çiğnemeyi göze

olmaktansa kendi haklarını fedaya daima hazırdı. Marjorie, Wal-ter'in başkalarına

gösterdiği bu saygının bir

zaaf olduğunu, nerdeyse büyük bir kusur şeklini alacağını biliyordu. Üstelik Ibu saygı,

Walter'in

çekingenliğinden; herhangi bir çatışmadan, hattâ her tatsız tejnas-dan titizlikle,

asabiyetle kaçmasından ileri

geliyordu. Gene de Marjorie onun bu huyunu seviyordu; Walter bu huyu yüzünden

Marjorie'ye karşı pek âdil

davranmadığı zaman bile onu seviyordu. Walter, f.lar-jorie'yi, kendisini dünyanın öteki

kısmından ayıran

hududun içinde bildiği için; başkalarına aşırı derecede saygı gösterirken, sadece kendi

haklarını değil,

zaman zaman Marjorie'nin haklarını da feda ederdi. Meselâ Edebiyat Dünyası'nĞscki

işi için az para aldığını

Marjorie ona kaç kere 'söylemişti. Walter için mevzuların en iğrenci olan bu meseleye

dair son konuşmalarını

düğündü.

Marjorie, "Burlap seni istismar ediyor, Walter," demişti.

"Mecmua para bakımından fena durumda." Waiter, başkalarının kendisine karşı

kusurlarını hoş görmek için

daima mazeretler uydururdu.

"Ama sana kazık atılmasına niçin göz yumuyorsun?"

"Bana kazık atılmıyor." Walter'in sesinde öfke vardı; haksız olduğunu bilen bir adamın öfkesi. "Çekişe

çekişe pazarlık etmektense, bana kazık atılma-

sını tercih ederim zaten. Hem bu benim bileceğim iş."

Marjorie, "/benim de bileceğim aş," demiş, konulmağa başladığından beri uğraştığı hesap defterini

göstermişti. "Zerzavat fiyatlarını bir bilsen sen!"

Walter'in yüzü kızarmış, cevap vermeden odadan çıkmıştı. Bu mes'ele, bu konuşma,

diğer birçok mes'-

elelerin, birçok konuşmaların bir örneği idi. Walter, Marjorie'ye karşı hiçbir zaman bile bile fena

davranmamıştı. Sadece yamlarak, başkalarına karşı aşırı saygı gösterdiği için, kendine

karşı da fena

davranırken, ona karşı haksızlık etmişti. Marjorie bu haksızlıklara hiçbir zaman

gücenmemişti. Bunlar

Walter'in Marjorie'ye yakınlığının bir delili idi. Fakat şimdi, Watter'in insafsızlığı

hiç*de tesadüflerden

doğmuyordu. Müşfik, nâzik Walter ortadan kaybolmuştu; ve başka biri - merhametsiz

ve nefret dolu biri -

bide bile Marjorie'ye eziyet ediyordu.

Lady Edward güldü: "Kadıncağız sizin söylediğiniz kadar fecî ısıe, Walter omda ne

buldu acaba?"

"Bir insan, başka bir insanda zaten ne bulabilir ki?" John Bidlake üzgün bir sesle konuşmuştu. Birden kendini

fena hissetmişti. Miğdesinde bir baskı, bir bulantı, hıçkırık tutacakmış gibi bir hal.

Bunlar artık sık sık olan

şeylerdi. Yemek yer yemez başlıyordu. Karbonat pek işe yaramıyordu. Bidlake sözüne

devam etti: "Bu

işlerde hepimiz aynı derecede deliyiz."

SES SFSE KARŞI

123.

Lady Edward güldü: "Teşekkür ederim."

John Bidlake, mültefit davranmağa gayret ederek gülümsedi; hafifçe eğilerek, "şimdi yanımda fou-lunın

müstesna," dedi. Hıçkırmamak için kendini gene zor tuttu. Öyle fenalaşmıştı ki!

"Müsaade edeı-misiniz

oturayım? Bu ayakta durmak yok mu..." Bir iskemleye külçe 'gibi çöktü.

Lady Edward, ona biraz endişeyle baktı, fakat bir şey söylemedi. İhtiyarlık, hastalık,

veya beden zaafları

bahsinden John Bidlake'in nasıl nefret ettiğini bilirdi.

Bidlake, "o havyar yüzündendir her halde," diye •düşünüyordu. "O pis havyar!"

Havyardan müthiş nefret etti.

Karadenizdeki her mersin balığı onun şahsî düşmanı oldu.

Lady Edward, bıraktıkları mevzuu tekrar ele alarak, "zavallı Walter," dedi. "Hem öyle kabiliyetli ki!"

John Bidlake, istihfafla homurdandı.

Lady Edward, bir pot kırdığını anladı; bu defa yanlışlıkla pot kırmıştı, sahiden

yanlışlıkla. Mevzuu değiştirdi.

"Ya Elinor?" diye sordu. "Sizin Eîinor ne zaman dönüyor? Elinor ile Quarles?"

John Bidlake, telgraf üslûbu ile "yarın Bombay'dan ayrılıyorlar," dedi. Havyarı ve barsalklarmda olup bitenleri

düşünmekle öylesine meşguldü ki, uzun uza-diye cevap veremezdi.

ALTINCI 3ÖLÜM

Mr. Sita Ram, Meclis'de verdiği nutukların birinden aktararak, "Hintliler liberalizmi sizin çeşmelerinizden

içtiler," dedi. Parmağını itham edercesine Phlip Quarles'a dikti. Ter damlaları,

kahverengi, şişkin ve sarkık

yanaklarında .birbirlerini kovalıyordu. Sanki anavatanı Hindistan için ağlıyordu. Bir

tsr damlası, lâmba

ışığında bir elmas gibi ışıl ışıl yanarak, ¦burnunun ucuna asılıp kalmıştı. Mr. Sita Ram konuşurken, o ter

damlası da, vatanperverlik hislerine iştirak; ediyormuş gibi parlayıp titriyordu. Ter

damlası nihayet bu hislere

dayanamadı. "Çeşme" kelimesinin söylenmesiyle, son bir defa şiddetle sarsıldı ve Mr.

Sita Ram'ın

taibağındaki didiklenmiş balık parçalarının arasına düştü.

Mr. Sita Ram, gümbür gümbür devam etti: ¦"Bufke ile Bacon; Milton ile Macaulay..."

"Ayy! Bakın!" Elinor Quarles'm sesi korkudan sip sivri çıkmıştı. Birden bire öyle bir fırlamıştı ki yerinden,

iskemlesi arkaya düşmüştü. Mr. Sita Ran, Elinor'a döndü.

Canı sikilmiş ıgibi, "ne oluyor?" diye sordu. Nutuk çekerken sözünün (kesilmesi, insanın sinirine dokunur.

Elinor parmağiyle gösterdi. Koskocaman, kül rengi bir ödlübağa, güç belâ hoplaya

hoplaya veran-

125

dada ilerliyordu. Onun hareketleri sessizliğin içind* duyulabiliyordu: sanki nemli bir

sünger boyuna yer©

düşürülüyormuş gibi hafif bir pat pat

Tropikal memleketlerin hayvanlarına alışık olan Mr. Sita Ram, "ödlübağa zararlı

değildir," dedi.

Elinor, yalvarırcasına kocasına baktı. Kocasının bu telâşı beğenmediği gözlerinden belli idi.

Philip Quarles, "olur mu ya, sevgilim!" diye itiraz etti. Bu pelte gibi hayvanlara kendisi de büyük bir tiksinti

duyardı. Fakat dişini sıkıp, bu tiksintiyi gizlemesini bilirdi. Yemek mes'elesinde de aynı şey olmuştu. Balıkda

ödlübağımsı bir tad vardı. (Tam yerinde olan, bu tadı tam ifade eden "ödlübağımsı"

kelimesi şimdi aklına

gelmişti.) Ama, buna rağmen, ne yapıp yapıp, balığı yiyebilmişti. Elinor, ilk lokmadan

sonra, balığa

dokunmamış tabağında olduğu gibi bırakmıştı.

Elinor, "ne olur, şunu kovamaz mısın?" diye fısıldadı. İçin için kahrolduğu yüzünden belli oluyordu.

"Bunlardan nasıl tiksindiğimi bilirsin."

Kocası güldü; Mr. Sita Ram'dan özür dileyerek ayağa kalktı. Çok uzun boylu ve ince

yapılı idi. Verandada

topallıyarak ilerledi. Hususî yapılmış biçim-siz ayakkabısının burnu ile hayvanı yavaş

yavaş verandanın

ucuna doğru itti. Ödlübağa, aşağıdaki bahçeye bir külçe gibi yuvarlandı. Philip Quarles, etrafına bakınca,

palmiye dallan arasından ışıl ışıl denizi gördü. Ay çıkmış, ve demet demet nebatlar gök

yüzüne karşı

kapkara kesilmişti. Bir yaprak bile kımıldamıyordu. Hava korkunç sıcaktı; ve geceleyin

saatler ilerledikçe

sanki daha da sıcak oluyordu. Güneşin al

tında sıcak o kadar fecî bir şey değildi; insan bunu zaten beklerdi. Ama bu boğucu

karanlık... Philip,

yüzünün terini silip, masadaki yerine döndü. "Ne diyordunuz, Mr. Sita Ram?" Fakat Mr. Sita Ram'ın, o ilk

güzelim ve kayıUız coşkunluğu sönüvermişti. "Bugün Morley'nin bazı eserlerini yeniden gözden

geçiriyordum," diye buyurdu.

Fhilip Quarles, "vay canına!" dedi. Sırası gelince, tamamiyle şuurlu olarak, bir mektep çocuğuna yakışan

ağzı kullanmaiktan hoşlanırdı. Ci'ddî bir konuşma ortasında bu gibi tâbirler öyle bir

tesir ederdi ki!

Fakat Mr. ^3ita Ram'dan, bu "vay canına"nm tam mânasını kavraması beklenemezdi.

"O ne mütefekkir!"

diye devam etti. "Ne büyük mütefekkir! Üslûbu da o 'kadar edepli ki!" "öyledir her halde."

Mr. Sita Ram, "güzel Ibazı cümleler var," dedi. ""Onları kaydettim." Ceplerini aradı, fakat defterini bulamadı.

"Ziyanı yok. Ama çok güzel cümlelerdi. Bazen insan bir kitabı ıbaşmdan sonuna kadar okur da,

hatırlıyabileceği veya alıp iktibas edebileceği bir tek cümle bulamaz içinde. Böyle 'bir kitap ne işe yarar,

sorarım size?"

"Sahiden ne işe yarar?"

Evden çıkan beş kılıksız uşak, tabakları değiştirdiler. Ortaya şüpheli bir hali olan, köfte gibi bir yemek çıktı.

Elinor, kocasına ümitsiz gözlerle baktı; sonra Mr. Sita Ram'a ağzına asla et koymadığını söy-

ledi. Dişini sıkıp önündekini metanetle yiyen Philip, karısının bu aklını beğendi. Hemen hemen çay kadar ılık

tatlı bir şampanya içtiler. Köftelerden sonra, na olduğu pek belli olmayan bir maddeden

yapılmış

şekerlemeler getirildi. (Bu irice, renksiz, yuvarlak nesnelerin çok ellendiğinden, avuçlar arasında uzun uzadiye

ve sevgiyle yuvarlandığından şüphe edilemezdi.) Şekerlemeler hem yapış yapış

yumuşak, hem de kum

taneleri ile karışmış gibi dişin altında gıcır gıcırdı; ve tatlı olmalarına rağmen, onlarda İsrarlı bir koyun yağı

tadı vardı.

Şampanyanın tesiri ile, Mr. Sita Ram'ın gene dili çözüldü. Meclis'teki san nutkunu

sofrada yeniden çekti.

"İngilizler için bir kanun var, Hintliler için başka bir kanun," dedi; "zulmedenler için bir kanun, zulme-dilenler

için başka bir kanun. Adalet kelimesi sizin lûgalinizde ya kayboldu, ya başka bir mâna

aldı."

Philip, "bana kalırsa başka bir mâna aldı," dedi.

Mr. Sita Ram, hiç oralarda değildi. Mukaddes bir öfkeyle dolup taşıyordu. Bu öfke,

tamamiyle âciz olduğu

için büsbütün şiddetli idi. Sesinin titremesini önleyemeyerek devam etti:

"Bhowanipore'daki o bedbaht

istasyon şefinin halini Ibir düşünün hele!"

Fakat Philip, bunu düşünmeyi reddetti. Adalet kelimesinin, mânâsını nasıl değiştirdiğini düşünüyordu. Bu

memlekete gelmeden evvel Hindistan için adalet kelimesinin muayyen bir mânâsı vardı.

Simdi, memleketten

ayrılmak üzereyken, bu kelime bambaşka bir mânâ almıştı.

Bhowanipore istasyon şefinin lekesiz bir sicili ve dokuz çocuğu olduğu anlaşıldı.

Elinor, "ama onlara, istenildiği zaman çocuk olmaması için alınan tedbirler niçin öğretilmiyor, Mr. Sita Ram?"

diye sordu. Çok çocuklu ailelerin lâfı edilince hep ürkerdi. Küçük Phil'ii doğururken çektiklerini hatırladı.

Üstelik kendisine kloroform verilmişti; bağında Sir Claude Aglet ve iki hastabakıcı vardı. Halbuki

Bhowanipore istasyon şefinin karısı... Hintli ebelere dair bazı hikâyeler duymuştu. Ürperdi. "Hindistan için tek

ümit bu değil mi?"

Falkat Mr. Sita Ram'a göre, tek ümit herkese rey hakkı verilmesi ve bağımsız bir hükümetin kurulması idi.

İstasyon şefinin hikâyesini anlatmağa devam etti. Adamcağız bütün imtihanlarını iyi notlarla geçirmişti;

ondan daha ehliyetli olmak imkânsızdı. Gene de, terfî etmesine dört kere engel olmuşlara?. Her defasında

Avrupalı ya da kısmen Avrupalı olan memurları tercih ederek, dört kere engel olmuşlardı. İngilizlerin,

Bhowanipore istasyon şefinin şahsında, Hintlilerin beş bin senelik medeniyetini, Hintlilerin ruhunu, Hintlilerin

manevî üstünlüğünü, pervasızca ayak altına alıp ezdiklerini düşündükçe, Mr. Sita Ram'ın kanı jbaşına

çıkıyordu.

"Adalet bu mu, soruyorum size?" Masaya yumruğunu indirdi.

Philip, kim bilir? diye düşündü. Belki de adalet

budur.

Elinor'un aklı fikri halâ ddkuz çocukta idi. Doğumu hızlandırmak için ebelerin,

doğuran kadını ayakları ile

çiğnediklerini duymuştu. Çavdar rnah-

kırığından

muzu yerine de, inek pisliği ile cam yapılmış bir macun kullanıyorlarmış.

Mr. Sita Ram, "siz buna adalet mi dersiniz?" diye devam etti.

Philip, kendisinden bir cevap beklenildiği anlayarak, başını salladı, "hayır," dedi.

Mr. Sita Ram, "buna dair bir şey yazmalısınız," dedi; "bu kepazeliği açığa vurmalısınız."

Philip özür diledi. O sadece Ibir romancı idi; siyaset adamı değildi, gazeteci değildi.

Konuştukları merau ile

görünüşte hiçbir ilgisi olmayan bir sual sordu: "İhtiyar Daulat Singh'i tanıyor

musunuz: Ajmere'de oturanı?"

Mr. Sita Ram, "o adamı tanıdım," dedi. Daulat Singh'den hoşlanmadığı, belki de (Philip bunun daha

muhtemel olduğunu sanıyordu) Daulat Singh'in ondan hoşlanmadığı ve onu

beğenmediği sesinden açıkça

belli idi.

Philip, "bana kalırsa, mükemmel bir insan," dedi. Adalet kelimesi, Daulat Singh gibi adamlar için, Mr. Sita

Ram veya Bhowanipore İstasyon şefi için taşıdığı mânadan çok farklı bir imâna taşısa

gerek. Daulat Singh'in
o asîl ihtiyar yüzünü, pırıl pırıl gözlerini, konuşurken zapettiği heyecanı hatırladı. Bir de "pan"1 çiğneımelkten
vazgeçefoilse...
Gitme zamanı geldi nihayet. Adetâ aşın bir samimiyetle allaha ısmarladık dediler, bekleyen otomobile binip
uzaklaştılar. Joohoo'nun palmiye ağaçları al-

1 Bası Hintliler tarafından çiğnenilen bir çeşit fındık yaprağı. — (Çeviren)

tındaki toprağa sanki pırıl pırıl gümüş paralar serpilmiş, yer yer civa dökülmüştü. Otomobil - yirmi sene
evvelki filmlerde olduğu gibi - devamlı şekilde birbirini hızla takip etlen ışıklar ve karanlıklar arasından
geçerek, palmiye ağaçlarının altından çıktı; ve kendilerini, koskocaman aym parıltısı altında buldular.
Philip Quarleis, gözleri kamaşarak yuvarlak parıltıya baktı, "üç şekli olan Hecate,"1 diye düşündü. Peki ama,
Sita Ram, Daulat Singh ve ilstasyon şefi ne olacaklar? Şu köhne, korkunç Hindistan'ın hali ne olacak?
Adalet ve hürriyet ne olacak? Terakki ve istikbal ne olacak? Doğrusunu isterseniz, bunlar bana vız geliyor;
ıbunlara (metelik vermiyorum. Çok ayıp ama, metelik vermiyorum. Hem Hecate'nin şekli üç değil. Onun
binlerce şekli, milyonlarca şekli var. Med ve cezirler Nemorensia ilahesi ve Tifatinia

ilahesi. Bunlar kitlelerin

mahsûlü olarak doğrudan doğruya değişiyorlar, ve mesafelerin karesi olarak tersine

değişiyorlardı. Elin

yetişeceği mesafeden baktığın zaıman bir gümüş para büyüklüğünde, ama Rus

İmparatorluğu kadar da

büyük. Hindistan'dan daha da büyük. Avrupaya igeri dönmek ne rahat olacak! Halbuki

bir zamanlar "yoga"

ya2 dair kitaplar okur, nefes

1 Eski Yunan mitolojisinde Hecate adlı ilahenin üç ayn şekli vardı: 1) Ay ve gece ilahesi, 2) doğumlara

hâkim.olan ilahe, 3) yer altı dünyasının ve büyülerin ilahesi. Hecate'nin üç şekli olması, ayın üç safhasına da

bağlı olabilir. — (Çeviren)

2 Hindistanda gelişen ve insanları dünyevî endişelerden uzaklaştırıp kâinatın ruhu ile

birleştirmek

isteyen bir düşünce ve hareket sistemi. — (Çeviren)

alma talimleri yapar, ve halkikatte mevcut olmadığıma dair kendi kendimi inandırmağa

çalışırdım! Ne apta!-

mışım! O Burlap budalası die konuşmanın neticesi idi bu. Ama çok şükür insanlar bana

uzun zaman tesir

edemezler. Suyun üstünden geçen gemi gibi kolayca iz bırakırlar. Fakat sonra, sular

gene eski haline döner.

Yarm bineceğimiz şu İtalyan gemisi ne biçim şey acaba? Lloyd Triestino şitrketi

vapurlarının daima iyi

oldukları söylenir. Çok şükür, İbana uzun zaman tesir edemezler dedim; ama insanın

kendi kayıtsızlığından

utanması gerekmez imi? Eken adamın hikâyesi. Derinliği olmayan toprağa düşen

tohum. Bunula 'beraber,

insanın olduğundan başka türlü görünmeğe kalkışması da hiçbir işe yaramıyor besbelli.

İşte, Burlap'ın hali

meydanda. Aman ne aktör! Ama birçok kimselere de yutturuyor. Kendi kendisine de

yutturuyor her halde.

Bile bile iki yüzlülük yapan adam yok bence. Muayyen vaziyetlerde insan bile bile

ikiyüzlülük yapabilir. Ama

ikiyüzlülüğe boyuna devam edemez. Gene de güzel bir şey olacak inanmanın ne

olduğunu bilmek -

inandığın şey uğruna başkalarım öldürmeği veya kendi canına kıymağı Igöze alacak

kadar inanmanın ne

olduğunu bilmek. Bu öyle bir tecrübe olacak ki...."

Elinor da yüzünü pırıl pırıl yuvarlak aya doğru kaldırmıştı. Ay, aym onbeşi... Ve bir

anda, zaman ve mekân

içinde vaziyeti değişivermişti. Yere bakarak kocasına döndü. Philip'in elini tuttu, ona

muhabbetle sokuldu.

"O akşamları hatırlıyor musun?" diye Bordu. "Gattenden'deki bahçede. Hatırlıyor musun, Phil?"

Elinor'un sözleri, Philip'in kulağına çok uzaklardan geldi; kendisini şu sıralarda hiç

ilgilendirmeyen bir

dünyadan. Philip isteksiz isteksiz toparlandı. Sanki aralarında uçurumlar varmış ıgilbi, telefonda can sıkıcı

birine cevap veren bir insanın donuk ve renksiz sesiyle, "hangi akşamlar?" diye sordu.

Bu telefon sesini duyar duymaz, Elinor kocasından hemen uzaklaştı. Hakikatte orada

bulunmayan bir adama

sokulmak, insanı sadece hayal kırıklığına uğratmaz, aynı zaman biraz küçük de

düşürür. Sahiden hangi

akşamlar?

Elinor ümitsiz bir acı ile sordu: "Beni artık niçin sevmiyorsun?" Evlendikten hemen sonra, annesinin evinde

geçirdikleri o harikulade yaz akşamlarından başka hangi akşamlardan bahsedebilirdi

sanki? "Artık bana

{karşı alâka faile göstermiyorsun, (bir eşya parçasına gösterdiğin alâkadan daha az, bir kitaba gösterdiğin

alâkadan çok daha az"

"Ama Elinor, sen neden bahsediyorsun?" Philip sesine, ıgerçekte duyduğu hayretten çok daha fazlasını

kattı. İlik şaşkınlık anından sonra, daldığı düşüncelerin derinliğinden sıyrılıp kendine gelince, 'karısının ne

demek istediğini anlamış; bu Hint mehtabının, sekiz yıl 'önce Hertfordshire'deki

bahlçeyi aydınlatan ayla olan

bağını bulmuştu. Bunu söyleyelbilirdi elbette; ve söylemesi vaziyeti düzeltebilirdi. Fakat düşünceleri sekteye

uğradığı için içerlemişti, kendisine sitem edilmesinden hoşlanmazdı, ve münakaşada

kar1.-sma üstün

çıkmak hevesini yenmek kolay değildi. "Ben basit bir sual soruyorum sana," diye devam etti, "sırf ne

kastettiğini anlamak istiyorum. Sen ise,

buna karşılık, seni sevmediğimden şikâyet ediyorsun. Bu iki şey arasında mantıkî bir

bağ göremiyorum."

FJinor, "ama ne demek istediğimi pek güzel biliyorsun," dedi. "Üstelik söylediğim de doğru: beni artık

sevmiyorsun."

Philip, "işte bunda yanılıyorsun," dedi; ve bunu boşuna yaptığını bildiği halde, dialektik sahasında halâ

çekişerek, küçük bir Sokrates ıgibi sorgusuna devam etti: "Ama toenim asıl öğrenmek istediğim şey, o

noktadan hareket edip bu noktaya nasıl vardığımız. Söze akşamlardan bahsederek

başladık, şimdi ise..."

Fakat Elinor, mantıktan fazla aşıkla ilgiliydi. "Yoo, biliyorum," diye kocasının sözünü kesti, "beni sevmediğini

söylemek işine gelmez. Yani bunu açıkça söylemek istemezsin. Beni gücendirmek

istemezsin. Ama şimdi

yaptığın gibi bütün mes'eleyi örtbas edeceğine, açıkça konuşsan, o kadar acı duymam.

Zaton ister inkâr et,

ister açıkça kabul et, vaziyet meydanda. Üstelik, bunu örtbas etmekle bana daha çok

kötülük yapmış

oluyorsun; çünkü her şey uzayıo gidiyor, insan korkulu bir bekleme ve kararsızlık

içinde yaşıyor, çektiği acı

ikide (birde tepiyor. Muayyen sözler açıkça söylenmedikçe, bunların zımnen

söylenmediğini ümit etmek için

küçük bir imkân var. Bunların zımnen kastedildiğini insan iyice bilse bile, daima küçük

bir imkân var; dnsan

halâ ümit edebilir. İnsan ümit ettikçe de hayal kırıklığına uğrar. Mev-zudan kaçmak,

'daha iyi davranmak

değil, Phil; daha zalim davranmaktır."

Philip, "ama ben bu mevzudân kaçmıyorum ki,"

diye cevap verdi. "Seni sevdiğime göre ne diye kaçacak mışım?"

"Öyle, seviyorsun ama, nasıl? Beni nasıl seviyorsun? Başlangıçta sevdiğin ıgibi değil.

Belki ö sıralarda nasıl

sevdiğini unuttun bile. îlk evlendiğimiz zamanı belki hatırlamıyorsun bile."

, Philip, "ama sevgili çocuğum," diye itiraz etti, "ne olur doğru konuş. Sadece, o akşamlar, dedin, ve hangi

akşamları kasettiğini anlamamı istedin."

Elinor, "elbette istedim," dedi. "Anlaman lâzımdı. Eğer alâkadar olsaydın anlardın da.

İşte ben bundan

şikâyet ediyorum. Artık o kadar kayıtsızsın ki, kayıtsız olmadığın zamanın senin için

hiçbir mânası kalmadı.

O akşamları benim unutacağımı mı sanıyorsun?"

Göze görülmeyen, buram buranı kokan çiçekle-riyle bahçeyi hatırladı; çimenin

üstündeki koskocaman siyah

çam ağacını, doğan ayı, beraber oturdukları alçak teraça duvarının her bir ucundaki

kartal başlı ve kanatlı

aslan gövdeli ilki taş heykeli hatırladı. Philip'in söylediklerini, puselerini, ellerinin dokunuşunu hatırladı. Her

şeyi hatırladı. iGeçmişi araştıran ve yeniden kuranların; saadet hâtıralarının her

kıymetli teferruatını tekrar

tekrar evirip çeviren, bu teferruatın doğruluğunu sevgiyle tetkik edenlerin en ince

dikkati ile hatırladı.

Dertli dertli sitem ederek, "bütün bu.ılar senin hafızandan silinip gitti," diye devam etti.

Elinor için o akşamlar,

şu sıralarda yaşadığı hayatın büyük bir kısmından daha gerçek, daha canlı idi.

135

Philip sabırsızlıkla, "elbette hatırlıyorum" dedi. "Ama insan zihnini bir anda âyâr edemez. Sen konuştuğun

anda ben tesadüfen başka bir şey düşünüyordum. Bütün mes'ele bundan ibaret."

Elinor içini çekti. "Keşke benim de düşünecek başka şeylerim olsaydı," dedi. "İşte, bütün dert bundan geliyor;

benim düşünecek başka şeylerim yok. Seni niçin bu kadar çok seviyorum. Neden?

Haksızlık bu! Seni

koruyan bir zekân var, bir kabiliyetin var. İstediğin zaman işinin içine kapanırsın;

düşüncelerin seni korur.

Ama benim hiçbir şeyim yok. Hislerime karşı beni koruyan hiçbir şey yok; sana karşı

koyabileceğim hiçbir

şey yok. Halbuki korunmağa, senden ba§-. ka bir şeye sahip olmağa, sen değil, îben

muhtacım; çünkü asıl

seven benim. Senin kendini korumana hacet yok. Sen sevmiyorsun. Hayır, haksızlık bu,

haksızlık!"

Zaten, eskiden beri hep böyle idi, diye düşünüyordu. Philip onu hiçbir zaman sahiden

sevmemişti. Tâ

başlangıçta bile. Derin ve tam bir sevgiyle, teslimiyetle sevmemişti. Başlagıçta bile

karısının isteklerinden

kaçmış, bütün benliğini ona vermeyi reddetmişti. Elinor ise, ona her şeyi, her şeyi

vermişti. Philip hep almış,

karşılık olarak hiçbir şey vermemişti. Ruhunu, benliğinin mahrem taraflarını gizli

tutmuştu. Daima, ilk

günlerde bile, Elinor'u en çok sevdiği zaman bile. Elinor o sıralarda mes'uttu; ama asıl saadetin ne olduğunu

bilmediği için; tecrübesizliğinden, aşkın bambaşka ve çok daha güzel bir şey

olabileceğini aklı almadığı için.

Elinor, geçmişe dönüp saadetini küçümsemekten, hâtıralarını yıkmaktan acı bir zevk

duydu. Ay, 'karanlık ve güzel kokulu bahçe, koskocaman siyah ağaç ve ağacın çimende

kadife gölgesi...

Bunları inkâr ediyordu. Bunlar bir saadetin timsaliydi; o saadeti tepiyordu.

Philip Quarles ise o sırada susuyordu. Söyleyecek hiçbir şey yoktu sahiden. Bir kolunu

karısının beline

¦dolayıp, onu kendine doğru çe&ti. Akımı ve titreyerek açılıp kapanan göz kapaklarım öptü. Elinor'un gözleri

ıslaktı.

Bombay'ın sefil varoşları yanlarından akıp geçiyordu: fabrikalar, küçük kulübeler,

fakirlerin oturduğu ve ay

ışığında korkunç ve kemik ıgibi bembeyaz görünen 'koca apartmanlar. Yaya ıgiden

kahverengi tenli, sıska

'bacaklı adamlar, ön fenerlerin göz kamaştırıcı ışığında, akıl ve düşünceye hacet

kalmadan hemen ve kesin

olarak sezilen gerçekler gibi bir an için beliriyor, sonra dış karanlığın boşluğu içinde yeniden çarçabuk

kayboluyordu. Yol Ikenarında yer yer yakılan ateşlerin ışığında, karanlık vücutlar ve

karanlık yüzler

esrarengiz bir şekilde seziliyordu. Otomobil şimşek gibi geçtiği sırada, Philip ile

Elinor'u, gıcırdıyan

kağnıların içinden bir hayal âleminin sakinleri gözetliyordu; ve onlar, yıldızlar kadar

uzaktı Philip ile Eli-nor'un

dünyasından.

Philip, tekrar tekrar, "sevgilim, sevgilim..." diyordu.

Elinor, kocasının kendisini teselli etmesine razı oldu: "Beni birazcık olsun seviyor musun?"

'Seni o kadar çok seviyorum ki!"

Elinor güldü. Hıçıkırır gibi gülüyordu; ama gena de gülüyordu: "Bana karşı iyi

davranmak için elinden

geleni yapıyorsun." Ne olursa 'olsun, Gattenden'deki o günlerin gerçekten mes'ut

geçtiğini düşündü. O

mes'ut günler Elinor'undu, onları yaşamıştı; onları inkâr edemezdi. "O kadar gayret sarfediyorsun ki! Çok iyi

davranıyorsun."

Philip, "saçmalıyorsun sen," diye karşı koydu. "Seni sevdiğimi biliyorsun."

"Evet, sevdiğini biliyorum." Elinor gülümsedi, kocasının yanağını okşadı. "Vaktin olduğu zaman, ve Atlantik

Okyanusunun öbür ikıyısmdan telsizle seviyorsun beni."

"Hayır, doğru değil bu." Ama bunun doğru olduğunu biliyordu. Bütün ömrü boyunca, kendine has bir boşluk

içinde tek «başına yürümüştü. İBu boşluğa, ne annesinin, ne arkadaşlarının, ne seviştiği kadınların, ne de

hiç kimsenin girmesine müsaade etmemişti. Elinor'a böyle sıkı sarıldığı zaman bile,

(karısının dediği gibi,

onunla bir Atlantik Okyanusunun öbür kıyısından telsizle temasa geçiyordu.

Elinor, muhabbetle şakalaşarak, "doğru değilmiş," diye tekrarladı. "Benim zavallı Philip'im, sen bunu bir

çocuğa bile yutturamazsm. İnsanı kandıracak gibi yalan söylemesini bilmiyorsun. Fazla

dürüstsün. Seni

.sevmemin sebeplerimden biri de bu. Her şeyi nasıl 'belli ettiğini bir bilsen!"

Philip susuyordu. Şahsî münasebetlerin böyle münakaşa edilmesi, onun daima rahatını

kaçırırdı. Bu

münakaşalar yalnızlığına karşı fair tehdit idi. Denemek istediği birjok şeylerle bu

yüzden ilgisi kesildiği için,

bu yalnızlığını, dimağının bir kısmıyla ayıp-

lıyordu; ama her şeye rağmen ruhu ancak bu yalnızlıkta huzura varabilir, kendini

ancak bu yalnızlıkta hür

hissedebilirdi. İnsan, içinde yaşadığı havayı nasıl kabul ediyorsa, Philip de, bu iç

yalnızlığını çoğu zaman

tabiî buluyordu. Fakat bu yalnızlık tehlikeye düşünce, bunun ehemmiyetini büyük bir

acıyla 'kavrıyordu.

Boğulan bir adam nefes almak için nasıl çırpınırsa, o da yalnızlığı uğruna çarpışıyordu.

Ama bu, şiddetten

uzak bir savaştı; kendi kabuğuna çekilen, kendi kendini korumağa çalışan Ibir adamın

menfî savaşıydı.

Şimdi de Philip kendini sessizliğin içine kapadı; Elinor'un, bu durgun, uzak, buz gibi

soğuk sessizliği

bozmayacağından emindi; çünlkü o, böyle bir teşebbüsün neticesiz kalacağını bilirdi.

Netekim öyle oldu.

Elinor, Philip'e bir an baktıktan sonra, gözlerini ayın aydınlattığı manzaraya çevirdi.

İkisinin sessizliği,

birbirine paralel iki çizgi gibi hiç birleşmeden zamanın içinde akıp gitti.

Hindistan'ın karanlığında hızla sürüklenip durdular. Yüzlerine âdeta serin serin

çarpan, kımıldayan havada;

bazan tropikal çiçeklerin, bazan lağımların, bazan baharatın, bazan yanan gübrelerin

kokusu vardı.

Elinor, garaz dolu düşüncelerini daha fazla gizli tutamayarak birden bire konuştu:

"Ama gene de tensiz

yapamazsın. Seni bıraksam, bütün verdiklerime karşılık bana bir şeyler vermeğe hazır

olan birine gitsem,

halin nice olurdu senin? Halin nice olurdu?" Bu sual sessizliğe gömüldü. Philip hiçbir şey söylemedi. Ama

sahi, nice olurdu hali? Bunu kendi de merak ediyordu; çünkü Philip herkesin birbiriyle

alı?

verişi olduğu bu alelade, bu gün/delik dünyaya garip bir şekilde yabancıydı; insanlar

arasında kendini hiç de

rahat hissetmiyordu; Philip'in ana dild olan ve filkMere dayanan o münevver dilini (konuşanlar bir yana,
diğerleriyle münasebet kurmağı ya tçdk güç veya imkânsız buluyordu. Philip his sahasında bir yabancıydı.
Onu başkalarına açıklayan, ona tercüman olan Elinor'du. Elinor Bidlake'de, tıpkı babasında olduğu gibi, her
şeyi hisleriyle sezivermek, cemiyet hayatında sıkıntı çekmemek kabiliyeti vardı. Herkesle çabucak
bağdaşırdı. İhtiyar John kadar, Elinor da, her çeşit insana - belki kocası tarzında olanlardan başka her çeşit
insana - tam ne söylemesi gerektiğini insiyaklariyle sezerdi. Fakat sizin söylediğinize karşılık hiçbir şey
söylemeyen, şahsî bir suale gayrı şahsî bir cevap veren, müşahhas ve hissi bir söze mücerret bir fikirle
mukabele eden biri karşısında insan kolay kolay söyleyecek söz bulamaz. Ama ne de olsa Elinor kocasına
âşıktı; Ibu yüzden onunla doğrudan doğıuya temas edebilmek için inatla uğraşıyordu. Bu iş, sağır ve
dilsizlere şarkı söylemek, yahut boş bir salonda şiir okumak gibi hayli cesaret kırıcı olduğu halde, Elinor
Philip'e mahrem düşüncelerini ve hislerini sunmağa devam ediyordu. Philip de, buna karşılık büyük bir
gayretle arasıra karısını mahremiyetine kabul etmek için elinden geleni yapıyordu. Faikat Philip'de huy halini

alan bu gizlilik, ya içten gelen duygularını söylemesine engel olduğundan; ya da devamlı sükût ve baskının

his kabiliyetini bile dumura uğrattığından, pek nadir olan bu samimiyet anları Elinor'u

tatmin etmiyordu.

Romalı müstevliler, kut-

siyetini çiğneyip Kudüs'deki mabede girdikleri zaman, mâ'oedi çıplak ve boş bulunca

şaşırmışlardı; Elinor

da, Philip'in en mukaddes saydığı yere Ibunca zahmetten sonra ayak basınca, hemen

hemen aynı derecede

çıplak ve iboş buluyordu orasını. Philip'de yakından tanınmağa değer bir his hayatı pek

kıttı ama, iyi

davranıp da gizli duygularını açıkladığı için, Elinor kocasına karşı minnettardı gene.

Devamlı bir nezakete ve

iyi kalbliliğe, ve şehvetin daha şiddetli ve gelip geçici fasılalarına igöre sekil değiştiren, ifelsefî şüpheciliğe

dayanan bir çeşit kayıtsızlık - işte Philip Quar-les'm durumu bu idi; :hem doğuştan

öyleydi; hem de bu hal

onda huy haline gelmişti. Elinor mantıkla düşününce, vaziyetin iböyle olduğunu

biliyordu; fakat nazarî

bakımdan bundan emin olmakla beralber, hisleriyle bunu kabul edemiyordu. Sanki

Philip'in bu kayıtsızlığı

yalnız karısına karşı (gösterilen bir soğuk-lukmuş gibi, Elinor'un benliğinin bütün canlı, hassas ve mantıksız

unsurları ıstırap duyuyordu. Halbuki Elinor ne hissederse etsin, bu 'kayıtsızlığın sadece şahsına karşı

olmadığını, Philip'in herkesle böyle olduğunu, ne "kadar sevmesi mümkünse karısını o kadar sevdiğini,

aslında sevgisi hiçbir zaman daha fazla Olmadığı için, şimdi azalmış olamayacağını da

biliyordu. Philip

karısını vaktiyle belki daha ihtirasla seviyordu; fakat en ihtiraslı olduğu zamanda bale, his yakmlığı ve

teslimiyet bakımından şimdikinden asl.i daha verimli değildi. Ama ne olursa olsun,

Elinor'un hisleri fena

zedelenmişti. Philip'in böyle olmaması lâzımdı. Böyle olmaması lâzımdı ama, böyle idi

işte. Elinor her

feverandan sonra gene sakinleşiyor, onun

---------- —"« 141

iyi kalbliliğinden, bir hayli kayıtsız ve bağımsız olan cıinsî ihtirasından, his bakımından samimî davranmak

için arasıra gösterdiği gayretten ve nihayet zekâsından (bizzat duymadığı heyecanları

anlayabildiği gibi,

dikkat kesilip asla kapılmadığı insiyaklar da dahil oî-mak üzere, her şeyi anlayabilen; o canlı, şümullü, her

yerde hazır ve nazır olan zekâsından) elinden geldiği kadar faydalanarak, kocasını

ölçülü bir şekilde

sevmeğe çalışıyordu.

Bir gün, Philip ona Koehler'in maymunlar hakkındaki kitabından bahsederken, Elinor,

"sen, insaniyet

bakımından insan-üstü bir maymun gibisin," demişti. "Şu zavallı şempanzeler gibi, bir insansın

âdeta.

Aranızdaki tek fark şu: onlar fikirlerini, hisleriyle ve insiyaklarının yardımiyle

yükseltmeğe çalışırlar; halbuki

sen, hislerini, dimağının yardımiyie alçaltmağa çalışıyorsun. Bir insansın âdeta. Zavallı iPhilip'im, insanlığın

başladığı sınırda sallanıp duruyorsun."

Philip her şeyi o kadar iyi anlardı ki! İşte bu yüzden kocasının (tercümanı olmak, ona

diğer insanları tefsir

edip anlatmak çok eğlenceli toir işti. (Gerçi kendisini anlatmak zorunda kalınca, insanın keyfi kaçıyordu

biraz.) Philip zekânın sezebileceği her şeyi sezerdi. Elinor ona, hisler diyarının

yerlileriyle olan temaslarını

anlatırdı; Philip hemen anlar; karısının edindiği tecrübelerden umumî neticeler çıkarır; bu tecrübeleri diğer

tecrübelere bağlar, tasnif eder, aralarında ilgiler ve benzerlikler bulurdu. Münferit ve ferdî olan şeyler,

Philip'in elinde bir sistemin bir kısmı haline girerdi. Elinor, kendisinin ve ahbaplarının, farkına (bile varmadan,

bir nazariyenin doğruluğunu

ispat veya ilgi uyandırıcı umumî bir fikre misal teşkil ettiklerini anlayınca, hayret

edendi. Elinor'un tercüman

olarak vazifeleri, sadece 'keşif ve rapor vermek değildi. Elinor aynı zamanda, Philip ile, temasa geçmek

istediği herhangi bir üçüncü şahıs arasında, doğrudan doğruya hususî tercüman

vazifesini görüyor, iki

şahsiyetin karşılıklı görüşebilmeleri için elzem olan havayı yaratıyor, görüşmenin fikir bakımından

fazla kuru olmamasını 'sağlıyordu. Philip tek başına bırakılsaydı, şahsî bir temas

kuramazdı asla; kursa

bile, 'bu teması devam ettiremezdi. Fakat Elinor, yanında bulunup, temasları kurduğu

ve devam ettirdiği

zaman; Philip vaziyeti sezer, zekâsiyle anlayışlı davranabilirdi; ve Elinor'a göre bu

davranış, tam değilse

bile, hemen hemen insanca Mi. Philip (karısı sayesinde elde edebildiği tecrübeyi, 'daha

sonraları umumî

fikirler haline sokunca, yeniden ve Ibelirli bir şekilde insan - üstü bir mahlûk olurdu.

Evet, bu kadar müstesna zekâsı olan bir turiste hisler diyarında tercümanlık yapmak

eğlenceli bir şeydi.

Fakaıt bu sadece Ibir eğlence değildi; Elinor için aynı zamanda bir vazife idi; çünlkü

Philip'in bir yazar

olduğunu göz önünde tutmak lâzımdı.

Elinor, "ah Phil," derdi; "sen Ibu kadar insan-üstü bir mahlûk olmasaydın, ne güzel romanlar yazardın!"

Philip, ıbiraz hüzünle, aynı fikirde olduğunu kabul ederdi. Kusurlarını bilecek kadar

zekî idi. Elinor, kocasının

eksiklerini tamamlamak için elinden geleni yapar; yerlilerin âdetleri hakkında ona

doğrudan

doğruya bilgi verir; yerlilerden biriyle şahsî ıbir temas kurmak istediği zaman

arabuluculuk yapardı. Sadece

kendini düşündüğü için değil, kocasının romancı olarak gelişmesi için, bu

gayrışalh'silikten vazgeçmesini

diler; onun yalnız dimağıyla değil, dimağıy-la ıbera'ber sezgiler, hisler ve insiyaklarla yaşamasını isterdi.

Elinor, bağrına tas basarak, kocasının başka kadınlara karşı duyduğu hafif hevesleri

destekleyecek kadar

ileri gitmişti. Bir iki aşk macerasının Phi-lip'e iyiliği dokunabilirdi. Kocasının romancı olarak gelişmesini

öylesine yürekten istiyordu ki, şu veya bu genç kadına birkaç kere hayran hayran

baktığım görünce, onun

hiçbir zaman kuramayacağı şahsî teması gerçekleştirebilmek îçin ayrıca zahmete

girmişti. Bu tehlikeli bir

şeydi tabiî. Philip sahiden âşık olabilirdi; dimağiyle hareket etmeyi unutup, değişebilir, ve bundan, başka bir

kadın faydalanabilirdi. Elinor, kısmen kocasının yazarlağmın her şeyden, hattâ kendi

saadetinden bile

mühim olduğunu düşündüğü için; kısmen de aslında hiçbir tehlike olmadığına, Philip'in

başka ıbir kadınla

kaçacak kadar aklını hiç bir zaman kaybetmeyeceğine gizliden gizliye inandığı için, bu

tehlikeyi göze aldı.

Aşk macerası yoluyla yapılacak tedavinin tesiri olsa bile, şiddetli yıkıntısı olmazdı; ve bu tedavi Philip'e iyi

gelirse, Elinor bu iyi tesirden kendine pay çıkarmasını bilecekti. Her neyse, bu te-davî şimdilik bir işe

yaramamıştı. Kocasının çapkınlıkları pe!k mühim şeyler değildi ve Philip'de sezilir bir

değişiklik yapmamıştı.

Philip, insanın sinirine dokunacak, hattâ insanı delirtecek kadar zekî, başkalarına karşı uzaktan uzağa iyi

kalbli, etrafiyle k#ynag-

madan ihtiraslı ve şehvetli, ©ayrı şahsî bir şekilde tatlı huylu kalmıştı. İnsan deli olurdu!

Elinor onu halâ niçin

seviyordu acaba? Bunu merak ediyoı^du. Philiip'i sevmek, kitap, dolu bir dolabı

sevmek gibi bir şeydi. Elinor

günün birinde onu sahiden bırakacaktı. Kendini hiç düşünmemek, birisine fazlasiyle

bağlanmak da bir kusur

sayılırdı. İnsanın, arasıra kendi saadetini de düşünmesi gerekiyordu. Hep kendi

seveceğine, biraz da

sevilmek; durmadan vereceğine, almak... Evet, günün birinde Philip'd sahiden

bırakacaktı. Kendini

düşünmesi lâzımdı. Zaten Philip'e iyi bir ceza olurdu bu. Bir ceza olurdu; çünkü onu

bırakırsa, kocasının

gerçekten bedbaht olacağına emindi. Kendine has şekilde bedbaht olacaktı; 'Philip gilbi

bir insan ne kadar

bedbaht olabilirse o kadar bedbaht olacaktı. Ve belki, de bu bedbahtlık, Elinor'un

senelerdir özlediği,

gerçekleştirsmelk için uğraştığı mucizeyi yaratacaktı; belki bu sayede Philip daha

hassas, daha insan

olacaktı. Belki bu sayede Philip büyük bir yazar olacaktı. Haıtıtâ onu bedbaht etmek

belki de Elinor'un

vazifesiydi, vazifelerin en mukaddesi...

Elinor, otomobilin tam önünden koşarak geçen bar köpeği görünce, daldığı

düşüncelerden silkindi. Köpek,

farların dar dünyasına nasıl da (binden bire, insanı şaşırtan bir şekilde fırlayıvermişti.

Ümitsizlikle koşarak bir

saniyecik görümdü; sonra, ışıklı âlemin öbür ya nındaki karanlıkta kaybolup gitti.

Peşinden gelen başka bir

köpek, birden bire onun yerini aldı.

Elinor bağırdı: "Ah! Ezil..." Farların ışığı yana savrulup gene doğruldu. Tekerleklerden birinde, bir taşın

üstünden geçmiş gibi, hafif bir sarsıntı oldu; fakat

taş acı acı havladı. Elinor kelimeyi tamaladı: "Ezilecek."

"Ezildi bile."

Hintli şoför, döndü, sırıtarak onlara baktı. Dişlerinin parıltısını gördüler. "Köpeik!"

dedi. İngilizce konuşabildiği

için övünüyordu.

Elinor ürperdi: "Zavallı hayvan!"

Philip, "kendi kabahati," dedi. "Önüne baksaydı. Kendi cinsinden dişilerin peşinden koşarsa sonu işte böyle

olur."

Gene bir sessizlik. Bu sessizliği Philip bozdu.

Yüksek sesle düşünüyormuş gibi konuştu: "Bütün sene boyunca değil de, muayyen

mevsimlerde se-vişsek,

ahlâk mefhumu çok garip bir şey olurdu. O zaman, ahlâkî veya gayrı ahlâkî dediğimiz

şeyler aydan aya

değişirdi. İptidaî cemiyetler, kültürlü cemiyetlerden fazla, mevsimlere bağlı. Sicilya da bile,, Ocak'da

doğanların sayısı, Ağustos'ta doğanlardan iki misli fazladır. Bu, delikanlıların

ilkbaharda aşkı düşündüklerini

kat'î şekilde ispat ediyor... Fakat dün-yanm hiçbir yerinde, bu iş sadece ilk baharda

olmuyor. Kısrakların

veya dişi köpeklerin kızışma devresine tam benzeyen bir devre yok insanlarda. Gerçi bir

istisna var," diye

devam etti, "ahlâk sahasında bir istisna var: Dişilerinin kızışma alâmetleri erkek

köpekleri nasıl çekerse, bir

kadının isminin kötüye çıkması da erkekleri öyle çeker. Bir kadının kötü şöhreti olması, o kadının kolayca

elde edebileceğini ilân eder. Halbuki iffetli kadınların huy ve prensipleri, bir hayvanın cinsî bakımdan sükûnet

devresinde olması gibi bir şey..."

10

146

SES SESE KARSI

Elinor alâka ile, ve aynı zamanda tiksinti ve dehşet gibi bir hisle dinliyordu. Zavallı (bir hayvanın ezilmesi

bile; hiç durup dinlenmeden hızla işleyen bu ze-ıkâyı harekete (geçirmeğe yetmişti. Aç

ve zavallı bir sokak

köpeğinin tekerlekler altında beli (kırılmıştı; ve bu vesileyle, Philip, Sicilya'nın doğum istatistiklerinden bazı

sayılar zikretmiş, ahlâk mefhumunun nisbî olduğundan dem vurmuş, piskoloji

sahasında parlak umumî bir

fikir ileri sürmüştü. Bu, eğlenceli bir şeydi, beklenilmeyen bir şeydi, fevkalâde ilgi çekici bir şeydi ama,

neredeyse Elinor'un içinden avaz avaz bağırmak geliyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM

Walter, Mrs. Betterton'u yakasından silkip atmış, babasiyle Lady Edward'a el sallayıp

onları atlatmıştı.

Aramağa devam etmekte serbestti. Ve nihayet aradığını buldu. Lucy Tantamount,

yemek odasından yeni

çıkmış, şuraya buraya ıkararsız bakarak, kemerlerin altında duruyordu. Siyah

elbisesinin içinde, teni ışıl ışıl

beyazdı. Göğsüne bir demet gardenya çiçeği iliştirilmişti. Düz siyah saçına dokunmak

için elini kaldırdığı

zaman, yüzüğündeki zümrütün parıltısı, odanın bir ucundan öbür ucuna, Walter*©

yeşil bir işaret verdi.

Walter, tenlkit edici bir gözle, ve dimağından gelen bir çeşit soğuk nefretle ona baktı, ve onu niçin sevdiğini

meralk etti. Niçin? Bunun bir sebebi yoktu; bunu haklı gösterecek bir şey yoktu.

Halbuki onu sevmemesi için

birçok sebepler vardı.

Lucy birden bire kımıldadı, yürüyüp gözden kayboldu. Walter peşinden gitti. Yemek

odasının kapısının

önünden geçerken gözü Burlap'a ilişti. Burlap, dünyaya o küskün durumundan

vazgeçmişti, şampanya

içiyor, Comtesse D'Exergillod'u dinliyordu. Walter. Molly D'Exengillod'dan kendi

çektiklerini düşünerek, ¦"vay

canına!" dedi. "Ama Burlap her halde bu kadin-¦cağ)2a foayılıyordur. Bayılır da... O..."

İçte Lucy gene ortaya

çıktı. Allah kahretsin! General Knoyle ile ko-

143

SES SESE KAJRŞI

SES SESE KARSI

149

nuşuyordu. Walter, Lucy'ye söz söylemek için sabırsızlıkla bir fırsat kollayarak,

yakınlarda beklemeğe

başlndı.

General, Lucy'nin elini okşayarak, "nihayet ya-kalıyabildim," dedi. "Bütün akşam sizi arayıp durdum."

Lucy'ye zaafı olan ihtiyar adamın, hem bir amca gibi, hem de bir ırz düşmanı gibi hallin vardı. Kendisini

dinlemeğe hazır olanlara, onun hakkında, "nefis bir kız!" derdi. "Nefis bir küçük vücût!

O ne gözler!"

Umumiyetle general, daha körpe olanları tercih ederdi. İkide birde, "gençlik gibi şey yok!" deyip dururdu.

Altmış beş yaşındayken Kaliforniya'ya gidip, Hollywood'dakl (kızları ve Pasifik

Okyanusu plajlarında mayolu

güzelleri gördüğünden beri. Amerika'ya ve Amerikalılara karşı ömrü "boyunca

(beslediği rnen-fî peşin

hüküm, coşkun bir hayranlık şeklini almıştı. Lucy otuzuna yakındı; fakat General onu

senelerdir tanıdığı için,

onu, halâ il'k hâtıralarının genç kızı olarak görmekte devam ediyordu. General için,

Lucy halâ onyedi

yaşlanndaydi. General, onun elini bir defa daha okşadı.

"Uzun uzun konuşacağız," dedi.

Lucy müstehzi bir nezaketle cevap verdi: "Çok hoş olacak Ikonuşmamız."

Walter, gözetlemek için çekildiği yerden, onları seyrediyordu. General vaktiyle yakışıklı bir erkekti. Uzun

boyu, korsesiyle, halâ da bir asker hali vardı onda. Kadınlara düşkün bir muhafız alayı

subayı gibi

gülümsiyor, beyaz bıyığıyla oynuyordu, »erken, oyundan hoşlanan, etrafını koruyan, sır

dinleyen ihtiyar

bir amca oluveriyordu. Ona hafifçe gülümseyerek bakan Lucy'nin solgun elâ gözlerinde,

kayıtsız ve

merhametsiz bir alay ifadesi vardı. Walter, Lucy'yi tet-kilk etti. Ayrıca güzel bile

değildi. Öyleyse niçin, niçin?

Onu sevmek için sebep arıyordu, haklı çıkmak istiyordu. Niçin? Bu sual, inatla içinde

çınlayıp duruyordu.

Cevabı yoktu bunun. Lucy'ye âşık oluvermişti; işte bu kadar! Onu görür görmez, deliler

gibi âşık oluvermişti.

Lucy başını çevirip, Walter'! gördü. İşaret etti. "Walter!" diye seslendi. Walter, sözde hayrete düşmüş gibi,

memnun ve şaşkın bir hal takındı.

Walter, "inşallah randevumuzu unutmamışsınız-dır," dedi.

"Ben bir şey unutur muyum hiç?" Sonra küçük bir kahkaha aıtarak, "ama arasıra mahsus

unuttuğun da olur

olur," dedi. General'e döndü: "Walter ile ben, bu akşam üvey oğlunuzu görmeye

gideceğiz." Bu haberi

verirken, sesinde ve gülümsemesinde, General tarafından çok sevilen bir insandan

bahsediyormuş gibi bir

hal vardı. Halbuki Spandrell île üvey babasının birbirleriyle ölesiye dargın olduklarını da .pekâlâ biliyordu.

Annnesinin cemiyet bayatında bile bile çam devirmeğe karşı olan düşkünlüğü, Lucy'ye

olduğu gibi geçmişti.

Üstelik Lucy'de, babasının o tarafsız ilmî tecessüsünden de Ibir nebze vardı. Kurbağalar ve kobaylarla değil

de, insanlarla tecrübeler yapmak hoşuna giderdi. İnsanlara beklenmedik şeyler

yaparsınız, onları garip

vaziyetlere sokarsınız, sonra da neticenin ne olacağını görmek 5çin beklersiniz. Bu,

Darwin ile Pasteur'ün

metoduydu.

Bu sefer şöyle bir şey oldu: General Knoyle'un yüzü kıpkırmızı kesildi. İyice ikasılarak,

"onu bir hayli

zamandır görmedim," dedi.

Lucy ıkendi kendine, "güzel!" diye düşündü. "Aksülâmele 'başladı." Yüksek sesle,

"ama üvey oğlunuz o

kadar hoş. ibir insandır ki!" dedi.

General'in yüzü daha da çok kızardı, kaşları çatıldı. Bu oğlan için neler yapmamıştı ki!

General'in ona türlü

dolaplar çevirerek bulduğu her işten tekmeyi yemişti. Hiçbir işe yaramaz tembelin

biriydi. İçer, zamparalık

eder, annesini üzerek para sızdırır, ailenin ismini lekeler. Ya herifin o küstahlığı! Son karşılaştıkları ve her

zamanki gibi aralarında hâdise çıktığı zaman söylemeğe oür'et ettiği o sözler! General,

"erkekliği olmayan

beceriksiz ihtiyar" lâfını öyle kolay kolay unutmayacaktı.

Lucy, "öyle zekîdir ki o," diyordu. İçin için gülümseyerek, Spandrell'în, üvey babasının meslek hayatını nasıl

hülâsa ettiğini hatırladı. Bu hülâsa, "Harrow Okulundan, yaşı tfazla ilerlediği için, emekliye ayrıldı" diye

başlıyor ve şöyle devam ediyordu: "Sandhurst Askerî Kolejinden, sondan birinci olarak mezun olup, orduda

Eon derece parlak bir kariyeri oldu; ve nihayet, harp esnasında, Askeri Intelligence1

Service'de yüksek bir

mevki elde etti." Spandrell'in üvey babasının ölümünden sonra yazılması muhtemel

olan bu kısa biografiyi

gürleye gürleye okuyuşu sahi-

1 "Intelligence" kelimesi, burada olduğu şekilde "Intelligence Service" için kullanıldığı gibi, aynı zamanda

"zekâ" mânasına gelir. — (Çeviren)

den harikulade bir şeydi. İnsan onu dinlerken Times gazetesini okur gibi olurdu. Hele

Askerî Intelligence

hakkındaki sözleri! "Encyclopaedia Britannica'nm yeni ciltlerinde "Intelligence"

kelimesini ararsanız," demişti;

"bu kelimenin üç ayrı bölüme ayrıldığını görürsünüz: Intelligence, İnsanî; Intelligence, Hayvani; Intelligence,

Askerî. Benim üvey babam ise, Intelligence Asfcerî'nin mükemmel bir örneğidir."

Lucy, "öyle zekîdir ki!" diye tekrar etti.

General Knoyle kasılarak, "bazı kimselerin böyle bir kanaate sahip olduklarından

haberim var," dedi. "Fakat

şahsen..." Şiddetle öksürüp gırtlağım temizledi. İşte onun şahsî kanaati bu merkezdeydi.

Biraz sonra, general, halâ kaskatı, halâ öfkeli bir-vakar içinde uzaklaştı. Lucy'nin

kendisine hakaret ettiğini

hissediyordu. Onun gençliği ve çıplak omuzları bile, Maurice Spandrell'i, bu küstah,

soysuz sıpayı övmesini

affettiremezdi. Onun yüzünden, General karısına karşı daima diş biliyordu. Böyle bir

çocuğu dünyaya

getirmeğe hakkı yoktu bir kadının, hakkı yoktu. Zavallı Mrs*. Knoyle, oğlununn işlediği

suçların kefaretini

ikinci kocasına defalarca ödemişti. Mrs. Knoyle, General'in eli altındaydı;

cezalandırılabilirdi; karşı

ikoymayacalk kadar da zayıftı. Öfkeden küplere binen General, üvey oğlunun

günahlarının acısını

karısından çıkarıyordu.

Lucy, uzaklaşan General'e şöyle bir baktıktan sonra, Walter'e döndü. "Böyle bir şeyin bir daha olmasını göze

alamam," dedi. "General'in bu kadar nahoş bir kokusu olmasa bile, gene de çekilmez doğrusu.

Buradan

gidelim mi?"

152

Walter gitmeğe can atıyordu. "Ama anneniz ne der sonra? Ev sahibesi olarak Jburada

kalmanız gerekmez

mi?" diye sordu.

Lucy omuz silkti: "Annem nasıl olsa kendi hayvanat bahçesine bakabilir."

Walter birden bire ümide kapılmıştı. "Hayvanat bahçesi tam yerinde bir keliime," dedi.

"Buradan usü!-cacrk

kaçıp sakin bir yere gidelim."

"Ah zavallı Walter!" Lucy'nin gözlerinde alay vardı. Sizin kadar sükûnet meraklısı bir insan ömründe

görmedim. Ama ben sakin olmak istemiyorum ki!"

Walter'in ümitleri uçup gitti; içinde, sadece biçare bir küçük acı, faydasız bir öfke kaldı kala kala. Müacehzî

olmağa gayret ederek, "öyleyse niçin burada kalmıyoruz?" diye sordu. "Kâfi derecede gürültülü değil mi

burası?"

Lucy, "öyle ama, [benim istediğim bu çeşitten bir gürültü değil," diye izah etti. "Bu mahlûklar gibi kültürlü,

hürmete şayan, şöhret sahibi insanların gürültüsünden nefret ettiğim kadar, yeryüzünde

hiçbir şeyden nefret

etmem." Genç kadın, "bu mahlûklar gibi" derken, elini sallayıp, odada bulunanların hepsini göstermişti. Bu

sözler, Walter'in hafızasında, hürmete sayan olmayan, kültürsüz, üstelik de sarhoş

insanlar arasında, Lucy

ile beraber geçirdikleri o iğrenç akşamları canlandırdı. Lady Edward'm misafirleri bir

hayli tatsızdı; ama

şüphe yök ki, ötekiler daha da beterdi. Lucy onlara nasıl tahammül edebiliyordu acaba?

Lucy, Walter'in aklından geçenleri sezmişti san ki. Gülümseyerek, onu yatıştırmak

istiyormuş gibi,

elini delikanlının koluna koydu. "Keyfiniz kaçmasın," dedi. "Bu sefer sizi âdi insanlar arasına

götürmeyeceğim. Gideceğimiz yerde Spandrel! var..."

Walter, "Spandrell, ha!" dedi; yüzünü buruşturdu

"Spandrell size göre kâfi derecede kibar sayılmazsa, orada Mark Rampion ile karısını da bulacağız her

halde. Eğer fazla gecikmezsek."

Ressam ve yazar Rampion'un adını duyunca, Walter onu beğendiğini belli ederek başını

salladı.

"Rampion'un çenesini dinlemeğe razıyım," dedi. Sonra, duyduklarını sözle anlatmak zamanı gelince,

konuşmasına daima engel olan o çekingenliğin önüne geçmek için çafoalıyarak, devam

ettıi: "Ama sizinle

başbaşa kalıp, sizin çenenizi dinlemeyi çok, çok tercih ederim." Bu kelimelerin cür'etini biraz hafifletmek için,

şakacı bir edâ ile konuşmuştu.

Lucy gülümsedi, ama hiçbir şey söylemedi. Walter, Lucy'nin gözlerini görünce, bir nevî

korkuya kapılıp,

kaçacak gibi oldu. Bu gözler sanki evvelce her şeyi görmüş, gördüklerine de fazla ilgi

duymuyormuş gibi,

sadece biraz eğleniyormuş gibi - çok ıkayıtsız bir şekilde, biraz eğleniyormuş gibi -

delikanlıya sakin, sakin

soğuk soğuk bakıyordu.

Walter, "peki, gidelim," dedi. Kaderine boyun eğdiği, bedbaht olduğu sesinden

anlaşılıyordu.

Lucy, "usulcacık sıvışmalıyız," dedi. "Tam mâna-siyle sinsice. Yakalanıp geri çevrilmek hiçbir işe yaramaz."

Fakat dikkati hiç çekmeden kaçmaları mümkün olmadı. Kapıya tam yaklaştıkları

sırada, arkalarından

bir elbise hışırtısı, aceleyle gelen ayak sesleri duydular. Bir ses, Lucy'yi çağırdı. Dönüp, General'ın karısı

Mrs. Knoyle'u gördüler. Kadın, elini Lucy'nin koluna koydu.

"Bu akşam Maurice'i (göreceğinizi denilin duy-dum," dedi. Fakat General'ın,

kabalığına karşı gelecek

durumda olmayan bir insana nahoş bir şey söyle-yerek, sırf hıncını almak istediği için

karısına bunu

bildirdiğini izah etmedi. "Benim tarafımdan ona bîr haber verebilir misiniz?"

Yalvarırcasına Lucy'ye doğru

eğildi. "Verirsiniz, değil mi?" Mrs. KJnoyle'un tavrı, insanın merhametini uyandıracak kadar genç ve

çaresizdi. Orta yaşlı olmasına rağmen, çok genç ve yumuşak bir hali vardı. Kendisimden

çok daha yaşlı ve

kuvvetli bir insana yalvarır (gibi, kızı yaşında olan Lucy'ye yalvarıyordu. "Ne olur!"

Lucy, "elbette veririm," dedi.

Mrs. Knoyle, müteşekkir, [gülümsedi: "Yarın öğleden sonra onu görmeye geleceğimi

söyleyin."

"Peki, yarın öğleden sonra."

"Dört ile dört buçuk arasında." Mrs. Knoyle bir an için çekingenlikle durakladıktan sonra, "hiç Ikimse-ye de

bundan bahsetmeyin," dedi.

"Elbette bahsetmem."

Mrs. Knoyle, "size karşı öyle minnettarım ki!" dedi; ve birden bire, içinden gelerek, eğilip Lucy'yi çekme

çekine öptü. "Allah rahatlık versin, canım." General'ın karısı, kalabalığın içinde kayboldu.

Holden geçerlerken, Lucy, "sanki oğluyla değil de, açığıyla buluşacak kadıncağız," dedi.

İki uşak, makiınalaşmış ve dalkavukça bir nezaketle, Lucy ile Walter'e kapıyı açtılar.

Kapıyı (kapatırken,

uşaklardan biri, manalı manalı diğerine gÖ2 kırptı. Bu makinalar, insan olduklarını bir

an için ve endişe verici

bir şekilde açığa vurdular.

Walter, taksinin şoförüne Sbisa lokantasının adresini verip, kapalı ve karanlık arabaya

bindi. Luc/, kögeye

yerleşmişti bile.

O sırada yemek odasında, Molly D'Exergillod halâ konuşuyordu. Molly D'Exerfgillod,

güzel konuşma

kabiliyetiyle övünürdü. Bu kabiliyet ona ailesinden gelmişti. Molly'riin annesi, Dublin'i!

meşhur Miss

Geoghegan'lardan biriydi. Babası ise, sofradaki konuşmaları ve mahkemede savurduğu

nükteleriyle nam

salmış olan yargıç' Bralbant'tı. Üstelik Molly, güzel konuşma kabiliyeti olan biriyle de evlenmişti. D'Exergillod,

vaktiyle Robert de Monitesquieu'mun çömezlerinden biriydi; ve Marcel Proust'un

Sodome et Gomorrhe'unda.

zikredilmek şerefine nail olmuştu. Güzel konuşma kabiliyetine doğuştan sahip

olmasaydı bile,

bu kabiliyeti izdivacı sayesinde elde etmesi gerekirdi Molly'nin. Tabiat ile muhit bir

araya gelerek, onu

profesyonel bir dil atleti haline sokmuşlardı. İşine düşkün bütün profesyoneller gibi, o da sadece bu

istidadıylö yetinmiyordu. Molly çalışkandı; doğuştan gelen kabiliyetlerini geliştirmek

için canla başla

uğraşıyordu. Kötü niyetli ahbaplarına inanmak gerekirse, sabahleyin kalkmadan evvel,

söyleyeceği

paradoksları yatakta tekrarlayıp yüksek sesle ezberlerdi. Molly ¦kendisi, bir hâtıra

defteri tuttuğunu; ve bu

defterine, manen ve maddeten hissettiklerinin çapraşık hikâyesinlden gayrı, hoşuna

giden her mecazı, her

fık- rayı, her nükteyi yazdığını itiraf ediyordu. Acaba yemeğe davet ettikleri zaman,

gîyinir'ken, hafızasını

tazelemek için bu kâğıtlara bir göz atıyor muydu? M'OÜy'yi yatakta talim ederken

görmüş olan ahbapları,

imtihandan bir gece evvel 'gayret gösteren bir talebe Igiibi, Jean Cocteaiu'nun sanat hakkında vecizelerini,
Mr. BireH'in yemekten sonra anlattıkları hikâyeleri, W. B. Yeats'in George Moore'a dair fıkralarını,
Hollywood's son gittiğinde Charlie Ohaplin'in kendisine ve kendisi hakkında sarfiettiği sözleri, dikkatle
gözden geçirdiğini de görmüşlerdi. Bütün profesyonel güzel konuşanlar gibi, Molly, nükte ve hikmetlerini
savururken gayet hesaplı davranırdı. Yeryüzünde bol mıkdarda nükte mevcut olmadığı için, işinde titizlik
gösteren bir soWbet uzmanı, toplum bayatının her çeşit toplantı ve ziyafetine uygun yeni bir sermaye bul •
makta güçlük çeker. Geniş olmakla beraber, Molly'nin repertuarı da, kendisinden daha ünlü diğer sohbet ustalarmıriki
gibi, mahduttu. İdareli bir ev hanımı olduğu için, dün geceki yemeğin konuşma artıklarına yeni Mr
şekil verip, bugünün öğle yemeğini bu artı'k-lardan çıkarmasını biliyordu. Pazartesi ıgünü cenazeden sonra
verilen ziyafet için kızartılmış etler, Salı gününün düğün sofrasında işe yarıyordu.1
Şu sırada Molly, Lady Benger'ün öğle yemeğinde bulunanların, Gobley'de hafta sonunu geçirenlerin,

7 Hamlet (1,2) den bir parçaya imâ: "İdare idare, Horatio! Cenaze için yapılan kızartma, düğün sofrasının
soğuk sövüşünü teşkil etti." — (Çeviren)

hoşlandığı delikanlılardan biri olan Tommy Fitton'un, hoşlandığı delikanlılardan bir

diğeri olan Vladimir

Pavloff'un, Amerikan sefirinin, ve Baron Benito Co-hen'in, o 'kadar beğenerek

dinlendikleri sözleri, Denis

Burlap'a yeniden sunuyordu. Mevzu dönüp dolaşıp, Molly'nin en hoşlandığı bahse

gelmişti.

Molly, "Jean'ın (benim hakkımda ne dediğini biliyor musunuz?" diye soruyordu. (Jean, onun koca-sıydı.)

Molly'nin (garip Ibir huyu vardı: cevabı beklenilmeyen, sırf tesirli olsun diye sorulan

suallere cevap isterdi.

Şimdi de İsrarla tekrar ediyordu: "Ne dediğini biliyor musunuz?" Molly, koyu renik gözlerini, dişlerini, dekolte

göğsünü ikram ederek Burlap'a doğru eğildi.

Burlap, gereken cevabı verip, Jean'ın ne dediğini bilmediğini söyledi.

"Jean, ben'im tam mânasiyle bir insan olmadıği-mı; bir badından fazla tabiatın bir

unsuru; bir çeşit peri

olduğumu söyledi. Ne dersiniz, acaba bu bir iltifat mı, yoksa bir hakaret mi?"

Burlap, sanki bir hayli cür'etkâr, nükteli, ve aynı zamanda derin mânaları olan bir söz

söylüyormuş gibi,

yüzüne çapkın ve ince bir ifade vererek, "bunun tefsiri, İnsanın zevkine göre değişir,"

dedi.

Molly konuşmağa devam ettfi: "Aıma bence bu doğru bile değil. Kendi kendimi bir

tabiat unsuru veya bir peri

olarak hiç de göremiyorum. Ben kendimi, tabiatın tamamiyle basit, düpedüz bir çocuğu

saydım daima.

Sahiden, köylü gibi bir şeyim ben." Molly, verdiği temsilin bu noktasına ıgelince, bütün diğer din-158

leyiciler, gülerek itiraz etmişlerdi. Baron Benito Cohen, peltek konuşarak, Molly'nin,

"tabiatın yarattığı Romalı

imparatoriçelerden biri'' olduğunu coşkunlukla beyan etmişti.

Burlap'ın tepkisi, başkalannınkinden hayret verici bir şekilde farklı oldu. Burlap başını salladı; dalgın, acayip

bir ifadeyle gülümsedi. "Öyle," dedi, "bence bu doğru. Malgre tout,1 tabiatın IbSr çocuğusunuz siz.

Gizlenmek için çeşitli kılıklara giriyorsunuz ama, içinizdeki sade ve gerçak insan, gene de meydana çıkıyor."

Molly, Burlap'm kendisine daha büyük bir iltifatta bulunamıyaoağmı sezdi ve ibu söze

bayıldı. Diğer-leriain,

köylülüğünü inkâr etmelerine de bayılmıştı; çünkü bu inkâr da, onların Molly'ye

yapabileceği en büyük iltifattı.

Molly için müıMm olan, onun şahsiyetine alâka gösterilmesi, ona karşı mültefit

davranılnrasıydı.

Hayranlarının gerçekten ne düşündüklerine pek aldırdığı yoktu.

C sırada Burlap, Rou'sseau'nun "insan" ile 'vatandaş" arasında gördüğü tezadı işlemekle meşguldü. Molly,

onun sözünü ortasında kesip, konuşmayı gene ilk konuya getirdi.

"İnsanlar ve periler - Ibence bu çok güzel bir tasnif, öyle değil mi?" Molly, yüzünü ve göğsünü sunarak, teklif

sizce Burlap'a doğru eğiliyordu. Ovafcı beklenilmeyen suali tekrarladı: "öyle değil mi?"

1 Metinde Fransızca: "Her şeye rağmen." Çe viren)

"Belki de." Burlap, sözü kesildiği dıçjin dçerleuişti.

"Bir tarafta alelade tasanlar var-evet, bunu itiraf edelim - lüzumundan fazla alelade insanlar var bir tarafta.

Diğer tarafta, tabiatın birer unsuru olan varlıklar var. Alelade insan her şeye (bağlı, her şeyle içli dışlı, ve

hassas; ben kendim, fecî surette hassas olduğumu söyleyebilirim." (Baron Benito, klâsik bir mülâhazada

bulunarak, peltek peltek, "Odiseoa'âaiki deniz kızları ne kadar hassas ise, isiz de o kadar hassas-siniz,"

demişti.) "Diğeri, tabiatın bir unsuru-bir kedi gibi tamtamüyle hür ve hiçbir şeye bağlı değil; gelir ve gider - ne

kadar kaygısızca geldiyse, o kadar da kaygısızca gider; herkesi büyüler ama, kendisi

hiçbir zaman

büyülenmez; başkalarını duygulandırır, ama gerçekte kendisi bir şey duymaz. Aih,

onların hava gibi hür

olmalarına, öyle gıpta ediyorum ki!"

Burlap, ciddî bir tavırla, "ha onlara gıpta etmişsiniz, ha bir balona," dedi Burlap daima his cephesini tutardı.

"Ama onlar o kadar eğleniyorlar ki!" "Kâfi derece hissetmedikleri için, eğlenemezler de. Ben böyle

düşünüyorum."

Molly, bu düşünceyi biraz değiştirdi: "Eğlenebilecek kadar duygulan var onların. Ama mesut olabilecek kadar

yok belki. Bedbaht olabilecek kadar duygulan olmadığı ise muhakkak. İşte bu yüzden

onlara gıpta etmek

gerek. Bilhassa zekî olıdulklan zaman. Meselâ Philip Quarles'i düşünün, işte Ibuyrun

size tam mânaâiyle bir

peri." Molly, JPhilip'in malum tasvirine başladı. "Roman tarzının zoolojistî," "âlismâne 160

bir cin," "İlmî bir Puck,"1 - kullandığı cümlelerden bazıları bunlardı. Fakat bu tâbirlerin en güzellerini

unut.uvermişti. Onları hatırlıyabilme'k için nafile yere çabalayıp dundu. Bu

Theophrastus-varî tasvir, Ibu

defa, en parlak ve tesirli kısımlardan mahrum olarak dünyaya arzedilcekti. Molly, bu

eksikliğin

farkına vardığı, ve diller dökerek, vaziyeti düzeltmeğe canla başla çabaladığı için, tasviri umumiyetle biraz

bozulmuştu. Molly, Burlap'ın gerektiği kadar sık sik gü-lümsemediğini bir hayli acı

duyarak farketti ve

tasvirine bir son verdi: "Halbuki Phillip Quarles'in karısı, bir perinin tam aksi. Ne ibir cini andırdığı var. ne

bilgili, ne de ayrıca zekî." Molly, Elinor'u oldukça küçük görerek, gülümsedi: "Philip gibi bir erkek. onu

zaman zaman biraz kifayetsiz bulsa gerek." Molly halâ gülümsüyordu. Artık kendini

beğenmiş bir

gülümsemeydi bu. Vaktiyle Pbilip'in ana kargı bir "faible"i2 olmuştu. Halâ da vardı.

Philip ne kadar

eğlenceli mektuplar yazardı! Hemen hemen Molly'nln mektupları kadar eğlenceliydi

bunlar. (Kocasının

ken-Öisine yaptığı iltifatları tekrarlamaktan hoşlanan Molly'ye, D'Exergillod demişti ki:

"Quand je

veux briller dans le monde, je cite des phrases de teıs lett-res.')3 Zavallı Elinor! Molly,

"Elinor zaman

zaman

1 Shakespeare'in Bir yaz dönümü gecesi Rüsyası'-nda periler kralının emirlerini yerine

getiren cinin ismi.

(Çeviren)

s Metinde Fransızca: "Zaaf." — (Çeviren) s Metinde Fransızca: "Sosyete hayatında parlak bir tesir

yapmak istediğim zaman, senin mektuplarından parçalar zikrediyorum." (Çeviren)

can sıkıcıdır," diye devam etti. "Fakat son derece hoş bir mahlûk olduğunu da

unutmamalı. Onunla

çocukluğumuzdan beri tanışırız. Hoştur ama, tam mânasiy-le bir Hypatia1 olduğunu da

söyleyemeyiz." Hattâ

Elinor e derece aptaldı ki, Philip'in, dimağ (bakımından kendi üstün zekâsına yakın, eşit şartlarla

konuşabileceği bir kadına, ergeç kapılacağını bile anlayamamıştı. Philip île Molly'yi bir araya getirdiği zaman,

kocasının içi nasıl titrediğini farkademeyecek kadar aptaldı. Molly, Elinor'un

kıskanmamasını, kendisine karşı

ayrıca mültafit davranmıştı. Fakat bol bol ko-kanması için aslında bir sebep de yoktu.

Molly, başkalarının

kooalariyle yatmazdı; onlarla Badece konuşurdu. Fakat şurası da muhakkak ki, bir

hayli konuşurdu. Kadınlar

da kıskanırdı onu. Elinor'un saflığı ve güveni, Moll'yi öyle bir kışkırtmıştı ki, Philip'e karşı ayrıca mültefit

davranmış. Fakat bol bol konuşmağa vakit olmadan, Philip devri âlem seyahatına

çıkmıştı. Molly, Philip geri

dönünce, gene hoş bir şekilde konuşmağa devam edeceklerini umuyordu. Merhametle,

"zavallı Elinor!" diye

düşündü. Zavallı Elinor'un, Philip'in gözlerindeki hayran bakışı, Molly'-den bile ıdaha evvel farkettiğini; ve bunu farkettikterı sonra da, vazifeşinas bir şekilde, kocasiyle arkadaşı arasında tercümanlık ve arabuluculuk işini gördüğünü enlamış olsaydı, bu kadar Hıristiyanca bir merha met hissine kapılmazdı. Bununla beraber Elinor, Molly'nin bir mucize yaratıp Philip'i değiştirebileceğini ne pek umuyor, ne de bundan pek korkuyordu.

1 Yunanlı Neo - Platonik bir kadtn füozofun ismi.

(Çeviren)

11

163

SES SESE KARSI

Bir oparlör her ne kadar güzel de olsa, her ne kadar sıkı etli ve tombul da olsa (zira Philip'ıin zevkleri biraz eski madaydı), her ne kadar cazip popolu da Oı-sa, insan bir oparlöre şiddetle âşık olamaz. Elinor'un tek ümidi şuydu: Molly'nin güzelliğinîn ve tomlbullu-ğunun uyandırdığı duygular, Molly'nin konuşmasiyle kâfi derecede tatmin edilemeyecek (çünkü rivayete göre, Molly'nin erkeklere verdiği tek şey sohbetiydi); böylece zavallı Philip öfke ve ıstıralba kapılacak; Ibu öfke ve ıstırap sayesinde de iyi yazı yazacaktı.

Molly devam ediyordu: "Ama taJbiî, zekî insanlar "birbirleriyle asla evlenmemeli. îşte Jean <bu yüz/den ikide

birde beni boşamakla tehdit eder. Dimağını fazla tahrik ettiğimi ısöylüyor., 'Tu ne

m'ennuies pas assez,'

ıdiyor; onun 'une fiemme isedative'e1 ihtiyacı varmış. Jean'ın gerçekten haklı olduğuna

inanıyorum. Phüip

Quarles akıllı davrandı. Hele düşünün, ya Philip gibi zekî, bin 'gibi bir -insan; aynı

zekâda, peri gibi bir

kadınla - meselâ Lucy Tantamount ile - evlen-seydi ne olurdu! Bu ıbir felâket olurdu,

değil mi?"

"Lucy, peri gibi olsa da, olmasa da, herhangi bir erkek için felâket olmaz mıydı sanki?"

"Hayır, doğrusu ben Lucy'yi severim." Molly, Theophrastus-varî cümlelerle dolu, gizli deposuna müracaat

etti: "Lucy'nin, hayatta ağır ağır yürüyeceğine, havalarda uçmasını seviyorum.

Çiçekten çiçeğe konmasını

seviyorum. Gerçi bu çiçek tâJbiri biraz faz-

1 Metinde Fransızca: "Kâfi derecede canımı sıkmıyorsun;" "Sinirleri teskin eden bir kadın." — (Çeviren)

la botanik ve şairane. Bentley'e, Jıim Conklin'e, zavallı Reggie Tantamount'a, Maurice

Spamdrell'e, Tom

Trivet'e, Poniatovsvfcy'ye - canım, ismi neydi onun? -Hani piyes yazan şu Fransız

delikanlısına, adını

unuttuğumuz yahut da hiç hatırlamadığımız bütün diğer şahıslara pek uymuyor."

Burlap gülümsedi. Molly tou

parçayı söylerken, bütün dinleyiciler gülümserdi. "İşte, Lucy oradan oraya uçuveriyor.

Çiçeiklere bir hayli

zarar verdiğini kabul ediyorum." Burlap gene gülümsedi. "Fakat kendisi için çok eğlenceli. Sahiden, ben ona

biraz gıpta ediyorum. Keşke ben de bir peri olsam, havalarda uçabilsem."

Burlap, igene derin, ince, ve Hıristiyan! bir ifade alarak, başını salladı: "Asıl onun Size gıpta etmesi lâzım."

"Bedbaht olduğum için mi (bana gıpta etmesi lâzım?"

O sırada Lady Edward aralarına igirerek, "'bedbaht olan kim?" diye sordu. Bu sualine cevap beklemeden,

"hayırlı akşamlar, Mr. Burlap," dedi. Burlap, konserden ne kadar zevk aldığını Lady Edward'a anlattı.

Molly D'Exergillod, Burlap'm sözünü keserek, "demin Lucy'den bahsediyorduk," dedi.

"Aynı fikirdeydik, onun

bir peri gibi olduğunu, hafif ve kayıtsız olduğunu söylüyorduk."

Lady Edward, "R" harfini gırtlağında İsrarla yu-varlıyarak, "peri ha" dedi. "O bir ecinnidir. Bir ecinniyi

büyütmenin ne kadar güç bir iş olduğunu aklınız almaz, Mr. Burlap." Lady Edward

başını salladı. "Ba-zan

beni sahiden korkuturdu."

Molly, "öyle mi?" dedi. "Ama bana kalırsa, siz de biraz peri gibisiniz, Lady Edward."

Lady Edward, "evet, biraz," diye kabul etti. "Ama ben, hiçbir zaman ecinni olacak dereceye varmadım."

"Walter takside yanma Oturunca, Lucy, "Ya!"ded;.. Sanki meydan okuyordu. "Ya?"

Ta'ksi harekete geçti. Walter, Lucy'nin elini alıp öptü. Genç kadının meydan okuyuşuna

vereceği cevap

buydu. "Sizi seviyorum. îşte bu kadar."

"Öyle mi, Walter?" Lucy, Walter'e doğru döndü; delikanlının başını elleri arasına alarak, alaca karanlıkta, ona

keskin Ibir dikkatle baktı. "Öyle mi?" diye tekrarladı. Bunu (sorarken, başını ağır ağır sallıyor, gülümsiyordu.

Sonra öne doğru eğilip, onu ağzından öptü. Walter, Lucy'ye sarıldı; ama kadın, onun

kolları arasından

sıyrıldı. "Hayır, hayır," diye itiraz ederek, gene kendi kösesine 'çekildi. "Hayır."

Walter itaat edip, onu bıraktı. Bir sessizlik oldu. Lucy, gardenya kokulu Ibir lavanta

kullanıyordu. Onun

varlığının timsali olan koku, sıcak iklimlerin tatlı kokusu, Walter'i sarmıştı. Walter,

"İsrar etmeliydim," diye

düşünüyordu. "Hayvanca davranmalıydım. Onu teikrar tekrar öpmeliydim. Beni zorla

sevmeğe mecbur

etmeliydim. Bunu niçin yapmadım? Niçin?" Niçin yapmadığını bilmiyordu. Lucy'nin

kendi-

sini niçin öptüğünü de bilmiyordu. Belki de sırf tahrik etmek içindi; Walter'in onu daha da şiddetle arzu etmesi

için; ona daha da ümitsizce köle olması için. Bunu bjldiği halde, Walter niçin onu halâ

seviyordu. Bunu da

bilmiyordu. Niçin? Niçin? dîye kendi kendine sorup duruyordu. Walter'in aklından

geçenleri yüksek sesle

tekrarlamış giibi, Lucy'ntin sesi birden bire duyuldu.

Lucy, çekildiği köşeden, 'Tbeni niçin sevmiyorsunuz?" diye sordu.

Walter gözlerini açtı. Bir sokak fenerinin yanından geçiyorlardı. Fenerin ışığı, hareket eden taksinin

penceresinden Lucy'nin yüzüne vurdu. Bir an içlin bu yüz, karanlığın içinde, solgun

belirdi; sonra gene

kayboldu. Müstehzi 'bir 'kayıtsızlık, haşin ve oldukça bezmiş (bir şehvet ifadesi taşıyan, ve sanki evvelce her

§eyi görmüş olan solgun bir maskeydi Ibu. Walter, "sizıi niçin sevdiğimi iben de kendi kendime soruyordum,"

diye cevap verdi. "Keşke sevmesem diyordum."

"Biliyormusunuz, ben de aynı şeyi söyleyebilirim. Sizin bu haliniz ayrıca eğlenceli değil."

Luay, "kendinden önce dünyada hiç kimsenin âşık olmadığını sanan şu erkekler ne

kadar da tatsızdırlar:"

diye düşünüyordu. Ama ne olursa olsun, gene de Walter'den hoşlanıyordu. Walter

cazipti. Hayır, "cazip"

kelimesi yerinde bir tâbir değildi. Muhtemel bir âşık olarak hiç de cazip değildi.

"Dokunaklı" kelimesi çok

daha uygundu. Dokunaklı bir âşık? Bu da Lucy'nin tarzı değildi. Ama ondan

hoşlanıyordu. Wai-

ter'in pe'k hoş bir tarafı vardı. Üstelik de akıllıydı. İstediği zaman eğlenceli bir ahbaptı.

Ondaki aşk hastalığı

can sıkıcı olmakla beraber, hiç olmazsa son derece sadık kalmasını temin ediyordu. Bu

ise Lucy için mühim

bir şeydi. Lucy, yalnızlıktan korkardı; kavalyelerinin her an emrine amade olmalarını

isterdi. Walter, bir köpek

sadakatiyle onun emrini bekliyordu. Ama zaman zaman, onda riiçin dövülmüş bir

köpek hali vardı? O kadar

miskindi ki! Aman ne aptal şey! Birden bire, Walter'in miskinliği sinirine dokundu.

Elini, delikanlının elinin üstüne koydu; alay ederek, "hadi, Walter," 'dedi, "benimle niçin konuşmuyor sunuz?"

Walter cevap vermedi.

"Yoksa susacak mısınız hep?" Lucy'nin parmakları, bir elektrik cereyanı gibi,

delikanlının elirta üstünde

gezdi; sonra bileğini kavradı. Biraz sonra Lucy, "nabzınız nerede?" diye sordu. "Hiç bir yerde bulamıyorum

nabzınızı." Parmaklarüyle yumuşak derinin üstünde, damarın atışını aradı. Walter,

kadının parmak uçlarının,

hafif, heyecan verici ve biraz soğuk temasım bileğinde duydu. Lucy, "bana kalırsa, sizin nabzınız yok," dedi.

"Bana kalınsa, sizin 'kanınız durgun îbir su gibi." Lücy'n'in sesinden, Walter'» hakir gördüğü anlaşılıyordu.

"Aman ne aptal!" diye düşünüyordu. "Ne miskin aptal!" "Tamarniyle durgun bir su gibi," diye tekrarladı; ve

birden bire, kötü bir duyguya kapılarak, törpülene törpülene uçları sivrilmiş o keskin

tırnaklarını Walter'in

etine batırdı. Walter,

hayretten ve can acısından bağırıverdi. Lucy, onun yüzü'ne karşı gülerek, "ibunu hakkettin," dedi.

Walter, kadını omuzlarmdan yakaladı, ve vahşetle öpmeğe başladı. Öfke, arzusunu kamçılamıştı. Öc alır gibi öpüyordu. Lucy, gözlerini kapayıp, hiç karşı koymadan, kendini bırakıverdi. Teninin içinde, duyacağı hazam küçük müjdecileri, uçuşan pervaneler gibi, bir nevî- telâş içinde, şiddetle akıp gidiyordu. Sonra birden bire, keskin parmaklar, pizzicato çalınan bir kemanın telleri gibi, sinirlerini saniki 'kopardı. Walter, Luey'nin bütün vücudunun, kendisi farkında olmadan, kıvrandığını; birden bire canı yanmış gibi kıvranıver-diğini hissetti. Lucy'yi öpenken, düşünüyordu; acaba Lucy, Walter'i tahrik ederek, delikanlının böyle hareket etmesini mi beklemişti, bunu mu ummuştu? Kadının ince boynunu İki eli arasına aldı. Baş parmakları, nefes borusunun üstündeydi. Hafifçe bastırdı. Dişlerini sıkarak, "senin gırtlağını sıkacağım bir gün," dedi.

Luey sadece güldü. Walter eğilip, onun gülen ağzını öptü. Delikanlının dudaklarının kendi dudaklarına değmesiyle, Lucy'nin vücudünıde, adetâ acıya benzeyen, ince, keskin, dayanılmaz bir haz akıverdi. Teninin üstünde, o telâşlı pervanenin kanatlan uçuştu. Bu kadar şiddetli, bu kadar vahşî toir arzu beklememişti

Walter'den. Hoş bir hayret içindeydi.

Taksi, Soho Square'e döndü, ağırlaştı, durdu. Gelmişlerdi. Walter, ellerini çekti,

kadından uzaklaştı.

Lucy gözlerini açıp ona baktı. O akşam ikinci defa olarak, meydan okur gibi, "eh?" diye sordu. Bir an için

sessizlik oldu.

Walter, "Luoy," dedi, "başka bir yere gidelim. Buraya, bu fecî yere gitmeliyim. Başbaşa kalabileceğimiz 'bir

yere gidelim." Walter'in sesi titriyor, gözleri yalvanyordu. Arzusunda ''vahşet

kalmamıştı artık. Yeniden

miskinleşmiş, köpefkleşmişti bu arzu. "Şoföre söyleyeyim, gene sürsün," diye yalvardı.

Lucy gülümseyip başını salladı.. Ne d/iye böyle sızlanıyordu? Ne diye "bu kadar

haysiyetsizdi? Aptal!

Dövülmüş köpek!

Walter, "ne olur, ne olur!" diye yalvardı. Ama yalvarması değil, emretmesi lâzımdı.

Şoföre taksiyi gene

sürmesini emretmesi, Lucyli gene kolları arasına alması lâzımdı.

Luoy, "imkânsız," dedi, taksiden indi. Mademki Walter dövülmüş bir köpek gibi

hareket ediyordu, ona

dövülmüş köpek muamelesi yapılabilirdi.

Walter, rezil olmuş, perişan bir halde, Lucy'nin peşinden yürüdü.

Kapının eşiğinde, onları bizzat Sbisa karşıladı. Eğildi, tombul ellerini havada salladı; ve gittikçe genişleyen

tebessümü, son derece şişman yanaklarının etinde, birçok dalgalar meydana getirdi.

Lucy gelince,

şampanya konsomasyonu artmağa meylediyordu. Saygı değer bir müşteriydi o.

Genç kadın, "Mr. Spandrell burada mı?" diye sordu. "Mr. ve Mrs. Rampion buradalar mı?"

169

İhtiyar Sbisa, Napolililere has, Şarklılara has İsrarla, kelimelere basa basa, "Oo! Evet!

Oo! Evet!" deyip

duruyordu. Sanki sadece onların lokantada olduklarını söylemekle kalmıyor, elinde

olsa, Lucy'ye yaranmak

dç/in, çifter çifter Spandrell'ler, çifter çifter Rampion'lar temin edeceğini söylüyordu.

"Ya siz? iyisiniz, inşallah,

iyisiniz 'inşallah? Bu gece öyle bir İstakoz var ki! Aman, öyle bir İstakoz ki..." Sbisa, boyuna konuşarak, Lucy

ile Walter'i Lokantaya aldı.

SEKÎZtNCÎ BÖLÜM

Mark Rampion, "benim şikâyetim şu dünyamızın,, fecî şekilde, marazî şekilde

ehlileşmdş olmasındandır,"'

dedi.

Mary Rampion, ciğerlerinin tâ derinlerinden gelen bir 'kahkaha atarak, bütün kalbiyle

güldü. Bu

kahkahayı duyunca, insanın gülmemesi imkânsızdı.. "Sen, sen olmayıp da kendi karın

olsaydın, böyle

söy- • lemezdin," dedi. "Ehlileşmiş ha? Ehlileşmenin ne olduğunu ben sana anlatayım."

Muhakkak ki, Mank Rampion, görünüşte pek da* ehlileşmiş bir insana benzemiyordu.

Keskin bir âleti

andıran, gaga biçiminde vahşî burunlu, sivri çeneli, sert bir profili vardı. Gözleri mavi ve keskindi. Biraz

kırmızıya kaçan, altın renginde, çok ince saçları; vü-cudünün her hareketiyle, ufacık bir hava cereyaniyle,.

rüzgârda titreyen küçük alevler giibi, hemen oynaşı- ¦ veriyordu.

Rampion, "eh, sen de pek kuzu sayılmazsın ya," dedi. "Ama iki kişi bütün dünya demek değil ki! Ben

dünyadan (bahsediyordum, bizden değil. Dünyanın ehlileşmiş olduğunu söylüyordum.

Hani o iğrenç,

koskocaman, enenmiş kedilere benzediğini söylüyordum.'""

"Savaşta vahşet yok muydu sence?" Spandrell'ins sesi, alaca karanlıktan; oturdukları masanın bulundu-

171

ğu ve pembe ışıklı lâmbaların aydınlattığı küçük dünyanın dışından geliyordu. Geriye

dioğru yaslanan Spandrell,

sadece iki ayağı' üsıtünde duran iskemlesinin arkalığını duvara dayamıştı.

Rampion, "savaş bile öyleydi," dedi. "Ehlileşmiş bir fecaatti. İnsanlar, kanları kızıştığı için: savaşa girmediler.

Onlara, git diye emiir verildiği için gittiler; iyi vatandaş oldukları için gittiler. Üvey babanın çektiği nutuklarda

Mide birde söylediği gibi, insan savaşan bir hayvandır. Ama benim şikâyetim, insanın

ehli bir hayvan

oluşudur."

Mary Rampion, "günden güne daha da ehlileşi-yor," dedi. Mary, kocasının

düşüncelerini paylaşırdı „ Daha

doğrusu, kocasının duygularının içoğunu paylaşırdı; ve bu duyguları ifade etmek

(istediği zaman,, şuurlu

veya şuursuz olarak, Mark'm fikirlerinden faydalanırdı. Mary, "bunun sebebini

fabrikalarda aramalı," diye

izah ediyordu, "Hıristiyanlıkta aramalı, ilimde aramalı, saygıya lâyiik olmak isteğinde aramalı,, aldığımız

terbiyede aramalı. Bütün bunlar, yasad'ğ;-mız çağın ruhunu eziyor, .kanını emiyor.

Bunlar..."

Rampion, "Allahaşjkınıa sus," dedi.

"Ama bunları söyleyen sen_ değil milsin?"

"Benim söylediğim şey, benim söylediğim şeydi:' Ama aynı şeyi sen söylediğin zaman, Ibambaşka

oluveriyor."

Mary Rampion'un yüzünde beliren kızgınlık ifadesi silindi. Genç kadın güldü. Neşeyle,

"eh, ne yapalım,"

dedi, "mantık yürütmek hususunda pek marifet-1; sayılmam. Ama sen de, herkesin

önünde, birazcık daha

nâzik davranabilirsin bana."

"Aptallara kolay kolay tahammül edemiyorum.'

3VJ&ry Rampion gülerek tehditler savurdu: "Eğer dikkat etmezsen, canın yana yana bir aptala tahammül

etmek zorunda kalacaksın."

Spandrell, bir tabağı Mary'ye doğru iterek, "eğer şunu başına atmak içinizden

geliyorsa, buyrun," dedi. "Beni

burada yok farzedin."

Mary teşekkür etti: "Mark kendini o kadar be-yenmiştir ki, böyle bir şey biraz adam eder onu."

Rampion, "ben de buna karşılık, gözünü bir güzel patlatırsam, zararı dokunmaz sana,"

dedi.

"Hele bir dene (bakalım. Bir elimi arkama bağla-salar bile, ıseninle gene de ibaşa

çıkabilirim."

Herkes katıla katıla gülmeğe başladı.

Spandrell, arkaya doğru yaslanıp, iskemlesinin iki ayağını yerden -kaldırarak, "ben Mary üzerine para koyup

bahse girerim," dedi. Kendi kendine pek kolay izah edemeyeceği bir zevkle

gülümseyerek; önce ariyan altın

sarısı kadına; sonra da, zayif vahisi, boyun eğmez, ufak tefek erkeğe baktı. Teker teker ele alındıkları

zaman, ikisi de iyi insanlardı; ama beraber, bir çift olarak, daha da mükemmeldiler.

Spandrell, hiç farkına

varmadan, birden bîre mesut olmağa başlamıştı.

Rampion, "bugünlerde boy ölçüşürüz," dedi; ve bir an için elini, karısının elinin üstüne koydu. İnce, hassas,

ifade dolu bir eldi 'bu. Spandrell, "işte, aristokrat eli dediğin böyle olur," diye düşündü.

Kadının kaba, kuvvetli

ve dürüst eli ise, bir köylü eliydi. Halbuki doğuşta, köylü olan Ranxpion, aristokrat olan SES SESE KARSI

173

da Mary idi. İşte tou da, nesep ve şecereleri inceleyen^ lerin ne kadar sagmaladıklannı

ispat ediyordu.

Rampion, "on raund. Eldivensiz," dedi Sonra Spandrell'e döndü: "Biliyor musunuz, siz de evlenme-lisiniz."

Spandrell'in saadeti birden bire yıkılıverdi. Sanki iyice sarsılmış da aklı başıma gelmişti birden bire. Adetâ

kendi kendine içerledi. Ona ne oluyordu da, mesut bir çifte bakarak, lüzumsuz bir

hassasiyete kapılıyordu

böyle?

Spandrell, "ben boks bilmem," diye cevap verdi; ve Rampion, arkadaşının bu

şakasında, acı bir şey içten

gelen bir haşinlik sezdi.

Rampion, "ciddî söylüyorum," dedi. Spandrell'in yüzündeki ifadeyi anlamağa çalıştı.

Ama Spandrell'in başı

gölgede kalmıştı; ve ikisinin arasında duran masanın üstündeki lâmbanın ışığı,

Rampion'un gözlerini

kamaştırıyordu.

Mary, "evet, ciddî söylüyor," diye tekrar etti. "Evlenmeliısiniz. Bambaşka bir insan olursunuz o zaman."

Spandrell, burnundan soluyarak, kısa bir kahkaha attı; iskemlesini düzeltti, masanın

üstünde öne doğru

eğildi. Kahve fincaniyle yan dolu likör kadehini bir kenara itti; dirseklerini masaya,

ellerini de çenesine

dayadı. Yüzü, lâmbanın pembe ışığında meydana çîktı. Mary, Gotik kiliseleri süsleyen

korkunç ve gülünç

insan veya hayvan başîannı andıran bir yüz. diye düşündü. Pembe ibir yatak odasında,

korfkung ve gülünç

bir baş. Notre-Dame Katedralmda, tıpkı

yj£

JSpandreH'in şimdiki haline benzeyen bir baş vardı: şeytanî yüzü pençelerinin

arasında, ileri doğru

eğiliyordu. Fakat Katedraldaki baş, komlik bir şeytanın başıydı; o kadar mübalâğalı

şekilde bir şeytanı

hatırlatıyordu ki, onun şeytanlığım pek ciddiye alamazdınız. Halbuki Spandrell bir

karikatür değildi, canlı bir

insandı. İşte bu sebepten, onun yüzü, daha çok .ineş'um ve trajikti. Çok zayıf bir yüzdü bu. Gergin derisinin

altından, elmacık kemikleriyle çene kemiği, keskin hatlarla meydana çıkıyordu. Kül

rengi gözleri çukura

'kaçmıştı. Bir cesedin yüzünü andıran bu maskede, etli olan sadece ağzı idi. Kamçı

darbeleriyle şişmiş, kaim

iki yara izini andıran dudıaklariyle, bü-^yük bir ağız.

Lucy Tantamount, vaktiyle Spandrell için, "gü-lümsediği zaman, sanki alaycı çizgileri olan bir apandisit

ameliyatı yarası görür ıgilbi olursunuz," demişti. Bu kırmızı yara izi, şehvetli olmakla beraber, Span-¦ drell'in

yuvarlak çenesi gibi sert ve azimli idi. Gözlerinin etrafında ve dudaklarının

kenarlarında kırışıklar vardı.

Kumral, gür saçları, alın kısmından dökülmeğe .başlamıştı.

Mary Rampion, "elli yaşında görünüyor," diye düşünüyordu. "Halbuki kaç yaşında aslında?" Hesap edip,

Spandrell'in otuz iki veya otuz üç yaşından fazla olamayacağına 'karar verdi. Ev bark

sahibi olmanın tanı

sırası.

Mary Rampion, "ibamıbaşka bir insan olursunuz,"

diye tekrar etti.

"Ama ben bambaşka olmayı aynca istemiyorum

ki!"

175

Mark Rampion başını salladı: "Evat. İşte, senin ¦derdin İde ibu, Spandrell. Kendi

iğrenç, kokmuş iç

âleminin içinde [kalmanın keyfini sürüyorsun. İyileşmen-istemiyorsun, sen.

Marizliğinden zevik alıyorsun.

Hattâ bunula biraz iftihar ediyorsun."

Bütün hayatını ve saadetini evliliğe borçlu olan ve bu kutsal bağı durmadan

dinlenmeden öven Mary, "bunun

tek çaresi evlenmektir," diye İsrar etti.

Rampion, "ama bir de bakarsınız, karısı mahvolur," dedi; ".kendi kangrenli yaralarını ona da aşılıyabilir."

Spandrell, başını arkaya devirip, derin derin güldü; fakat her zaman olduğu gibi,

kahkahası hemen hemen

duyulmuyordu; sessiz bir infilak gibiydi. "Harikulade!" dedi. "Harikulade! Şimdiye kadar izdivaç müessesesi

leyhine duyduğum ikna edici tek söz. Beni âdeta kandırdın, Rampion. Ben hiç bir zaman

evlenmeğe kadar

götürmemiştim bu işi."

Rampion kaşlarını hafifçe çaltaralk, "hangi işi?" diye sordu. Spandrell'in, biraz

melodrama kaçan, sinik

konuşma tarzından hoşlanmıyordu. Spandrell, kendi yaramazlıklarından öyle bir

memnundu ki! Aslında aptal

bir çocuğa benziyordu o.

"Hastalığımı başkalarına aşılama işini. Nikân dairesinin kapısına varınca bu işe bir son vermiştim daima.

Fakat bir daha sefere kapının eşiğini aşacağım." Spandrell biraz daha konyak içti. "Ben Sokrates gibiyim,"

diye devam etti. "Tanrı bir vazife verdi bana: Gençliği, bilhassa genç dişileri baştan çıkarmak vazifesi. Benim

işim, onları terbiye edip, yanlış yola sevketmek." Sessizce gülmek îçin başını arkaya attı. Rampion, nahoş

bir şeye bakarmış gibi, Span-

drelle'e tekti. Yapmacık bir tiyatro ıtemsild! Spandreil kendi varlığına inanabilmek için, rol kesiyordu sanki.

Mary, candan konuşarak lâfa karıştı: "Ah, evlenmenin insana neler verebileceğini siz bir bilseniz! Bir

bilseniz..."

Rampion, sabırsızlıkla Mary'nin sözünü kesti: "Ama karıcığım, bunu biliyor elbette."

Mary'nin propagandacı ruhu coşmuştu: "Biz evle-neli onbeş seneyi geçti," diye devam etti; "ve emin olun

ki..."

"Senin yerinde olsam, boşuna nefes tüketmez-dim."

Mary, bir şey soruyormuş gibi kocasına baktı. İnsanlar arasındaki münasebetler bahis

konusu olunca,

Rampion'un aklına yüzde yüz güveni vardı. Rampion, bu 'dolambaçlı yollarda, failç

yanılmadan, ince bir

anlayışla ilerlerdi; Mary, kocasına gıpta eder, fakat onu taklide kalkışmazdı. "O, insan ruhunun koikusu-nu

alabilir," derdi. Ruhların kokusunu almak hususunda pek hassas bir burnu yoktu

Mary'nin. Akıllı davranıp,

Rampion'un ona yol göstermesine müsaade ederdi. Kocasına baktı. Rampion, göalerini

kahve fincanına

dikmişti. Alnı buruşmuş, çatılmıştı. Ciddî konuştuğu besbelliydi. Mary, "peflri, öyle olsun," deyip, bir sigara

daha yaktı.

Spandreil, âdeta zafer ikazanmış bir adamın tavrıyla, evvelâ Raımpion'a, sonra da

Mary'ye baktı. Gene aşırı

şekilde sinik haller taikunarak, "genç kızlarla muntazaman kullandığım bir teknik

vardır," diye devam etti.

Mary, gözlerini kapadı, Kamptan ile kendisinin genç oldukları günleri düşündü.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Tâ tepeye varıp da aşağıdaki vadiye baktıkları zaman, genç Mary, "şu biçimsiz, leke gibi ışeye 'bakm!'* dedi.

Arduvaz damlan, kurumlu bacaları ve duma-niyle kapkara olan Stanto - in - Teesdale,

ayaklarının altına

seriliyordu. Kasabanın ötesinde, alabildiğine çıplak kırlar yükseliyor, dalga dalga

Ikalbarıyordu. Güneş

parlıyor, bulutlar 'koskocaman gölgeler sürük-lüyordu. "Şu bizim biçare manzaramıza bakın. Yeryüzünde

böyle şeyler olmamalı. Sahiden olmamalı."

Mary'nin kardeşi George, Ibir mısra okudu: "Her manzara hoştur; sadece insan

aşağlıktır."1

Diğer delikanlının kafası daha pratik bir şekilde işliyordu; şöyle bir filkir ileri sürdü:

"însajı şuraya bir batarya

yerleştirebilse, ve aşağıya birıkaç yüz mermi yağdırabilse..."

Mary, kelimelerin üstünde dura dura konuştu: "îyi ıbir şey olur. Sahiden iyi bir şey olur."

Bu plânı Mary'nin beğenmiş olması, asker delikanlıyı son derece sevindirdi. Mary'ye

fena halde tutkundu.

Plânını geliştirmeğe calışırak, "ağır havan topları," diye devam etti. Ama George, onun sözünü kesti.

1 Reginald Heber'den: "Though every prospect pleases, And only man is vile". —

(Çeviren)

12

"Allahaşkına şu gelen de kim?" diye sordu.

George'un gösterdiği tarafa baktılar. Yabancının biri, yokuş yukarı çıkıp, onlara doğru

ilerliyordu.

Mary gelene baktı; "Tanımıyorum," dedi.

Yaibancı yaklaştı. Gaga burunlu, mavi gözlü, şapka giymediği için rüzgârda uçan ipek

gibi ince açık renk

saıçlı, yirrni-yirmd'beş yaşlarında (bir delikanlıydı. İyi biçilmemiş, ucuz kumaştan

yapılmış, bol bir ceket; ve

ütüsüz, gri flanelden bir pantalon giyiyordu. Kravatı kırmızıydı. Bastonsuz yürüyordu.

George, "galiba bizimle konuşmak niyetinde," ded'.

Delikanlı sahiden onlara doğru geliyordu. Çoa< mühim bir işi varmış gibi hızla ve

kararlı adımlarla yürüyordu.

Delikanlı yaklaşırken, Mary, "ne fevkalâde bir yüz bu!" diye düşündü. "Ama öyle hasta bir hali var-ki! Nasıl da

zayıf, nasıl da solgun!" Ama delikanlının gözleri, Mary'nin merhamet duymasına engel oluyordu. Sanki

kuvvet parlıyordu bu gözlerde.

Delikanlı, onların önüne gelince, askerî bir geçit' resmindeymiş gibi, zayıf vücudunu

dimdik tutarak durakladı.

Tavrında, meydan okuyormuş gibi; yüzünün ifadesinde, candan gelen bir ciddiyetle

meydan okuyormuş gibi

bir şey vardı. Işıl ışıl gözlerini hiç kırpmadan, her üçüne de sırayla baktı.

"Hayırlı akşamlar," dedi. Konuşabilmek için müthiş bir gayret sarfediyordu. Fakat üç zengin gencin soğuk

yüzlerinde gördüğü o küstah kayıtsızlık karşısında, konuşması artık şart olmuştu.

Diğerleri adına Mary cevap verdi: "Hayırlı akşamlar."

Yabancı, "buraya gelmeğe hakkım yok," dedi. "Bir itirazınız var mı?" Gittikçe daha ciddî meydan okuyordu.

Onlara karanlık gözlerle baktı, tki delikanlı, yabancıyı, sanki parmaklığın öbür

tarafından, tâ uzaklardan,

başka bir sınıfa mensup oldukları için yüksek bir yerden süzüyorlardı. Onun kılığını

kıyafetini görmüşlerdi.

Delikanlıların gözlerimde düşmanlık vardı, küçümseme vardı. Bir çeşit de korku vardı.

Yabancı, "hakkım

olmadan buraya geldim," diye tekrar etti. Sesi oldukça tiz, 'ama ahenkliydi. Mahallî şiveyle konuşuyordu.

George, "yerli itlerden biri," diye düşünüyordu. Hakkı olmadan buraya gelmişti. Hiç kimse farkına

varmadan sıvışıvermesi çok daha kolay, çok daha rahat olurdu. İşte bu yüzden onlara

meydan okumak bir

zaruret halini almıştı.

Bir sessizlik oldu. Asker delikanlı, sırtını Çevirdi Bu tatsız işe hiç de karışmak niyetinde değildi. Zaten

kendisini ilgilendirmezdi bu iş. Park, Mary'nin babasının malıydı. Bir misafirden başka

bir şey sayılmazdı o.

Vadideki kapkara kasabaya bakarak, Ibii-şarkı mırıldandı: "Şiarım budur benim:

Daima keyifli ve neşeli ol!"

Sessizliği bozan George oldu. Yabancının söylediğini tekrar ederek, "İtirazımız var mıymış?" dedi. Yüzü,

kıpkırmızı kesilmişti.

Mary, kardeşine bakarak, "amma da aptal bir hali var şunun," diye düşündü. "Bir buzağaya benziyor. Yüzü

kızaran bir buzağaya."

"İtirazımız var mıymış?" Allanın belâsı, küstah, görgüsüz herif! George, haklı bir öfkeye kapıldığını

sanarak, işi büsbütün azıtıyordu: "Ne sandınız, tabiî ki itirazımız var. Rica ederim, lütfen..."

Mary bir kahkaha attı: "Hiç bir itirazımız yok," dedi; "zerre "kadar itirazımız yok."

Kardeşinin yüzü daha çok kızardı. Hiddetle, "n? demek istiyorsun Mary?" diye sordu.

(Asker delikanlı,

gezegenler ülkesinde yaşıyormuş gttbi kayıtsız, "daima keyifli ve neşeli ol!" diiye mırıldanıyordu.) George,

"tourası halka açık değil," dedi.

Mary, "öyle ama, hiçbir itirazımız yok," dedi. Kardeşine değil de, delikanlıya bakıyordu. "Yabancılar gelip,

sizin 'gibi açıkça konuştukları zaman, zerre kadar itirazımız yak." .Yabancıya

gülümsedi; ama yabancının

yüzü, gene de mağrur ve ciddî (kaldı. Bu ışıl ışıl, ciddî gözlere bakınca, Mary de türden bire ciddileşti. Bunun

bir şaka olmadığını, hiç de şaka olmadığını hemen anlayıverdi. (Bunun oiddî neticeleri,

mühim neticeleri

olabilirdi. Niçin cilddî neticeleri olabileceğini, hangi bakımdan mühim neticeleri

olabileceğini bilmiyordu.

Fakat bunun bir şaka olmadığını, müphem ve derin bir şekilde seziyordu. "Güle güle"

diyerek elini uzattığı

zaman, sesi değişmişti.

Yabancı, bir an için tereddüt ettikten sonra, Mary'nin elini sıktı. "Hoşça ikalın," dedi.

"Parkdan mümkün

olduğu kadar çabuk çıkacağım." Sırtı 11 çevirip, hızla uzaklaştı.

George, hiddetle kız kardeşine dönerek, "bu da ne demek!" diye söylenmeğe başladı.

Mary, ters ters cevap verdi: "Of, çeneni tut sen!"

George itirazlarına devam ediyordu: "Herifin elini sıkmak da ne demek oluyor?"

SES SESE KARSI

181

Asker ahbapları lâfa karıştı: "Aşağı tabakaya mensup bir adamcağız, değil mi?"

Mary, delikanlılardan önce birine sonra da öbürüne baktı; hiçbir şey söylemeden basıp

yürüdü. Ne ahmak

şeylerdi şunlar! Delikanlılar onun peşinden gittiler.

Hâlâ öfkeden köpüren George, "Allah verse de şu Mary doğru dürüst hareket etmesini

öğrenebilse," dedi.

Asker delikanlı, Mary'yi bu konuda ayıpladığını gösteren sesler çıkardı. Ona âşıktı ama; Mary'nin arasıra,

cemiyet kaidelerini hiçe sayaralk, insanı müşkül vaziyete düşürdüğünü kabul etmek

zorundaydı. Mary'nin

bundan 'başka kusuru da yoktu.

George, homurdanmağa devam ediyordu: "O bayağı herifin elini sıkmak ha!"

Bu, onların idk karşılaşmaları oldu. O sıralarda Mary yirmi iki yaşındla; Mark

Rampion ise ondan b:r yaş

daha küçüktü. Sheffield Üniversitesinde ikinci yılım tamamlamış, yaz tatilini geçirmek

için Stanton'a

dönmüştü. Annesi, istasyonun yanında sıralanan küçük evlerden birinde oturuyordu.

Kocası vaktiyle postacı

olduğu için, Mrs. Rampion küçük bir emekli maaşı alıyor; dikiş dikerek de birkaç kuruş

daha kazanıyordu.

Mark, 'burslu talebeydi. Ondan daha küçük ve daha kabiliyetsiz olan erkek kardeşleri,

işe girmişlerdi bile.

Birkaç gün sonra, kasabanın rahibi, Mark Rampi-on'un hayatını kısaca anlatırken,

"çok müstesna bir

delikanlı," diye birkaç defa tekrarlayıp durmuştu.

Kilise mensupları, fakirler yararına, .rahibin bahçesinde bir eğlence tertip etmişler ve çeşitli eşyalar; satışa

çıkarmışlardı. Pazar günleri din derslerine devam eden çocuklardan bazıları, açılk

havada küçük bir oyun

temsil etmişlerdi. Bu piyesin yazarı Mark Rarnpion idi.

Rahip, or"aya toplanmış olan kilbar insanlara, "zerre kadar da yardım görmedi,"

diyordu. "Üstelik, bu çocuk

resim de yapar. Bel/ki resimleri biraz gariptir, biraz... şey..." tereddüt etti.

Rahibin kızı, kendi anlayışsızlığı ile iftihar edermiş gihi, orta sınıfın yüksek tabakalarına has tebessümle,

"yani acayip mi demek istiyorsunuz?" dedi. Rahip, "fakat resme büyük istidadı var,"

diye deva/rn etti. "Bu

delikanlı, Tees ırmağının küçük bar kuğu-kuşudur." 'Bunu söylerken mahcup oldu, bir suç işlemiş gibi

güldü. Edebî imâlara karşı bir zaafı vardı. Orada bulunan kibarlar, nezaket icabı

gülümsediler. Hârika

delikanlı takdim edildi. Mary, hakkı olmadan parka giren yalbamcıyı tanıdı.

"Sizinle evvelce de tanışmıştık," dedi.

"Izfin (almadan, manzarayı seyre gelmiştim."

"Buyrun, sizin olsun o manzara." Delikanlı bu sözü duyunca gülümsedi. Mary'ye göre, biraz da alay vardı bu

gülümsemede. Genç (kızın yüzü kızardı; tepeden konuşmuş hissini vermekten

korkuyordu. Sinirli bir küçük

kahkaha atarak devam etti: "Ama bana kalırsa, buyrun desem de demesem de, siz gene

bildiğinizi

yaparsınız."

Mark Rampion, bir şey söylemeden, gülümseyerek başını salladı.

\ jgg

O sırada Mary'nin babası tebrike geldi. Övmek için söylediği sözler, bir fil sürüsü gibi, o zarif küçük piyesi

eziyordu. Mary, sıkıntıdan kıvrandı. Böyle ko^ nuşmak yanlışdı, baştan aşağı yanlıştı.

Bunu hissediyordu.

Ama asıl dert, kendisinin de daha güzel sözler söylemekten âciz oluşundaydı. Bunu da

biliyordu. O alaycı

gülümseme, Mark Rampion'un dudaklarından halâ silinmemişti. Mary kendi kendine,

"kim bilir hepimizi ne

kadar aptal buluyor," *dedi.

Şimdi sıra, Mary'nin annesine gelmişti. Babası, "yaman bir şey," demişti; annesi ise,

"anlatamayacağım

kadar cici," diyordu. Bu iki söz birbirinden beterdi; bu iki sözün de, övülmek istenilen eserle, uzaktan

yakından hiçbir alâkası yoktu.

Mrs. Felpham, Rampion'u çaya davet edince, delikanlı reddetmek istedi. Ama kabalık

yapmadan, hakaret

etmeden bu daveti atlıaltmak istiyordu; çünkü nihayet, zavallı kadm hiç ide kötü niyetli

'değildi; sadece biraz

gülünçtü. Köyün dişi sanat hamişiydi. İki fincan çayla bir dilim pasta ikram ederek

sanatkârları koruyordu.

Kadıncağızın oynadığı rol komikti. Mark Rampion tereddüt ederken, Mary, gelmesi için

İsrar etti.

"Ne olur, gelin," dedi. Genç kızın gözlerinde, gülümsemesinde, kendi ailesiyle biraz üzülerek alay ediyormuş

gibi, delikanlıdan af diliyormuş gibi bir hal vardı. Mary, vaziyetin ne kadar saçma

olduğunun farkındaydı.

"Ama ben buna engel olamam," ıdiyordu sanki; "af dilemekten başka bir şey yapamam."

Mark Rampion, Mrs. Felpham'a dönerek, "memnuniyetle," dedi. Kararlaştırılan gün geldi. Rampion

her zamanki gibi, kıpkırmızı bir kravatla göründü. Evin erkekleri balığa çıkmışlardı.

Delikanlıyı, Mary ile

annesi karşıladılar. Mrs. Felpham, kendini gösterebilmek için, elinden geleni yaptı.

Köyün Shakespeare'i

olan bu gencin, dram edebiyatına karşı alâka duyacağı besbelliydi.

Mrs. Felpham, "Barrie'nin piyeslerini çok seversiniz, değil mi?" diye sordu. "Ben onlara bayılırım."

Kadıncağız hep konuşup dundu. Rampion, bir tek kelime söylemiyordu. Daha sonraları,

Mrs. Felpham, bu

delikanlıyla uğraşmağa değmez, diıye düşündü: Mark Rampion'dan vazgeçti. Mary'ye,

onu bahçede

gezdirmesini söyledi. İşte Rampion, ancak o zaman ağzını açıp bir şeyler söyledi.

İri ve yassı taşlarla döşenmiş dümdüz patikalarda, güllerin arasında, yürürlerken,

deli/kanlı, "korkarını ki,

anneniz beni gok kaba bir insan sandı," dedi.

Mary, aşırı bir nezaketle itiraz etti: "Hiç de öylo değ]."

Rampion güldü. "Teşekkür ederim," dedi. "Ama tabiî ki, anneniz beni kaba 'buldu; sahiden kaba hareket

ettim de ondan. Konuşarak daha da büyük kabalık etmemek için, susarak kabalık ettim.

Barrie hakkında ne

düşündüğümü söylemektense.. susmayı tercih ettim."

"Barrie'nin piyeslerinden hoşlanmıyor musunuz?"

"Hoşlanmıyor mıyım? Ben, ha?" Mark Rampion. durdu, kıza baktı. Mary'nin yüzü

kıpkırmızı kesildi. Acaba

gene ne pot kırmıştı? "Bunu burada sormak kolay." Mark Rampion, eliyle, çiçekleri, fıskiyeli kü-

çük havuzu, taşları arasında dam korukları çıkan yüksek taraçayı; bahçenin bittiği

yerde görünen, Kral

George devrinden kalma, kül renginde ve ağ:r başlı bir hali olan evi gösterdi.

"Bemiimle beraber Stanton'a

gelip de, bunu bana orada sorsanıza! Orada sert gerçeklerin üstünde oturuyoruz.

Oturduğumu.: yerle

gerçekler arasında, içi hava dolu yastıklar yok orada. İnsan, haftada hiç olmazsa beş

İngiliz Lirasını garanti

etmeli ki, Barrie'nin keyfine varmağa başlayabilsin. Eğer çıplak gerçekler üstünde

oturuyorsanız, Barrie,

sadece bir hakarettir insana."

Bir sessizlik oldu. Güllerin arasında, bir aşağı bir yukarı yürüyorlardı. Mary, bu gülleri inkâr etmesi, bu güller

için özür dilemesi gerektiğini hissediyordu. Ama inkâr da, özür dilemek de bir suç

olacaktı. İri bir av köpeği

yavrusu, patikada beceriksizce zıplaya zıplıya onlara doğru koştu. Mary, köpeği çağırdı.

Hayvan, art

ayaklarının üstüne kalkıp, ön ayaklariyle genç kıza yaltaklanmağa başladı.

Mary, yavru köpeğin kaba saba oyunlarından kendisini korurken, "ben galiba

insanlardan çok hayvanları

seviyorum," dedi.

Rampion, Mary'nin şimdi söylediği sözle daha önce söylenen sözler arasındaki müphem

bağı bularak, "eh,

hayvanlar hiç olmazsa gerçektirler," dedi: "sizin görüştüğünüz insanlar gibi, içi hava dolu yastıklar üzerinde

yaşamıyorlar onlar." Mary, delikanlının bunu anlamasına hem şaştı, hem de çok sevindi

"Sizin çevrenizin insanlarını daha iyi tanımak isterdim" dedi; "gerçek insanları, hava dolu yastıkları olmayan

insanları."

Mark Rampion, alay ederek konuştu: "Yolcu acentasından tutulmuş bir rehber giibi sizi gezdireceğimi

sanmayın. Malûm ya, biz hayvanat bahçesi değiliz; acayip kılılklı yerliler de değiliz;

yani bu çeşit şeyler

değiliz biz. Eğer -tenezzül buyurup, ayak takımının oturduğu mahalleleri şöyle bir

dolaşmak isti yorsanız,

rahibe taş vurun."

Mary, kıpkırmızı kesildi. "Böyle bir şeyin aklımdan faile geçmediğini biliyorsunuz,"

diye itiraz etti.

Mark Rampion, "emin misiniz?" diye sordu. İnsan zengin olunca, böyle bir şeyin aklından geçmemesi güç.

Fakirliğin ne olduğunu, Sizdin gibi bir kız, tahayyül bile edemez. Bir balık gibisiniz siz.

Sudan çıkınca,

hayatın ne biçim şey olduğunu bir balık nerden anla-yabilsin?"

"Ama insan gayret ederse, bunu sezemez mi?"

Mark Rampion, "arada büyük bir uçurum var," diye cevap verdi.

"Bu uçurumu aşmak mümkün."

Delikanlı, "evet, mümkün her halde," dedi; ama sesinde şüphe vardı.

bir kaç dakika daha, (güllerin arasında yürüyün konuştular. Sonra, Raımpion saatine

baktı, gitmek

zamanının geldiğini Söyledi.

"Ama gene geleceksiniz, değil imi?"

Mark Rampion, "gene gelmenin pek mânası var mı?" diye sordu. "Benim geMşlim, ayrı ayrı gezegenlerde

oturanlar arasında ziyaretlere benzemeyecek mi biraz?"

Mary, 'iben öyle düşünmüyorum," dedi. Bir an durakladıktan sonra, "her halde bizleri çok aptal bul-

dunuz, değil mi?" diye sordu. Delikanlıya baktı. Mark Rampion kaşlarını kaldırmış,

itiraz etmek üzereydi.

Mary, sırf nezaket icabı onun hayır demesine meydan vermedi. "Çünkü, biliyorsunuz

ya, biz sahiden de

aptalız. Müthiş aptalız," dedi. Biraz hüzünle güldü. Aptallık kendi muhitinde, bir

kusurdan çok bir m::-ziyet

sayılırdı. Fazla zekâ gösteren, bir centilmen olmamak tehlikesine düşerdi. Zekâ,

güvenilir bir metan değildi.

Fakat Rampion'u tanıdıktan sonra, acaba centilmenlere has güven duygusundan daha

güzel şeyler yok mu

yeryüzünde diye, kendi kendine merak etmeğe başlamıştı. Delikanlının yanımdayken, aptal oluşuyla hiç de
övünmüyodu. '
Rampion, Mary' ye gülümsedi. Onun açık sözlülüğünden hoşlanmıştı. Gen'ç kızın gerçek bir tarafı vardı.
'Bozulmamıştı - daha doğrusu, henüz bozulmamıştı.
Delikanlı, şakalaşarak, "bana Ikalırsâ, siz bîr agent -provocateur'1 süzünüz," dedi. "Kendimden üstün olan
insanların aleyhine, küstahça ve tehlikeli sözler söylemem için, beni tahrik etmeğe çalışıyorsunuz. Ama
benim fikirlerimde zerre kadar küstahlık yok aslında. Sizler, diğer insanlardan daha aptal değilsiniz. Yanıi
yaradılış olarak daha aptal değilsiniz. Yaşayış tarzınızın kurbanlarısınız 'sizler. Yaşayış tarzınız yüzünden,
sanki bütün benliğinizin etrafında bir kabuk bağlanmış, gözlerinize atlara mahsus meşin gözlükler takılmış.
Yaradılış bakımından, bir kaplumba-

1 Metinde Fransızca: /'Tahrik edip konuşturan polis hafiyesi/' — (Çeviren)

ğa, bir kuştan daha aptal 'değildir. Ama Ibir ıkaplunı-bağının yaşayış tarzının, zekâsının gelişmesi için ayrıca
elverişli olmadığını da kaJbul etmek lâzım."
O yaz, birçok defa buluştular. Çoğu zaman kırlarda beraber yürürlerdi. Mark Rampion, rutubetli rüzgâra

karşı, başını eğip kendine yol açan Mary'yi seyredenken, "Ibir 'tabiat kuvvetine

""benziyor," diye düşünürdü.

Maddeden gelen büyük, bir ikuvvet. Bu enerji, bu gürbüzlük, bu sıhhat - şahane

şeylerdi bunlar. Halbuki

Rampion çocukluğunda zayıftı, ikide birde hastalanırdı. Kendinde olmayan bu beden

gücüne hayrandı.

Mary, vahşî bir şiddetle çarpışan kuzeyli bir savaşçı gibi, Yunan ilahesi Diana gibi 'bir şeydi bu kırlarda. Mark

Rampion, günün, birinde, bunu Mary'ye söyledi. Genç kız, Ibu iltifattan hoşlandı.

"Was für ein Atıavisnlıus!2 İhtiyar Alman mürebbiyem, benim için -hep böyle derdi.

Hakkı da vardı galiba.

Ben sahiden Ibiraz iptidaî bir tipim."

Rampion güldü: "Almanca söyleyince gülünç hissini veriyor. Ama 'aslında hiç de sağma değil. İptidaî bir tip!

işte hepimiz böyle olmalıyız. Çağlımızın bütün imkânlarına sahip olan iptidaî tipler.

Zekâsı gelişmiş iptidaî

mahlûklar. Ruhu olan büyük vahşi hayvanlar." Yağmurlu, soğuk bir yazdı. Gene

buluşacakları günün sabahı,

Mary, Rampion'dan Ibir mektup aldı. "Aziz Miss Felpham" cümlesini okudu. İlık defa olarak Mark Rampion'un

yazısını görmek, ona garip bir zevk verdi. "Aptal gibi, gidip ısoğuk aldım. Kendi ken-

? Metinde Almanca: "Ne iptidaî bir tip bu!" (Çeviren)

elimden ne derece tiksindiğimi, kendi (kendime nasıl kızdığımı size anlatamam. Benden

daha müsamahakâr

davranıp, gelecek hafta aynı gün buluşmak üzere, beni mazur görebilir misiniz?"

Mary, Mark Rampion ile tekrar buluştuğu zaman, delikanlının yüzü solgun ve zayıftı;

halâ öksürüyordu.

Mary, sıhhatini sorunca, Rampion âdeta hiddetle, kızın sözünü kesti. Haşin bir sesle,

"çak iyiyim," diyerek

lâfı değiştirdi.

"Blake'i yeniden okudum," dedi; ve Gökyüzü ile Cehennemin İzdivacı' ndan

bahsetmeğe başladı.

"Blake, medenî bir insandı," dedi. İsrarla tekrar etti: "Medenî. Medeniyet demek, ahenkli olmak ve bir bütün

olmak demektir. Akıl, duygu, içgüdü, bedenin hayatı - Blake, her şeyi kendi içine

almanın, her şeyle bir

ahenk kurmanın yolunu buldu. Barbarlık, insanın (bir tarafının gelişmemiş olması,

ahenksiz kalmasıdır.

İüsan beden bakımından .barbar olabileceği gibi, dimağ bakımından da barbar olabilir.

Şehvet bakımından

barbar olduğu gibi, ruh ve duygu bakımından da barbar olabilir. Hıristiyanlık, bizim

ruhumuzu barbar

yapmıştı. Şimdi de ilim, dimağımızı barbar yapıyor. Son medenî insan Blake idi."

Mark Rampion, Yunanlılardan bahsetti; mezar duvarlarına yapılan resimlerdeki o

çıplak, güneşden yanmış

Etrüsklerden bahsetti. "Demek resimlerin aslını gördünüz?" dedi. "Doğrusu sizi kıskanıyorum."

Mary, fena halde utandı. Tarquinia'da resimli mezarları görmüştü; ama hemen hemen

hiçbir şey

hatırlamıyordu. Mary için bunlar, geçen sene annesiyle İtalya'da seyahat ederken

vazifeten görmüş

olduğu

bütün diğer sayısız eski sanat eserlerinden farklı değildi. Aslında bunları sanki boşuna görmüştü. Halbuki

Mark Rampion para Ibulup da İtalyaya gidebilmiş olsaydı...

Delikanlı, "onlar medenîydi," diyordu; "ahenkli bir şekilde ve bir bütün olarak, bütün varlıklariyle yaşamasını

biliyorlardı." Dünyaya, belki de kendi kendine kızmış gibi, bir çeşit hırsla konuşuyordu.

"Hepimiz barbarız,"

dCye lâfa başladı; ama şiddetli bir öksürüğe tutulduğu için, sözü yarıda kaldı. Mary, bu öksürme nöbetinin

bitmesini bekledi. Endişe içindeydi: aynı zaman mahcup olmuş, utanmıştu. Umumiyetle

dikkatle gizlediği bir

zaafı, boş bulunup açığa vuran bir insanı, beklenmedik bir anda yakalamıştı sanki.

"Öksürdüğü için

üzüldüğümü söyleyim mi acaba, yoksa hdç farkına varmamış gibi imi davranayım?"

diye düşünüyordu. Mark

Rampion, bu öksürüğünden bahsederek, Mary'yi düşündüren meseleyi çözdü.

Öksürük nöbeti bitince, "bir de barbarlık diyorduk!" dedi. Tikisiniyormuş gibi konuşuyor, öfkeyle çarpık çarpık

gülümsiyordu. "Bu öksürüğümden daha barbar bir şey duydunuz mu hiç? Medenî bir

ce miyette, hiç

kimsenin böyle öksürmesine müsaade etmezlerdi."

Mary, delikanlının üstüne düşmeğe, nasihat vermeğe başladı. Mark Rampion,

sabırsızlanarak güldü.

"Tıpkı annemin sözleri," dedi, "harfi harfine! Siz kadınlar, hep birbirinize benzersiniz.

Civcivlerinin peşinden

gıdaklayan tavuklar gibisiniz."

"Ama bizler gıdaklamasak, sizlerin hali ne olurdu, bir düşünün!"

Birkaç gün sonra, Mark Rampion, neticeden biraz da endişç duyarak, Mary'yi annesini

görmeğe götürdü.

Falkat endişeleri boş çıktı. Mary ile Mrs. Rampion, ruhen anlaşmak bakımından hiçbir

zorluk çekmediler.

Mrs. Rampion, halâ güzel, elli yaşlarında bir kadındı. Yüzünde sakin bir vakar ve

tevekkül ifadesi vardı. Ağır

ağır, sükûnetle konuşuyordu. Mary, Mrs. Rampion'un tavrının bir tek defa değiştiğini

gördü: Mark çay

hazırlamak için odadan çılkıp d£, oğlundan bahsetmeğe başladığı zaman.

Mark'm annesi, misafire doğru eğilip, gözleri birden bire parlıyarak, "onun hakkında ne düşünüyorsunuz?"

diye sordu.

Mary güldü: "Ne mi düşünüyorum? Kendimden üstün insanlar halkkında hüküm

verecek kadar küstah

değilim ben. Ama onun bir şahsiyet olduğu, mühim bir şahsiyet olduğu besbelli."

Mrs. Rampion, bir baş hareketiyle tasdik ederek, memnun gülümsedi. "Evet o bir

şahsiyettir," diy tekrarladı.

"Ben de hep bttnu söyleyip durdum." Yüzü ciddileşti. "Ah keşke biraz daha sıhhatli olsaydı! Param olsaydı

da, onu daha iyi yetigt'ire'bilseydirr: Sihhatı daima joozuktu. Daha çok itinayla

büyütülmesi gerekirdi. Hayır,

daha çok itinayla değil: çünkü ben elimden geldiği kadar 'itina gösterdim. Ama daha

rahat, daha iyi sıhhî

şartlar içinde büyümesi gerekirdi. Ama nerede! Bendm param yoktu ki!" Mrs.

Rampion başını salladı. "İşte

böyle," dedi. Hafifçe içini

çekti, iskemlesine yaslanarak, kollarını kavuşturdu; gözleri yere dilkili, sessiz kaldı.

Mary hiçbir şey söylemedi. Ne diyeceğini bilemiyordu. Gene utanmıştı; hem fena halde

üzülmüş, hem de

utanmıştı.

Dalha sonra, Mary'yi evine götürürken, Marıt Rampion, "annemi nasıl buldunuz?"

diye sordu.

Mary, "sevdim," dedi, "sahiden çok sevdim. Annenizin yanında, kendi küçüklüğümü, adiliğimi ve kötülüğümü

hissetmeme rağmen, onu gene de çok sevdim. Yani demek istiyorum ki, ona hayran kai

dim; hayran

kaldığım için de sevdim."

Rampion, evet der gibi, başını salladı. "O sahiden hayran olunacak Ibir insandır," dedi.

"Cesurdur,

kuvvetlidir, sağlamdır. Ama fazlasiyle mütevekkildir." "Ama bu, annenizin en

fevkalâde taraflarından

biri bence."

Marls Rampion, kaşlarını çattı: "Mütevekkil olmaması lâzım. Hiç hakkı yok mütevekkil olmaya. İnsan onun

hayatını yaşayınca, mütevekkil olmamalı. İsyan etmeli. Bütün kabahat, o kahrolası din

meselesinde.

Annemin dindar olduğunu söylemiş miydim

size?"

Mary, "hayır ama, onu görünce dindar olduğunu

anladım," diye cevap verdi.

Mark Rampion devam etti: "Annem ruh bakımından bir barbardır. Sadece ruha ve

geleceğe inanır.

Yaşadığımız bugün yok, geçmiş yok, beden yok, dimağ yok. Sadece ruh var, gelecek var.

Bu arada da,

tevekkül var. Bundan daha barbarca bir şey olabilir mi hiç? Annemin isyan etmesi

lâzım."

193

Mary, "sizin yerinizde olsam, onu kendi haline bırakırdım," dedi. "Daha mesut olur böylece. Zaten sizin

isyanınız, iki kişinin isyanına bedeldir."

Rampion güldü: "Benim isyanım, milyonlarca kişinin İsyanına bedeldir."

Rampion yaz sonunda, Sheffield'e geri döndü, biraz sonra da Felphaım'lar, Güneye,

L/ondradaki evlerine

gittiler. İlk mektubu yazan Mary oldu. Mar'k Rampion'dan halber alacağını sanmıştı;

ama delikanlı

yazmamıştı.. Yazması için pe'k sebep yoktu doğrusu. Fakat hernedense, Mary onun

yazacağını ummuştu;

yazmayınca da, hayal kırıklığına uğradı. Haftalar geçti. Nihayet Mary, konuşmaları

esnasında Mark

Rampion'un bahsettiği bir kitabın ismini sormak için bir mektup yazdı. Bu bahane

enıtipüfiten olmakla

beraber, işe yaradı. Delikanlı cevap "verdi. Mary teşekkür etti. Mektuplaşmağa

başladılar.

Noel'de Rampion Londraya [geldi. Bazı yazıları gazetelerde yayınlanmıştı; ve delikanlı,

şimdiye kadar

görmediği bir şekilde para sahibi olmuştu. On İngiliz Lirası vardı, ve bu parayla canının istediğini yapabilirdi.

Londırada bulunduğunu, ıgeri dönmeden ancak bir gün önce Mary'ye bildirdi.

Mary, Mark Rampion'un (günlerdir Londrada olduğunu öğrenince sitem etti: "Ama

niçin bana önceden haber

vermediniz?"

Mark Rampion, "başınıza belâ olmak istemedim," diye cevap verdi.

"Ama çok sevineceğimi (biliyordunuz."

"Sizin burada kendi ahbaplarınız var." Mark

13

194

SES SESE KAKSI

Rampion, istihzayla gülümseyerek, "zengin ahbaplarınız var," demek istiyordu.

Mary, delikanlının ne kastettiğini anlamamazlık-tan gelerek, "ama siz de benim

affibabım değil misiniz V diye

sordu.

"Bunu söylediğiniz için teşekkür ederim."

Mary, sahte tavırlar takınmadan, cilve yapmadan cevap verdi: "Ahbabım olduğunuz

için de ben size teşekkür

ederim."

Genç kızın bunu açıkça söylemesi, (duygusunu..! samimiyet ve sadeliği Mark Rampion'a

dokunmuştu.

Mary'nin kendisinden hoşlandığını, kendisini beyendi-ğini biliyordu tabiî. Ama bunu

bilmekle duymak

arasında bir fark vardı.

Mark Rampion, "öyleyse, size daha önceden yazmadığıma pişmanım," dedi. Bunu

söyler söylemez de,

söylediğine gene pişman oldu; çünkü böyle konuşmakla iki yüzlülük etmişti: Mary'den

uzak 'kalmasının asıl

sebebi, fena karşılanmak korkusundan değil, gururundan ileri 'geliyordu. Mary'yi

gezdirecek parası yoktu;

ondan bir şey kabul etmeğe de razı değildi.

Mark ale Marlk Rampion öğleden sonrasını foer.'i-ber geçirdiler; ve mantık dışı,

nfepetsiz bir saadet

duydular.

Mary, delikanlıdan ayrılmak zamanı gelince, "önceden bana haber verseydiniz, ibu

akşam şu can sıkıcı

toplantıya gitmeğe söz vermezdim," diye tekrar etti.

Mark Rampion, gene alaycı (bir tanla konuşmağa başlayarak, "eğleneceksiniz orada,"

dedi. Mary'yi pa-

ralı sınıfın bir üyesi saydığı zaman, onun hayatına dair yaptığı bütün imâlarda bu alay

vardı zâten.

Delikanlının yüzünden o saadet ifadesi silindi. Mary'nin yanında kendini o kadar mesut

hissettiği için, birden

bire biraz içerler gibi oldu. Böyle bir şey hissetmiş olması aptallıktı. Arada Ibir uçurum varken, bu uçurumun

bir kenarında kendisi, karşı kenarında da Mary bulunurken, mesut olmanın ne mânası

vardı? Daha acı bir

tavırla, "eğleneceksiniz orada," diye tekrar etti. "Güzel yemekler, şaraplar, kibar insanlar, nükteli konuşmalar,

sonra da tiyatro. İdeal bir gece değil mi bu?" Sesinde vahşî bir küçümseme vardı.

Mary, dertli, üzgün gözlerle Mark Rampion'a baktı; beraber geçirdikleri ıbu öğleden

sonrasını, delikanlının

şimdi durup dururken niçin zehir etmeğe kalktığını merak ediyordu. "Neden böyle

konuştuğunuzu ben

bilmiyorum," dedi; "siz kendiniz biliyor musunuz?"

Mary'den ayrıldıktan çok sonra da, bu sual Mark Rampion'un kafasında çınlayıp

durdu: "Siz kendiniz biliyor

musunuz?" Elbette biliyordu.

Aralarında bir uçurum olduğunu da biliyordu.

Paskalya haftasında, Stanton'da yeniden buluştular. Bu arada (bir hayli

mektuplaşmışlardı; ve Mary,

Stanton'u havan toplariyle haritadan silip süpürme-meğe kalkan asker ahbabından bir

evlenme teklifi alınıştı.

Bu teklifi reddederek, eşini dostunu hayretler içinde bırakmış, (biraz da üzmüştü. "

Mary'nin annesi İsrar etmişti: "O kadar iyi bir genç ki!"

Malûm. Ama insan onu ciddiye alalhilir mi hiç?"

"Ne diye ciddiye almasın?"

Mary, "nasıl olsa, o gerçekten mevcut değil," diye devam etti. "Tam mânasiyle bir varlık değil. Bir yığın et.

îşte o kadar. İnsan, mevcut olmayan biriyle evlenemez ya." Rampiön'un müthiş canlı

olan yüzünü düşündü.

Bu yüz sanki yanıyordu; keskin ve pırıl pı-rıldı. "İnsan bir hayaletle evlenemez ya! Bu hayalet, elle tutulur,

biçimsiz bir yığın et de olsa! Hele bu hayalet, biçimsiz bir yığın et olunca, insan

büsbütün evlenemez

onunla." Mary, katıla katıla gülmeğe başladı.

Mrs. Felpham, azametli bir tavırla, "ne demek istediğini anlamıyorum," dedi.

Mary, "ama ben ne demek istediğimi biliyorum," diye cevap verdi. "Ben biliyorum ya!

Bu vaziyette asıl mühim

olan şey de benim bilmem."

Rampion ile beraber kırlarda yürürken, Mary, bu sağlam, bu sapasağlam asker

hayaletinin ortadan na • sil

yok edildiğini delikanlıya anlattı. Mark Rampion hiçûir şey söylemedi. Uzun bir

sessizlik oldu. Mary, hem

hayal kırıklığına uğramış, hem de hayal kırıklığına uğradığı için utanmıştı. Kendi

kendine, "galiba bana

evlenme teklif etmesi için onu zorlamağa kalktım," deldi.

Günler geçti. Rampion isessiz ve dertliydi. Mary bunun sebebini sorunca, delikanlı,

istikbalinden üzüntüyle

bahsetti. Yaz sonunda üniversiteyi bitirecekti: bir meslek edimriesiv gerekiyordu.

Bekleyecek parası da

olmadığı için, hemen girebileceği tek meslek öğretmenlikti.

SES SESE KAHŞI

197

"Öğretmenlik!" Mark Rampion, dehşet ve korkuyla tekrar etti: "Öğretmenlik!

Üzülmeme şaşıyor musunuz

hâlâ?" Ama öğretmenlik, delikanlının bedbahtlığının tek sebebi değildi; (başka sebepler de vardı. Kendi

kendine düşünüyordu: "Onunla evlenmek istediğimi söylesem, acaba bana güler mî?"

Güleceğini

sanmıyordu. Ama Mary reddetmese bile, ondan böyle bir şey istemek doğru muydu?

Kendisinin yaşamak

zorunda olduğu bu hayat tarzına, Mary'nin de katlanması doğru muydu? Belki de

Mary'nin şahsî serveti

vardı. O zaman da Mark Rampion'un şerefine halel gelecekti.

Delikanlı yüksek sesle sordu: "Beni bir pedagog olarak tasavvur edebiliyor musunuz

hiç?" Anlaşılan, bütün

günahlar bu pedagogun sırtına yükleniyordu.

"Sizde yazmak ve resim yapmak kabiliyeti varken, ne diye öğretmen olacaksınız? Sırf zekânız sayesinde

geçinebilirsiniz."

"Acaba? Öğretmenlik hiç olmazsa emin bir iş."

Mary, karşısındakini âdeta küçümseyen bir edayla sordu: "Ne diye emniyet

istiyorsunuz sanki?"

Rampion güldü: "Siz de haftalık bir ücretle yaşamak zorunda Ikalsaydmız, bir hafta

önceden haber alarak

kovulmak tehlikesinde olsaydınız, bunu sormazdınız hiç. Para, insanın cesaretini ve

kendine olan güvenini

arttıran şeylerin en Ibaşında gelir."

"Eh, öyleyse o bakımdan para iyi bir şey; çünkü cesaret ve kendine güvenmek

meziyettir insanda."

Uzun zaman hiç konuşmadan yürüdüler. Nihayet Rampion, Mary'ye bakarak "eh, ne

yapalım. Buna kendiniz

istediniz," dedi. Gülmeğe gayret etti. "Cesaret

ve kendine güvenmek meziyetmiş; bunu siz söylediniz. Ben yükselip sizin ahlâk

ölçülerinize varmak

istiyorum sadece. Cesaret, kendine güven! Sdzi sevdiğimi söylüyorum."

Gene uzun bir sessizlik oldu. Mark Rampion bekliyordu; kalbi sanki ikorlkuyla

atıyordu.

Nihayet, "ne dersiniz?" diye sondu. Mary, delikanlıya doğru döndü; onun elini alıp öptü.

Hem evlenmelerinden önce, hem de evlenmelerinden sonra, Mark Rampion, zenginliğin

yarattığı bu iki

meziyete birçok defalar hayran kaldı. Mary'nin zoruyla, Mark Rampion öğretmenlikten

tamamiyle vaz geçti;

ve geçinebilmek için sadece zekâsına güvendi. Mary'nin kendi kendine güveni ise, iki

ifişiye yetecek kadar

boldu.

Mary, "ben Ibir öğretmenle evlenmem," diye direnmişti. Evlenmedi de. Stanton-in-Teesdale'deki kilise

yararına verilen müsamerenin dışında, piyesleri hiçbir yerde oynanmamış bir tiyatro

yazariyle; bir tek tablosu

satılmamış bir ressamla evlendi.

Mark Raımpion, "açlıktan öleceğiz," diye bir kehanette bulundu. Açlık korkusu, bir hortlak gibi peşini

bırakmıyordu. Bu hortlakla o kadar sık karşılaşmıştı ki, varlığım inkâr edemezdi.

Mary, "saçma!" dedi. İnsanların açlıktan ölebile-ceklerini aklı hiç almıyordu.

Tanıdıkları arasında, hig "

kimsenin aç kaldığını görmemişti. "Saçma!" dedi. Sonunda da istediği oldu.

Güvenilmez bir yolu tutarsa, bunun asıl acısını Mary çekeceği için, Mark Rampion

böyle bir yolı sapmaktan

çekiniyordu.

SÜS SİSE KAKSI

199

"Senin sırtından (geçmemem," dedi. "Senin paranı yiyernem."

Mary, "ama benim paramı yemiyorsun ki!" diye dayattı. "Ben sadece sana para yatırıyorum. İyi kâr etmek

ümidiyle sermaye veriyorum sana. !Bir iki sene sen benim sırtımdan geçineceksin ki,

ben de ömrümün

sonuna kadar senin sırtından geçinebileyim. Bir i§ anlaşması bu. Düpedüz bir

dalavere!"

Gülmemek, Mark Rampion'un elinde değildi.

Mary devam etti: "Uzun zaman benim sırtımdan pek geçinemezsin nasıl olsa. Sekiz yüz lira bitip tükenmez

sanma."

Nihayet Mark Rampion, kanunî faiz yüzdesiyle, Mary'den sekiz yüz İngiliz lirasını

ödünç almağa razı oldu.

Kendi çevresine her nedense ihanet ediyormuş gibi, bunu istemiye istemiye yaptı.

Hayata sekiz yüz İngiliz

lirasiyle başlamak! Bu pek kolay bir işti: zorluklardan kaçınmak, haksız bir üstünlük

elde etmekti bu! Eğer

kendi sanat istidadına kargı bir sorumluluk duymasaydı, bu parayı reddedip; ya

cebinde bir tek metelik

olmadan edebiyat sahasına atılmak tehlikesini ümitsizce göze alır; yahut da güvenilir bir iş olan öğretmenliği

seçerdi. Parayı almağa nihayet razı olunca, Mary'nin akrabalarından hiçbir zaman

yardım görmemesini şart

koştu, Mary de bu şartı kabul etti.

Mary gülerek, "bana bir şeyler vermek için can attıklarını hiç sanmam ya!" dedi.

Mary haklı çıktı. Tahmin ettiği gibi babası, bu uygunsuz evlenmeğe karşı müthiş bir

nefret, duydu. Babası

sayesinde zenıgin olmak tehlikesi pek yoktu Mary için.

200

Ağustosda evlenip, hemen Avrupaya seyahate çıktılar. Dijon'a kadar trenle gittikten

sonra, Güney-Doğu

istikametinden İtalya'ya doğru yürümeğe başladılar. Rampion, ilk defa olarak

İnigilte.renin dışına çıkmıştı.

Fransanm o garip yeniliği; henüz yaşamağa başladığı 'bu yeni hayatın, elde ettiği bu

yeni hürriyetin bir

timsali göründü ona. İçinden geçtikleri bu memleket gibi, Mary îde yepyeni bir insan

oluvermişti. Mary'de

sadece kendine güven değil, Mark Rampion'a tamamiyle garip ve fevkalâde görünen bir

pervasızlık da vardı.

Rampion, bazı küçük hâdiselerin' tesirinde ¦kalmıştı. Meselâ günün birinde Mary, yedek

ayakkabılarını,

geceyi geçirdikleri çiftlikte unutmuştu. Ancak ertesi akşam geç vakit bunun farkma

vardı. Rampion geri

dönüp, ayakkabıları almalarını teklif etti. Mary buna razı olmadı.

"O ayakkabılar gitti artık," dedi. "Uğraşmanın hiçbir faydası yok. Unutalım o ayakkabıları."

Mark Rampion, Mary'ye bir hayli kızdı. "Artık zengin olmadığını unutma," diye

direndi. "Sağlam bir çift

ayakkabıyı sokağa atacak durumda değilsin. Memlekete geri dönünceye kadar yenisini

alamayız sana."

Seyahatleri için yanlarına az miktarda para almışlardı; ve ne olursa olsun, bundan

fazlasını

harcamayacaklarına da yemin etmişlerdi. Rampion, "memlekete geri dönünceye

kadar," diye tekrar etti.

Mary sabırsızlandı: "Biliyorum, biliyorum. Yalın ayak yürümesini öğrenirim."

Sahiden de öğrendi.

Bir akşam, bir çiftliğin ambarında, samanların üstünde yatarlarken, Mary, "meğer ben serseri olmak

için dünyaya gelmişim," dedi. "Saygıdeğer foil* insan olmama/k öyle bir hoşuma gidiyor iki, anlatamam sana!

İptidaî bir tip oluşum meydana çıkıyor gene. Sen her şeye fazla aldırıyorsun, Mark.

Kırlarda yetişen

zambakları düşünsene!"1 "*

Rampion, düşüncelere daldı: "Halbulki isâ fakir bir adamdı," dedi. "Yarının ekmeğini ve ayakkabısını tedarik

etmek çok mühim bir iş sayılsa gerek onun ailesinde. Nasıl oluyor da, gelecekten bir

milyoner ağzıyla

bahsedebiliyor?"

Mary, "İsâ, tabiatın yarattığı düklerden biriydi de ondan," diye cevap verdi. "Bir dük olarak dünyaya geldi.

Tanrının, bir kirala bağışladığı hakları, ona da bağışladığını hissediyordu. Para

kazanarak milyoner olanlar,

hep o parayı düşünüp (dururlar; yarın âkibet-lerinin ne olacağı, onların beynini müthiş

kurcalar. Halbuki

İsa'da, gerçek düklerde görülen bir duygu vardı; hiçbir zaman müşkül vaziyete

düşemeyeceğini biliyordu.

Sonradan asalet unvanı elde etmiş iş adamlarına, fabrikatörlere filân benzemezdi o.

Gerçek bir aristokrattı.

Üstelik de bir sanatkâr, bir dahî idi. Düşüneceği çok mühim şeyler vardı; ekmekten,

ayakkabıdan ve

yarından çok daha (mühim şeyler." Mary bir an sustuktan sonra, aklına sonradan

gelmiş gibi ilâve etti:

"Bundan başka, İsâ, saygıdeğer (bir insan da

1 İncil (St. Matthew vi, 28)'de bir parçaya imâdır: "Kırlarda yetişen zambakları düşün.

Nasıl da büyürler.

Halbuki ne çalışırlar, ne de iplik bükerler.

Fa1<at gene de size söylüyorum: En şahane kılığında Hazreti Süleyman bile, bunlardan

biri kadar süslü

değildir." — (Çeviren)

değildi. Dış görünüşe hiç aldırmazdı. Dış görünüşe ehemmiyet verenler, 'bunun

karşılığını görürler. Ama biz

ikimizin, birer bostan korkuluğu kılığında olmamız, bana vız gelir."

Rampion, "kendine bir sürü (güzel iltifatlarda bulundun" dedi. Fakat karısının

«sözlerini; onu kendini hiç

zorlamadan, 't»biî bir şekilde, kayıtsızca yaşamasını uzun uzun düşündü. Ve Mary'nin

iptidaî bir tip oluşuna

gıpta etti.

Mary'nin serserilikten başka, hoşlandığı diğer birçok tşeyler de vardı. İngiltereye

döndükten sonra, bir yere

yerleşip kocasiyle iberalber sürdüğü, hiç de şairane olmayan hayattan, hemen hemen

aynı zevki alıyordu.

Mary, o kadar çocukça bir hevesle yemek pişiriyordu ki, kocası onu bu işi yaparken

gördüğü zaman,

"Trianon Şatosunda Marie-Antoinette" diye isim talkmıştı ona.

Delikanlı, evlenmeden önce Mary'yi ikaz etmişti. "iyice düşün taşın" demişti; "fakir olacaksın. Gerçekten fakir.

Senin züğürt ahbapların gibi, senede bin İngiliz Lirasiyle geçinen fakirlerden değil yani.

Hizmetçin, uşağın

olmayacak. Yemek pişireceksin, sökük dikeceksin, ev işi göreceksin. Hoşuna gitmeyecek

bu hal."

Mary, gülüp geçmişti: "Asıl senin hoşuna gitmeyecek bu hal," diye cevap vermişti. "Ben yemek pişirmesini

öğreninceye kadar, asıl senin hoşuna gitmeyecek."

Mary, Mark Rampion ile evlendiği zaman, tavada yumurta bile pişirmemişti ömründe.

Ne gariptir ki, Mary'nin bir şeyler yapmak hevesi - sahici bir ocakta yemek pişirmek,

sahici bir süpürge

makinesi, sahici bir dikiş makinası kullanmak hevesi - çocukça, Marie - Antoinette - varı heves, ilk ayların

yeniliğinden ve heyecanından sonra da geçmedi. Mary, bütün bunlardan zevk almağa

devam ediyordu.

"Artık geri dönüp, kusursuz bir hanımefendi olamam hiçbir zaman," derdi. "Kusursuz bir hanımefendi olsam,

patlarım sıkıntıdan. Ev işinin, idarenin, çocuklara bakmanın bir hayli sıkıntılı ve sinir bozucu işler olduğu

malûm. Ama, hayatın hergünkü basit olaylariyle hiçbir bağı olmama/k; günlük, elle

tutulur gerçekler

dünyasından bambaşka bir âlemde yaşamak - işte bu çok daha beter." r

Rampion da aynı fikirdeydi. Sanatı ve düşünceyi bahane ederek, hayatın gerçeklerinden

uzaklaşmak

istemiyordu. Resim yapıyor, yazı yazıyor; bu arada da, Mary'ye eve işinde yardım

ediyordu.

Mark Rampion'un iddiası şuydu: "Çiçeklerin, güzel ve temiz bir boşluk içinde

yetişeceğini ummamalı.

Çiçeklere, ince toprak, balçık ve gübre lâzım. Sanata da lâzım bunlar."

Rampion için, fakirlerin hayatını yaşamak bir çeşit manevî zaruretti. Rampion, -rahat

ralhat geçinecek bir

gelir sağladığı zaman bile, İkan kocanın sade bir tek hizmetçileri vardı; ve ev işinin

büyük bir kısmını

kendileri yapıyorlardı. Rampion için, bir noblesse oblige, daha doğrusu bir roture

oblige' meselesiydi

1 Metinde Fransızca: "Noblesse oblige," asalet icabı; yani asıl olan insan asilce hareket etmeli. "Ro-204

bu. Zenginler gibi yaşamanın, maddî güçlüklerden uzak, rahat 'bir hayat sürmenin, -

kendi sınıfına karşı,

kendi çevresine karşı 'bir ihanet olacağını hissediyordu. Yerinden kımıldanmayıp,

uşaklara para vererek

onları ikendi hesabına çalıştırmakla, sanki annesinin hâtırasına hakaret etmiş, ölen

.annesine, "ben senden

üstünüm, senin yaşadığın hayatı toen yaşıyamam," demiş olacaktı.

Zaman zaman Rampion, (bu manevî zaruretten nefret »ediyordu; bu yüzden saçma ve

(gülünç şeyler

yapmak zorunda kaldığını hissediyordu; ve nefret ettiği bu manevî zarurete lkarşı isyan

etmeğe kalkışıyordu.

Meselâ Mary'nin, sabahlan, geç vakitlere kadaı: yatakta yatmak huyunu !bu derece

ayıplaması, gülünç hir

şeydi. Mary, tembel olduğu sabahlar, yataktan kalkmazdı; ve kalkmadığı için de, zerre

kadar dert edinmezdi.

Mary'nin yataktan kalkmadığını ilk gördüğü gün, Rampion sahiden üzülmüştü.

"Ama bütün gün yatakda yataımazsın ya!" diye direnmişti.

"Ne diye yatmayacak mışım?" "Ne diyesi var mı? Yatamazsın da ondan." Mary, kılını kıpırdatmadan, "pek

âlâ yatabilirim. Yatıyorum da!" demişti.

Rampion (bunu ayıpladı. [Hislerini tahlil edince, ayıplamasının doğru olmadığını sezdi.

Ama gene de

ayıpladı. Kendisi daima erken kalkmağa mecbur olduğu, kendi çevresindekiler daima

erken kalkmağa

mecbur olture

oblige," aşağı sınıf icabı; yani aşağı sınıflara mensub olan insan, ayak takımına uygun bir şekilde

hareket etmeli. — (Çeviren)

SES SESE KAESI

205

dukları için, Mary'yi ayıplıyordu. Diğerleri kalkıp çalışırlarken, ibir insanın yatakta

yatmasını ayıp buluyordu.

Her nedense, geç kalkmak, haksızlığa bir de hakaret eklemek gibi ibir 'şey oluyordu.

Bununla beraber,

lüzum yokken kendisi erken kalkmakla, erken kalkmak zorunda olanlara zerre 'kadar

yardım etmediği de

besbelliydi. Hiçbir sebep yokken erken kalkmak, kilisede şapkasını çıkarmak gibi, sırf

İbir saysı ifadesiydi.

Aynı zamanda ıbu, bir yatıştırma hareketi, bir kefaret vererek vicdanın

susturulmasıydı.

Rampion, "insan böyle bir şey duymamalı," diye düşündü. "Eski bir Yunanlının böyle bir şey duyması

mümkün mü hiç?"

Akıl almaz böyle şeyi! Fakat bu duyguyu her ne kadar foeğenmese de, gene aynı şeyi

duymakta devam

ediyordu.

"Mary, benden daha sağlam bir insan" diye düşündü; ve Walt Whitman'm, hayvanlara dair mısralarını

hatırladı: "Didinip, hallerinden şikâyet ederek sızlanmazlar. Karanlıkta uykusuz kalıp,

işledikleri günahlar için

göz yaşları dökmezler." İşte, Mary dc böyleydi; ve iyi bir şeydi bu. Hem mükemmel bir hayvan olmak, hem

de mükemmel bir insan! işte ideal buydu. Fakat Mary, sabahları yataktan kalkmayınca,

onu gene de

ayıplıyordu. Ayıplamamağa gayret ediyor. ama gene de ayıplıyordu. İsyan edip, bazan

kendi de vazifeten

öğlelere kadar yatakta yatıyordu. Vicdan bakımından barbar olmamağı bir vazife

biliyordu. Ama tembelliğinin

keyfini gerçekten sürebilmesi için, pek uzun zaman lâzım geldi.

Mary'de Rampion'u üzen ıtek şey yaltakta tembellik etmek huyu değildi. Evlendikleri

ilk aylarda, gizlice ve

kendi inançlarına aykırı olarak Mary'yi birçok defalar ayıpladı. Mary, çok geçmeden,

gizli tutulan bu

hoşnutsuzluğun alâmetlerini sezdi; ve kocasının kendisini ayıpladığını görünce, daha da

çok ayıplaması için,

ayrıca gayret gösterdi. Böyle davranmanın, Mark Rampion'a sadece faydası

dokunacağına inanıyordu.

Mary, Mark Rampion'a, "seni gidi akılsız koca softa!" dedi.

Mark Raımpion, (bu alaya içerledi; çünkü bunun, hiç de yersiz olmadığını (biliyordu.

Bir dereceye kadar

yaradılış bakımından, daha çok da aldığı terbiye yüzünden, sahiden yarı yarıya softaydı.

Babası öldüğü

zaman küçük bir çocuktu; onun Iterbiyesine, faziletli ve dindar annesinden basta, hiçbir ikimse .karışmamıştı.

Annesi, çocuğun varlığında, içgüdülere ve bedene dayanan bütün unsurların ortadan

kaldırılması, inkâr

edilmesi için, elinden geleni yapmıştı. Mark' Rampîon büyüyünce, annesinin

öğrettiklerine kargı isyan

etmişti; ama bütün davranışiyle değil, sadece dimağiylö isyan etmişti, isyan ettiği bu

hayat [görüşü, kendi

benliğinin bir parçasıydı. Mark Rampion, kendi kendisine karşı savaşıyordu. Bunun

korkunç bir günah

olduğunu annesinden öğrenmesine nağmen, Mary'nin ahlâk meselelerinde gösterdiği

rahat ve aristokratik

müsamahayı, nazarî olarak beğeniyordu. Mary'nin, yemekten içmekten, öpüşmekten,

dansetmekten, şarkı

söylemekten, panayırlardan, tiyatrolardan, ve her türlü eğlenceden candan zevk

alabilmesine hayrandı.

207

Buna rağmen, evlendikleri o ilk günlerde, Mary'nin sakin ve kayıtsız bir tavırla, bazı

meseleleri ele alışı,

kocası için bir darbe olmuştu; çünkü şimdiye kadar o meselelerden, dehşet ve korkuyla,

ancak kanun dışı

cinsî münasebetler ve zina diye bahsedildiğini duymuştu. Mark Rampion'un aklı için bir

darbe değildi Ibu;

(çünkü aklı, fibir an düşündükten sonra, kabul ediyordu böyle şeyleri;) fakat benliğinin çok daha derinleri için

bir darbeydi. (Mary, hayattan büyük zevk alabilen, çok eğlenebilen bir insandı; ve genç

kadının bunu açıkça

itiraf etmesi, rahat rahat gülebilmesi, mükemmel iştahı, yapmacıksız şehveti yüzür-den

de, Rampion,

benliğinin tâ derinlerimde gizli bir acı duyuyordu. Çocukluğunda kendisine aşılanan

softalıktan

vazgeçieibilmesi, çok uzun sürdü. Annesine karşı duyduğu sevginin, âdeta nefrete

döndüğü anlar da oldu bu

arada.

"Beni böyle yetiştirmeğe hakkı yoktu," dedi. "Bir Japon bahçevanınm, bile bile ıbir ağacı budayıp bodur

bırakması gibi bir şey bu. Hakkı yoktu."

Bununla beraber, Mary gibi, soylu bir vahşî olarak dünyaya gelmediğine memnundu.

İçinde bulunduğu

şartlar yüzünden, bu soylu vahşiliği zorla ve güçlükle öğrenebildiğine memnundu. Daha

sonraları,

evlendikten çok seneler sonra; yenilikler, darbeler ve beklenmedik hâdiselerle dolu o ilk aylarda kurulması

imkânsız olan bir samimiyeti kurabildikleri zaman; Mark Rampion bu meseleleri

karısiyle konuşabildi.

Duyduklarını anlatmağa çalıştı: "Yaşamak senin için kolay bir iş," dedi. "İçgüdülerinle yaşıyorsun.

Kozasından çıkan bir böcek gibi, nasıl hareket ede-

ceğini doğuştan biliyorsun. Bu öyle basit, öyle basit ki!" Başını salladı: "Bilgini 'kendi-gayretinle elde

etmedin. Hayatta başka başka yollar olduğunu hiç farketmedin."

Mary, "yani ben aptalın biriyim," dedi. » "Hayır, bir kadınsın."

"Aynı şeyi söylemenin nâzik bir şekli ibu." Mary'nin sözleri sadece görünüşte

mantıksızdı: "Ama iben

olmasaydım, senin halin ne olurdu, bunu merak ediyorum. Benimle hiç

karşılaşmasaydın, şimdi ne

yapacağını merak ediyorum." Mary, duygu bakımından mantıkî olan bu iddiayı kısım

kısım ele aldı.

Mark Rampion, "şimdiki halim neyse o olurdu; şimdi ne yapıyorsam, onu yapardım,"

dedi. Fakat tabiî ki, bu

söylediğine Ikendi de inanmıyordu. Karısına ne kadar borçlu olduğunu; onun verdiği

örnek ve ileri ısürdüğü

fikirler sayesinde ne kadar çak §ey öğrendiğini herkesten iyi biliyordu. Ama ûVEary'yi

kızdırmak hoşuna

gidiyordu.

Mary isyan etti: "Bunun doğru olmadığını biliyorsun."

"Bal gibi doğru."

"Hayı, yalan. Yalan olduğunu ispat etmek için, çocukları alıp 'gitmek, birkaç ay seni kendi haline bırakmak

isterdi canım. Bensiz ne (hallere düştüğünü görmek isterdim."

Mark Rampion, insanı çileden çıkaran bir sükûnetle, "halim mükemmel olurdu," dedi.

Mary'nin yüzü kızardı, gerçekten içerlemteğe başlamıştı. "Peki, öyle olsun," dedi^

"sahiden gideceğim. Bu

sefer sahiden gideceğim."

Mary, daha önceleri de bu tehdidi savurmuştu. İkisi de çabucak öfkelendikleri için, karı koca bir hayli kavga

ederlerdi.

Rampion, "git," dedi. "Ama unutma ki, bu gidiş oyununu iki kişi de oynayabilir. Sen beni bırakıp gi' dince, ben

de seni bırakıp giderim."

Mary, tehditler savurmağa devam etti: "Bensiz ne hallere düşeceğini göreceğiz."

Mark Rampion, "ya sen?" diye sordu.

'Ya ben ne demek?"

ı

"Bensiz senin halinin, sensiz benim halimden daha güzel mi olacağını sanıyorsun?"

Mary ile Mark Rampion, ıbir müddet birbirlerine sessizce baktılar. Sonra, aynı anda,

katıla (katıla gülmeğe

başladılar.

14

ONUNCU BÖLÜM

'Spandrell, "muntazaman kullandığım 'bir teknik vardır," diye tekrar etti. "Bedbaht olanları, hayatlarından

memnun olmayanları, aktris olmak isteyenleri, yahut da dergilere yazılar yazmağa

kalkışıp reddedildikleri

için kendilerini âmes incomprises1 zannedenleri seçerim." Spandrell, zavallı küçük

Harriett Watkins vak'asını

ele alıp övünerek, bu vak'ayı başka kadınlara da teşmil ediyordu. Harriett ile serüvenini hiç süslemeden,

olduğu gibi anlatsaydı, pek muazzam bir marifet sayılmayacaktı. Harriett, öyle yürekler

acısı, öyle âciz bir

mahlûktu ki, onu herkes mahvedeibilirdi nasıl olsa. Fakat Spandrell'e göre, kızın

hikâyesi, yüzlerce vak'adan

biriymiş gibi umumî bir şekil alınca, bir yemek kitabı diliyle anlatılınca (Mrs. Beeton'-

un yemek tarifelerinden

biri gilbi: "bedbaht olanlaı seçmeli") son derece tesirli oluyordu. "Başlangıçta onlara karşı müşfik, çok müşfik

davranmalı; öyle aklı başında, öyle temiz ve masum olmalı iki! Gerçekten bir ağabey

gibi! Onlar da sizi

fevkalâde bir şey sayarlar; çünkü tabiî, ömürleri boyunca, iş adamlarına has fikirleri ve hırsları olan [basit

erkeklerden başka

1 Metinde Fransızca: Değeri olmasma rağmen, kimsenin anlayıp takdir etmediği bir

insan. — (Çeviren)

hiç kimseciklerle tanışmamışlardır. Siz, sanattan anladığınız ve bütün meşhur

adamlarla tanıştığınız için,

sadece para düşünmediğiniz ve görüşlerinizi sabah gazetelerine göre ayarlamadığınız

için, düpedüz

fevkalâde sanırlar sizi." Küçük Harriett'in yüzündeki o ürkek hayranlık ifadesini

hatırlayarak, "aynı zamanda,

sizin karşınızda Ibiraz da dehşet duyarlar," diye ilâve etti. "Siz, hiç mazbut olmamakla beraber, öyle yüksek

(bir sınıftan geliyorsunuz ki! Büyük eserlere ve büyük adamlara öyle alışık ve onlarla

öyle içli dışlısınız ki!

Hem fevkalâde iyi bir insan, hem de o kadar yaramazsınız ki! O kadar bilgili, o kadar çok seyahat etmiş, o kadar parlak bir şekilde kozmo-^polit ve West - End'lisiniz1 iki! (Banliyölerde oturanların, West-End'den nasıl bahsettiğini bilmem hiç duydunuz mu?) Siz, De Reszke sigaralarının ilânlarında resmi çıkan ve Golden Fleece2 nişanını taşıyan beye benziyorsunuz tıpkı. Evet, sizin karşınızda dehşet duyarlar; ama aynı zamanda size tapınırlar. Siz o kadar anlayışlısınız; umumiyetle hayata, ve blhassa onların ruhuna dair bilginiz o kadar geniş ki! Üstelik de, alelade erkekler gibi çapkın ve edepsiz değilsiniz, zerre kadar değilsiniz.

Size tam mânasiyle güvenebileceklerini hissederler; ve ilk haftalar size güvenebilirler de. Onları tuzağa alıştırıyorsunuz. Onları ıtama-miyle ehlileşjtfriyorsunuz, onlara bir güven duygusu

1 Londra'nın bütün büyük tiyatro, sinema ve "mağazalarının bulunduğu merkez mahallesi. — (Çeviren)

*** 11)29 yılında Bıvrgonya Dükü Philip tarafından bir şövalyelik teşkilâtının ismi. — (Çeviren >**

veriyorsunuz. Onları öyle bir yetiştiriyorsunuz ki, arada sırada kardeşeesine sırtlarını şöyle bir okşadı-ğımz, veya bir dayı tavrıyla alınlarını şöyle bir öptüğünüz zaman, ürkmüyorlar artık. Bu arada,

onları güzellikle kandırıp, ufak tefek sırlarını öğreniyorsunuz; onları aşka dair

konuşturuyorsunuz.

Erkek arasında konuşuyormuş gibi, sanki onlar da sizin yaşınızda, sizin kadar hazin

hayal kırıklıklarına

uğramış ve acı tecrübeler geçirmiş gibi, siz de aşktan bahsediyorsunuz. Siz (bunu

yaptığınız zaman,

onlar hem müthiş utanıyorlar (ama tabiî, utandıklarını söylemiyorlar) ; hem de son

derece

heyecanlanıyorlar; ve böyle konuşmanızı, kendilerine büyük bir iltifat sayıyorlar. Bu

yüzden düpedüz

bayılıyorlar size. Nihayet, zamanı gelince, onlar iyice ehlileşip korkularını kaybedince, son perdeyi

sahneye koyuyorsunuz: Kendi odanızda çay içeceksiniz - zerre kadar çekinmeden

odanıza gidip

gelmeğe iyice alıştırılmışlardır zâten. Çaydan soma da sizinle yemeğe gidecekleri için,

acele etmeğe

hiç lüzum yoktur. Etraf gittikçe kararır; ve siz, hem hayal kırıklığıyla, hem de içli bir şekilde aşkın

sırlarından bahsedersiniz; ortaya kökteyler çıkarırsınız -çok sert kökteyler - konuşmağa devam

edersiniz ki, onlar da" dalgın dalgın, hiç düşünmeden (kokteylleri yuvarlasınlar. Sonra, ayaklarının

dibine, yere oturup.. tamamiyle platonik bir şekilde, tatlı tatlı, aya.k bileklerini

okşamağa başlarsınız.

Kendi elinizin ne yaptığından sanki zerre kadar haberiniz yokmuş gibi, bir taraftan da

aşk

felsefesinden dem vurmağa devam edersiniz. Eğer buna içerleyen olmazsa, kokteyller de

tesirini

göstermişse, işin sonu igüç olmasa.

213

gerek. Daha doğrusu, işin sonu bana güç gelmedi hiçbir zaman." Spandrell kadehine

biraz daha konyak

koyup içti. "Fakat işin en hoş tarafı, bundan sonra, yani onlar sizin metresiniz olduktan sonra başlar.

Sokrates-varî bütün marifetlerinizi işte o zaman ortaya dökersiniz. Onların cinsî

mizaçlarını geliştirirsiniz, çok

uslu, çek tatlı, ve çok sabırlı bir şekilde davranarak, onları şehvetin bütün rezaletlerine alıştırırsınız. Malûm

ya, bunu yapmak mümkün; onlar ne kadar saC olurlarsa, bunun yapılması da o derece

kolaylaşır. Son

derece saf kaldıkları halde, akim alamayacağı kadar ahlâksız yapabilirsiniz onları."

Mary isyan etti: "Öyle olacağından şüphe etmiyorum ama, bunu yapmanın mânası ne?"

Spandrell, sanki tiyatro oynuyomuş. gibi, sinik bir tavırla, "bu bir eğlencedir," dedi.

"İnsana vakit geçirtir, iç

sıkıntısını giderir."

Mark Rampion, gözlerini kahve fincanından ayırmadan konuştu: "Her şeyden fazla bu

bir öç almadır;

kadınlardan hıncını almanın !bir yoludur bu. Kadın oldukları için, cazip oldukları için, onları cezalandırmanın

bir yoludur. Kadınlara karşı, kadınların temsil ettikleri şeye karşı duyduğun nefreti

ifade etmenin bir yoludur.

Kendi kendine karşı "duyduğun nefreti ifade etmenin de bir yoludur bu." Mark

'Rampion, o pırıl pırıl, berrak

gözlerini, Spandrell'in yüzüne birden bire itham edercesine dikerek devam etti:

"Spandrell, sen kendi

kendinden gerçekten nefret ediyorsun, îşte, senin derdin de (bu. Hayatın kaynağından,

esas temelinden

nefret ediyorsun. Çünkü bunu inkâr edemeyiz, cinsiyetin esas bir şey olduğunu inkâr

ede-

meyiz. Halbuki sen, cinsiyetten nefret ediyorsun; nefret ediyorsun."

"Ben mi?" Kadınlara ve cinsî zevklere 'karşı duyduğu aşırı düşkünlük yüzünden

ayıplanmağa alışık olan

Spandrell, yepyeni bir ithamla karşılaşmıştı.

"Yalnız sen değil. Bütün bu adamlar." Mark Ranıpion, başman sert bir hareketiyle, lokantada bulunanları

gösterdi. "Saygıya lâyik insanlar da cinsiyetten nefret ediyor. Hemen hemen herkes

nefret ediyor cinsiyetten.

Çağımızın hastalığı bu. Brigh* hastalığı1 derler ya, ben de buna İsâ hastalığı diyorum.

Daha doğrusu İsâ ile

Newton'un hastalığı; çünkü bundan, Hıristiyanlar kadar ilim adamları da sorumlu.

Büyük iş adamları da

sorumlu. Hazreti İsâmn. Newton'un, ve Henry Ford'un hastalığı bu. Üçü bir araya gelip,

bizi öldürdüler gibi

bir şey. Bedenimizden canımızı çekip kopardılar: içimize tıka basa nefret doldurdular."

Rampion'un aklı fikri bu konuyla dolu idi. Bütün, gününü, bunu sembolik bir şekilde gösteren bir resmî çizmekle geçirmişti. Ellerinde teşrih bıçakları, îbir ameliyat masasının bir ucunda Hazreti İsâ, öbür ucunda da önlüklü bir cerrah gösteriliyordu. İsa'nın bsline, çarmıha gerildiği sabah olduğu gibi, sadece kısa bir bez parçası sarılıydı. Ameliyat masasının üstünde, perspektive uygun bir şekilde kısaltılmış, tabanlar; seyirciye doğru dönük, yarı teşrih edilmiş bir adam, mıhlanmış gibi yatıyordu. Karnındaki korkunç yara-

1 İsmini Dr. R. Bright'dan abın bir böbrek hastalığı — (Çeviren.)

dan dışarı sarkıp yere dökülen barsaklan; ön planda yatan, bıçaklanmış kanlı kadının barsaklariyle karışıyordu. Bu barsaklar, sembolik bir değişmeyle, bir yığın canlı yılan şeklini alıyordu. Resmin fonunda, siyah kömür ocakları ve bacalarla dolu tepelerin gittikçe uzaklaşan manzarası görünüyordu. Resinin bir kenarında, İsa'nın arkasında, insanları canlı canlı teşrih edip kesmenin manevî neticesini temsil eden iki melek duruyordu. Melekler, kanatlarını açmış, yükselmeğe çalışıyorlardı; ama uğraşmaları boşunaydı; çünkü ayaklarını yılanların düğümlerinden kurtaramıyorlar, bütün gayretlerine rağmen yeryüzünden

yükselemiyorlardı.

Mark Rampion, resmini düşünerek, "İsâ ile ilim adamları, bizi canlı canlı kesiyorlar,"

dedi. "Bıçakla-riyle

vücutlarımızı delik deşik ediyorlar."

Spandrell direndi: "Ama ne diye delik deşik et-miyeeeklermiş bizi? Belki de

vücutlarımız canlı canlı kesilmek

için yaratıldı. Utanmak denilen birşey var; bu çok mânîdar. Vücuttan ve vücudun

faaliyetlerinden utanmak

gelir daima içimizden. Bu, vücudun, kat'iyetle ve tabiatiyle alçak olduğunu gösteren bir alâmettir."

Rampion isyan etti: "Kat'iyetle ve tabiatiyleymiş! Sa;ma! Önce şunu bil ki, utanma

duygusu, kendiliğinden

içimizden gelen bir duygu değildir. Yapmacık bir şeydir, doğuştan değil de, sonradan

elde eddleı bir şeydir.

İnsanları herhangi bir şeyden utandırabi-1 irsiniz. Siyah bir ceketle kahverengi bir

ayakkkaJbı giydikleri için,

bozuk bir şiveyle konuştukları için, veya burunlarının ucunda bîr su damlası olduğu için 216

SES SESE KAHŞI

ölesiye utanabilirler. Herhangi bir şeyden, vücut ve vücudun faaliyetleri dahil, herhangi bir şeyden

utanabilirler. Ama bu vücuttan utanma, tıplu diğer utanmalar gibi uydurma [bir şeydir.

Savile Row'daki1

terziler, siyah ceketle kahverengi ayakkabı giymekten gelen utanmayı icat ettikleri gibi, Hıristiyanlar da

vücuttan utanmayı icat etmişlerdir. Hıristiyanlardan önce bu çeşit utanma hemen

hemen hiç yoktu. Eski

Yunanlılara bakın, Etrüsk'lere bakın."

Bu eski isimler, Mary'ye Stanton'un tepelerindeki kırları hatırlattı. Mark Rampion tıpkı eskisi gibiydi. Şimdi

daha kuvvetliydi sadece. O gün ne kadar ¦hastı 'bir hali vardı! Mary, sıhhatli ve zengin olduğu için kendinden

utanmıştı. Acalba Mark'ı şimdi sevdiği kadar o zamanlar da sevmiş miydi?

Spandrell, uzun ve kemikli elini kaldırdı: "Malûm malûm! Asil, çıplak ve eski

zamanlarda yaşamış insanlar!

İsveç jimnastiğiyle yetişmiş şu putperest adamlar, foizim itamamiyle yeni bir icadımız

bana kalırsa.

Hıritiyanlara eziyet etmek istediğimiz zaman onları öne sürüyoruz. Ama onlar

gerçekten mevcut muydu? Bu

hususta şüphelerim var benim."

Mary, Tarquinia'daki resimleri düşünerek, "ama onların san'atına baksanıza!" dedi Etrüsk resimlerini, ikinci

defa olarak Mark ile beraber görmüştü; bu sefer sahiden görmüştü.

Spandrell, "evet, bizim san'atımıza da baksanıza!" diye cevap verdi. "Bundan üç bin yıl sonra

1 Londranın bütün önemli ve pahalh terzilerinin bulunduğu sokağın ismi. — (Çeviren)

yapılacak kazıda, Royal Academy'nin heykeller odasını keşfettikleri zaman, Yirminci

yüzyıl Londralılarının,

mahrem yerlerini ıbir incir yaprağıyla örtüklerini, bebeklerine herkesin önünde meme

verdiklerini, parklarda

birbirlerine çırıl çıplak sarıldıklarım söyleyecekler."

Rampion, "keşke Londralılar bütün bunları ya-pabilseler!" dedi.

"Evet ama, yapmıyorlar. Sonra - şu utanma meselesini işimdilik bir tarafa bırakalım - mistik tecrübenin ilk

şartı olarak, din uğruna dünya nazlarını feda etmek meselesine ne dersiniz?"

Rampion ellerini çırptı; iskemlesinde arkaya'doğru yaslanarak, gözlerini havaya kaldırdı: "Vay, vay!" dedi;

"demek iş bu hale döküldü, ha? Mistik tecrübe ve din uğruna dünyanın bütün hazlanm feda e'tmek!

Zamparanın hayata karsı duyduğu nefretin yeni bir şekli de bu!"

Spandrell, "ama ciddî söylüyorum..." diye söze başladı.

"Yoo, ben de ciddî söylüyorum. Anatole France'm Thais'ini okudun mu?"

Spandrell, hayır der gibi başım salladı.

Rampion, "oku," dedi. "Oku. İptidaî bir kitap elbette. Bir çocuk kitabı. Ama insan, 'bütün çocuk k'-taplarım okumadan (büyümemeM. Onu oku, sonra gel de, din uğruna bütün hazlan feda etmökten ve mistiK tecrübelerden bahset bana."

Spandrell, "okuyacağım," dedi. "Bu arada benim söylemek istediğim sadece şuydu: Din uğruna dünya

nazlarını feda eden insanların (bildiği bazı şuur hallerini, diğer insanlar bilemezler."

"Malûm. Ama vücudunuzu tabiatın gerektirdiği gibi kullanırsanız, yani ona da değer verirseniz; din; uğruna
dünya nazlarını feda edip insanları canlı canlı kesenlerin hiçbir zaman bilemeyeceği şuur hallerine
erişebilirsiniz."
"Ama canlı canlı insan kesenlerin şuur halleri,, kendilerini vücudun zevklerine verenlerin şuur hallerinden
daha üstün."
"Yani deliler, aklı başında olanlardan daha üstün demek istiyorsun. Ben bunu kabul etmiyorum. Akıı
başında ve ahenkli bir insan olan eski Yunanlı, her iki şuur halinden de azamî şekilde faydalanmasını b;-
liyordu. Kendi benliğinin bir kısmını öldürecek kadar aptal değildi. Bir denge buluyordu. Bu kolay değil,
tabii. Hattâ müthiş güç. Birbiriyle barışması georeken kuvvetler, esas itibariyle birbirine düşman.
Şuurlu olan ruh; benliğin şuursuz, maddî, insiyaki kısmının faaliyetlerine içerliyor. Birinin yaşaması,
diğerinin-ölümü; diğerinin ölümü, Ibirinin yaşaması demek. Ama akh başında insan, hiç olmazsa bir denge
bulmağa çalışıyor. Halbuki aklı başında olmayan Hıristiyanlar,, benliğimizin yarısını çöp tenekesine
atmamızı istediler. Şimdi de ilim adamları ve iş adamları gelip, Hî-risUyanların bize bıraktığının yansını da

atmamızı, istiyorlar. Ama ben, benliğimin dörtte üçünün ölü olmasını istemiyorum.

Canlı olmayı,

tamamiyle canlı olmayı tercih ediyorum. Hayat uğruna, benliğin bütünlüğü uğruna

isyan etmenin

zamanı geldi."

Spandreü, "ama sana göre, bu çağı İslah etmeğe hiç lüzum olmasa gerek," dedi. "Bu çağ, oburca yemek

içmek, eğlenmek, ve önüne gelenle yatıp kalkmak, bakımından bir altın çağı."

Mary güldü: "Siz Mark'ın aslında ne kadar softa-olduğunu hele bir bilseniz! Tanı

mânasiyle ihtiyar bir softadır

o!"

Kocası, "softa değil," dedi, "sadece aklı başında bir insanım ben." Sonra gene Spandrell'e döndü: "Sen de

herkes gibisin. Çağımızın bu soğuk, medenî şehvet düşkünlüğü ile eski insanlarda

gördüğümüz gerçek.,

cinsi hayatı aynı şey sanıyorsun. Eski insanlarda sağlam bir duygu vardı - bilmem ki

buna ne demeli -

erkeklik organlarına tapınma diyelim. Geçmişte hayata dinî bir hava veren de buydu

işte. Aristophanes'in

Akarnyalılarını okudun değil mi?"

Spandrell, homurdanarak başını salladı: "Şu-İsveç jimnastiği meraklılarını ikide birde başımıza, kakma ne

olur!"

Rampion devam etti: "Ama çağımızın şehvet düşkünlüğü ile eskilerin erlik organlarına tapmaları aynı şey

değil. Çağımızın şehvet düşkünlüğü, Hıristiyanlığın sadece tersyüz edilmiş bir şekli.

Dünya nazlarını feda

edenler, vücudu hakir görüyorlar; ve bunu şehvet düşkünlüğü ile ifade ediyorlar. Hakir

gör-mes nefret etmek!

İşte demin de aynı şayi söylüyordum. Kendi kendimizden nefret ediyoruz, hayattan

nefret, ediyoruz. Sizler

için sadece iki şık var: Ya önünüze gelenle yatıp kalkmak, ya da bütün haeları feda

etmek. Ölümün iki ayrı

şekli. Ne diyorsunuz, Hıristiyanlar bile, erkeğin erlik organına tapınmanın ne ol-

duğunu, bu Allahsız nesilden (bir hayli daha iyi anh-yoîiardı. Evlenme duasmdaki o

cümleyi hatırlıyor

musunuz: 'Vücudumla sana tapmıyorum.' Vücutla tapınmak, işte asıl cinsiyet bu! Bizim

ileri görüşlü

gençlerimizin heyecansız ve medenî bir şekilde birbirleriyle yatıp kalkmalariyle bu çeşit cinsiyet arasında bir

benzerlik olduğunu sanıyorsanız, sahiden pek fena yanılıyorsunuz."

Spandrell, "bizim medenî eğlencelerimizde bir ölüm kokusu olduğunu kabul etmeğe

hazırım," diy^ cevap

verdi. Sönen purosunu, nefes çeke çeke yeniden yakmağa çalıştığı için, ikesik kesik ,

konuşuyordu:

"Eğlencelerimizde bir koku var... ucuz lavanta... bayat ter kokusu... sık sık düşünürüm de... cehennemin

havası... böyle koksa gerek." Kibriti attı. "Ama öteki şık başka; muhakkak ki ölüm yok onda. Meselâ İsa'da

veya St. Franeis'de ölüm yok."

Rampion, "yer yer var," dedi. "Onlar da yer yer ölüydü. Evet, kabul, bir bakımdan çok canlıydılar; ama

hayatın yarısını hesaba katmadılar. Hayır, hayır, onlar da işe yaramazlar. Artık onların lâfını etmemek gerek.

İsa'dan da bifctun, St. Francis'den de; fena halde bıktım onlardan."

Spandrell, "peki, ya şairlere ne dersin?" diys sordu. "Shelly'nin bir ceset olduğunu söyleyemezsin ya!"

Rampion, "Shelley mıi!" diye bağırdı. "Sakın Shelley'den bahsetme bana." Şiddetle başını saJladı. "Yoo,

yoo! Fecî bir şey var Shelley'de. İnsan cinsinden değil, insan değil o. Bir periyle,

kabuksuz beyaz bir

sümüklü böceğin karması o."

„„·

Spandrell, "yok canım, yok canım,": diye.direndi: ' Evet, Shelley nefis filân ama, içinde kan yok, İçi, yapışkan

ve sulu bir çamurla dolu sanki. Kanı yok, sahici kemikleri ve toarsakları yok.' Sadece

yumuşak etten ve

beyaz bir usareden ibaret. Ya Shelley'-nin ruhundaki o korkunç yalan! Kendi kendine

ve herkese karşı,

dünya gerçekte dünya değilmiş de, ya cennet ya da cehennemmiş gibi tavırlar takmışı!

Kadınlarla yatmanın,

gerçekte kadınlarla yatmak değil de, iki meleğin elele tutuşması olduğunu sanması: Öf!

Kadınlara karşı nasıl

davrandığını düşünün hele! Ayıp, sahiden ayıp! Tabiî kadınlar bu davranışa ba-

bayılıyorlardı - yâni bir

müddet için bayılıyorlardı. Kendilerini safi ruh hissediyorlardı bu sayede; ama bir müddet sonra da, intihar edecek hale geliyorlardı. Safi ruh! Halbuki Shelley, herkes gibi, şehvete düşkün bir mektep çocuğundan başka bir şey değildi: ama hem Dante hem de Beatrice olduğunu, hattâ onlardan da yaman olduğunu kendisine de, başkalarına da yutturmak istiyordu. Fecî, fecî! Onun bir tek mazereti vardı: Böyle olmamak elinde değildi her halde. Yeryüzüne bir erkek olarak gelmemişti o. İçinde bir mektep çocuğunun cinsî isteklerini taşıyan, peri cinsinden kabuksuz bir sümüklü böcekten farksızdı. Bir d3 onun o korkunç illetim düşünün: Hiçbir şeyi açılc açık söyleyememek illetini. Her şey, ya bir meleğin harpı, yahut da Eflâtûnvari bir hayaldi onun gözünde. 'Tarla Kuşuna Kaside'yi hatırlıyor musunuz? 'Selâm sana şen ruh! Sen bir kuş değilsin asla!" Rampion, hatiplerin sözüm ona "mânîdar" tarzını gülünç bir şekilde taklit ederek, şiiri okudu.

"Shelley, her zaman yaptığı gibi, gene sahte tavırlar takınıyor; geno kendi kendini aldatıyor. Tarla kuşunun bas:1; bir kuş olmasına; kanı, tüyleri, yuvası olmasına; tırtıl böceklerini iştahla yemesine katlanamazdı. Öylj şey olur mu hiç? Zerre kadar şairane değil bu; fazla kaba bir şey bu! Tarla kuşunun, (bederusiz bir ruh olması

gerekiyordu. Kansız, kemiksiz! Havalarda uçan bir çeşit kabuksuz sümüklü böcek.

Başka bir şey cip

beklenemezdi aslında; çünkü Shelley kendi de, uçan bir kabuksuz sümüklü böcekti.

İnsan kendi dışında bir

şeyi yazamaz gerçekte. Eğer kabuksuz bir sümük' lü böcekseniz, ele aldığınız konu bir

tarla kuşu da olsa,

gene kabuksuz sümüklü böceklere dair yazarsınız. Allah verse de..." Rampion, aşırı ve komik bir öfkeyle

konuşuyordu: "Allah verse de, o tarla kuşu, Tobit'-in Kitabındaki1 serçeler kadar akıllı olsa! Shelley'-nin

gözünün içine, koskocaman, güzel ıbir pislik dü-şürüverse! Tarla kuşunun ibir kuş

olmadığını Söyleyen

Shelley'ye iyi bir ders olurdu bu! Şen ruhmuş! Şu işe bak! Şen ruhmuş!"

1 Selâhiyeti mevsuk olmamakla ve Kitabı Mukad-desenin dışında bırakılmış olmakla

beraber, bazı

mezheplerce mukaddes sayılan eski Musevilere ait bir din kitabının ismi. — (Çeviren)

ON BÎRINCÎ BÖLÜM

Lucy'nin 'bulunduğu yerlerde, yaşamanın mahremiyeti kalmaz, hayat onun çevresinde

umuma açık bir yer

olurdu. Lucy, etrafında ne kadar çok kalabalık olursa, her şeyin de o kadar çok

eğlenceli olacağına inanırdı.

Eğlenceli kelimesi belki yerinde değildi; fazla kuvvetli bir kelimeydi. Fakat eğlenceli

olmasa bile, her şey

daha patırdılı olur, gürültüsüyle insanı daha çrtk oyalardı. Spandrell ile Rampion'lanrı bütün akşam kendi

kendilerine oturup sakin sakin ¦konuştukları köşe, genç kadın lokantaya ayak bastıktan

beş dakika sonra,

göz açıp kapatmcaya kadar, iç odadan gelen gürültülü ve içkili bir kalalbalığm

baskınına uğradı. Cuhtbert

Arkwright, bunların en gürültücüsü ve en sarhoşuydu. Hem alkole hem de san'ata

düşkün olduğu için,

gürültü yapmağı ve sarhoş olmağı presiip edinmişti. Bağırıp çağırdığı, sağı solu rahatsız ettiği zaman;

san'attan anlamayanlara karsı san'atı koruduğunu sanırdı. Sarhoş olunca, meleklerin

safında, Baudelaire ile,

Edgar Poe ile, De Quincey ile beraber olduğunu; akılsız ve ruhsuz ayak takımına karşı

cephe aldığını

hissederdi. Zamparahklariyle övünmesinin sebepleri de; saygı değer insanların Blake'i

deli saymaları;

Bowdler'in Shakespeare'in metninden ahlâka aykırı sandığı parçalan çıkarara'c

224

b!; KAKJ1

yayınlaması; Madame Bovary yazarının mahkemeye verilmesi; gerçekten edebî

araştırmalar yaptığınızı dair

bir vesika göstermediğiniz takdirde, Bodleian kütüphanecisinin, Earl of Roehester'in

Sodom'unıı okumanıza

razı olmamasıydı. Cuthbert Arkwright, yerli edebiyatın ve yabancı edebiyatların bazı

açık saçık örneklerini,

az sayı ve paballı baskılar halinde yayınlamakla geçinirdi; ve bunu yaparken de, kendi

kendini aldatıp,

san'ata hizmet ettiğini sanırdı. Yüzü, çiğ bir et parçası gibi kırmızı; patlak yeşil gözlü, sarışın bir adamdı.

Ablak yüzü neş'e içinde, bağıra çağıra hatır sorarak yaklaşıyordu. Willie Weaver,

kayıtsız tavırlarla, Cuthbert

Arkwright'in peşinden geliyordu. Willie Weaver, uzun burnunun üstünde gözlükleri

olan, durmadan

gülümseyen, ıboyuna gevezelik eden. neş'eyle fıkır fıkır kaynayan, ufak tefek bir

adamdı. Willie Weaver'in

arkasından gelen Peter Sli-pe, tıpkı Willie Weaver'in boyunda, ve onun gibi

gözlüklüydü: ama teni kül rengi,

sönük, büzülmüş, ses-S'z bir insandı.

Üçü yaklaşırken, Spandrel], "reçetesiz satılan bir ilâcın ilânına benziyor bunlar," dedi.

"Slipe, bir hastanın hiç

ilâç almadan önceki halini; Weaver, bir şişe aldıktan sonraki halini; Cuthbert ise, tam

tedavinin korkunç

neticesini gösteriyor."

Lucy bu şakaya halâ gülmekteyken, Cuthbert Arkwright, onun elini kendi eline aldı.

"Lucy!" diye avaz avaz

bağırdı. "Meleğim benim! Allah aşkına, ne diye kurşun kalemle yazarsınız hep?

Yazınızı bîr türlü

okuyamıyorum. Bu gece sırf tesadüfen buraya geldim."

SES SESE KAJKŞI

Walter, "demek burada buluşmaları için herife yazmış," diye düşündü. "Bu bayağı, ahmak, maskara herife!"

Willie Weaver, Mark Rampion, ile Mary'nin elini sıkıyordu. "Büyük adamlarla

karşılaşacağımı hiç

bilmiyordum," dedi. Mary'nin önünde eğildi: "Üstelik güzeller de burada." Mary, erkekçesine, gürültülü bir

kahkaha attı. Willie Weaver, kızacağı yerde, sevindi buna. "Vallahi Deniz Kızı

Meyhanesi1 burası!" diye

devam etti.

Spandrell, masanın üstüne eğilip, Walter'in yanına oturan Peter slipe'a sordu: "Halâ şu antikalarla mı

uğraşıyorsunuz siz?" Peter, British Museum'de Asu:~ medeniyeti uzmanlarından

biriydi.

Cuthbert, gümbür gümbür 'bağırıyordu: "Ama niçin kurşun kalemle, niçin kurşun

balemle?"

"Mürekkep kullandığım zaman, parmakların öyl-3 kirlenir ki!"

Cuthbert, "ben o mürekkebi öpe öpe temizlerim," dedi; ve halâ tuttuğu elin üstüne kapanarak, Lucy'-nin zayıf

parmaklarını öpmeğe başladı.

Lucy güldü: "Bir dolma kalem satın almam daha hayırlı olur bence," dedi.

Walter, bedbaht bedbaht ibu hali seyrediyordu. Olur muydu böyle şey? Bu kaba saba,

iğrenç soytarıyla?

Cuthbert, "sizi gidi nankör!" dedi. "Ama şimdi Rampion ile konuşmalıyım ben."

1 "Mermaid Tavern" Kraliçe Elizabeth devrinde, Shakespeare ve diğer piyes

yasarlarının btüuştuklan

meyhane. — (Çeviren)

15

226

SES SESE KABŞI

Dönerek Rampion'un omuzuna şak diye vurdu; aynı anda, öteki elini de Mary'ye

sallıyordu.

"Aman ne mükellef bir ziyafet!" Willie Weaver, bir çay ibriği gibi, hafif hafif kaynayıp duruyordu. İbriğin ucunu

şimdi Lucy'ye doğru çevirmişti: "Ne müthiş bir sofra sohbeti! Ne..." Tam yerinde olan cümleyi, herkesi

hayretler içinde bıraikacak olan cümleyi bulabilmek için, bir an 'durakladı. "... Atina-vari ne genişlemeler bu!

Eflâtun'u gölgede bırakan ne müthiş cümbüş bu!"

Lucy, "Atina-varî genişlemeler de ne demekmiş?" diye sordu.

Wdllie, açıklamağa başladı: "Yani demek istiyorum ki, bizim burjuva ve Pecksniff - varî dar kafamıza karşılık

bir genişleme..."1

Cuthbert, Rampion'u kandırmak •istercesine soruyordu: "Yayınlamam için ne diye

bana bir eserinizi

vermiyorsunuz?"

Rampion, Cuthbert'e 'ters ters 'baktı: "Kitaplarımın, müstehcen yayınlarla beraber

satılmasına can attığımı

mı sanıyorsunuz?"

Spandrell, "ama o zaman 'kitapların, değerli kitapların yanı başında satılır," dedi.

Meselâ Aristo'nun

eserlerinin yanında..."

Cutbert, avaz avaz bağırarak itiraz etti.

Willie Weaver, "Victoria devrinin bir meşhur adamını, Pericles devrinin bir meşhur

adamıyla kıyas-

1 Pecksniff, Charles Dickens'in "Martin Chuzzlewit" adlı romanında hep

hayırseverlikten ve iyilikten dem

vuran, fakat hakikatte kötü ka'Mi. ve iki yüzlü olan bir adamın ismi. — (Çeviren)

layın," dedi. Gülümsedi; mesuttu, güzel konuşuyor-yordu.

Burgonya şarabı, Peter Sliipe'ı coşturacağına daaa üzgün yapmıştı; şarap, onun

doğuştan gelen

sönüklüğünü ve hüznünü arttırmıştı sanki.

Peter Slipe, "BeatrJce'den ne haıber?" diye Wal-ter'e sordu. "Beatrice Gilray'den ne halber?" Hıekır-dı;

hıçkırdığını belli etmemek için de, öksürüyormuş gibi yaptı. "Artık Edebiyat

Dünyası'n&a. çalıştığı için, onun

sık sık görüyorsunuz her halde." „

Walter, Beatrice Gilray'i haftada üç defa gördüğünü ve daima afiyette bulduğunu

söyledi.

Slipe, "bir daha görüşünüzde benden selâm söyleyin ona," dedi.

Willie Weaver, "hazimsiz Oarlyle'm horultuiu geğirmeleri!" diye nutuklar çekiyordu; gözlüklerinin arkasında

gözleri sevinçten parlıyordu. Bu nüktenin tam mânasiyle isabetli olduğundan emindi. En

güzel cümlelerini

söyledikten sonra her zaman yaptığı gibi, hafiften bir öksürdü. Bu öksürüğü şöyle

yorumliyab: liriz: "Buna

gülmek isterdim, bunu alkışlamak isterdim; ama alçak gönüllü olduğum için böyle

davrana-mıyorufn."

Lucy, "horultuiu neler?" diye sordu. "Benim cahil olduğumu unutmayın lütfen."

Willie, "demek ormanda vahşî bir kuş gibi, doğuştan tatlı tatlı ötüyorsunuz,"1 dedi. "Bu asil kon-1 Milton'un L'Allegro adlı şiirinden bir mısra: "Warbling his native wood - notes wild."

— (Çeviren)

yaktan 'biraz daha alabilir miyim? Yüzü kızaran Hip-pocrene."1

"Bana karşı fena davrandı, son derece fena davrandı." Peter Slipe sızlanıyordu. "Ama ona kin "beslediğimi

sanmasını istemiyorum,"

Willie Weaver, konyağı içip, dudaklarını şapırdattı. Dinî bir şarkıdan iki mısraı yanlış

olarak tekrarlayıp,

"sağlam sevinçleri ve su gibi akan zevkleri ancak İsrail kavminin çocukları bilir,"2

dedi; ve kendinden

memnun olduğunu gösteren Jhafif öksürüğ'i tekrar duyuldu.

Spandrell, "Cuthbert'in kabahati," diyordu, "san'-at ile müstehcen yayınları, birbirinden iyice ayırd etmesini

öğrenmemiş olmasıdır."

Peter Slipe, "elbette," diye devam ediyordu, "kendi evidir, canının istediğini yapar; ama vaktinde haber

vermeden beni kapı dışarı edişi..."

Başka bir zaman, Walter, bu garip hikâyeyi, bir de zavallı küçük Slipe'm ağzından

dinlemekten pek,

hoşlanabdlirdi. Falkat, Lucy yanında olduğu için, Peter Slipe'a ilgi göstermeyi biraz güç buluyordu.

1 Hippocrene, güzel san'atlarm ve şiirin dokuz mabudeleri tarafından mukaddes sayılan

Helicon

dağında bir çeşmenin ismidir. Pegastıs adlı kanatlı atın, ayağım yere vurmasiyle

topraktan fışkırmıştır.

— (Çeviren)

2 Bu iki mısraın 'aslı "sağlam sevinçleri ve tü-Jcenmeyen hazineleri, ancak İsrail

kavminin çocuklan bilir"

dir:

Solid joys and lasting treasures

None but Zion's children know. — (Çeviren}

Lucy, "bazan merak ederim," diyordu; "belki de Victoria devrinde yaşayanlar, bizlerden daha çok eğlenirlerdi.

Bir şey ne kadar yasak olursa, keyfi de o kadar çok artar. İnsanların sahiden zevkle

içtiğini görmek

istiyorsanız, Amerika'ya (gidin.1 Victoria devri İngiltere'sinde her şey yasaktı. Meselâ sevişmek yasak olduğu

için, Amerika'lılar viskiyi ne kadar coşkunlukla içiyorlarsa, Victoria devri insanları da her halde aynı

coşkunlukla sevişiyorlardı. Atina-varî genişlemelere pe>k inanmıyorum galiba; yani bu genişlemelerde

bizim payımız varsa ıdemek istiyorum..."

Willie Weaver, "öyleyse Pecksniffi, Alcibiades'e terciu ediyorsunuz," dedi.

Lucy omuzlarını silkti: "Pecksniff ile alış verişim olmadı ki!"

Peter, "bilmem, bir kaz sizi gagaladı mı hiç?" diyordu.

Walter, dikkatini topluyarak sordu: "Ne yaptı mı?'

"Bir kaz gagaladı mı sizi?" "Hayır. Öyle bir şey hatırlamıyorum." "Sert ve kuru »bir dokunuştur bu." Slipe,

nikotinle lekeli işaret parmağını havaya kaldırdı. "Beatrice de öyledir işte. Gagalar insanı. Gagalamaktan

zevk alır. Ama aynı zamanda çok iyi kalbli olabilir. Kendina has bir şekilde iyi kalbli

davranmak

hususunda israv eder. Eğer bu çeşit iyi kalbliliği beğenmezseniz, sizi gagalar.

Gagalaması iyi

kalbliliğinden ötürüdür. Bu

1 1919 ile 1933 yılları arasında Amerikada içki yasağı vardı. —• (Çeviren)

hep böyleydi. Ben de karşı koymazdım ona. Ama sanki bir kaatilmişim gilbi, beni neden

evinden kovdu?

Üstelik şu sıralarda oda bulmak o kadar güç ki! Üc hafta bir pansyonda oturmak

zorunda kaldım. Orada

yemekler öyle..." Peter Slipe ürperdi.

Walter, kendini tutamayıp gülümsedi: "Her halde acelesi vardı, bir an önce Burlap'ı sizin yerinize

yerleştirmek istiyordu."

"Ama bu kadar acele etmesinin sebebi ne?" "Ne olacak? Eski aşkını defedip, yenisini almak istiyordu

onun yerine."

Slipe, "ama aşkın bununla ne ilgisi var?" diye-sordu. "Yani Beatrice'in aşkla ne ilgisi var?"

Willie Weaver söze karıştı: "Çok ilgisi var. Yüzde yüz ilgisi var. O yaşlı ve emekliye ayrılan bakireler yok mu!

en şiddetle aşık olan hep onlardır." ı. "Ama Beatrice'in ömründe 'bir aşk macerası olmadı."

Willie, zafer kazanmış bir adamın edâsiyle, "işte, şiddetle âşık olması da bu yüzden ya!"

dedi. "Beatrice

emniyet supapım sıkı sıkı kapamış; ikendi duygularına baskı yapıyor. Karımın bana

anlattığına göre iç

çamaşırları Pıhryne'ye1 yakışaoa'k şeylermiş düpedüz Tüyler ürpertici bir hal bu!"

Lucy, "belki de iyi giyinmekten hoşlanıyordur," dedi;

1 Phryne, eski Yunanlıların en ünlü kibar fahişelerinden biridir. Hem Praxiteles'in hem

de Apeîles'in

Venüs'üne modellik ettiği söylenir. — (Çeviren

Willie Weaver, başını salladı. Bu faraziyeyi fazla basit buldu. "O kadın, kapkaranlık bir çukur gibi şuursuz,"

dedi, bir an durakladı; sonra, "karanlıkta kurbağaların boğuştuğu bir çukur," diye devam etti; ve bu başarısını

kutlamak için, alçak gönülle öksürdü.

* * *

Beatrice Gilray, pembe ipekten bir gömleğin söküklerini dikiyordu. Otuz beş

yaşındaydı, ama- daha genç

görünüyordu; daha doğrusu, yaşı olmayan bir insan hissini veriyordu. Teni temiz ve

tazeydi. Çukura

kaçmamış ve etrafı kırışıksız gözleri pırıl pırıl parlıyordu. Keskin hatlı ve azimli yüzü, çirkin sayılamazdı;

fakat burnunun biçimi ve yukarı doğru kalkışı, aslında oldukça {komikti; gözlerinin

parlak birer boncuğu

andırması, büzülen ağzı, yuvarlak ve inatçı çenesi yüzünden biraz saçma bir mahlûk

hissini veriyordu. Ama

insan, Beatrice Gilray ile alay edebileceği gibi; onunla bir olup başkalariyle de alay

edebilirdi; çünkü herhangi

bir şeyin tuhaf tarafını görebileceği, Beatrice'in dudaklarının biçiminden anlaşılıyordu; yuvarlak, şaşkın

gözlerinde ise, alaycı ve yaramaz bir merak vardı.

Beatrice dikiyor, saat tıkır tıkır işliyordu. Sir Isaac Newton'a göre, uçsuz bucaksız

geçmişi, uçsı\z bucaksız

gelecekten ayıran hareket halindeki saniye zamanın içinde, önüne geçilmez bir kuvvetle

ilerliyordu. Yahut

da, Aristoteles haklı ise, gerçekleşebilecek şeylerin bir kısmı, her saniye gerçekleşiyor; ve sonu gelmeyen bir

makama parçasını ilelebet yutan bir insan

gibi, şu yaşadığımız an hiç kımıldamadan duruyor, geleceği içine çekiyordu. Beatrice

arada sırada esniyor;

böylece mümkün olan bir şeyi gerçekleştiriyordu. Şöminenin yanında, bir sepette yan

yatan karı dişi kedi,

mırıl mırıl mırıldıyor; gözleri henüz açılmamış, alacalı bulacalı dört yavrusunu

emziriyordu. Oda duvarlarının

rengi, çuha çiçeği sarışıydı. Kitaplığın, en üst rafında duran ve Asur medeniyetine ait

olan kitapların

üzerindeki toz tabakası, günden güne ka-* lınlaşıyordu. Beatrice bu kitapları, Peter

Slipe yukarı katta kiracı

olarak oturduğu sıralarda satın almıştı. Burlap'm kurşun kalemle sayfalarına notlar

yazdığı bir kitap, yani

Pascal'm Düşünceler'i masanın üstünde açık duruyordu. Saat hep tıkır tıkır işliyordu

Birden bire sokak kapısı çarpılarak kapatıldı. Beatrice, pembe ipek gömleği bırakıp,

ayağa fırladı.

Kapıdan hole bakarak, "sıcak sütünüzü 'içeceksiniz, unutmayın sakın, Denis," dedi.

Berrak, keskin ve emir

veren bir sesi vardı.

Burlap, paltosunu asıp, kapıya yaklaştı. O ağır başlı ve zarif "Sodom"

gülümsemelerinden biriyle, tatlı tatlı

sitem etti: "Oturup beni beklenıeyeceık-tiniz."

Beatrice yalan söyledi; "Bitirmek zorunda olduğum bir iş vardı da, ondan oturdum."

"Doğrusu, bana karşı pek şeker davrandınız.' Burlap'ın, sözlerine yer yer serpmekten hoşlandığı bu şirin

halk tâbirleri, hassas bir (kulağa son derece garip gelirdi. Mark Rampion vaktiyle,

"Burlap, argo tâbirleri,

tngilizceyi mükemmel bilen, ama yabancı olduğu gene de anlaşılan biri gibi kullanıyor,"

demişti.

"Bir Hintlinin başkası için yaman bir adamdır dediğini bilmem hiç duydunuz mu? işte Burlap'm argo

kelimeleri de bunu hatırlatıyor bana."

Gerçi Beatrice'e, bu "pek şeker" sözü tamamiy-le tabiî göründü, hiç de yabancı gelmedi.

Bir genç kız gibi,

çekingen bir sevinçle kızardı. Ama gene.de, emir verircesine ters ters konuştu: "İçeri gelin; kapıyı da

kapatın." Beatrice'in bu taze ve yumuşak çe kingenldği, kaskatı bir kabukla örtülüydü.

Benliğinim bir kısmı

insanı gagalardı, işini bilirdi, becerikliydi. "Şuraya oturun," diye emretti. Süt çanağı, saplı tencere ve gaz

ocağıyla hamarat hallerle uğraşırken, Burlap'a, gittiği toplantıda eğlenip eğlenmediğini sordu.

Burlap başını salladı: "Fascinatio nugacitatis,"1 dedi. "Fascinatio nugacitatis."

Picadilly Circus'den yola

çıktığından beri, boş şeylerin insanı nasıl bü-yülediğini uzun uzadiye düşünmüştü.

Beatrice Lâtince anlamazdı; ama Burlap'm yüzünden, bu sözlerin beğenmemek

mânasına geldiğini sezmişti.

"Bu çeşit eğlenceler, biraz da boşuna zaman harcamak değil mi?" diye sordu.

Burlap, evet dermiş gibi başını salladı. Boş beş bakan, dalgın gözlerini, Beatrice'in biraz solunda duran ve

gözle (görülmeyen o şeytana dikerek, derin derin düşünüyormuş gibi, ağır bir sesle

tekrarladı: "Boşuna

zaman harcamak. Kırk yaşına gelmişsiniz. Ömrünüzün yarısından fazlası. Dünya

harikulade ve

1 Metinde Lâtince: (Çeviren)

:'Boş şeylerin cazibesi." —

esrarengiz bir yer. Gene de tutup, Tantamount'larda dört saat boşuna çene

çalıyorsunuz. Boş Şeyler acaba

insanı niçin böylesine büyülüyor? Yoksa bu boşluğun dışında, insanı bu toplantılara

çeken başka bir şey mi

var? Daima arayıp durduğumuz Mesih gibi bir insanla orada karşılaşacağımıza, sırları

çözen sözleri

duyacağımıza dair, belirsiz, hayal gibi bir ümit mi var içimizde?" Burlap konuşurken, sanki boynunun

adaleleri tutmuyormuş gibi, garip ve gevşek bir hareketle, başını sallıyordu. Beatrice bu hale o kadar alışıktı

ki, bunda hiçbir acayiplik ıgörmüyordu artık. Sütün kaynamasını beklerken, hayran

hayran dinliyor; kiliseye

giren bir insanın ciddî yüzüyle Burlap'ı seyrediyordu. Zenginlerin salonlarım ziyaret

ettiği zaman bile, ömrü

boyunca aradığı ruh değerlerinin peşinden koşan bir adamı dinlemekle pazar sabahları

kiliseye gitmek

arasında pek fark yoktu.

Burlap, bir saniye önceki "Sodom" gülümsemesinden, insanı afallatacak kadar

bambaşka olan, yaramaz bir

sokak çocuğu sırıtmasiyle Beatrice'e birden bire bakarak, "ama ne de olsa,

şampanyayla havyar sahiden

harikuladeydi," dedi. İçindeki şeytan, felsefî düşünceler ileri süren meleğin sözünü birden bire kesmişti.

Burlap, şeytanın yüksek sesle konuşmasına izin vermişti. Ne diye vermeyecekmiş?

Etrafını şaşırtmak

hoşuna gidiyordu. Beatrice'e baiktı.

Beatrice, gerektiği gibi şaşmıştı. Kiliseye uygun yüzünü, bu sırıtmaya göre ayar

ederken, "şampanyayla

havyarın harikulade olduklarından hiç şüpheni yok," dedi. Biraz sinirli sinirli gülerek, sütü fincana dökmek için

sırtını çevirdi. Sonra, şaşkınlığının önü-

SİS SİSE KARSI

235

m geçmek maksadiyle ters ters emir verdi: "İşte sütünüz. Çabuk olun, sıcakken için."

Uzun b'r sessizlik oldu. Burlap, dumanı tüten sütü ağır ağır, yudum yudum içiyordu.

IBoş şöminenin önünde,

af kasız minderli küçük bir sedirde oturan Beatrice, ne beklediğinin pek fartanda

olmadan, nefes nefese

bekliyordu.

Nihayet Burlap, "küçük Mis? Muffet'e benziyorsunuz," dedi.

Beatrice gülümsedi: "İyi ki, kocaman bir örümcek1 yok."

"Eğer bu bir iltifat ise, teşekkür ederim."

Beatrice, "evet, bir iltifat, dedi. "İşte, Dennis'in en hoş tarafı bu," diye düşünüyordu.

İnsan güvenebilirdi

Pennis'e. Öteki erkekler, insanın üstüne saldırırlar; o kaba pençeleriyle insanı ellemeğe, insanı öpmeğe

kalkarlardı. Bu ne fecî şeydi! Aman ne fecî şeydi bu! Beatrice, genç kızken duyduğu

korkuyu tama-miyle

ımutamamıştı hâlâ: yani Maggie teyzesinin kaym-biraderi, her zaman amca saymış

olduğu bir adamın,

durup dururken arabada ona elle sarkıntılık etmeğe başladığı sırada duyduğu

korkuyu... Bu, Be-atrice'i

öylesine ürkütmüş, öylesine itiksindirmigti ki. sahiden hoşlandığı Tom Field onunla

evlenmek istediği zaman

delikanlıyı reddetmişti. Sırf Tom Field de, o iğ-

Meshur bir çocuk şiirine imâ: Küçük Miss Muffet Bir tepecikte oturuyordu. Kocaman

bir örümcek gelip

Yanına oturunca, Miss Muffet korkudan kaçtı.

renç Ben Amca gibi bir erkek olduğu için reddetmiş-ti; sevilmekten ödü koptuğu için,

kendisine dokunacaklar

diye dehşetli bir paniğe kapıldığı için reddetmişti. Artık otuzunu geçtiği halde, gene de hiç kimsenin

kendisine dokunmasına razı olmamıştı. Beatri-ce'in her tarafını saran o pratik insan

kabuğunun içinde,

heyecandan titreyen yumuşacık Ibir küçük kız vardı; ve bu küçük kız, birçok defalar

âşık olmuştu. Ama

kabaca ellenmek korkusu, hattâ dokunulmak " korkusu, her zaman aşktan ağır

basmıştı. Beatrice, ilk tehlike

işaretini görür görmez, şiddetle gagalamış, kabuğunu sertleştömiş, kaçmıştı. Emniyete

kavuştuğu zaman,

ödü kopan küçük kız rahat bir nefes almıştı. Allaha şükür! Ama bu derin nefese, hayal

kırıklığından gelen

küçücük bir iç çekişi de karışırdı daima. Korkmamış olmasını isterdi; elle sarkıntılık

faslından evvelki güzel

münasebetin hep devam etmesini, hiç sonu gelmeden devam etmesini isterdi. Ara-sıra kendi kendine kızdığı
da olurdu; ama çoğu defa, da'aşkda aslında bir bozukluk olduğunu; erkeklerin aslında fecî bir tarafı olduğunu
düşünürdü. İşte Den-nis'in fevkalâdeliği de buydu: Dennis, insanın üstüne atlayan cinsten, insanı kaba saba
elleyen cinsten değildi. Bunu bilmek de insana bir güven duygusu veriyordu. Beatrice, hiç çekinmeden, ona
tapın abilirdi.
Burlap, 'bir an durakladıktan sonra konuşmağa devam etti: "Susan da küçük Miss Muffet gibi, sedirlere
otururdu." Burlap'm sesi dertliydi. Son birkaç dakikayı, ölen karısını düşünmekle geçirmişti. Susan grip
salgınında öleli hemen hemen iki yıl olmuştu. Hemen hemen iki yıl! Ama Burlap, acısının azalmadığma, bu

büyük kaybın kendisini halâ ezdiğine, kendi kendini inandırıyordu. Susan, Susan, Susan! Bu adı için için,
durmadan dinlenmeden, tekrar tekrar söylemişti. Onu bir daha artık göremeyecekti. Bir milyon yıl yaşasa bile
göremeyecekti. Bir milyon yıl, bir milyon yıl. Bu kelimelerin etrafında sanki uçurumlar açılıyordu. Ölen
karısının hayalini, elinden geldiği kadar canlandırmağa çalışarak, "yahut da yere

otururdu," dedi. "Ga'.iba en

çok yere oturmaktan hoşlanırdı. Bir çocuk gibi" Kendi kendine, "bir çocuk, bir çocuk"

diye tekrarladı. O

kadar gençti iki Susan!

. Beatrice, sessizce oturuyor; boş ocağa bakıyordu. Burlap'a bakmanın bir çeşit

münasebetsizlik, hemen

hemen ayıp bir şey olacağını hissediyordu. Zavallı Adamcağız! Beatrice nihayet ona

doğru döndüğü zaman,

Burlap'm yanaklarında göz yaşları gördü. Vs-kalbi, birden bire bir ana merhametiyle

doldu. Burlap, karısı için

bir çocuk gibi demişti; ama kendi de bir çocuktan farksızdı. Zavallı, bedbaht bir çocuk.

Beatrice, öne doğru

eğilerek, Burlap'm gevşek gevşek sarkan elini okşadı.

Lucy, "kurbağaların boğuşması!" diye tekrarladı ve güldü. "Dahiyane bir buluş bu, Willie."

Willie, alçak gönüllülükle, "benim bütün buluşlarım dahiyane buluşlardır," dedi. Willie, kendi kendini

oynuyordu. Meşhur Willie Weaver rolünde Willie Weaver'i oynuyordu. Güzel

konuşmağa olan düj künlüğünü;

dolgun, çın çın öten cümlelere karşı za-

. afini, san'atkârane bir şekilde istismar ediyordu. Dünyaya üç asır geç gelerek, bunlara doğuştan sahipti.

Shakespearean gençliğinde yaşamış olsaydı, edebiyat alanında ün salardı. Willie'nin

süslü ve tespihli

cümleleri, kendi çağdaşlarını sadece güldürüyordu. Ama -alkış alaycı bile olsa, Willie

alkışlanmaktan

hoşlanırdı. Üstelik, bu alayda hiçbir aaman kötülük yoktu; çünkü Willie Weaver o

kadar iyi huylu, yardım

etmeğe o kadar hazırdı ki, herkes ondan hoşlanırdı. Onu beğenen, kahkahadan kırılan

seyirciler önünde

rolünü oynadı; ve kahkahalara rağmen beğenildiğini hissettiği için, canla başla oynadı.

"Benim bütün

buluşlarım dahiyane buluşlardır." Bu söz, Willie Weaver'in şahsiyetine tam mânasiyle uygundu. Belki de

doğruydu. Willie şakalaşıyordu; ama içinde gizli bir inanç vardı. "Şimdi söylediklerimi unutmayın," diye

devam etti, "günün birinde o 'kurbağalar !baş kaldıracaklar, meydana çıkacaklar."

Slipe sordu: "Ama niçin kurbağa diyorsunuz? Kurbağaya zerre kadar benzemeyen bir

insin varsa, o da

Beatrice'dir."

Spandrell, "kurbağalar ne diye meydana çıkacak-larmış?" dedi.

Slipe, "kurbağalar insanı (gagalamaz ki..." diye

söze başladı.

.Ama Mary Ranıpion, Slipe'in ince sesini bastırarak, "günün birinde her şey meydana çıkar da ondan!" diye

bağırdı. "Muhakkak çıkar."

Cuthbert, "bundan alacağımız ders de şudur," dedi: "İçinize hiçbir şeyi kapatmayın.

Ben hiç kapatmam."

Lücy <bir f>kir ileri sürdü: "Ama belki işin en eğlenceli tarafı da, bu kapatılan şeylerin ortaya çıkmasıdır."

Rampion, "ama besbelli !ki," diyordu, "ihtilâller insanın sadece dışında değil, içinde de olabilir. Devlette,

fakirler zenginlere karşı ayaklanıyorlar. İnsanın içinde de, gadre uğrayan beden ve

içgüdüler kafaya karşı

ayaklanıyorlar. Manevî bakımdan yüksek sınıf sayılan kafaya, üstün bir mevki verildi.

Aşağı sınıf sayılan

beden ve içgüdüler de, kafaya karşı isyan ediyorlar."

Cuthbert, "aferin, aferin!" diye bağırarak, masayı yumrukladı.

Rampion kaşlarını çattı. Cuth'bert'in takdirin: kendisine karşı bir hakaret sayıyordu.

Spandrell, "ihtilâl düşmanıyım ben," dedi; "manevî bakımdan aşağı olan sınıfları yerine oturtmalı."

Cuthbert sırıttı: "Ama sizin kendi bedeniniz ve içgüdüleriniz bunun dışında, değil mi?"

"İnsan bir nazariyeyi öne süremez mi yani?"

Rampion, "insanlar asırlardır bedeni ve içgüdüleri yerine oturtuyorlar," dedi.

"'Buyrun, görün neticesini. Bu

neticelerden biri de sensin." Spandrell'e baktı. Spandrell, başını arkaya devirip, sessizce güldü. Rampion

tekrar etti: "Buyrun, görün neticesin'. insanın benliğinde ihtilâl; bu yüzden de dış

dünyada ve toplumda

ihtilâl."

Willie Weaver, "hadi canım!" dedi. "Fransız ihtilâlinde cesetleri taşıyan el arabalarının gürültüsünü sanki

duyuyormuş gibi konuşuyorsunuz. Halbuki îngilterenin durumu pek değişmedi o

günden beri."

Rampion, "siz İngiltereye dair, İngilizlere dair ne bilirsiniz ki?" diye cevap verdi.

"Londra'nın dışına hiç

çıkmadınız; kendi sınıfınızın dışına da çıkmadınız. Kuzeye doğru gitsenize!"

. Willie Weaver, dindar bir tavırla, "Allah vermesin:1' diye bağırdı.

"Kömür ve demir bölgesine gitsenize! Çelik işçileriyle biraz konuşsanıza! Oradaki

ihtilâl bir dava uğruna

değil. Sırf ayaklanmak için ayaklanıyorlar orada. Yıkmak için yıkıyorlar."

Lucy, "oldukça hoş bir şeye benziyor bu," dedi. "Korkunç bir şey. İnsanlıkla hiçbir ilgisi yok. Medenî bir

şekilde yasaya yasaya insanlıktan eser kalmadı onlarda. Kömürle demirin yükü altında

insan îıkları ezildi.

Onların ayaklanması, insanların ayaklanmasına benzemeyecek. Kötü tabiat

unsurlarının, canavarların,

insandan önce yaşayan canavarların ayaklanması gifoı bir şey olacak. Halbuki siz,

gözlerinizi yumup,

islerin tıkırında gittiğini iddia ediyorsunuz."

*

* *

Lord Edward, piposunu içerken, "aradaki uygunsuzluğu düşünün," diyordu. "Bu sahiden..." Sesi duyulmaz

oldu. "Meselâ kömürü ele alalım. İnsanlar 1800 senesinde kullandıkları kömürün, yüz on misli fazlasını

kullanıyorlar bugün. Halbuki dünyanın nüfusu sadece iki buçuk misli arttı. Diğer

hayvanların durumu...

muhakkak ki bambaşka. İstihlâk nispeti, istihiâk edenin sayısına uygun."

SES SESE KAHSI

241

Iilidge itiraz etti: "Ama hayvanlar da, yaşamak için gereken asgarî miktardan daha

fazlasını buldukları

zaman, almazlar mı sanki? İnsanları öldüren bir savaşdan veya bir salgından sonra,

sırtlanlar ve ak-babalar

bolluktan faydalanarak, her zamankinden fazla yerler. Biz de öyle değil miyiz? Birkaç

milyon yıl önce,

ormanlar büyük miktarda kurudu. İnsanlar, bu kuruyan ormanların cesetlerini

topraktan çıkardı-. lar, bunların

işe yarayacağını anladılar. Bu lesden yiyecek bir parça kaldığı müddetçe, keyifle, tıka

basa yutacaklar.

Erzakları bittiği zaman, savaş ve salgınlar olmadığı çağlarda sırtlanların yaptığı gibi, daha az yiyecekler."

Iilidge, keyifle konuşuyordu. İnsanlar, sanki sinek kurtlarından farksızmış gibi lâf

etmek, ona garip bir zevk

veriyordu. "Bir maden ocağı keş-~-fediliyor, petrol bulunuyor. Kasabalar meydana

çıkıyor, demiryolları

yapılıyor, gemiler gidip geliyor. Uzun zamandan beri ayda yaşayan ve etrafını

gözetleyen bir varlığa, bu

kaynaşmalar, bu yerlerde sürünmeler, bir köpek cesödine karıncalarla sineklerin

üşüşmesini andırır her

halde. Şili'de nitrat, Meksika'da petrol, Tunus'da fosfat - bir şey bulunur bulunmaz,

böcekler üşüşüveri-yor

üstüne. Aydaki astronomların fbu hususta neler söyleyeceklerini tahmin edersiniz: 'Bu

mahlûkların,

fosilleşmiş leşlere karşı dikkate değer bir tropizm'leri var; ve bu tropizm belki ancak

onlarda görülür,'

diyecekler."

Mary Rampion, "deve kuşları gibi," dedi. "Deve

kujlan gibi yaşıyorsunuz."

I?

243

Spandrell, "üstelik, böyle yaşamamız sadece ihtilâl konusunda değil," dedi. Aynı anda Willie Weaver, "deve

kuşu ve deve felsefeleri" hakkında bir şeyler yumurtlı-yordu. Spandrel! devam etti:

"Hoşa gitmeyen bütün

önemli şeylerin karşısında, deve ıkuşları giflbi davranıyoruz. Vaktiyle insanlar, saniki ölüm diye ıbir şey

yokmuş, günah diye bir şey yokmuş gibi tavırlar takınıp, ortada dolaşmazlardı."

Baudelaire'den bir mısraı

tekrarladı: "Au detourd'un sentier une charogne infâme!' Baudelaire, hem Ortaçağın

son şairi, hem de

modern çağın ilk şairiydi." Sonra, kadehini kaldırıp, Lucy'ye gülümseyerek baktı: "Et pourtant...

Et pourtant vous serez semblable â cette ordure,

A cette horrible infection, Etoile de mes yeux, soleil de ma nature,

Vous, mon ange et ma passion passion! .Alors, 6 ma beaute, dite â la vermine

Qui vous mangera de foaisers...2 Lucy, itiraz ederek elini kaldırdı: "Aman yapmayın, azizim Spandrell!"

Willie Weaver, '1bir cesede karşı cinsî arzunun böylesi de fazla doğrusu!" dedi.

Rampion düşünüyordu: "Hayata karşı hep aynı nefret. Sadece iki şik var önünde:

Ölümün ya bir

'Metinde Fransızca: "Yolun dönemecinde iğrenç bir leş." — (Çeviren)

9- Baudelaire'vn La Charogne adlı aynı şiirinin devamı: "Halbuki siz de bu -pisliğe döneceksiniz, bu iğrenç

iltihap yuvasına; siz, gözümün nuru, güneşim,, siz meleğim, aşkım! O zaman ey benim

güzelim, sisi öpe öpe

kemiren kurtlara deyin ki..." — (Çeviren)

ses şist: karsı

çeşidini seçecek, ya da başka bir çeşidini." Spandrell'-in yüzüne dikkatle baktı.#

Illidıge, '^hele bir düşünün," diyordu; "Kaliforniya'da yetişen ve dünyanın en yüksek ağacı olan Sequoia'nm

yaşadığı müddeti, önce çürüten bakterilerin bir nesliyle böler; sonra da içinde maden

kömürü bulunan arz

tabakasının meydana gelmesi için gereken zaman müddetini, bir insanın ömrü ile

bölerseniz; bu iki müddetin

arasında pek büyük bir fark olmadığını görürsünüz."

Cuthbert, saatine baktı. "Aman Allahım!" diye bağındı. "Saat bire yirmibeş var."

Ayağa fırladı.

¦"Widdicombe'un toplantısına geleceğimize söz vermiştim. Peter, Willie! Çabuk, marş!"

Lucy itiraz etti: "Ama olmaz, gidemezsiniz. Gülünç bu kadar erken gitmeniz."

Willie Weaver açıkladı: "Vazife çağırıyor bizi. Tanrının sesinin haşin kızı!"1 Bu sözünü beğenerek, gene

hafifçe öksürdü.

"Ama gülünç bu! Olmaz ıböyle şey!" Lucy, öfkeli ¦bir endişeyle, etrafındakilerden önce birine sonra

1 William Wordsworth'un Vazifeye Kaside adlı şiirinin bir mısraı:

"Stern daughter of the voice of God." — (Çeviren) ®

öbürüne bakıyordu. Yalnız kalmak korkusu, Lucy için sürekli bir dert halini almıştı.

Üstelik, beş dakika daha

geç yatmakla, insanın sahiden eğlenceli bir durumla karşılaşması daima mümkündü.

Bunun dışında,

başkalarının, Lucy'nin canının istemediği şeyleri yapmağa kalkmaları katlanılır bir iş*

değildi.

Mary Rampion ayağa kalkarak, "maalesef biz de gitmeliyiz," dedi.

Walter, içinden Allaha şükrediyor; Spandrell'in de herkes gibi gideceğini umuyordu.

Lucy, "ama olmaz böyle şey!" diye bağırdı. "Rampion, müsaade etmiyorum gitmenize."

Mark Rampion, sadece güldü. İçinden, "ah, şu profesyonel uğursuz kadınlar yok mu!"

diyordu. Lucy'ye karşı

buz gibi soğuktu; onu zerre kadar sevimli bulmuyordu.

Ümitsizliğe düşen Lucy, meclisteki tek kadına yalvarmağa bile razı oldu. Mary'nin

gönlünü almak istercesine,

"Mrs. Rampion, muhakkak kalmalısınız,"" tteâi. "Beş dakika daha. Sadece beş

dakika."

Nafile. Garson yan kapıyı açtı. Safradan kalkanlar, usulcacık karanlığa karıştılar.

Lucy, yanıla yakıla sordu: "JNTe diye ille de gitmek istiyorlar sanki?"

Spandrell bir aksi seda gibi cevap verdi: "Biz de ne diye ille kalmak istiyoruz sanki?"

Walter'in yüreğine indi.

Demek iki, herifin gitmeğe niyetli yoktu. "Bizim kalmamız, muhakkak ki çok daha

anlaşılmaz bir şey," dedi.

Tamamiyle anlaşılmaz bir şey! Sıcak ve alkol, Walter'e her zamanki tesirini yapmıştı.

Kendini, hem

245

bedbaht, hem de hasta hissediyordu. Bu zehirli havanın içinde, ümitsiz ümitsiz oturup

durmamın mânası

neydi. Evine ne diye hemen gitmeyecekti. Giderse, Marjorie memnun olurdu.

"Hiç olmazsa siz bana sadık kaldınız, Walter." Lucy, Walter'e gülümsedi. Walter şimdilik kalmağa karar

verdi. Bir sessizlik oldu.

Cuthbert ile ahbapları taksiye binmişlerdi. Ram-pion'lar, bütün davetleri reddederek,

yürümeği tercih ettiler.

Taksi uzaklaşırken, Many, "hele şükür!" dedi. "Şu ArkwMght yok mu,'fecî bir mahlûk!"

Rampion, öyle ama, o kadın, Ar.kwright'dan da beter," dedi. "Tüylerim diken 'diken oluyor onu görünce. Ya o

Bidlake, o zavallı budala oğlancağız! Bir sansarın karşısında bir tavşancık ıgibi!"

"Size etfkekler, birbirinizi tutarsınız hep. Sizlere biraz eziyet ettiği için, ben o .kadından bir hayli hoşlandım.

Oh olsun sizlere!"

"Ha o kadından hoşlanmışsın, ha bir »kobra yılanından." Rampion'un hayvanat bilgisi tamamiyle sembolikti.

"Ya Spandrell'e ne dersin? İşte benim de tüylerim onu görünce diken diken oluyor.

Katedralları süsleyen o

korkunç ve gülünç heykelleri andırıyor, bir şeytana benziyor."

Rampion, kelimelerin üstünde dura dura, "aptal bir okul çocuğuna benziyor," dedi.

"Büyüyememiş bir

türlü. Bunu anlayamadm mı sen? Hep onbeş ile yirmi yaşları arasında 'kalmış. O

yaştakilerm zihni neyi*

rneşgulsa, onun zihni de aynı şeyleri kurcalayıp duruyor. Ölümü, Tanrıyı, gerçeği,

mistisizmi ve aaireyi

düşünmekle o kadar-meşgul ki, yaşamağa gücü yok bir türlü. Aklı fikri günahda; günah

işleyebilmek için

elinden geleni yapıyor; ve bu işi bir türlü beceremediği için, hayal kırıklığına uğruyor.

Yürekler aci-si! Herif,

bir çeşit Peter Pan!1 Barrie'nm o iğrenç küçük fırlamasından da beter; çünkü daha

aptal bir yaşa takılıp

kalmış. O bir Peter Pan ama, işin içinde Dostoevski var .Musset var, 1890 yılları var,

Bünyan var, Byı-on var,

Marquus de Sade da var. Sahiden yürekler acısı! Çok yazık, çünkü Spandrel], aslında

psk iyi bir insan."

Mary güldü: "Bu hususta sana inanmak zorundayım her halde."

Lucy, Spandrell'e döndü: "Aklıma gelmişken söyleyeyim. Anneniz size bir ha'ber

gönderdi." Lucy haberin ne

olduğunu söyledi. Spandrell, evet der gibi başını salladı, ama hiçbir lâf etmedi.

Lucy, -bitirir bitirmez, Spandrell hemen sordu: "Ya General'den ne haber?" Artık annesinden bahsedilmesini

istemiyordu.

"Ah o General yok mu!" Lucy yüzünü buruşturdu. "Bu akşam, en azından yarım saat askerlik bilgi-1 Barrie'nin, hiç büyümeyen bir çocuğa dair yazdığı bir piyesin kahramanı. — (Çeviren)

SİS SESE KARŞI

si edindim. Onuû böyle ortaya çıkmasına vallahi engel olmalı. Generalleri ortadan

kaldırmak İçin bir dernek

kursak, ne dersiniz?"

"Hem kurucu, hem de şeref üyesiyim ben." Lucy devam etti: "Bu aşe mademki başladık, ihtiyariarı ortadan

kaldırmak için bir dernek de kurabiliriz. İhtiyarlar gerçekten çekilir şey değil. Sizin

babanız bunun dışında,

Walter. Babanız mükemmel. Sahiden mükemmel, insanın tahammül edebileceği tek

ihtiyar."

"İnsanın hıiç 'tahammül edemeyeceği ender ihtiyarlardan biri! Siz bilemezsiniz!"

Walter'in çağdaşı Bidlaks'ier

arasında, ihtiyar John'um tahammül edilmez bir mahlûk olduğu, ispata lüzum

kalmadan herkesçe kabul

edilirdi. "Onun karısı, ya da kızı olsaydınız, ' pek o kadar mükemmel bulmazdınız onu.

Bu kelimeleri daha

söylerken, Walter birden bire Marjorie'-yi hatırladı. Yüzü kıpkırmızı kesildi.

Lucy, "eh, tabiî," diyordu, "gidip onu kendinize koca veya baba olarak seçerseniz, ne olacağı belli! John

Bidlake'in tahammül edilir bir ihtiyar olmasının tek sebebi, o kadar tahammül edilmez

bir koca ve 'bir baba

olmasıdır. Çoğu insanlar, duydukları sorumluluk yükünün altında eziliyorlar,

canlılıklarını kaybediyorlar.

Babanız ise, herhangi bir şeyin kendisini ezmesine hiçbir zaman meydan vermedi.

Karılan vardı, çocukları

vardı, susu busu vardı. Ama gene de cümbüş yapan bir delikanlı gibi yaşadı hep.

Karılar ve çocuklar için pek

hoş bir şey değil bu, kabul. Ama bizler içia ne hoş bir şey!"

248

Walter, "öyle her halde," dedi. Kendini her zaman babasından bambaşka sanmıştı.

Ama tıpkı babası gibi

davranıyordu.

"Bir oğul gözüyle bakmayın ona."

"Gayret ederim." Ya kendisine ne gözle 'bakmalıydı?

"Bunu yapın, haklı olduğumu anlarsınız o zaman. İnsanın 'tahammül edebileceği ender ihtiyarlardan biri. Bir

de başkalariyle kıyaslayın onu." L/ucy başını salladı. "Boşuna. Öteki ihtiyarlarla alış

verişi olamaz insanın."

Spandrell güldü: "Sanki onlar Kâfiristan'dan geliyormuş, veya Eskimoymuş gibi

bahsediyorsunuz

ihtiyarlardan."

"Ama aslında biraz da öyle değil mi ihtiyarlar? Biliyoruz, son derece iyi kalplidirler, filân falan. Harikulade de

zekî; tabiî, kendilerine has (bir şekilde ve nispeten zekî. Ama gene de bizim

medeniyetimizde yerleri yok

onların. Yabancı onlar. Hiıç unutamam, vaktiyle Tunus'da Arap kadınları beni çaya

çağınmij-lardı. O kadar

nazik, o kadar ımisafirperverdiler ki! Ama yenilemeyecek feadar kötü pastaları, bana

ille de ille yedirdiler;

Fransızcaları flberbattı; onlara söyleyecek bir tek söz bulamıyordum; benim kısacık

eteklerim, çoluksuz

çocuksuz olmam da onların yüreğine inmişti. İşte ihtiyar insanlar, bana hep Arapların

bu çay ziyafetini

hatırlatır. İhtiyarladığımız zaman, acaba böyle bir ziyafete benzeyecek mi bizim de

halimiz?"

249

Spandrell, "evet," dedi. "Üstelik de hep ölümü hatırlatacağız etrafa. İhtiyarlamak, sertleşen bir damar

mes'elesi."

"Ama ihtiyarlan Arapların çay ziyafetine benzeten" şey, onların fikirleridir.

Damarlarım sertleşti diye, günün

birinde Allaha,. ahlâka ve bu çeşit şeylere inanacağımı hiç sanmıyorum. Benim gözüm,

Savaş sırasında

dünyayı gördü. Her şeyin bozukluğu meydan-ı çıktığı bir çağda. Bizim torunlarımız, ne

yaparlarsa yapsınlar,

hiçbir şeyi o sıralarda olduğundan daha bozuk bir hale sokamazlar bence. Böyle

olduğuna göre, onlarla ne
diye anlaşamıyayım ben?"
Spandrell, "peki, ya onlar bozuk şeyleri tamir ederlerse?" dedi.
Lucy bir an için sustu: "İşte bu hiç aklıma gelmemişti."
"Belki de, bozuk şeyleri siz kendiniz tamir edersiniz. Tamir etmek, ihtiyarların
geleneklere uygu ı işlerinden
biridir."
Saat ıbiri çaldı; ve saatin içinden çıkan kurulu bir guguk ıkuşu gibi, uşak Simmons,
elinde tepsi, kütüphaneye
girivendi. Orta yaşlı olan Simmons'da, devlet adamlarına has o vakur hal vardı. Dilini
tutmak, sinirine
kapılmamak, gerçek düşüncelerin; hiç bir zaman açığıa vurmamak, zavahiri korumak
zarureti; diplomatlara,
kırallara ve kıral ailesinden gelenlere, yüksek devlet memurlarına, ve uşaklara daima
bu vakur hali verir.
Simmons, hiç gürültü yapmadan,

iki kişilik sofrayı kurdu; ve Lord Hazretlerinin akşam yemeğinin hazır olduğunu haber
vererek, çekildi.
Çarşamba günüydü: Lord Edward, gümüş kapağ; kaldırdığı zaman, iki tane ızgara
koyun pirzolası meydana
çıktı. Pazartesi, Çarşamba ve Cuma, pirzola günüydü. Salı ve perşembe, kızarmış
patatesle biftek vardı.

Cumartesi de, ayrı bir ikram olarak, Simmons karışık ızgara etler hazırlardı. Pazarlau

Simmons gezmeğe

giderdi. Lord Edward, soğuk jambon, dil ve salatayla yetinmek zorunda kalırdı.

Lord Edward, Illidge'e pirzolasını verîriken, "garip," dedi, "koyun sayısının artmaması garip. Artsa bile, insan

nispetinde artmıyor. Halbuki bence.. üstelik bir simbiosis o kadar..." Sessizce çiğnemeğe başladı.

JJlidge, "koyun etinin modası geçiyor galiba," dedi. Sonra, tahrik ederceskıe devam etti: "Allahm modası

geçtiği gibi, ebedî ruhun modası geçtiği gibi." Lord Edward, hiç oralarda değildi.

"Victoria devri

romancılarının da modası geçtiği gibi." Merdivenlerde IIMdge'in ayağı kaymıştı; ve

Lord Edward'in yegâneokuduğu

edebî kitaplar, Dickens ile Thackeray'nin. romanlarıydı. İhtiyar adam, hiç istifini

bozmadan

çiğniyordu. "Saf genç kızların da modası geçtiği gibi." Lord Edward, semenderlerin, tavukların, kobayların-ve

kurbağaların cinsî faaliyetlerine karşı ilmî bir ilgi duyardı. Fakat insanlarda aynı

faaliyetlere dair her-hangi bir

imâ, onu fena halde rahatsız ederdi. Ilüdge, ihtiyar adamın yüzüne keskin gözlerle

bakarak davam etti:

"İffetin ımodası geçtiği gibi, bekâretin ve..."' Telefon zilinin çalmasıyla, Illidge'in sözü kesildi; ve-SFS SİSE

251

Lord Edward, kendisine daha fazla eziyet edilmeden, kurtulmuş oldu.

Illidge oturduğu yerden fırlayarak, "ben bakarım," dedi.

Ahizeyi kulağına götürdü: "Allo!"

Lord Edward'in sesinden pek farklı olmayan kalın bir ses, "Edward, sen misin?"

diyordu. "Benini. Aliyhın

varlığının matematiğe dayanan harikulade bir ispatını şu an keşfettim, Edward. Daha

doğrusu..."

Illidge, "ama ben Lord Edward değilim ki!" diye bağırdı. "Bekleyin, onu çağırayım."

İhtiyar adama döndü:

"Lord Gattenden," dedi. "Allahın varlığının ' yeni bir ispat şeiklini şu an keşfetmiş."

IlKdge gülürr.-semiyordu;

tavrı ciddîydi. Bu durumda en müthiş istihza, cıddî olmaktı. Lord Gattenden'in

beyanatı aslında gülünçtü. Bu

husustа gülerek fikir yürütmek, beyanatı daha çok değil, daJha az gülünç yapardı. Ne

hârika ihtiyar bir

salaktı şu Lord Gattenden! Illidge bütiin o gece küçük düşürülmüş olmasının acısını

artık çıkartmıştı. Gittikçe

daha oiiddî bir tavır takınarak, "matematik bir dspatmış," diye devam etti.

Lord Edward, sanki fecî bir şey olmuş gibi, "eyvah!" dedi. Telefonda konuşmak daima sinirlerine dokunurdu.

Acele acele telefona yaklaştı: "Charles, sen misin..."

Kırk mil uzakta, Gattenden'de olan aile reisinin sesi, "Ah, Edward!" ıdiye bağırıyordu.

"Sahiden o kadar

dikkate şayan bir keşif ki! Bu hususta senin fikrini almak istiyordum. Yani Allaha dair.

Sıfır üzedn-

de ip, sonsuza eşittir formülünü biliyorsun; m de, herhangi kesin bir sayı olabilir. Şimdi, her iki tarafı da sıfırla

çarparak, muadeleye niçin daha basit bir şekil vermeyelim? O zaman durum şu oluyor:

Sonsuz kere sıfır

m'ye eşit oluyor. Yani sıfırla sonsuzun birleşmesinden kesin bir sayı çıkıyor ortaya. Bu, sonsuz bir kuvvetlin,

boşluk içinden kâinatı yarattığını ispat etmiyor mu? İspat etmiyor mu?" Kırk mil

uzakta olan Lord

Gattenden'in heyecanı, sanki telefon ahizesinin zarına da sirayet etmişti. Ahize, nefes

tüketen bir hızla

konuşuyordu; sorduğu sualleri, İsrarla ve candan soruyordu. "Öyle değil mi, Edward?"

Beşinci Marki, bütün

ömrü boyunca mutlak varlığı aramıştı. Sakat bir adam için ava çıkmanın tek şeikli

buydu. Elli senedir,

tekerlekli koltuğuyla, bu kaçan avın peşinden yuvarlanıp gitmişti. Simidi mutlak varlığı bu kadar kolayca

yakalayıvermiş olması; beklenmedik bir yerde, tam kesri bulunmayan sayılara dair

iptidaî bir ders kitabında

yakalayıvermiş olması mümkün müydü? Lord Gat-tenrlen, heyecanlanmakta haklıydı.

"iBu hususta senin

fikrin he, Edward?"

Lord Edward, "eh," diye ısöze başladı. Lord Edward m kardeşi, kırk mil uzaktan, elektrikli telin öbür ucundan

bu tek hecenin söylenişiylfe, durumun iyi olmadığını anladı. Mutlak varlığın kuyruğunu

gene de

kıstıramamıştı.

Lucy, "ihtiyarlardan söz açıldı da aklıma geldi," dedi: "babama dair sahiden harikulade bir hikâye var; sizlere

anlattım mı hiç?"

,253

"Hangi hikâye?"

"Limonluklar hikâyesi." Bunu hatırlamak bile Lucy'yi gülümsetiyordu.

Spandrell, "limonluklara dair bir şey hatırlam!-yoru:n," dedi. Walter de, hayır der gibi başını salladı

Lucy anlatmağa başladı: "Savaş yıllarındaydı. Ben galiba onsekiz yaşıma basmak

üzereydim. Denize

indirilen yepyeni bir gemi gabi, daha yeni çıkmıştım ortaya. Denize yeni indirilen gemi

dedim de hatırıma

geldi: Adamın biri, az kalsın bir şampar-ya şişesini kafamda 'sahiden kıracaktı. Malûm

ya, eğlenceli

toplantılar bir hayli cümbüşlüydü o sıralarda."

Spandrell, evet der gibi başım salladı. Savaş yıllarında okulda olmasına rağmen, Walter

de, sanki o günleri

bilirmiş gibi, aynı baş hareketini yaptı.

Lucy devam etti: "Günün birinde bana bir haber getirdiler. Lütfen yukarı çıkıp Lord Hazretlerini görür

müsünüz, dediler. Böyle bir şey şimdiye kadar hiç olmamıştı. Epeyce korktum.

Bilirsiniz, ihtiyarların, bizim

nasıl yaşadığımıza dair bazı fikirleri vardır: yanıldıklarını anladıkları zaman da akılları başlarından gider. İş

gene Arap kadınlarının çay ziyafetine döner o zaman." Lucy güldü; ve Walter için bu gülüş,

Lucy'yi

tanımadan önce geçen bütün o yılları yıkh. mahvetti. Walter'in başlıca tesellilerinden

biri, o yılların genç ve

masum aşk maceralarına dair masallar uydurmaktı. Ama Lucy gülmüştü; artık

Walter'in muhayyelesi bile, bu

teselli verici aşk masalından zevk alamazdı.

SES SSE KARŞI

Spanrell, başıyia fasdlk etti: "Demek içinizde idâra sehpasına tırmanırmış gibi bir duyguyla, yukarı kata

çıktınız..."

"Babamı kütüphanesinde buldum. Güya kitao okuyordu. Ben odaya girince, sahiden

ödü koptu. Zavallı

adamcağız! Bir insanın Ibu kadar fecî şekilde utandığını ve sıkıldığını ömrüm boyunca

görmemiş -tim. Onun

korkusunun, benim .korkumu nasıl arttırdığını tahmin edersiniz artık. Bu kadar

heyecanın mühim bir sebebi

olsa gerelk. Acaba neydi bu sebep? Babam o sırada sanki can çekişiyordu sıkıntıdan.

Vazife duygusu onda

bu kadar kuvvetli olmasaydı, bana hemen çıkıp gitmemi söyleyecekti her halde. Yüzünü

bele bir

görseydiniz!" Lucy bu gülünç vaziyeti "hatırlayınca dayanamadı, güldü.

Walter, dirseğini masaya dayamış, başını eline • yaslamıştı; gözleri şarap kadehinin

içline dikiliydi. Küçücük,

pırıl pırıl kabarcıklar, bir gayeleri varmış gibi, ne pahasına olursa olsun hür ve mesut yaşamağa sanki karar

vermişler gibi, teker teker şarabın yüzüne saldırıyorlardı. Walter'in gözlerini

kaldırmağa cesareti yoktu.

Lucy'nin, gülmekten carpılmı:? yüzünü görürse, ahmakça Ibir şey yapacağından;

bağıracağından, ya da

hüngür hüngür ağlamağa başlaya-. cağ'ndan korkuyordu.

Lucy, kendini . tutamayıp 'bir kahkaha atarken., "zavallı adamcağız!" diye tekrar etti.

"Öyle ödü ko-puyordu

M, konuşmağa hali ydktu." Birden hire sesini değiştirerek, Lord Edward'in o kalın

boğuk sesini taklit etti; ve

bu sesle, kekeliyerek, acıklı bir şekilde duraklıya duraklıya, "otur lütfen^ seninle konu-

: 55

şacak bir şeyim var," dedd. Taklit harikulade idi. Lord Edward'nn utangaç hayaleti, sofralarına oturmuştu

sanki.

Spandrell alkışladı: "Fevkalâde!" Walter bile gülmek zorunda kaldı; ama duyduğu derin bedbahtlıkta hiçbir

değişiklik olmadı.

Lucy devam etti: "Konuşacak hale gelebilmeK için, hiç olmazsa 'beş dakika uğraştı. Ben de fenalıklar

geçiyordum, tabiî. Şimdi toilin bakalım bana ne söylemek istediğini!"

"Ne söylemek istiyormuş?"

"Bilin bakalım." Lucy birden tere gene kendini tutamayarak, katıla katıla gülmeğe başladı. Hıçkırarak

ağlıyormuş gibi, yüzünü elleriyle kapattı, bütün vücudu sarsıldı. Sonra ellerini

yüzünden çekip, iskemlesinin

arkasına yaslanarak nefes nefese konuştu: "O kadar tuhaf ki!" Attığı kahkahalarla yüzü halâ kırış kırıştı;

yanaklarında göz yaşları vardı. "O kadar tuhaf ki!" Önünde, masanın üstünde duran boncuklu küçük çantayı

açtı; ve bir mendil alarak gözlerini sitaıeğo başladı. Mendilim çikmasiyle beralber,

ortalığa bir lavanta kokusu

yayıldı; Lucy'nlin etrafını saran; bir hayalet gibi, nereye giderse onunla beraber giden o hafif gardenya

kokusu buram buram esti. Walter gözlerini kaldırıp 'baktı. Kuvvetli gardenya

koklusunu duymuştu. Lucy'nin

benliğinin taım özü saydığı kokuyu; Lucy'nin cazibesinin ve kendi delice arzularının

sembolü olan kokuyu

içine çekiyordu. Korkuya benzeyen bir duyguyla Lucy'ye baktı.

Lucy devam etti: "Bana dedi ki..." Elinde olma- halâ gülüyor, mendiliyle gözlerini siliyordu.

£56

SES StSE KAŞ'I

"Bana dedi ki: başkalarından duymuş; danslı toplantılarda, delikanlıların beni

limonluklarda öpmelerine

bazan müsaade ediyormuşum. Limonluklar!" Diye tekrar etti. "Düşünün na harikulade bir kelime! Tam o eski

günlerin havasını veriyor. 1880 yılları. İhtiyar Gal Prensi. Zola'nın romanları.

Limonluklar! Zavallı adamcağız!

Böyle bir şeye bir daha 'müsaade etmeyeceğimi umduğunu söyledi. Annem bunu

duyarsa pek fena

üzülecekmiş. Aman yarabbî, aman yarafobî!" Lucy derin bir nefes aldı. Gülmesi nihayet geçti.

Walter, Lucy'ye baktı; onun kokusunu içine çekti. Kendi arzularının ve kadının

cazibesinin korkunç kudretini

içine çekti. Lucy'yi ömründe ilk defa olarak görüyordu sankd. Önünde yarı boşalmış

kadeh, şişe, pis sigara

tablasiyle, iskemlesinin arkasına yaslanmış, kahkahalar ata ata bitkin düşmüş,

gülmekten yaşaran gözlerini

silen Lucy'yi sanki şu anda ilk defa olarak görüyordu.

Spandrell, "limonluklar! Limonluklar!" diye tekrar ediyordu. "Evet, çok hoş. Sahiden çok hoş."

Lucy, "harikulade," dedi. "İhtiyarlar gerçekten harikulade. Ama onlara katdanmanm pek kolay olmadığım

kabul edersiniz. Waltertn babası müstesna tabiî.'1

*** * ***

John Bidlake merdivenleri ağır ağır çıkıyordu. Çok yorgundu. İçinden, "bu fecî

toplantılar yok mu!" diye

söyleniyordu. Yatak odasının ışığını yaktı. Şöminenin üstünde, Degas'nm o gerçek ve

cazibesiz kachr.-

sis sese karsı

257

larmdan biri, yuvarlak tenekeden bir (banyonun içine oturmuş, sırtını yıkamağa

çalışıyordu. Karşıki duvarda,

kendi peyizajlarmdan biriyle, Walter Sickert'in Dieppe manzaralarından biri arasında,

Renoir'un bir küçük kızı

piyano çalıyordu. Yatağın üstünde, biri Max Beerbohm, biri de Rouveyre tarafından

yapılan, John Bidlake'm

iki karikatürü asılıydı. Masanın üstünde konyak dolu bir sürahi, bir sifon, ve bir

toardak vardı. Tepsinin

kenarına, dikkati çekecek bir şekilde iki mektup konmuştu. John Bidlake, mektupları

açtı. Birincisinde, son

sergâsine dair, gazeteler* den kesilmiş yazılar vardı. Daily Mail gazetesi ona, "Britanya san'atınm eski

askeri" adını takıyor; ve okuyucularına, John Bidlake'in elinin, "maharetini zerre kadar kaybetmediğini" temin

ediyordu. İhtiyar adam, gazete parçasını buruşturup, öfkeyle ocağın içine fırlattı.

Bundan sonra eline aldığı

makale, ağır taşlı haftalık dergilerin birinden kesilmişti. Bu yazının, John Bidlake'i

küçük görüyormuş gibi bir

ifadesi vardı. Ressamın ilk resimlenine göre hüküm veriyor, ve onu mahkûm ediyordu:

"Şimdiki sergide

gösterilen tablolar Ikadar bayağı ve şatafatlı, üstelik insana tesir etmeyen bir şekilde şatafatlı eserlerin; Tate

Ga-lerisindeki Tırpancılar ve bundan da muhteşem olan: ve şiimdi Tantamount

ailesinin evinde bulunan

yıkanan Kadınlar ressamı tarafımdan yapıldığına inanmak güç bir şeydir. Bu boş ve

zerre kadar önemi

olmayan resimlerde, ressamın eski meziyetlerini boşuna arıyoruz: O ahenkli

muvazeneyi, o ritmik kaligrafiyi,

o üç buutlu plastik değeri ki..." Aman ne abuk sabuk sözîer! Ne entipüften lâflar! İlk gazete parçası giblr

17

2S8

SES SESE KARSI

îbütün diğerlerini de ocağa fmlattı. Fakat münekkitleri hakir görmesine rağmen,

tenkitlerinin tesirini aklından

tamamiyle silemiyordu. "Britanya sah/tının eski askeri!" Aslında, zavallı ihtiyar Bidlake demekti tou! Elinin

maharetini zerre toadar kaybetmediğini .ileri sürerek ona iltifat ettikleri zaman; onu

korürcı-.sına tavırlar

'takmıp,. bunak bir ihtiyar olduğu halde, ¦John Bidlake'ln halâ pek güzel resim

yaptığını söylemiş oluyorlardı.

John Bidlake'i tutan münekkit ile tutmayan münekkit arasında tek fark şuydu:

Birisinin tepeden yaptığı

iltifatlarla gizlice imâ ettiğini; diğeri kabaca, açık açık söylüyordu. John [Bidlake, o yıkanan kadınların resmini

yaptığına nerdeyse pişman olacaktı.

Öteki zarfı açtı. Kızı EMnor'dan bir mektup çıktı içinden. Mektup, Lahore'da

yazılmıştı.

"Buranın çarşıları pek yamlan yerler - kurtlanmış gibi sanki. Öyle kalabalık ve öyle bir kokulan var ki; insan,

bir peynirin içini oya oya ilerlediğini sanıyor. Sanatkâr gözüyle bakılınca, bu Doğu

âleminde insanı üzen şey,

Ondokuzuncu Yüzyılın ortalarına doğru Fransada yapılan Doğuya ait tablolara

benzemesi. Bunun ne tarzda

bir şey olduğunu biMrsiniiz; vaktiyle çay kutularının üstüne yapılanlar gibi, pürüssüz,

parlak resimler. İnsan

buralara ıgelince, bu tarzda resim yapmanın şart olduğunu anlıyor. Kahverengi derileri

yüzünden bütün

çehreler birbirine benztiyor; ter de cildin üstüne bir cila sürüyor sanki. İnsan, Ingres'in tablolarının ısathı

kadar pürüzsüz bir satıh üzerine boyamak zorunda kalıyor."

¦John Bidlake, zevkle okumağa devam etti. Şu kız, mektuplarında daima eğlenceli şeyler

bulup yazardı.

Gözleri her şeyi doğru görürdü. Ama John Bidlake, birden bire kaşlarını çattı:

"Dün Ibize gele gele 'kim [gelsin dersiniz? John jiidlake Junior. Biz onu Waziristan'da biliyorduk; meğer izinli

olarak buraya gelmliş. Ben onu çocukluğumdan beri igörmemiştim. Bıyığı ağarmış,

devler gibi bir subay, sert

adımlarla İçeri girip, beni küçük ismimle çağırınca, ne kadar şaşırdığımı tahmin

edersiniz. Tabîi Jonn

Ridlaike Junior, Phil'li hiç tanımıyordu. Uzun zaman ortadan kaybolduiktan sonra aüe

yuvasına dönen tou

ağabeyin şerefine, kaldığı-' mız otelin imkânları dahilinde, bir ziyafet çektik." John Bidlake, iskemlesinin

arkasına yaslanıp, gözlerini kapadı. Bıyığı ağarmış, devler gibi subay, kendi oğluydu.

Küçük John, elli

yaşındaydı şimdi. Elli yaşında. Vaktiyle John Bidlake için elli yaşında olmak, • son

derece ihtiyar olmak

demekti. "Eğer Manet vaktinden evvel ölmeseydi..." Paris'deıki resim akademisinde, ihtiiyar hocasının

sözünü hatırladı. "Ama Manet o kadar yenç mi öldü?'" diye sormuştu. İhtiyar hoca başını sallamıştı. (John

Bidlake, "hocam acaba o kadar ihtiyar mıydı?" diye düşündü. Pek ihtiyar görünmüştü o sıralarda; ama altmış

yaşından fazla değildi her halde.) Hoca, "Manet anca'î elli bir yaşındaydı," demişti.

John Bidlaike, gülmemek

için kendini zor tutmuştu. Hallbuki şimdi, Ikendli oğlu. Manet'nin öldüğü yaşa varmıştı.

Bıyığı ağarmış, devler

gibi bir subay. Onun kardeşi, yani öteki oğlu da ölmüş, dünyanın öbür ucunda,

Kalifornya'da top-

£60

SES SESE KAKSI

lağa verilmişti. Barsak kanseri. Elinor, Santa Barba-ra'da, ölenin oğluyla tanışmıştı.

Torunu, zengin t>;;'

kadınla evlenmiş; karısıyla beraber günde Mr şişe cin içerek, içki yasağı kanununa

aldırmayan bir de-

Kkanhymış

John Bidlake, birlinci karısını düşündü; subayın ve barsak kanserinden ölen

KaEfornyalmın annesini.. John

Bidlake ilk evlendiği sıralarda ancaik yirmi iki yaşındaydı. Rose ise, daha yinmisfine bile basmamışıı. Deliler

gibi, kaplanlara has bir hırsla sevişmişlerdi. Çok -da kavga etmişlerdi. Önceleıü bu

'kavgalardan bir hayli

hoşlanırlardı; çünkü öfkeleri ne kadar şiddetliyse, 'barıştıkları zaman duydukları ve

öfkelerini yatıştıran taşkın

şehvet de o kadar şiddetliydi. Aim çocuklar doğduktan sonra, - durumları hoşluğuna

kaybetmeğe başladı.

Yirmi beş ay içinde iki çocukları dünyaya gelmişti. Paraları yetmediği lîçin veletlerle

başbaşa kaldılar; yorucu

ve pis işleri yapacak dad.lar tutamadılar. Baba olmak John Bidlake'e kolay gelmedi.

Atölyesi bir çocuk odası

halta; aldı. Çok geçmeden aşkın neticeleri - yani viyaklamalar, çişü bezler,

uyikusuzluik.V pis kokular - John

Biıdlake'i aşktan tiksindirdi Üstelik, âşık olduğu kadın eskisi giU değildi. Bebekleri

doğurduktan sonra Rose

şişmanlamağa başladı. Yüzümün hatları limceliğini kaybetti, etleri sarktı. Hem

kavgalardan sonra pak o

kadar kolay barışamıyorlar, hem de daha sık kavga ediyorlardı artık. Babalık, John

Bi'dla'ke'in sinirine

dokunmuştu. San'atım veslile ederek Paris'e gitti. Sözde-onbeş gün içân Paris'e gitmişti; orada dört ay kaldı.

Geri döndüğü zaman kavgalar gene başladı. Roses

SÜSE KARŞI

2C1

se'dan düpedüz tiksiniyordu artık. Modelleriyle tese!-lî bulmak listen bile değildi.

Portresini yaptırmak iç'n

gelen evli bir kadınla da, daha ciddî bir aşk macerası geçirdi. Evlilik hayatı, kavgalarla karışık bir iç

sıkıntısından başka bir şey değildi. Ayrıca şiddetli bir kavgadan sonra, Rose pılısmı

pırtısını toplayıp,

annesiyle babasının evine döndü. Giderken çocukları da beraber götürdü. John Bidlake,

oğullarından da

kurtulduğu için bayram etti. Viyaklayarak bezlerine çiş eden o bebeklerin büyüğü,

bıyığı ağaran, devler gibi

bir subay olmuştu şimdii. Öteki de barsak kanserinden ölmüştü. Onları son

gördüğünde, yirmi bes yaslarında

biter delikanlıydılar. Oğullar, analarınnı tarafını tutmuşlardı. Anneleri de artık

ölmüştü; on-beş yıl oluyordu

mezara gireli.

Sütten ağzı yanan yoğurdu üflüyerek yermî;. John Bidlake boşandıktan sonra bir daha

evlenmemeğe kendi

kendine söz vermişti. Ama insan, iyıi bir aileden gelen, faziletli Ibir genç kıza deliler gibi âşık olunca,

evlenmeyecek de ne yapacak? John Bidlake de evlemişti; ve Isabel ile geçirdiği o kısacık iki yJ, bülün

ömrünün, en harikulade, en güzel, en mesut günleri olmuştu. Sonra Isabel, mânâsız bir

şekilde, çocuk

doğururken oluvermişti. Isabel'! hiç düşünme-meıs için elinden geîeni yapardı. Onu

hatırlamak fazla acı

gelirdi John Bidlake'e. Onun hatırlanan hayati ile hatırlama anı arasındaki zaman ve

ayrılık uçurumları,

bugünle geçmiş günler arasındaki bütün uçurumlardan daha büyüktü. Isabel tile

yaşadığı geçmiş günlerle

kıyaslanınca da, bugünün her anı sönük görünüyordu. Aynı zamanda Isabel'in ölümü,

fecî bir

şekilde geleceği hatırlatıyordu. John Bidlake, Isabel'-in hiç lâfını etmezdi. Onun

hâtırasını canlandırabile-»;ek

her şeyi - Isabel'in mektuplarını, kitaplarını, odasının eşyasını - yok etmiş, ya da

satmıştı. John Bidlake, şu

sırada yaşadığı anm, şu sırada yaşadığı yerin dışında, hiçbir şeyi tanımak istemiyordu;

dünyaya daha demin

geldiğini ve ebediyen de yaşayacağını sanmak istiyordu. Ama hafızasını şuurlu olara k

hiçbir zaman

kullanmamasına rağmen, hafızası gen3 de canlılığını kaybedemiyordu; ve Isaibel'e ait

eşyaları yok etmiş

olduğu halde, ölen kadını tesadüfen hatırlatan şeylerden kaçamıyordu. Bu akşam da

birçok şeyler, etrafını

saran savunma hattını yarmıştı. En büyük yarığı açan da, Elinor'un şu mektubuydu.

John Bidlake, koltuğuna

gömüldü, uzun müddet kımıldamadan oturdu.

Polly Logan, aynanın önünde oturuyordu. Saçını tararken, küçücük elektrük

kıvılcımları çıtır çıtır ediyordu.

"Küçücük kıvılcımlar, küçücük bir savaş gibi, küçük... Ateş eden küçücük hayaletler gibi. Küçücük bir savaş.

Küçücük savaş takırdrsmın küçük hayaleti."

Polly, sank: seyircilerin önünde okuyormuş gib', bu kelimeleri dolgun bir sesle ve

monoton bir şekilde telâffuz

ediyordu. Kelimelerin üstünde sevgiyle duruyor, "r" harflerini yuvarlıyor, "s" leri söylerken ıs • lık çahyormuş

gibi yapıyor, "m" leri söylerken bir arı gibi vızıldıyor, uzun sesli harfleri ahenkli ve pü-

rüssüz bir şiveyle çeke çeke söylüyordu. "Hayal tüfeklerinin hayalî takırdısı. Kü-çü-cük hayalî top atışı." Nefis

kelimelerdi bunlar! Bu kelimeleri gürleye gürleye söyleyebilmek; sessizliğe gömülen

heceleri»

gümbürtüsünü, tam keyfine vararak, bu sedalara susamış bar insan gibi dinleyebilmek,

Polly'ye ayrıca zevk

veriyordu. Polly, kendi kendine konuşmaktan, her zaman hoşlanmıştı. Vazgeçemediği

çocukça bir huydu bu.

Bu yüzden onunla alay ettikleri zaman, "ama kendi kendime konuşmak beni

eğlendiriyor," diye direnirdi; "ne

diye yapmayacak mışım bunu? Hiç; kimseye zararı dokunmuyor ki!" Alaylara rağmen,

bu huyundan

vazgeçmeğe razı olmadı.

Sesini alçaltıp, dramatik bir fısıltı halinde konuştu: "Elektrikli. Elektrikli. Elektrikli tüfekler, s> ra sıra bisküiler.

Ay!" Tarak karışmış olan saçlarına takılmıştı. Saçını aynada daha iyi görebilmek iç5n, öne doğru eğildi.

Aynadaki yüze yaklaştı. Polly'nkı tonu değişti: "Ma chere, tu as l'air fatigue. Tu en vieüie.' Kendinden utan.

Bu yaşta ha? Ççç, ççç!" Dilini dişlerine dayayarak, ayıplamış gibi sesler çıkardı ; başını salladı. "Böyle şey

olmaz! Böyle şey olmaz î Ama gene de fena değildin bu gece." Mrs. Betterton'-un,

kelimeler üstünde İsrarla

duran sesini taklit ettir "Şekerim, beyaz öyle yakışıyor ki size!" Sonra, kendi tabiî sesiyle konuştu: "Size de,

onların çoğuna da, hiç îarketmez. Altmış yaşıma geldüğim zaman, acaba ben de bir file

benzeyecek miyim

dersiniz? Ama in-

I Metinde Fransızca: "Azizem, yorgun bir halin var. İhtiyarsın sen." — (Çeviren) -

san, bir filin bile iltifatlarına sevinmeli her halde." Yavaş bir sesle, şarkı söylüyormuş

gibi devam etti.

'"Nimetlerini say, nimetlerini birer birer say. Tanrımın sana neler bağışladığım görünce şaşacaksın. Aman

yarabbî, yarafebî!" Polly tarağım bıraktı, şiddetle ürperdi, yüzünü elleriyle örttü.

"Yaraibbî!" Kamum

yanaklarına hücum ettiğini hissetti. "Neydi o Staff e." Kırdığım o muazzam ve korkunç pot!" Biriden bire Lady

Edward alklına gelmişti. Kadın, Polly'nin söylediğini duymuştu. "Lady Edward'in

Kanadalı olduğuna dair o

sözü, nasıl oldu da söyleyebildim?" diye inledi. Bunu hatırlayınca, utançtan ve

sıkıntıdan mahvoldu. "Ne

pahasına olursa olsun, parlak lâflar «tmek sevdasına kapılmanın sonu budur işte.

Üstelik, sanki anlarmış

gibi, Norah'nın önünde nükte savurmağa kalktım! Düşünün, Norah! Aman Allahım!

Allahım!" Polly ayağa

fırladı, sabahlığına sarılarak koridordan geçip, telâşla annesinin odasına gitti. Mrs.

Logan, yatağa yatmış,

ışığı söndürmüştü büe. Polly kapıyı açtı, karanlıkta ilerledi.

"Anne," diye seslendi, "anne!" Polly'nin sesti telâşlıydı, müthiş bir acı çekiyormuş

gibiydi.

Mrs. Logan, karanlıkta endişeyle sordu: "Ne oi-chı?" Oturup, yatağının yanındaki elektrik lâmbasının

düğmesini el yordamiyle aradı. "Ne oldu?" Elektrik, "klik" diye yandı. "Ne oldu, yavrum?"

Polly kendini yatağa attı; annesinin dizlerine .kapanarak, yüzünü gizledi. "Ah

anneciğim, Lady Ed-wai'd'a

karşı ne kadar korkunç bir pot kırdığımı busen! Ah, ıbir bilsen! Sana söylemeğe

unutmuştum.

1 Metinde Fransızca: "pot kırrnak." — (Çeviren)

Mrs. Logan, boşuna telâşlandığı için kızar gibi oldu. Son derece ağır sandığı bir şeyi

kaldırmak için bütün

gücünü topladıktan sonra, güllenin mukavvadan yapıldığını ve iki parmağın ucuyla

kaldırılabileceğini gören

bir insan içerler elbette. Mrs. Logan ters ters sordu: "Bunu söylemek için, uykuya yeni dalmışken, gelip beni

uyandırman şart mıydı yani?"

Polly, başını kaldırıp annesine Ibaktı. Pişman olmuş gibi, "kusuruma bakma, anne,"

dedi. "Ama ne müthiş bir

pot kırdığımı bir toilsen!"

Mrs. Logan, kendini tutamayıp güldü.

Polly devam etti: "Sana bunu söylemeseydim, uyuyamayacaktım."

"Sen bunu bana söylemeden önce de, ben uyuya-mayacağım anlaşılan." Mrs. Logan, sert ve alaycı bir tavır

takınmağa gayret etti. Ama gözleri, gülümsemesi, onu ele veriyordu.

Polly, annesinin elini alıp, öptü: "Kızmayacağını biliyordum."

"Kızıyorum. Fena halde kızıyorum."

Polly, "bana yutturamazsın," dedi. "Ama şimdi bırak da, sana kırdığım potu anlatayım."

Mrs. Logan, yalandan içini çekerek, sözde kaderine katlandı; çok uykusu varmış gibi

gözlerini kapadı. Polly

anlatmağa başladı. Kendi odasına döndüğü 2&man, saat iki buçuğu geçmişti. Sadece

Polly'nin kırdığı pottan

ve Lady Edwaı<d'dan değil, bütün toplantıdan ve orada bulunanların her (birinden

bahsettiler; daha doğrusu,

Polly konuştu; Mrs. Logan da, dinledi ve güldü. Kızı fazla coştuğu ve ileri ıgittiğ; zaman da, gülerek itiraz etti.

256

M--5 SfcSE KAK51

"Yok, Polly, yok," dedi, "olmaz doğrusu; insanları i'ile benzetmemelisin."

Polly, "öyle ama, Mrs. Betterton gerçekten file benziyor," diye cevap verdi. "Hakikat bu." Genç kız,

muhayyelesini biraz zorlayıp, gittikçe daha saçma tespihler yaparak, sahnede rol

oynuyormuş göJbi yüksek

sesle fısıldadı: "Burnu bile bir hortuma benziyor."

"Ama Mrs. Bettertpn'un burnu büyük değil ki!"

Polly'nin fısıltısı daha da dramatik ve korkunç oldu: "Kesilmiş bir hortuma benziyor burnu. Kadın bebekken

ısırıp koparmışlar bu hortumu; tıpkı köpek yavrularının kuyruklarım kopardıkları

gibi."

ON İKİNCİ BÖLÜM

Kıymetli müşteriler gelince, Sbisa, Lokantasını. hiç kapatmazdı. Bu müşteriler, kanuna

rağmen oradaoturabilirler,

canları isterse, sabahlara kadar, sarhoş edici zehirler içebilirlerdi. Kanunlara karşı geî-

mek

isteyen kıymetli müşterilere "hizmet etmek için, gece yarısından sonra, lokantada bir garson dahaçalıştırılırdı.

İhtiyar Sbisa, bu müşterilerin kendine-ço'k para getirmesi için gerekeni yapardı.

Ritz'deki' alkollü

içiciler, Slbisa'nın lokantasında olduğunda!*, daha ucuzdu.

Lucy, Walter ve Spandrell, lokantadan çıktıkları» zaman saat bir buçuktu. Lucy,

"daiha bir buçuk ancak" diye

şızlanmıştı.

Spandrell, "gece henüz genç," demişti. "Genç ve-oldukça tatsız. Geceler insanlara benzerler; büyümedikçe

ilgi uyandırıcı olmazlar. Gece yarısına doğru, erginlik çağma girerler. Saat birden sonra rüştünü-ispat

ederler. Güzellik çağları, ilki ile iki buçuk arasındadır. Bundan bir saat sonra, gecelerin ümitleri-' biraz kırılır.

İhtiyar olmadıklarını kendi kendilerine-yutturmak için, her zamankinden iki misli fazla

hoplayıp zıplayan

erkeğe düşkün (kadınlara ve ihtiyarla--mağa'yüz tutmuş orta yaşlı erkeklere benzerler.

Saat dörtten sonra,

tamamiyle çürümeğe ve çökmegî-

başlarlar. Ölümleri ise fecîdir. Gün doğmak üzere, şişeîer boşalmış, insanlar cesede

dönmüş, arzu tükenip

tiksinti halini almışken, sahiden fecîdir gecelerin ölümü. Ama ne yalan söyleyeyim, can

çekişme

sahnelerinden bir hayli hoşlanırım ben."

Lucy, "eminim buna," dedi.

"Üstelik, insan ancak sonunu 'bildikten sonra, bir şeyin başlangıcı ve ortasına dair bir karara varabilir. Bu

gece, rüştünü ancak ispat edebildi. Bakalım nasıl üleeek. ölünceye (kadar hüküm

veremeyiz hakkında.'

Walter, bu gecenin nasıl öleceğini biliyordu. Mar-Jorie'nin göz yaşları arasında, kendi

karmakarışık acısıyla

öfkesi arasında; hem kendine karşı, hem de zulmettiği kadına karşı duyduğu nefretin

patlak ¦vermesiyle

ölecekti bu gece. Bunu biliyordu; ama bil-îiiğını kabul edemiyordu. Saatin bir buçuğu

geçtiğini, Marjorie'nin

uyanık olduğunu, halâ niçin dönmedi •diye merak ettiğini de kabul edemiyordu.

Bire beş kala, Walter saatine bakmış ve gitmesi gerektiğini söylemişti. Burada kalması

ne işe yaraya-çarktı?

Spandrel!, oturduğu yere mıhlanmıştı sanki. Lucy ile, bir dakika olsun başbaşa

kalabileceğini -«mamazdı.

Marjorie'ye acı çektirmek için, bu mazeret bile yoktu elinde. Mes'ut olabilmek için

değil; kendi can-m sıkmalk,

hastalanmak, sinirden deliye dönmek, sabrım tüketip bedbaht olmak için Marjorie'ye

işkence ediyordu.

Ayağa kalkarak, "sahiden gitmeliyim," demişti.

Ama Lucy itiraz etmiş, yaltaklanmış, emirler vermişti. Sonunda Walter gene oturmuştu.

Bunlar .alalı yarım

saati geçmişti. Şimdi Saho Square'deydi-

3er; ve Lucy ile Spandrell'e göre, gece ancak başlamıştı.

Spandrell, Lucy'ye, "ihtilâlci bîr komünistin ne biçim bir mahlûk olduğunu görmenizin sırası geldt bence,"

demişti.

Lucy, bunu görmeğe can atıyordu.

Spandrell, "ben bir çeşit derneğe üyeyim," diys açıklamış; ve oraya hep beraber gitmelerini tekli** etmişti.

Serin karanlığa çıktıkları sırada, Spandrell konuşuyordu: "Geç ama, birkaç tane

toplum düşmanını' ' gene de

görebileceğiz her halde. Çoğu iyi adamlardır. Ama aptalcasına çocuk kalmışlar. Bir

ihtilâlin, insanları daha

mes'ut yapacağına gerçekten inananlar var içlerinde. Pek hoş bir şey bu. İnsana

dokunan bir şey vallahi."

Her zamanki gibi sessizce güldü. "Ama bere* bu işlerde bir estetik meraklısıyım.

Dinamit uğruna-dinamit."

Lucy, "ama mademki ideal bir rejime inanmıyorsunuz, 'dinamitin mânası ne o zaman?"

diye sordu.

"Mânası mı ne? Sizin gözünüz yok mu yahu?"

Lucy etrafına bakındı: "Ayrıca korkunç bir şev göremiyorum fcen."

"Gözleri var da göremiıyorlar." Spandrell durdur bir eliyle Lucy'n'n kolunu tuttu, öbür eliyle de Sohomeydanım

gösterdi: "Dans salonu haline gelen terkedilmiş turşu fabrikası, doğum hastahanesi, Sbisa'mrr

lokantası, ve Wlio's V/ho'nunr yayınlandığı yer. Vaktiyle

1 "Kim Kividir" mânastnda. Her yü çıkan v& meşhur şahıskı,r hakkında bilgi veren bir yayın. — ¦/Çeviren)

de Duke of Monmouth'un sarayı vardı burada. Eh" .âüşünün bu hayaletleri:

Belki de daha tanrısal bir şehvetten ilham alarak,

Babası daha keskin bir zevkle peydahladı onu, ve saire. Duke of Monmounth'un

idamından sonra yapılan

portresini bilirsiniz. Hani yatakta yatıyor-dur; ensesinin kesik olduğu görülmesin diye

de, çarşaf çenesine

kadar çekilmiştir. Kneller'in yaptığı portreyi. Yoksa Lely miydi bunu* yapan?

Monmouth, turşular, doğum,

Who's Who, dans, Sbisa'nm şampanyası - bunları düğünün biraz, düşünün bunları."

Lucy, "düşünüyorum bunları," dedi. "Derin derin ¦düşünüyorum."

"Peki, dinamitin mânası ne diye hâlâ soruyor musunuz?"

Yürümeğe devam ettiler. Spandrell, St. Giles'da küçük bir evin önünde durdu. Lucy Sle

Walter'e karanlığa

çekilmeleri için işaret ederek, 'Ibir dakika bekleyin," dedi. Kapıyı çaldı. Kapı hemen açıldı. Alaca karanlıkta

kısa bir konuşma oldu. Sonra,. Spandrell döndü, arkadaşlarını çağırdı. Lucy ile Walter,

Spart-dreıl'in

peşinden, giderek, karanlık bir holden geçip b:v kat merdiven çıktılar; birinci Ikatta

pırıl pırıl aydınlık bir

odaya 'girdiler. Şöminenin yanında iki kifi duruyordu;Nsarıklı bir Hintli ile kızıl saçlı ufak tefek bir adam.

Bunlar ayak-seslerini duyunca dönüp baktılar. Kızıl saçlı adam Illidge idi.

IlMdge, gözle görülmeyen o kum rengi (kaşlarını hayretle kaldırdı; "Spandrell?

Bidlake?" Kendi kendine, "ya

bu kadının burada işi ne?" diye düşünüyordu.

SES SESE KAKŞI

271

Lucy, elini uzatarak ilerledi. Illidge'i tanıdığını gösteren dostça bir gülümsemeyle, "biz eski ahbaplanz" dedi.

Yüzüne soğuk ve düşmanca bir ifade .vermeğe hazırlanan Illidge de, farkına varmadan

LUcy'ye gülümsedi.

Bir taksi, sessizliği birden bire ve insanı irkilten bir şekilde 'bozarak, sokağa girdi.

Marjorie yatağında

doğruldu, dinledi. Motorun gürültüsü giittikçe artıyordu. Walter'! getiren taksiydi bu.

Marjorie emindi bu defa;

biliyordu. Taksi gittikçe yaklaştı, yaklaştı. Evin sağındaki küçük tepenin altına varınca, şoför vitesi değiştirdi;

mötör, öfkeli bir eşek arısı gibi, daha tiz bir sesle vızıldıyordu. Ses gittikçe daha

yakından, gittikçe daha

yakından geliyordu. Marjorie'n:n dimağı gibi vücudu da ibüyük bir sıkıntı içindeydi.

Nefesi kesiliyor; kalbi küt

küt diye, kuvvetli ve düzensiz çarpıyordu; sonra duruveriyordu sanki. Beklediği vuruşu

dayamıyordu;

vücudunun tam altında, bir kapak boşluğa açılmış gibiydi; boşluğun içinde boyuna

düşmenin, hep düşmenin

müthiş korkusunu biliyordu; kalbinin geciken vuruşuyla da, sankfi vücudu, sert toprağa

çarpıyordu. Taksi

gittikçe yaklaşıyor, gittikçe yaklaşıyordu. Istırabından kıvranarak Walter'in dönmesini

o kadar arzu etmişti;

halbuki §:mdi âdeta korkuyordu. Onu görünce duyacağı hislerden korkuyordu;

dökeceği göz yaşlarından;

kendini tutamayıp, istemiye istemiye yapacağı sistemlerden

korkuyordu. Ya Walter ne diyecekti, ne yapacaktı, neter geçirecekti aklından? Marjorie bunları

düşünmekten korkuyordu. Taksi yaklaşmıştı. Mötörün tıhültüsü pencerenin tam altındaydı; ses

uzaklaştı, sonra azaldı. Halbuki Walter'in taksisi olduğuna o kadar emindi ki! Yeniden yatağa uzandı.

Ah bir uyu-yabilseydi! Ama vücudundan gelen o sıkıntı, uyumasına engel oluyordu. Kanı kulaklarında

uğulduyordu. Derisi sıcak ve kuruydu. Gözleri ağrıyordu. Gömülmeğe hazır ölü bir kadın gibi, kollarını

göğsünün üstünde kavuşturup, hiç kıpırdamadan sırtüstü yattı. Kendi kendine, "uyu, uyu" diye

fısıldıyordu; kendini gevşemiş, rahat, uykuda görüyordu. Sonra birden bire muzip bir el, gergin sinirlerini

sanki kopan veriyordu; kollan ve bacaklarının adaleleri şiddetle kasılıyor, mütihş bir korkuya kapılmış

gıibi irkiliyordu. Ve korkunun vücudunda yaptığı tesir, dimağında da müthiş bir korku yaratıyor, sakin olmak

için gösterdiği bütün şuurlu gayretlerin altında gizlenen 'bedbahtlığı ve sıkıntıyı

büsbütün

canlandırıyor ve arttırıyordu. "Uyu, uyu, koyver kendini..." Sakin olmağa, unutmağa, uyumağa gayret

etmesi boşunaydı. Duyduğu acının şuur üstüne çıkmasına müsaade etti. "Acaba beni

niçin bu kadar

bedbaht etmek istiyor?" Başını çevirdi. Yatağının yanındaki küçük masada duran saa-

tm fosforlu

yelkovaniyle akrebi üçe çeyrek kala oldu-ğunu gösteriyordu. Üçe çeyrek kala - o eve

dönmeden

Marjorie'nin uyumayacağını da biliyordu. Marjorie yüksek sesle konuştu: "Benim hasta olduğumu biliyor,

iliç aldırdığı yok mu?"

Birden bire Marjorie'nin aklına yeni bir şey geldi: "Belki de benim ölmemi fistiyor."

Ölmek, yok olmak,

Walter'in yüzünü bir daha görememek, Wal-ter'i öteki kadına bırakmak. Marjorie'nin

gözleri yaşla doldu.

Belki de Walter'in gayesi onu öldürmekti. Marjorie'nin hastalığına rağmen böyle

davran-mıyordu; tam aksine,

Marjorie bu kadar acı çektiği için, Marjorie hasta olduğu içân böyle davranıyordu.

Walter'in zulmetmekte -bir

gayesi vardı. Marjorie'nin ölmesini, kendisini ötelki kadınla rahat bıramasını ölmesini, kendisini öteki kadınla

rahat bırakmasını istiyordu. Marjorie yüzünü yastığa gömdü, hıçkıra lüçJara ağladı.

Walter'i bir daha

göremek, artık hiçbir zaman görememek. Eİbediyyen karanlık, yalnızlık, ölüm. Ebediyyen, ilelebet. Üstelik
öyle büyük bir haksızlıktı ki bu! İyi giyinecek kadar parası olmaması Marjorie'nin kabahati mıydı sanki?
"O kadının satın aldığı elbiseleri ben do alabilecek durumda olsam!" Ohanel, Lanvin - Vogue dergisinin
sahifeleri gözünün önünde canlandı - Molyneux, Groult... Shaftesbury Avenue'ya açılan bir sokakta,
kokotların alı'ş veriş yaptıkları, hem ucuz hem de şık sayılan şu dükkânlardan birinde onaltı "guinea" ye bir
model vardı. "O kadın cazip ol'duğu için Walter ondan hoşlanıyor. Ama benim de param olsaydı..."
Haksızlıktı bu! Walter, zengin olmamanın acısını Marjorie'den çıkarıyordu. Marjorie'ye güzel elbiseler
alabilecek kadar para kazanmamasının acısını Marjorie çekecekti.
Bir de bebek mes'elesi vardı. Walter, bunun da acısını Marjorie'den çıkarcyordu. Walter'in çocuğuy-

du bu. Marjorie hep hasta ve yorgun diye, Walter (bıkmıştı; artık hoşlanmıyordu ondan. İşte haksızlıkların en
büyüğü de buydu.
Bir höcre çoğalarak bir kurt şeklini almış, sonra bir balık haline gelmişti; şimdi de o

balık, memeli bir

hayvanın cenini olmak üzereydi. Marjorie kendini hasta ve yorgun hissediyordu.

Bundan oribeş yıl sonra

kilise, bir erkek çocuğunu, dinî bir merasimle bağrı na kabul edecekti. Yelkenleriyle

iyfıce donanmış bir gemi

gibi, cüfobelerinin içinde koskocaman görünen piskopos, şöyle soracaktı: "Burada,

Tanrının ve bu topluluğun

önünde, vaftiz edildiğin zaman, adına verilen kutsî vaadi ve yemini, yeniden

tekrarlamağa razı mısın?" Eski

balılk da, heyecan dolu bir imanla, "razıyım" diye cevap verecekti.

Binince defa olarak, gene "keşke gebe olmasaydım," diye düşündü. Belki Walter onu şimdi öldüremeyecekti.

Ama çocuk dünyaya gelirken nasıl olsa olabilirdi. Doktor onun güç doğuracağını

söylemişti.

Havsalada darlık vardı. Ölüm, ayaklarının dibinde açılan kocaman bir çukur gibi, gene

Marjonie'nin karşısına

çıktı.

Marjorie bir ses duyup şiddetle irkildi. Apartmanın dış kapısı usulcacık açılıyordu.

Menteşeler gıcırdadı.

Dikkatle yürüyen ayak sesleri duyuldu. Arkadan bir gıcırtı daha; kapının zemberekli

mandalı hafifçe yerine

konulurken, hemen hemen işitilmeyen "klik" diye bir ses; sonra gene ayak sesleri.

Bunların arkasından, "klik"

diye bir ses daha! ve aynı anda, Marjorie'nin odasını Walter'in odasından ayıran

kapının altından sarı bir ışık

çizgisi sızdı. Acaba Wal-

ter, Marjorie'ye gelip allan rahatlık versin demeden mi yatmak niyetindeydi. Marjorie

hiç kıpırdanmadan

yatıyordu; uyanıktı; için için titriyordu; gözleri kocaman kocaman açılmış, öbür odadan

gelen sesleri, kendi

kalbinin korkudan hızlı hızlı çarpışını dinliyordu.

Walter yatağa oturmuş, ayakkabılarının bağını çözüyordu. Eve niçin üç saat önce

dönmedim diye

düşünüyordu. Zaten sokağa çıkması için de hiçbir sebep yoktu. Kalabalıktan nefret

ederdi; alkol yaramazdı

ona; lokantaların teneffüs edile edile kirlenen havası, kokusu, dumanı, sinir bozucu bir zehir tesiri yapıyordu

onda. Boşuna ıstırap çekmişti: Ta'ksi'de geçirdiği o acı, o sinir bozucu bir iki dakikanın dışında, bütün gece

Lucy ile başbaşa kalmamıştı. Onun yanında geçirdiği saatler, iç sıkıntısı ve sabırsızlık saatleriydi - sonu

gelmeyen, birbirinin peşi sıra sürüp giden işkence anları. Suçlu olduğunu bildiği için

çektiği işkence, duyduğu

arzu ve .kıskançlık yüzünden çektiği işkenceyi büsbütün şiddetlendirmişti. Sbisa'd.ı geç in her dakika,

ihtilâlcılar arasında geçen her dakika, Walter'in arzularının gerçekleşmesini

geciktirmiş, Marjorie'nin

bedbahtlığını çoğaltmış, böylelikle Walter'in vicdan azabını ve utancını da arttırmıştı.

Nihayet kulüpten

ayrıldıkları zaman, saat gecenin üçünü geçmişti. Acaba Lucy, Spandrell'i savacak, ve

Walter'in onu taksiyle

evine kadar götürmesine razı olacak mıydı? Walter, Luoy'ye baktı; gözleri sanki

konuşuyor; istiyor,

emrediyordu.

Sok?<ğa çıktıkları zaman, Lucy, "benim evimde sandviç ve içki bulunur," dedi.

276

Spandrell, "çok hoş bar haJber bu," dedi. Lucy, Walter'in elini tutarak, muhabbetle sıktı. "Haydi gelin,

Walter sevgilim."

Walter başını salladı: "Eve gitmeliyim." İnsanı bedbahtlık öldüreoilseydi, Walter oracıkta, sokakta oluverirdi.

Lucy itiraz etti: "Ama bizıi artık bırakamazsınız! Mademki bu kadar kaldınız, sonuna kadar kalmalısınız.

Haydi, gelin." Walter'i elinden çekti.

"Olmaz, olmaz." Gerçi Lucy'nin söylediği doğruydu. Marjorie'ye o kadar çok

çektirmişti ki, bir müddet daha

kalmakla, onu nasıl olsa daha bedbaht edemezdi. Marjorie ortadan kalksa diye

düşündü; ölse - çocuğunu

düşürse, kanı zehirlense...

Spandrell saatline baktı: "Üç buçuk. Gecen:n ölüm hırıltısı nerdeyse başlayacak."

Walter dehşet içinde

dinliyordu. Bu herif, Walter'in aklından geçenleri okuyor muydu yoksa? "Munie des

comforts de nötre sainte

religion.1 Sizfin yeriniz yatağın baş ucunda, Walter. Gidip bırakamazsınız bu geoeyii;

'bir hendeğin içinde

can çekişen tor köpek gibi ölmesine göz yumamazsınız."

Bir hendeğin içinde can çekişen bir köpek gibi. Korkunçtu bu kelimeler; Walter'i bu

kelimeler mahkûm

ediyordu. "Sahiden gitmeliyim." Walter, iş işten geçtikten üç saat sonra azdmli davrandı. Çekip gitt;.

1 Metinde Fransızca: "Mukaddes dinimizin tesellileri ile mücehhez olarak." Can çekişen Katoliklere ait dinî

merasime bir imâ. ¦*- (Çeviren}

277

Oxford Street'de bir taksi buldu. Marjorie farkına varmadan eve gelebileceğini umarak

- bu ümidin boşuna

olduğunu da biliyordu - Chalk Farm istasyonunda 1 aksiyi savdı; ve Marjorie file

birlikte, en üst iki katında

oturdukları evin kapısına kadar süren son iki yüz metrelik mesafeyi yaya yürüdü. Bir

kaatil gibi dıikkatli.

davranarak, merdivenleri usulcacık çıkmış, kapıyı açmıştı. Marjoriie'nin odasından hiç

ses seda gelmiyordu.

Walter, tehlikeli bir liş yapıyormuş gibi, binbir dikkatle soyundu, yıkandı. Elektriği

kapayıp, yatağa gıirdli.

Karanlıkta çıt çıkmıyordu. Walter kurtulmuştu.

"Walter!"

Walter, idam sabahı gardiyanlar tarafından uyandırılan bir mahkûmun duygulaiiiyle,

»sesine yalancıktan bir

hayret ifadesi vererek sordu: "Sen uyanık miydin, Marjorie?" Ayağa kalktı, ölüm hücresinden

darağacına

yürüyen mahkûm gibi, kendi odasından Marjorie'nin odasına geçti.

"Sen beni öldürmek mi istiyorsun, Walter?"

Bir hendeğin ıjçıinde can çeküşen bir köpek gibi, yapayalnız. Walter, Marjorie'yi kolları arasına alacakmış

gibi bir hareket yaptı. Marjorie onu itti. O an için, kadının bedbahtlığı, öfke; sevgiisi, bir çeşit kin ve garaz

halini aljnıstı.

Marjorie, "bütün yaptıkların yetmiyormuş gibi, üstelik de iki yüzlü olma," dedi.

"Benden nefret ettiğini, beni

başından savmak istediğini, ölürsem memnun olacağını ne diye Ibana açıkça

söylemiyorsun? Ne diye

dürüst davranıp bunu söyleniliyorsun?"

Walter itiraz etti: "Ama doğru o'mayan bir şeyi sana neden söyleyeyim?"

Marjorie, acı acı aliay ederek sordu: "Yoksa bert* sevdiğini mil söyleyeceksin?"

Walter, Marjorie'yi sevdiğini söylerken, kendi söylediğine inanır glibi-oldu. Zaten onu

sevdiği bîr bakımdan

doğruydu da.

"Ama seni seviyorum, sahiden seviyorum. BL* çeşit çılgınlık öteki iş. İstemiyorum onu.

Ama elimde değıil.

Bir toilsen ne kadar aşağılık bir mahlûk oldum. Adı ağza alınmayacak bir hayvan!"

Tatmin edemediği arzusu

yüzünden, vicdan azabı, utaıumas!, kendine karşı duyduğu nefret yüzünden şimdiye

kadar bütün çektikleni,

bu kelimeleri söylerken sanki bir tek acı halinde billûrlaştı. Walter ıstırap çekiyor, ve kendi ıstırabı karşısında

merhametten yüreği sızlıyordu. "Bir bilsen, Marjorie!" Sonra, folirden bire, vücudunda bir şey kopuverdi

sanki. Görülmeyen bir el gırtlağına sarıldı; yaşlarla dolan gözleri görmez oldu; ve kendi (benliğinde olan,

ama kendlisi olmayan bir varlık, bütün bedenini sarstı; iradesine rağmen boğazından,

boğuk ve âdeta insana

yakışmayan bir ses çıkıyordu.

Karanlığın içlinde, yanı başında bu korkunç sesi duyan Marjorie'nin öfkesi birden hüre

geçiverdi. Onun

bildiiği bir tek şey vardı: Walter bedbahttı, Walter'i seviyordu. Kızdığı üçlin, acı sözler söylediği için vicdan

azabı bile duydu.

"Walter! Sevglilim!" Marjorie ellerini uzattı, onu kendine doğru çekti. Walter, kucağa alınarak teselli

bulmuş, Marjorie'ntn kolları arasında bir çocuk gibi yatıyordu.

*****

*** ***

Charing Cross Road'a doğru yürürlerken, Span-drell sordu: "Ona eziyet etmekten

hoşlanıyor musunuz?"

Lucy, "kime eziyet etmekten?" dedi. "Walter e mi? Ama eziyet etmiyorum ki ona."

Spandrell, "öyle ama, dizinle yatmasına da müsaade etmiyorsunuz," dedi. Lucy, (başını salladı. "Bir de ona

eziyet etmediğinizi söylüyorsunuz! Zavallı herif!"

"Ama canım istemiyorsa, ne diye yatayım onunla?"

"Sahiden ne diye yatacakmışsınız? Ama iişi bir karara bağlamamakla, düpedüz işkence ediyorsunuz ona."

Lucy, "ama ben Walter'den hoşlanıyorum," dedi. "Onunla ahbaplık etmek çok güzel.

Tabiî, biraz fazla genç

ama, sahiden bir hayli mükemmel bir insan. Emin olun ki, ona eziyet eden ben değülim.

O kendi kendine

eziyet ediyor."

Spandrell, sokağın başında duran taksiyi çağırm-caya kadar gülmesini tuttu. Taksi, bir

kavlis çizip önlerinde

durdu. Arabaya binerlerken, Spandrell sessizce gülmekteydi. Oturduğu karanlık

köşeden sesi yükseldi:

"Ama Walter de bunu düpedüz hak-etti: O sahiden katledilecek cinsten bir insan."

280

" Katledilecek cinsten mi?"

"Bir cinayetin gerçekleşmesi iğin iki kişi lâzım. Anadan doğma kurbanlar vardır

yeryüzünde. Gırtlak

kesenlerin asılmak için dünyaya geldikleri gibi. onlar da gırtlakları kesilsin diye

doğmuşlardır. Yüzlerinden

anlaşılır !bu. Kaatil tipi diye bir şey olduğu gibi, kurban tıipi diye de bir şey vardır.

Walter'Sn bir kurban

olduğu besbelli; gelin, beni hırpalayın diyor sanki."

"Zavallı Walter!"

Spandrell devam etti: "Hırpalanmasını sağlamak da insanın vazifesi."

"Zavallıyı hırpalanmaktan korusak olmaz mı?"

"Hayır, insan, daima kaderden yana olmalı. Şamarı yemek için dünyaya geldiği besbelli Walter'in. Onun bu

alın yazısının gerçekleşmesine yardım etmek insanın vazifesidir. Siz tou vazüfeyü yerine getirdiğiniz dçin

memnunum."

"Ama öyle bâr şey yaptığım yok vallahi Ateşini z var mı?"

Spandrell bir kibrit çaktı. Lucy, ince dudakları arasında bir sigara, alevi içmek için öne doğru eğildi Spandrell,

Lucy'nin daha önceleri de böyle eğildiğini, görmüştü; aynı hızla, aynı zenafetle ve aynı açlıkla, dudaklarını

öpmek için kendisine doğru eğildiğini görmüştü. Spandrell'e doğru eğilen yüz, eskiden

bütün dikkatini

yaklaşan zevk anının içten gelen ışığı üstünde toplamış ve teksif etmiis olduğu gibi, şimdi de aynı dikkati

alevin üstünde toplamış ve teksif etmişti. İnsanın çeşit çeşit düşünceleri ve duyguları; fakat ancak birkaç

tane hareketi vardır. Bin

SES StSE KARSI

281

bir şeyi anlatmak için, insan maskesi ancak beş altı defa ifade (değiştirebilir. Lucy1 geni çekildi. Spandrell

kibrit çöpünü taksinin penceresinden dışarı attı. Sigaranın ateşli ucu, karanlıkta kâh

parlıyor, kâh sönüyordu.

Spandrell, Lucy'nin o dikkat kesilmiş, istekli yüzünü düşünerek sordu: "Paris'de

geçirdiğimiz o garip günleri

hatırlıyor musunuz?"

Spandrell üç yıl önce, bir aralık Lucy'nın aşığı olmuştu; bu macera bir ay kadar

sürmüştü.

Lucy, evet der gibi başını salladı: "Devam ettiği müddetçe hayli hoş !bir şey olduğunu hatırlıyorum. Ama siz

öyle maymun iştahlıydınız iki!"

"Yani siz Tom Trivet Sle İbasıp gittiğiniz zaman, umduğunuz gibi kıyametleri

koparmadığımı söylemek

istiyorsunuz."

Lucy fena halde kızdı: "Yalan! Daha Tom benim hatırımda hayalimde iblle yokken, isiz bu işten çoktan

caymağa başlamıştınız."

"Peki, öyle olsun. İşin gerçeği şu ki, siz benini zevkime pek uygun değildiğiniz; yani katledilecek cinsten bir

insan değildiniz."

Lucy, kurban tipine zerre kadar benzemezdi. Hattâ Spandrell, onun alelade toir kadına

bile pek fazla

benzemediğini sık sık düşünmüştü. Lucy bir erkek gibi; vicdan azabı çekmeden,

düşünceleriyle duygularının

zevkine 'karışmasına meydan vermeden, bütün iradesini toplayarak, arzularının

peşinden gidebilirdi.

Spandrell, başkasının eğlencesi uğruna kullanılmaktan, istismar edilmekten hoşlanmaz;

başka-

larını kullanmak isterdi. Ama Lucy'yi köle etmenin imkânı yoktu.

Spandrell, '"ben de sizin gibiyim," diye sözüne devam ettü. "Kurbanlara iMiyacını var benim de."

"Yani benim ıkaatillerden bini olduğumu mu söylemek istiyorsunuz?"

"Bunu çoktandır kabul ettiğinizi sanıyordum,, sevgili Lucy."

Lucy direndi: "Ben ömrümde hiçbir şey kabul etmedim; etmek niyetinde de değilim!

Yani bir şeyi kabul etsem

bile, ancak yarım saat için kabul edebilirim."

"Paris'teydi, hatırladınız mı? Chaumiere'de. Bitişik masada dudaklarını boyayan bir delikanlı oturuyordu."

"Delikanlının platinlıi ve pırlantalı bir bileziği vardı." Lucy, gülümseyerek başını salladı. "Siz de-benim bir

melek olduğumu; veya buna benzer bir şey olduğumu söylediniz."

Spandrell açıkladı: "Kötü bir melek, dedim-Anadan doğma kötü bir melek."

"Maurice, siz zekî bir adamsınız ama, ,pek abuk. sabuk lâflar ediyorsunuz. Bazı şeylerin iyi, bazı şeylerin de

kötü olduğuna sahiden inanıyor musunuz siz?"

Spandrell, Lucy'nin elini alıp öptü: "Sevgili Lucy," dedi, "siz harikulade bir mahlûksunuz. Kabiliyetlerinizi de

kullanmalısınız daiima. Yaşa ey güzel ve sadık şeytan! Geceleri erkeklerin rüyalarına

girip.-onları baştan

çıkaran dişi şeytan!" Lucy'nin elini ye-

SES SESE KARSI

28â

niden öptü. "Şimdiye kadar yaptığınız gibi, vazifenize devam edin. Tanrının sizden

istediği tek şey budur."

"Ben sadece gönlümü eğlendirmeğe çalışıyorum." Taksi Lucy'nin Bruton Street'deki küçük evinin önünde

durdu. Lucy taksiden çıkarken, "bu isli pek başaramadığım da besbelli," dedi. "İşte para burada." Şoföre on

şilling verdi. Lucy, yanında erkekler olduğu zaman, harcanan paranın mümkün olduğu

kadar çoğunu

ödemek için İsrar ederdi. Parayı kendi verdiği müddetçe bağımsızdı, aklına eseni

yapabilirdi. Anahtariyle

kapıyı açmağa çalışırken sözüne devam ediyordu: "Üstelik eğlenmem için hiç kimsenin bana pek yardım

ettiği yok. Şaşılacak derecede can sıkıcısınız hepiniz."

Yemek odasında; şişeler, meyvalar ve sandviçlerden yapılmış muhteşem bir natürmort

onları bekliyordu.

Termos şişesinin parlak sathına akseden bu şişeler, meyvalar ve sandviçler; Öklid'in

kâinat görüşüne

uymayan acayip şekillere giriyordu. Lucy'nin çorbası sabahlara kadar sıcak katabilsin

diiye, Profesör Dewar,

hidrojeni su haline getirmişti. Büfenin üstünde, John Büdlake'in tiyatro tablolarından

biri asılıydı: Balkonun

çizdiği kavis, set set sıralanan yüzler, sahnenin ışıklı ön kısmının bir köşesi.

Spandrell tabloyu daha iyi görebilmek için, elini gözlerine siper ederek, "ne kadar güzel bu!" dedi.

Lucy bir şey söylemedi. Üstü kül rengi olmuş eski bir aynada kendini seyrediyordu.

Birden bire sordu: "İhtiyarlayınca ne yapacağını-ben'"

Ağzı ekmek ve Strasbourg'dan gelen kaz .üzeriyle •dolu olan Spandrell bir teklifte

bulundu: ' Ö.ürsünu/: d a ıı

a olmazsa."

"Galiba babam gibi, kendimi ilme vereceğini. İnsan zoolojisi diye bir şey yok mu acaba?

Çünkü

kurbağalardan biraz çabuk bıkıveririm ha.- halde. Kurbağa dedim de aklıma geldi:

Havuç renguıdeki o -

küçük adamdan bir hayli hoşlandım ben. İsmi neydi onun? Ha, Illidge'di. Zengin

olduğumuz için amma da

nefret ediyor bizlerden."

"Zenginlerin arasına beni de katmayın sakın. Bir (bilseniz..." Spandrell başım salladı.

Annesinin Lucy ile

gönderdiği haberi hatırlayarak, "yarın gelirken inşallah biraz da para getirir," diye düşünüyordu. Zor durumda

olduğunu annesine yazmıştı.

Lucy konuşmağa devam etti: "Nefret etmesini "bilen insanlardan hoşlanırım."

"Illidge nefret etmesini bilir. Nazariyelerle, öfkelerle, kıskançlıklarla tıka basa doludur.

Hepinizi havaya

uçurabilmek için can atar."

"Öyleyse ne diye uçurmuyor? Siz ne diye yapmıyorsunuz bunu? Bu iş için kurulmadı mı kulübünüz?"

Spandrell omuz silkti: "Nazariye ile tatbikat arasında hafif bir fark vardır malûm ya.

İnsan faal bir komünist,

ilme inanan bir materyalist ve Rus İhtilâlinin bir hayranı olunca da, bu nazariye son

derere ¦gaıp bir şekil alır.

Genç dostumuzun adanı öldürmekten nasıl bahsettiğini duymanızı isterdim. Talbiî, onu

asıl ilgilendiren şey,

siyasî cinayetlerdir; ama kaatü mesleğinin çeşitli kolları arasında pek fark görmü-

yordur o. Ona göre, siyasî

bir cinayet ne kadar zarar-

SES SESE

283-

sız ve ahlâk mefhumuyla ne kadar ilgisiz bir işse„ cinayetin diğer bir çeşidi de o kadar zararsız ve ahlâk

mefhumuyla o kadar ilgisiz bir iştir. Bizler kendimizi bir mal zannettiğimiz için, insan hayatının önemini

gözümüzde büyütüyoruz. Fertler hiçbir şey değil; tabiat ancak insan dnsine değer

veriyor, ve saire ve saire."

Spandrell lâf arasında söylüyormuş-gibi'devam etti: "Çok garip! San'atm ve siyasetin en, yeni tezahürleri

bile, umumiyetle o kadar modası geçmiş, o kadar (iptidaî şeyler ki! Genç midge, iv;

Memoriam'da Lord

Tennyson'un, Meksikalı bir kızü derilinin, yahut da azgın bir deliliğe kapılmağa yani

amok olup sağa sola

saldırmak için karar vermeğe çalışan bir Malâkka'lmm sözlerinin bir terkibini yapmış

gibi konuşuyor. Modası

geçmiş ilmî iddialar ileri sürerek, hayata ve fertlere karşı en iptidaî, en vahşî„ en

hayvanca bir kayıtsızlığı

haklı göstermeğe çalışmak! Sahiden pek acayip!"

Lucy, "ama onun ilminin modası ne diye geçmh olsun?" diye sordu. "Kendi âlim değil mi yani..."

"Illidge âlim ama, aynı zamanda komünist. Demek ki Ondokuzuncu yüz yılın

rnaterializmine inanıyor.

MeTccınist olmadan, yani bütün değişiklikleri mihaniki ve kimyevî kuvvetlere

bağlamadan, gerçekten

'komünist olamazsınız. Esas gerçeklerin mekân, zaman ve madde olduğuna; bunların

dışında her şeyin

saçmalığına, sırf hayal mahsulü - hem de burjuva bir hayal mahsulü - olduğuna

inanmanız şart. Zavallı

Illidge! Einstein ile Edington onu fena halde üzüyor. Henry Poincare'den öyle bir nefret ediyor, ihtiyar Mach'a

öyle içerliyor ki! Bütün bu adamlar, Illidge-

in o basit inancını sarsıyorlar. Bunlar Illidge'e, tab".-at kanunlarının sırf insanlar tarafından uydurulan faydalı

gelenekler olduğunu; mekân, zaman ve maddenin, Newton'un ve Newton'dan sonra

gelenlerin yarattığı

bütün kâinatın bizim ter icadımızdan başkq bir şey olmadığını söyleyip duruyorlar.

Hazreti İsa'nın var

olmaması ihtimali bir Hıristiyan için ne kadar korkunç bir üzüntü ve acı ise; IlMdge

için de bu düşünce aynı

derecede üzücü ve acıdır. Illidge bir bilgin ama, prensipleri yüzünden, son elli yılda gali-

şen bütün ilim

nazariyelerine karşı savaşması gerek. Müthiş gülünç bir vaziyet bu."

Lucy esneyerek, "öyle olduğundan hiç şüphem yok,' dedi. "Yani nazariyelere karşı ilgi duyanlar için müthiş

gülünç. Bense, nazariyelere karşı ilgi duyanlardan değilim."

Spandrell, "ama ben duyanlardanım," diye cevan verdi; "duyduğum için de sizden özür dilemeğe niyetim

yok. Ama eğer tercih ederseniz, size, Illidge'in praük sahada birbirini tutmayan

hareketlerini örnek

verebilirim. Son zamanlarda tamamiyle tesadüf eseri olarak Illidge'in, pek dokunaklı

Ibir şekilde ailesine bağlı

olduğunu keşfettim. Meğer annesine bakıyormuş, küçük erkek kardeşinin tahsil

parasını ödüyor-muş, kız

kardeşini evlendirirken ona elli İngiliz lirası bağışlamış."

"Bunlar kusur mu yani?"

"Kusur muymuş? İğrenç şekilde burjuva davranışlar bunlar yahu! Illidge, nazarî

bakımdan, kendi annesiyle

yaşlı herhangi bir dişi mahlûk arasında hiçbir fark görmüyor. Doğru dürüst

teşkilâtlandırılmış

bir cemiyette, annesinin, romatizmadan her taraf» tutulduğu için, bir odaya bırakılıp

uyutularak öldürüleceğini

biliyor. Buna rağmen, annesinin faydasız hayatı sürüp gitmesi için, ona haftada bilmem

kaç para gönderiyor.

Geçenlerde bu bakımdan sataştım ona. Sanki kumarda mızıkçılık yaparken yakalanmış

gibi, yüzü kızardı,

allak bullak oldu. İtibarı yerine gelsin diye, lâfı değiştirmek zorunda kaldı. Fevkalâdo soğukkanlı, kayıtsız ve

ilmî bir vahşetle siyasî cinayetlerden ve Ibu çeşit cinayetlerin faydalarından bahsetmeğe başladı.

Bense,

gülüp geçtim. Tehdit de ettim onu: 'Günün birinde bu lâflarını ciddiye alacağım, insan

vurmak için bir ziyafete

davet edeceğim seni,' dedim. Bunu sahiden de yapacağım zâten!"

"Belki yapmazsınız da, herkes gibi gevezelik edip durursunuz gene."

Spandrell kabul etti: "Olabilir, belki de gevezelik edip dururum.

"Eğer gevezelikten vazgeçer de, bir şeyler yaparsanız, bana haber verin. Canlı Ibir hareket olabilir bu."

"Tam tersine, ölümlü Mr hareket olur."

"Ama aslında en canlı olan şey, ölümlü bir canlılıktır." Lucy kaşlarını çattı. "Alelade, basmakalıp canlılık

çeşitlerinden öylesine ibiktim usandım ki! Geminin başında gençlik, dümeninde de

eğlence, mâ-lüni ya!

Aptalca bir şey, yeknesak bir şey bu! Enerji göstermek fırsatları o kadar sayılı ki şu

sıralarda! Bana kalırsa,

eskiden başka türlüydü işler."

"Eskiden insanlar hem şiddetle davranıyor, hem de sevişiyorlardı. Bunu mu söylemek

istediniz?"

"Tamam." Lucy başıyla evet dedi. "Eskiden insanların canlılığı sırf... Kabaca konuşuyorum ama. sırf kalleş

olmalarından gelmiyordu."

"Sina dağında Hazreti Musaya verilen on emirden altıncısına, yani "öldürmeyeceksin!"

emrine de aldırdıkları

yoktu eskiden. Şimdi fazla polis var etrafta."

"Hem de o kadar fazla ki! Göz açtırmıyorlar insana. Halbuki her çeşit tecrübeden

geçmemiz gerek."

"Ama ahlâk bakımından bu tecrübelerin bir kısmı iyi, bir kısmı da kötü sayılmıyorsa -

sizce fark yok sanırım

iyisiyle "kötüsü arasında - o zaman bu tecrübelerden geçmenin mânası ne?"

"Mânası mı ne? Eğlenceli olabilir bu tecrübeler. Heyecan verelbilir insana."

"Ahlâk bakımından kötü olduklarını hissetmezseniz, pek de heyecan veremezler size."

Spandrell'in vaktiyle

günah saydığı hemen hemen bütün hareketler, zamanla ve alışkanlıkla .kötülüğünü

kaybetmişti gözünde.

Şehre inmek için sabah trenine yetişirken coşmadığı gibi, bunları yaparken de hiç

coşmuyordu artık. "Bazı

kimseler..." Kendi karışık ve karanlık duygularını şekillendirmeğe çalışarak, düşünceli düşünceli konuşmağa

devam etti: "Bazı kimseler, ancak iyiliğe karşı kötü davrandıkları zaman, iyiliğin ne olduğunu kavrayabilirler."

Ama vaktiyle kötü sayılan şey, artık kötü sayılmazsa, o zaman ne olur? İçinden bunu

münakaşa ediyordu.

Her halde tek hal çaresi, gittikçe daha ağır yeni günahlar işlemek, Lucy'nin kendine has tâbirlerle söylediği

gibi her çeşit tecrübeden geçmekti. Spandrel], ağır ağır konuşa-

rak, sözünü tamamladı: "Allahı ıbiknendn bir yolu da, Allahı inkâr etmektir."

Lucy itiraz etti: "Aman Maurlice, yapmayın!"

"Peki, sustum." Spandrell güldü. Lucy'yi taklid ederek, "aman Maurice, yapmayın diyecekseniz: iyiliğin de,

İyiliğe karşı yapılan kötülüğün de farkında değilseniz; o zaman polisin yasak ettiği

tecrübelerden geçmenin

mânası ne?"

Lucy omuz silkti: "Merak. Canı sıkılıyor insanın."

"Ne yazık ki öyle." Spandrell gene güldü. "Ama ne olursa olsun bana kalırsa herkes kendi işiyle meşgul

olmalı."

"Ama benim işim nedir acaba?"

Spandrell sırıtarak söze başladı: "Sîzin işinizin ne olduğunu söylemeğe insanın edebi mâni oluyor da..."

19

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Walter, Fleet Street'e giderken tam mânasiyie mes'ut değildi; ama hiç olmazsa sakindi;

artık her şeyin

halledildiğini bildiği liçin sakindi. Evet, her §e> halledilmişti; her şey... çünkü dün geceki his kargaşalığı içinde

her şey meydana çıkmıştı. Evvelâ Lucy'-yi artık hiçbir zaman görmeyecekti; hem kendi

selâmeti, hem ide

Marjorie'nin selâmeti için bunu kat'iyet-le kararlaştırmış ve vaadetmişti. Sonra, bütün

akşamlarını Marjorie ile

beraber geçirecek; ve en son olarak da, Burlap'dan daha çok para isteyecekti. Her şey

halledilmişti. O günkü

hava bile sanki bunu anlamıştı. Sisli, beyaz bir gündü bu - inatçı bir sis vardı. Özü o

kadar sakindi ki bu

günün, Londra'nın bütün gürültülerinin yeri yoktu bu sükûnetin içinde. Vasıtalar

gürleye gürleye, hızla

geçiyor; ama o günün özündeki hareketsizliği (bozamıyordu gene de. Her şey

halledilmişti. Yeniden

başlayacaktı dünya. Hayat pek sevinçli olmayacaktı belki; hiç de parlak olmayacaktı;

ama tevekkül ile

yeniden başlayacaktı, hie-' bir şeyin bozamayacağı azimli bir huzurla yeniden

başlayacaktı.

Walter, bir akşam önceki hâdiseyi hatırlayarak, büroda soğuk karşılanacağını sanmıştı.

Faıkat tam tersine,

Burlap'ı en güler yüzlü hallerinden birinde

391

tuldü. Burlap da bir gece önce olanları hatırlıyor; ve Walter'in bu olup bitenleri

unutmasını pek istiyordu.

Walter'e "dostum" diyerek ahbapça kolunu sıktı; hiçbir ifade taşımayan, kafatasının içindeki karanlığa açılan

iki delikten başka bîr şey olmayan gözleriyle, oturduğu yerden Walter'e baktı. Walter,

"dostum" lâfına da, ,bu

gülümsemeye de cevap verdi, ama kendi samimiyetsizliğinin farkına vardığı için

üzülüyordu. Burlap, Walter'e

hep bu tesiri yapardı. Onun yanındayken Walter hiçbir zaman kendini ta-mamiyle

dürüst ve samimî

hissetmezdi. İnsanı fena halde rahatsız eden bir histi bu. Bunun nilçin olduğunu açıkça

bilmiyordu ama,

Burlap'ın yanındayken, Walter kendisini, hep yalan söyleyen, rol yapan bir insan

durumunda görürdü. O

sırada Ibütün söyledikleri, hattâ en içten gelen inançları bile, bir çeşit yalan halini

alıverdi.

Burlap, Walter'in kolunu bırakmadan, dönen iskemlesinde geriye doğru yaslanıp, ona

halâ gülümseyerek,

"Rimbaud hakkındaki makalenizi beğendim," dedi.

Walter, "beğendiğinize memnun oldum," diye cevap verdi. Fakat bu sözün, aslında

.kendisine

söylenmediğini hissediyor ve rahatsız oluyordu: Burlap'ın dimağının bir kısmı, "şunun makalesıi hakkında

hoş bir şey söylemelisin," diye fısıldamış; diğer bir kısmı da bu emri, gerektiği gibi yerine getirmişta.

Burlap heyecanla, "ne yamandır şu Rimbaud!" dedi. "îşte buyrun size hayata inanan bir insan!"

Burlap, Edebiyat dünyasî'nm. başına geçtiğinden beri, hemen hemen her hafta derginin

baş makaleler;

Hayata inanmak gerektiğini ilân ediyordu. Walter'! en çok rahatsız eden şeylerden toiri

de, Burlap'da

gördüğü bu Hayata inanç -işiydi. Hayata inanç ne demekti? Walter, halâ anlayamamıştı

bunun ne

dernek olduğunu. Burlap bunu hiçbir zaman açıklamamıştı da. Bunu duygularımızla

sezmemiz

gerekirmiş; eğer sezemezsek, cehennemlik olduğumuzun resmiy-miş. Walter, kendisinin de
cehennemlik olanlar arasında bulunduğunu tahmin ediyordu. Müstakbel patronuyla dik görüşmesini
kolay kolay unutamazdı. Walter, çekingen bir tavırla söze bağlamıştı: "Bir neşriyat müdürü
yardımcısına ihtiyacınız olduğunu duydum." Burlap evet dermiş gilbi başını sallamış, "öyle, doğru,"
demişti. Çok uzun süren korkunç bir sessizlikten sonra, o bomboş gözleriyle Walter'e bakmış, ve
sormuştu: "Hayata inanır mısınız?" Walter, saçlarının dibine 'kadar kızararak, "evet," demişti. Buna
başka türlü cevap vermök im'kânsızdı. Çel gibi uzayıp giden bir sessizlik daha olmuştu; sonra
Burlap, Walter'e gene bakmış, "kadınlarla münasebetiniz oldu mu hiç?" diye sormuştu. Walter dahi da
fena kızarmış, duraklamış; nihayet evet der gibi başını sallamıştı. Daha sonraları, Burlap'ın yazdığı
makalelerden binini okurken, bu adamın, insanların ruhlarını kurtarmak isteyen ihtiyar Tolstoy'un
o hassas küstahlıklarından, "büyük, sade ve esas gerçeklere dostdoğru gitmek," diye bahsederek,
Tolstoy'un davranışını taklit ettiğini anladı.

Walter, kendi söylediğine pek inanmadan, Burlap'm lâfını tasdik etti: "Evet, Rimbaud'nun hayatı inandığı

muhakkak." ölen birinin yakınlarına resmî

bir teselli mektubu yazarken ne hissederse ,bu kelimeleri söylerken de aynı şeyi

hissediyordu. Hayata

inançtan bahsetmek, "büyük acınızı paylaşıyorum" demek kadar fecî bir şeydi.

Burlap gözlerini yere doğru indirerek, (artık kendisine bakmadığı için Walter müthiş

rahatladı) başmı sallaya

sallaya, derin derin düşünüyormuş gibi konuşmağa devam etti: "Hayata ö kadar çok

inanıyordu ki, öylesine

derin bir (inancı vardı ki, hayattan vazgeçmeğe razı oldu. Rimbaud'nun edebiyatı

bırakmasını böyle

anlıyorum ben-yani 'bile bile yapılan bir fedakârlık olarak." (Walter, "bu adam amma da kolay kolay büyük

lâflar ediyor," diye düşündü.) "Hayatını kurtarmak isteyen insan, hayatım rnahvet-meli." (Walter içinden,

"ohoo!..!" dedi.) "Neslinizin en iyi şairi olmak, ve bunu bildiğiniz halde, şiirden vazgeçmek - işte, hayatınızı

kurtarmak için hayatınızı mahvetmek buna derler! Hayata gerçekten inanmak buna

derler! Rimbaud'nun

inancı o kadar sağlamdı ki, iyi ve daha yeni bir hayata kavuşacağına inandığı için, bu

hayatını mahvetmeğe

hazırdı." (Bunu söylemek o kadar da kolay ki! Walter çok utandı.) "Mistik düşünceler ve sezişlerle dolu bir

hayati Ah, hele bilebilsek! Rimbaud'nun Afrika'da ne yaptığını ve ne düşündüğünü bir

bilebilsek!"

Walter, "ne yaptığını biliyoruz, İmparator Mene-lik hesabına silâh kaçakçılığı

yapıyordu," demek cesaretini

gösterdi. "Mektuplarına bakacak olursak, başlıca düşüncesi de bir yere yerleşip

yaşayabilecek kadar para

kazanmaktı. Kuşağında kırk bin frank taşıyordu. Yani belinde, az çok on kilo

ağırlığında

altın vardı." Kendi kendine, "hazır altım lâfı açılmışken, ona şu maaş işimi muhakkak söylemeliyim,'" diye

düşündü.

Fakat Burlap, Menelik'im silâhları ve kırk bin frank sözünü duyunca, Walter'i

affediyormuş gibi, yüzüne

Hıristiyan - varî bir ifade vererek gülümsedi. "Siz, Rimbaud'nun çölde yalnız para ve silâh kaçak-?ii;ğı

'düşündüğüne sahiden inanıyor musunuz?" diye sordu. "Illuminations yazarının sadece bunları

düşündüğüne gerçekten inanıyor musunuz siz?"

Walter, sanki berbat bir yanlış yapmış gibi kızat-dı. özür dilercesine, "bildiğimiz gerçekler bunlardan ibaret,"

dedi.

"Fakat bu basit gerçeklerin iç yüzünü görebilen daha derin bir seziş vardır." Burlap, kendi fikirlerine "¦derin

seziş" ismimi vermekten pek hoşlanırdı. "Rimbaud, yeni bir hayatı gerçekleştiriyordu; Tanrının hâkim olduğu

ülkeye ulaşıyordu."

Walter, "bu bir faraziye," dedi. Rahatı kaçmıştı. "Keşke şu Burlap Kitabı Mukaddes'i hiç okumasaydı," diye

düşünüyordu.

Burlap, "benini için faraziye değil, emin olduğum bir şey bu," diye cevap verdi. "Yüzde yüz emin olduğum bir

şey. "Kelimelerin üstünde dura dura konuşuyor, başını şiddetle sallıyordu. "Yüzde yüz ve kafiye tie emin

olduğum bir şey," diye tekrarladı. Sanki bu cümleyi tekrarlıyarak kendi kendine

hipnotizma yapıyor, inancım

uydurma bir hırsla kuvvetlendiriyordu. "Yüzde yüz ve kafiyetle." Burlap sustu; ama mistik bir gazaba

kapılabilmek gayesiyle, kendini

için için kamçılıyordu. Rimfbaud'yu o kadar çok düşündü ki, nihayet bizzat kendisi

Rimbaud oldu. Derken

birden bire, Burlap'ın içindeki şeytan, sırıtan yüzünü çıkarıp, fısıldadı: "Belinde on kilo altın." Burlap, sözü

değiştirerek, içindeki Ibu şeytanı söküp attı. Masanın köşesinde duran, üstüste yığılı iki sıra halindeki

kitapları eliyle göstererek, "okunup tenkit edilecek yeni kitapları gördünüz mü?" dedi.

"Metrelerce uzayan

çağdaş edebiyat." Burlap hoş "bir öfkeye kapıldı: "Yazarlar ne diye duramıyorlar bir türlü? Bir hastalık bu;

hatırlarsınız ya, İncil'de lâfı geçen ve oniki ısenedir kan kaybeden kadıncağızın hali gibi bir şey bu."

Walter'in asıl hatırladığı, bu nüktenin ilk defa olarak Philip Queries tarafımdan

yapıldığı idi.

Burlap ayağa kalktı, kitapları karıştırmağa başladı. İçini çekerek, "bunları tenkit edecek zavallıya acımalı,"

dedi.

Bunları tenkit edecek zavallı! Maaşına dair çekeceği kısa nutkun sırası gelmemiş miydi?

Walter cesaretini

topladı; iradesini kamçılayarak, "acaba ben..." diye söze başladı.

Ama tam bu sırada, Burlap da konuşmağa başlamıştı. "Beatnice'i çağırıyorum artık,"

dedi; zile üç defa bastı.

"Affedersiniz, ne diyordunuz?"

"Hiçbir şey." İstediğini geciktirmek zorundaydı. Bunu başkasının önünde söyleyemezdi

- hele o başkası

Beatrice olunca hiç söyleyemezdi. Haksızlık ederek, "Allah kahretsin Beatrice'i!" diye düşündü. Şu Beatrice

dergide neden bedava çalışır sanki, Kısa Haberler sütununu neden bedava hazırlar?

Neden

olacak, sırf şahsi bir geliri olduğundan ve Burlap'a bayıldığından.

Walter günün birinde ıişi şakaya vurarak, haftalık aldığı o sefil altı İngiliz Lirasından Beatmce'e şikâyette

bulunmuştu.

Beatrice, ters ters, kesik kesik oevap vermişti: "Ama Ibu dergi fedakârlığa değer.

İnsanlara karşı sorumluyuz

neticede; onlara yardım etmek için bir şeyler yapmak zorundayız." Beatrioe'in o berrak ters sesiyle

tekrarlanınca, Burlap'ın Hıristiyan duygularının ayrıca acayipleştiğini düşündü Walter.

"Edebiyat. Dünyası'mn

işe yaradığı inkâr edilemez. Biz de yardım etmeliyiz bu dergiye."

Walter'in buna ne cevap vereceği meydandaydı: Kendi şahsî gelirinin pek iküçük

olduğunu, Bur-lap'n da âşık

olmadığını söyleyebilirdi pekâlâ. Ama bunu söylemedi; Beatrice'in kendisini

gagalamasına göz yumdu. Allah

kahretsin şu Beatrdce'i!

Beatrice odaya -girdi. Derli toplu, dimdik duran, tombulca ve biçimli, Sışden anlar gibi davranan, ufak tefek

bir kadındı. "Günaydın, Walter." Beatrice'in ağzından çıkan her kelime, fildişinden yapılmış ufak bir tokmakla

insanın parmak oynaklarına küçük ve sert bir şekilde inen darbeler gibiydi. Beatrice,

parlayan, biraz

patlakça, kahverengi gözleriyle Walter1; süzdü. "Yorgun görünüyorsunuz," dedi.

"Halsiz düşmüşsünüz. Dün

gece azıttınız galiba?" Walter'i durmadan gagalıyordu, "öyle değil imi?"

Walter kızardı. "Dün gece fena uyudum," diye homurdandı; bir kitaba dalmış gibi yaptı.

ses sise karşı

Burlap, Beatrice ve Walter; kitapları okuyacak münekkitlere göre ayırdılar. İlimde

ihtisası olan için küçük bir

yığın; metafizikte ehliyetli sayılan için küçük bir yığın daha; roman ve kısa hikâye

mütehassısı için kocaman

bir yığın. En büyük yığın da "Ivır Zıvır" idi. Ivır Zıvır ya hiç tenkit edilmez, ya da

"Kısa Haberler" de tenkit

edilirdi.

Burlap, cömert davranarak, "işte Walter, Poli-nezya'ya dair bir kitap size," dedi. "Bir de

Fransı: şiirine dair

yeni bir antoloji. Hayır, düşündüm, bu antoloji hakkında ben yazacağım galiba."

Burlap çoğu zaman şöyle bir

düşünür, sonra ilgi çekici kitapları hep kendine ayırırdı.

"Çocuklar için San Francesoo'nun Hayatı. Anlatan Bella Jukes." Beatrice sordu:

"İlahiyat mı bu, yoitsa Ivır

Zıvır mı?"

Walter, Beatrice'in omuzundan bakarak, "Ivır Zıvır," dedi.

Burlap lâfa karıştı: "Öyle ama, San Francesco hakkında küçük bir makale yazmak

fırsatından bir hayli

hoşlanacağını ben." Burlap, dergide çalışmadığ1. zaman, bu aziz'e dair uzun bir eser hazırlamakla

meşguldü. Eserin adı "San Francesco ve Modern Ruh" olacaktı. Burlap küçük kitabı Beatrice'in elinden aldı,

ısahifeleri baş parmağiyle hızla çevirdi. ¦"Biraz ıvır zıvırımsı," diye kabul etti. "Ama San Francesco ne

harikulade bir insan! Ne harikulade!" Burlap kendi kendine hipnotizma yapmağa,

kendi kendini kamçılayıp

San Francesoo'nun havasına girmeğe başladı.

398

Beatrice, gözleri Burlap'a dfikilıi, kesik kesik konuştu: "Harikulade!"

Walter, Beatrice's merakla baktı. Beatrice'in ileri sürdüğü bu fikirler ile insanı bir kaz gibi gagalayan davranışı

arasında hiçbir ilgi yoktu; sanki iki ayrı insan vardı ortada; buların arasında» gözle

görülür tek bağ ıBurlap

idi. Bu ayrı iki insan arasında, içten gelen uzvî bir bağ da var mıydı acaba?

Burlap, kendi sözleriyle mest olarak, "etrafı kırıp geçiren bir dürüstlük onunkisi!" dedi.

Burlap başım salladı,

içini çekti, ve o sabah görülmesi gereken işlerle uğraşabilecek kadar aklını başına

toplayabildi.

Walter istemliye îstemiye, sıkıla sıkıla maaşından bahsetmek fırsatını bulduğu zaman;

Burlap fevkalâde bir

anlayış gösterdi.

Burlap'ın, Walter'in omuzuna elini koyarak, "biliyorum, dostum," demesi, delikanlıya tatsız bir şeyi hatırlattı:

Okuldayken Venedik Taciri'nde Antonio rolünü oynadığını, Bassanio kılığında olan

nefret ettiği Porter

Major'un da rol icabı, Walter'e dostluk gösterdiğini hatırladı... "Parasızlığın ne demek olduğunu bilirim ben."

Burlap'ın hafif hafif gülüşünden, fakirlik konusunda Fransisken papazlar kadar ihtisas

sahibi olduğu halde,

alçak gönüllülüğü yüzünden bu hususta israr etmediği anlaşılıyordu. "Bilirim ben,

dostum." Burlap bunu

söylerken, Edebiyat Dünyası dergisinin yarı yarıya sahibi ve maaşlı başyazarı

olmadığına, bir metelik

sermayesi (bulunmadığına, senelerdir haftada İM İngiliz Uirası kazanarak geçindiğine

sahiden inanır gibiydi.

"Keşke durumumuz eî

29»

verse de, aldığınız ücretin üç mislini verebilsek size.. Üç mislini almak üizin hakkınızdır, dostum." Burlap,

Walter'in omuzunu hafiften gene bir okşadı.

Walter, ne söylediği pek anlaşılmayarak, bu iltifata lâyık değilmiş gibi, bir şeyler homurdandı. Sanki omuzuna dokunulması, söze şöyle başlaması için bir işaretti:

"Ben ölüme en yakın Mr kurbanlık koyunum."1 Burlap dertli dertli güldü, para bakımından Walter ile aynı güç durumdaymış gibi davranarak, konuşmağa devam etti: "Hem sizi, hem de kendimi düşünerek, derginin daha çok para kazanmasını isterdim. Eğer siz daha fena yazsaydınız, belki dergi de daha çok satılırdı." İnce bir iltifattı bu. Burlap, bu iltifatı daha çok değerlendirmek istiyormuş gibi, Walter'in omuzunu dostça bir kere daha okşadı, ve gülümsedi. Fakat gözlerinde hiçjbir mâna yoktu. Walter bir aralık Burlap ile gözgöze gelince, garip bir his duydu: Burlap'ın gözleri sanki ona bakmıyordu; sanki bu gözler hiçbir yere bakmıyordu. "Dergi fasla güzel çıkıyor. Bu da en çok sizün kabahatiniz. İnsan hem Tanrıya hizmet edip, hem de para peşinde koşamaz."

Walter bunu kabul etti: "Elbette." Ama Burlap'ın kolayca büyük lâflar ettiğinü düşünüyordu.

"Keşke insan ikisini birden yapabilse." Burlap, kendi inançlariyle alay etmeğe kalkan şakacı bir San Francesco tavriyle konuşuyordu.

1 Shakespeare, Venedik Taciri, (ÎV,1) ingiliz Klâsikleri 2. — (Çeviren)

Walter, Burlap üe beraber keyifsiz keyifsiz güldü. "Ücret" kelimesinin ağzından hiç çıkmamış olma-.sını

isterdi.

Burlap, "gidip, Mr. Chivers ile konuşurum," dedi. Mr. Chivers derginin idare

memuruydu. Romalı devlet

adamları siyasî gayelerini gütmek için kâhinleri ve falcıları kullandıkları gibi, Burlap da aynı maksatla Mr.

Chivers'i kullanıyordu. Burlap'ın herkesçe beğenilmeyen kararları her zaman Mr.

Chivers'e - yükletilirdi;

halbuki Burlap herkesçe beğenilen bir karar verince, sözde bu kararı, idare

memurunun insafsız istibdadına

meydan okuyarak verirdi. Mr. Chivers, son derece işe yarayan uydurma bir varlıktj.

"Bu sabah giderim."

Walter, "zahmet etmeyin," dedi.

"Eğer sizin için bir şeyler koparabilmek mümkünse, eğer bunu yapmak mümkünse..."

"Hayır, rica ederim." Walter, kendine daha fazla para verilmemesi için âdeta

yalvarıyordu. "Bütün zorlukları

biliyorum. Sanmayın ki ben..."

"Ama sizi istismar ediyoruz, Walter, düpedüz istismar ediyoruz." Walter itiraz ettikçe, Burlap'ın cömertliği

artıyordu. "Bunun farkında olmadığımı sanmayın. Uzun zamandır üzülüyorum bu

yüzden."

Burlap'ın âlicenaplığı etrafına da sirayet etmiş gibiydi. Walter fazla para almamağa

karar vermişti; derginin

bu parayı ödeyebileceğini bildiği halde, kafi kararını vermişti. Âdeta yalvarıyordu:

"Yapmayın Burlap, her şeyi

olduğu gibi bırakın bence." Sonra birden ibire Marjorie'yi düşündü. Ne kadar da haksız davranıyordu

Marjorie'ye karşı! Kendi huzuru uğruna,

Marjorie'nin huzuruna kıyıyordu. Waiter pazarlıktan hoşlanmadığı için; uğraşmaktan

da, lütfen kabul

etmekten de nefret ettiği için; zavallı Marjorie yeni elbiseler di'ktiremiyeceik, evine

ikinci bir hizmetçi

tutamayacaktı.

Fakat Burlap'ın, Walter'in itirazlarına kulak astığı yoktu. Cömert davranmakta İsrar

ediyordu: "Gidip

Chivers ile hemen konuşacağım. Size yılda yirmi, beş İngiliz Lirası daha vermesi için

onu kandırabilirim her

halde."

Yirmi beş İngiliz lirası. Haftada on şiling ederdi. Bir hiç bu. Marjorie, en azından yüz İngiliz Lirası fazla

istemesini söylemişti. Walter, "teşekkür ederim," dedi, ve teşekkür ettiği için de kendinden iğrendi.

"Kor'kp.rım ki, gülünç bir milktar bu. Gülünç şekilde az."

Walter, "bu sözü onun değil, benim söylemem gerekirdi," diye düşündü.

"İnsan size 'bunu teklif ettiği dçin utanıyor düpedüz. Ama elden ne gelir ki?" "İnsdn"

in elinden bir şey

gelmeyeceği besbelliydi; bunun da mükemmel bir sebebi vardı: Burlap'ın "insan" dediği muayyen bir şahıs

değildi; böyle fair ""insan" yoktu.

Walter, minnettarlığına dair bir şeyler mırıldandı. Küçük düşürüldüğünü hissediyor, ve

kabahati Maı-joriıe'ye

yüklüyordu.

Walter dergide çalıştığı günler - haftada ancak üç gün - Beatrice ile bir odada otururdu.

Burlap,

başyazarlara yakışan yalnızlığnı içinde, bir odaya-tek başına kurulurdu. Bugün Kısa

Haberler günüy-

-

302

dü. Walter ile Beatrice'in arasındaki masada yığınlar halinde "Ivır Zıvır" vardı. Walter ale Beatrice kitapları

aldılar. Bu bir edebiyat ziyafetiydi - bir süprüntü ziyafeti. Kötü romanlar, değersiz

şiirler, ahmakça felsefe

sistemleri, basma kalıp ahlâk dersleri. manasız biyografiler, can sıkıcı seyahatnameler, okuyanları bütün

insan ırkından utandıracak derecede miide bulandırıcı din kitapları, aşağılık ve saçma

çocuk kitapları.

Kocaman ibir yığındı bu; her hafta daha da yükseliyordu >bu kitap yığını. Beatrice'in bir karınca gibi harıl

harıl çalışmasına, Walter'in okuduğunu çabucak ve kolayca sezebilmesina rağmen,

gittikçe yükselen bu Ivır

Zıvır deniziyle hiç başa çıka-mıyoflardı. Walter'in tabiriyle, "Sessizlik kulelerinde akbabalar gibi,"1 işe

koyuldular. Bu sabah Walter'in yazdıkları ayrıca sert ve acıydı.

Walter, hayatta yapamadıklarını yazılarında yapardı. Tenkitleri kısa ve insafsızdı.

Allaha dair, Aşka dair,

Tabiatın güzelliklerine dair kalbten gelen şiirler yazan evde kalmış ciddî ve zavallı

kızcağızlar; Walter'in,

insafsız bir küçümsemeyle^ dolu tenkitlerini okuyunca fenalıklar geçirirlerdi. Afrika

seyahatlerinden o kadar

zevk alan aslan ve kaplan avcılar;, anlattıkları ilgi çekici hikâyelerin can sıkıcı

sayılmasına şaşarlardı.

Üslûplarında ve epilk görüşlerinde en dyi yazarları örnek alan, hayatlarının en gizli ve en oinsî sırlarını hiç

yılmadan açığa vuran genç roman-

1 "Sessizlik Kuleleri" Hintlilerin âdetine bir imâ olsa gerek: Hindistanın bası yerlerinde ölüler, husv,-sî şekilde

inşa edilmiş kulelerin tepesine bırakılır ve orada akbabalar tarafından yenilirdi. —

(Çeviren)

> cılar; yazı tarzlarının zorlama ve sahte olduğunu, romanlarının fena kurulduğunu,

ruh tahlililerinin

gerçek sayılamıyacağını, ele aldılkları dramın yapmacık olduğunu ve melodrama

kaçtığını okudukları

zaman ütülürler, hayrete düşerler, öfkelenirlerdi. İyi bir kitap yazmak nasıl güç iş ise, kötü bir kitap yazmak

da o kadar güç iştir. İyi bir kitap gibi kötü bir kitap da, yazarın ruhundan samimiyetle kopup gelir. Fakat

kötü bir yazarın ruhu, san'at bakımından bayağı olduğu için, bu ruhun samimiyetle

ifade ettiği şeyler,

aslında can sıkıcı olmasalar .bile, can sıkıcı bir şekilde kaleme alınıyor, ve bunları

yazarken harcanan

gayret de boşa gidiyordur. Tabiatın haksızlığı korkunçtur. Hiç bir şey istidadın yerini

tutamaz.

Çalışkanlık da işe yaramaz, diğer bütün faziletler de. Walter, gırtlağına ıkadar Ivır

Zıvır kitaplar

arasına gömülüp, istidatsızlardan insafsızca bahsederdi. Çalışkan, samimî, sanlat

bakımından iyi niyetli

oldukları için, bu Ivır Zıvır yazarları kötü 'muamele gördüklerini, haksızlığa

uğradıklarını sanırlardı.

Beatrice'in tenkit usulü basitti: Herhangi bir kitap karşısında Burlap'm ne söyleyeceğini tahmin eder, kendi de

aynı şeyi yazmağa çalışırdı. Bunun sonucu olarak, Beatrice, Hayatın ve Hayat ile ilgili

mes'elelerin ciddiyetle

ele alındığını sandığı bütün kitapları över; bunu yapmayanları da yererdi. Burlap veya

yetkili başka biri,

vazifesinin Candide'i tercih etmek olduğunu Beatrice'e önceden öğretmeseydi:

Kadıncağız, Bailey'nin

Festus'unu Voltaîre'in Candi-de'hiden daha üstün tutacaktı. Beatrice'e Ivır Zıvır'dan

başka hiçbir kitap

verilmediği için, tenkit

kabiliyetinden tamam'iyle mahrum oluşu hiç de önem -li değildi.

Walter ile Beatrice çalıştılar; öğle yemeğine dışarı çıktılar; geri döndüler, ve gene

çalışmağa koyuldular. Bu

arada onbir yeni kitap gelmişti.

Walter, "Zerdüştiler arasında bir hastalık salgını olduğu zaman Bombay akbabaları ne hissederlerse, ben de

aynı şeyi duyuyorum," dedi.

Bombay ile Zerdüştiler, ona kız kardeşi Elinor'u hatırlattı. Elinor ile Philip,

Hindistandan bugün yola

çıkacaklardı. Döneceklerine seviniyordu. Onların dışında, Walter'in kendi işlerinden

açıkça konuşabileceği

insan pek yok gibiydi. Walter, şahsî mes'eleleri-ni görüşebilecekti onlarla. Waiter için

'bu foir teselli olacak;

sorumluluğunu hafifletecekti. Böyle düşünürken, her şeyin hallolduğunu, artık Mr

mes'ele kalmadığını birden

hatırladı. Hiçbir mes'ele kalmamıştı artık. O ısırada telefon çaldı. Walter ahizeyi

kaldırd', "alo,"' dedi.

"Siz misiniz, Walter sekenim?" Lucy'nin sesiydi bu.

Walter'un yüreğine indi. Ne olacağını biliyordu. Lucy, "yeni uyandım," dedi.

"Yapayalnızım." Walter'in

çaya gelmesind istiyordu. Walter reddetti. Öyleyse çaydan sonra gelmeliydi. Walter inad

etti: "Gelemem."

"Saçmalamayın! Elbette gelebilirsiniz." "İmkânsız." "Ama niçin?" "İşim var."

"Altından sonra işiniz yok.

Muhakkak gelin."

SES SESE KARSI

Walter düşündü; Luey'yi görmesi, verdiği kararı ona anlatması belki de daha îyi olurdu.

"Eğer gelmezseniz, sizi hiç/bir zaman affetmem."

Walter, "peî-d," dedi, "ıbir gayret ederim. Eğer mümkünse gelirim."

Waiter telefonu kaparken, Beatrice onunla alay etti: "Amma da flörteüsünüz ha! Sırf israr etsinler,

yalvarsmlar diye hayır diyorsunuz."

Walter, Londra Kütüphanesi kapanmadan önce oraya yetişmek bahanesiyle beşi bir Ski

dakika geçe

bürodan çıktığı zaman, Beatrice onunla alay ederek, hoş vakit geçirmesini diledi.

Beatrice'in son sözleri "bon

amusement!" oldu.

Burlap, başyazar odasında kâtibesine mektuplar dikte ediyordu. ıBir mektubun sonuna

gelip, "saygılarımla

ve saire," dedi; eline bir kâğıt destesi daha aldı. Mektuplara bir an baktıktan sonra,

"Saym Miss^ Saville,"

diye başladı. Sonra (bu cümleyi değiştirdi: "Hayır. Sayın Miss Romola Saville.

Mektubunuz ve-SMşik olarak

gönderdiğiniz yazılar İÇin çok teşekkür ederim." Burlap durdu; iskemlesinin arkasına yaslandı; bir iki dakika

düşünmek için gözlerini kapadı. Nihayet, yumuşak, uzaklardan geliyormuş gflbi foir

sesle devam etti:

"Dergiye yazı gönderen tanımadığım kimselere şahsen yazmak âdetim değildir." Burlap gözlerini açtı;

masanın öbür yanında oturan kâtibesinin parlayan koyu renk gözlerini gördü. Miss

20

306

Cobbett'in gözlerinde acı bir alay vardı; küçük bir gülümseyişle ağzının kenarları âdeta belirsiz bir şekilde

kıvrılmıştı. (Burlap içerledi; ama duygularını açığa vurmadı; sanki Miss Cobbett hiç

orada değilmiş de, dalgm

dalgın bir eşya parçasına bakıyormuş gibi, dosdoğru önüne bakmağa devam etti Miss

Cobbett, gözlerini

gene defterine çevirdi.

İçinden, "ne aşağılık İbir şey!" diyordu. "Anlatılamayacak kadar bayağı bir şey!"

Miss Cobbett siyah saçlı, üst dudağının kenarları koyu renk tüylü, ufak tefek bir

kadındı. Zayıf ve oldukça

sıhhatsız (küçük yüzünde, kahve rengi gözleri nisbetsiz bir şekilde büyüktü. Bu

karanlık, heyecan c^oiu

gözlerde, hemen hemen daima bir sitem ifadesi vardı; bu sitem ifadesi birden bire

öfkeyle parlaya-biLir; veya

şimdiki gibi acı bir alay şeklini alabilirdi. Miss Cobbett'in dünyaya sitemle bakmakta

hakkı vardı. Kader ona

karşı fena, çdk fena davranmıştı. Oldukça refah içinde doğmuş ve büyümüşken,

babasının ölümüyle, bir tek

gün içinde fecî İbir yoksulluğa düşüvermişti. Sonraları Harry Markham ile nişanlandı.

Hayat yeniden

başlayacak gibi oldu. Derken araya savaş girdi. Harry cepheye gitti, orada öldü.

Nişanlısının ölümü, Miss

Cobbett'd ömrünün sonuna kadar daktilo ve stenografiye mahkûm etti. Onu sevip sevecek tek erkek, onu sevmek tehlikesini göze alabilen tek erkek Harry idi. Öteki erkekler onu, rahatlarını kaçınacak ;kadarşiddetli, heyecanlı ve ciddî buluyorlardı. O her şeyi müthiş ciddiye alıyordu. Onun yanında delikanlıların huzuru kaçıyor, kendilerini aptal hissediyorlardı. Delikan-

lılar, onda "mizah kabiliyeti" olmadığını ukalâh-frmı ileri sürerek, hınçlarını almak için onunia alay ediyorlardı.

Daha sonraları, ei'ke'k özleyen evde kalmış bir kız olduğu için de Miss Cobbett'i defe koydular. Onu bir cadıya benzettiler. Miss Cobbett çok kereler âşık olmuştu; bütün kalbiyle, ümitsiz bir şiddetle âşık olmuştu.

Âşık olduğu erkekle;-bazan bunun farkına bile varmamışlardı; farkına varınca da, ya telâşa düşüp kaçmışlar, ya alay etmişler, ya da - belki daha beter olan başka bir şey yapmışlardı: Ethel Cobbett'i, başlarına belâ kesilebilecek, yolunu şaşırmış zavallı bir mahlûk saymalarına rağmen; ona karşı merhametli davranmak gerektiğini düşünerek, üstün haller takınarak, ona nezaket göstermişlerdi. Dünyaya sitem eden gözlerle bakmağa yüzde yüz hakkı vardı Ethel Cobbett'in.

Miss Cobbett, daha sonraları Burlap ile evlenen Susan Pailey ile eski refah günlerinde okul arkadaşı olduğu için Burlap ile tanışmıştı. Susan ölünce, Burlap duyduğu, veya duyduğunu bağıra çağıra ilân ettiği acıyı istismar etmiş ve bir takım makaleler yakmıştı. Burlap'ın makaleleri, insanı rahatsız edecek derecede şahsiydi her zaman; ama karısının ölümü dolayısiyle yazdıkları, bu bakımdan ötekilerden da beterdi. Büyük okuyucu kitlelerinin şahsiyata karşı devamlı ve yamyamca bir iştahı olduğu için, gazeteci olarak Burlap'ın başarısının sırrı da, bu şahsî makalelerdeydi, îşte bu sıralarda Ethel Cobbett ona bir başsağlığı mektubu yazmış, ve uzun uzadiye Susan'm çocukluğundan bahsetmişti. Burlap hemen cevap vermiş; ve bu dokunaklı cevabı. Ethel'e de pek dokun-

muştu: "Susan'a dair hâtıralarınız için teşekkür ederim, çok teşekkür ederim size. En gerçek Susanın, sizin anlattığınız Susan olduğunu daima hissetmiştim: Kadınlık çağma gelen Susan'da (bütün güzelliği ve saflığıyla sonuna kadar yaşayan o küçük kız! Zaman içinde ömür süren ve maddî bir varlık olan Susan'm ruhunda, onunla birlikte yaşayan ikinci bir Susan vardı: O ikinci Susan nefis bir çocuktu.

Takvimlere göre büyümüş olan 'benliğine, için için pek inanmıyordu o; büyük kadın

rolü oynayan

küçük bir kız çocuk olduğunu bir türlü aklından çı-kararmıyordu." Mektup böylece

devam ediyordu: ölen

"çocuk - kadın "a dair sabiteler dolusu bir hayli isterik şekilde şairane olan bir takım sözler. Burlap, bu

mektubun büyük bir kısmımı, o haftaki makalesine aktardı. Makalenin ismi, "Tanrının Ülkesi onlarındır"1

idi. Bir iki gün sonra (Burlap, en gerçek Susan'; tanıyan; Susan ruhuyla da, takvimlere

göre de çocukken

onu iyice bilen bu kadınla şahsen görüşebilmek için Birmingham'a gitti. Her ikisi de

tbiröirdlerin-de iyi Issir

bıraktılar. Kasvetli pansyomı ile, memur olarak çalıştığı ve nefret ettiği o sigorta şirketi arasında gidip

gelerek 'acı ve sitemlerle dolu bir hayat süren Ethel için, önce Burlap'ın mektubunun,

sonra da "kendisinin

gelişi, Ibüyü'k ve fevkalâde bir hâdise olmuştu. Onun gözünde ıBurlap ıgerçek bir

yazardı, dimağı ve ruhu

olan bir insandı. Burlap o sıralarda kendini zorlayarak öyle bir hale gelmişti ki,

Susan'm eo1

Kitabı Mukaddes (St. Mark, X,li) "Bırakın da küçük çocuklar yanıma gelsin; engel

olmaınn onlcm*.; çünkü

Tanrmtn ülkesi onlarındır." — (Çeviren)

çulluğundan bahseden herhangi bir kadından hoşla-rabiîirdi; kuş tüyü bir yaıtağa rahat

gömülür gibi, kendisi

de çocuklaşıp, sıcak ana şefkatine sığınabileceği herhangi bir kadından hoşlanabilirdi.

Ethel Cob-bett

sadece anlayışlı davranmakla ve Susan'm arkadaşı olmakla kalmıyordu; aynı zaman

zökâsı ve ciddî bir

kültürü vardı; Burlap'a da hayrandı. Burlap'ın da, Ethel'in de ilk intibaları müsbet

oldu.

Burlap ağladı sızladı, yürekler acısı ıbir insan oldu. Susan'a ettiği bütün kötülükler için, ona söylediği bütün o

ağır sözler için artık ondan hiç, ama hiçbir zaman af dileyemeyeceğini düşünerek,

ıstıraptan can çekişti.

Pişmanlıktan kıvranarak Susan'ı bir kere aldattığım itiraf etti. Aralarındaki kavgaları

anlattı. Susan artık

ölmüştü. Ondan iaslâ af dileye-meyecekti. Asla, asla! Bu durum İEthel'e dokundu.

Kendi öldüğü zaman, hiç

kimsenin böyle üzülmeyeceğini düşündü. Gerçi hayattayken sevilmek, öldükten sonra

sevilmekten daha hoş

bir şeydi. Burlap bütün dikkatini kaybettiği karısına ve duyduğu kedere teksif ederek,

zorakî ve müthiş

ıstıraplar duymayı başarabilmişti. Ama bu ıstıraplarla, yaşayan Susan için duyduğu

hisler arasında hiçbir

nisbet, hattâ hiç bir ilgi yoktu. Loyola, her Cizvdt papaz namzedinin bir zaman tek

basma kalıp, Hazreti

İsâ'nm çarmıha gerildiği anı uzun uzadiye düşünmesini isterdi. Hazreti İsâ'nin gerçek

varlığını ve gerçek

ıstıraplarını canlı Ve mistik şekilde idrak etmesi için, papaz namzedinin birkaç gün

böyle davranarak, bir

yandan da oruç tutması çoğu zaman yetiyordu ona. Burlap da aynı usulü kullandı; ama

İsa'yı

düşüneceğine, hattâ

Susan'ı düşüneceğine, kendini düşünüyordu; kendi derin acılarını, kendi yalnızlığını,

kendi

pişmanlığını düşünüyordu. Ve böylece birkaç gün durup dinlenmeden kendi ruhunu

elledikten sonra,

'hiç kimsenin--kine benzemeyen, hiç kimseninkiyle kıyaslanamıya-cak olan acıklı halini

mistik ibir

sekilide idrak edeb'l-nıişti. Burlap, muazzam ibir hayal içinde, İsâ gibi çeşitli acılar çeken bir insan

olarak görmüştü kendini. (Konuşurken de, yazarken de İncil dilini kullanırdı. "Her

birimiz, dayanma

gücümüze ve nefsimizi islâh kabiliyetimize göre, İsa'nın çarmıha igerildiği yerin

yolcusuyuz,"

tarzında cümleler yazardı. İsâ'nm çarmıha gerilmeden önce çektiği ıstıraptan, ona sunu-

' lan acı

kadehden laubalilikle bahsederdi.) Kendim böyle hayal etmek, Burlap'm yüreğini

parçaladı.

Kendi kendine fena 'halde acıdı. Ama aslında zavallı Sudan'ın, Burlap'ın bu İsâ - varî ıstırapları ile pek az ilgisi vardı. Susan öldükten sonra, Burlap kendini zorlayarak, hislerini şiddetlendirerek nasıl ıstırap duydu ise; Susan hayattayken de, gene kendini zorlayarak, hislerini şiddetlendirerek karısına sevgi duymuştu. Asıl sevdiği Susan değildi. Dimağında kurduğu Susan mefhumu ve aşk mefhumuydu asıl sevdiği. En mükemmel Cizvit usulüyle bütün dikkatini devamlı olarak Susan'a ve aşka teksif edince, bunlar uyanıkken görülen bir hayal kadar gerçekleşmişti. Ne yapıp yapıp kendi iç âleminden zorla çıkarabildiği bu duygu, bir hayal için yanıp tutuşması, sevgi mefhumunu sevmesi, aşk mefhumuna âşık olması, Susar'ı fethetmişti. Susan, bütün bunların kendisiyle bir ilgisi olduğunu sanmıştı. En çok hoşuna giden şey, Burlap'm hislerinin "temiz" oluşu; erkeklerin duyduğu hislerden farklı oluşuydu. Burlap'm arzusu, bir çocuğun annesini arzulaması Igibi bir şeydi. (Annesine âşık olan bir çocuğun arzusu, kabul! Ama Buriap, küçük Oidipus rolünü ne kadar incelikle, ne kadar zarafetle oynuyordu!) Onun sevgisi, hem bu* bebeğin, hem de bir ananın sevgisi gibiydi. İnsana çocukça sokulup sarılmak gitoi bir şeydi

sevişmesi. Zayıf nahif,

titiz, tamamiyle oanlı olmadığı için tam mânasiyle de büyüyemeyen, bir türlü reşit

olamayan Kusan, Burlap'a

tapmıyor, onu üstün ve âdeta mukaddes bir âşık sayıyordu. Buna karşılık Burlap da,

kendi uydurduğu

hayale, nefis bir şekilde Hıristiyan -varî olan kendi evlenme görüşüne, harikulade güzel olan kendi kocalığına

tapınıyordu. İkide birde evlenmeyi öven şairane makaleler yazıyordu. Bununla beraber

Burlap, karısını sık

silk aldatırdı da. Ama kadınlarla yatması o kadar temiz, o kadar çocukça, o kadar

platonikdi ki; kendisi de

kadınlar da, bu işi hiçbir zaman gerçekten yatmak (Sayamazlardı. Bıuv lap'm Susan ile

hayatı, her çeşit hissi

deneyerek, biribirinin peşi sıra giden heyecanlı sahnelerden ibaretti. Burlap bir şeye

içerleyince onu ağzında

geveler durur, nihayet zehirlenerek, bîr öfke veya kıskançbk nöbetine kapılırdı. Yahut

kendi kusurlarını uzım

uzadiye düşünür, aşağhk bir pişmanlık duyardı. Ba-zan bir çocuğun annesine karşı

duyduğu yasak aşkla

vecd haline gelip, gerçek Susan ile eşit 'tutarak hayalinde canlandırdığı o "'bebek -

anne" karısının

ayaklarına kapanırdı. Bazan de zavallı Susan endişeye düşerdi; (jünkü Burlap hiç

/beklenmedik ibir anda

garip, hissiz

iküçük bir kahkahayla, 'bütün bu heyecanlardan va '-geçiverir; bir müddet için

(bambaşka biri oluverirdi;

gcrkıdaki Şen Değirmenci gibi bir insan oluverirdi: ¦"Ben hiç kimseye metelik vermem.

Yoo, vermem hiç!

Kimse de bana (metelik vermez!" Burlap kendini zorlaya zorlaya ruh 'heyecanlarına

yeniden döndüğü

zaman, bu son 'durumu, "insanın şeytana uyması" diye anlatır; "kalbini toz gibi :kup kuru yapan o kötü fısıltı"

ya1 dair İhtiyar Gemicinin sözlerini tekrarlardı. "İnsanın şeytana uyması!" Bu şeytan, Burlap'ın yanında

bulunan şeytan mıydı? Yoksa Burlap'm bizzat kendisi miydi? İçinden gelerek

duymadığı heye-¦oanları

benliğinde çalkalayıp durmaktan, aslında olduğundan başka türlü görünmeğe

uğraşmaktan tokan gerçek

Burlap, esas Burlap, bir müddet içlin kendini koyuveriyor muydu acaba?

Susan ölünce, Buriap, uzun süren derin bir kedere düştü. Ama şu da var ki, (karısını

ölmüş, kendini de

ıstırap içinde ve yapayalnız hayal etmek Bur-lap'ın aklına esseydi; bu acıyı Susan

hayattayken de

uydurabilir, hemen hemen aynı kuvvetle duyabilirdi. Hislerinin şiddeti, daha doğrusu

bu hislerini bağıra

çadıra tekrar tekrar söyleyişi, Ethel'e dokunmuşl u. Duyduğu keder, Burlap'ın bedenini

de, ruhunu da,

tamamiyle yıkmış gibiydi. Onu düşündükçe, Ethel'irı yüreği parçalanıyordu. Ethel'in

gösterdiği anlayıştan ve

yakınlıktan yüz bulan Burlap, üzüntü ve pişman-

1 S.T Coleridge'in "The Ancient Marine-)*" adit ?ii-rinde iki mısraya imâ:

A wicked ıvhisper came, and made My heart as dry as dust. — (Çeviren)

SES SESE KASSI

31i

îığiyle etrafı velveleye verdi. Bu kederinde görülen özenti, duyduğu acıyı büsbütün

arttırıyor; iş işten

geçlikten sonra pişman olduğu için, pişmanlığı ayrıca ' şiddetleniyordu. Bu arada

lüzumsuz itiraflarda da

bulunuyor, kendini lüzumsuz yere küçük düşürüyordu. Duygular, dimağın öteki

kısımlarından ayrılarak tek

başına tahrik edilemez. İnsanın duyguları bir bakımdan coşunca, diğer bir bakımdan da

kolayca coşabilir.

Böylece kederi, Burlap'a asil ve âlicenap bir insan hali vermişti. Kendine acıdığı için, başkalarına karşı

Hıristiyanca duygular beslemesi de kolay-laşıyordu. Ethel'e, "siz de bedbahtsınız," dedi;

"bunun

farkındayım." Ethel, bed'baht olduğunu kabul etti; işinden, yaşadığı yerden, etrafındaki insanlardan nasıl

nefret ettiğini söyledi; başına gelenleri anlattı. Buriap, kendi benliğiyle uğraşa uğraşa anlayış gösterdi. Ethel

Odbbett, Burlap'ın feryatlarının şiddetin: hatırlıyarak, "sizinkilerle kıyaslanınca, benim bu ıvır zıvır dertlerimin

önemi olur onu hiç?" dedi. Burlap, acı çekenlerin birbirlerini tutmaları gerektiğinden bahsetti; sonra, kendi

cömertliğine hayran kalarak, Edebiyat Dünyasrnda Miss Cabbett'e bir kâtibe-îik teklif etti. Londra'nın ve Edebiyat Dünyası'mn, Birmingham'dan ve sigorta şirketinden çok çok daha hoş olmasına rağmen, Ethel tereddüt etti. Sigorta işi sıkıntılıydı; ama emin bir işti, devamlıydı, emekliliği vardı. Bunun üzerine Burlap, daha da cömert davranarak, daha da coşarak, Ethel Cobbett'in işinin devamlı olacağına söz verdi. İyilik yapmanın huzuru içindeydi.

Miss CoWoett razı oldu. Londra'ya geldi. Belld do Burlap, yavaş yavaş ve hemen hemen belirsiz bir şekilde Ethel'in yatağına yerleşeceğini umuyordu; ama bu ümit boşa çıktı. Kalbi paramparça, teselli isteyen bir çocuk gibi davranan Burlap; kendini teselli edeni kandırarak, sırf ruhlardan doğan son derece platonik bir duyguyla, çocuk ile anası arasımda yasak olan o tatlı ve nefis aşk macerasına girişmelc isterdi. Fakat böyle bir şey Ethel Cobbett için imkânsızdı; aklından bile geçmiyordu bu.

Ethel, prensipleri olan bir kadındı; aşkı ne kadar coşkun ve şiddetliyse, inandığı ahlâk kaidelerine bağlılığı da aynı derecede coşkun, aynı derecede şiddetliydi. Ethel Cöbbett, Burlap'ın kederini ciddiye almış, buna nok> tası noiktasına 'inanmıştı. Ethel ile Burlap göz yaşları dökerek, zavallı Susan'a

tapınmak

üzere 'bir çeşit hususî din kurmaya, onun hâtırasına benliklerinde bir mihrap diKip 'bu

mirabı daima

aydınlatmaya ve süslemeğe karar verdikleri zaman; Ethel ciddî konuştuklarını,

söylediklerine

kendilerinin de inandıklarını sanmıştı. Ethel buna gerçekten inanmıştı. Burlap'ın

bunları lâf olsur. diye

söylediği aklından bile geçmemişti. Burlap'ın bundan sonraki davranışını görünce,

hayretler içinde

kalmış, fena halde üzülmüştü. Kadınlarla gelişi güzol ve gizlâden gizliye pis pis düşüp

kalkan, üstelik bütün

bunları güya platonik ve ruhî bir şekilde yapmak iddiasında olan Burlap'ın hayatını

gören Ethel

Cobbett, "acaba bu aynı adam mı?" diye kendi kendine sorardı. Zavallı küçük Susan'ın hâtırasını anmak

fçin kurulan mihrabın önünde mumlan ebediyen yakacağına dair yemin eden adam,

acaba bu adam

mıydı T

Sl-S SESE KAKŞI

315-

Burlap'ı beğenmediği, Ethel Cobbett'm her bakışından, her sözünden anlaşılıyordu.

Burlap, Ethel Cab--¦bett'i

kandırıp sigorta şirketinden ayırdığı, akilsizliğim daha da ileri götürerek ona devamlı iş

vereceğini vaadettiği

açin, kendi aptallığına lanet ediyordu. Ah, şu kadın kendiliğinden Ibir gidiverse! Burlap, Ethel Co'bbstt sırf

mektup yazan ve makale kopya eden bir makinaymiş gibi, ona karşı tepeden, soğuk ve

gayrişahsî

davranarak, kâtibesinin hayatını zehir etmeğe çalıştı. Ama Ethel Coifcfoett dişini sıkıp işine devam etti;

onsdkiz aydır devanı ediyor, istifa edeceğe de benzemiyordu. Çekilmez bir haldi bu! Bu

böyle sürüp

gidemezdi. Ama Burlap bu işe nasıl bir son. verebilirdi? Ethel Cobbett'e ilelebet iş

vermeğe kanunen mecbur

değildi tabî. Bu hususta herhangi ibir vesika imzalamamıştı. Daha olmazsa...

Burlap, Ethel Cobbett'in gözlerindeki bakışın, belli belirsiz bir alayla gülümseyişinin

farkında değilmiş gibi,

soğuk ve kayıtsız, diktesine devam etti. İnsan tenezzül edip de bir makinaya dikkat

etmez; onu kullanır

sadece. Ama ne olursa olsun, bu hat böyle sürüp gidemezdi.

Burlap, kararlı, kat'î bir tavırla tekrar etti: "Dergiye yazı gönderen tanımadığım

kimselere şahsen yazmak

âdetim değildir. 'Fakat size şunu söylemeden de yapamiyacağım... Hayır, hayır... Fakat

şiirlerinizin bana

verdiği toüyüik zevk için size teşekkür etmemek elimde değil. Şiirinizin lirik tazeliği, heyecan dolu samimiyeti,

ehlileşmemiş ve âdeta vahşi parıltısı, beni hayrete düşürdü, içimi serinletti. Bir derginin yazı işleri müdürü,

öyle kötü edebiyat ör-

nekleri okumak zorundadır ki, sizin gibilere karşı tâ yürekten gelen bir minnet duyar...

Hayır,

şöyle yazın: Alışık olduğu maden süprüntüsü yerine ona altın sunan nadir bulunur ve

kıymetli ruhlara

karşı, tâ yürekten gelen bir minnet duyar. Şey için teşekkür ederim..." Kâğıtlara gene baktı. "Ormanda

Aşk ve Çarkıfelek Ciçekleri'ni bana hediye ettiğiniz için teşekkür ederim. Bu şiirlerin, coşkun, pırıl

pırıl üslûbu için teşekkür ederim. Daha derin 'bir sezişi ^olanlara, bu üslûbun içinde

gfizlenen

hassasiyet... Hayır, heyecandan tir tir titreyen hassasiyetiniz için, ıstırabın ne olduğunu bildiğiniz

için, yanıp tutuşaT ruhunuz 'için de teşekkür ederim. Her iki şiiri de hemen

dizdireceğim, ve bunları

gelecek ayın başında yayınlayabileceğimi umuyorum. Bu arada tesadüfen Fleet Street

civarından

geçerseniz, tasarladığınız yemi şiirleriniz hakkında sizinle şahsen görüşmek benim için

büyük bir şeref

olur. İstidatlı dahi olsa, edebiyata hevesli t>ir kimse, maddî güçlüklerden yılabilir;

¦halbuki

edebiyatı meslek edinenler, fau güçlükleri yenmesini bilirler. Bir münekkit ve başyazar

sıfatiy-le,

edebiyata istidatlı olanların yolundan engelleri "kaldırmağı, daima en büyük hak ve vazifelerimden -

"biri saymışımdır. Size böyle uzun uzun uzadiye yazmak için özürüm de budur. Derin

saygılarımla."

Burlap, yazı makinesiyle kopye edilen şiirlere yeniden baktı ve bir iki satır okudu.

Kendi kendine, "gerçek

istidat, gerçek istidat," diye tekrar edip du-r-du. Ama içindeki şeytan, kızın dikkate değer şekilde her .şeyi

dobra dobra söylediğini, ateşli bir mizaca «ahip olabileceğini, ve pek saf bir mahlûka

benzeme-

317

diğini düşünüyordu. Burlap kâğıtları sağındaki se--pete koydu, ve solundaki sepetten

başka bir mektuo" aldı.

"Adres: Tuttleford, Wilts. Muhterem RahJp' James Hitchccrk'un evi," diye dikte etti.

"Muhterem' efendim,

sembolik san'atta bitişken dillerle, bitişken' Chimera şekilleri arasındaki bağa dair uzun ve pe'c iJgi çekici

yazınızı ne yazık ki yaymlayamayâcağım, Dergide yer kıtlığı..."

Lucy, odadaki vazoların içindeki lâlelerin renginde pembe sabahlığıyla yan yatmış, elini şalkağmar dayamış,

okuyordu. Divan ve duvarlar gri ipeıklerle-örtülüydü; halı gül rengindeydi. Yaldızlı 'kaf esindeki • papağan

bile pembe ve gri idi. Kapı açıldı.

"Walter, şekerim, nihayet gelebildin!" Lucy,, kitabını yere firlattı.

"Nihayet mi? Gene erken gelebildim. Ne kadar' çok işim olduğunu bir bilseniz! Halbuki buraya geldi-u-gene

de." (Marjorie, "söz veriyor musun?" diye sormuş; Walter de, "söz veriyorum," diye cevap vermişti. Ama sırf

durumu açıklamak için yaptığı bu sort; ziyaret yüzünden sözünü tutmamış

sayılamazdı.)

Divan genişti. Lucy, Walter'in oturması için yer açarak, 'ayaklarını duvara doğru çekti.

Kırmızı Türk'

terliklerinden biri yere düştü.

Çıplak ayağını görebilmek için hafifçe yukarıya? doğru kaldırdı. "Şu akılsız manikürcü kadın yok;

;318

SES SESE KAKŞI

mu!" dedi. "O iğrenç kırmızı boyayı ayak tırnaklar1.-ma ille de sürecek. Ayaklarım yaralı sanki."

Walter hiçbir şey söylemedi. Kalbi şiddetle çarpı-yordu. Lucy'nin gardenya (kokusu,

kadının sıcak

teninin değişik bir şekli gibi, Walter'ftn etrafını sarmıştı. Sıcak kokular da vardır, soğuk kokular da; bazı

kokular boğucudur, bazıları da taptaze. Lucy'nin gardenyaları, tropikal memleketlere

has boğucu

bir sıcaklık ve tatlılıkla Walter'in gırtlağını ve ciğerlerini dolduruyordu sanki. Divanın gri renkli ipeği

üstünde duran ayak, lotus çdçeikılerlinin solgun ve eti! tomurcukları gi'bi solgundu, ve bir çiçeğe

benziyordu. Lotusların arasında yürüyen Hint ilahelerinin ayakları birer çiçeiktir.

Zaman sessizlik içinde

akıp gidiyordu; ama lalettayin anlarda olduğu 'gibi boşuna ¦ değildi bu akış. Sanki

zaman, Walter'in

dertli kalbinin her atışiyle pompalanıp, hayatta elde edilen tecrübelerin kapalı su

haznesine akıyor,

bendin arkasında gittikçe yükseliyor, 'durmadan yükseliyordu: nihayet birden bire...

Walter

birden bire uzandı, Lucy'nin çıplak ayağını eline aldı. Sessizce birike ii bu saniyelerin baskısı altında,

su 'bendi yıkılıvermiş-ti. Lucy'nin ayağı uzundu, inceydi. Walter'in parmakları, ayağı

sımsıkı sardı. Walter

eğildi, ayağın üst kısmını üptü.

"Daha neler, Walter şekerim!" Lucy güldü. "Pek de Şarklı olmağa başladın."

Walter toir şey söylemedi. Divanın yanında yere diz çöküp, Lucy'nin üstüne eğildi.

Lucy'yi öpmek için -eğilen

bu yüz, ümitsiz Ibir çeşit çılgınlıkla donmuş

SES SESE «KARŞI

319

gibiydi. Lucy'ye dokunan eller titriyordu. Lucy başını salladı, eliyle yüzünü korudu.

"Hayır, hayır."

"Ama niçin hayır?"

Lucy, "olmaz," dedi.

"Niçin olmasın?"

"Her şeyden evvel, işler senin için fazla karışık olur o zaman."

Walter, "hayır, barışık olmaz," dedi. Karışık bir aş yoktu ortada. Marjorie artık ortada yoktu.

Lucy devam etti: "Sonra ıbeni hiç hesaba katmıyorsun. Ben istemiyorum."

Ama Walter'in dudakları yumuşaktı, elleri hafif hafif dokunuyordu. Lucy'yi öpmesi ve

okşamasiyle, kadının

duyacağı hazzm pervane kanatlı müjdecileri, titreşerek canlanmıştı. Lucy gözlerini

kapadı. Wai-ter'in

okşayışı, hem sarhoş eden, "hem de uyuşturan toir nesne gibiydi. Lucy kendini bir

koyuverse, bv.

uyuşturucu nesne onu tepeden tırnağa saracaktı. Lucy olmaiktan çıkacaktı o zaman.

Zevkten titreyen bir

tenden Ibaşka (bir şey olmayacaktı - içinde bir boşluk, sıcak, uçurum gibi İbir karanlık bulunan bir ten.

"Lucy!" Walter'in dudaklarının altında, Lucy'n!r. göz kapakları (titredi, ürperdi.

Walter'in eli, onun

göğsündeydi. "Sevgilim!" Lucy, gözleri halâ kapalı hiç kıpırdamadan yatıyordu.

Birden bire keskin bir çığlık duyarak her ikisi de irkilip, zamanın artık akmadığı,

durduğu bu andan, uykudan

uyanır gîbi sıyrılıverdiler. Sanki yanıbaşla-rmda bir cinayet işlenmişti de, ıbu cinayetin kurbanı.

öldürülmeyi insanın hem canını yakan, hem de olduk» ça tuhaf bir iş sayıyordu.

Lucy gülmeğe başladı: "Polly bunu yapan." Her ikisi de kafese doğru 'döndüler. Başını hafifçe bir yana eğen

kuş, bir tek gözüyle, siyah ve yusyuvarlak tek gözüyle onları süzüyordu. Lucy ile Walter ona

'bakarken, papağanın parlak ve mânâsız gözünün üstünde parşömen kâğıdından

yapılmış pan-cura

benzeyen bir perde inip tekrar kalktı. Şakacı kurbanın ölüm feryadı bir defa daha

duyuldu. Lucy, "kafesin

üstünü örtmen lâzım," dedi. Walter, gene kadına döndü, onu öfkeli öfkeli öpmeğe

başladı. Papağan

gene çığlığı attı. Lucy'nin gülmesi bir kat daha artmıştı.

Gülmekten tıkanarak, "olmaz," dedi, "üstünü örtmedikçe susmaz."

Papağan, keyifli ve canhıraş bir feryat daha atarak, Lucy'nin sözünü dstekledi.

Hakarete

uğradığını, gülünç duruma düştüğünü hisseden, ve fena halde kızan Walter, ayağa

kalktı, odanın

öbür tarafına yürüdü. Walter'in yaklaştığını gören kus, tüneğinin üstünde heyecandan

zıplamaya

başladı; ilbiği kalktı, başındaki ve 'boynundaki tüyler, olgunlaşmış biv çam kozalağının kabukları gibi tel tel

diikleşti. Gırtlaktan gelen bir vantrilok sesiyle, "günaydın," dedi. "Günaydın, teyzeeiğim, günaydın

teyzeaiğim, günaydın teyzeciğim..." Walter, kafesin yanındaki masada duran pembe

sırmalı kadife

parçasını açtı ve bu mahlûku söndürdü. Kumaşın altından son bir "günaydın,

teyzeciğim," duyuldu. Sonra

sessizlik.

SES SESE KARSI

321

Papağan ortadan kaybolurken, Lucy, "şakadan pek hoşlanır o," >dedi. Bir sigara yakmıştı. !

Walter, sert adımlarla geri döndü. (Bir tek kelime söylemeden, Lucy'nin parmakları

arasındaki sigaraya alıp

şömineye attı. Lucy (kaşlarını kaldırdı; ama Walter ona konuşma fırsatı vermedi. Gene

yanma diz çöküp,

Ikadını hırsla öpmeğe koyuldu.

Lucy itiraz etti: "Walter! Hayır! Sana ne oldu böyle?" Kendini kurtarmağa çalıştı, ama Walter

şaşılacak kadar

kuvvetliydi. "Yabanî bir hayvana döndün." Walter'in arzusu sessiz ve vahşiydi.

"Walter! olmaz diyorum!"

Lucy'nin aklına saçma (bir şey gelmişti; iblrden bire güldü. "Bir film sahnesine ne kadar benzediğini bir

bilsen! Yakından çekilmiş, koskocaman, sırıtkan bir şekil!"

Pakat direnmek ne kadar 'boşunaysa, alay etmek de o kadar boşunaydı. Zaten Lucy'nin

istediği de bunun

boşuna olması değil miydi? Kendini ne» diye koyuvermesin? Gerçi başkasına

kapılıvermek; kendi

seçeceğine başkası tarafımdan zorlanmak, insanı oldukça küçük düşürüyordu. Lucy,

gururu ve iradesiyle

Walter'e karşı koyuyordu; kendi duyduğu arzuya karşı koyuyordu. Ama neticede ne

diye olmasın? Bu

uyuşturucu nesnenin tesiri çok kuvvetli, çok nefisti. Ne diye olmasın? Lucy gözlerini

kapadı. Fakat tam

tereddüde düştüğü bu anda, «nun yerine tesadüfler birden bire karar verdi. Kapı

vuruldu. Lucy gözlerini

gene açtı. Bir fısıltı halinde, "ibuyrun diyeceğim," dedi.

Walter telâşla ayağa fırladı. O sırada kapıya yeniden vuruldu.

21

323

323

"Buyrun!"

Kapı açıldı. Hizmetçi, "Mr. Illidge sizi görmek istiyor, efendim," dedi.

"Walter, karşı evin önünde duran kamyonete sanki derin bir merak sarmış gibi,

pencereden "bakıyordu.

Lucy, "gelsin," dedi.

Hizmetçi kapıyı ıkapar kapamaz, Walter döndü. Yüzü sapsarıydı, dudakları titriyordu.

Lucy izah etti: "Tamamiyle unutmuştum. Onu dün gece - daha doğrusu bu sabah -

davet etmiştim."

Walter başını çevirdi, bir ıtek kelime söylemeden yürüdü, kapıyı açtı, odadan çıkıp gitti.

"Walter!" Lucy arkasından seslendi: "Walter!" Ama Walter geri dönmedi.

Merdivende, hizmetçinin peşinden çıkan Illidge ile karşılaştı.

Walter, Illidge'in selâmına belli belirsiz bir el hareketiyle cevap vererek, acele acele aşağı indi. Konuşacak

halde değildi.

Illidge, Lucy'ye hal hatır sorduktan sonra, "dostumuz Bidlake pek telâşlı

görünüyordu," dedi. Herifi

kaçırdığına emin olduğu için pek seviniyordu.

Luoy, Illidge'in yüzünde zaferin sevincini gördü. "Sarıya çalan kırmızı küçük bir

horoza benziyor," diye

düşündü. Müphem bir izahat uydurarak, "bir şey unutmuş da," dedi.

Illidge şakacı bir edayla sordu: "Kiminle olduğunu da unutup, kendinden geçmemiştir inşallah?"

Luoy, fau şakadan fazla, Illidge'in yüzündeki kendin". beğenmiş erkek ifadesine güldü.

Lucy'nin güldüğünü

görünce, nefsine güveni ve memnuniyeti artan Illidge,

iyice kabardı. Bu sosyete oyunu, amma da kolay hic işdi. Tamamiyle rahatladı,

bacaklarını uzattı, odaya

bir göz gezdirdi. Odanın muhteşem ve gösterişsiz kibarlığını derhal takdir etti. Burnunu çekti; güzel kokulu

havayı beğenerek kokladı.

Üstü örtülü kafesi göstererek sordu: "Şu esrarengiz kırmızı kumaşın altında ne var?"

Lucy, "bir çeşit papağan," dedikten sonra; birden bire, insanın rahatını kaçıran, sebepsiz bir kahkahaya

tutularak, kendi sözünü düzeltti: "Bir kokori'ko bu!"

Hiç çekinmeden itiraf edilebilecek, hattâ insana açıkça gurur duyurabilecek bazı

ıstıraplar vardır. Sevdiklerini

kaybetmek acısını, ayrılığı, igünah hissini, ölüm korkusunu, şairler çok güzel

söylemişlerdir. Yeryüzünde

herkes bunları anlayışla karşılamıştır. Gelgelelm, insanı küçük düşüren acılar da vardır.

Bu acılar ötekiler

kadar insanın oanmı yakar ama, acı çeken bu derdini anlatamaz, anlatmağa cesaret

edemez. Tatmin

edilmeyen arzu, bu acılardan biridir. İşte Walter'in sakağa beraberinde götürdüğü acı

buydu. İçinde ıstırap,

öfke, hayal kırıklığı, utanma, bedbahtlık, hepsi birden vardı. Sanki ruhu işkence edile

edile öldürülüyordu.

Halbuki bu acının sebebi açığa vurulamazdı; bu sebep aşağılıktı, hattâ gülünçtü. Şimdi

bir ahbabiyle

karşılaşsa; ahbabı ona niçin bu kadar bedbaht bir hali olduğunu sorsa; Walter de, "bir kadına aşkımı

söylüyordum; ama ilkin bir papağanın çığlığı, sonra bir misafirin gelmesi yüzünden

devam edemedim," dese;

bunu duyan müthiş bir kahkaha basacak, onu tefe koyarak katıla katıla gü-

lecekti. Walter'in bu itirafı, erkeklerin yalnız kaldıkları zaman tekrarlay; :akları bîr saika haline girecekti. Ama

Walter, ancak annesini kaybetse, bu kadar acı duyabilirdi.

Bir saat kadar, sokaklarda, Regent's Park'da dolaştı. Beyaz ve sisli akşamın ışığı yavaş

yavaş söndü. Walter

sakinleşti. Bu bir ders Ibana, bir ceza, diye düşündü. Sözünü tutmamıştı. Hem kendi

iyiliği, hem de

Marjorie'nin iyiliği için, bir daha bunu asi-'i yapmamalıydı. Saatine baktı, yediyi

geçtiğini görerek eve doğru

yollandı. Evine vardığı zaman yorgundu, iyice pişmandı. Marjorie dikiş dikiyordu.

Zayıf. bitkin yüzüne

lâmbanın ışığı vurmuştu. Marjorie'nin sırtında da bir sabahlık vardı; eflâtun renkte,

fecî bir sabahlık. Walter,

Marjorie'nin zevkini hiçbir zaman foeyenmemişti. Apartmana pişen yemeğin kokusu

sinmişti. Walter mutfak

'kokusundan nefret ederdi; ama Marjorie'yi aldatmaması için bir sebepti bu da. Bir

şeref mes'eleısi, bir vazife

mes'elesiydi bu. Lahana kokusundan fazla gadenya kokusundan hoşlandığı için

MarjoFİe'ye ıstırap

çektirmeğe hakkı yoktu,

Marjorie, "geç kaldın," dedi.

Walter, "yapılacak bir sürü üş vardı," diye izah etti. "Eve de yürüyerek geldim." Hiç olmazsa bu soiî söz

doğruydu. "Sen nasılsın?" Elini Marjorie'nin omuzuna koydu, eğildi. Marjorie, dikişini bırakarak Walter'in

boynuna sarıldı. "Gene benim olması ne saadet!" diye düşünüyordu. Walter gene onun olmuştu. Ne rahat bir

şeydi bu! Ama Marjorie, Walter'e sokulur sokulmaz, gene aldatıldığını anlayıverdi. Geri

çekildi.

"Waiter, nasıl yaptın bunu?"

Walter kıpkırmızı oldu; ama renk vermemeğe

»

çalıştı: "Ne yaptım ki?" diye sordu.

"Gene gidip o kadını gördün."

- "Kuzum sen neden bahsediyorsun?" Boşuna olduğunu biliyordu ama, gene de

anlamamazlıktan geliyordu.

"Nafile yalan söylüyorsun." Marjorie'nin birden ayağa kalkmasiyle dikiş sepeti devrildi, içindekiler yere

döküldü. Marjorie bunun farkına Ibile varmadan, odanın öbür ucuna yürüdü. Walter

peşinden gitmeğe

kalkınca, "yanıma sokulma!" diye bağırdı. Walter omuz silkti, olduğu yerde kaldı.

Marjorie devam etti: "Nasıl

yaptın bunu? O kadının kokusuna bulanın eve geldin!" Demek gardenyalar onu ele

vermişti. Amma da

aptaldı, bunu düşünmemişti... "Dün gece bütün o söylediklerinden sonra... Nasıl yaptın bunu?"

Walter gadre uğramış, ama fena hâlde de öfkelenen bir adam tavrı takınarak direndi:

"ama bırakmıyorsun ki,

sana izah edeyim!"

Marjorie acı acı konuştu: "Niçin yalan söylediğini mi, sözünü niçin tutmadığını mı izah edeceksin?"

Marjorie'nin alaycı öfkesi, Walter'! de öfkelendirdi. Haşin, tehditlerle dolu ihir

nezaketle, "sadece izah

edecektim," dedi. Marjorie'nin bu ikıskançlık sahneleri yüzünden ne tatsız bir mahlûk olduğunu izah

edecekti. Onun, tahammül edilmez, insanı çileden çıkaran, can sıkıcı bir mahlûk

olduğunu izah edecekti.

Marjorie alay etti: "Sadece yalan söylemeğe devam edecektin."

Walter gene omuz silkti. Terbiyeli terbiyeli, "nasıl istersen öyle olsun," dedi.

"Aşağılık bir yalancısın - işte o kadar." Marjorie, Walter'e sırtını çevirdi, elleriyle yüzünü kapadı, ağlamağa

başladı.

Bu durum Walter'e dokunmadı. Marjorie'nin sarsılan omuzlarını görünce sadece kızdı,

sadece bıkkınlık

duydu.. Marjonie'ye, soğuk ve bezgin bir öfkeyle baktı.

Marjorie ağlayarak, "git buradan!" diye bağırdı. "Buradan git!" Kendi ağlarken, Walter'in muzaffer haller

alarak tepesine dikilmesine gönlü razı değildi. "Git buradan!"

Walter, insanı çileden çıkaran aynı soğuk nezaketle sordu: "Gitmemi sahiden istiyor musun?"

"Evet, evet, git."

Walter, "peki," dedi; kapıyı açtı, çıktı gitti.

Camden Tow'da bir taksiye bindi. Lucy akşam yemeği için tam sokağa çıkacağı sırada,

Walter, Bruton

Street'e varmıştı.

Büyük bir sükûnetle konuştu: "Benimle beraber geliyorsun."

"Ne yazık ki, gelemem."

"Geliyorsun dedim."

Lucy, merakla Walter'e baktı; Walter de ona bakıyordu. Delikanlı, Lucy'nin şimdiye

kadar onun yüzünde hiç

görmediği garip bir ifadeyle - alaycı bir zafer, yenilmez inatçı bir kudret ifadesiyle -

gülümsi-yordu.

Lucy nihayet, "peki," dedi; zile bastı, hizmetçisini çağırarak emretti: "Lady Sturlett'e telefon edin, olur mu.

Çok müteessir olduğumu, başımın fena hai-de ağrıdığını, bu gece gelemeyeceğimi

söyleyin." Hizmetçi gitti.

"Eh, şimdi memnun musunuz?"

Walter, "memnun olmağa başladım," diye cevap verdi.

"Başladınız ha?" Lucy, öfkelenmiş gibi, "şu kahrolası küstahlığınız hoşuma gidiyor," dedi.

Walter güldü: "Hoşuna gittiğini biliyorum."

Bu küstahlık, Lucy'nin sahiden hoşuna gitmişti. O gece Walter'in metresi oldu.

Öğleden sonra üçle dört arasıydı. Spanıdrell yataktan yeni kalkmış, henüz traş olmamıştı. Pijamasının üstüne, kahverengi kaba kumaştan yapılmış v-a bir papaz cübbesini andıran ibir röb - dö - şambr ge« çirmişti. (Etrafında ibu manastır havasını bile bile yaratır; dünyanın zevkleri ve eğlencelerini terkeden-leri hatırlamaktan hoşlanırdı. Biraz da çocukça davranarak, şeytana tapman bir münzevi rolünü oynama 71 severdi.) Spaındrell ibriği doldurmuş, gaz oca-, ğındaki suyun kaynamasını bekliyordu. Su bir türlü kaynamak bilmiyordu. Spandrell'in ağzı kurumuştu; ısınmış bir maden parçasından çıkan buharların tadı vardı ağzında. Konyak, her zaman olduğu gibi, tesirini gene göstermekteydi.

Kendi kendine, "karacaların dereleri arzulayışı gibi," dedi, "ruhum da arzu dolu... İçki âlemlerinden

sonraki sabahın susuzluğu var içimde. Allahm inayeti de keşke maden suyu gibi şişelere

doldurulabilse!"

Pencereye doğru yürüdü. Beyaz sis, elli yardabk bir yarım kuturlu sahanın dışında bütün kâinatı yok etmişti.

Ama sağda, bitişik evin önündeki o sokak feneri, nasıl da İsrarla kendini gösteriyordu! Ne kadar manalı 'bir şeydi bu! Dünya yı'kılmış; sadece o sokak feneri, bütün kâinatı yok eden felâketten Nuh gibi kurtulmuştu.

Spandrell,-orada bir sokak feneri olduğunun farkına bile varmamıştı. O sokak feneri düpedüz yoktu bu ana kadar. Halbuki şimdi, bir o vardı yeryüzünde. Spandrell bütün dikkatini topladı, nefesini tutarak fenere baktı.

Sisd'e tek başına duran bir sokak feneri - böyle bir şey görmemiş miydi evvelce? Bu garip duyguya - tufandan kalan tek varlıkla baş-başa olmak duygusuna - her nedense aşinaydı. Gözlerini sokak fenerine dikti, hatırlamaya çalıştı. Daha doğrusu, heyecandan nefesi kesilerek, bunu hain banlamaya çalıştı. Sokakta bayılan ibir 'kadının etrafında toplanan kalabalığı bir polis memurunun itişi gibi, Spandrell de iradesine, şuurlu düşüncelerine karşı geldi. Baygınlık geçiren o hâtıranın rahatça gerinelbilmesi, nefes alabilmesi, kendine gelebilmesi için, kendi şuurunu geriye doğru itti. Gözlerini sokak fenerine dikmiş duran Spandrell, derin bir -acı içinde ve sabırla bekliyordu. Aksırmak üzere olan bir adam gibi,

titreyerek, geleceğini bildiği o

şiddetli sarsıntının gelmesini; uzun zamandır ölü olan hâtıranın canlanmasını

bekliyordu. Ve birden bire,

ölüm uykusuyla kaskatı kesilen o hâtıra, cin gibi uyanık, ortaya fırlayıverdi: İçi müthiş

ra-

hatlıyan Spandrell, kendini Cortina'dan Falzarego geçidine giden, çiğnens çiğnene

sertleşen karla örtülü dik

yolda yürürken gördü. Vadiye, soğuk, beyaz bir bulut inmişti. Dağlar ortadan

(kalkmıştı artık. Dolomit

dağlarının garip mercan zirveleri /kaybolmuştu. Derinlikler ve yükseklikler yoktu artık.

Dünyanın genişliği

sadece elli adımdı: yerde beyaz kar, etraftı ve tepede beyaz bulut. Beyazlığın üstünde,

anasıra, karanlık bir

şe'kil deliriyordu; ,bir evin veya bir telgraf direğinin, bir ağacın, bir adamın, bir kızağın şekli... Ve bunlar, ıssız

ve tek başına kaldıkları için, bütün dünyayı yokeden felâketten kurtulan yegâne şeyler

olduğu için, korkunç

ve uğursuz (bir hal alıyorlardı. Esrarengiz bir şeydi bu; ama ne kadar heyecan verici, ne kadar yeni, ne kadar

garip güzelliği olan bir şeydi bu! Bir maceraydı bu yürüyüş. Spandrell heyecanlanmıştı;

ve boğucu bir sıkıntı

duygusu saadetini o kadar şiddetlendirmişti ki, bu saadete dayanamıyor gibiydi.

Annesine heyecanla ısesfartdi: "Soldaki şu küçük dağ evine bak! Son gelişimde ydktu (bu.

Yemin ederim

yoktu."

Yolu çok dyi biliyordu; bu yolda yüzlerce defa yürüdüğü halde, o küçük dağ evini hiç

görmemişti. Halbuki

şimdi, dağ evi, korkunç bir şekilde dikdllAver-mişti karşısına; belli belirsiz, beyaz dünya içinde, koyu renkte,

elle tutulur tek şey buydu.

Spandrell'in annesi, "evet, ben de bunun farkında değildim," dedi. Ölen kocasından bahsettiği zaman sesine

daima gelen o muhabbetle devam etti: "Bu da babanın ne kadar haklı olduğunu ispat

edi-

yor. Delillere inanma derdi hep; kendi gösterdiğin delillere bile inanma, derdi."

Spandrell annesinin elini tuttu, kızaklarını çeke çeke, hiç konuşmadan beraber

yürüdüler.

Spandrell pencereye sırtını 'döndü. İbrikteki sıt kaynıyordu. Suyu çaydanlığa döktü,

fincanını

doldurdu, içti. Belki de bu sembolik bâr şeydi ama, susuzluğunu gideremedi.

Çocukluğunun o inanılmaz

saadetlerini hatırlayarak, dalgın dalgın, çayını içmeğe devam etti. Dolomit dağlarında

geçen kışlar;

Toskana'da, Provans'da veya Bavarya'da ilk baharlar;. Akdeniz kıyılarında ve

Savua'da yazlar.

Balbasınm ölümünden sonra ve okula başlamadan önce, Spandrell ile annesi, hemen

hemen bütün

hayatlarını yurt dışında geçirirlerdi. Oralarda yaşamak, daha ucuzdu. Okula

başladıktan sonra, da,

tatillerinin hemen hepsi İngiltere dışında geçerdi. Spandrell, yedi ile onbeş yaşı arasında, Avrupa'nın bir

güzel yerinden öbür güzel yerine taşınıp durmuş, bu güzelliği takdir etmiş;, üstelik

büyümüş de

küçülmüş bir Ohilde Harold1 gibi, gerçekten takdir etmişti. Bütün Ibunları gördükten

sonra İngiltereye

dönünce, arasını (biraz renksiz bulurdu. Başka bir kış gününü hatırladı. Bu defa sisli

değil, pırıl pırıl bir

gündü; bulutsuz gökyüzünde güneş sıcacık; Dolomit dağlarının mercan uçurumları,

ormanların ve karla

örtülü yamaçların üstünde, pembe, portakal rengi ve beyaz ışıklarla parlıyordu.

1 Lord Byron'un "Childe Harold's Pilgrimage" adlı ve Akdeniz memleketlerini uzun uzadiye tasvir eden

meşhur şiirinin kahramanı. — (Çeviren)

SES SESE -KARSI

331

Yaprakları dökülmüş kuzey çamı ormanlarında kayakla kayıyorlardı. Ağaç gölgeleriyle

çizilen kar,,

ayaklarının altında, beyaz ve mavi koskocaman bk* kaplan derisi gibiydi. Yapraksız

küçük dallar arasında

portakal rengini alan güneş ışığı, yosunların sarkan sakallan arasında da deniz yeşiliydi.

Toz gibi. incecik

kar, kayaklarının altında gıcırdıyordu; hava. ılıktı, canlıydı. Ormanlardan çıktığı

zaman, dalgalanan büyük

yamaçlar, harikulade ibir vücudun kıvrımları gibi gözleri önüne senildi; ve el değmemiş

kar,-, akşamın

alçalan güneşi altında, ince damarlı, pürüzsüz bir deriyi andırıyor; pırlantalar ve

pullarla ışıldıyordu.

Spandrell önde gitmiş ti. Ormanın kenarında annesini beklemek için durldu. Dönüp,

annesinin ağaçların

arasından gelişini seyretti. Gençliğimi ve çevikliğini henüz kaybetmemiş, kuvvetli, uzun boylu bir vücut;

gülümseyen taze bir yüz. Annesi, Spandrell'e doğru kaydı. Dünyanın en güzel varlığı

olduğu gibi; aynt

zamanda dünyanın en gösterişsiz, insanı en çok rahat ettiren, en yakından tanıdığı

ımahlûkuydu annesi.

Spandrell'in yanına gelince, gülerek, "ya! İsta böyle!" dedi. Spandrell de, "ya! işte böyle!" diye -tekrar etti.

Önce annesine; sonra kara, ağaç gölgelerine, büyük çıplak kayalara, mavi gökyüzüne

baktı; sonra gene

annesine. İçi birden bire anlatılması güç, müthiş bir saadetle doldu.

Gene yollarına koyuldukları sırada, kendi kendine, "bir daha bu kadar mesut olamam

artık," dedi. "Hiçbir

zaman - yüzyıl yaşasam bile." O sırada ancak orubeş yaşındaydı; ama böyle hissediyor, böyle-düşünüyordu.

Bu sözü doğru da çıkmıştı. Saadetinin sonuydu Jbu. Daha sonraları... hayır, hayır. Daha

sonralarını

düşünmek istemiyordu. Şu sırada -düşünmemeliydi daha sonralarını. Bir fincan çay

daha aldı.

Bir zil sesiyle irıkildi. Gidip apartman kapısını açtı. Gelen annesiydi.

"Sen ha?" Sonra birden, Lucy'nin bir şeyler söylediğini hatırladı.

Mrs. Knoyle endişeyle sordu: "Sana haber göndermiştim, söylemediler mi?"

"Evet ama, tamamiyle unutmuştum." Mrs. Knoyle, "ama senin... şeye ihtiyacın olduğumu sanmıştım..."

diye söze başladı. Münasebetsiz bir anda geMp onu rahatsız etmiş olmaktan

çekiniyordu. Yüzü öyle

tersdi ki, oğlunun!

Spandrell'm ağzının kenarları alaylı alaylı kıvrıldı: "Şeye ihtiyacım var." Meteliksiz kalmak, müzmin bir

hastalık şeklini almıştı onda.

Öteki odaya geçtiler. Mrs. Knoyle, şöyle bir bakar bakmaz, pencerelerin kirden

kararmış olduğunu gördü.

Raflarda ve şöminenin üstünde kaim bir toz tabakası birikmişti. Tavandan kara

örümcek ağları sarkıyordu.

Mrs. Knoyle, haftada İbir iki defa apartmanı temizleyecek bir kadın göndermek için

Mauri-ce'den izin

koparmağa çalışmıştı. Ama oğlu, "fakir fukaraya sahte bir ilgi göstermekten vazgeç,"

demiş-Tti. "Kendi

pisliğimle haşır neşir olmağı tercih ©derim. Suda balık gibiyim pisliğin içinde. Üstelik koruyacak yüksek bir

askerî mevkiim de yok." îri, sağlam dişlerini göstererek sessizce gülmüştü. Annesine atılan

bir taştı bu. Mrs. Kno teklifini tekrarlamağa cesaret edememişti artık. Ama şu odanın

da sahiden,

temizlenmesi lâzımdı.

Spandrell sordu: "Çay hazır, ister misin?" Yaşayış şefklinin karışıklığı üzerinde mahsus durarak,, "tam

kahvaltı ediyorum," diye ekledi.

Mrs. Knoyle, sabah kahvaltısını bu saatte yapma-nın garipliğine dair bir söz

söylemekten çekinerek,., çayı

reddetti. Spandrell, annesi münakaşa etmediği için bir hayli hayal kırıklığına uğradı.

Uzun bir sessizlik oldu.

Mrs. Knoyle oğluna, arasıra, âdeta gizliden gizli--ye bakıyordu. Spandrell gözlerini boş

şömineye dikmişti.

Mrs. Knoyle, oğlunun yaşlı göründüğünü düşündü; epeyce hasta bir hali vardı, fecî

şekilde bakımsızdı.

Oğluna baktı; onu çocukken görmeğe, koca bir okul öğrencisdyken görmeğe çalıştı.

Çoktan geçmiş olan o

günlerde ikisi başbaşaydılar, yalnızdılar, mesuttular. Annesinin sırtında/ki elbiseleri

beğenme-diği, onu süslü

bulmadığı, veya üstünde güzelliği olmadığı zaman, Spandrell'ıin nasıl üzüldüğünü

hatırladı. Annesi oğluna

toz kondurmadan onunla ne kadar iftihar ederse; oğlu da annesine toz kondurmam,

onunla o kadar iftihar

ederdi. Fakat oğlunun iyi yetişmesinden sorumlu oluşu, kadını eziyordu. Gelecekten her

zaman korkmuş,

karar vermekten her zaman çekinmişti; kendi gücüne güvemi yoktu. Üstelik, kocasının

ölümünden sonra pek

fazla bir para da kalmamıştı. Mrs. Knoyle para işlerinden anlamazdı; idare etmesini

beceremezdi. Oğlunu

neyle üniversitede okutacaktı, onu hayata nasıl hazırlayabiiecekti? Bu :S'ialler Mrs.

Knoyle'a işkonce

ediyordu. Geceleri uykusuz kalıp, ne yapması gerektiğimi düşünüyordu. Hayattan ödü

kopuyordu. Onda

çocuklara has çabuı; mesut olabilme kabiliyeti vardı; ama aynı zamanda, gene

çocuklara has korkular,

beceriksizlikler de vardı. Hayat tatil günlerine 'benzediği zaman, hiç kimse ¦ onunki

kadar coşkun bir saadet

içinde yüzemezdi; ama görülecek işler, yapılaca/k planlar, verilecek kararlar olunca da, Mrs. Knoyle

Idüpedüz şaşkına döner, müthiş bir korkuya kapılırdı. Mauniee okula gittikten sonra

çok yalnız kalmış;

durumu büsbütün kötüleşmişti. Ancak tatillerde oğluyla beraber olabiliyordu. Yılın

oniki ayından dokuzu

yapayalnız yaşıyordu; ihtiyar köpeğinden başka hiç kimse yoktu onu seve-csk. Eninde

sonunda, onu köpeği

bile bıraktı. Zavallı "ihtiyar hayvan hasta düştü, (azla çekmesin diye öldürüldü. O

sıralarda binbaşı olan

Knoyle'u, zavallı ihtiyar Fritz'in ölümünden kısa bir zaman sonra tanımıştı.

Spandrell, uzun sessizliği bozarak sordu: "Para getirdim demiştin?"

Mrs. Knoyle'un yüzü kızardı. "Evet, burada," dedi, çantasını açtı. Konuşma sırası gelmişti artık.

Oğlunu azarlamalk onun vaaifesiydii; elindeki banknot destesi, ona bu hakkı, bu gücü

veriyordu.

Ami iğrenç 'bir vazifeydi bu; ve Mrs. Knoyle azarlamı "hakkını kullanmayı hiç

istemiyordu. Gözlerini

kaldırıp oğluna yalvarırcasına baktı: "Maurice, niçin aklını başına toplamıyorsun? Bu öyle bir delilik,

öyle ~bir çılgınlık ki!"

Spandrell kaşlarını kaldırdı. Annesinin ne demek istediğini anlamamazlıktan gelerek,

sordu: "Neymiş çılgınlık

olan?"

Bu bellibelirsiz sitemleri açıklamak zorunda kaldığı için utanan Mrs. Knoyle'un yüzü

kızardı. "Ne demek

istediğimi biliyorsun." dedi. "Bu yaşayış... hem kötü, hem de aptalca bir şey. Öyle boşuna harcanmak, öyle

bir intihar ki bu! Üstelik, mesut da değilsin. Biliyorum mesut olmadığını."

Spandrell alayla sordu: "Canım isterse, bedbaht olmağa bile hakkım yok mu benim?"

Annesi, "ama beni de mi bedbaht etmek istiyorsun?" dedi. "Eğer niyetin buysa, istediğin oluyor, Maurice,

istediğin oluyor. Beni kahrediyorsun." Gözleri yaşla doldu. Bar mendij bulabilmek liçin çantasını karıştırdı.

Spandrell iskemlesinden kalktı, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmağa başlaidı. "Sen de vaktiyle benim

saadetimi pek düşünmemiştin," deldi.

Annesi cevap vermeden, sessizce ağlamağa devam etti.

Spandrell, "o adamla evlendiğin zaman, benim saadetimi hiç düşünmüş müydün?" dedi.

Annesi hıçkırarak cevap verdi: "Böyle yapmakla her şeyin yola gireceğini sanmıştım,

biliyorsun." Kaç kere

anlatmıştı bunu. Bir defa daha -anlatamazdı şimdi. "Bunu biliyorsun,"^ diye tekrar etti.

Spandrell, "tek bildiğim şey o sırada hissettiklerim ve söylediklerimdir benim," dedi.

'IBeni dinlememiştin o

zaman; şimdi de beni mesut etmek için o işi yaptığını söylüyorsun."

"Annesi, "ama sen o kadar mantıksızdın ki!" diye direndi. "Herhangi bir sebep gösterebilseydin..."

Spandrell, ağır ağır tekrarladı: "Sebep ha! Koynuna bir yabancı almaması için onbeş

yaşında 'bir ¦

çocuğun annesine sebep göstermesini mi bekliyordun sahiden?"

Okuldayken, kendi yatafchanesindeiki çocukların gizliden gizliye elden ele

dolaştırşhkları o kitabı

düşünüyordu. İğrenmişti, utanmışı; oma ayanılmaz 'bir arzuya kapılmış, kitabı gece ,.

.*..:• el fenerinin

ışığında, battaniyelerin altında jkumuştu. Kitabın, Paris'de bir Kız Okulu diye .pek

zararsız bir ismi vardı, ama

baştan sona müstehcendi. Askerlerin cinsi sahadaki hünerlerini şairane bir coşkunlukla

övüyc-du. Kısa bir

müddet sonra da, annesi oğluna mektup yazıp, Binbaşı Knoyle ile evleneceğini

bildirmişti.

Spandrell yüksek Besle, "nafile, anne," r ;di. ' Başka şeylerden 'konuşsak daha iyi olmaz mı?"

Mrs. Knoyle, sert ve metin bir hareketle nefes aldı, gözlerim son 'bir defa sildi, mendilini çantasına koydu.

"Kusuruma bakma," dedi. "Aptallık ettim. Gidersem daha iyi olur her halde."

İçinden, oğlunun itiraz edeceğini, kalması için yalvaracağını umuyordu. Ama Spandrell

hiçbir şey söylemedi.

"Mrs. Knoyle, "işte para," dedi.

Spandrell, katlanmış banknotları aldı cebine tıktı: "Senden bunu istediğim ıg.n

kusuruma bakma. Güç bir

duruma düşmüştüm. Bir daha "bu hale düşmemeğe çalışırım."

Spandrell, bir an için gülümseyerek annesine baktı; ve annesi, bu yıpranmış maskenin

altında, oğlunun

çocukluk yüzünü birden görür gibi oldu. Muhabbet, Mrs. Knoyle'in içinde yumuşacık

bir sıcaklık gibi yayıldı -

yumuşak ama dayanılmaz bir sıcaklık. Buna karşı gelinemezdi. Ellerini oğlunun

omuzlarına koydu.

Uahaısj -arladık, benim sevgili oğlum," dedi. Ve K^and- " annesinin sesini, ölen babasından bahsettiği

zama^-.ı sesine benzetti şu anda... Mrs. Knoyle, oğlunu öpmek için eğildi. Spandrell

yüzünü çevirdi,

annesinin duda'iarının kendi yanağına değmesine müsaade etti sadece...

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Miss Fulkes küreyi, Hindistanın kırmızı üçgeni gözlerinin önüne gelene kadar çevirdi.

Kalemiyle işaret ederek, "işte, burası Bombay," dedi. "Annenle baban gemiye Iburadan bindiler." Öğretmek

arzusuyla devam etti: '^Bofmbay, Hindistanda kocaman bir şehirdir. Bütün burası

Hindistan."

Küçük Phil sordu: "Hindistan niçin kırımızı?"

"Bunu sana eskiden söylemiştim. Hatırlamağa çalış."

"İngiliz olduğu için mi?" Tabiî küçük Phil hatırlamıştı; gelgeldim, bu izah onu taıtmin etmemişti.

Bu defa daha

iyi bir cevap alacağını umuyordu.

Miss Fulkes, küçük bir zafer kazanmış gibi; "işte, gördün mü, gayret ettiğin zaman

iıatırlıyabili-yorsun," dedi.

“Ama İngiliz olan şeyler niçin kırmızı?"

"Kırmızı İngilterenin rengi de ondan. Bak işte, Küçük İngiltere de burada." Küreyi çevirdi. "O da kırmızı."

"Biz İngilterede oturuyoruz, değil mi?"

Phil pencereden baktı. Üstünde büyük bir çam ağacı yükselen çimeni, budanıp küme

küme olan

karaağaçları gördü.

"Evet, tam şuralarda oturuyoruz." Miss Fulkes, kırmızı adanın göbeğini parmağiyle dürtükledi.

Phil, "ama bizim oturduğumz yer yeşil," dedi,, "kırmızı değil."

Miss Fulkes bunu da evvelce kaç kere anlatmıştı. Harita denilen şeyin tam ne demek

olduğunu gene

açıklamağa çalıştı.

Mrs. Bidlake bahçede, hem zararlı otlan temizliyor, hem de derin derin düşünerek,

kendi yetiştirdiği çiçekler

arasında yürüyordu. Bastonunun ucunda çatallı küçük bir kazma vardı; hiç eğilmeden

zararlı otlan

sökebiliyordu. Çiçek tarhlarındaki otlar yeni ve körpeydiler; insanı hiç uğraştırmadan

kazmaya teslim

oluyorlardı. Ama çimenin üstündeki kara hindiba ve çoban düdüğü çiçekleri daha

yaman düşmanlardı. Kara

hindibaların kökleri, gittikçe incele-şen uzun beyaz yılanları andıryordu. Onları koparmağa çalıştığı zaman,

çoban düdükleri toprağa şiddetle yapışıyordu.

Lâle mevsimiydi. Due van Thol ve Keizers Kroon, Proserpine ve Thomas More cinsinden lâleler, bütün çiçek

tarhlarında dimdik duruyor, ışıkta pırıl pırıl parlıyordu. Atomlar güneşte titriyor ve onların titreyişi her yeri

dolduruyordu. Gözler'bu titreyişi ışık şeklinde görüyordu. Lâle atomları, bu ahenkli kımıldayışları kendi

içlerine çekiyor veya aksettiriyor, böylece renkler yaratıyorladı. Onyedin-ei yüzyılda Haarlem kasabasında

oturanlar, biriktirdikleri Felemenk altınlarını, bu renlkler uğruna harcamağa hazırdılar. Kırmızı, sarı, beyaz,

rengârenk lâleler - bazıları pürüzsüz, bazıları tüylü gibi. Mrs. Bidlake onları saadet içinde seyretti. Bu

lâleler ona, Siena'da Pin'turicchio'nun fresklerinde gördüğü, neş'a dolu pırıl pırıl delikanlıları hatırlattı.

Pinturicchio'yu daha esaslı düşünebilmek için, gözlerini kapayıp durdu. Mrs. Bidlake, ancak gözlerini

kapadığı zaman iyice düşünebilirdi, Yüzünü gökyüzüne karşı hafifçe kaldırdı, balmumu beyazlığındaki

ağır göz kapaklâ- rmı ışığa karşı kapadı, durduğu yerde hatırladı, karışık şeyler düşüedü.

Pintunicchio, Sienâ, heybetli koskocaman katedral - Toskanya'nm ortaçağı, muhte- şem

ve

karmakarışık bir alay halinde gözleri önün ¦den geçti... Mrs. Bidlake, Ruskin'in

eserlerini okuyarak

yetişmişti. Çocukluğunda Watts onun portresini yapmıştı. Defken, Pre - Raphaelite

ressamlara karşı

isyan etmiş; ve ibaşlangıçta 'bu hayranlığı mukaddesata karşı bir çeşit günah sayarak,

Empresyonist'lere

hayran oFmuştu. San'atı sevdiği için John Bâdlake ile evlentnıigti. Resimlerini sevdiği

için, "Ot

Biçenler" ressamı ona iltifat edince, John Bidlake'e insan olarak da tapındığını sanmıştı.

John Bidlake

kendisinden yirmi yaş büyüktü; koca olarak adı kötüye çıkmış; ailesi bu evlenmeğe

şiddetle karşı

gelmişti. Ama genç kız hiç oralarda olmamıştı. John Bidlaka sari"atın tâ kendisiydi;

«mukaddes bir iş

görüyordu; bu işi gördüğü için, genç kızın müphem, fakat ateşli idealizmine oazip

geliyordu.

John Bidlake'in yeniden evlenmek isteme sebepleri pek romantik sayılamazdı.

•Provans'da seyahat

ederken, tifoya tutulmuştu. (Sonraları, "işte su içmenin sonu budur,'.' deyip dururdu.

"Keşke sadece

Burgonya şarabiyle konyak içseydim hep!") Avignon'-

da hasta/hanede bir ay yattıktan sonra, sıska, ayakta zor durabilen, hastalıktan yeni

kalkmış bir insan olarak

İngiltereye döndü. Üç hafta sonra, ağır bir grip, bunun peşinden de zattüniye, onu

ölümün eşiğine 'bir defa

daha götürdü. Yavaş yavaş iyileşti. İyileşebildiği için de doktorlar onu tebrik ettiler.

John Bidlake homurdandı:

"Siz buna iyileşmek mi dersiniz? Sanki vücudumun dörtte üçü ölmüş de gömülmüş

gibiyim." Kendini sıhhatli

hissetmeğe alışık olduğu için, hastalıktan ödü kopardı. Hastalıklı bir insan olarak, tek başına süreceği sefil

hlayatı görür gibi oldu. Evlenirse biraz rahat edebilirdi. Evlenmeğe-karar verdi. Kızın

güzel olması şarttı-bunu

söylemeğe bile hacet yoktu. Ama ciddî de olmalıydı; aklı bir karış havada olan cinsten

değil; kocasına bağlı,

evde oturan cinsiden.

John Bidlake bütün aradıklarını Janet Paston'-ûa buldu. Melek gibi bir yüzü vardı;

ciddiydi - hattâ

lüzumundan fazla ciddî. Kendisine tapınması, John Bidlake'in gururunu okşuyordu.

ALDOUS HUXLEY

CİLT 2

Evlendiler; ve eğer John Bidlaıke sandığı 'gibi, hasta fair adam olaralk yaşamaya

(mahkûm kalsaydı, bu

evlenme başarılı 'da. sayılalbileceikti. Janet'in kocasına bağlılığı, hastabakıcıkkltaki hecerilkstiziliğini

mazur gösterebilecek; eli kolu bağlı Ikaldığı müddetçe de, Bidlâke'in saadeti için karısı elzem

olabilecekti. Ama ressamın sıhhati düzeldi. Evlenmesinden altı ay sonra John Bidlâlce

tamamiyle esıki

haline ıgeldi; eskiden nasıl davranıyorsa, şimdi de aynı şekilde davranmaya başladı.

Mrs. Bidlake

(bedbaht olmamak için, hayal gücüne (dayanan sonsuz ibir düşünmeye sığındı; iki

çocuğu ihile bu sonsuz

düşünmeyi sekteye uğratamadılar.

Bu hal bir çeyreik asından beri sürüp gidiyordu. Uzun boylu, azametli, tepeden tırnağa

beyazlar giymiş,

şapkasından Ibeyaz (bîr tül teaırikan elli yaşında ta- kadın, lâlelerin 'arasında gözleri ikapalı düşünüyordu;

Pintariechıio'yu, Orta Çağları, durmadan akıp giden zamanı, ve ebediyetin sahillin'de

hareketsiz duran

Tann'yı düşünüyordu.

Mrs. Bidlake, eırialk ibir tavlama duyunca, ebediyetin yüksek zirvesinden aşağı

yuMarlanıverdi. İste-miye

istemiye gözlerini açtı, etrafına tiakmdı. Bir uzak doğu canavarının, ipelkten yapılmış, küçük ve gülünç bir

taklidini andıran Pekin feöpeği, mutfak tedisine havlıyordu. Ortasında, 'sraıtı

Ikalbarmrs, öfkec-

4

le tükürük .saçan tekimin durduğu bir ' '''ârzedin. Köpek, bu dairenin çevresinde, ıkorr

•& bir oraya bir buraya

sıçrıyor, deli gibi kesik kesik havlıyordu. Kuyruğu bir kuş tüyü gibi rüzgârda

dalgalanıyor, gözleri siyah tüylü

yüzünden dışarı fırlıyordu.

Mrs. Bidlâke, "T'ang!" diye seslendi. "T'ang!" Son otuz yıldır, bütün Pekim köpekleri, bir kıral

ailesine has

isimler taşımışlardı. Bininci" T'ang, Mrs. Bid-lâke'in çocukları dünyaya gelmeden önce saltanat sürmüştü.

Mrs. Bidılaıkıe ile Walter, cam çekişen Wethe-rington'u ikinci T'ang ile ziyaıret

etmişlerdi. Şimdi de mutfak

kedisi, üçüncü T'aog'a öfkeyle tükürük saçıyordu. Bu arada küçük Mimg'ler ve

Sumjg'lar yaşamış,

ihtiyarlayıp çökmüş, ve sevilen bütün hayvanlar gibi. gazla öldürme odasında göçüp

gitmişlerdi. "T'ang,

buraya gel." Mrs. Bidlâke, bu tehlike ânında bile, "T'ang" ismindeki apostrof işaretini telâffuza dikkat

ediyordu. Daha doğrusu dikkat etmiyordu; kültürlü bir insanın içgüdüsüyle bunu

'kendiliğimden telâffuz

ediyordu. Köpeğinin tüyleri parçalanmak üzere olduğu şu sırada bile, tabiatı ve aldığı

terbiye Mrs. Bid-lâke'i

öyle bir yoğurmuştu ki, bu adı apostrofsuz söylemek ellinde değildi.

Küçük köpek nihayet söz dinledi. Kedi, öfkeyle tükürük saçmaktan vazgeçti, tüyleri

yatıştı, azametle yürüyüp

gitti. Mrs. Bidlıafce, zararlı otları koparmaya; çiçekler arasında gezinip, o karışık ve sonu gelmeyen

düşüncelerine dalmaya devam etti. Tanrı, -Pinturicchio, kara hindiba çiçekleri,

ebediyet, gökyüzü, bulutlar,

Venedikli flk ressamlar, feara hindiba çiçekleri...

g

Yukarda ders bitmişti. Daha 'doğrusu (ders, küçük Phil için bitmiş sayılırdı; çümskü

şimdi dünyada en çok

sevdiği şeyle meşguldü: resim yapıyordu. Tabii, Miss Fulkes buna "sanat" diyordu,

"miuhayyeleının

yetiştirilmesi" diyordu; ve her sabah bu işe, on iki ile yarını arasında otuz daki'ka ayırıyordu. Ama küçük Phil

için sırf Ibir eğlenceydi bu. Kâğıdın üstüne eğilmiş, 'dilinin ucunu diişfemnlim arasına

.'siikıştmnmış, diük-kat

kesilmiş ciddî bir yüzle otumıyor; (ilhama kapılmış 'gibi resim yapıyor, durmadan resim

yapıyordu. Fazla

kocaman görünen b&r ikalıemıi tutan küçük esmer eli, durmadan dinlenmeden

işliyordu. Bu Çocuk resminin,

hem sert hem 'de tiltrelk «çizgileıri, kâğıtta beMriyordu.

Miss Fulkes, penceremin yanıma Oturmuş, güneşli bahçeye bakıyordu; amiia bahçeyi

(gördüğü yoktu.

Gördüğü şey, gözlerinin önünde değil, kîenidi içinde, bir hayal âlemindeydi. Kendimi

görüyordu. Geçen ay

Vogue 'dergisinde çıkan Lanvim'im o nefis elbisesini gıiymiş, boynunda inciler, öirö'da

dans ederken

görüyordu kendimi. Gerçi Oiro'ya hiçbir z'amıan ayak basmadığı d'çin, orası Ciro'ya

benzemiyor; bildiği ıbir

yer olan Hammersmith Dans Sarayına (ise ;garip ibir şekilde benziyordu. Miss Fulkes

için herkes, "aman bu

ne güzel kız!" diyordu. Miss Fulkes, London Pavili-on'da gördüğü-ismi neydi onun?-

aiktrâs gibi, salına salına

yürüyordu. Beyaz elini uzatıyordu. Bu eli öpen de Lord Wonersh âdi. Hamli Shelley'e

benzeyen, Byron gibi

bir hayat süren, Oxford Street'liin yansına sahip olan, geçen Şubat ihtiyar Mr. Bidlâke

ile eve gelen ve Miss

Fulkes'a olsa olsa iki defa hitap eden şu Lord Wog

nersh. Sonra, biriden bire Miss F* jpjp^kendini Hyde Pank'da ata binerken gördü. Bir

iki saniiye ısonra da,

Akdeniz'de bir yatın içindeydi. Denken bir otomobildeydi. Lord Wonersh otomobilde

tam yanına oturacağı

sırada, T'ang'ıaı oırtelk havlamasiyle irkilip kendine-geldi; dışardalkü dimenli sahayı, ıiç açan lâleleri, 'büyük

çam ağacını, ve ders yapılan odayı g5rdü. Miss Fulkes kendini suçlu hissetti; 'Vazifesini ihnfpl etmişti.

İşgüzar bir tavırla öğrencisine dönerek, "hadi bakalım, Phil," dedi; "neyin resmini yapıyorsun?"

Phiil, başını kâğıttan 'kaldırmadan cevap verdi: "Mr. Stokes ite Albert'in, biçen -

çimen makinasmi çekenken

resmini yapıyorum."

Miss Fullkes düzeltti: "Çimen - biçen."

Phil, vazife sever Mır edayla tekrar etti: "Çimen-biçen."

Miss Pulkes devam etti: "Bileşik kelimeleri bir" türlü doğru söyleyemezsin. Biçen -

çimen, bağ -kaplum, kıran

- ceviz... Tersine yazı yazmak, ve bu yazıyı aynaya tutarak okuyabilmek gibi, bu da

dimağın bir kusuru her

halde." MKss Fulkes pedagojik psikoloji ıderslerkıe devam 'etmiiştâ. Ciddiyetle

konuştu: "Bu hatâları

düzeltmeğe sahiden gayret etmelisin, Phil." Miss Fulikes, Ciro'da dans ed/ereık, ata bine--rek, Lord

Wonensh ile lüks otomobillerde gezintiler yaparak vazifesini bu (kadar uzun zaman ve

bu kadar açıkça ihmal

ettikten sonra, işinde itititizibk, hem de ilmî bir şekilde titizlik göstermeyi Mr (borç

biliyordu. Vazifesine çok

bağlı bir genç kızdı. İsrar etti: "Elinden geleni yapacaksın, değil mi?"

SES SESE KARSI y

Çocuk, "peki, Miss Fullkes," diye cevap verdi. Hangi balkımdan elinden geleni

yapacağını zerre kadar

bilmiyordu. Ama "pelki" derse Miss Fulkes susardı. Phil, yaptığı resmin ayrıca güç bir yerine gelmişti o

sırada.

Miss Fulkes içini çekti ve gene pencereden baktı. Bu defa gözlerinin gördüğünü

şuuruyla farkettL Beyazlara

bürünmüş, iş&pkaısından tbeyaz Mr ıtül sarkan Mrs. Bidlâke, Pre - Raphaelite

ressamların devrinden ıkakna

bir bortllalk igifoi, lâlelerin larasi'nda dolaşıyordu. Arada ibir durup gökyüzüne

Ibalkıyordu. Bahçıvan ihtiyar

Mr. Stokes, elinde bir tırmıkla geçti; beyaz sakalının uçları rüzgârda hafif hafif

uçuşuyordu. Köyün saatli

yarımı çaldı. Bahçe, (ağaçlar, tıarlalaıv uzaktaki ağaçlı tepeler hiç değişmiyordu. Miss Fulkes birden bire o

kadar ümitsiz bir yeise kapıldı ki,. nerdeyse ağlayacaktıı.

Gayretten ve meraiktan (kaşları içatılan, alnı kırışan küçük Phil, başını IkaJdHip

sordu: "Biçen - çimenlerin -

yani çimen - biçenlerin demek istiyorum - tekerlekleri var mıdır? Hatıriamıyoruım."

"Evet. Dur, bir düşüneyim..." Miss Fulkes da kaşlarını çattı. "Hayır, tekerlekleri yok.

Makaraları var."

Phil, "makaralar! Tamam!" «diye bağırdı. Gene aynı hızla resmini çizmeğe devam (etti.

Hep aynı şey. Kaçmak limlkânsız; hür olmak ümidi yak gibi. Miss Fulkes, "bin Inıgiffilz Liram olsaydı," diye

düşündü, "bin İngiliz Lirası. Blin İngiliz Lirası." Bu kelimeler sihirliydi. "Bin İngiliz Lirası."

3 SES SESE KARSI

Phil, "işte!" diye bağırdı. "Gelin, bakın." Kâğıdını havaya kaldırdı.

Miss Fulkes ayağa kalktı, masaya gittti. "Aman, ne güzel bir resim!" de"di.

Phil, resmin ortasında, noktadan ve kısacık çizgilerden yapılmış bulutumsu şekli

göstereik, "bunlar havada

uçan küçücük ot parçaları," dedi. ıBu Otlarla ay-Tica iftihar ediyordu.

Miss Fulkes, "anladım," dedi.

"Bakın Albert nasıl bir gayretle çekiyor!"

Doğruydu; Albert makünayı 'deliler ıgibd çekiyordu. Çenesinden fırlamış, birbirine

paralel dört çizgiden kim

oMuğu anlaşılan ihtiyar Mr. Stokes da, ma-Ttinanm öbür ucundan aynı gayretle

itiyordu.

Phii, küçük olmasına rağmen, görmesini biliyordu ; gördüğü şeyi - tafodatiyle realist

(bir şekilde değil <te,

manalı sembollerle - kâğıt üzeninde icanlandırmak rakımından garip bir istidadı vardı.

Albert île Mr. Stokes,

çizgileri titrek ve karışık olduğu halde, şiddetle canlıydılar bu resimde.

Miss Fulkes, "Alfoert'in sol bacağı biraz tuhaf değil mi?" dedi. "Biraz fazla uzun ve ince, biraz..." Sonra,

ihtiyar Mr. Bidlake'dn söyledilklleörii haıtiFİıyarak, sustu. Mr. Bjdlake demişti ki:

"Çocuğa sanat

akademilerinin resim anlayışına ıgöre tresim yapmak katiyen öğretilmeyecek. Katiyen

öğretilmeyecek.

Çocuğun mahvolmasını istemiyorum."

Phil, kâğıdı Miss Fulkes'u-n elinden çekip kopardı. Öfkeyle, "hayır, hiç de öyle değil!"

dedi. Kibrine

dokunmuştu; tenkitten nefret ederdi; yanıldığını hiçbir zaman ıkabul edemezdi.

SES SESE KARSI

9

"Bedri de sahilden öyle değildir." Mass Fulkes, Phil'i hemen yatıştırdı. "Belki de ben yanıldım." Phil yeniden

gülümsedi. Mdss Fulkes kanldi ıkenıdine düşünüyordu: "Aklın alamayacağı kadar

uzun, ince ve sarsak bir

(bacak resmi yaptığı (bir çoouğa niçin söy-Jennıeyeeeteniş, Allaıh ibûir." Ama ne ide olsa, ihtiyar Mr. Bidlake

bunun sebebini bilse gerek. Onun durumunda ıbir insan, onun şöhretime sahip büyük

bir ressam... Miss

Fulkes, Bidlaike'e 'büyük bir ressam denildiğini defalarca duymuş; bunu gazetelerde,

hattâ kitaplarda

okumuştu. Miss Fulkes'un "ıBüyükler'e" kar-$ı derin bir saygı vardı. Shakespeare, Milton Mich-•elaıngelo...

Evet, Mr. Bidlâke, Büyük John Bidlâke, kendisinden daha liy.i anlardı bu işden. Sol

bacağın lâ-İmı etmekle

hatâ etmişti.

İşinii biten bir insanın (becerikli tavrıyla, "saat yarımı geçti," dedi "Yatma zamanım geldi."

Küçük Phil, her gün, öğle yemeğinden önce yayım saat yatağına uzanırdı.

"Olmaz!" Phil başını salladı, vahşi vahşi kaşlarını çattı, ve yumruklarım sıikanalk öfkeli (bir hareket yaptı.

Miss Fulkes, hiç istifini bozmadan, "yatacaksın." dedi. "Bu aptal hallerden de vazgeç."

Tecrübeye dayanarak, çocuğun Igerçekiten kızdın olmadığını biliyordu. Phil, ibenliğinli

ön plâna sürmek îçin

bir gösteri yapıyordu sadece. Düşman korkar da -teslim olur diye belirsiz ıbir ümidi İde vardı (belki. Çin

askerleri, düşmanı korkutmak gaıyesile, şeytan maskeleri takarlar ve korkunç namlar

aıtarlarmış. Phıl'in

davranışı da buna benziyordu.

10

"Ne diye yatacalkmışim?" Çocuğun sesi (bir hayli yumuşamıştı.

"Yatman lâzıra d& ondan."

Çocuk uslu uslu ayağa talktı. Maskeler ve naralar tesirsiz kalınca, aklı başında Ibir

insan olan ve canının

yanmasını hiç istemeyen Çin askerî de böyle teslim olur.

Miss Fulîkes, "seninle igelip perideleri çekeyim," dedi.

Beraber koridora Igegip, Phil'in odasına girdiler. Çocuk ayakkabılarını çıkarıp, yatağa

uzandı. Miss, Fulkes,

portakal rengi kreton pendeleri çekerek pencereleri örttü.

Rengârenk alaca karanlığın içinde Miss Fulkes'-un hareketlerini taikibeden Phdl, "fazla

karanlık olmasın,"

dedi.

"Karanlıkta diaiha iyi dinlenlirsin."

Phil direndi: "Ama ben korkuyorum."

"Korktuğun filân ydk. Üstelik sahiden Ikaranlı'K - da değil burası." Mdss Fulkes kapıya doğru yürüdü.

"Miss Fulkes!" Miss Fulkes hiç oralarda olmadı, "Miss Fulkes!"

Miss Fulkes kapının eşiğinde durdu; İPhil'e doğru dönüp, sert konuştu: "Böyle bağırıp çağırmaya devaîîî

edersen, fena halde kızacağım. Anladın mı?" Sırtını çevirdi, kapıyı kapayıp gitti.

"Miss Fulkes!" Phil, mürebbiyesini çağırmaya devanı ediyordu; ama fazla 'ses

çıkarmadan, bir üşıltî halinde

onu çağırıyordu: "Miss Fulkes! Miss Fulkes!"

Tabiî, Miss Fulkes'un çağrıldığını duymaması lâzımdı; duyarsa sabide'n kızacaktı. Ama

ne de olss,

SES SESE KARSİ

II

Fhil hiç kargı gelmeden, kueu gibi boyun eğmezdi. Mürebbiyesinin ismini fısıldamakla,

hem isyan ediyor ve

benliğini ileni Sürüyor, hem de zerre Ikadar tehlikeye girmiyordu.

Kendi odasında oturan Milss Pulkes, dimağının? gelişmesi iğin okuyordu. Okuduğu

'kitap Milletlerin

zenginliği (idi. Adam SmSth'in "Büıyülkler"den biri olduğunu biliyordu. Onun kitabı, okunması gerekenkitapların

arasındaydı. Düşünülen veya söylenenlerin en mükemmeli. Miiss Ful/kes, fakir faifcait

kültürlü bir

aileden geliyordu. En yüksek şeyleri sevmemiz gerek. Ama en yüksek şeyler, şöyle

(başlıyan ibfiır fasıl

olunca - "tş bölümünün zuhur etmesinin sebebi, mübadele etmek iktidarı olduğuna

göre; Ibu ı:§ Ibölümüınün

yayılma sahası,. daıima o lilkti'darın [genişliğine, yani piyasanın genişliğine göre tahdit edilmelidir" - işte o

zaman en yüksek şeyleri, gereken hasretle sevmek sahiden güç oluyordu. "Piyasa çok

(mahdut olduğu

zaman, hiçbir kimse kendini tamamdyle bir tek üşe hasretmek cesaretinde bulunmaz;

zira kendi emeğinin

mahsulünden artan bütün fazla meblâğı, (başka birin4n emeğinin mahsulü ile fırsat

bulup mübadele etmek

imkânından mahrumdur; bu fazla meblâğ ise, kendi istihlâkinden fazladır ve kendi

Slsıtihlâkine üstündür."

Miss Fuikes bu cümleyi başından sonuna kadar okudu; ama daha sonuna gelmeden,

cüımtencn başının

neye dair olduğunu unutmuştu. Yeniden okumaya başladı, "...fazla meblâğı,"(başka birlinin emeğinin

mahsûlü ile fırsat bulup mütadele efanelk... (Kahverengi elbisemin kollarını çiikar-

talMlinim, diye

düşünüyorou; çünkü sadece koltuk > altlarından eskimeğe yüz tuttu

12

Üstüne bir kazak giyer, eteklik olarak kullanabilirim.) ...kendi istihlâkinden fazladır ve kendi istihlâkine

üstündür... (Belki de portakal rengi bir kazakla giyebilirim.)" Kelimeleri yüksek sesle okuyup, üçüncü defa

olarak anlamaya çalıştı. "Piyasa çok mahdut olduğu zaman..." Oxford'daki sığır pazarı gözünün çnünde

canlandı. Büyük bir pazardı bu. "Hiçbir kimse kendini tamamiyle bir tek işe

hasretmek..." Ne demekti bütün

bunlar? Miss Fulkeıs burden Ibire kendi vazifese. verliğine karşı isyan ediverdi. En

yüksek şeylerden nefret

ediiyordu. Ayağa kalktı, Milletlerin zenginliği''¦ ni kitap rafına koydu. Bu rafta değeri içok yüksek kitaplar

vardı. Miss Fulkes, "benim hazineler'-m," derdi bunlara. Ezik büzük deriden ciltleri, yuvarlak köşeleri ve gotik

harfleri &e Kitabi Mukaddes'm Wrer nüshasına benzeyen, Wordsworth, Longfellow ve

Tenny-son'un şiirleri.

Savtor Resartus ve Bmerson'un Dene-meler'i. Noel'de bazı kimselere verecek daha

uygun bir hediye

bulamayıp da, sırf ümitsizliğe düşerek rasgele alıp hediye edilen o yumuşak derili ve

süslü kj~ çük ciltlerden

birinde Marcus Aurölius. Macauiay'nin Tarih'i. Thomas a Kempis, Mrs. Browning.

Miss Fulkes bunlardan hiç

binini lalmıaidı. Elini, düşünülen ve ¦söylenilenlerin en mükemmelleri arkasına daMmlı

ve gizli yerinden

Castlemaine Zümrütlerinin Esrarım çekip çıkardı. Son okuduğu yere işaret olarak bir

kor-delâ parçası

koymuştu. Kitabı açıp okumaya hışladı: J'Lady Kitty ışıkları yakıp rjçeriye girdi.

Korkunç bir çığlık attı. Birden

bire az kalsın bayılacaktı. Odanın ortasında, çok iyi dikilmiş smokingi ve tanmmıyaeak

derecede hırpalanmış

yüzüyle bir adam boylu boyun-

SES SESE KARSI

u

ca yatıyordu. Beyaz gömleğıinin üstünde, bıçak yarasının kırmızı izi vardı. Yerdeki

muhteşem Türk halısı,

koyu kana bulanmıştı..." Miss Fuılkes, kendinden ge-çarek, okumaya devam etti.

Gongun gök gürültüsü gibi

gürlemesiyle irki'ldi; bu zümrütler ve cinayetler âleminden çıktı, ayağa fırladı. Kendini suçlu hissederek,

"saati unutmamalıydım; şimdi geç kalacağız," diye düşündü. Caslemaine Zümrütlerinin Esrannı, düşünülen

veya söylenenlerin en mükemmel örnekleri arkasındaki yerine tıkarak, acele acele

Phil,'in yatak odasına

gitti. Küçük Phil'in elini yüzünü yıkaması, üstünü başını fırçalaması lâzımdı.

Ortalıkda rüzgâr estiği yoktu; yalnız geminin-hızından gelen Ster estabi vardı; ö da

sanki makina dairesinden

geliyordu. Kol tuıkla rina uzanmış olan Philip ile Elinor, çıplak ve fanımızı Ibir Dkayayı andı-an yalçın bir

adanuı ufukta gittikçe küçülmesini seyrediyorlardı. Yukarıdan, güverteden, tahtadan

yapılmış-topları

muayyen çukurlara idıüşürmeğe çalışaraık o>-nı-yanlann seslıeri geliyordu. Ya Ibuna

prensip alarak

inandıkları, yahut da iştahları açılısın ıdiye gezinen diğer yolcular, 'kuyruklu yıldızların önceden bdlineîi

düzeni içinde, Philip ile Elinor'un önünden lifcide bir geçiyorlardı.

Elinor dçerliyormuş gibi ikonuştu: "Şu adamların idmanı yok mu!" Onlara bakmakla bile terliyordu. "Kızıl

Deniz'de bile idman!"

14 SES SESE KARSI

Philip, "Britanya İmparatorluğunun varlığı idmanla izah edilir," dedi.

Bir sessizlik oldu. Güneşin yaktığı eismer yüzlü veya kırmızı yüzlü izinli delikanlılar

gülerek geçiyorlardı. Dört

delikanlıya bir kız düşüyordu. Şark'm es-ki askerleri - güneşden kavrulmuş, Hint

Ibaharatiyle turşuya dönmüş

eski askerler - yapılan ıslâhata ve Hindistan'da hayat pahalılığına dair acı acı sözler

söyleyerek

geziniyorlardı. İlki misyoner ıfeBöür^ \emen hemen hiç konuşmadan, Sessiz adıra^M

geçtiler. Dünya turuna

çıkan Fransızlar, bu sılff-,. imparatorluk havasına Ikarşı 'gelmek için çok yüksek sesle konuşuyorlardı. Hintli

talebeler, Charley'nin Teyzesi temsil edildiği günlerden kalma figüranlar gibi,

birbirlerinin sırtını

sıvazlıyorlardı. KuUlamkMdarı ango kelimelerin, ilk okullarda bile modası 'geçmişti

artık.

Zaman akıp geçti. Ada kayboldu. Hava - daha sıcak olması eğer mümkünse - daha da

sıcak oldu.

Bombay'dan tam ayrılacağı ' sırada aldığı son tnektuplardaki haberleri düşünüp duran

Elinor, ¦"Walter'!

merak ediyorum," dedi.

Philip, "aptalın binidir o," diye cevap verdi. "Şa Carling kans'iyle bir budalalık yaptıktan sonra, aklını basma

toplayıp aynı halta Ibu defa (da Lucy ile başlamıyacaktı."

Elinor sinirlendi: "Elbette başlamıyacaktı. Ama aklı başında değil İki, Sbütün mesele bunda. Bir hal ça-Tesi

düşünmek lâzım."

"Daha Ibeş bin mü uzaktayken, bir hal çaresi düşünmek nafile."

15

"Birden bire kaçıp, zavallı Marjorie'yi güç durumda bırakmasından korkuyorum.

Üstelik kadıncağızın çocuğu

olacak. Marjorie can sikwi bir mahlûk ama, ne de olsa Walter'in ona karşı (böyle

davranmasına göz

yummamalı."

Philip kabul etti: "Doğru."

Bir sessizlik oldu. İdman sevenlerin seyrek kafilesi, önlerinden yürüyüp geçti.

.Philip, dalgın üalgın konuştu: "Düşündüm de bu mükemmel bir konu."

"Ne?"

"Walter'in şu işi." ı

"Zavallı Walter'i örnek alıp istismar etmek niyetinde misim yoksa?" Elinor

öfkelenmişti. "Daha ne-îer! Razı

olmam buna! Oğlanın mezarının üstünde-mezarı değilse bale kalbinin üstünde - ilim

araştırmaları!"

Philip itiraz etti: "Hiç de öyle değil!" Fransız kadınlardan biri, o kadar Ibağıra çağıra konuşuyordu ki, Philip

sözüne devam etmekten vazgeçti: "Mais je vous assure, aux Galeries Lafayette les

camisoles en flanelle

pour enfant ne content Que..."1

Philip tekrar etti: "Les camisoles en flanelle! Of!"

"Ama ciddî söylüyorum, Phil..."

-1 Metinde Fransızca: "Sizi temin ederim ki, Galeries Lafayette mağazasında, çocuklar için fanileden

yapılmış frenk gömleklerinin fiatı sadece..." - (Çeviren.)

"Ama canım, ben 'kitabımda ancak bu durumdan faydalanmak niyetindeyim: Bir

delikanlı, hayattım, okuduğu

yüksek ideallerle dolu kitaplara uymasını istiyor; ruhtan gelen büyük Ibir aşk

[bulduğunu zannediyor; günün

bir'nde de, sevdiğini sandığı kadının, gerçekte zerre kadar hoşlanmadığı can sıkıcı Ibir mahlûk olduğunu

anlıyor."

"Zavallı Marjorie! Ama o da yüzünü neden daha iyi pudralamıyor acaba? Taktığı o

sözde sanat işi

boncuklara ve küpelere ne üenir..."

Philip sözüne Idevanı etti: "Cazip toir kadın görür görmez de çarpılıveriyor btoim

delikanlı. İşte, fertJer değil,

bu durum faenî ilglilendindi. Sanki Walter'den başka toir sürü iyi huylu genç yok mu?

Dünyanın tek can

sıkıcı mahlûku Marjorie değil. Luoy de yeryüzünde tek meş'u-m kadım değil."

Elinor, istemiye istemiye 'kalbul ettî: "Eh, sadece bu durumu ele alacaksan..."

Philip devam etti: "Üstelik de (bunu henüz yazmadım. Her halde hiçbir zaman da

yazamıyacağmu Onun için,

vallahi, telâşlanacak ıbir şey yok ortada."

"Peki. Kitabı görünceye kadar bir şey söylemen» artık."

Bir sessizlik daha oldu.

Bir küçük hanım, sözlerini dikkatle dinleyen, dört kavalyesine anlatıyordu: "...geçen yaz Gulmerg'-de

o kadar hoş vakit geçirdik ki! Golf vardı, her akşam dans ve..."

Philip, düşünceli düşünceli gene söze başladı; "Zaten bu durum, sadece bir çeşit..."

"Mais jelui ai dit, les honımes sont comme ça Une jeune fille bien elevee doit..."'

Philip avaz avaz bağırdı: "Bir çeşit bahanedir." Sinirlenerek, "hayvanat bahçesindeki papağanlar evinde

konuşmaya kalkışmak gibi bir şey bu," dedi. Sonra sözüne devam 'etti: "Olaylara yeni bir gözle bakmayı

denemek istiyorum. İşte bunu yapabilmem için bir çeşit bahanedir bu, d'.yordum."

Elinor küçük 'bir kahkaha attı: "Yeni bir gözle önce bana bakmaya başlamanı isterdim.

Daha insanca bir

gözle."

"Ama ciddî konuşuyorum, Elinor." Elinor alay etti: "Ciddi ha! İnsan olmak ciddi değil, demek. Sadece akıllı

olmak ciddi bir iş."

Philip omuz silikti: "Eh, ne yapalım. Mademki dinlemek istemiyorsun, ben de

'susarım."

"Hayır, hayır Phil. Rica ederim." Elind, kocasının elinin üstüne koydu. "Rica ederim, devaım et."

"Sen'n canını sılkmak istemiyorum." Philip, küskün ve azametli bir hal almıştı.

"Kusuruma bakma, Phil. Ama öfkeden fazla üzüntü gösterdiğin zaman,2 yüzün o kadar

komik bir ifade alıyor

ki! Hani Bikaner'de gördüğümüz develeri hatırlarsın ya? Son derece üstün bir onsamm

ifadesi vardı onlarda

da. Ne olur, devam et."

Geçerlerken, misyoner kadınlardan biri, ötekine anlatıyordu: "Bu sene Kuala Lumpur

Piskoposu, al-

1 Metinde Fransızca: "Ama ben ona, erkekler böyledir, dedim. Rabıtalı bir genç

kızın..."

2 Hantlet'den alınmış bir cümle: "A countenance more in sorrow than in anger."

(1,2,231) -

(Çeviren.)

2

18

ti Çinliyi ve iki Malakalıyı diyakos tayin etti. Britan-yalı Kuzey Borneo Piskoposu da..."

Sakin sesleri

duyulmaz oldu.

Philip, takındığı o azametli tavırları unutuverip, katıla katıla igülmeğe .'başladı: "Belki o piskopos, birkaç

tane orangutan maymununu da papaz yapmıştır." Elinor sordu: "Sen, Thursday Adası (Piskoposunun

karısını hatırlıyor musun? Hani karafatma dolu o fecî Avustralya gemisinde

tanış/tığımız kadını?" "Sabah

ikahvaltısında turşu yiğen kadını mı?" Elinor ürpererek tasrih ötti: "Üstelik de soğan turşusu. Ama senin

olaylara yeni bir gözle Ibatona işin ne oldu? Bu konudan bir hayli uzaklaştık." ,

Philip, "aslında hiç de .uzaklaşmadık," dedi. "Bütün bu camisoles en flanelle'ler, soğan turşuları, yamyam

adaları piskoposları, konumuzla gerçekten ilgili; çünkü olaylara yeni bir gözle

bakabilmek için, onların çok

çeşitli olduğunu görebilmek şart. Gözler de çeşitli olmalı, görülen şeyler de. Meselâ biri, hâdiseleri

piskoposlar bakımından 'yorumluyor; diğeri, faniladan yapılmış frenk gömleklerinin

fiyatı bakımından;

bir diğeri de Gulmerg'den gelen küçük İhamım gibi," (uzaklaşan grupu bir baş

hareketiyle gösterdi)

"hoş vakit geçirmek bakımından. Bunların dışında (biyologlar var, kimyaıgerler var, fizikçiler (var,

'tarihçiler \nar. Mesleklerine göre her bini, olayların ayrı bir yönünü, gerçeğin ayrı bir italbakasım

Igörüyor. îşte benim yapmak istediğim, bütün ıbu gözlerle aynı anda bakabilmek.

Dindar gözlerle, ilmî

gözlerle, iktisadî gözlerle, vasat bir insanın gözleriyle..."

19

"Seven gözlerle de."

Philip, Elinor'a gülümsedi, ikarısının elini 6kşarîı. "Bunun neticesi..." Durakladı.

Elinor sordu: "Evet, bunun neticesi ne olacak?"

Philip, "garip olacak," diye cevap verdi. "Sahiden çok garip bir şey anlatmış olacağım."

"Bana kalırsa, hattâ fazla garip olacak."

Philip, "yok, tfazla garip olamaz," dedi. "Anlattığım durum ne kadar acayip olursa olsun, gene de esas

'gerçeğin yarısı kadar bile acayip olamaz. Bütün bunları biz 'tabiî bir şey olarak kabul

ediveriyoruz; ama

insan düşünmeğe taşlar başlamaz, iş ıgaripleşi-yor. Ne kaüar çok düşünürsek, o kadar

çok garipleşiyor.

İşte ben kitabımda bunu yazmak istiyorum, en alelade şeylerin ne kadar hayret

uyandırıcı olduğunu

anlatmak istiyorum. Herhangi bir konu veya bir durum işime (gelir. Çünkü her ışey,

herhangi başka bir

geyden zımnen anlaşılır. Meselâ bütün kitap, Picadilly Cirous'den 'Oharlnig Cross'a

kadar bir yürüyüşe dair

olabilir. Veya seninle benim, Kızıl Deniz'de, şu koskocaman gemide oturmamıza lâair.

Hiçbir şey bundan

daha garip olamaz aslında. Bizim burada bulunmamızı mümkün kılan bütün

gelişmeleri, insan sabrı ve

dehasını, cemı-yet teşkilâtını düşünürsen; bizim menfaatimiz için aşağıda ateşçilere

sıcaktan inme

indiğini, buharla işleyen türbinlerin dakikada ibeş bin devir yaptığını, denizin

maviliğini, gölge olabilmesi

için ışık huzmelerinin engelleri aşamadığını, yaşıyabilmemiz ve düşünebilmemiz için

güneşin bize her an

enerji verdiğini - bütün bunları, ve bunlara benzeyen milyonlarca

başka şeyi düşünürsen, hiçbir şeyin bundan daha garip olamıyacağını, anlatılanların

asla gerçek olaylar

kadar garip olamıyacağını kabul edersin."

Elinor, uzun bir sessizlikten sonra konuştu: "Amit gene de günün birinde, basit va

düpedüz fok- hikâye

yazmanı isterdim; birebirine âşık olan, evlenen, güçlüklerle karşılaşan, bunları yenen ve sonunda rahata

kavuşan bir genç erkekle bir igenç kadına dair Ibir hikâye."

"Oldu olacak, bir polis romanı yazayım istersen?" Philip güldü. "Ama belki de böyle bir şey yazmaya

gücüm yetmediği için, karımın istediği hikâyeyi yaza- ' mıyorum," «diye düşünüyordu.

Öyle basit şeyler

vardır ki, 'bunları ele almak, en girift ve karışık konuları ele almaktan daha ıgüçtür.

Karmakarışık konularla,

herkes gibi, o da başa çıkabiliyordu. Ama iş basitliğe gelince, kabiliyetten mahrumdu;

çünkü bu basit

şeyleri ele almak kabiliyeti, kafadan geldiği kadar kalbden gelir; tahlil eden ve anlayan zekâdan geldiği

kadar, hislerden, yakınlık duygularından, sezişlerden de gelir. Kendi kendine, "kalb, kalb," dedi. "Ne

farkına varabiliyor ne de anlayabiliyorsun. Kallb'n hâlâ kaskatı mı?" Kalb olmayınca, anlayış da yok.

Köşeyi dönünce, gezinen grupun sesleri duyuldu. Dört kavalyeden biri, "mütfr'ş

flörteü!" diye bağırdı.

Küçük hanım, öfkeyle cevap verdi: "Hiç de öyle değilim!" ı

Delikanlılar hep !b:r ağızdan haykırdılar: "Öylesiniz!" Genç kıza koro halinde ve-sataşarak kur yapıyorlardı.

SES SESE KARSI

"Yalan!" Fakat bu iç gıdıklayıcı ithamın, aslında son derece hoşuna gittiği, kızın sesinden anlaşılıyordu.

Philip, "köpekler gibi," diye düşündü. Ama ya kalb, ya kalb... Burîap'm ihtisasıydı kalb.

Burlap, bir kâhin

edâsiyle demişti ki: "Eğer kalbden geleni yazmazsan, iyi bir kitap yazamazsın asla." Bu doğruydu; Philip

biliyordu bunun doğru olduğunu. Ama bunu söyleyecek adam Burlap mıydı? Burîap'm

kitapları o

kadar çok kalbten geliyordu İki, kusturucu bir ilâç aldıktan sonra mideden çıkmışa

benziyordu. Burlap,

"büyük ve sade konuları ele almaya kalkışsaydı, netice gene de aynı derecede iğrenç olurdu. Kendi

sahasının değeri ne olursa olsun, Philip'in kendi sahasiyie meşgul olması daha

hayırlıydı. Hiç şaşmadan,

dürüstlükle kendi benliğine bağlı kalması daha hayırlıydı. Kendi benliğine mi? Ama

işte, Philip'in müzmin

meselelerinden biri de bu hüviyet meselesi idi. Philip için, nazarî olarak, zekâsiyle,

herhangi başka bir

insanın hüviyetine girmek o kadar kolaydı ki! Onda öyle bir intıbalk kabiliyeti vardı iki, çoğu zaman

kendisiyle başkası arasındaki farkı ayırdedememek tehlikesine düşer; oynadığı çeşitli

roller

arasında, asıl aktörün kim olduğunu kestiremezdi. Am'pler, kendilerine bir av

buldukları zaman, ona

sarılırlar, onunla bir olurlar, sonra da akıp giderler. Philip Quarles'in dimağında da, bu amipleri andıran bir

şey ıvardı. Onun dimağı, manevî protoplaismadan yapılmış gibiydi; her tarafa doğru

akabilir, önüne çıkan

her şeyi kendi içine alabilir, her girintiye çıkıntıya dolabilir, her kalıba dokülebilirdi; önüne çıkanları kendi

içine aldıktan,

2!

doldurduktan sonra da, başka engellere doğru akabilir; ilk doldurduğu kabları boş ve

kupkuru bırakarak,

başkalarını doldurabilirdi. Philip Quarles, toyatının çeşitli devirlerinde, Ihattâ bazan aynı landa,

'birbirinden Ibambaşka kalıplara dökülmüştü. Hem bir sinik olmuştu, hem de bir

mistik; hem ingansever,

hem dd" insanlığı aşağı gören ve (insanlardan nefret eden bir «damı olmuştu; bağımsız ve stodk bir şekilde

akla igü-venerek yaşamaya kalkmış, sonraları da, tabiata uygun ve medeniyetten uzalk

!bir yaşayış

farzının mantıksızlığına özenmişti. Seçtiği kalıp; okuduğu kitaplara, dostluk ettiği

insanlara göre, 'her

an değişebilirdi. Meselâ üniversite öğrencisiyken, Boehme'yî keşfettiği zaman (bir aralık mis talk olmuş,

derken bundan vazgeçivermişti; sonraları ise, Burlap sayesinde, dimağı yeniden mistik

bir mecraya

ddkülmüştü. Daha sonraları Burlap'ın foyası meydana çıkmış, Philip Quar~ les'm

dimağı da bu mistik

mecradan kurtulmuştu; fakat şartlar uygun olur olmaz, gene aynı mecraya dökülmeğe

hazırdı. Netekim

şu anda da bu mecraya dönmüştü; ve şimdi döküldüğü 'kalıp feaJb biçimindeydi. Philip Quanles'in
'sadakatle bağlanacağı (benîilk nerede idi acaba?
Misyoner kadınlar sessizlik içinde önlerinden geçtiler. Philip, Elinor'un omuzunun üstünden bakınca,
karısının Mardrus'ün tercüme ettiği Binbir Gece Ma-salları'm okuduğunu gördü. Phüip'in dizinde de Burtt'-ün
Modern İlmin Metafizik Temelleri vardı. Kitabı aldı, son okuduğu sahifeyi aramaya toaşladf: "Benlik diye bir
şey yak mu acaba?" diye düşünüyordu. Hn-yır hayır, tutulacak tarafı yoktu bu düşüncenin. Ben-
SES SESE KARSI 2$
ligin varlığını, insanlar tecrübeleri sayesinde her an biliyorlardı. Kitabın üstünden, denizin koskocaman
mavi parıltısına baktı... Benliğin esas vasfı işte tam buydu: Özünü kaybetmeden su gibi akarak, her yerde
birden var olmak; bir şekle saplanıp kalmadan, bütün şekillere girebilmek; tesirlere uymak v-3 aynı
kolaylıkla, bu tesirlerden 'kurtulabilmekteydi. Philip Quarles, ruhunun zaman zaman dökülelbileceği
kalıplara bağlı kalmaya mecbur değildi; ruhunun, kenarından akıp geçerek tamamiyile örttüğü - ve kendisi
soğuk kaldığı halde - ateş gibi yanan özüne nüfuz ettiği,. önüne çıkan 'o sert Veya yakıcı engellere karşı da

devamlı bir sadakat göstermek zorunda değildi. O kalıplar ne kadar kolay dolarsa, aynı kolaylıkla boşalıverirdi;
o engeller 'aşılıverirdi. Fakat dilediği yere yayılan o esas akıcılık; .dimağdan doğan tecessüsün o
serin, kayıtsız akıntısı hep devam ediyordu - ve işte buna sadakat göstermek gerekirdi. Eğer Philip Quarles'in
sürekli olarak inanabileceği bir hayat görüşü varsa, bu bayat görüşü, şüphecilik ile stoiküğin bir
terkibiydi. Filozoflar arasında kendine yol arayan meraklı bir okul öğrencisiyken, bu görüş, insan aklının, en
yüksek zirvesi olarak dikkatini çekmişti; Ve bu şüpheci kayıtsızlık kalıbının içine, heyecansız gençliğini
akıtmıştı. Şüphecilerin kati hükümler vermemeleri ve stoiklerin soğukkanlılığı 'karşısında birçok defalar
isyan etmişti. Ama ıbu isyan hiçbir zaman ciddî olmuş muydu acaba? Pascal sayesinde katolik olmuştu;
ama bu katoliklik, Pascal'm Düşünceler'! ancak önünde açık kaldığı müddetçe devanı etmişti, öyle anlar
olmuştu ki, Carlyle'ı, Whitman'i veya iyimser ve gür-

büz Browning'i okurken, sırf gayret uğruna gayret göstermeğe inanmıştı. Sonra Mark Rampion gelmişti.
Philip Quarles, onunla beraber birkaç saat geçirdikten sonra, asıl ıbir vahşete gerçekten inanmıştı.

Mağrur bir şekilde şuurlu olan zekânın, biraz alçak gönüllü olması; ve kalibin, - evet,

hattâ barsakların,

sulbün, kemiklerin, derinin, adalelerin- yaşamaya haklan olduğunu kabul etmesi

gerektiği 'kanaatine

varmıştı. Gene ¦kalb Burlap düzenbazın biriydi; hislerle hokkabazlık yapan,

dolandırıcılık yapan bir

herifti; ama gene de hakkı vardı. Kalb! Fakat Philip Quarles ne yaparsa yapsın, kendi

benliğinin gizli

derinliklerinde, ne katolik, ne gayretle yaşıyan bir insan, ne mistik, ne de asil ıbir vahşi olmadığını pek alâ

biliyordu. Ve zaman zaman, bunlardan herhangi biri, yahut da aynı anda hepsi birden

olmayı hasretle

özlemesina Tağmen; aslında bunlardan hiç biri olmayışına memnundu. Hürriyeti garip

ve mantığa aykırı

görünen bir şekilde ruhuna bir engel ve bir hapis teşkil ettiği halde, hür olduğu için

gizlice sevinirdi daima.

Philip, yüksek sesle, "hani senin o basit hikâyen yok mu," dedi; "olmaz öyle şey."

Elinor, Binbir Gece Masalları'ndan başını kaldırdı: "Hangi basit hikâye?"

"Benim yazmamı istediğin hikâye." "Ha, şu hikâye!" Elinor güldü. "Ama da uzun uzun düşündün bu işi."

Philip açıkladı: "Bana kendimi göstermek fırsatını veremez o hikâye. Öyle bir hikâyenin sağlam ve derin

olması gerek. Halbuki ben genişim; genişim ve su gibi akarım. Benim tarzım değil böyle

hikâyeler."

Elinor, "böyle hikâyelerin senin tarzın olmadısı-nı ilk tanıştığımız gün bile sana

söyleyebilirdim," dedi. Gene

Şehrazadı okumaya devam etti.

Philip düşünüyordu: "Gene de ha'kkı var Marik Rampion'un. Tatbikat sahasında da

hakkı var: Böyle alması

daha da tesirli yapıyor onun (görüşünü. Hem sanatında ve yaşayışında, hem de

nazariyelerinde haklı. Hiç

de Burlap gibi değil o." Burlap'ın Edebiyat Dünyası'nâa. çıkan o inilde bulandırıcı makalelerini tiksintiyle

düşündü. - Manş denizlini geçerken insanın midesi bulanır ya - o makaleler de manevî

bakımdan Manşı

geçmek gibi bir şeydi. Burlap'ın hayatı da ne kadar pis, ne kadar çamurlu! Halbuki

Rampion, kendi

nazariyelerinin doğru olduğunun bir ispatıydı. "Onun sırrından ıbir şeyler

kapabilsem!" Philip içini çekti.

"Memlekete döner dönmez, gidip onu göreceğim."

ONBEŞINCI BÖLÜM

Aralarında geçen son sahneyi takibeden haftalar zarfında, Walter die Marjorie'ndn

münasebetleri hiç" de hoş

olmıyan sahte bir hal aldı. iBirlbirlerine karşı pek nazik, pek kibardılar; ve foaşfoaşa kaldıkları zaman,

samimiyeti olmryan, 'terbiyeli birçok lâflar ediyorlardı. Lucy Tantamount'un ismini

hiçbir zamaiî ağıza

almıyorlardı; Walter'in hemen hemen her gece-yi dışarda geçirmesinden de hiç

bahsedilmiyordu. Bir tek söz

söylemeden bir anlaşmaya varmışlardı: Aralarında hiçbir şey olmamış gibi, dünyaların
en güze-îinde her şey
yolundaymıg gibi davranacaklardı. '
Başlangıçta, öfkeye ilk kapıldığı an, Marjorie eşyalarını toplamaya 'başlamıştı. Hemen o gece, Walter geri
dönmeden önce gidecekti. Tahammül edebileceği rezaletlerin ve hakaretlerin bir haddi
olduğunu ona
gösterecekti. O kadının kokusuna bulamp eve gelmek ha! İğrenç Ibir 'şeydi bu. Walter'e
göre, Marjorie
kendisine o kadar aşağılık bir şeödlde tutlkun, maddî bakımdan kendisine öylesine
bağlıydı ki; onun
'galeyana gelmesinden hiç çekinmiyor, ona ilelebet hakaret «delbileceğini sanıyordu.
Marjorie, daha önce
Walter'e haddini Obiltdirmemekle hatâ etmişti. Walter'in evvelki geceki bedbahtlığı
karşısında
yumusamıyaca.ktı hiç,. Ama daha iş işten geçmemişti. Bu sefer karan kati

idi. Kendi haysiyetini düşünmesi lâzımdı. Marjorie' bavullarını yük odasından çıkardı,
eşyalarını toplamaya
başladı.
Ama nereye gidiyordu? Ne yapacaktı? Hangi parayla geçinecekti? Bu sualler, her
dakika artan bir ısrarla
kendiliğinden akluaa geliyordu. Evli kız kardeşinden başka bir tek akrabası yoktu; bu
kız karde--şi fakirdi,

Marjorie'nin davranışını beğenmeyen de bir kocası vardı. Mrs. Cole'un Marjorie ile arası açıktı. Ona bakabilecek durumda veya bakmaya razı hiçbir ahbabı yoktu. Marjorie bir meslek sahibi olmadığı gibi, ayrıca marifetli de değildi. Üstelik bir çocuğu olacaktı; hiçbir zaman iş bulamazdı. Zaten ne de olsa, Walter'e çok muhabbeti vardı, onu seviyordu; onsuz' nasıl yapacağını (bilemiyordu. Walter de Marjorie'yi sevmişti; hâlâ da biraz olsun sevdiğinden emindi' Marjorie. Belki de Walter'in bu çılgınlığı kendiliğin--den geçiverecekti; yahut da Marjorie onu yavaş yavaş yola getirecekti gene. Ne olursa olsun, acele hareket -etmemek 'daha doğruydu. Sonunda Marjorie, eş-yalarını gene bavullardan çıkardı; bavulları yük oda-v sına sürükleye sürükleye götürdü. Ertesi gün, olup1 bitenleri sanki hiç farkında değilmiş gibi, bu sahte, oyununu oynamaya başladı.

Walter ise, bu oyunda kendi payına düşen rolü' oynamaktan pek memnundu. Hiçbir şey söylememe!:,' hiçbir şey olmamış gibi davranmak onun tamamiyle-işine geliyordu. Öfkesinin uçup gitmesi, arzusunun gerçekleşmesi, Walter'in o gelip geçici gücünü ve-merhametsizliğini ortadan kaldırmış; onu normal ha-üne - yani tatlı huylu, vicdan azabı çeken, çekingen'

tür adam haline getirmişti. Vücudun yorgunluğu, insanın ruhunu da yumuşatır. Walter, Luey'den aynlıp , evine döndüğü zaman kendini suçlu hissediyordu ve Marjorie'ye büyük bir kötülük yaptığına inanmıştı. Marjorie'nin kıyametleri koparacağından da. emin ol-• duğu için, korku içinde bekliyordu.

Halbulkj usulcacık odasına girdiği sırada, Marjorie uyuyordu. Uyuman 3>ile, yalandan uyuyormuş gibi yapmış, Walter'e ses-¦"iennremişti. Ertesi gün ise, ortada b'çimsiz bir duru ti •olduğu ancak Marjorie'nin Walter'e her zamankinden , daha nazik ve resmî bir şekilde selâm vermesinden seziliyordu. İçi son derece ferahhyan Walter, Marjorie'nin manalı susmalarını sunarak; sathi nezaketini srte, samimî ve 'kalbden gelen bir nezaketle karşılıyordu. Vicdanı Walter! o kadar rahatsız ediyordu k;, gösterdiği bu nezaket, Marjorie'ye hizmet etmek, ona muhabbet ve ilgi göstererek geçmiş suçlarını unutturmak, ilerde işlemek niyetinde olduğu suçların önceden affını dilemek için sarfettiği gerçdk bir gayretti. •

Kıyametlerin kopmayışı, kendisine sitem edilmeyişi, sadece bilmemezlikten gelen nazik bir sükûtla karşılanması Walter'in içine su serpmişti. Ama araban günler geçti ve Walter, Marjorie ile olan

münasebetlerinin sahteliğine gittikçe daha fazla üzülme^ başladı. Bu oyun sinirlerine

dokundu;

Marjorie'nin sessizliği onu itham ediyordu. Walter gitgide daha terbiyeli, daha nazik,

daha muhabbetli

oldu. Faka-t Marjorie'ye sahiden sevrgi duymasına, onu mesut etmeği sahiden

istemes'ne rağmen,

her gece Luey'nin ¦evine gittiği için, Marjorie'ye duyduğu bu gerçek muhabbet bir

yalana benziyor;

Marjorie'ye gerçekten

22?

düşkün olması, kendi gözünde 'bile bir ikiyüzlülüğü' andırıyordu. Ve bu şefkat fasılaları arasında, Marjorie'yi

üzeceğini bildiği şeyleri yapmakta İsrar ettiği müddetçe, bu ikiyüzlülüğün sürüp

gideceğini de

biliyordu. Çaresıiz bir öfkeyle kendi kendine, "ah keşke!'7" diye sızlanıyordu, "keşke ona verebildiğim

şeylerle' memnun olabilse; ona veremeyeceğim şeyleri istemek--ten vazgeçip kendini

üzmese!" (Çünkü

sessizlik ve nezaket oyununa rağmen, Marjorie'nin Ibedibaht olduğıc belliydi. O zayıf ve perişan yüzü bile,

aorla takındığı kayıtsız tavırların sahte olduğunu göstermeğe yeti--yordu.) "Ona

verebileceğim şeyler o

kadar çok "kir Ona veremeyeceğim şeyler de o kadar ehemmiyetsiz": ki! Yani Marjorie için

ehemmiyetsiz," diye ilâve etti: çünkü Lucy ile o akşamki ehemmiyetsiz buluşmasından vazgeçmeğe hiç

niyeti yoktu.

Zevki tadılır tadılmaz, hakir görülür; Aklın alamıyacağı kadar arzu edilir; vs elde

edilir'

edilmez-Aklın alamıyacağı kadar nefret edilir.1

Her zaman olduğu gibi edebiyat, gene yanlış yola sevketımişti Walter'i. Nefret etmelk ve hakir görmek şöyle

dursun; elde ettikçe ve zevk tattıkça, daha-çok elde etmek, daha çok zevk tatmaik

istiyordu-Gerçi bu

arzusundan hâlâ biraz utanıyordu. Daha yüksek bir duygunun - yani aşkın - bu arzuyu

hakli' göstermesini

istiyordu. (Kendi kendisiyle çekişerek. ¦

1 Shakespectre'in şehvet konusunu ele alan 152'" inci Sonnei'inden. -(Çeviren.)

"neticede," diyordu, "aynı zamanda iki kadına birden .âşık olmak - hem de gerçekten âşık olmak - hiç

de imkânsız veya tabiata aykırı 'bir şey sayılamaz.") Walter'in ateşli arzularına, hâlâ genç bir

çocuğunki-ni andıran bir hayli ızayıf mizacının bütün o ince ve sevimli muhabbeti de

katılmıştı. Lucy'nin

âşığı olmadan önce, onun, 'katı yürekli, merhametsiz, eğlenceye düşkün bir kadın

olduğunu iyice anlamıştı;

ama Lucy Wyle değil 'de, hem arzu edilecek hem de tapınılacak, ideal şekilde zarif ve

hassas Ibir

mahlûkmuş gibi davranıyordu. Sanki o, Ibir çocuğun, bir ananın ve Ibir sevgilinin

kalmasıydı; Siz onu hem

bir ana gibi koruyacaktınız, hem de o sizi bir ana gibi koruyacaktı; aynı zamanda,

onunla, erkeflcoesine -

hem de nasıl! Boğalar gibi - sevişecektiniz. Şehvetle hassasiyet, arzuyla muhabbet,

birbirlerine

düşman oldukları kadar da dostturlar. Bir şeyin zevkini tadar tatmaz,' zevkini tattıkları şeyi haikir gören foazı

insanlar vardır. Fakat bazılarında da cinsî zevk, şefkat ve mahab-betle elele gider.

Neticede Walter'in,

arzularına bir sevgi duygusu (katarak ;bu arzuları haklı igöstermeiî istemesi, tabiatında açıkça ¦beliren bir

ahlâk ifadesinden başka bir şey değildi. Walter'de cinsî zevk sevgi duygusuyla

karışıyordu; ve bu

sevgide, kadını mertle korumak isteği olduğu gibi, onun karşısında çocukça küçülmek

isteği de varidi. Onda

şehvet, sevginin meydana çıkmasına sebep oluyordu; şehvet olmadığı zaman da, sevgi

gelişemiyordu.

Marjorie die bağı, cinsiyetten fazla uzak, fazla plâtonik kaldığı için tam mânafsiyle

muhabbetti

olamamıştı. Walter, katı yürekli, öfkeli, hislere inanmıyan bir şehvet düşkünü

sı

olarak Lucy'yi elde etmişti. Fakat şehvetli, tatmin ölür olmaz, Walter'! duygulu bir

insan haline sokmuştu.

Lucy'yi kolları arasında Içarıl çıplak tutan Walter, ibunu yapmayı ancak arzu eden

Walter'den başkaydı. Ve

bu yeni Walter'in, kendi Lucy ile sevişirken ona karşı ne kadar muhabbet duyuyorsa, o

anda Lucy'nm de

aynı muhabbetti duyduğuna inanması - sırf mahvol-jnamak için inanması - gerekti.

Muhabbet, ancak bir

muhabbet havasında yaşıyalbilir. Eski Walter'in inandıklarına, yani Lucy'niın ıkatı

yürekli, sadece

kendini düşünen, şefkat duyamıyan bir kadın olduğuna hâlâ inanmak; yeni Walter'in o

yumuşak

muhabbetini öldürebilirdi. Delikanlının, Lucy'de de muhabbet olduğuna inanması

şarttı. Walter, kendi

kendini aldatabilmek için elinden geleni yaptı. Lucy gevşediğini, kendini koyuverdiğini

gösteren herhangi

bir harekette bulununca; Walter bunu derhal başka türlü yoğu-ruyordu. ruhunun

yumuşadığına, güven ve

teslimiyet duyduğuna Ibir delil sayıyordu. Lucy, modaya uyarak, bol Ibol, "canım,"

"meleğim," "sevgilim,"

kelimelerini kullanır; coşkun, iltifatlarla dolu cümleler söylerdi. "Walter, bütün bu tatlı sözleri, sanki

Lucy'nin yüreğinin tâ derinlerinden geliyormuş gibi, son iderece kıymetli sayardı.

Walter, Lucy'nin hislerinin

sözüm ona yumuşamasını ve hararetlenmesini şükranla karşılar; duyduğu muhabbet

ide bu sayede iki misli

artardı; ve iki misli artan bu muhabbetiyle, Lucy'de de aynı muhabbeti görebilmek için,

iki misli gayret

gösterirdi. Sevdiği için sevilmek isterdi; sevilmek istediği için, sevildiğine inanırdı. Bu inanç zorla elde

edilmiş ve şüphelerle dolu bir duygu olmakla beraber, Walter'in

sevgisini büsbütün artırırdı. Ve böylece bu iş gittikçe şiddetlenerek - kendiliğinden

şiddetlenerek - sürüp

gider, bir daire içinde boyuna döner gibi, yeniden başlardı.

Walter'in • kendisine böyle bir muhabbetle tapınması Lucy'ye dokundu-hem dokundu,

hem de onu hayrete

düşürdü. Lucy, canı sıkıldığı, Walter'in dudakları yumuşak olduğu, elleri okşamasını

bildiği; ve» son

dakikada birden bire miskinlikten vazgeçip muzaffer bir adamın küstah tavrını

takınarak onu eğlendirip

hoşuna gittiği için delikanlıyı âşık olarak kabuî etmişti. O ne tuhaf bir akşamdı!

Yemekte Walter, müthiş

fazgmmış da dişlerini gıcırdatımak istemiyormuş gibi, yüzünde haşin bir ifadeyle onun

karşısına oturmuştu.

Fakat aynı zaman Lucy'yi çok eğlendir-mişti; herkese dair pek alaycı hikâyeler, tarih

bilgisini ispat eden son

derece garfip ve gülünç olaylar anlatmış; eski kitaplardan insanı hayretler içande

bırakan parçalar

nakletmiş/ti. Yemek bitince, Walter, "sizin eve dönüyoruz," dedi. Ama Lucy, Victoria Palace'da Nellie

Wallace'm numaralarını seyretmek, sonra bir şeyler yemek ve biraz dansetmek için

Embas-sy'ys? uğramak,

en sonra da otomobille Cuthbert Ark-wraght'm evine gitmek istiyordu ve orada belki...

Hakikatte müzrlkhole

gitmek, dansetmek, veya Cuth-"bert'in lâflarını dinlemek için kuvvetli ve gerçek bir arzu yoktu içinde. Sırf

kendi iradesini, Walter'in iradesine karşı koymak istıiyordu. Sadece hâkim olmak, yol

göstermek; Walter'in

istediğini yapmayıp da, kendi istediğini Walter'e yaptırmak istiyordu. Ama Walter h:ç

oralarda olmadı. Bir şey

de söylemedi, sadece

SES SESE KARSI

33

gülümsedi. Taksi lokantanın kapısına gelince, Bruton Street'deki adresi verdi.

Lucy, "ama Ibuna ırza tecavüz derler," diye direndi.

Walter güldü: "Şimdilik ırza tecavüz değil," dedi, "ama yakında öyle olacak."

Netekim pembe ve kül renkli oturma odasında olup bitenler, ırza tecavüz gibi bir şeydi.

Lucy, Wai-ter'i

tahrik ederek, onda şehvetin bütün taşkınlıklarını uyandırdı; ve kendi de bu

taşkınlıklara katlandı. Fakat bu

ilk taşkınlıklardan sonra, coşkun ve sonsuz bir sevgi uyandıracağını da hiç ummamıştı.

Walter'in yüzündeki

sert öJke ifadesi kayboldu; sanki onu koruyan bir şey üstünden çekilip alınmıştı da, çırıl çıplak

kalmıştı - sonsuz bir sevginin kolayca yaralanabilecek çıplaklığı içinde titreye titreye kalmıştı. Lucy'*-yi

okşuyordu ama, sanlki acıyı veya korkuyu geçirmek, öfkeyi yatıştırmak istiyormuş giibi

bir suç işlemiş de

kefaretini ödemek istiyormuş giibi okşuyordu. Sözleri, bazan bir tanrıya fısıldanan kesik duaları; bazan da

hasta bir çocuğa söylenen teselli kelimelerini andırıyordu. Bu coşkun sevgi karşısında,

Lucy hayrete düştü,

duygulandı, utanır giibi oldu.

Walter'dn kendisine fısıldayarak tapınmasına karşı koydu: "Hayır, ben öyle değilim, zannettiğin gibi değilim,"

dedi. Sahtekârlık yaparak böyle bir sevgiyi kabul edemezdi. Ama Walter'lin yumuşak

dudakları, hafif hafif

dokunan parmak uçları Lucy'nin tenine de-ğerök, onu yatıştırıp okşuyor, bir muhabbet

havası içine

sokuyordu; sanki ibu 'sayede Lucy sihirli Ibir şekilde değişiyor, Walter'in tapındığı,

tatlı, sevgi dolu,

34

sıcak 'kalibli mahlûk oluyordu; sanki tou sayede, Walter'in ona fısıldıyarak söylediği ve Lucy'nin kendinde

bulunduğunu inkâr ettiği bütün o meziyetler, bir elektrik cereyanı gibi kadının içine

geçüyordu.

Lucy, Walter'in başını göğsüne dayadı, eliyle delikanlının saçlarını okşadı. "Canım Walter," diye fısıldadı,

"canım Walter." Uzun bir sessizlik oldu; sıcak, sakin bir saadetti bu. Sonra birden ıbire,

"yoksa uykuya mı

daldın, Walter?'" diye sordu; ve delikanlının kulağını çimdikledi. Böyle davranmasının tek sebebi, bu sessiz

saadetin çok derin ve mükemmel oluşu ve bu yüzden de Lucy'nin ıgözünde biraz saçma,

hattâ kusursuz

bir şekilde gayri şahsî olması bakımından biraz tehlikeli (görünmesi, Lucy'nin şuurlu

iradesini biraz

tehdit etmesiydi.

Bundan sonra geçen günler zarfında, Walter, duyduğu heyecanları Lucy'nin de

duyduğuna kendini

inandırmak için ümitsizce çabalayıp durdu. Gelgeie-lim Luey'nin davranışı, böyle bir

şeye inanmasını hiç

de kolaylaştırmıyordu. Lucy, iradenin bir teslimiyeti olan, insanları birbirlerinden

ayıran engelleri

yok eden o derin muhabbeti duymalk istemiyordu; duruma tamamiyle hâkim kalmak,

şuurlu, bir şekilde

sonuna kadar zevk duymak, merhametsizce eğlenmefk istiyordu. Sadece para

bakımından ve kanunen

değil, hisleriyle de hür olmak - Walter! almalk veya atmakta hisleriyle hür olmak

istiyordu. Walter!

aldığı gibi, cam istediği zaman, bir an içinde Ibırakıvermek istiyordu. Teslim olmak

arzusu yoktu Lucy'de.

Şüphesiz ki, Walter'in şu sevgisi insana dokunan bir şeydi, insanın gururunu okşayan,

sevimli bir şeydi

aslında. Ama

SES SESE KARSI

35

biraz da saçmaydı bu muhabbet, ve İsrarla kargılık beklediği için, sahiden biraz Ida can sıkıcıydı. Böylece

Lucy, kendini birazcık teslim ederdi; Walter'in duyduğu muhabbetin bir parçasının,

delikanlının okşamalariyle

ıbir elektrik cereyanı gibi kendisine geçmesine göz yumardı; aıma sonra birden (bire,

Walter'den

uzak-laşıverirdi; alaycı, tahrik edici bir kayıtsızlığa dönerdi. O zaman Walter, aşk

rüyasından uyanırdı;

(kendini Lucy'nin "eğlence" dediği gerçeğin içinde bulurdu; uyanık bir şuuru olan, ne yaptığını bilen ve bunu

gü.-lerek yapan bir şehvetin soğuk gün ışığında bulurdu kendini. Lucy, Walter'in tendi

kendini haklı

görmesine, suçunun hafiflemesine meydan (verımliyordu.

Walter bir gece, Lucy'ye, "beni seviyor musun?" diye sordu. Lucy'nin kendisini sevmediğini biliyordu. Takat

inadına, bir defa daha açıkça söylemesini istiyordu.

Lucy, "bence sen çok şekersin," dedi. Başını kaldırıp Walter'e gülümsedi. Ama

Walter'in gözleri bu

gülümsemeye cevap vermedi, 'karanlık ve ümitsiz

kaldı.

Walter İsrar etti: "Ama beni seviyor musun?" Dirseğine yaslanmış, âdeta tehdit edercesine Lucy'-nin

üstünde duruyordu. Lucy, sırtüstü yatmış, ellerini başının altında [kavuşturmuştu;

gerilen adaleleri,

elolgun olmıyan göğsünü dikleştiriyordu. Walter başını eğip Lucy'ye baktı. Tepeden

tırnağa ıkadar sahip

olduğu bu vücudun kıvrak ve yumuşak sıcaklığı elinin altındaydı. Ama yarı 'kapalı

gözleriyle Walter'e

gülümseyen Lucy çok uzaklardaydı; ele Kecirilemiyordu.

"Beni seviyor" musun?"

<ti SES SJ-SE KARŞI

OD «.

"Nefissin sen." Koyu kirpiklerin arasında alayı andıran (bir parıltı vardı.

"Ama sorduğuma cevap değil M, bu! Beni seviyor musun?"

Lucy omuz silk ti, yüzü hafifçe buruştu. "Sevmek?" diye tekrarladı. "Bir hayli büyük Ibir lâf değil mi bu?"

Ellerinden binini başının altından kaldırdı; Walter'in alnına düşen ibir tutam kumral

saçı hafifçe şöyle bir

çekti. "Saçın fazla uzun," dedi.

Walter İsrar etti: "Öyleyse beni niçin kabul ettin?"

"Şu ciddî yüzün ve gözünün üstüne düşen saçia-rınla ne kadar tuhaf olduğunu bir

bilsen!" Lucy güldü.

"Kabız olmuş bir çoban köpeğine benziyorsun,"

Walter alnına düşen saçını düzeltti; inat ediyordu: "Sorduğuma cevap vermeni

istiyorum. Beni niçin kabul

ettin?"

"Niçin mi? Hoşuma gitti de ondan. Canım istedi de ondan. Belli değil mi niçin olduğu?"

"Sevmeden mi?"

Lucy sabırsızlandı: "Niçin ikide birde sevgiyi lâfa karıştırırsın sen?" ¦"

Walter, "niçin mi?" diye tekrarladı. "Ama sen de nasıl olur da sevgiyi bu işin dışında bırakırsın?"

"İstediğimi onsuz da elde edebildikten sonra, sevgiyi ne diye işe karıştırayım? Üstelik, insan sevgiyi işe

karıştırmaz. İnsan sevgiye tutuluverir. Bu da o-kadar nadir bir şeydir 'ki! Belki de hiç yoktur böyle-şey, ne

büleyim ben. Neyse, sevgi olmadığı sıralarda ne halt edecek insan?" Walter'in alnına düşen saçını gene

yakaladı; ; delikanlının yüzünü kendi yüzüne

SES SESE KARSI

37

doğru çekti. "İşte Walter sekerim, sevgi olmadığı sıralarda da sen varsın."

Walter'in ağzı, Lucy'nin ağzına iyice yaklaşmıştı. Walter boynunu dikti. Lucy'nin,

başını daha aşağı

çekmesine razı olmadı. "O sıralarda 'benden başka birçok kişi daha var," dedi.

Lucy, Walter'in saçını daha sert ıbir hareketle çekti. Kaşlarım çatarak, "aptal!" dedi.

"Sana verdiklerimle

memnun olacağın yerde..."

"Ama bana ne veriyorsun ki!" Elinin altında, Lucy'nin vücudunun sıcak ve ipek gibi yumuşak kıvrımları vardı;

ama Walter, onun alaycı gözlerine bakıyordu. "Bana ne veriyorsun sen?"

Lucy'nin kaşları hâlâ çatıktı. Bir ültimatom verirmiş gibi sordu: "Beni niçin

öpmüyorsun?" Walter hiç cevap

vermedi, hiç kımıldamadı. Lucy, "öyle olsun," dedi. Walter'i itti. "Görürsün sen, ben de sana aynı şeyi

yaparım."

Walter itilince telâşlandı; Lucy'yi öpmek için eğildi. Lucy'nin sesinde haşin bir tehdit sezmişti. Onu elden

kaçıracağım diye Walter'in ödü kopuyordu. "Ben aptalın biriyim," dedi.

"Öylesin." Lucy yüzünü çevirdi. "Affet beni."

Ama Lucy barışmaik istemiyordu. "Hayır, hayır," dedi. Walter, ellerinden birini Lucy'nin yanağının altına

koyup yüzünü kendine doğru çevirmeğe ve Öpmeğe kalkıştığı zaman; kadın vahşi Ibir

hareketle, delikanlının

baş parmağının etli kısmını birden bire ısırdı. Nefret ve arzuyla dolu olan Walter, Lucy'yi zorla «İde etti.

38

SES SESE KARSI

Lucy, gerçekleşen arzuların ateşli nöbetlerinden sonra gelen o mecalsiz nekahat ânının sessizliğini nihayet
bozarak, "hâlâ sevgi diye düşünüp duruyor musun?" diye sordu.
Walter, cevap verebilmek için, istemiye istemiye. âdeta acı duyarak toparlandı. O derin sessizliğin içinde
Lucy'nin suali, gecenin karanlığında bir kibritin çakılması gibiydi. Gece uçsuz bucaksızdır,
koskocamandır, yıldızlarla doludur. Bir kibrit çakılır çakıi-maz, bir an içinde bütün yıldızlar yok olur;
mesafeler ve derinlikler kaybolur. Kâinat yekpare karanlığın içine oyulmuş, küçük, ışıklı bir mağaradan
ibaret kalır; bu mağara, pırıl pırıl aydınlanmış yüzlerle, ellerle, vücutlarla, ve (hergünkü hayatın yakından
tanı-djğımız, alışık olduğumuz eşyaîariyle tıklım tıklım doludur. Sessizliğin o derin gecesinde, Walter
mesut olmugtu. Sıtma nöbetinden sonra, nekahat devrine girmiş, Lucy'yi kollan anasında tutmuştu;
artık ondan nefret edeceğine aksine uyuşuk bir muhabbet'c dolmuştu içi. Sanki (benliği, var olmakla yok
olmak arasındaki o sıcak huzurun içinde yüzüyordu. Lucy, Walter'Sn kollan arasında

kımıldadı, konuştu;

ve bu dünyayla ilgisi oimıyan o harikulade huzur, dümdüz bir suyun birden (bulanan

parlak aynası gdbi

dalgalandı, darmadağan oldu.

"Hiçbir sey düşündüğüm filân yoktu." Gözlerini açınca, Lucy'nin ona alayla, merakla baktığını igördii. Walter

kaşlarını çattı. "Bana ne diye öyle bakıyorsun?" diye sordu.

"Bakmanın yasak olduğunu bilmiyordum." "Deminden beri bana hep böyle baktın mı?"

gg,

Bu ihtimal, Walter'in ^arip bir şekilde canını sıkmıştı.

Lucy, "saatlerdir bakıyordum," diye cevap verdi. "Ama inan ki, hayranlıkla bakıyordum. Düşündüm de,

sahiden nefissin sen. Uykuya dalmış bir güzel!"

Lucy, alaylı alaylı gülümsiyordu; ama doğru d» söylüyordu. Walter orada, solgun bir

yüzle, kapalı gözlerle

yanında ölü gibi yatarken; Lucy onu, sanattan anlıyan bir insan gözüyle, estetik

bakımdan seyretmiş,

gerçekten hayran olmuştu.

Bu iltifat, Walter'i yumuşatmadı. Kaşları hâlâ

çatıktı.

"Tepeme dikilip keyfetmen hoşuma gitmiyor,""

dedi.

"Keyfetmem mi?" "Öyle, sanki beni öldürmüş gibisin." "İflah olmaz bir romantiksin sen!" Lucy güldü. Ama

gene de doğruydu Walter'ta söylediği. Ölmüş <gibj bir hali vardı sahiden. Bu şartlar

altında ölüm, (biraz

gülüne bir şeydi, insanı küçük düşüren bir şeydi. Lucy ise canlı kalmıştı, uyanık ve

şuurlu olarak canlı

kalmıştı; Walter'in o güzel ölü halini tetkik etmişti. Hayranlıkla, ama aynı zaman, alaycı bir kayıtsızlıkla,

zevki için kullandığı ve artık ölen bu solgun yüzlü güzel mahlûku seyretmişti. İçinden,

"aman ne aptal şey!"

demişti. "İnsanlar fırsattan faydalanıp eğleneceklerine, neden (bedbaht olu)>

dururlar?" Aklından

göçenleri, alaycı bir sual ile ifade etmişti - delikanlıyı o ebediyet dünyasından çağıran sualiyle. Aşk diye

telâşlanıyordu Walter! Amare ne aptal oğlan!

40 SES SESE KARSI

Walter İsrar etti: "Gene de söylüyorum; sevinç duyuyordun."

Lucy alay etti: "Romantik! Romantiksin sen! Bütün düşündüklerin o kadar saçma, o

kadar modası geçmiş ki!

Öldürmek, cesetleri seyredip sevinç duymak, aşk, filân falan! Saçma şeyler bunlar. Oldu

olacak, bari enli enli

boyunbağlar tak, bonjurlar geçir sırtına! Bugünün adamı olmaya çahşsana biraz."

"İnsan olmayı tercih

ederim."

Lucy devam etti: "Bugünün yaşayışı, hızla yaşamak demektir. Şu yaşadığımız 'çağda,

bir araba dolusu ideali

ve romantik görüşleri peşinsıra çekip sii-rükliyemezsin. İnsan uçakla yolculuğa

çıkarken, ağır ¦eşyalarını

geride bırakır. Yavaş yavaş yaşanıldığı sıralarda, o güzelim eski moda ruh iyi bir şeydi.

Ama .•gimdi fazla

ağır geliyor ruh. Uçakta yer yok ona?."

Walter sordu: "Kalbe de mi yer yok? Ben ruhun meraklısı değilim o kadar." Vaktiyle fena mera'k sarmıştı

ruha. Fakat artık hayatı, filozofları okumaktan ibaret olmadığı için, ruiha karşı ilgisi de biraz azalmıştı. "Ama

fealb," diye devam etti, "kalb..."

Lucy, hayır der Igibi başını salladı. "Kalbe de yer olmaması yazık belki," diye teslim etti. "Ama insan,

karşılığını ödemeden hiçbir şey elde edemez. Eğer hızdan hoşlanıyorsan, yol almak

istiyorsan, eşya

taşıyamazsın yanında.. Mesele ne istediğini bilmek ve istediğini elde etmek için gerekeni ödemeğe hazır

olmakta. Ben, tam ne istediğimi biliyorum; onun için eşyaları feda ediyorum. 'Sen bir

kamyon dolusu eşya ile

yolculuk etmek istiyorsan, buyur et. Ama benim de seninle beraber geleceğimi sanma,

Walter şekerim.

Senin kuyruklu piyanonu iki kişilik uçağıma alacağımı Ida sanma."

Uzun bir sessizlik oldu. Walter gözlerini kapadı. Ölmek istedi. Lucy'niaı yüzüne

dokunmasiyle irkildi. Lucy,

Walter'in alt dudağını, baş parmağiyle işaret parmağı arasına alarak, bu dudağı hafif

hafif çimdikledi.

"Seninki kadar nefis bir ağız bulunmaz," dedi.

ONALTINCI BÖLÜM

Rampion'lar Chelsea'de Oturuyorlardı. Etrafm» üç dört küçük oda eklenmiş geniş bir

atelyeden ibaretti

evleri. Burlap, o cumartesi akşamı toapıyı çalarken, hayli kırık dökük de olsa, burası

girin (küçük bir yer diye

düşünüyordu. Rampion burasını tam savaştan önce, bedavaya almıştı, resmen

bedavaya. Savay sonrası

kiralarını ödemiyordu o. Yılda yüz elli İngiliz Lirası tutarında tam feir hediye. Talihli herif, diye-düşündü

Burlap. O anda kendisinin, Beatrice'in evinde kira ödemeden oturduğunu unutmuş;

demin Molly D'Exergillod

ile öğle yemeği yerken yirmi dört suing dokuz peni harcadığını hatırlamaktaydı sadece.

Mary Rampion kapıyı açtı. Selâmlaştıktan sonra, . "Mark, sizi atelyede bekliyor," dedi.

İçinden, "Allah bilir," diye düşünüyordu, "Mark'-ın bu mahlûkla hâlâ neye dostluk ettiğini Allah bilir."" Mary,

Burlap'dan nefret ederdi. Gazetecinin son ziyaretinden sonra, kocasına, "bir çeşit

akfbaba bu adam,"

demişti. "Hayır, atebaba da değil; çünkü akbabalar sadece leş yerler. Canlı insanları yiyen (bir parazittir o;

üstelik, bulabileceği en seçkin insanlarla beslenir daima. Seçkin insan bulmakta eşi

yoktur onun; bunu kabul

ediyorum. Manevî bakımdan tam bir sülük bıx adam. Senin kanını emmesine neden göz

yumuyorsun?"

4j

Mark Raımpion, "kanımı neden emmesin yani?'1 diye cevap verdi. "Bir zararı yok bana; eğlendiriyor

da beni."

Mary, "bence senin gururunu pohpohluyor," dedi. "İnsanın bir paraziti olması, gururu okşayan bir §ey.

Kanının cinsine bir iltifat bu."

Rampion devam etti: "Üstelik bir şeyler de vaı

onda."

Mary, "elbette bir şeyler var," cevabım verdi. "Bu bir şeyler arasında senin de İkanın var onda.

Beslenmek için emdiği bütün ötekilerin kanı da var." "Yoo, mübalağa etme,

romantizme kaçma." Rampion,

kendinin olmıyan bütün mübalâğalı sözlere karşı koyardı.

"Benim söyleyeceğim işte bu kadar: Parazitlerden hoşlanmıyorum," diye Mary kesip attı. "Bir defa gelişinde,

üstüne biraz flit sıkacağım. Bakalım ne olacak, merak ediyorum. İşte böyle."

Halbuki Burlap [gene gelince, Mary kapıyı açını 5, sevilen bir misafir ağırlar gibi,

atelyeye buyurmasını

söylemişti. İçgüdülerine göre davranan Mary'de bile, terbiyeden gelen alışkanlık, flit

sılkma arzusunu

yenmişti.

Atelyeye giderken, Burlap'm aklı fikri hâlâ para işlerimdeydi. Öğle yemeği için

harcadığını hatırladıkça,

içerleyip duruyordu.

"Rampion sadece kira ödemekle kalmıyor," diye düşünüyordu; "masrafı öa yok gibi bir şey. Bunların böyle

bir tek hizmetçiyle ve ev işlerinin çoğunu kendileri görerek, otomöbilsiz yaşadıklarına

bakılırsa, her halde

gülünç denilecek kadar az para harcıyor'

lar. Gerçi, okutacak iki çocukları var." Fakat Burlap, işine gelmeyen şeyleri yok etme bakımından son derece

usta olduğu için; iki çocuğu şuur sahasından, ,«] çabukluğu marifet kabilinden sildi, yok etti. "Rampion bir

hayli da kazansa gerek. Tablolarını ve desenlerini hiç de fena satmıyor. Yazdığı her şeyi de daima alanlar

var. Bütün Ibu paralan ne yapıyor acaba?" Burlap, atelyenin ikapısmı vururken, biraz içerleyerek 'bunu

merak ediyordu. "Biriktiriyor mu? Ne yapıyor?"

Rampion, kapının arkasından seslendi: "Buyurun."

Burlap, yüzünü zorla gülümseterek kapıyı açtı. Rampion, "ha, siz misiniz?" dedi. "Şu anda elinizi

sıkamıyacağım maalesef." Fırçalarını temizlemekteydi. "Nasılsınız?"

Burlap başını salladı. Tatile gitmesi, dinlenmesi gerektiğini; ama para durumunun buna

engel olduğunu

söyledi. Atelyede dolaşarak, resimlere derin 'bir saygıyla baktı. San Francesco'nun pek

beğeneceği cinsten

değildi ıbu resimlerin çoğu. Ama ne canlılık, ne kuvvet, ne muhayyele vardı bu

resimlerde! (Neticede hayat

her şeyden önemliydi. "Ben hayata inanırım." Burlap'-ın imanının ilk maddesi buydu.

Sehpaya dayalı bir tablonun önünde durarak sordu: "Bunun ismi ne?"

Ellerini kurulayan Rampion, lodanın öbür ucundan geldi, Burlap'ın yanında durdu.

"Bu mu?" dedi. "Ne bileyim ben. Size kalsa her halde "Aşk" derdiniz buna." Güldü. O

'gün öğleden •sojıra

çok güzel çalışmıştı, son derece keyifliydi.

45-

"Ama sizin kadar kibar ve ince ruhlu olmıyan insanlar, başka bir kelimeyi - kitaplarda yayınlanması pek

uygun görülmeyen başka bir kelimeyi tercih edebilirler." Rampion gülerek,

yayınlanması pek de uygun

olmıyan ve "aşk" kelimesinin yerine kullanılabilecek birkaç kelimeyi ileri sürdü.

Burlap'ın gülümseyişi birhayli

ekşimişti. Rampion, muzip ibir tavırla sözünü tamamladı: "Sizin aklınıza bunlardan

başka

kelimeler" de geliyor mu, bilmem."

Bur Lap ile karşılaşmak onun için ib:r eğlenceydi; ama aynı zamanda, Burlap'ın

yüreğine inecek sözler

söylemeyi, düpedüz bir vazife sayıyordu.

Bu, küçükçe, yağlı boya bir tabloydu. Resmin altında ve sol tarafında; önünde karanlık

kayalar, ağaç'

kütükleri; arkasında kayalık uçurumlar bulunan; üstü bir yığm yaprak ve ağaçla örtülü

gizli bir

köşede, iki şekil, bir kadınla bir erkek, birbirlerine sarılmış yatıyorlardı. Kadınmki ak, erkeğinki kızılımtrak

kahverengi, iki çıplak yücut. Bu iki vücuttan çıkan ışık, bütün resmi aydınlatıyordu.

Önlerindeki kayaların

ve ağaç kütüklerinin şekillerini belirtiyordu. Arkalarındaki uçurum, aynı ışıkla altın

gibi bir renk almıştı.

Bu ışık, üstlerindeki yaprakların alt kısımla--larına vuruyor, gittikçe kararan yeşillikler arasında

gölgeler

canlandırıyordu. Kadınla erkeğin yattıkları gizli yerden fışkırıyor, resmin her bir

yanma yayılıyor, tabloyu

hem aydınlatıyor, hem de parıltısiyle, insanı hayretler içinde bırakan bitkiler

yaratıyordu -koskocaman

güller, zinia çiçekleri, lâleler; kocaman çiçekler (arasında gidip gelen atlar, parslar, küçük ceylânlar;

ve (bunların ötesinde, perde perde koyula--

v

46

SES SESE KARSI

şan, mavileşen yeşil bir manzara; tepelerin arasında bir parça deniz; ve yukarda, mavi

gökyüzünde, iri iri

muazzam bulutlar.

Burlap resme başını sallaya sallaya baktı, ağır ağır konuştu: "Güzel."

"Öyle ama, ben sizin bu tablodan nefret ettiğinizi biliyorum."

Mark Rampion, bir çeşit zafer kazanmış gibi gülüyordu.

Burlap, inançları uğruna işkence edilen bir adam tavrı takınarak, boynunu büktü, hazin

hazin itiraz etti: "Ama

niçin böyle söylüyorsunuz?"

"Doğru ıda ondan. Bu resim, sizin isteğiniz kadar halim selim değil, Hazreti îsâ'ya uygun değil. Demek

sevişmek, üstelik de vücutların sevişmesi; ışığın, hayatın, güzelliğin ikaynağı sayılacak ha! Yoo, yoo, yoo'

Aman ne kaba ve maddî t»ir şey! Fecî surette basit bir şey bu!"

"Ama siz beni fazilet taslıyan, basma kalıp fikirlere ve geleneklere bağlı bir insan mı sanıyorsunuz yoksa?"

"Yoo, öyle değil." Rampion keyfinden coşuyor, alay ediyordu. "Sizi Ibir San Francesco sandığımı far-zedin.

Sırası gelmişken sorayım; onun hayatını yazıyordunuz; nasıl, ilerliyor mu? Onun

cüzzamlıları yalayışını

anlatırken, okuyucularınızın ağzını sulandıracağınızı umarım." Burlap, itiraz eder 'gibi bir el hareketi yaptı.

iRampiön, muzip muzip gülümsedi. "Doğrusunu söylemek gerekirse, San Francesco bile

sizin için biraz fazla

olgun bir insan. Çocuklar cüzzamlıları yalamazlar. Bunu sadece on üç ile on sekiz

yaşlan

^

arasındaki cinsî sapıklar yapar. Siz, Sir Hugh of Jjincoln'sunuz,1 Burlap. O, bir

çocuktu, malûm ya, .saf, oici

ıbir çocukcağız. Sokulgan, şelker mi şeker, küçücük bir oğlan. Gözlerini hayran hayran

açıp, sanki hepsi

birer Meryem Anaymış gibi, kadınlara derin .bir saygıyla bakardı. 'Okşanmak için,

ağrılarının, sızılarının

öpüle öpüle geçmesi için, zavallı Hazreti İsa'ya dair masallar dinlemek için kadınlara

sokulurdu. Hattâ

sütlüsü olursa, biraz da meme emerdi."

Burlap itiraz etti: "Daha neler!"

Rampion onun taklidini yaptı: "Öyle ya, daha

(neler!"

Rampion Burlap'a eziyet etmekten; onun herkesi affederek Hıristiyanlığı uğruna

işkence edilen bir adam

halini aldığını görmekten hoşlanırdı. Burlap, tapman bir mürit tavırları takınarak

buraya geldiği için, iğrenç bir

şekilde saygılı ve hayran olduğu için, oh olsun ona!

"Tıpış tıpış yürüyen, gözlerini açarak hayran hayran bakan küçücük St. Hugh! Sanki

her biri Meryem

Anaymış gibi, derin bir hürmetle kadınlara tıpış tJpış yanaşır. Ama o cici küçücük elini, kadınların eteklerinin

altına gene de sokuverir. Dua etmeğe ge-lii ama, Meryem Anacığın yatağında kalıverir."

Rampion, Burlap'm

aşk maceralarını bir hayli biliyordu; bilmediklerinin çoğunu da kendiliğinden anlamıştı.

"Küçücük şeker St.

Hugh! Yatak odasına tıpış tıpış giderken ne de cici bir hali vardır. Sevimli Ibir bebek

1 Yahudiler tarafından öldürüldüğü sanılan, ve Onüçüncü yüzyılda Katolik Kilisesinin

azizleri arasına .giren

genç bir çocuk. - (Çeviren.)

gibi çarşafların araşma nasıl da sökuluverirf Bizira küçücük Hugh'cüğümüz için bu

talbloda gösterilenler öyle

kaba, ruha öyle aykırı ki!" Rampion, başını kaldırdı, kahkahayla tastı.

Burlap, "devam edin, devam edin," dedi; "aldırmayın bana."

Burlap'm, din uğruna kurban giden, safi ruhtan ibaret bir insan gibi ıgülümsediğini

görünce, Ramıpion'-un

kahkahaları ;bir feat daha arttı.

Rampion katılıyordu gülmekten: "Hay Allahını, hay Allahım! Bir daha gelişinizde 'size, Ary Scheffer'-in St.

Monica ile St. Augustinus tablosunun bir kopyasını gösteririm. İşte Ibu, gerçekten

hoşunuza gider her halde."

Sonra, sesinin tonunu değiştirerek "birkaç desenimi görmelk ister misiniz?" diye sordu.

Burlap, evet der gibi

başını salladı. "Çoğu acayip ve gülünç. Karikatür (gibi şeyler. Haberiniz olsun, bir hayli da açılk saçık. Ama

mademki resimlerimi ille de görmek istiyorsunuz, onlarda ne bulacağınızı tahmin

edecektiniz."

Rampion, masada 'duran İbir dosyayı 'açtı.

Burlap sordu: "Eserlerinizden hoşlanmadığımı nereden çıkarıyorsunuz? Neticede siz de hayata

inananlardansınız, ben de. Ayrıldığımız noktalar var; ama birçok meselelerde

görüşümüz -bir."

Rampion başını kaldırdı, Burlap'a baktı. "Ooî öyle olduğundan eminim, biliyorum öyle olduğunu," dedi; ve

alaycı alaycı gülümsedi.

Burlap, gözlerini başka tarafa çevirdiği için, onun gülümsediğini görmemişti:

"Mademki öyle olduğunu

biliyorsunuz, desenlerinizi beğenmeyeceğimi nereden çıkarıyorsunuz?"

Rampion alay etti: "Sahiden nereden çıkarıyorum?"

"Mademki görüş aynı..."

"Bir manzaraya, aynı noktada durup bakanların birbirleriyle eş oldukları besbellidir."

Rampion gene güldü.

"İşte, bunun ispatı gerekiyordu." Rampion, dosyadaki resimlerden Ibirini çıkarmak için döndü. "Buna,

"Geçmişin ve Geleceğin Fosilleri" admı verdim."

Resmi Burlap'a azattı. Bu, çini mürekkeîbiyle yapılmış, sonradan sulu boyayla işlenmiş, harikulade

parlak ve canlı (bir resimdi. Acayip ve gülünç bir sürü canavar, fevlkalâde kıvrak geniş bir S harfi şeklinde,

kâğıdın bir köşesinden öbür köşesine dııyagonal olarak yürüyorlardı. Sürünün en sonunda, prehistorik

hayvanlar, dinosorlar, pterodaktiller, titanoteriumlar, dip-lodukusler, iktiosoruslar yürüyor, yüzüyor veya

uçuyorlardı. Önde, insan seklinde canavarlar vardı; kolu bacağı eksik, çeneleri ve boyunları birbirine

ıgirmij, çamurlu ve vıci'k vıcık sümüklü Iböcekler igibi sürünen vücutsuz koskocaman kafalı tmaihlûklar.

Yüzlerinin çoğu, ünlü çağdaşların yüzleriydi. Bu kalabalık arasında Burlap şunları tanıdı: J.J. Thomson,

Lord Edward Tantamount, maiyetinde haremağaları ve evde kalmış kızlar bulunan Bernard Shaw, yanında

çarşaflara bürünmüş işalıgam Ibaşlı ibir hortlak ve ayaklı bir katot tübüyle beraber giden Sir Oliver

Lodge, Sir Alfred Mond, Baptist mezhebinden bir papaz tarafından büyük .bir tepsi içinde taşınan John D.

başı, başlarında azizlere has nurlu çemberleri taşıyan Dr. Frarik Crane ve Mrs. Bdıdy,

ve birçok bankaları.

Rampion açıklamaya başladı: "Kertenkeleler nesli, vücutları fazla büyük, kafaları da fazla küçük olduğu için

tükendi. Yani bize bunu anlatmaktan bir türlü bıkıp usanmıyan ilim adamlarına ıgöre

bu böyledir. Belirli bir

noktadan sonra, beden büyüklüğü yaşamaya engel olurmuş. Peki aıma, ya dimağın

büyüklüğü

meselesi ne olacak? Şu aptallar, 'kafalara fazla ağır geldiği için, herhangi 'bir

diplodokus kadar

beceriksiz ve nisbetsiz olduklarını unutuyorlar. Dimağları yaşasın diye, bedenin ve

duyguların hayatına

kıyıyorlar. (Bunun sonu nereye varacak, düşünüyorlar mı hiç?"

Burlap, başını eğerek tasdjk etti: <1Ben de hep aynı şeyi sorup dururum. Kalbsiz

yaşıyamaz insan dediğin."

Rampion, "kalbsiz yaşıyamıyacağı gibi, ! barsaksız, derişiz, kemiksiz ve etsiz de

yaşıyamaz," dedi. "Şuaların

soyu sopu tükeniverecek pek yakında. Fevkalâde iyi bir şey de olacak bu. İşin kötüsü şu

ki, bütün

dünyayı da kendi peşlerine takmış sürüklüyorlar. Allah kahretsin ışu herifleri!

İçerliyorum doğrusu; bu

ahmak ilim adamları, ahlâkçılar, ruha değer verenler, teknisyenler, edebiyatı veya

siyaseti manen

yükseltmeğe kalkanlar ve (diğerleri; inşamın, sırf beyin ve ruhtan ilbaret şuurlu ıbir

canavar olarak değil

de, insan olarak yaşaması igerektiğini anlamıyorlar diye. ben niçin tükenmeğe

malhıkûm olayım? Ah,

topunu gebertmök dstetfdim şunların!" Resmi dosyaya koydu ve bir yenisini çıkardı.

"İşte, tarihin

anahatlarına dair

İL HALK KüTÜF; ^_Sİ

51

iki resim; soldaki H.G. Wells'e göre, sağdaki de bana

göre..."

Burlap baktı, gülümsedi, sonra ıka'h'kahayı bastı:

"Mükemmel!" dedi.

Soldaki resim, basit bir artış ve yükseliş gösteriyordu: Çok küçük bir maymundan

sonra, biraz daha büyükçe

bir pitekantropus geliyordu; bundan sonra da, gene biraz daha büyük bir Neandertal

insan. Pa-leolitik

insan, Neolitik insan, Bronz Çağından bir Mısırlı, bir Babitonyalı, Demir Çağından bir

Romalı,

birbirinin peşisıra gidiyor; şekiller yavaş yavaş büyü-yordu. Galileo ve Newton ortada

göründüğü sıralarda

insaniyet, hatırı sayılır şekilde boy atmıştı. Watt. Stephenson, Faraday, Darwin,

Bessemer, Edison,

Rockefeller, Wanamaker ile bu büyüme hiç aksamadan artıyor; ve tçağımızda bizzat

Mr. H.G. Wells

ile İS ir Alfred Momd'un şekilleriyle kemale eriyordu. Gelecek de ihmal edilmemişti.

Kehanetlerin ışıklı

sisleri arasından,. Wells ile Mond'un her defasında gittikçe daha 'büyüyen şekilleri, bir zafer helezonu

şekBnde kıvrılarak kâğıttan sıyrılıyor, ütopik bir ebediyete uçuyordu. Sağdaki resim ise pek o kadar iyimser

sayılamazdı; yükselmeler ve alçalmalar vardı bura'da. Küçük maymun kısa zamanda,

bir hayli büyükçe

bir Bronz Çağı insanı oluveriyordu; ondan sonra çok büyük bir Yunanlı ve hemen

hemen aynı boyda bir

Etrüsk geliyordu. Sıra Romalılara gelince, şekiller gene küçült-y.ordu. Mısır'daki Tep

şehrinin keşişlerinin,

küçüklük bakımından, o küçücük iptidaî maymunlardan oek farkı yoktu. Bunların

peşinden, birtakım

boylu boslu Floransa'lüar, İngilizler ve Fransızlar görünüyordu.

HAİ-K

KÜTÜPHANESİ

52

Sonra sıra Calvin ile Knox, Baxter ile Wesley isimlerini taşıyan iğrenç canavarlara

geliyordu. Bundan sonraki

çağlan temsil eden adamların boyları gitgidt? küçülüyordu. Victoria çağı insanları

biçimsiz ve cüce gibi

olmaya başlamıştı. Onlardan sonra gelen yirminci yüzyıl insanları ise, ana rahminde

vakitsiz düşmüş birer

cenindi. Geleceğin sisleri arasından, gittikçe küçülen bir sürü bücür canavarlar ve

ceninler seziliyordu.

Bunların kafaları, eciş bücüş bedenlerine göre fazla büyüktü; onlarda birer maymun

kuyruğu ve en ünlü

çağdaşlarımızın yüzleri vardı. Ancak son derece medenî mahlûklarda görülen sistemli

ve metodlu bir

gayretle, birbirlerini ısırıyorlar, tırnaklıyorlar; barsak-larını deşiyorlardı birbirlerinin.

Burlap, Bampion ile beraber dosyadaki bütün resimlere baktıktan sonra, "'bunlardan

bir ikisini Edebiyat

Dünyası için isterim," dedi. "Biz umumiyetle resim basmayız. Gayemiz sanat için sanat yapma ir değil, bazı

fikirleri açıkça yaymaktır. Ama bunlar sadece resim olmakla kalmıyor, mânası olan

birer hikâye 'gibi aynı

zamanda. Şunu da söyleyeyim ki," diye devam etti, "sizdeki bu kabiliyete - söylemek isto-diğinizi derhal ve

kısaca söyleyebilmek kabiliyetine -gıpta ediyorum. Benim aynı şeyleri bir makalede

daha da cansız bir

şekilde söyleyebilmem için, yüzlerce, binlerce kelime yazmam gerekirdi."

Rampion, evet der gibi başım salladı: "İşte bu yüzden şu sıralarda yazı yazmaktan

vazgeçmiş gibiyim. Şimdi

söylemek istediklerim için, yazmak pek işe yaramıyor. Kelimelerden kurtulmak da o

kadar hoş bir şey ki! Lâf,

lâf, lâf i insanın, dünyayla ilgisin»

gj

Kesiyor bu lâflar. Çoğu zaman bir şeyle temas halinde değil; sadece o şeyi temsil eden

kahrolası

kelimelerle temas halindeyiz. Hattâ bazan kelimelerle bile temasımız kesiliyor; sadece

bir şairin, bir şey

hakkında yaptığı o kahrolası saçma sapan mecazlarla temasımız kalıyor. Meselâ,

"dallardan sarkan tatlı

kokular! veya "her dökülüşü karanlığın kuzgunî kanadla-rını okşuyor, ta İki Ikaranlı'k gülümsüyordu!" veya

"o zaman avare buselerim, zambaklar vadisini, saadet kameriyesini ziyaret edecek!"

Rampion,

muzip muzip gülümseyerek Burlap'a baktı: "Saadet kameriyesi bile mecazî ve mücerret bir mefhum haline

giriyor. Saadet kameriyesi! Daha neler! Ah bu lâflar yok mu! Onlardan kurtulduğuma

şükrediyorum. Sanki

bir hapisten çıkmış gibiyim. Tabiî pek süslü, pek fantazi; freskler, duvar halıları ve daha neler nelerle dolu

bir hapishane. Ama ne de olsa, insan gerçek olan şeylerden, yani dışardaki kırlardan

daha içok

hoşlanıyor. Benoe resim yapmak, insanı bu gerçekle sahiden temas haline getirebiliyor.

Söylamdk

istediklerimi söyleyebiliyorum."

Burlap, "eh, benim yapabileceğim tek şey de, söyleyeceklerinize kulak veren dinleyiciler sağlamaktır," dedi.

Rampion güldü: "Vah zavallılar!" "Ama onların sahiden sizi dinlemeleri lâzım. İnsanın sorumlulukları var

hayatta. İşte bu yüzden resimlerinizden bir kaçını Edebiyat Dünyası'ndca yayınlamak

istiyorum. Bunu

gerçekten vazife biliyorum." Rampion gene güldü: "Bir emperatif kategorik meselesiyse bu, çaresi yok,

elbette basacaksınız. İs-

tediğinizi alın. Bastığınız resimler okuyucularınızı ne ikadar şaşırtır ve kızdırırsa, ben de o kadar memnun

olurum."

Burlap başını salladı: "İşin başında fazla ileri gitmemeliyiz," dedi.

Hayata inanıyordu ama, dergisinin sürümünü tehlikeye düşürecek kadar değildi bu

inanış.

Rampion alay edereik tekrarladı: "Fazla ileri gitmeyiniz! Fazla ileri gitmeyiniz! Siz gazeteciler hep birbirinize

benzersiniz: Sarsıntı olmasın. Her Şeyden önce emniyet. İnsana acı vermeyen bir

edebiyat. Çoğunluğun

kabul ettiği saçma görüşler kökünden sökületeği veya yeni fikirler çekiçle vurula vurula mıhlanacağı zaman,

okuyucuyu önceden adamakıllı uyuşturmak şart. Okuyucular 'devamlı olarak yarı

uykulu kalacak. Hayır

gelmez sizlerden, topunuzdan hayır gelmez."

Burlap töVbekâr bir tavırla tekrarladı: "Hayır gelmez, biliyorum. Ama ne yazık ki,

insan, dünya ile, bedenim

zaafları ile, şeytan ile, biraz olsun uzlaşmak zorunda."

Rampion, "sizin bunu yapmanıza aldırdığım yok," diye cevap verdi. "Beni içerleten şey, sadece bunlarla

değil, cennetle, saygıdeğer olmaik isteğiyle, Tanrıyla iğrenç şekilde uzlaşmanız. Ama ibu şartlar altında

böyle davranmamak elinizde değil her halde, İstediğinizi alın."

Burlap seçmeğe başladı. Nihayet tartışma ve rezalet çıkmasına en az meydan verecek üç

resmi göstererek,

bunlan alsam olur mu?" dedi.

g^

Rampion resimlere bir göz attı, homurdandı: Bir hafta daha bekleseydin'.z, Ary

Soheffer'in o resminin

kopyasını hazırlardım size."

Burlap'ın yüzünde, para lâfı etmeğe başlayınca daima görülen ve sözde ruhundan gelen

o saf ifade

belirdi.

"Korkarım ki," Idedi, "korkarım (ki, bunlar için

fazla para veremeyeceğim size."

Rampion omuz silkti: "Eh, ne yapalım, alışığım

buna."

Burlap, Rampion'un böyle demesine sevindi. "Zaten doğru," diye düşünüyordu.

Rampion fazla para almaya

alışık değildi. Sürdüğü hayat için de fazla para lâzım değildi ona. Arabası yok,

hizmetçileri,

uşakları yok.

Burlap, işi gayrışahsî sözlere boğarak, "keşke daha çdk para verilebilse," dedi. "Ama dergi..." Başını salladı.

"Para bakımından kârlı olmadığını bildiğimiz halde, okuyuculara en yüksek şeyleri

sevdirmeğe kalkışıyoruz.

Bir yolunu bulup, resim basma dört gine verilebilir."

Rampion güldü: "Bu para pelk muazzam sayılamaz ama, buyrun alın resimleri.

İsterseniz bedava

alın."

Burlap itiraz etti: "Hayır, hayır. Öyle şey yapamam. Edebiyat Dünyası sadakayla

geçinmez. Yayınladığı

yazıların parasını öder. Ne yazık ki, fazla veremez, ama gene de bir şeyler verir, az 'çok bir şeyler verir."

Başını yavaş yavaş sallıyarak devam etti: "Ödemeği vazife bilirim, kendi cebimden

vermek zorunda kalsam

bile. Bu bir prensip meselesidir. Tania-

miyle bir prensip meselesi," diye İsrar etti. Burlap, heyecanla ve doğru bulduğu bir gururla, o dürüst, o

fedakâr adam; dergisine yazı verenlere kendi cebinden para ödeyen Denis Burlap'ı

seyrediyordu.

Konuştukça böyle bir Denis Burlap'ın varlığına nerdeyse sahiden inanacaktı. Hiç

'durmadan konuşuyordu,

ve söylediği her kelimeyle, fakirliği ö kadar güzel olan, fakir ama namuslu olan O

Burlap'ın şekli,

muhayyilesinde daha açıkça beliriyordu; aynı zamanda Edebiyat Dünyasi gittikçe iflâsa

daha çok

yaklaşıyor, öğleyin yediği yemeğin hesabı durmadan kabarıyor; 'buna karşılık,

Burlap'ın geliri aynı

hızla azalıyordu. Rampion, Burlap'ı merakla süzdü. Aeaiba bu defa kendi kendini niçin

böyle zorla

öfkelendiriyor diye düşündü. Sonra birden bire, akla yakın bir sebep buldu 'buna.

Burlap sıefes alabilmek

için bir an susunca, Rampion, karşısındakinin derdini anlayan (bir insan tavriyle başını

«alladı-

"Size bir sermayedar lâzım," dedi. "Eğer benim köşede bucakta birkaç yüz veya birkaç bin sterling'-îm

olsaydı, Edebiyat Dünyası'na yatırırdım bu parayı. Ama ne yazık ki, yok." Zaferini ilân eden bir adamın

«dâsiyle, "meteliğim yok" diye sözü kapattı, ve Burlap'ın derdini paylaşıyormuş gibi bir ifade almış olan yüzü,

birden değişiverdi; karşısındakiyle alay edercesine gülümsedi.

O akşam Burlap, Fransisken papazlarının fak.rli-ği konusunu ele aldı. "Umforia

tepelerinde yalınayak

yürüyor. Fakirlik denilen hanım." Yazmakta olduğu

SES SESE KARSI

57

kitabın o bölümü işte böyle başlıyordu. Coştuğu an-larda Burlap'm nesri, kafiyesiz

mısralar şeklini almak

istidadını gösterirdi. "...Beyaz tozlu yollara de-ğiyordu ayakları; küçük şehirlerin surlarından bakınca,

aşağıdaki ovada, iyice 'gerilmiş beyaz kordelâlara benzeyen o yollara değiyordu

ayalkları..."

Bundan sonra bir sürü lâf ediyordu: îri budaklı zeytin ağaçları, bağlar, set set alçalan tarlalar, "boynuzları

kıvrılan büyük beyaz öküzler," taşlı patikalarda sabırla yük taşıyan küçük eşekler, mavi dağlar, uzaklarda

tepeler üstüne kurulmuş ve her biri resimli kitaplardaki cenneti andıran kasabalar,

Clitumnus'un klâsik

edebiyata geçen suları, Trasimene'nin bundan da da'ha klâsik olan sularından dem

vuruyordu. Burlap şöyle

devam ediyordu: "Fakirlik, o toprafkta ve o çağda, gerçekleşebilen, tatbik edilebilen bir idealdi. Toprakta

çalışarak geçinen insanlara, bu toprak her şeyi veriyordu; vazifede ihtisas pek azdı; her (köylü, esas

itibariyle kendi imalâtçısı olduğu gibi, kendi kasabı, kendi fırıncısı, kendi zerzavatçısı ve ken.ii

şarapçısıydı. Bu çeşit bir cemiyette, paranın nispeten ehemmiyeti yoktu henüz. Çoğu

insanlar, hemen

hemen parasız yaşardı. İstediklerini - hem kendi elleriyle yaptıkları ev eşyalarını, hem de toprağın verdiği

hayırlı meyvaları - doğrudan doğruya elde edebilirlerdi: Böylece, Öteberi almak için

kullanılan kıymetli

madenlere ihtiyaçları yoktu. San Francesco'mun fakirlik ideali, o sıralarda tatbik

edilebilirdi; çünkü örnek

¦olarak gösterdiği hayat tarzı ile fakir Içağdaşlarımn sürdüğü hayat arasında o kadar

büyük (bir ifark yoktu.

San Francesco, toplumun hali vakti yerinde, va-

S8

zifelerinde ihtisas sahibi olan üyelerini - yani esas olarak paraya önem vererek

yaşıyanları -

kendilerinden daha fakir olanlar gibi yaşamaya, yani parayı düşünmeden yaşamaya

davet ediyordu.

Halbuki durum bugün ne 'kadar başka!" Bu cümleden sonra Bur-lap, ıgene kafiyesiz

mısralar yazmaya

başladı; ama bu sefer onu heyecana sürükleyen şairane bir muhabbet değil, öfkeyle:

"Hepimiz, gerçek

şeylere değil de paraya değer vererek yaşıyan uzmanlarız şimdi. Yaratılan ve gelişen (gerçek bir dünyada değil, bizden çok uzak olan mücerret mefhumlar arasında yaşıyoruz." Burlap biraz da "vaktiyle insanın keleşiyken, artık insanın efendileri olan büyük makinalardan" ayarlamadan, sanayi ve ticaret hayatından, ve bunların insan ruhunu nasıl yıprattığından dem vurdu, (Bu son konu için, Rampion'un tekrar tekrar söylediği bazı sözleri aşmvermiştî.) Ve nihayet şu sonuca vardı: Bütün bu kötülüğün temeli paradır; bütün bu kötülüğün temeli, insanları artık gerçek şeylere değil de, paraya önem vererek yaşamaya mecbur eden o uğursuz zarurettir. "San Francesco'nun Meali, bugünün insanlarına hayalî bir şey, tam bir çılgınlık gibi görünüyor. Günümüzün şartları, Fakirlik denilen hanımı düşürdü; beline önlük yerine bir çuval saran, delik pabuçlu gündelikçi bir hizmetçi durumuna düşürdü... Aklı başında bir kimse, onun peşinden gitmeği artık düşünemez bile. Bu kadar iğrenç bir Dulci-nea'yı hayalinde büyütmek için, insan Don Kişot'dan bile deli olmalı. Bizini toplumumuzda, Fransisken pa-papazlarmın ideali gerçekleşemez. Fakirlik, nefret edilecek bir şey oldu Ibizim gözümüzde. Fakat bu, San

Francesco'yu çılgınca hayaller kuran bir hayalperest sayıp bir kenara atıvermemiz için

bir sebep değildir.

Hayır, tam tersine, çılgınlık omda değil, bizdedir. Tımarhaneye bakan b'.v hekimdir o.

Aklını kaçıranlara

göre, aralarında deli olan tek kişi doktordur. Ama bizim de aklımız .başımıza geldiği

zaman, öteden beri,

aramızda tek sıhhatli adamın doktor olduğunu anh-yacağız. Şimdiki durumda

Fransisken ideali

gerçekleşemez. Bundan alacağımız ders şudur: Her şey değişmeli, kökünden değişmeli.

Gayemiz yeni bir

toplum yaratmak olmalı; öyle bir toplum ki, orada Fakirlik denilen banım, pasaklı bir

orta hizmetçisi değil;

ışık, zerafet ve güzellikle dolu nefis bir mahlûk olsun. Ah, Fakirlik, Fakirlik - Fakirlik denilen güzel

hanım!..."

Beatrice, akşam yemeğin'.n hazır olduğunu haber vermek için içeri girdi.

Burlap'a sırf düşkün olduğu için sert sert konuşarak, "iki yumurta," diye emretti. "İki yumurta yiyeceksiniz,

İsrar ediyorum. Bilhassa sizin için yapıldı bunlar."

Burlap, "İncil'de evine dönen Müsrif Oğul'a yapılan muameleyi yapıyorsunuz bana,"

dedi. "Daha doğrusu,

Müsrif Oğul'a ikram edilen o besili dana gibi besliyorsunuz beni."

Başım ağır ağır salladı, Sodama - vâri gülümsedi, ve ikinci yumurtayı da tabağına aldı.

Beatrice, "bir miktar ıgramofon hisselerim var," dedi. "Bu hususta size danışmak istiyordum. Birden ibre öyle

yükseldi ki, bu hisseler!"

Burlap, "gramofon, ha!" dedi; ve gramofon hisseleri hususunda tavsiyelerde bulundu.

ONYEDINCÎ BÖLÜM

Günlerden beri yağmur yağıyordu. Spandrel!. ;mantarı andıran bitkilerin tâ ruhunu

sardığını, ruhunun Ibile

küf tuttuğunu sandı. Yatakta yatıyor, ka.s-vetli odasında oturuyor, bir meyhanenin

tezgâhına yaslanıyordu;

ve içinde, yapış yapış çamurlu bitkilerim geliştiğini duyuyor, bunların nasıl geliştiğini muhayyilesinin

gözleriyle görüyordu.

Annesi kaç kere yalvarmıştı: "Ah toir işin olabilse! Neyle olursa olsun bir şeyle meşgul olabüsen!"

Bütün ahbapları da aynı şeyi söylemişlerdi; senelerdir söyleyip duruyorlardı bunu.

Ama Spandrell, bir iş yapmamaya ahdetmişti. ¦Çalışmak, çalışmaya inanmak ve çalışma

fikrini etrafına

yaymak, çalışmanın kutsiyeti, Jabomre est ömre'. Bütün bunlar abuk sabuk, saçma

sapan şeylerdi!

Bir gün Philip Quarles, mâkul tarzda konuşarak onu yola getirmeğe çalışırken,

Spandrell patlayıver-mişti.

İstihfafla, "çalışmak, ha!" demişti, "içki ne kadar hürmete lâyik bir nesneyse, çalışmak da o kadar hürmete

lâyiktir. İkisi de tamamen aynı işe yarıyor: İnsanı oyalıyor, kendini unutturuyor insana.

Çalışmak da

uyuşturucu bir nesne, işte o kadar. İnsarı-

1 Metinde lâtince: "Çalışmak, dua etmektir."

ların, uyuşturucu bir nesne almadan ayık yaşamayı imkânsız bulmaları alçaltıcı bir şey. Dünyayı ve kendi kendilerini olduğu ıgibi görebilmek cesaretinden mahrum olmaları alçaltıcı bir şey. Çalışa çalışa ille' sarhoş olacaklar. Aptallfk bu! Çalışmaya inanmak, çalışma fikrini etrafına yaymak; aptallığa, korkaklığa inanmaktan başka bir şey değil. Çalışmak dua etmek gibi bir şey olabilir; ama çalışmak, aynı zamandır deve kuşları ıgıbi başını kuma gömmek demektir;: kendi söylediğini kendi duymamak dçin veya gözleri, önünde 'duran kendi elini görmemek için tozu dumana katmak demektir. İnsanın, kendi kendisinden kaçıp saklanması demektir. Samuel Smiles'ların,-' büyük iş adamlarının, çalışmaya bu derece hayran olmalarına hiç şaşmamalı. Çalışma sayesinde var olduklarına inanarak rahat ediyorlar, hattâ önemli sanıyor--lar kendilerini. Çalışmalarına 'bir son verseler, yeryüzünde mevcut (bile olmadıklarını anlıyacaklar çoğu. Havadaki boşluklardan 'farkı yolk onların, işte o kadar. Belki de bir hayli pis kokan boşluklar. Bana kalırsa çoğu Smiles'ların ruhu oldukça pis kokar. Çalışmayı bırakmak cesaretini göstermemelerine hiç şaşmamalı. Çalışmayı bıraksalar, gerçekte ne olduklarını

anlayıverirler; daha

doğrusu hiçbir şey oknadıklarr danik eder kafalarına. Böyle bir tehlikeyi göze almaya

cesareti yoktur onların."

2 Samuel Smiles (1812-1904) Siyasî ve içtimaf İslâhata ve hayatta başarı elde etmek için gerekew

meziyetlere dair eserler; ve sanayi sahasında meşhur" olan bazı adamların

biyografilerini yazan bir muharrir.

- (Çeviren.)

:

£2

Philip Quarles sordu: "Peki, ya siz, cesaretinim sayesinde neler keşfedebildiniz kendi hakkınızda?"

Spandrell, biraz rol keserek sırıttı: "Kendi hakkımda keşfedebildiğim şeylere göğüs gerebilmem için, bir hayli

cesaret gerekti," dedi. "Eğer [bu tadar cesur bir insan olmasaydım, çoktan ya

çalışmaya, ya da morfine

dökerdim işi."

Spandrell, kendi benliğine biraz da dramatik bir fidâ veriyor; davranışım aslında

olduğundan biraz daha

mantıkî ve romantik gösteriyordu. Hiçbir iş yapmaması; aksiliğinden ve hetfkesinkinin

tam aksi olan

ahlâk kaidelerinden geldiği gibi, onda huy halini alan tembellikten de ileri geliyordu.

Gerçekte haylazlığı,

haylaz olmak prensipinden önce 'belirmişti, ve bu prensipin temeliydi. Spandrell, önüne

geçemediği

tembelliğine bir sebep bulmak, bu tembelliği haklı göstermek zorunda kalmasaydı; çalışmanın zararlı
bir afyon olduğunun hiçbir zaman farkına varmryaeaktı. Gelgelelim, hayatta hiiçbir iş yapmamak için
biraz cesaret gerektiği de doğruydu; çünkü Spandrell, müzmin bir can sıkıntısının bütün yıkıntılarına
rağmen tembel tembel oturuyordu; ve bazan bu iç sıkıntısı, şu anlarda olduğu giibi, hemen hemen
dayanılmıyacak kadar şiddetli bir şekil alabiliyordu. Fakat tembellik öyle derin kökler salmıştı ki, bunu
önlemek için gereken cesaret, bu tembelliğin doğurduğu korkunç iç sıkıntısı buhranlarına dayanabilmek için
gerelken cesaretten çok daha büyüktü. SpandreH'in gururu, anadan doğma tembelliğini desteklemişti. Bu,
kabiliyetli, ama yeter derecede kabiliyetli olmıyan (bir adamın gururuydu. Bu gurur, büyük basanlara
hayran olan, ama

orjinal bir eser verecek yaradılıştan mahram olduğunu anlayan ve eser vermek için bile boşuna uğraşarak
iküçük düşmek istemeyen; veya başarıyla âahi olsa, daha kolay işleri ele almaya tenezzül etmeyen bir
adamın gururuydu.

Spandrell, Philip'e "sizin çalışmaktan bahsetmeniz (güzel ama," demişti, "siz bir şeyler

yapabiliyorsunuz, ben

ise yapamıyorum. Ne halt etmemi istiyorsunuz benim? Banka memuru mu olayım?

Seyyar ticaret acenteliği

mı yapayım?"

Philip, "başka meslekler de var," demişti. "Mademki biraz paranız var; çeşitli ilim dallariyle meşgul

olabilirsiniz, taıbiat ilimleriyle uğraşabilirsiniz..."

"Ha, anlaşıldı, karınca kolleksiyonu yapmamı istiyorsunuz benim, öyle mi? Yahut

Angevin'lerin nasıl sabun

kullandıklarına dair tezler yazanlardan biri olmamı. Hayatta bu çeşitten merakları olan

sevimli ihtiyar bir Toby

Amca.1 Ama haberiniz olsun, ben bir Toby Amca olmak niyetinde değilim. Gerçekte bir

işe yaramıyorsam,

açıkça işe yaramıyan bir adam olmayı tercih ederim. Kılık değiştirip, bilgin geçinmek

istemiyorum. Muayyen

bir merakın mümessili olmak istemiyorum. Tabiat Ibeni nasıl yarattıysa o şekilde

kalmak istiyorum - yani işe

yaramıyan bir insan kalmak istiyorum."

Annesinin ikinci evlenmesinden sonra, Spandrell inadına, her şeyi en kötü tarafından

almış, en kötü yolu

seçmiş, benliğinin en kötü yönlerini (bile bile

1 Sterne'ün Tiistam Shandy adlı meşhur eserinin başlıca kahramanlarından biri. -

(Çeviren.)

destefklemişti. O sonu gelmeyen boş vaktini doldurmak için sefahat âlemine dalmıştı.

Böylece annesinden,

vaktiyle aptalcasına öylesine mesut ve iyi olduğu için kendi kendinden intikam alıyordu.

Annesine, kendine,

Tanrıya nispet veriyordu. Gidebileceği bir cehennem olduğunu umuyor; ve bu

cehennemin varlığına inanamadığı

için üzülüyordu. Ama cehennem ölsün veya olmasın, sefahat hayatının ilik taşladığı

günler, kötü bir

şey, yanlış bir şey yaptığını bilmek onu memnun etmiş, hattâ heyecanlandırmıştı. Fakat

sefahat dediğimiz,

aslında ve tam mânasiyle öyle sıkıntılı, oyla ümitsizce tatsız bir şeydir ki; ancalk zekâları herke-sinkinden t>ir

hayli kıt, ve cinsî istekleri herkesinkin-den bir hayli bol olan tektük insanlar, hiç

'bıkmadan ahlâksızlık

yapmaktan zevk almaya, veya ahlâksızlığın kötü olduğuna fiilen inanmaya devam

edebilir. Sefahati huy

edinenlerin çoğu, sefahatten hoşlandıkları için değil, ondan mahrum oldukları zaman

rahatları kaçtığı için bu

hayatı sürerler. Alışkanlık yüzün den, şehvete bağlı zevkler, sıkıntılı ve gündelik

ihtiyaçlar halini alır. Kadına,

içkiye, afyon yutmaya, veya cinsî zevk duymak için kamçıyla 'dayak yemeğe veya dayak

atmaya alışık olan

aidam; bunlarsın yaşamayı, susuz ekmeksiz yaşamak kadar :güç bulur. Halbuki aslında

bu ahlâksızlıkları

yapmak, kuru bir ekmek parçası yemek veya mutfak musluğundan bir bardak su içmek

kadar heyecan

vermeyen bir şey olabilir. Alışkanlık, insanın ahlâk ölçülerini ^ yıktığı gibi,

ahlâksızlıktan fiilen zevk almak

gücünü de yıkar. Din değiştiren veya dinlerinden şüphe eden ya-hudiler ve garplılaşan

Hintliler, aradan

birkaç yıl

SES SESE KARSI

65

geçtikten sonra, domuz veya sığır etini öyle bir soğukkanlılıkla yerler iki; onların hu

hali, dindar

kardeşlerine hayvanca bir kayıtsızlık hissini verir. Sefil? bir hayat sürmeğe alışmış

adamlar için de

durum aynıdır. Aslında çok kötü olduğunu bildikleri için başlangıçta onlara heyecan

Veren hareketler,

birkaç kere tekrarlandıktan sonra, ahlâk bakımından ne iyi ne de ıkötü sayılabilecek

todr hal alır. Çoğu

ahlâksızlıkların peşinden, vücutta sıkıntılı tepkiler başladığı için, bunlar olsa olsa biraz iğrençtir. Ama

bunlarırı; hiçbir özelliği kalmadığı için ahlâk bakımından da bir kötülükleri ıkalmaz.

Her gün tekrarlanan

birtakım hareketlerin, ahlâk bakımından kötü görünmesi zor bir iştir.

Zamanla Spandrell, bu alışkanlık yüzünden ahlâksızlıktan zevk almadığı gibi, kötü bir

şey yaptığını da

hissetmez olmuştu; (halbuki duyduğu zevkin bir kısmı, kötü bir şeyler yaptığına

inanmasından geliyordu)

; böylece bir çeşit ümitsizliğe kapılıp, kendini ah-lâsızlığm inceliklerine vermişti. Fakat ahlâksızlığın ;ncelikleri,

duygu (bakımından ıda dnceiilkler yaratmaz. Gerçekte bunun tam 'aksi olur: Bir

ahlâksızlık ne kadar

mübalâğalı ve aşırı, ne kadar ıaz görülür ve tabiata aykırı olursa; bu ahlâksızlığın

gerçekleşmesi de aynı

derecede can sıkıcı olur ve insana zerre 'kadar heyecan vermez. İnsan, hayal gücünü

zorlıyarak,

normal cinsî teıma'nın en olmıyacak rvariyasyonlarım uydurabi-lir; ama bu çeşitli

ahlâksızlıkların his

bakımından sonu hep birdir - insanın canı sıkılır, küçük düştüğünü, rezil olduğunu

anlar. Gerçi birçok

'kimseler (ve bunlar umumiyetle kafa bakımından en medenî, en

66

zarif, en muğlâk insanlardır) aşağılık şeylere susamıştır; ve çeşitli kepazelikler ederek, kendi kendilerine

eziyetten zevk alıp fuhşa düşerek, yabancılarla gelişi güzel ve âdeta hayvanca çiftleşerek, kendilerinden

aşağı ıbir tabakadan gelen kaıba saba, cahil insanlarla cinsî münasebete girişerek, kendi kendilerini rezil

etmeğe can atarlar. Dimağın ve estetik duyguların ifrata varan incelikleri, bazan insana bir hayli pahalıya

malolaibilir; insan bunları, <garip bir soysuzlaşmaya düşerek elde edebilir. Sanata ve zulme meraklı, yüzde

yüz medenî bir Çinlinin çektiği hastalığın başka bir şeklini; muhafız alayı erlerine,

apaşlara, insanı küçük

düşüren düşüp kalkmalara ve zorbalığa zaafı olan, devrimizin tam mânasiyle medenî

estetik meraklılarında

görürüz. Bir gün Rampion, Span-drell'in önünde, bu durumu şöyle hülâsa etmişti:

"Kafası göklerde, belden

aşağısı alçaklarda. Biri ne kadar yükselirse, öteki o kadar alçalıyor." Halbuki Spandrell küçük düşmekten

hoşlanmıyordu. Ona göre, ahlâksızlığın mümkün olan Ibütün incelikleri, duygu

bakımından hep aynı can

sıkıcı ve yeknesak sonucu veriyordu. Spandrell'in içinde bu duyguları beğenen veya bu

duygular yüzünden

vicdan azabı çeken ve mânası olan herhangi bir heyecan bulunmadığı için; sırf vücudun

heyecanından ve

zevkinden doğan bu duyguların tadı tuzu da kalmıyordu. Artık Spandrell'e fiilen

heyecan veren tek

ahlâksızlık, genç kızları bastan çıkarmaktı. Rampion'un sezdiği gibi, Spandrell bu işi

yaparken, cinsî

münasebetlere karşı duyduğu o garip, o hınç dolu nefretten ilham alıyordu. Bu nefret,

amıasinin ikinci

evlenmesinden duyduğu sarsm-

tının sonucuydu; orta sınıfın yüksek tabakasına uygun bir şekilde yetiştirilerek, incelik göstermeği ve

hislerini efendice baskı altında tutmasını öğrendikten sonra, bu sarsıntıya, çocukluktan delikanlı

çağına

geçişin huzursuz Ibir anında uğramıştı. Böylece fazlasiy-le sevdiği, bu yüzden de nefret ettiği kadınların

suçsuz kızkardeşlerind şehvetin bazlarına mâruz bırakmakla, onları küçük

düşürdüğünü sanıyor ve

bundan ayrıca sevinç duyuyordu; çünkü Spandrell iğin kadınlar, nefret. ettiği o cinsiyet içgüdüsünün canlı

birer sembolüydüler. Orta Çağlara vergi bir kin duyan Spandrell, din uğruna zevk ve

eğlenceyi inkâr

edenlerden ve 'softalardan farklı olarak, öcünü, kadınların o nefret ettiği vücutlarını

cezalandırarak

almıyordu; öcünü, kötü saydığı bir iptilâyı bu vücutlara öğreterek; tou vücutları baştan çıikarıp okşaya

okşaya, şuurlu ruhlarına karşı gittikçe artan ve gittikçe coşan bir isyana sevfkederek

alıyordu. Bu öç

almanın son kısmında da, kurban diye seçtiği mahlûkun kafasına, kendi öğrettiği

şiddetli nazların

temelden ahlâksız ve aşağılık duygular olduğu fikrini yavaş yavaş ve sinsice

yerleştiriyordu. Şimdiye kadar

bütün programını ancak bir tek saf kızcağızda zavallı küçük Harriet'de denemişti.

Harriet'den

öncekilerle ibu kadar ileri gitmemişti; Harriet'den sonra da kimse yoktu. Rampion'lara

anlarttığı şekilde

baştan çıkardığı Harriet, Spandrell'e tapınmış; Spandrell'in de kendisine tapındığını

sanmıştı. Harriet

haklı da 'sayılabilirdi; çünkü Spandrell, genç kıza bile ıbile kıydığı halde, ona karşı

gerçekten sevgi

duyuyordu. Sadece Harriet'-in değil, kendi hislerinin de (böyle rezil edilmesi, bü-

69

68

tün 'bu işlere daha da ahlâksızca ıbir çeşni veriyordu. Spandrel! sabırla, en ince ive en fevkalâde anlayışı

gösteren bir âşığın hassasiyeti, nezaketi ve kavrayı-şiyle, bu 'bakirenin korkularını

yatıştırdı, Harriet's»

gençliğinden gelen soğukluğunu eritti, Ikızm aldığı terbiyeden doğan engelleri yıktı.

Ama bunları yaptıktan

sonra, kızcağızın toyluğundan faydalanarak, onu, şehvetin en olmıyaoalk taşkınlıklarına

mâruz bıraktı.

Harriet'in bunları alelade sevigi alâmetleri olarak kabul ettiğini .görmekle, Spandrell

ondan hıncını almış

oluyordu; kadınlara ve cinsî zevklere düşkünmüş gibi hareket ettiği halde, gerçekte

bunlardan nefret ettiği

için, Harriet - sırf (kaldın olduğu için - ondan da 'hıncını alıyordu. Ama Spandrell'e Ibu İkadan da yetmedi.

Vicdanı rahatsız olduğu için çekiniyormuş gibi davranmaya, bedbaht görünerek

Harriet'in coşkun

arzularından 'kaçmaya başladı; kaçmadığı zaman ise, sanki, kendisine hakaret

ediliyormuş, ırzına tecavüz

ediliyormuş ıgibi, (bu arzuları (paylaşmadan kabul ediyordu. Harriet birden endişeye

düştü, bedbaht oldu;

bütün hassas insanlar gibi, arzusunun karşılığım görmeyince, utandı. Aynı zamanda kendini biraz gülünç buldu - arkadaşlariyle sahnede oynıyan, ve onlar çıktıktan sonra, sahnede tek taşına kaldığının ,birden farkına Varan bir aktör gübi, kendini gülünç buldu. Hem gülünç, hem de biraz iğrenç. Yoksa Spandrelî artık onu sevmiyor muydu? Bpandrell, Harriet'i pek çok sevdiğini söyledi. Pelki, öyleyse neden böyle davranıyordu? Neden olacak, sırf sevgisinin derinliğinden. Bunun üzerine Spandrell, ruhtan bahsetmeğe başladı. Vücut, ruhu yiyip kemiren, şuuru yokeden. gerçek senle gerçek beni mahveden vahşi bir hayvan gibiydi. Üstelik de tam o a'kşaım, sözde bir tesadüf eseri olarak, adamın biri 'Spandrell'e esrarengiz bir paket göndermişti. Spandrell, paketi açınca, içinden bir dosya dolusu müstehcen Fransız gravürü çıktı. Zavallı Harriet bu resimlere ibalkınca, şimdiye kadar saflıkla ve samimiyetle sevgi saydığı bütün o davranışların, soğukkanlılıkla ve açık açılk çizildiğini, gittikçe artan bir dehşet ve tiksintiyle gördü. Bu resimlerde öyle 'bir iğrençlik, öyle bir adilik, öylesine sonsuz bir bayağılık vardı İki; insan bunlara şöyle bir göz atmakla bütün insan soyundan nefret edebilir, bütün insan soyunu hakir görebilirdi. Spandrell birkaç gün ustaca uğraşarak, Harriet'in

duyduğu dehşeti

büsbütün arttırdı. Kızcağız kendini iyice suçlu hissettikten, kendi kendinden (iyice

tiksindikten sonra;

Spandrell, artık müstehcen olan o sevişmelerine, yeniden, hissizce ve şiddetle başladı.

Sonunda Harriet,

âşığından da, kendi kendinden de nefret ederek, Spandrell'i bıraktı. Ayrılalı üç ay

oluyordu.

Spandrel!, Harriet'i tekrar ele geçirmeğe, veya 'başka bir kurban bulup aynı şeyleri

tekrar denemeğe

kalkışmadı. Zahmetine değmezdi; hiçbir şey zahmetine değmezdi. Bu çeşit şeytanî

hareketlerin verdiğli

heyecanlardan bahsetmekle yetinerek; teklinin ve parayla satın alman sevginin kasvetli

yeknesaklığı

içinde, duygusuz ve •cansız gibi, gömülüp kaldı. Konuşmak onu îbir an için

coşturuyordu; iama

susunca, yeniden can sıkıntısına ve ümitsizliğe düşüyor; bunların içine (büsbütün

batıyordu. Zaman

zaman, sanki benliği içinden felce uğramış gübi, ruhu bile gittikçe uyuşuyormuş gibi bir 70

SES SESE KARSI

hisse 'kapılıyordu. İradesini zorlıyarak, bu felcin önüne geçmek elindeydi. Ama

Spandrel bu gayreti

gösteremiyordu, hattâ göstermek bile istemiyordu.

Philip Quarles, o pırıl pırıl, o zekî tecessüsünü Spandrell'e çevirerek sormuştu: "Ama mademlklit bu hayat

sizin canınızı sıkıyor, mademki Ibu hayattan nefret ediyorsunuz; Jböyle yaşamaktan

neden

vazgeçmiyorsunuz öyleyse î*

Philip Quarles bunu soralı hemen heımen bir yıl oluyordu. O sıralarda felç,

Sparidrell'in ruhunun tâ

derinlerine inmemişti daha. Ama o zaman ibiile, Philip. Spandrell'in durumu karşısında

hayrete düşmüştü, ve

mademki Spandrel!, karşısındakinden şahsî sözler beklemeden kendisinden bahsetmeğe

hazırdı; mademki

ilmî bir merak konusu olmaktan sıkılmıyor, ve zaaf-iarını açıklamaktan çekineceği

yerde, !bu zaaflartiyle

övünüyordu; Philip onu sorguya çekmek fırsatından faydalanmıştı.

İsrar etti: "Böyle yaşamaktan niçin vazgeçmediğinizi anlamıyorum."

Spandrell omuz silktü: "Çünkü ıbu işe bir kere girdim de ondan. Çünkü toir bakıma bu benim kaderim de

ondan. Çünkü neticede hayat «böyle de - yani nefret uyandıran, can sılkan bir şey de -

ondan. İnsanlar da

kendi hallerine bırakılınca öyle - yani nefret. uyandıran, can sıkan mahlûklar. Çünkü

bir defa lanetlenen

insanın, iki misli lanetlenmesi lâzım da ondan. Çünkü... evet, öyle çünkü ben aslında

nefret etmekten, can

silkintisi Içekmekten hoşlanıyorum da ondan."

SES SESE KARSI ^^

Bunlardan hoşlanıyordu. Yağmur durmadan yağıyor; Spandrell'in tâ kalbinin içinden

mantarlar fışkırıyor, o

da bu mantarları bile bile elkip biçiyordu. Gidip arkadaşlarını görebilirdi: ama

sıkıntılar içinde-tek taşma

ikalma'k daha çok hoşuna gidiyordu. Konser mievaiminin en civcivli zamanıydı; Covent Garden'-de opera

vardı; 'bütün tiyatrolar açıktı. Ama Spandrel! ancak bunların ilânlarını okuyordu: Queen's Hall'da Eroica

çalınıyordu; Wigmore'da Schnabel Op. 106'yr çalıyordu; Covent Garden'de Don Giovanni, Alhambra

müzikholünde Küçük Tüch, Old "Vic'de Othello, Marble-Aroh'da Charlie Chaplin vardı. Spandrell, bütün

bunların ilânlarını dikkatle okuyor ve evde oturuyordu.. Piyanonun üstünde bir yığın nota duruyordu;

kitaplığının rafları kitapla doluydu; bütün Londra Kütüphanesi emrine amadeydi .Ama Spandrell, magazinlerlerden,

haftalık resimli dergilerden, sabah ve akşam gazetelerinden (başka hiçbir şey okumuyordu.

Yağmur, pencerelerin kirli camlarının üstünden durmadan akıp gidiyor; Spandrell, Times'in koskocaman,

Ihışırdıyan sahifelerini çeviiriyordu. Bir ıbolk böceği kurdunun etrafını saran pisliği kemire kemüre kendine

yol açması gibi, Spandrell de, doğumlar, ölümler, kayıplar sütununu; hizmetkâr ive gayrimenkul mal mülk

ilânlarını, maıhkeme raporlarını, İmperatorluğa ve yabancı memleketlere dair

haberleri, Parlamento

müzakerelerini,, günün haberlerini, beş tane [baş makaleyi, okuyucu mektuplarını,

saray havadislerini,

şahıslarla ilgili ilânları, "Hava Bozukken Kitabı iMükaddes"e dair bir kilise mensutou tarafından

yazılan Iküçük denemeyi okudu ve nihayet şu satırlara geldi: "Gelecek Pazar-

»2 -

tesi günü, Gümüş ve Altından Tel Yapanlar Birliği, Duke of York'u şeref üyesi olarak

kabul edeceklerdir.

Şeref üyesi olduktan sonra, Altes Hazretleri, Birliğin reisi ve müdürleriyle öğle yemeğini yiyecektir." Pascal ile

Blake, kitap raflarında, elinin altında duruyordu; ama Spandrell şunu okudu: "Lady

Augusta Grip-pen,

Berengaria gemisiyle İngiltere'den ayrılmıştır. Kayın biraderi Güney Melanesia Genel

Valisini ve kız-kardeşi

Lady Ethelberta Todhunter'i ziyaret etme'-c üzere, Amerika'nın bir ucundan öbür

ucuna seyahat edecektir."

Spandrell güldü; ve bu gülüşü, onun içen bir kurtuluş, bir kuvvet kaynağı oldu. Ayağa

kalktı, »yağmurluğunu

giydi, sokağa çıktı. "Güney Melanesia Genel Valisi ve Lady Ethellberta Todhunter!"

Spandrell, hâlâ

gülümseyerek, köşedeki meyhaneye girdi. Daha erkendi; tezgâhın başında sadece bir tek

müşteri vardı.

Meyhaneci kız, "ama iki kişi beraber oturup da neden bedbaht olsunlar?" diyordu.

"Boşanıp mesut olmak

varken, neden beraber otursunlar?"

Yabancı, "izdivaç mukaddes bir âyindir de ondan," diye cevap verdi.

Meyhaneci kız, istihfafla söylendi: "Şuna da bakın! Mukaddes âyinmiş!"

Gözü Spandrell'e iMşince, onu başını eğerek selâmladı, gülümsedi. Spandrell,

meyhanenin devamlı

müşterilerindendıi.

Spandrell, "bir duble konyak," dedi; tezgâha yaslanarak, yabancıyı süzdü. Kilise korolarında şarkı söyleyen

küçük bir erkek çocuğun yüzü vardı bu ya: bancıda. Ama birden bire orta yaşlı

oluveren bir ço-

cuğun yüzü-tombul, bebek gibi güzel, lama yıpranmış bir yüz. Ağzı çirkin şekilde

küçüktü; bir gül

tomurcuğundan küçük (bir yarık. O gün traş olmadığı için, bu melek yavrusunun

sarkmaya başlıyan

yanakları da, çenesi de, kül rengindeydi.

Yabancı, "çünkü..." diye sözüne devam ederken, Spandrell, adamın bir ian olsun hareketsiz durmadığını

gördü; boyuna gülümsüyor, kaşlarını ya çatıyor ya havaya kaldırıyor, başını ya 'bîr

yana ya öteki yana

eğiyor, mahcubiyetten kendinden geçmiş gibi vücudu hiç durmadan kıvranıyordu.

"Çünkü bir erkek karısdyle

birleşmeli; ve karı koca bir tek (beden haline gelmeli." Yabancı, vücudunu her

zamankinden fazla kıvırarak

ve kıikır kıkır gülerek tekrarladı: "Bir tek beden."

O sırada Spandrell ile gözgöze geldiler; adanı kızardı; bozulduğunu belli etmemek için,

kadehini acele acele

dikip bitirdi.

Meyhaneci kız, konyak, şişesini almak için dönerken sordu: "Ya siz bu işe ne dersiniz, Mr. Spandrell?"

"Hangi işe? Bir tek olmak işine mi?" Meyhaneci kız, evet der gibi başını salladı.

"Doğrusunu isterse-ni, ben

de ' tam şu sırada, Güney Melanesia Genel Valisi ile Lady Ethelberta Todhunter'e gıpta

ediyordum; çünkü

onların 'iki ayrı beden olduklarından zerre kadar şüphe ed^emez." Spandrell, kilise korolarında şarkı

söyleyen o yıpranmış çocuğa dönerek devam etti: "Eğer siz Güney Melanesia Genel

Valisi olsaydınız,

karınız da Lady Ethelberta Todhunter ismini ta-şısaydı, bir tek beden olabileceğinizi

aklınız alır mıydı?"

Yabancı, oltaya takılmış bir solucan gibi kıvran-

di. "O zaman bir tek beden olamıyacağınız meydanda. Rezalet olurdu bir tek beden

olmanız."

Yabancı bir viski daha ısmarladı. "Şaka bir ya-na," dedi, "izdivaç denilen mukaddes âyin..."

Meyhaneci faz İsrar ediyordu: "Ama lüzuma yokken, iki insan ne diye bedbaht olsun?"

Spandrell sordu: "Peki, ne dye bedbaht olmasınlar? Yeryüzüne bedbaht olmak için

gelmedikleri ne malûm?

Şu dünyamızın başka bir gezegenin cehennemi olmadığını nereden biliyorsunuz?"

Anlaşılan meyhaneci ikiz pozitiviist felsefe 'taraftarıydı: "Aman ne saçma!" diye güldü.

Spandrell devam etti: "Ama Anglikan Kilisesine bağlı olanlara göre. izdivaç mukaddes

'bir âyin değildir."

Kilise korolarında garkı söyleyen çocuk yüzlü adam, öfkeyle .kıvrandı: "Yoksa siz ibeni Anglikan"nıt

sandınız?"

İş saatleri 'bitmişti. Meyhane, ruhen ferahlamak isteyenlerle dolmaya başladı. Bira ibol bol akıyor; ispirtolu

içkiler, kıymetli Ibir matah giilbi, küçük kadehlerle ölçülerek veriliyordu.

Meyhanedekiler, parasını ödeyip

çeşit çeşit biralar içerek, viski içerek; yabancı memleketlerde yolculuğa çıktıklarını,

mistik bir şekilde

kendilerinden geçtiklerini, şilir okuduklarım, Kleopatra ile birlikte bir hafta sonu tatili geçirdiklerini, vahşi

^hayvan avına çıktıklarını, müzik dinlediklerimi Banıyorlardı.

Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk yüzl'li adam, bir viski daha ısmarladı.

;5

"Başını sallıyarak, "öyle bir devirde yaşıyorum ki; "dedi" Barbar bir devir bu. Din ile ilgili en basit

gerçeklerden bile haberimiz yok.

Spandrel!, "Sağlıkla ilgili en basit gerçeklerden de zerre kadar haberimiz yok," dedi.

"Şu nemli elbiselere

bakın. Bir pencere bile yok." Mendilini çıkarıp, burnunu tıkadı. Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk

yüzlü adam, ürperdi, ellerini havaya kaldırdı. "Aman o ne mendil öyle!" diye bağırdı.

"Ne iğrenç şey o!"

Spandrell, iyice göstermek için mendili uzattı; "Bana kalırsa pek güzel bir mendil,"

dedi. Siyahlı ve'

pembeli gösterişli desenleri olan kırmızı ipek bir mendildi. "Şunu da söyleyeyim ki, son derece pahalı." "Ama

rengi, sevgili efendim, rengi!" "Benim hoşuma gidiyor."

"Ama senenin bu mevsiminde böyle renk olmaz ki! Paskalya ile Paskalyadan sonra

gelen yedinci pazar

günü arasında olmaz ki! İmkânsız! Kilise âyinıc:-rine uygun olan renk beyazdır." Kendi mendilini çıkardı.

Mendili kar gibi beyazdı. "Çoraplarım da öyle." Bir ayağını havaya kaldırdı.

"Ben de merak ediyordum, tenis oynamaya gidecek gibi bir haliniz var da."

Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk, "beyaz, beyaz!" dedi. "Emredilen budur.

Paskalya ile Paskalyadan

elli gün sonraki Hamsin yortusu arasında, papazların âyinlerde giydikleri esvap esas

itibariyle bi-yaz olmalı.

Üstelik bugün Bakire St. Natalia'nm günüdür. Ve din uğruna kurban gitmeyen bütün

bakirelerin rengi

beyazdır."

76

Spandrell, bana sorarsanız, o bakirelerin hepsi .din uğruna kurban gitmişlerdir," dedi;

"yani uzun zaman

'bakire kaldılarsa demek istiyorum."

Tdkmaksız yaylı (kapı akide birde açılıp kapanıyor, açılıp kapanıyordu. Dışarda ıssızlık ve rutubetli tur alaca

karanlık vardı; içerde ise, kalabalık olmanın, birbirine sokulmanın, temas edebilmenin

saadeti, vardı. 'Kilise

korolarında şarkı söyleyen çocuk, Küçük St. Kugh of Lincoln'dan, CornwalFda kalay madenlerinde çalışan

işçileri koruyan St. Piran of Perranzabuloe'-dan bahsetmeğe başladı. Bir viski ıdaha içti; ve Span-drell'e,

İngiliz azizlerinin vezinli kafiyeli hayatlarını yazmakta olduğunu bir sır olarak söyledi.

Tezgâh başında duran kötümser bir grup, "Derby at yarışları gene yağmurlu geçecek," diye bir kehanet

savurdu.

Hep beraber kehanet savurabildikleri için, midelerinde hava güzel olduğu için,

ruhlarında biralı bir güneş

parladığı için mesuttular. Meyhanedekilerin nemli elbiseleri, insanı boğareasına,

'gittikçe daha fazla

buğulanıyordu. Saadetin buğusuydu bu. Konuşanların ve gülüşenlerin gürültüsü, insanı nerdeyse sağır

edecekti. Kilise korolarında şarkı söyleyen yıpranmış çocuğun ağzından, Spandrell'in yüzüne, buram buranı

.alkol kokusuyla şiir geliyordu.

"Bir aşağı bir yukarı, Perranzabuloe'lu Piran."

Diye bir makam tutturmuştu. Dört bardak viski sayesinde kıvranmaktan, yüzünü gözünü oynatmaktan

jkurtulmuş gibiydi. Benliğini unutanıamaktan gelen

ijy

çekingenliği kaybolmuştu. Kendi benliğini daima şuurlu olarak iseyreden adam uykuya dalmıştı. Zaten birkaç

viski daha içerse, şuurlu olarak seyredilecek bir benlik de kaLmıyacaktı ortada.

"Tüy gibi hafif yürüdü." diye devam ediyordu:

"Tüy gibi hafif yürüdü kabaran denizler üstünde? Cassiterides adamlarının arasında."

Adam açıkladı: "Piran'm yarattığı başlıca mucize buydu: Land's End'den Soilly

adalarına1 kadar yürümek."

Spandrell, "bence, dünya rekorunu kırmasına ramak kalmış," dedi.

Adam, hayır der gibi başını salladı: "İrlanda'lı bir aziz, Wales'e kadar yürüdü. Ama onun îismdni hatırlıyamıyorum..."

Meyhaneci kıza seslendi: "Miss! Buraya! Bir viski daha lütfen."

Spandrell, "doğrusu," dedi, "siz dünyadan da, ahretten de adamakıllı

.faydalanıyorsunuz. Altı viski..."

Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk, itiraz etti: "Sadece beş tane. Daha beşincisi bu."

"Öyleyse beş viski. Üstelik kilise âyinlerinde kullanılan renkler. Bu da yetmiyormuş gibi Perranza-1 Land's End, Büyük Britanyanm Batıya doğru en çok uzana kısmı. Scilly adaları

oradaki adalar.

Cassiterides de, klâsik edebiyatta bu adalara verilen isim. -¦ (Çeviren.)

buloe'lu St. Piran Scilly adalarına yürüdüğüne sahı-clen inanıyor musunuz siz?"

"Yüzde yüz inanıyorum."

Meyhaneci kız, viski bardağını tezgâh üstünde iterek, "işte, bu da mukaddes

delikanlıya," dedi.

KiMse korolarında ışiarkı söyleyen çocuk, parayj verirken bağını sallıyordu. "Nereye baksan, küfür, lanet,"

dedi. "Ağızlarından çıkan her kelime, Hazreti İsa'nın Mukaddes Yüreğinde (bir yara

daha açıyor." Viskisini

içti. "Kanayan, korkunç acılar veren bir yara daha açıyor."

"Hazreti İsa'nın şu Mukaddes Yüreği sayesinde ama da hoş vakit geçiriyorsunuz siz."

Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk, fena halde öfkelendi: "Hoş vakit mi

geçiriyorum?"

"Sendeliye sendeliye, meyhane tezgâhından ayrı-l'.p, doğru kilise mihrabının önündeki parmaklığa; günah

çıkarılan yerden, doğru genel eve gidiyorsunuz. İdeal hayat bu. Bir an bile canınız

sıkılmıyor. Gıpta

ediyorum size."

"Siz alayınıza devam edin, devam edin." Din uğruna hayatını feda edip can çekişmekte olan bir insan gibi

konuuşuyordu. "Hayatımın ıbir facia olduğunu bilseydiniz, bana gıpta ettliğinizı

söylemezdiniz."

Tokmaksız yaylı kapı ikide ibirde açılıp kapanıyor, açılıp kapanıyordu. Manevî

bakımdan birer çöl olan

fabrika ve dairelerden, Tanrıya susamış olarak çıkan insanlar, buraya bir mabede (gelir

gibi geliyorlardı.

Clyde ve Iiiffey, Thames, Douro ve Trent nehirleri kıyılarında şişelere ve fıçılara

doldurulmuş

SES SESE KARŞİ ıjg

esrarengiz tanrı, ıbu insanlara kendini gösteriyordu. ¦"Soma"nın1 suyunu süzüp içen Brahmanlara göre, bu

tanrının ismi İndra îdi; haşhaş yiyen yogi'lere ıgöre. Siva idi. Meksika'nın tanrıları

"peyotl"de2 mevcuttu. Acen

sofileri, Allahı Şiraz şaraibında buluyorlardı. Sibiryalı Moğolların Samanları, benlikleri Num'un ruhuyla

dolsun diye zehirli mantarları yiyorlard.

KiMse korolarında şarkı söyleyen çocuk yüzlü adam, "bir viski daha, Miss," dedi.

Sonra, gene Spandrell'e dönerek, başına gelen felâketleri nerdeyse ağlıyarak anlattı.

Sevmişti, evlenmişti -

mukaddes bir âyinle evlenmişti - bu hususta ayrıca İsrar ediyordu. Mesut olmuştu.

Karısı da mesut olmuştu,

kendisi de.

Spandrell, kaşlarım kaldırdı: "Karınız viski kokusundan hoşlanmıyor miydi ydksa?"

Adam, dertli dertli başını salladı. "Benim de kusurlarım vardı," diye teslim etti.

"Zayıftım. Bu kahrolası içki yok

mu! Kahrolası!" Ve birden coşup, içki aleyhtarlığına kapılarak, viskisini yere döktü.

Zaferini ilân eden, bir

adamın edâsiyle, "ha şöyle!" dedi.

Spandrell, "pek asil bir hareket!" dedi. Meyhaneci kıza işaret etti: "Bir viski daha geıtirin bu beye."

KiMse korolarında şarkı söyleyen çocuk direndi; ama pek candan değildi bu direnme.

İçini çekti.

"Bu, öteden beri benim başlıca ıgünahımdır," de-

1 Soma - Hintliler tarafından kullanılan uyuşturucu bir madde.

- Peyotl - Meskalin adlı uyuşturucu maddeyi veren nebatın adı. - (Çeviren.)

di. "Ama sonradan hep pişman olurdum. Sahiden pişman olurdum."

."Bundan hiç şüphem yok. Hayâtımız pek heyecanlı geçiyor sizin."

"Eğer karım Ibana destek olsaydı, kendimi kurtarırdım belki de."

Spanidrell, "temiz bir kadının yardımı, öyle değil mi ya?" dedi.

Adam evet der gibi başını salladı: "Tamam. Ta-mamiyle doğru. Ama beni bıraktı.

Kaçtı. Kaçmadı. Daha

doğrusu, kandırıldı. Kendiliğinden yapmazdı bunu. O iğrenç herifin, o küçük sinsi

yılanın işi Ibu. O..." Kilise

korolarında şarkı söyleyen çocuk, başçavuşlara has kısa lûgatçeyi başından sonuna

kadar sıraladı, tüketti.

"Burada olsaydı onun gırtlağını bıkardım," diye devam etti. Sanki savaşlar tanrısı, beşinci viskisinin içine

girmişti. "Pis domuz yavrusu!" Tezgâhı yumrukladı. "Tate Galerisindeki o resimleri yapan adamı, Bilâdke'i

bilirsiniz? İşte, o herifin oğlu. Walter Bidlake."

Spandrell kaşlarını (kaldırdı ama, hiçbir şey söylemedi. Kilise korolarında şarkı

söyleyen çocuk yüzlü adam

konuşmaya devam etti.

Walter, Sbisa Lokantasında, Lucy Tantamount ile akşam yemeği yiyordu.

Lucy, "sen de Paris'e gelsene." dedi.

Walter başını salladı: "Çalışmam lâzım."

"İki aydan fazla aynı yerde' oturmak, sahiden imkânsız bir şey 'benim içiin. Aynı yerde kalınca, her şey o

kadar basmakalıp, o kadar cansız oluyor ki! öyle bir canım sıkılıyor ki, anlatamam!

Croydon'dan

SES SESE KARSI

uçağa ayak basar basmaz, sanki yeniden dünyaya tgel-miş gibi oluyorum. Halâs

Ordusu1 tarafından

kurtarılmış gibi oluyorum."

"Peki, bu yeni hayat ne kadar sürüyor?" Lucy omuz silkti: "Eski hayat Ikadar sürüyor yenisi de. Ama iyi ki,

yeryüzünde bol bol uçak var. Yüzde yüz ilerleme taraftarıyım ben."

O bilinmeyen tanrıya tapınıldığı mabedin tdkmak-S12 yaylı kapıları, arkalarından

kapandı. Spandrell île

yanındaki adam, soğuk ve yağmurlu karanlığa daldılar.

Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk yüzlü adam, ürpererek yağmurluğunun

yakasını kaldırdı. "Ooof!"

dedd; "yüzme havuzuna altlamak gilbi bir şey bu."

"Fenelon'dan sonra Haeckel'i okumak gibi Ibir şey. Siz Hıristiyanlar âçtin, kâinatın sevimli küçük bir

meyhaneden pek farkı yok."

Sokakta birkaç adım ilerlediler.

Spandrell, "bana bakın," dedi; "aoaîba siz evinize yürüyerek [gidebilecek imisiniz? Pek hâliniz ydk galiba."

Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk, Ibir sakak fenerine yaslanmış, başını

sallıyordu.

"Bir taksi bekleyelim."

1 Salvation army - İçtimaî yardım ve din yoluyla insanları kurtarmak gayesini güden ve

askerî nizamî olan bir

Hıristiyan teşkilâtı. İngilterede 1865'de William Booth tarafından kurulmuştur. -

(Çeviren.)

.•„

Om

Beklediler. Yağmur yağıyordu. Spandrell, yanındaki adamdan biç hoşlanmıyor, ona

soğuk soğuk bakıyordu.

Meyhanedeyken heifilf onu eğlendirmiş, oya-lamıştı. Şimdi birden (bire, sadece iğrenç

buluyordu î>u herifi.

Spandrell sordu: "Cehenneme gitmekten 'korkmuyor musunuz hiç? iSize alev alev

yanan viskiler içire-cekler

orada. Bitmez tükenmez bir noel pastası midenizi tıkıyacak. Kendi halinizi bir

göre'bilseniz şimdi! İğrenç bir

manzara..."

Kilise korolarında ışarkı söyleyen çocuğun altıncı Viskisi pişmanlıkla doluydu.

"Biliyorum, biliyorum," diye Snledi. "İğrencim. Hakir görülecek bir mahlûkum. Ama bilseniz nasıl uğraştığımı,

nasıl çabaladığımı, nasıl..."

"İşte bir taksi." Spandrell, taksiye seslendi. Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk devam ediyordu:

"Nasıl dua ettiğimi bir bilseniz..."

"Nerede oturuyorsunuz siz?"

"Ossian Gardens, 41 numara. Öyle ter mücadele ettim ki, ben..."

Talksi önlerinde durdu. Spandrell Ikapıyı açtı. "Gir içeri, fealak!" diyerek, adamı şöyle İbir iltiverdi.

Şoföre, "Ossian Gardens, 41 numara," dedi.

y Kilise korolarında şarkı söyleyen çocuk, sürüne

sürüne taksinin bir köşesine oturmuştu. Onun peşinden, Spandrell de taksiye bindi.

"İğrenç sümüklü Iböcek!"

diye söylendi.

gJ

"Devam edin, devanı edin. Hakettim bunu. Beni hakir görmekte yerden göğe kadar

haklısınız."

Spandrell, "haklı olduğumu biliyorum," dedi; "ama hoşunuza gidiyor diye, size bunları boyuna söyleyeceğimi

sanıyorsanız, çok yanılıyorsunuz."

Spandrell oturduğu köseye yaslandı, [gözlerini kapadı. O korkunç yorgunluğu ve

tiksintisi ansızın yeniden

başlamıştı. İçinden "Allahım," dedi, "Allahım, Allahım, Allahım!" Kilise korolarında şarkı söyleyen çocıik

yüzlü adam, SpanidreH'in ' düşüncelerini rezil eden gülünç bir yankı gibi, yüksek sesle

dua ediyordu. O

ağlamaklı sarhoş sesi, "Allah bana acısın," deyip duruyordu. Spandrell, katıla katıla gülmeğe başladı.

Spandrell, sarhoşu oturduğu evin kapısının önünde bırakarak, ıtaksiye döndü. Akşam

yemeğini yemediği

birden aklına geldi. Şoföre, "Sbisa Lokantasına," dedi. Karanlıkta, Ikenıdi kendine,

"Allahım, Allahım,"

diye tekrar tekrar söyleniyordu. Ama 'gece bomboştu. Lucy, konuşmakta olan Walter'in

sözünü keserek,

•"işte Spandrell!" diye Ibağırdı. Kolunu kaldırıp işaret etti.

"Lucy!" Spandrell itutup kadının elinli öptü. Walter ile. Lucynin masasına oturdu.

"Haberiniz olsun. "Walter,

sizin gadrinize uğrıyan adaıma demin bir iyilikte bulundum."

"Benim gadrime ¦ uğrıyan adama mı?" "Takdırdığınız adama. Carling'e. öyle değil miydi ismi?" Gam fena

halde sıkılan Walter'in yüzü kızardı. "Adamcağız boynuzlarını faerlkes, igibi ' taşıyor.

Geleneklere

tamamiyle uygun bir şekilde." Spandreil,

Walter'e baktı; ve delikanlının yüzünde üzüntü 'belar-tilerinii görünce, sevindi. Muzip

muzip ' devam etti;

"Dertlerini boğmakla meşguldü onu gördüğüm zaman. Viski içinde boğuyordu

dertlerini. Bu büyük ve

romantik çareye baş vurmuştu."

Çeiktiği dertlerin (biraz olsun hıncını atoıakla Spandrell'in gönlü ferahlamıştı.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Port - Said'de karaya çıktılar. Gemimin yan tarafı demirden bir uçurumdu. Çatana, bu

uçurumun dibinde,

ağır ağır kabaran kirli bir denizin üstünde sallanıyordu. Çatananın küpeştesiyle gemi

merdiveninin ucu

arasındaki boşluk, bir genişliyor, bir daralı-y ordu. Bir çift sağlam bacağı olan bir insan için, oradan oraya

atlamak işten bile değildi. Ama Philip duraklamıştı. Sakat bacağını ileri sürüp atlarsa, ayağının yere

çarpmasiyle yıkılabilirdi; öteki bacağını ileri sürüp de, sakat ayağiyle yaylanırsa,

Ikarşıya atlaya-mayıp rezil

olmak ihtimali vardı. Philip'den önce atlayan subay, onu bu güç durumdan kurtardı.,

Philip'in durakladığını ve bunun sebebini anlıya-rak, "şu elimi tutun," diye seslendi.

Philip, çatanaya sağ selim varınca, "çok teşekkür

ederim," dedi.

Subay, "böyle şeyler biçimsdz," dedi; "bilhassa insanın bir bacağı işe yaramazsa, öyle değil mi?"

"Öyle."

"Harpte mi sakatlandınız?"

Philip hayır der gibi başını salladı. "Çocukken kaza," diye telgr'af diliyle kesip attı; yüzüne ikan hücum etti.

Uzaklaşabilmek için bir bahane bulduğuna sevinerek, "işte karım," diye mırıldandı.

86

Elinor altladı, Phdlip'e tutundu. Çatananın öbüi' ucundaki oturma yerlerine igittiler.

EMnor sordu: "Ne diye bırakmadın, önce atlayıp sana yardım ederdim?"

Philip, Iters 'ters cevap fverdi: "Zorluk ıçelkmedinı hiç."

Öyle 'bir sesle konuşmuştu İki, Elinor bir şey söylememeği daha doğru ibuldu. Ne

olduğunu mera'k ediyordu.

Topallığiyle ilgili bir şey her halde? Topallığı hususunda niçin Ibu kadar garipti acaba?

Subayın sualine niçin böyle üzüldüğünü Philip de kolay ikölay izah edemezdi. Bir atlı

araba altında kalıp

ezilmek, (insanı hiç 'de küçük düşüren bir şey değildi. Askerlikte çürüğe ayrılmak da

vatanseverliğe aykırı bir

şey değildi. Ama [bu sual, mantığa hiç sığ-mıyan bir şekilde ıPhilip'i rahatsız etmişti işte.

Kendisine bu sualin

sorulmasını bile bile ' hazırlamadığı zaman; bütün bu çeşit suallerin, topallığiyle ilgili açıkça

yapılan herhangi

bir îmânın onu ıdaima rahatsız ettiği gibi.

Philip'in annesi, vaktiyle Elinor'a ondan 'bahsederken şöyle demişti: "Böyle bir ikaza, Philip'in başına hiç,

ama hiç gelmemeliydi. Ne demek listeciliğimi bi'-mem anladınız mı - o doğuştan ötelki

insanların arasında

değildir, tâ uzaklardadır. İnsanlardan vazgeçi-vermek onun için her zaman o 'kadar

kolay (bir şeydir ki!

Kendine has bir sessizliğe gömülüp, bu sessizliğin içinde kapanmaya fazlasiyle

düşkündü. Eğer bu fee" kaza

olmasaydı, iç dünyasından çıkmasını biraz öğrenebilirdi belki. Bu kaza, Philip ile

dünyanın arasına

8T

sahte bir engel dikti. Her şeyden önce, (bu yüzden oyun oynayamadı, spor ' yapamadı.

Spor

yapamadığı için de diğer erkek çocuklarla teması azaldı; daha yalnız kalabiMi, kitap

okumaya daha çok

ıvakit bulabildi. Zavallı Phil! 'Bu kaza yüzünden, çekingen olması için yeni yenli

sebepler içıktı ortaya. Bir

aşağılık duygusu da başladı. Çocukların merhametsizliği o kadar korkunç olabilir ki!

Okulda onunla alay

ettikleri oldu. Daha sonraları, kızlara karşı ilgi başladığı yaşta, Rhilip'lin dans

edebilmesini, tenis

oynayabilmesini nasıl istedim! Ama o, ne Vals, ne de tenis biliyordu. Seyretmek için, bir yabancı gibi, oralara

gitmeğe de razı değildi. Talbiî, o zavallı ezilmiş bacağı yüzünden, kendi yaşındaki

kızlardan, önce vücudu

uzak kaldı. Daha sonraları ruhu da uzalk kaldı ' onlardan. Çünkü bana kalırsa, hep

korkuyordu (tabiî

gizlice, kendi kendine bunu itiraf etmeden) erkek çocukların zamas zaman alay ettikleri

ıgiibi, kızların da

alay etmesiinden korkuyordu. Onu beğenmeyip, sakat olmıyan bir deli-kanlıyı

beğenmeleri tehlikesini

.göze alamıyordu."' Mrs. Quarles, "şu da var ki,''diye eklemişti, "kızlara karşı hiçbir zaman fazla ilgi

duymamıştı."

Elinor gülmüştü: "Fazla ilgi duymıyacağı besbelli."

"Ama, sakat olmasaydı, kızlardan şuurlu şekilde kaçmayı huy edinmezdi. Bütün şahsî

temaslardan sistemli

şekilde çekinmezdi. Sadece kızlarla tdeğil, erkeklerle de öyle. O ancak dimağiyle temasa geçebiliyor

insanlarla."

Elinor, "sanki kendini, ancak fikirler arasında

emniyette hissediyor," demişti.

"FMr alanında kendini gösterebiliyor, 'fJkir alanında üstünlüğünden emin de ondan.

Fikirler dünyasının

dışına çıkınca, korkmayı ve şüphelenmeği huy edindi. Halbuki bu korkuları, Şüpheleri,

yersiz. Ben daima

ona bir emniyet duygusu vermeğe, onu iç dünyasından çıkarmaya çalıştım. Ama Philip,

kandırılmaya razı

değil; gene kabuğunun içine çekiliyor." ıBir an sustuktan sonra, Mrs. Queries devam etti: "Bunun bir tek

faydası oldu - yani kazanan demek istiyorum. Bu sayede Philip harbe gitmedi. Yoksa o

da ölecekti her

halde; kardeşi öldüğü gibi."

Çatana sahile doğru yol almaya başladı. Tepele-¦rinde asılı duran kara demirden

yapılmış bir duvar gibi olan

gemi, uzaklaştıklarından Ibîr bütün olarak göründü, kocaman bir vapur şeklini aldı,

Denizle gökyüzünün mavi

parıltısı arasına mıhlanmış kımıldamı-yan (bu vapur, Oockspur Street'delki deniz

acentala-rından birinin

vitrinine 'konmuş, tropikal memleketlerde yolculuk ilânlarını andırıyordu.

Philip, "bunu bana sorması küstahlık," diye düşünüyordu. "Hanbde sakatlandım veya sakatlanmadım, ona

ne? Askerliği meslek edinen şu adamlar yoık mu! Harbin lâfını ederken nasıl da

böbürleniyorlar! Bu kanlı

dşe karışmadığım için şükretmeliyim ben. Zavallı Geoffrey!" Ölen kardeşi aklına

gelmişti.

Mrs. Quartos, bir an sustuktan sonra sözünü ta» marnlamış ti: "Ama bir (bakıma harbe gitmiş olmasını gene

de isterdim. Yoo, bunu aşın vatanseverliğimden istediğimi sanmayın. Ölmeyeceğinden

veya ağır yaralanmıyacağından

emin olatoilseydik, harb Philip'e yarardı da ondan. Belki harb onu sarsardı da, bu ona,

iyi gelirdi; belki acı çektirerek iyi gelirdi, ama gene de iyi gelirdi. Belki harb, içine kapandığı kabuğunu param

parça eder, kendini hapsettiği hapisten PMlip'î kurtarırdı (belki. His bakımından da

hür olurdu; çünkü kafası

yeter derecede hür nasıl olsa. Benim gibi modası geçmiş bir insana göre, belki de

lüzumundan fazla hür."

Mrs. Quarles, biraz hüzünle gülümsen»ştî. "Kendi yarattığı kayıtsızlığın içine kapanıp kalacağına, insanların

dünyasında dilediği gibi hür gezinirdi." Elinor itiraz etmişti: "Ama Philip doğuştan kayıtsız değil mi?"

"Kısmen. Ama kısmen de huy edindi bunu. Bu huydan vazgeçefoüse, çok daha mesut

olacak. Bana kalırsa,

bunu bildiği halde, önüne geçmiyor bu huyunun. Bir şey olsaydı da kurtulsaydı şu

kayıtsızlığından... Ama

harb son fırsattı. Santiar Ida bu fırsattan faydalanmasına eagel oldu."

"Engel olmasına şükredelim." "Eh, ıbelM de hakkınız var."

Çatana sahile yanaştı; karaya çıktılar. Sıcak korkunçtu; kaldırımlar (tutuşmuş gibi

parlıyordu; hava tozla

doluydu. Dişlerini bol bol 'göstere göstere, siyah ve nemli gözlerini bol bol ışıldata

ışıldata, bale yapıyormuş

gibi elini kolunu (bol bol sallaya sallaya, bağında fes, zeytuni bir zat, Philip ile Eîinor'a halı satmak için

uğraşıyordu. Elinor, adiamı bağlarından savmak taraftarıydı.

Ama Philip, "boşuna gayret sarfetme," <dedi. "Hava fazlasiyle sıcak. Pasif mukavemet göster. Aniamamazlıktan

gel."

90

Vaktiyle arenaların ortasında İdin uğruna kurban giden Hıristiyan azizleri gibi

yürüdüler; ve fesli zat, aç bir

aslan gibi etraflarında sıçrayıp durdu. Eğer halı istemiyorlarsa, belki de sahte inci

"sterlerdi. İnci de mi

istemiyorlardı? Öyleyse tanesi üç peniye sahici Havana puroları isterlerdi belki? Veya

selüloitden bir tarak?

Veya Ikahlibar taklidi Ibir 'şeyler? Veya sahici altına çoik benzeyen bilezikler? Philip, hayır der gibi, başını

sallamaya devam ediyordu.

"Güzel mercanlar. Taştan yapılmış güzel Mısır böcekleri - sahiden antika."

Adamın o sözde sevimli gülümseyişi, hırlıyan bir köpeğin sırıtmasına benzemeğe

başlamıştı. :

Elinor, aradığı (kumaşçı dükkanını 'görmüştü. Kargı kaldırıma geçip dükkana girdiler.

EMnor, "kurtulduk!" dedi. Peşimizden gelmeğe eesartet edemez. Birden bire bizi ısırmaya başlıyacak diye

ödüm kopuyordu. Zavallı Adam! Artıik buradan bir şeyler almak zorundayız (bence."

Elinor döndü; tezgâhın ailkasındaki satıcıyla konuşmaya başladı.

Bhilâp, Elinor'un alış verişinin can 'sıkıcı bir şe-İkilde uzayıp gideceğini tahmin ederek,

"ben de bit arada

gidip sigara alırım," dedi.

Philip, göz kamaştıran (bu parıltının içinde bir adım attı. Fesli adam bekliyordu.

Fırladı, Philip'i kolundan

yakaladı. Ümitsizce 'çabalıyaralk son lıozunu oynadı.

Bir sır söylüyormuş gibi, "güzel kartpostallar,"" diye fısıldadı; ve oakeıtinin iç cebinden bir zarf çıkar~ di.

"Yaman şeyler. Sadece on giföng'e."

91

Philip, anlamamazlıktan gelerek, adama dik di'k: baktı. "İngilizce bilmiyor ben," dedi; topallıya topal-lıya

sokakta yürüdü. Fesli adam, yanında telâşla ilerliyordu.

Fesli adam, "Tres curieuses," dedi. "Tres amu~ santes. Moeurs Arabes. Pour passer le temps â bord-Soixante francs settlement."1 Philip, gene anlamamış-gibi yaptı. Adam bu defa

İtalyanca konuştu: "Mdlto

artistiche. Proprio curiose. Cinquanta franchi." Ümitsizliğe kapılarak, gözlerini kısa kısa Philip'in yüzüne'

baktı. Philiip'in yüzünde hiçbir ifade yoktu. Adam devam etti: "Hübsch, zer

geschlechtlich. Zeyn Mark."

Philip'in yüzünde bir tek adale bile kımıldamıyordu, "Muy hermosas, muy agraciadas, mucho indecorosas.'"

Adam gene talihini denedi. "Skon bref kort» Liderligr fotoğrafı bild. Nakma jungfrun.

Verklig smıtsig."

Philip'in İskandinav olmadığı "besbelliydi. Yoksa Slav' mıydı. Adam yaltaklanarak,

"Sprosny obraz." dedi.

Bir <Ja nafile. Belki portekizce işe yarardı. Adam, "Photo-graphkı deshonesta," diye söze başladı. ¦

Philip, kendini tutamayıp katıla katıla güldü-Adama iki buçuk şiling vererek, "al işte,"

dedi. "Hak--ettin bunu."

Dükkâna geri döndüğü zaman, ELinor sordu: "İstediğini buldun mu?"

1 Metinde Fransızca: "Çok eğlenceli. Arap âdetleri. Gemide hoş vakit geçirmek için.

Sadece altmış ; frank." Bundan sonra fesli adam, müstehcen kartpos--tallannı

satabilmek için, az

çok aynı sözleri çeşitli dil— lerde tekrarlayıp duruyor. - (Çeviren.)

jj)2

Philip, evet der ıglıbi başını ' salladı: "Buldum. Aynı zamanda Cemiyeti Akvam'ın

ancak bir tek te-.tnel

üzerine kurulabileceğini de anladım. Bütün mil letleri ilgilendiren anca'k bir 'tek konu var. Diglerini ¦göstere

göstere sırıtan ahbabımız, on yedi dil konuşarak bana müstehcen kartpostallar teklif

etti. Bu .adam Port -

Said'de boşuna harcıyor kendini. Cenevre'ye gitmeli."

* *

Odacı çocuik, "sizi görmek isteyen iîki hanım var, ^efendim," dedıi.

"İki hanım mı?" Burlap Ikoyu renk toslarını kaldırdı. "İki hanım ha?"

Odacı çocuk, iki hanım diye israr etti.

"Peki, buraya getir onları."

Çocuk gitti. Burlap'ın cam sıkılmıştı. Romola Sa--ville'i bekliyordu; şu mısraları yazan Romola Saville'i:

Aşk işlerinde yvprandım daha şimdiden;

Bütün âşıklarını tanıdım kurulalı beri dünyanın;

Leda'nın kollariyle ölümsüs kuğukuşuna sarıldım;

Ve yakışıklı Paris beni kendine ram etti.

Şimdi de, bunları, yazan Romola iSaville, yanında "kendisini (koruyacak

mürebbiyeıs'iyle beraber geliyordu.

»Ona yakışmazdı bu. İki hanım ha...

Burlap'ın odasının her iki kapısı Ida aynı anda ¦açıldı. Birinde, elinde Ibir tomar matbaa tashihi, Ethel fCobbett göründü. Öteiki kapıdan iki hanım ' girdi. "Ethel eşikte durup, onlara baktı. Biri uzun boylu ve :«on derece zayıftı. Hemen hemen aynı boyda olan ' gj; öbürü, topluydu. İkisi de genç sayılmazdı. Zayıfı, kırk' üc kır'k dört yaşlarında, yıpranmış bir bakireye benziyordu. Toplu olanı biraz üaha yaşlıcaydı; ama olguna bir dulun tazeliğindi muhafaza 'etmişti. Zayıf olanın1 teni soluktu; keskin çizgili, -kemikli Ibir yüzü, tasvir" edilmeğe değmez kahverengi ' saçları ve elâ gözleri* vardı. Kılığı en son modaya bir hayli uygundu; am»-Faris'in modasına göre değil; Holywood'un daha genç ve gösterişli modasına igöre, açık gri ve pembelere1 bürünmüştü. Öteki kadın çok sarışın, 'mavi gözlüydü;.' kulaklarında uzun küpeler sallanıyordu; boynunda ds'-. bu küpelere uygun lâcivert taşından boncuklar vardi;-Giyinişi öbüründen dalha yaşlı başlı ve Avrupa tarazına daha uygundu. Ayrıca kıymetli olmıyan bir sürüş süsler, şuraya buraya, vücudunun her bir yanma asılıydı; ve kadın yürüdükçe, bunlar hafif hafif çıngır--diyordu.

İki hanım odada ilerlediler. Sözde Burlap, yazılarına öylesine dalmıştı İd, (kapının

açıldığını bile duymamıştı.

Ancak hanımlar yazı masasının bir iki adım? ötesine varınca, Burlap, müthiş bir hızla

üstüne bir şeyler yazıp

çfizıdiği kâğıttan başını kaldırdı. Der'n bir" hayretle nasıl da irkilâi! Yüzü, nasıl da mahcup, özür" dUeyen bir

ifade aldı!

"Kusuruma bakmayın. Affedin beni... Farkına?' varmamıştı, öyle bir dalmışım ki!"

Burlap'ın nezlesi;' olduğu

iç;n, n ve m harfleri d ve b harfns dönüyordu--"İnsan kendini işine öyle bir veriyor ki!"

Burlap, hanımları karşılamak için masanın etrafında dolandı; Soioma-vâri

gülümsemelerinin, en in— ces!,

en ruhlusu ile gülümsiyordu. Ama içinden;.

.«j£

"aman Allahım!" diye bağırıyordu, "ne fecî karılar bunlar!"

Önce birine, sonra ötekine gülümseyerek, konuştu: "Sormama müsaade ederseniz,

ikinizden hangisi-

'hanginiz Miss Saville'siniz?"

Toplu hanım da gülümsedi, oldukça kaim bir -sesle, şakalaşarak cevap verdi: "İkimiz de Ideğiliz."

Öteki, "yahut (isterseniz, ilkimiz de Miss Saville'-îz," dedi. Sivri ve madenî bir sesi vardı; sert sert, kelimeleri

ağzından kesik kesik fışkırtarak ve müthiş toil hızla, baş döndürücü bir hızla

konuşuyordu: "Hem ikimiz de

Miss Saville'iz, hem de hiç birimiz Mass Saville değiliz." .

Bunun üzerine, iki hanım aynı anda katıla katıla gülmeğe başladılar. Burlap, onlara

yüreğine inerek 'takıyor,

onları dinliyordu. Nasıl da böyle gafil avlanmıştı? Korkunçtu bu kadınlar. Burlap,

burnunu sildi; öksürdü.

Onların yüzünden nezlesi büsbütün fena-taşıyordu.

Toplu hanım, "doğrusunu isterseniz..." dedi. Başını biraz cilveli bir 'şekilde yana eğmişti 've yalancıktan hafif

peltek konuşuyordu: "Doğrusunu isterseniz..."

Ama sıska hanım onun sözünü kesti. Öyle bir hızla konuşuyordu ki, kelimeleri telâffuz

edebilmesi bile

"harikulade bir şeydi: "Doğrusunu isterseniz, bir ortaklık kurduk, el birliği ettik, suikast gibi İbir şey -yaptık."

Sivri ve tiz kahkahasını attı.

Toplu hanım, sırf cilve olsun diye peltek peltek konuşarak, "evet, bir suikast," dedi.

"Romola Saville'in çift şahsiyetinin iki ayrı cep-hesiyiz biz."

Toplu hanım söze karıştı: "Bu şahsiyetin Dr. Jekyll'i ıben'im."

Bunun üzerine hanımlar, gene kahkahayı bastılar.

Burlap 'gittikçe artan dehşetle, "demek bir suikast," diye düşünüyordu. "Öyle olduğundan hiç şüphem yok."

"Dr. Jekyll, namı diğs Ruith Goffer. Sizi Mrs. Goffer'e takdim edebilir miyim?"

"Ben de Sizi Mır. Hyde'a, namı diğer Miss Hig-nefct'e takdim edeyim."

"İkimiz beraber de Ikendlimizd Romola Saville olarak takdim ediyoruz. Zavallı gürleri hakkında b kadar

lûtufkâr sözler söylediğiniz Romola Saville."

Burlap hanımların elini sıktı; o şiirleri yazanları tanımakla pek sevindiğine dair İbir

şeyler ' söyledi. İçinden,

"şunları başımdan nasıl savaibilirim acaba?" diye düşünüyordu. Bu kadınlarda öyle

'bir enerji, öylesine

coşkun bir kuvvet ve bir îirade vardı ki! Şaka değildi tanların elinden kurtulmak.

Burlap için dçin ürperdi.

"Birer buhar makinası (bu İkanlar," diye düşündü. O iğrenç şiirlerinin [boyuna basılması için, Burlap'ın basma

belâ kesileceklerdi. O müstehcen şiirleri... çünkü insan, bu kadınların ıgücünü, yaşını

başını, biçimlerini

gördükten sonra, bu şiirlere sadece ve sadece müstehcen gözüyle bakabilirdi. Burlap,

kendi kendine,

"kancik karılar!" diye söylendi. Bu karıların, sahtekârlık yaparak onun elinden bir şeyler kopardıklarını,

saflığından faydalanarak ona kazık attıklarını hissediyor *ve içerliyordu. Tam o sırada, gg SUS SESE KARSI

gözü Miss Cobbett'e ilişti. Ethel Cdbbett, matbaa tas-hihleriyle ne yapacağını

soruyormuş gibi, elindeki,

tomarı havaya kaldırdı. Burlap başını salladı; •başyazarlara has azametli tavırla,

"sonra," dedi. Mlss Cotobett

sırtını çevirdi; ama sırtını çevirmeden önce Bur-îap, onun yüzündeki alaycı zafer

lifadesini görmüştü

bile. Allah kahretsin şu kadını! Tahammül edilir gey

Toplu olan hanım, "o lûtufkâr mektubunuz, bizâ Syle heyecanlandırdı, öyle sevindirdi iki!" dedi.

Burlap, Fransisken papazlarına has bir şekilde gülümsedi: "Edebiyat için bir şeyler yapabilmek insanı

memnun ediyor."

"Edeftriyata ilgi duyan o kadar az ki!"

Miss Hignett de, "o 'kadar az ki!" diye 'tekrarladı.

Sonra, en kısa zamanda ve mümkün olduğu kadar az yanlış yaparak, "kınk küp kırkının da kulpu kırık küp,"

demeye kalkışan bir insan gilbi, bütün hikâyelerini anlatmaya, bütün çektiklerini döküp saymaya başladı. Bu

iki hamımın Wimbledon'da beraber oturdukları, Romola Saville olmak için tertipler ha-zırlıyah altı yılı geçtiği

ve bütün bu müddet zarfında şiirlerinin sadece dokuz defa kabul edilip basıldığı anlaşıldı. Ama gene de

cesaretlerini 'kaybetmemişlerdi. Günün birinde başarıya ulaşacaklarını /biliyorlardı. Yazmaya devam

etmişlerdi. Birçok şeyler yazmışlardı. Belki de Mr. Burlap, yazdıkları piyesleri de görmek ifterdi? Bunun

üzerine Miss Hignett, toir evrak çantası açtı ve yazı masasının üstüne, makinayla yazılmış ¦telin dört tomar

kâğıt koydu. Bunlar, vezdnli ve açık snısra ile yazılmış tarihî piyeslerdi. İsimleri de "Fredegond,"

"Normandy'nin Gayrı Meşru Evlâdı," "Se-miramis," ve "Gilles de Retz" idi.

Hanımlar, Burlap'dan, piyesleri okuyacağına, bir sonnet serisi yaymlıyacağma, Wimbledon'a öğle yemeğine

geleceğine dair vaadlıar kopardıktan sonra, nihayet gittiler. Burlap içini çekti; sonra yüzüne yeniden taş gibi

soğuk ve üstün bir ifade vererek, 'zile basıp Miss Cobbett'i çağırdı.

Miss Cöbbett'in yüzüne bakmadan, soğuk soğuk sordu: "Tashihler sizde mi?"

Ethel Cobbett, tashihleri Burlap'a uzattı: "Geri kalanları acele hazırlamaları içlin telefon ettim."

"Peki."

Bir sessizlik oldu. Bu sessizliği Miss Cobbett bozdu; ve Burlap başım kaldırıp da ona

bakmaya tenezzül

etmediği halde, Miss Cdbbett'in gülüımsediğini sesinden anladı.

Miss Cobbet, "şu Romola 'Saville işine 'bir hayli-bozuldunuz, değil mi?" dedi.

Miss Cdbbett'in Susan'm hâtırasına 'bağlılığı, zorla ve 'bile (bile kurulmuş bir bağ

'olduğu için ayrıca

kuvvetliydi. Miss Cdbbett, eskiden Burlap'a âşık olmuştu. Burlap'a duyduğu aşka karşı

devamla olarak

savaştığı için, Miıss ¦Cobbett'in Susan'a bağlılığı 'bir çeşit tâlim igörmüş ve bu sayede kuvvetlenmişti. Miss

Cobbett, sadece Susan'a değil, Buriap'ın aşk sahasında ihtisası olan o sözüm ona

plântonlk ve ruhtan gelen

duygulara da sadık kalmıştı; 'çünkü başlangıçta, Bur-lap'm boyuna söyleyip durduğu o

güzel sözlerin

samimiliğine inanmıştı. Bu işlerden tecrübe sahibi olan

7

93

Burlap, yaptığı ilik plâtonik avansları Miss Cdhbett'in nasıl karşıladığını görünce, avam diliyle - Burlap'ın

yanındaki şeytan bile bu dili kullanmaya pek cesaret edemezdi - Ethel Cobibett'd'e İş

olmadığını çabucak

anlamıştı. Burlap, her şeyden fazla ruha değer verdiğine dair büyük bir şöhrett elde etmişti; eğer Ethel
Oöbfoett'i baştan çıkarmak için İsrar tederse, bu şöhreti tehlikeye girecekti. Ethel Cdbbett âşık olduğu için,
Susan dâvasına, ruhî değerlerin dâvasına ihanetin, tehlikeli bir şekilde 'kolay olduğunu ' anlıyordu: bunu
anladığı için de, tehlikeye karşı kuvvetli olmaya çalışıyordu. Böylece Burlap'a âşık olmasına rağmen, hattâ
bir balkıma sırf ona âşık olduğu İçin - bu geçiş ne kadar yavaş ve ne kadar ince olursa olsun - ruhların
temasından bedenlerin temasına geçmesine fırsat vermeyeceğini Burlap da anlamıştı. Kendisi Ethel
Cobbeftt'e âşık olmadığı için; Ethel onda, herhangi eli yüzü düzgün bir kadınm tatmin edebileceği o bellibelirsiz
ve çocukça arzudan Ibaşlka (bir duygu uyandırmadığı için; aklını kullanarak bu işden vazgeçmek,
Burlap için pek güç olmamıştı. Burlap şunu 'da hesaba (katıyordu: çekildiği için, Ethel Oob'bett'in, onun
ruhunun yüksekliği karşısında duyduğu hayranlık büsbütün artacak; bu yüzden aşkı ıda kuvvetlenecekti.
Burl&p, geçmişteki tecrübelerinden, emrinde çalışanların kendisine âşık ölmalariyle daima kârlı çıkacağını
da anlamıştı. Âşık olanlar, âşık olmıyanlardan Ida-ha çok çalışır, ve çok daha az isterler. Burlap'ın

tasarladığı gibi, bir müddet için Iher şey yolunda gitti. Miss Cobfbatt, hem üç kâtibenin ve bir hademe

çocuğun işini görüyor, hem de Burlap'a tapmıyordu. Ama

zamanla bazı aksaklıklar oldu. Burlap, dergiye yazı gönderen kadınlara fazla ilgi

gösteriyordu. Yatıp kalktığı

kadınlardan bir kaçı, gelip Miss Cobbett'e açıldılar. Ethel Cobhett'in inancı sarsıldı.

Burlap, Susan'a ve kendi

ideallerine karşı ihanet etmiş, 'bile bile ikiyüzlü davranmıştı. Ethel Cobbett'in Burlap'a tutkun olması, bu

durum karşısında duyduğu haklı öfkeyi (büsbütün alevlendiriyordu. Burlap, Ethel

Cabbett'e de ihanet etmişti.

Ethel Cobbett, Burlap'a kızJdı, ona karşı garez duydu. Bu hiddet ve garez sayesinde,

Susan'a bağlılığı, ideal

edindiği o isadakalt kuvvetlendi. Etihel, kıskançlığını, ianoak Susan'a ve Mha olan

'sadakatiyle ifade

edebiliyordu.

Beatrice Gilray işi tüy dikti. Beatrice Güray'in buraya - üstelik de bag yazarın odasına -

yerleşip, dergi için

yazı yazmaya başlaması, Miss Gobbett için bardakları taşıran son acı idamla oldu. Miss

Cobbett, bu

yazıların, tamamiyle önemsiz sayılan Kısa Haberler olduğunu düşünerek, biraz teselli

buldu. Ama

gene de fena halde Ikızmışttı. Miss Cobbet, o Beatrice aptalından hem çok daha iyi

tahsil görmüştü, .hem

çok daha zekiydi. Beatrice'in yazmasına, sırf parası olduğu için ıgöz yumuyorlardı.

Beatrice, dergi için

ıbin İngiliz Lırası yatırmıştı. Bedava ; çalışıyordu - üstelik deliler gibi çalışıyordu; Miss OoÜbett'in ilk

günler çalıştığı gibi, Şimdi ise Miss Oabbett, elinden geldiği tadar az üş görüyordu.

(Hakkı olanı biliyor, ona

göre davranıyordu; işe hiçbir zaman bir dakika (bile daha erken gelmiyor, iş başında

gerektiğinden bir

dakika tule fazla kalmıyordu. Kendisine verilen ücret nisfoe-tmfle çalışıyordu. Burlap'ın canı sıkılıyor,

içerliyor,

I

üzülüyordu. Ya kemdi'sinin 'daba çok çalışması, ya da bir kâtibe 'daha tutması

gerekiyordu. İşte tam o

sıralarda, Beatrice ortaya cılktı Allah tan. Miss Cobbett'in artık vakit bulup da

yapamadığı bütün dergi islerini

üstüne aldı. Burlap, Ibu çalışmaya ve iderigi için yatırdığı bin İngiliz Lirasına karşılık, Beatrice'in ıbiraz yazı

yazmasına izin verdi. Tabiî, Beatrice yazmasını bilmiyordu; lama bu, hiç İde önemli

değildi. Nasıl olsa Kısa

Haberleri kimsenin okuduğu yoktu.

Burlap, Beatrice Gilray'in evinde oturmaya başlayınca, Miss Cobbett'in yeniden sabrı

taştı. İlk öfke anında bir

akılsızlık etti, evine aldığı (kiracıya dair Beatrice'e ciddî bir ikazda bulundu. Miss

Cotobett, sırf Beatrice'in

isminin kötüye çıkmaması ive bekâretinin korunması için menfaat aramadan

(davranmıştı; gel gelelim

Burlap'a Ikarşı önüne 'geçilmez bir garezi olduğu da besbelliydi. Öğütlerinin bir tek

neticesi oldu: Beatrice

fena halde öfkelendi, Miss Cobbett'e ters cevap verdi.

Daha sonraları Beatrice, "bu kadına 'sahiden tahammül edilmez," diye Burlap'a şikâyet etti; ama o kadına

niçin tahammül edemediğini inceden inceye açıklamadı.

Burlap, Hazreti İsâ - vâri bir tavır 'talkındı: "İdaresi kolay değildir onun," diye kabul etti. "Ama insan acıyor

ona. Rahat yüzü görmedi ömründe."

Beatrice, ters ters, kesik kesik konuştu: "Bir insanın rahat yüzü görmemesi, doğru

dürüst davranmaması için

bir sebep değildir bence."

Burlap başını salladı: "Ama insan anlayış göstermeli."

ÎL HALK KÜT:"—

-sî*

MİSİ K.AKŞ1

101

Beatrice, "ben sizin yerinizde olsaydım," dedi, "onu burada tutmazdım. Defederdiim onu buradan." Burlap,

bütün bu tartışma sanki kendi iç âleminde geçiyormuş gibi, ağır ağır, düşünceli

düşünceli cevap verdi:

"Hayır, bunu yapamam. Durum böyleyken yapamam." Sözüm ona ruhtan gelen, zarif

ve tatlı bir şekilde,

Sodoma - vâri gülümsedi. O esmer, iroman-tik başını bir daha salladı. Kesin olarak bir şey söylemeden,

"durum oldukça igarip," diye devam etti.

Oldukça garip durumun .tam ne olduğunu açıklamadan, kendini övmek istemiyormuş igibi, bir çeşit

çekingenlikle konuşuyordu. Beatrice, Burlap'm Miss Cobbett'i hayırseverliğinden ötürü yanma aldıktan

sonra, gene bu yüzden alakoyduğunu sandı. Burlap'a hem hayranlık, hem de merhamet duydu. Onun 'bu

iyiliğine hayran kaldı; nankör bir dünyada eli kolu bağlı olduğu için de ona acıdı.

Beatrice haşin bir tavır takındı; kelimelere, küçük bir tokmakla sert sert vuruyormuş gibi konuştu: "Ama size

eziyet edilmesine niçin göz yumduğunuzu gene de anlayamıyorum. 'Bana karşı böyle davranıl-masma göz

yummazdım ben."

O günden sonra Beatrice, Miss Cobbett'i terslemek, ona karşı kaba davranmak için her fırsattan faydalandı.

Buna karşılık, Miss Cofobett de ona hırladı, onu tersledi, onunla acı acı alay etti.

Edebiyat Dünyası

matbaasında açık bir savaş vardı. Burlap, bir tanrı gibi aracılık ederek bu savaşı tâ uzaklardan seyrediyordu;

ama tamamâyle tarafsız değildi; fazilete düşkün bir ' tanrıydı; bu şartlar ' altında da fazileti Beatrice temsil

ediyordu.

İL HALK KÜtÜPHANraİ*

102

SES SESE KARSI

Romola Saville faslı, Mfes Cobbett'e muzipliJî etmek fırsatını vermişti.

Ertesi sabah, sahte bir dostluk tavrı takınarak, Beatrice'e sordu: "O korkunç lilki şaiireyi gördünüz mü?"

Beatrice Miss Cobbett'i keskin gözlerle şöyle bir süzüverdi. Kadının maksadı neydi

acaba? Şüpheli Şüpheli,

"hangi şaireleri?" dedi.

"O korkunç, yaşlı başlı iki hanımı. Hanli başyazar onları bir tek genç hanım sanmış da davet etmişti ya." Miss

Cobbett güldü. "Romola Saville! Şiirlerin altındaki imza buydu. Öyle romantik bir isim M! Şiirler !de pek

romantikdi. Ama onları yazan iki hatun yok mu! Aman allahım! Baş yazarı o Ski

'hatunun pençesinde

görünce, yüreğim parçalandı. Neyse, gene de kendi kabahati. Dergiye yazı gönderen

hanımlarla,

mektuplaşmanın sonu budur işte."

O akşam Beatrice, Miss Cdbbett'i Igene şikâyet etti. O kadın, sadece can sikici ve küstah olmakla

kalmıyordu. Eğer işini 'doğru dürüst yapsa, insan bunlara igöz yumabilirdi. Aynı

zamanda tembeldi de. Her iş

gilbfi, dergi çıkarmak ta bir işti. İnsan bir taraftan hassas davranıp, bir taraftan 'da iş

göremezdi. Burlap,

kesin bir şey söylemeden, çekine Içelkine, bu durumun başka türlü olduğunu gene

tekrarladı. Beatrice ters

cevap verdi. Münakaşa ettiler.

Beatrice, ters ters (kesip attı: > "Fazla iyi olmak da doğru değil."

Burlap, "Öyle mi?" dedi.

Fransizken papazları gibi, öyle candan, öyle gii-

SES SESE KARSI

103

zel gülünısüyordu ki, (Beatrice sevgisinden erir gibi oldu için için.

"Beatrice ters ters, "evet, öyle," dedi. Burlap'ı bir ananın yumuşak şefkatiyle korumak istedikçe; Miss

Cofobett'e olan haşinliği ve düşmanlığı arttıkça artıyordu. Muhabbeti, öfkeyle

astarlanmıştı sanki.

Yumuşaklığını göstermek istemediği zaman, hislerinin tersini yüzüne çevirerek,

öfkelenirdi. Heım kızdığını

gösteriyor, hem de kendi kendine, "zavallı Denlis," diye düşünüyordu. "Korunabilmek iğin birine igerçektera

ihtiyacı var. Fazla, iyi kalbli o." Sonra, yüksek sesle ve sitem edercesine, "üstelik de fecî şekilde öksürüyorsunuz,"

dedi. Görünüşte bu sözün konuşulanlarla hiçbir ilgisi yok gibiydi, ama aslında vardı:

Gerektiğinden

fazla iyi olmak, kendisini koruyacak bir kimsesi olmamak ve öksürüğe tutulmak -

bunlar mantık! a birbirine

bağlı düşüncelerdi. Beatrice, aynı Iters sesle, emir verircesine devam etti: "Sizi kâfurlu yağla. iyice uvmalı,

sonra da göğsünüze termojen pamuğu koymalı." Bu sözleri tehdit edercesine

söylüyordu: sanki Burlap'ı îbir

güzel dövmek ve ona bir ay yalnız kuru ekmekle su vermekle korkutmak istiyordu. Beatrice, Burlap'a olan
düşkünlüğünü 'böyle ifade ediyordu; ama içi öylesine titriyor, öyle yumuşacıktı ki! Beatrice'in bu muhabbet dolu tehditlerini yerine getirmesi, Burlap'ın çok (işine geliyordu. Saat on buçukta,
yanına bir sıcak su torbası daha alarak, yatağa girmişti. Bâr bardak ballı sıcak süt içmiş, isimdi de
öksürüğünü dindirmek (için, ilâçlı bir şeker emiyordu. Ne yazık ki, Beatrice daha (genç değil, diye düşündü.
Ama o yaşta bir kadın için, hayret edilecek kadar

genç görünüyordu gene de. Yüzüyle şekliyle otuz (bej yaşında değil, yirmi beş yaşında gösteriyordu. Eninde
sonunda tatlı »özlere kanıp baştan çıktıktan, korkularım unuttuktan sonra nasıl 'davranacağını pek merak
ediyordu. Koslkoca bir 'kadının bu çocukça korkuları oldukça garipti. Beatrioe'in benliğinin yarısi. Ben
Amcanın o vakitsiz tecrübeye giriştiği andan itibaren hiç gelişmemiş, olduğu Igibi kalmıştı. O hâdiseyi
Beatrice'iin nasıl anlattığını hatırlayınca, Bur-lap'ın yanındaki şeytan sırıttı.

Kapı vuruldu; Beatrice elinde Ikâfurlu yağ ve ¦lermojen pamuğuyla içeri girdi.

Burlap gülerek, "işte cellât," dedi. "Erkekcesiina öleyim bari." İPijamia cekiitinin düğmelerini çözdü. Göğsü

beyaz ve etliydi; kaburgalarının şekli pelk az görülüyordu. Meme uçları arasında, göğsü

kemiği boyunca

koyu_ kıvırcık kılları vardı. "Elinizden gelen her fenalığı yapın bakalım," diye şakalaştı.

"Hazırım foen."

Gülümseyişinde neşe ve muhabbet (vardı.

Beatrice, şişenin tıpasını çıkardı ve güzel kokulu yağın birkaç damlasını sağ avucuna

döktü.

"Şişeyi alın, şuraya koyun," diye emretti.

Burlap, bu emri yerine getirdi. Gene uzanıp, hiç ¦kımıldamadan yatınca, Beatrice

"hadi," dedi, ve uv-maya

başladı.

Beatrice'in eli, Burlap'ın göğsü üstünde, bir aşağı bir yukarı, bir aşağı bir yukarı,

küvetle, maharetle kayıp

duruyordu. Sağ eli yorulunca, sol eliyle bir aşağı bir yukarı, bir aşağı bir yukarı,

uvmaya başlıyordu.

Burlap, o şakacı ve muhabbetti gülümsemesiyle, "küçük bir buhar nıafcinasına

ibenziyorsunuz," dedi.

Beatrice, "zaten ben ide bir buhar makinası olduğumu hissediyorum," dedi.

Ama 'doğru değildi bu söylediği. .Duyduklarının, bir buhar makinasmm duyduklariyle

hiçbir ilgisi yoktu.

Erkeğin o beyaz etli ıgöğsüne dokunabilmek li'çin, korku ve tiksinti gibi bir hissi

yenmesi gerekmişti. O

göğsün çirkin veya iğrenç olmasından değildi Ibu. Aksine, pürüssüz beyazlığı ve semiz

gücüyle bir hayli

güzeldi o göğüs. Bir heykelin Igöğsü kadar güzel. Evet, bir heykel. Ama bu heykelin

göğüs kemiği üstünde

kıvır kıvır Ikoyıu kılları vardı; kalbinin üstünde de, atan nalbzSyle Imip kalkan,

kahverengi küçük (bir et-beni.

Heykel yaşıyordu. İşte, insanın rahatını kaçıran da buydu. O beyaz, çıplak göğsü

güzeldi; ama iğrenç

denilecek kadar canlıydı. Ona dokunmak... Beatrice için için, korku ve tiksintiyle hafif ürperdi; ve bu kadar

aptalca Ibir korkuya kapıldığı ipin kendi kendine kızdı. Hemen elini uzattı ve uymaya

başladı. Yağlı derinin

üstünde, avucu kolay kolay kayıyordu. Erkeğin teninin sıcaklığını eliyle duyuyordu.

Derinin altındaki

kemiklerin sertliğini hissediyordu. ıGöğüs kemiğinin üstüne dokundukça, parmakları

kıllara değiyor-du; küçük

meme uçları sert ve lâstik gibiydi. Beatrice ıgene ürperdi; ama bu korku ve tiksintS

hissini duymaik ve bu

hissi yenmek biraz da hoşuna (gidiyordu. Bütün vücudunu saran endişeden ve

iğrenmeden garip bir zevk

alıyordu. Uvmaya ıdevam etti; sadece hareketlerini 'kuvveti ve .intizamı bakımından bir

bu-

har makinasıydı; ama için için (titriyor, kendi benliğiyle savaşıyordu; ve öyle canlıydı ki!

Burlap, kendini koyuvermenün, tesim olmanın. zevkiyle hafifçe gülümseyerek, gözlem

kapalı, yatıyordu. Bir

çocuk ıgibi eli kolu bağlı ikalmlanm keyfini tadıyordu. Annesinin malı ve oyuncağı olan

bir çocuk gibi, kendini

Beatrice'in 'eline bırakmıştı; kendi benliğinin efendisi değildi artık. Beatrice'in elleri, göğsüne dokunan o eller

soğuktu; bu (kuvvetli ve soğuk ellerin altında eti, bir (kil külçesi ıgübi hareketsizdi, teslim olmuştu.

Beatrice, üçüncü defa el değiştirmek için durunca, Burlap "yoruldunuz mu?" diye sordu. Beatrice's bakmak

için gözlerini açtı. Beatrice, hayır der gibi, başını salladı. "Hasta bir ıçocuk 'kadar zahmet veriyorum, size."

"Hiçbir zahmeti yok."

Ama Burlap, Beatrice'e acımaya, ondan özür dilemeğe devam etti.

"Zavallı Beatrice," dedi, "benlim liıçin nelere katlanıyorsunuz. Çok utanıyorum doğrusu."

Beatrice gülümsemefcle yetindi. Başlangıçta duyduğu o mantıksız tiksinti ürpermelerd

geçmişti. Kendini son

derece mesut hissediyordu.

Nihayet, "tamam," dedi. "Şimdi termojenin sırası." Mukavva kutuyu açtı ve portakal rengi pamuğu çıkardı.

"Şimdi mesele bunu göğsünüze nasıl yapıştıracağımız. Bir sargıyla bağlamayı

düşünmüştüm. Vücudunuza

iki üç defa dolayarak. Ne dersiniz?"

Çocuk olmanın keyfini hâlâ sürmekte olan Bur-

"Tamamiyle size

lap, "ben bir şey diyemem," dedi. teslim oldum."

Beatrice, "peki, öyleyse oturun," diye emretti. Burlap oturdu. "Ben sangıyı sararken, siz de pamuğu

göğsünüzde tutun."

Sargıyı Burlap'ın (göğsüne dolayalbilmak için, Beatrice'in ona iyice sokulması, onu

hemen hemen

kucaklaması gerekiyordu. Sangıyı sara/rken, elleri bir an, erkeğin sırtında /birleşti;

Burlap basını öne doğru

eğdi ive alnı Beatrice'in göğsüne yaslandı. Annesinin yumuşak göğsüne yaslanan yorgun

bir çocuğun alnı.

"Şunun ucunu bir «dakika tutun dıa çengelli bir" iğne alayım."

Burlap başım kaldırdı, geri çekildi. Yüzü bir hayli kızaran, ama (gene ide işlini bilen, becerikli kalan Beatrice,

boy boy çengelli iğneyle dolu küçük bir mukavva parçasından bir iğne 'çıkarıyordu.

Gülerek, "işte asıl güç olan bu," dedi. "Eğer iğneyi batırırsam aldırmayın."

Burlap, "hayır, aldırmam," 'dedi.

Doğru da söylüyordu; sahiden aldırmazdı. Beatrice onun canını yaksaydı, epey zevk

duyacaktı. Ama

Beatrice, Burlap'ın canını yakmadı. (Sargı, meslekten yettşmiş bir hastabakıcının

ustalığiyle yerli yerine

iğnelendi.

"İşte."

Söz (dinlemeğe can atan Burlap sordu: "Şimdi ns yapmamı istiyorsunuz?"

"Yatın."

Burlap yattı. Beatrice pijama odketimi düğme-^ ledi.

ı08 SES SESE KA«Ş1

"Şimdi, elinizden geldiği kadar çabuk uyumalısınız."

Battaniyeyi Burlıap'm çenesine kadar çekti, kenarlarını şiltenin altına sıkıştırdı. Sonra (güldü.

"Küçük bir erkek çocuğuna benziyorsunuz."

"Allah rahatlık versin derken 'beni öpmeyecek misimiz?"

Beatrice'in yanakları kızardı. Eğildi, Burlap'm alnından öptü. "Allah rahatlık versin,"

dedi. Ve birden, Burlap'ı

kolları arasına almak, ibaşmı göğsüne bastırmak, saçlarını okşamak istedi. Ama sadece

elini Ibir an için

Burlap'm yanağına 'değdirdi. Sonra odadan kaçar gibi çıktı.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Küçük Phil yatağına uzanmıştı. Odada portakal' rengi loş 'bir ışık vardı. Güneş, Ikapalı perdelerin arasından

içeri, ince ;bir iğne gibi dalıyordu. Phil'in bugün aynca içi içine sığmıyordu.

Daha önce de aynı şeyi [bağırmış ve ona susması söylenmişti. Buna rağmen Igene

bağırdı: "Saat kaç?"

Koridorun karşı tarafından Miss Fulkes, "senin-' kalkma zamanın gelmedii daha," diye seslendi.

Mavi elbisesini başına geçirdiği, !başı ipekten bir" karanlığın içinde igömülü olduğu, ve ellerini elbisenin"

kollarına geçirmek için kör fgıilbi uğraştığından, sesi boğuk çıkmıştı. Phil'in annesiyle babası bugün geliyor--

lardı; öğle yemeğine Garttenden'de olacaklardı. Miss Fulikes'un en Igüzel mavi

elbisesini giymesi şarttı.

Çocuk öfkelenerek ıgene bağırdı: "Ama Saat kaç?" Yani sizin saatinize göre demek istiyorum?"

Miss Fulkes'un [başı aydınlığa cılktı. "Bire yirmi" var," diye seslendi. "Sen sus artık."

"Ama niçin saat bir değil?"

"Değil de ondan. Artık sana cevap vermeyeceğim. Bir daha bağırırsan, nasıl yaramazlık ettiğini annene

söyleyeceğim."

Phil, "yaramaz sensin!" dedi. Sesinde ağlamaklı bir hiddet vardı. Ama o kadar yavaş

konuşmuştu ki,

110

Miss Fuikes ne dediğini pek duyamadı. "Senden nefret ediyorum!"

Nefret etmiyordu tabiî. Ama Miss Fuîkes'a kargı gelmiş, namusunu kurtarmıştı.

Miss Fulkes tuvaletine devam etti. Huzursuzdu, korkuyordu, fena hailde heyecanlıydı.

Acaba Phil'i na-,sıl

bulacaklardı - Miss Fulkes'un Phil'dni, onun yetiştirdiği Fbili'i nasıl bulacaklardı ?

"İnşallah Phil uslu

durur," diye düşündü, "inşallah uslu durur!" Phü. canı istediği zaman bir melek olurdu, nefis bir çocuk

olurdu. Melek gibi davranmayışının 'da her zaman bir sebebi vardı; ama bu sebebi

ısezebiJmeik iğin, insanın

Phil'i bilmesi, anlaması 'gerekti. Annesiyle (babası, melekler gibi uslu olmayışımın

sebebimi

sezameyecekler-di her halde. Kaç zamandır burada yoktular; Phil'in nasıl bir çocuk

olduğunu unutmuş

olabilirler; unut-masalaır ibile, onun şimdiki halini, bu son aylanda naşı! (geliştiğini bilmezlerdi. O Phil'i yalnız

Miss Fulkes biliyordu. Biliyordu ve seviyordu - öyle çok seviyor, öyle çak seviyordu iki!

Yalnız Miss

Fulkes seviyordu onu. Halbuki günün iterinde, Phil'i bırakmak Korunda kalacaktı.

Phil'in üstünde hiçbir hakkı

yoktu, hiçbir şey isteyemezdi ondan: onu seviyordu, işte o kadar. Akıllarına esince,

(Pfaiü'i elinden

alıverirlerdi. Miss Fulkes'un aynadaki şekli dalgalandı; rengârenk bir sis İçinde

kayboldu; ve birden, ıgöz

yaşları yanaklarına

sktı.

Tren vaktimde gelmişti; 'Otomobil bekliyordu. Philip ile Elinor otomobile bindîler.

"Burada olmak ne fex%alâde bir şey, değil mi?" Elinor, kocasının elini tuttu. Gözleri ışıl ısıldı. Sonra,

111

.Philip'in cevabını beklemeden, 'dehşet içindeymiş gi-fci, "ama şuradaki tepeye bir yığın yeni ev yapmışlar,"

dedi. "Aman Allahım, masıl cesaret etmişler Ibuna!"

"Philip baktı: "Şehrin içinde, Ibir bahçeli evler semtine dönmüş (biraz, ne dersin?

'İngilizlerin sayfiye

.yerlerini, köyleri bu kadar sevmeleri pek yazık. Sev-güeriyle öldürüyorliar böyle

yerleri."

"Ama ne kadar güzel ıgene de buraları. Çok heyecanlı değil misin?"

Philip, ihtiyatla sordu: "Heyecanlı mı?... Eh..."

"Oğlunu göreceğin için memnun değil misin yoksa?"

"Elbette memnunum."

"Elbette memnunum!" Elinor, bu kelimeleri acı bir alayla tekrar etti. "Seslimin şu tonuna Ibafc.

Bu îşde bir

"elbette" olacağını aklımdan bile geçirmemiş-tim; ama şimdi zamanı geldi; ömrümde bu kadar heyecan

duymadım."

Bir sessizlik oldu. Otomobil dar yollarda 'dolanıyordu. Önlerine Mr yokuş cılktı.

Akgürfgen ormanlarından

geçerek, ağaçlı bir yaylaya (vardılar. İki yanı ağaçlı, uzun, yeşil bir yolum sonunda;

Tantamount'-îarın

büyüklüğünün en muhteşem âbidesi göründü: Gattenden Markisinin sarayı, (tâ

uzaklarda, güneşin altında

sanki keyf ediyordu. Direğe bayrak Çekilmişti; demek Lord Hazretleri orada ikamet

buyuruyorlar di.

Philip, "bir gün gidip şu ihtiyar deliyi ziyaret •etmemiz lâzım," dedi.

Parkda, açık sarı renkli küçük geyikler otluyor-du.

112

Elinor, 'geyiklere bakarken, "yolculuğa çıkmaîi insanın nereden aklına gelir aoaiba?"

(dedi.

Miss Fulkes ile küçük Phil, önündeki basamaklarda bekliyorlardı.

Miss Fulkes, '^otomobilin sesini duyar gibi oldum,"

dedi.

Aıblakca yüzü sapsarı kesilmişti. Kalbi her zamankinden fazla atıyordu. Dikkat kesilip

(bir an bekledikten

sonra, "hayır," diye ekledi. Duyduğu, endişeyle çarpan kendi kalbinin gürültüsıüydü sadece.

Küçük Phil, kıpır kıpır kıpırdanmaya başladı. Tek (duyduğu şey şiddetli bir arzuydu -

"foir yere gitmek"

arzusu. Beklemek heyecanı, barsakl arını harekete geçirmişti.

Miss Fulkes, sahte bir coşkunlukla, "çok mesut değil misin?" diye sordu. Bağrına taş

tadarak, anasına

babasına kavuştuğu için çocuğun deli gibi sevinçli görünmesini istiyordu. "Müthiş

heyecanlı değil misin?"

Ama canları istediği zaman Phili'i ellinden alabilirlerdi; alabilirler ve bir daha hiç

göstermezlerdi. Küçük Phil,

dalgın dalgın, "evet," dedi. Aklı fikrli, barsaklarında olup biten ve gittikçe yaklaşan olaylardaydı.

Küçük Phil'in böyle cansız cansız konuşması, Miss Fulkes'u hayal kırıklığına uğratmıştı.

Çocuğa merakla

baktı. "Phil?" Phil'in çarleston oynarmış gibi (kıvrandığını gördü. Çocuk, evet Ser gibi başını eğdi. Miss

Fullkes, Phil'in el'ini tuttu, acele acele onu eve götürdü.

Bir dakika sonra, Philip ile Elinor'un otomobili, önünde hiç (kimseciklerin bulunmadığı

Ibir kapıda dur-

K.AK51

İİ3

du. Hayal kırıklığına uğramamak iElünorun elinJe değildi. Bu sahne gözünün önünde

öyle açikea

canlanmıştı ki! Phil basamaklarda, deli gibi elini sallayacaktı. Elinor, onun nasıl

bağıracağını bile öncedsn

iyice duymuş gibiydi. Hallfoukli kapının önündeki basamaklar bomboştu.

"Bizi karşılıyan hiç kimse yok," dedi. Sesi dertliydi.

Phirp, "hep iburada durup bizi bekleyeceklerini m: sanmıştın" diye cevap verdi.

Telâştan patırdıdan nefret ederdi. Ona göre, yolculuktan dönmenin en mükemmel şekli,

göze hiç

görünmeden evine girelbillmekti. Şimdiki dönüşleri ise, bv. kadar mükemmel

olmamakla (berabar, hiç de

fena bir dönüş sayılamazdı.

Otomobilden indiler. Ön Ikapı açıktı; içeri girdiler. Sessiz ve boş hoîde, üç Ibuçulk

yüzyıllık bir hayat sanki

uykuya dalmıştı. Güneş, düz iksmarlli pencerelerden insana baikıyordu. Oyma duvar

tahtaları, on-sekizinci

yüzyılda açık yeşile boyanmıştı. Eski meşe ağacından yapılmış, cilâlı sathiyle aydınlığı aksettiren merdiven,

üst katlara çıkıp gözden kayboluyordu. Havada 'hafif bir koku vardı; gül yaprağı ve

baharat kokusu. Sanki

insan, yıllar yılı süren bu huzur dolu sessizliği, beş duygunun dışında, başka bir

'duyguyla sez'yordu.

Elinor etrafına bakındı, derin bir nefes aldı. Parmaklarının ucunu, cilâh bir ceviz

masaya sürdü; işaret

parmağını bükerek, o masadaki yuvarlak Venedik kâsesine vurdu; (berrak bir çıngırak

sesi, mis g'bi kokan

sessizi kte, tatlı tatlı, uzun uzun çınladı.

114

Elinor, "yüzyıl uyuyan güzelin sarayı gibi burası," dedi.

Ama bu kelimelerin ağzından çılkmasiyle sihir bozuldu. Çınlayan cam kâse, sanki evi

Ibirden canlandırmış

gîbi, gürültü ve hareket başladı. Yukarlarda bir yerde Ibir (kapı açıldı; (sifonun

çekilmesiyle boşalan temiz

suların gürültüsü anasında, Phil'in sivri genç sesi duyuldu. Küçük dayaklar, koridor

halısının üstünde

Igümtedi; meşeden yapılmış halisiz merdivenlerde ufak nallar gibi tılkırdadı. Aynı anda, zemin katındaki bir

kapı şiddetle açıldı ive sofra işleriyle salona bakan hizmetçi Ddbtos'un ıkocaman

gövdesi, bole fâaldi.

"Aman Miss Elinor, geldiğinizi duymadım bile..."

Küçük Phil, merdivenin sön dönemecini dolandı. Annesiyle baJbasını görünce 'bir

çığkik attı, 'daha hızlandı;

bir basamaktan lötekine kayar IgM iniyordu.

Annesi endişeyle, "o kadar hızlı inme, o kadar îızlı inme!" diye bağırdı; Pbil'e doğru koştu.

Phil'in arkasından acele acele (gelen Mis Fulkes da aynı şeyi tekrarladı: "O kadar hızlı tome!"

Sonra, bahçeye açılan ıbir kapısı ollan oturma odasından; azametli bir hayalet gibi,

sessiz, beyazlar ve

uçuşan tüller içinde, Mrs. Bidlake Ibirden çıkıverdi. Elindeki küçük sepette bir demet

lâle vardı; sarı bir

îtordelânın ucunda, bahçıvan makası sallanıyordu. Üçüncü T'Ang, havlıyarak peşinden

geliyordu. Kargaşalık

içinde, kucaklaşmalar, el sıkmalar oldu. Mrs. "Bidlâke'in hoş geldiniz demesinde, Ibir dinî âyin ihtişamı, eski

ve mulkaddes bir dansın ağır zarafeti vardı. Miss Fulkes, utangaçlıktan ve heyecandan

kıvranıyor,

önce bir bacağının sonra da öbürünün üstünde duruyor moda resimleri ve mankenler

gibi tavırlar takmıyor,

zaman zaman sivri kahkahalar atıyordu. Philip'-in elini sıkarken, öyle Ibir kıvrandı iki, az kalsın dengesini

l>ozup yere yuvarlanacaktı.

Sual sorup cevap verirken, Elinor, "zavallı kız!" diye düşünmeğe vakit buldu. j"Bir an evvel evlenmesi lâzım!

Bıraktığımızdan çok daha beter hali."

Yüksek sesle, "ama ne kadar da büyümüş! Ne kadar da değişmiş!" dedi. Bir tabloyu seyretmek için gerileyen

tur sanat meraklısının hareketiyle, kollarını uzatmış çocuğu tutuyordu. "Eskiden

ıFhilip'>in bur-nunldıan

düşmüş gibiydi. Ama şimdi..." Elinor başını salladı. Şimdi çocuğun yuvarlak yüzü

uzamıştı; kısa ve düz

burnu (Philip'in yüzünde durmadan alay ettiği ve b ıka'dar sevdiği o tuhaf "kedi

Ibumu") daha incelmiş, ve

kartal gagası gibi, hafif bir kavis çizmişti: saçları koyulaşmıştı. "Şimdi tıpkı Walter'e benziyor. öyle 'değil mi?"

Mrs. Bidlâ'ke, çok uzaklardan, evet der gibi, başını eğdi. Elinor "güldüğü zaman ayrı."

diye ekledi. "Gülüşü,

tıpkı Philip'in gülüşü."

Küçük Phil, âdeta endişeyle sordu: "Bana ne getirdiniz?" İnsanlar (bir yerlere gidip döndükleri zaman ona

hep bir şeyler getirirlerdi. "Hediyem nerede?"

Miss Fulkes, Phil hesabına u'tanıp kızandı; kıvra-na Havrana, "öyle şey sorulur mu hiç?" diye direndi.

Ama Elinor ile Philip gülüyorlardı.

Elaınor, "ciddileştiği zaman Walter'e benziyor," dedi.

"Yahut da sana." Phlilip bir karısına, bir çocuğuna baktı.

11G

Miss Fulkss sitemler'ne devam ediyordu: "Annenle baban daha eve ayak basar basmaz!"

Çocuk, "ssni ıgidi yaramaz!" dedi; öfkesini ve gururunu gösteren küçük bir hareketle, 'başını geriye attı.

Phii'e bakan Elinor, az kalsın kahkahayı basacaktı. Çenenin şu baden .hire kalkışı yok mu-ihtiyar Mr.

Quarles'in üstünlüğünü belirtmek için yaptığı hareketin gülünç Ibir taklidiydi !bu! Bir an için çocuk,

Elinor'un kayınpederi oluverdi; o saçma, o yürekler acısı kayınpederânJin küçük bir karikatürü oldu. Bu

tuhaf bir şeydi; ama her nedense, saikaya alınacak bir şey de 'değildi. Elinor gülmek istiyordu; fakat aynı zamandıa,

hayatın esrarengizliğ ni vs karışıklığını, geleceğin o korkunç V3 çözülmez sırtarım birden

bire sezerek, ILçi eziliyordu. İşte bu çocuk, Elinor'un çocuğuydu; aıma aynı zamanda PîiilCp'di, aynı

zamandı Elinor'un kendisiydi, aynı zamanda Wa'ter'di, Elinor'un annesiydi, babasıydı. Şimdi de çenesini

birden bire havaya kaldırınca, durup duruıken o yürcikier acıs! Mr. Quarles

oluvermişti. Belki de bu

çocuğun içinde yüzlerce 'başka insan da vardı. Ne belkisi? Muhakkak vardı. Elinor'un

hayal meyal

tanıdığı halalar, teyzeler, kardeş çocukları; çocukluğunda gördüğü ve tama-miyle

unuttuğu büyük baoaiar,

büyük amca'ar vs büyük dayılar; çok eskiden, dünya ilk yaratıldığı zaman ölmüş atalar.

Çocuğun içinde

ya!bancı bir halk kitlesi vardı; o yabancı kitle, bu küçük vücudu şekillendiriyor, bu

dimağda oturuyor; bu

dimağın arzu'.3-nna hâkim oluyor, ıbu d'mağa düşünceler veriyordu: ve bunları

yapmaya devam da

edecekti, Phil, küç-ft*

SLS SESE KARSI

117

Fhıl... bu isim mücerret bir mefhumdu; "Fransa" veya "İngiltere" dediğimiz gibi, gelişi güzel bir tâbirdi. Tıpkı

bir memleket halkının, dünyaya gelip dünyadan göçerken bağlı oldukları memleketin

hüviyetini ayakt-a

tuttukları gibi; Phil'in 'içinde de, doğan yaşayan, ölen. Ve durmadan değişen bir çok

kişilerden meydana

gelmiş bir topluluk vardı. Elinor, çocuğa Ibir çeşit korkuyla baktı. Ne büyük Ibir

sorumluluktu bu!

"Sevgi menfaate dayanmamalı bence," diyerek, Miss Fulkes hâlâ söylenip duruyordu.

"Sonra bana 'seni gidi

yaramaz' da dememelisin böyle."

Elinor, hafifçe içini çekti, daldığı düşünceleri silkip attı; çocuğu kucağına alarak bağrına bastı.

"Ziyanı yok," dedi. Bunu kısmen çocuğu azarh-yan Miss Fulkes'a, kısmen de .korkular için olan kendi

benliğ.ine söylüyordu. "Ziyanı yok." Elnor çocuğu öptü.

Philip saatine bakıyordu. "Öğle yemeğinden önce, gidip biraz yıkanıp üstümüzü

başımızı temizlesek fena

olmaz," dedi.

Philip her şeyi tam zamanında yapmak isterdi.

Elinor'a göre, insanların yemek vakitlerine değil, yemek vakitlerin'n insanlara uyması

gerektiği için., "ama

evvelâ," dedi, "muhakkak mutfağa uğrayıp Mrs. înman'a bir merhaba demeliyiz. Pak ayıp olur bunu

yapmamamız. Hadi gel."

Elinor, çocuğu hâlâ kucağında, yemek odasından geçerek önden yürüdü. İlerledikçe,

ördek kızartmasının

kokusu arttıkça artıyordu.

Philip, her şeyin zamanında yapılmadığı düşüncesiyle biraz sinirlenerek;

ve yanında rehber olarak Elinor /bulunmasına rağmen, mutfağa, 'hizmetkârların

arasına girmek tehlikesin

den biraz çekinerek, istemeye istemiye (karısının peşinden gitti.

Öğle yemeğinde, annesiyle babasına kavuşması Şerefine, küçük Phil'in yapmadığı

yaramazlık kalmadı.

Zavallı Miss Fulkes, hem çocuk namına özür dilemek, hem)de bu sayede kendini mazur

göstermek için,

ikide birde, "bütün bunları heyecanından yapıyor," deyip duruyordu. Milss Fulkes ağlıyacak hâla gelmişti.

Ellnor'a döndü. "Görecelksliniz, Mrs. Quar-les," dedi; "sizin burada olmanıza hele bir alışsın, göreceksiniz.

Bir melek olabilir bu çocuik. Bütün bunları sırf heyecaridan yapıyor."

Miss Fulkes, küçük Phil'i artık o kadar çdk seviyordu İki, çocuğun üstün çıkmasını veya

küçük düşmesini,

iyiliklerini ve kötülüklerini tamemiyle benimsemişti; bunlar onu sevindiriyor veya

üzüyor, memnun ediyor

veya utandırıyordu. Üstelik Miss Fulker/-un Ibir de meslek gururu varidi. Aylardan

beri, Phil1-den tek başına

sorumluydu; 'ona toplum (hayatında değerli sayılan faziletleri, ve haritada Hindistan

üç-genin'n niçin

kırmızıya boyalı olduğunu öğretmişti.. Onu yoğurmuş, yaratmıştı. Şimdi sevgilerin en

büyüğünü verdiği bu

çoculk, .sofrada avaz avaz bağırınca, yarı çiğnenmiş lokmaları ağzından tükürünce,

suları dökünce; Miss

Fulkes sanki kendii bağırmış, tükür-müş veya suları dökmüş gibi sadece utancından

kah-rolarak

tozarmakla kalmıyor; aynı zamanda, uzun uzadıya hazırladığı hüneri seyircilerin

önünde foecere-

meyen bir hokkabaz gibi, yerden bir türlü kalkmıyan ideal uçağı icat eden mucid gibi, rezil de oluyordu.

Elinor, teselli edercesine "'böyle olacağı nasıl olsa belliydi," dedi.

Zavallı kızcağıza sahiden acıyordu. Çocuğa Ibaktu Phil ağlıyordu. Elinor ne kadar mantıksızdı! Durumun artılk bambaşka olacağını; çocuğunu tamamiyie aklı başında, büyük bir insan bulacağını sanmıştı. Elinor'un yüreğine kasvet bastı. Phil'i seviyordu % ama korkunç şeydi çocuk dediğin, korkunç! Phil d<* çocuktu daha.

Elinor, sert bir sesle, "hadi Phil," dedi, "yemeğini ye artık, saçmaladığın yeter."

Çocuğun feryadı bir kat daha arttı. İyi davranmak istiyordu; ama kötü davranmasına nasıl son vereceğini !de bitemiyordu. İsteye isteye, isyan etmiş, bedlbaht bir hale sokmuştu kendini; ama kendi yarattığı bu duygunun kölesi olmuştu şimdi; tou duyguy irâdesinden üstün çıkmıştı. Bunu istemesine rağmen, eski hâline dönmesi imkânsızdı. Üstelik ördek kızartmasından hiçbir zaman fazla hoşlanmamıştı; beş dakikadan beri, gittikçe artan bir tiksinti ve dehşetle ördek kızartmasını düşündüğü için, şimdi foundar* büsbütün iğreniyordu. Ördek kızartmasının şekli, 'kokusu, tadı, miğdesini sahiden, foulandırıyordu.

Bütün bunlar olurken Mrs. Bidlake, o metafizik sükûnetini alakoymuştu. Ruhu, çırpıntılı bir denizde ilerliyen ıkocaman bir ıgem'i gibi, hiç sarsılmadan yüzüyordu. Daha doğrusu, ruhu (bir (balon

gibiydi; suların üstünde,

tâ yükseklerde, hayalin huzur dolu ve rüzgârsız âleminde uçup gidiyordu. Mrs. Bidlâke,

Philip'e Budizm'den 'bahsetmekteydi; Budizm'e ayj-ı-ca zaafı vardı. İlk feryatlar

yükseldiği zaman, ne olup

bittiğini öğrenmek için 'başını bile çevirmemişti; bu gürültü arasında duyulsun diye,

'sesini bir perde

yükseltmişti sadece. Feryatlar yeniden başladı, devanı teti. Mrs. Bidlake sustu, gözlerini kapadı. Kapalı gö'î

kapaklarının kızıllığı içende, bağdaş kurup oturmuş, huzurlu, altın Ibir Buda

görüyordu; etrafında sanlar

giymiş rahipler vardı; hepsi Buda gibi bağdaş kurmuş, vead içinde derin derin

düşünüyorlardı.

Mrs. Bidlafce, kendi 'kendine konuşuyormuş g'-bi. içini çekerek, "Maya,"1 dedi;

"M'aya, dbedî hayal."

Gözlerim yeniden açtı. Çocuğa yemek yedirmek için «anla başla uğraşan Elinor ile Miss

Fulkes'a döndü:

¦"Sahiden olduikça kart bu ördek."

Küçük Phil, kendisine bedava verilen bu bahaneye dört elle sarıldı. Ağlaya ağlaya,

"Kart!" diye bağırdı;

duyduğu acı heyecanlarla eli titreyerek, bir lokma ördek kızartmasiyle taze bir -

patatesin yarısını ikram eden

Miss Fulkes'un çatalım itti.

Mrs.' Bidlake bir an için gözlerini tekrar kapadı; sonra Philip'e döndü ve "Nirvana'ya varmak için takip edilen

Sekiz. Yollu Faziletlerin münakaşasına devam etti.

0 akşam Philip, düşüncelerini, olayları, konuştuklarını, duyduğu ve gördüğü şeyleri

karmakarışık

kaydettiği deftere uzun uzun yazdı. Sayfanın başına,

1 Maya, Hintlilerin dininde hayal veya büyüyü temsil eder. - (Çeviren).

sts sese karsı

m

"eski evin mutfağı" başlığını koydu. "Bunu anlatmak bir hayli kolay. Tudor devrinden kalma pencerelerin

renkli camlarından süzülen ışığın, bakır kap kaçağın içine vurması. Pırıl pırıl çelik

kenarlı, koskocaman siyah

mutfak sobası; üstündeki yarı açık 'kapaktan görünen ateş. Pencerenin önünde

sandıklarda yetişen

muhabbet çiçekleri. Kab dolabının yanında duran so-pette uyuklıyan hadım edilmiş

büyük sarı kedi.

Durmadan siline siline zamanla aşınmış mutfak masası -öyle aşınmış iki, ağacın

damarları, yumuşak

tahtanın sathında kabarık kabarık duruyor; sanki oymacının "biri, koskocaman (bir

parmak izimi kalın ıbir

tahta parçasına kazmış gibi. Basık tavanda kirişler. Akgür-genden yapılmış kahverengi

iskemleler. Oklavayla

açılmakta olan hamur. Pişirilen yemeğin kokusu. Toi taneleriyle dolu ve çaprazlama

inen sarı bir güneş

sütunu. Ve nihayet ahçı ihtiyar Mrs. inanan; binlerce yemek hazırlıyan ufak tefek, zayıf, nahif, boyun eğmez

bir kadın! Bu biraz işlenirse, tam bir tasvir olur. Ama bu kadarı bana yetmiyor.

Mutfağın, sadece mekân

dç'nde değil, zaman içinde de bir tasvirîni istiyorum; insanların dünyasında, ıbu

mutfağın mânasını kısaca

belirtmek istiyorum. Şöyle (bir cümle yazıyorum: "Nice yazlar boyunca, Shakespsare'ln küçük bir çocuk

olduğu günden bugüne kadar, (on ahçı nesli, şişe saplanıp kızartılan ördek yavrularını

protein moleküllerini

dağıtmak için enfraruj şualarını kullandılar" ("Sen ölmek için yaratılmadın, ölmez kuş"1

1 John Keats'in "Ode to the Nightingale" adlı şiirinden bir mısra. - (Çeviren.) "thou wast not

born for

- death immortal bird."

ve saire.) Bu tek cümleyi yazmamla, işe hemen tarih, sanat ve bütün ilim 'kolları

ıkarışıverdi. Kâinatın bütün

hikâyesini, 'bu hikâyenin (bir tek parçasından sezmek mümkündür. Düşünen insanın

gözü bir tek şeye

bakar, ve îbu İbir tek şeyin içinden, sanki bir pencereden bakıyormuş gilbi, bütün

kozmosu görür. Eski bir

nıutfaikta ördek kızartmasının kokusunu şeffaflaştınr-sanız, her şeyi - spiral

nelntZa'dan tutun da Mozar'ın

müziğine ve Assisi'li San Francesoo'nun Hazreti tsâ'-um yaralarını andıran lekelerine

Ikadar - her şeyi şöyle

bir görmüş olursunuz. Sanatın halledeceği mesele, yer yer (bir şeffaflık yaratabilmekte; ve tou şeffaf yeı--leri

öyle İbir ışeküde seçmeli (ki, yakın ve tanıdık bir şeyin ötesinde, insanlar bakımından

(ancak en manalı

olan uzak manzaralar görünsün. Ama ne olursa olsun, bu uzak manzarada görülenler

garip olmalı;

bildiğimiz ve alışılk olduğumuz şeylere Bon derece esrarengiz "bir tava verecek kadar garip olmalı. Bir

mesele var: Ukalâlığa düşmeden ve eseri boyuna uzatmadan bunu başarmak mümkün

mü? Bu, uzun uza-

» «hya düşünülmesi gereken toir mesele.

Ama şu sırada bu mutfak ne kadar sevimli! Mut-faktakiler ne kadar cana yafan! Elinor

kendini Ibildî ibileld,

Mrs. Inman bu evin adamı. (Yaşlı bir güzellik mucizesi tou kadın. Öyle huzur dolu ki!

öyle bir asillikle

emrediyor ki! İnsan Otuz yıl, bulunduğu yerde saltanat sürerse - bulunduğu yer İbir

mutfaktan başka bir şey

olmasa da - gene de İbir kıralilçe tavrı gelir tasana. Bir öe sofra ile salona bakan

hiametci Doibbs var.

Eve harbten (biraz önce ıgelmiş Rabelais'nin icat ettiği ibir kadın (bu Dobbs. Bir seksen boyunda, boyu»

SES SESE KARSI

123

na göre öe eni var. Ve bu dev bedende Gargatua'nıtı ruhu yaşıyor. Açık saçık şakalar,

yaşama (keyfi,

nükteli hikâyeler, kolay kolay fışkıran gümlbürtülü kahkahalar! Dobb'un gülüşü,

insanın nerdeyse ödünü

koparacak. Oraya saygılarımı sunmak için gittimizde, gözüme, kiler dolabının ibir

rafında, yarı yarıya

hapla dolu yes/.l bir şişe ilişti. Ama bu haplar irice Ibilyalar" gibiydi - hani lâstik bir boruyla atların

gırtlağından» aşağı üflenen haplar cinsinden. İnsana, ıHomiros - vâri hazımsızlıklar

sezdiriyor bu haplar!

Mutfak güzel; ama salon da öyle. Öğleden sonra gezintiden döndüğümüz zaman, İbir de

baktık ki,

piskopos vekili ile karısı, ellerinde çay fincanları, sanattan bahsediyorlar. Evet,

sanattan; çünkü Akademiyi'

ziyaretten 'sonra, (bizimkilere ilk Igelişleri.

Yılda 'bir yaptıkları bir iş ihu. Her yıl, Hazreti' İsa'nın dirildiğinin kırkıncı günü

gökyüzüne dönüşünün

kutlandığı yortu gününden bir ıgün sonra, 8.52" treniyle şehre inip, Dinin Ibıile Sanata vermek zorun-" da

olduğu şükran borcunu ödüyorlar - Resmî Din üs' Resmî Sanat! Ellerindeki kataloga

notlar kaydederek,

Royal Academy sergilerinin yapıldığı Burlington Ho--use'un her köşesine bakıyorlar. Bu

sırada şakalaşmak"

'gerekince, şakalaşıyorlar; çünkü, oyuncak İbir geminia: iç'nde Nuh peygaberi bir hayli

andıran Mr. Truby,

siyah ceketlerine ve tersine dönmüş yakalarına rağmen, kilise adamlarının da "insan"

olduklarını, "iyi adam""

ve saire olduklarını göstermek için nükteler savuran' şakacı bir zattır. Tombul ve güzel Mrs. Truby, kocası

kadar gürültü yapan bir şakacı olmamakla beraber, orta sınıf yüksek tabakasından

gelen Punch mizah'

124

.dergisi okuyucularının "pek ksy-fii Ibir mahlûk'' dedikleri cinsdendir; zararsız olmalk şartiyle her türlü

eğlenceye bayılır ve bir isürü hoş lâf eder. Elinor, Mrs. ve Mr. Truby'yi, çevreleri ve

Akademiye dair

konuştururken; onları büyülenmiş gibi seyred yor ve dinliyordum. Kın - kanatlılar

arasımda FaJbre'ın haline

'benziyordu benim halim. Ara sıra, söylenilen sözlerden biri, Elinor'un annesini et raf

iMdaki'1 erden

ayıran mânevi uçurumları aşıyor, düşüncelere dalmış olan Mrs. Bidlâke'in kulağına

varıyor ve onda igar'.p

bir tepki yaratıyordu. Mrs. Bidlâfce, Ibir kehanette bulunuyormuş gibi, insanı hayretler içinde bırakarak,

Truby'-lerin şakalaşmaları arasında âdeta korkunç görünen bir ciddiyetle, başka bir

dünyadan gelen

sesini yükseltiyordu. Ve bu sırada, 'dışarda bahçe yemyeşil, çimçekler içinde. Bahçıvan

ihtiyar Stokes

isaikallı ve resimlerde zamanı temsil eden dhtiyara benziyor. Gökyüzü açık mavi.

kuşların gürültüsü

'duyuluyor. İyi bir yer burası. Ne kadar iyi olduğunu anlamak :için, insanın dünyayı

dolaşmış olması

lâzım. Burada niçin" kalmıyacak mışım? Neden kök salmıyacaık ımışım burada. Ama kök demek zincir deonak. Hürriyetimi', kaybedeceğim diye ödüm kopuyor. Hür olmak, ibağsH olmak, mal mülk edinerek kendi malın olan şeylerin malı olmamak, aklına, esen şeyi yapabilmek, canın İstediği yere canın istediği anda gidebilmek - gü^el bir şey bu. Ama burası da güzel. ıBurada kalmak 'daha iyi olmaz mı acalba? İnsan, hürriyetini elde edebilmek, iç:n, birçok şeyler feda ediyor-bu evi, Mrs. Inman'ı, Dobbs'u, rahibin evinde otunn tşakacı Truby yi, bahçedeki lâleleri ve '.bütün bunların, taşıdıkları

mânayı feda ediyor. İnsan bir şeyler feda ediyor - acaba daha çok bilgi edinmek, daha anlayışlı olabilmek, yahut daha canlı yaşıyatoi.lmök için mi feda ediyor' bunları? Bundan şüphe ettiğim oluyor zaman zaman.

Lord Edward ile erkek kardeşi, Gatfcenden Pav-kında hava alıyorlardı. Lord Edward yürüyerek yapıyordu bu işi. Beşinci Marki ise, 'kocaman boz bir' eşeğin çektiği tekerlekli 'b.r koltukta hava alıyordu. Lord Edward'in kardeşi sakattı. İkide birde, "iyi ki. katenm hızla işlemesine engel olmuyor bu," derdi. Kendi kafası, bütün ömrü boyunca, karmakarışık bir' sekide, ikâh o yana kâh bu yana, hızla koşmuş durmuştu. Ama bütün (bunlar olurken, boz eşek koşmuyor, sadece yürüyordu,

ağır ağır yürüyordu.

İki kardeşin önlerinde ve arkalarında, Gattenden Parkının' ana yolu uzayıp gldyordu.

Bir mil uzaikta,

önlerin-dîki dümdüz yolun ucunda, Trajan sütununun Porr-land taşından yapılmış bir

örnsği duruyordu;

bu sütunun

üstünde, birinci Markl'nin bronz

'b'r heykeli

vardı; şöıhrete niçin lâyjk görüldüğü de ikaidenin etrafına1 büyük harflerle, çepeçevre

yazılmıştı. Birinci

Marki şu olmuştu bu olmuştu; bu arada İrlanda gene! valisi ve İlmî Ziraatın Babası

olmuştu. Geniş yoîrn

öbüv ucun:la, kardeşîer'n b'r mil arkasında, Gatten-den şatosunun o garip burçları ve

sivri kuleleri

yükseliyordu. Bu şato. Strawberry Hill gotik şatosunun' sahte üslûbunun bütün

acayipliğ'ni taklid ederek,

James Wyatt tarafından ikinci Marki için yapılmıştı; ve-

SES SESE KARSI

•o kadar mübalâğalı bir ortaçağ şatosuydu ki, bu ka--darı, gerçek ortaçağ mimarisinin

aklından hayalinden

¦bile geçemezdi. Marki, devamlı olarak IGattenıden'de -oturuyordu. Evini ve evinin

¦çevresindeki

manzarayı ayrıca sevdiğinden değildi bu. Farikmda bile değildi (bunların. Okuyordu;

okumadığı zaman

da, okuduklarını düşünüyordu. Eflâtun - vâri bir terim kullanarak "görünüşler

dünyası" diye isimlendirdiği,

gözle görülen elle tutulan gerçekler, Marki'yi ilgilendirmiyordu. Bu ilgisizliğiyle, onu sakat yaratan

kâinattan öcünü .•alıyordu. Marki, ancak Gattenden'de tekerlekli koltuğuyla emniyet

içinde gezinebildiği için,

Gattenden'de oturuyordu. Pall Mall, boz eşeklere ve bu eşekleri sürerken kitap okuyan,

denin düşüncelere

dalan felçli ihtikarlara hiç de uygun bir yer değildir. Marka, Tantamount House'u

kardeşine devretmi? ve

eşeğini Gat~ tenden Parkının aikgürgen ormanları arasında isürnte-

¦ğe devam etmişti.

Eşek otlamak i'çin yolun kenarında durmuştu. Beşinci Marki ile kardeşi, Tanrı

meselesini tartışıyorlardı.

Zaman geçiyordu. Yarım saat sonra, öğle üzeri "Farkida gezinen Philip ile Elinor,

aikgürgen ormanından

çıkıp da Marki'nin tekerlekli koltuğuyla ansızın '.karşılaştıkları zaman, onlar hâlâ

Tanrı'ıdan

bahsetmekteydiler.

Philip ile karısı onlardan ayrılıp, Iseslerini öuyur-mıyaca'k kadar uzaklaştıklarında,

Philip, "zavallı ihi;

iyarcıklar!" dedi. "Tanrı'dan başka ikanuşacak neleri var ki? Fazla yaşlı oldukları iç'n, aşlkdan

Ibahsedeme2-ler - hem çok yaşlı, hem de çdk iyi insan oldukları İçin, îbahsedemezler

bundan. Fazla

zengin oldukları

için, paradan da bahsedemezler. Fikre ve sanata fazla değer veren iki aydın ıkişi

oldukları için, şu veya bu

adamdan da bahsedemezler; dünyadan el ayak çektikleri için, bahsedecek adam da -

tanımazlar nasıl olsa.

Fazla çekingen oldukları için, kendilerinden de bahsedemezler; ömürleri Iboyunca

tecrübesiz kaldıkları için,

hayattan, hattâ edebiyattan Ibile bahsedemezler. 53u zavallı, bu biçare ihtiyarlara, kala kala konuşacak ne

kalıyor ki ? Hiçbir (şey - yalnız Tanrı kalıyor."

Elinor, "bu gidişle, on sene sonra, sen de tıpkı onlar iglbi olacaksın," dedi.

YİRMİNCİ BÖLÜM

İhtiyar John Bidlake, Philip Quarle-s'm babasını, ön cephesi sahte bir 'taklid olan,

baroque üslûbunda

İtalyan -kiliselerine benzetirdi. Klâsik mimariye uygun, yüksek, gösterişli, har yanı

üçgen şekilli kırık

dökük süslerle ve heykellerle dolu bu Ön cephe, 'büyük bir katedralin parçasıymış

hissini verir. Ama

daha yakından balktığınız zaman, Ibunun bir paravanadan foaşka şey olmadığını

anlarsınız. Bu

koskocaman, süslü püslü ön cephenin arkasında; tuğladan, molozdan, uyuz sıvadan

yapılmış, küçük ve

sefil bir tapmak gizlidir. John Bidlake, bu benzetmeden g'ttikçe hoşlanarak, kilisen'n

halini anlatırdı: Duaları

çabuk çabuk geveii-yen sakalı uzamış papaz, sırtında kirli 'beyaz bir cüb-bsyls papaza

yardım eden sümüklü

oğlan, guatr hastalığına tutulmuş köylü kadınlar ve onların yumurcaklarından meydana

gelen cemaat,

kapıda dilenen deli, duvarlardaki dinî resimlere iliştirilen teneke taçlar, yerdeki pislik, dindar insan

kuşaklarından kalan ve etrafa sinen bayat koku.

Jöhn Bidlake, böyle konuşmak!a kendi başarısını küçümseyen bir görüşü ileri

sürdüğünün farkına

varmadan, sözlerini şöyle bitirmişti: "Acaba kadınlar neden en bayağı şeyleri, yani bu adam gabilerini

severler? Bu çok garip. Bu adamın sevilmesi ayrıca garip

129

İnsan, Rachel Quarles'i aklı /başında bir kadın Isamr; bu kadar ho§ ttair adama

kapılmayacak ıkadar aklı

başında bir kadın -sanır."

Başkaları da aynı şeyi düşünmüşler, bunun sebebini merak ¦ etmişlerdi. Rachel Quarles,

kocasından kıyas

edilmeyecek kadar üstündü. Ama evlenen kişi, bir sürü faziletler ve kabiliyetlerle

evlenmez; bir fertle, bir

insanla evlenir. Rachel'e evlenme teklif eden Sidney Quarles, o sırada her kadının - ama her kadının - âşık

olabileceği, hattâ inanabileceği (bir delikanlıydı. Oysa Rachel ancak on sekiz yaşındaydı ve ayrıca

tecrübesiz bir kızdı. Sidney Quarlesda gençti K/gençlik, başlı (başına ıbir meziyettir); gençti ve yakışıklıydı.

Geniş omuzlu ive uzun boylu olan Sidney Quar-Jes, şimdi şişman sayılacak kadar toplu

olmasına rağmen,

gene de heybetli bir adamdı. Yirmi üç [yaşındayken, iri yarı vücudu -atlet yapılıydı.

Şimdi başının tepesindeki

cilalanmış gıibi parlak, kel ve pembe kılsmi saran kır saçları o zamanlar daha dökülmemişti, altı-nımsı kahverengi, gür ve dalgalıydı. Geniş, kanlı canlı, etli yüzü, o zamanlar daha taze daha sert çizgili, ve şimdiki gibi yusyuvarlak değildi. Saçları dökülmeğe başlamadan önce bile, pürüzsüz ve yüksek alnr, aydın bir insanın alnına benziyordu. ıBu alnı, Sidney Quarles'in aydın bir kişi 'olduğunun delili sayarsak, konuşması da bu delilin doğruluğunu ispat ediyordu. Bazı kimselere göre, belki ibiraz fazla küstahlça, biraz fazla kendini beğenmiş ıbir .tarada konuşmasına rağmen, gene de güzel konuşuyordu. Üstelik, o sıralarda şöhreti vardı; derslerinde ve münazaralarda âdeta şan ve şeref kazanarak üniversiteyi yeni bitirmişdî.

İyimser arkadaşları, onun henüz 'bilinmeyen geleceği hakkında en parlak hayalleri kuruyorlardı. Rachel ile yeni danıştığı sıralarda, ibu kehanetler pek akla yakın görünüyordu. Herneyse, ister akla yakın olsun, ister olmasın, Rachel, Sidney Quarles'i sevdi. Genç kız daha on dokuzundayken evlendiler. Sidney, babasından büyük Ibir miras yemişti. İhtiyar Mr. Quarles şeker işleriyle uğraşmıştı; Ve bu kârlı Ibir işti. Essex'deki malikâne kendi masrafını çıkarıyordu. Sidney'in Portman Square'de bir evi; -Chamford'da,

Georgian üslûbunda ve pek rahat bir köşjkü vardı. Emeli, siyaset hayatında

yükselmekti. Mahallî idarede bir

çıraklık devresi (gördükten sonra, Parlamentoda üye olacaktı. ISıkı çalışması; hem döıt

başı mâmur, hem de

parlak nutukları sayesinde, is-tikfbalı olan bir adam (sayılacaktı. Kendisine (bir ba-

ikanlığın müsteşar

muavinliği teklif edilecekti; bundan sonra da artık hızla yükselecekti. En aşırı hırslarımı bile gerçekleştirmesi

mümkün (görünüyordu; daha . doğrusu otuz beş yıl önce öyle iSanıyordu. (

Gelgelelim, ihtiyar tBidlake'm dediği gibi; Sidney, "bir ön cepheden, heybetli bir

görünüşden, bir sesten, sathî

bir zekâdan başka bir şey değildi. Bu gösterişli ön cephenin arkasında gerçek Sidney

yaşıyordu: Önemli

işlerde zerre kadar metanet gösteremedi--ği halde, ıvır zıvır işler Ibahis konusu olunca inatçı davranan;

kolay kolay coşup tutuşan, ama daha di "kolay her şeyden bıkıveren, zayıf bir adam.

Eninde sonunda

Sidney'in zekâsının, Ovid'i örnek alarak Lâtince şiirler, veya Heredotos'un komik

taklitlerini yazan

öğrencilerde görülen, o sözüm ona parlak zekâ-

j->j

bâdan farksız olduğu anlaşıldı. îs basma gelince, bu son sınıf öğrencilerinde görülen

kabiliyet, pratik sahada

ne kadar verimsiz kaldıysa, fikir sahasında da o kadar kısır kaldı. Sidney Quarles,

babasının ticaretini

devamlı olarak ihmal edip, arasıra hesapsız kitapsız spekülâsyonlar yaparak, bu kötü

idaresiyle yarı yarıya

iflâsa götürdükten sonra; (iyi ki, Rachel'in zoruyla, iş işden geçmeden önce, bu

ticaretteki hisselerinin hepsini

başkasına satmıştı); yıllarca kâh tembellik ederek, kâh düzensiz bir faaliyet göstererek siyasî emellerini

tanıamiyle yıktıktan sonra; gerçek mesleğinin siyasî yazarlık olduğunda karar ikildi. Bu yeni inancın

coşkunluğu içinde, hükümet ' teşkilâtı prensiplerine dair bir kitap yazıp bitirebildi de.

Bu kitap, sathî, karışık,

basmakalıp bir eserdi; sözde parlak nüktelerle dolu, süslü ve iddialı üslûbun yüzünden,

<bu Ibasmaıkalıplığı

insanın gözüne idaha da çok batıyordu. Ciddiye alınmaya lâyık olmıyan bu kitap ilgi

görmedi; Sidney

Quarles ise, bu ilgisizliği, siyasî düşmanlarının çevirdikleri dolaplara atfetti. Gelecek kuşakların, eserine lâyık

olduğu değeri vereceklerine inancı vardı.

Mr. Quarles, fbu ilk kitaJbı yayınladıktan sonra, demokrasiye dair çok daha büyük Ve

çok daha önemli bir

eser yazmaktaydı; daha doğrusu ibu eseri sözle yazıyordu. Eserin büyüklüğü ve önemi,

bir türlü bitmemesi

için iyi' ıbir bahaneydi. Sidney l Quarles, bu esere başladığından bert aradan yedi yıl

geçmişti. Kitabınız

ilerliyor mu, diye soranlara, sırtına taşma-nuyaca/k kadar ağır bir yük alan bir adam

haliyle,

başını sallıyarak, daha malzemeyi bile toplayamadığını söylerdi.

Hem ilim uğruna kurban (giden foir adam tavrı takınarak, hem de kendini aptalca

beğenmiş küstah bir

edayla, "Herakles'e verilen işler kadar zor ibu iş," derdi. Biriyle konuşurken "başını kaldırıp, sanki bir havan

topuymuş igifoi sözlerini havaya doğru fırlatmak âdetiydi; bunu yaparken de, eğer

insana bakmaya tenezzül

ederse, 'karşısındakini, burnunun hizasından ve yarı kapalı gözlerle süzerdi. Çın çın

öten, sesi, Oxford'da

okuyanların İngilizceyi zenginleştirmek için bu dile eikledikleri melemelerle doluydu.

"Really" kelimesi,

Sidney'in ağzında "ryahly" şeklini, "mere" (kelimesi "myah" şeklini alırdı.1 Sanki Sidney Quarles'm ağzından

çıkan kelimelerin arasına bir koyun sürüsü dalmıştı.

"Herakles'e verilen işler kadar zor ibu iş." Sidney Quarles bunu söylerken içini çekerdi.

"Gerçekten korkunç

bir iş."

Sidney Quarles'a sual soran ayrıca halden anladığı zaman, karşısındakini

((karşısındakinin bir hanım

olmasını tercih ederdi.) çalışma odasına götürür; ciddî îbir yazar masası hissini veren, açılıp kapanan

«kapaklı yazı masasının etrafında biriktirdiği bütün o muazzam teşkilâtı, o fiş

endekslerini ive çelikten

yapılmış dosya klasörlerini gösterirdi.. Zaman geçtikçe ve kitabın yazıldığına dair

tıOçfoir emare

Ibelıirmedikçe,

1 "Really" gerçekten ve "mere" sadece mânasında. Yazar bu parçada, yüksek sınıflara mensup ve Oxford

mezunu bazı İngilizlerin mübalağalı telâffuzuyla alay ediyor. - (Çeviren.)

SES SESE KARSI

133

Mr. Quarles'i topladığı bu azametli eşyaların sayısı da artmıştı. Bunlar, çalışmalarının (gözle görülür birer

delili; üzerine aldığı işin ıkorikunç Igüçlüğünün birer semlboliydi. Sidney Quarles'in

tam üç yazı ımakinası

vardı. Ne olur ne' olmaz, yolculuğu sırasında ilham geliverir diye, [portatif Corona'yı

nereye 'gitse daima

beraberinde taşırdı. Arasıra, çevresine ayrıca tesir etmek isteyince, oldukça büyük bir

makina olan Hammond'u

yanına alırdı. Bu makinada harfler, ayrı ayrı kollara değil de, sırasında yerinden

çıkarnlafeilen maden

bir şerite 'bağlıydılar; bu şerit de, dönen bir silindire iliştirilmişti. Böylece insan, harfleri istediği gibi

değiştirebilir; gerekince Yunan, AVap, Rus harfleriyle, veya .matematik işaretiyle

yazabilirdi. Mr. Quarles'in

elinde, bu çeşitli harflerin büyük bir koleksiyonu vardı; bunları tabiî, hiçoir zaman

kullanmazdı ama, her biri

ayrı bir kabiliyetinin veya marifetinin timsaliymiş gibi, bu çeşitli harflerle övünüldü.

Üçüncü ve son aldığı yazı

makinasına gelince; bu çok (büyük ve çok pahalı bir büro eşyasıydı; sadece bir yazı

maıkinası değil, aynı

zamanda bir hesap ma-kinasıydı. Mr. Quarles, büyük eseri için istatistikler toplamak ve

malikânesinin

hesaplarını yapmak bakımından, Ibunun pek faydalı olduğuna dair açıklamalarda

bulunur; ve ayrıca

övünerek, makinaya bağlı olan küçüık elektrik motorunu gösterirdi: teli duvardaki

prize soktuğunuz zaman,

motor bütün işinizi (görürdü - yani kitabınızı sizin için yazmaktan maada Ibii-tün işinizi görürdü. Yazı

makinasının harflerine şöyle (bir dokunuverirsiniz (Mr. Quarles bunu söylerken

tatbikata geçerdi), elektriğin

kuvveti sayesinde harf,

131

¦kâğıt ile temasa Igelir. Adale gücüne zerre kadar ihtiyaç kalmaz. İnsan hiç durmadan

on selkiz saat

daktiloya yazabilirdi. (Bunu söylemekle Mr. Quarles, tıpkı Balzac veya Sir Isaac Newton

gibi, yazı

masasında on sekiz saat çalışmayı olağan işlerden saydığım ima ederdi.) En küçük fair

yorgunluk

duymadan ileletet yazmaya devam edebilirsiniz. Bir Amerikan icadıydı bu. Pek hünerli

bir şeydi.

Mr. Quarles bu yazı ve hesap makinasmı, malikânenin idaresiyle olan bütün ilgisinin

gerçekte kesilmiş
bulunduğu bir sırada satın almıştı. Malikânenin idaresini ona Radhel vermişti.
Karısının zoruyla itam
zamanında başkasına devrettiği babadan 'kalma şeker işini ne kadar fena idare ettiyse, malikâneyi 'de aynı
şekilde idare ediyordu. Rachel Quarles bu malikânenin, kocası için faydalı bir meşguliyet olacağını
ummuştu. Böyle toir Igaye uğruna bir miktar para harcamaya değendi. Fakat Harbten sonra gelen bu üç
buhran yılında, bu iş Rachel'e ipek pahalıya maloldu. Sidney idare işlerini igittilkçe daha az umursadığmdan.
karısının bu 'gaye uğruna harcadığı para da gittikçe arttı; istenilen de elde edilmedi - yani Sidney Quarles'a
faydalı bir meşguliyet verilmedi. Bununla (beraber arasıra, Sidney'in aklına bir şeyler gelirdi; ve o zaman
birden bire, "malikânenin ıslahatı" diye isimlendirdiği bir faaliyet cümbüşüne atılırdı. Bir aralık, Amerikalıların
becerikliliğine dair bir kitap okuduktan sonra, bol sayıda pahalı makinalar satın aldı; ama malikâne öyle pek
büyük olmadığı için, boşuna para harcadığı hemen anlaşıldı: iş az olduğu 'için Sidney çoğu zaman
makinalarını işletemiyordu. Daha sonra-

lan bir reçel fabrikası kurdu; bu ıfaJbrika da hiç para getirmedi. Sidney Quarles'in başaramadığı bu "ıslahatla
karşı duyduğu ilgi pek uzun sünmödi. Çolk çalışsaydı ve işinde her zaman .titiz davransaydı, belki de günün
birinde bunların semeresi görülebilirdi. Ama Sidney'in umursamaması yüzünden, bu "ıslahat" yüzde yüz
kayıpla neticelendi. Mrs. Quarles'in, kocasına bir meşguliyet sağlamak'için fazla para harcadığı; üstelik bu
parayı boşuna harcadığı besbelliydi. Bunun üzerine Mrs. Quarles, Malikâneyi Sidney'in elinden alma
zamanının geldiğine karar verdi. Her zamanki anlayış ve inceliğiyle - çünkü otuz yıllık bir evlilikten sonra
kocasının ne mal olduğunu iyice biliyordu-Sidney Quarles'i kandırdı; şu tatsız idare işlerini başkasına
bırakırsa, büyük eserine daha çok zaman verebileceğini söyledi. Mrs. Quarles ile kâhya, bu işlere pekâlâ
bakabilirlerdi. Kabiliyetlerini daha yüksek ve 'şahsiyeitine daha uygun bir gaye "uğruna kullanmak varken, bu
kadar basmakalıp bir iş için harcanmakta mâna yoktu. Sidney'i kandırmak kolay oldu. Malikâneden bıkmıştı;
bütün ıslahatına rağmen bu malikâne hınzırcasına verimsiz kalarak, gururunu: kırmıştı. Gerçi bu işle bütün
ilgisini kesmekle, kendi başarısızlığını ve karısının doğuştan Igelen üstünlüğünü kabul etmiş olacağım -

evelce de kabul ettiği gibi, bir kere daha kabul etmiş olacağını - da anlamamış değildi.

İdarenin teferruatına

daha az zaman harcamaya razı olmakla beraber, bir tanrı Igibi haller takınarak, edebî

çalışmaları arasında,

malikâneye göz-kulak olacağını; uzaktan uzağa, ama igene de tesirli bir şekilde duruma

nezaret edeceğine

söz verdi-daha

doğrusu bu hususta tehditler savurdu. Haklı olduğunu göstermek, önemini büsbütün

büyütmek için, hem

hesap yapan hem yazı yazan makinayı işte o sıralarda aldı. Artık (kendini edebî

çalışmalara verecekti; bu

makina ise, o edebî çalışmaların muazzam hercümer-¦cinin ve güçlüğünün bir

semboliydi; aynı zamanda

pratik işlere karşı ilgisini tamamiyle ¦kesmediğini de ispat ediyordu; çünkü bu yazı

makinası sadece

istatistikleri ele almakla kalmıyacaiktı; (Mr. Quarles aid İr davranıp, bunun tam ne

şekilde yapılacağım hiçbir

zaman fesin olarak açıklamadı); yüksek yardımını' ^esirgediği takdirde, zavallı Radhel

ile kâhyanın yüzde

yüz fbaşaramıyacağı hesapları da yoluna koyacaktı bu makina.

Sidney 'karısının üstünlüğünü kabul etmiyordu tabiî. Ama bunu belli belirsiz sezmesi,

buna kızma-.sı; ve her

şeye rağmen, gerçekte karısı kadar değerli - hattâ ondan çok töaha değerli - olduğunu

ispat etme isteği,

onun (bütün hayatına hâkimdi. O başarısız siyaset hayatına; karısına içerlediği, ailede

üstünlüğünü kabul

ettirmek istediği için, bunca zaman devam •etmişti. Eğer ona kalsaydı, siyaset hayatının güçlüklerini ve

sıkıntılarını anlar anlamaz, her halde bu işten hemen vazgeçerdi; çünkü tembelliği

hırsından ağır basıyordu.

Ama başarısızlığını, ve bu ' başarısızlıkla elele giden aşağılık duygusunu bir türlü kabul edemediği için,

hayallerinin gerçekleşeceğine körü körüne inanmak istiyor ve Parlâmentodan istifa

etmiyordu. < Raohel'in o

sessiz sedasız becerikliliği her zaman gözünün önünde olduğu ve sinirlerine fena halde

dokunduğu için,

yenildiğini teslim ede-

SES SESE KARSI jjıj

mezadi. Radhel ele aldığı her işi iyi yapardı. Herkes onu sever, ona hayran kalırdı.

Sidney Quarles, elâlemin

önünde ve kendi gözünde onunla rekabet edebilmek, ona üstün gelebilmek için siyasete

dört elle sarılmış,

Parlâmentoda ipsiz sapsız işlere girişmişti. Partisinin kölesi olmaya tenezzül etmediği ve sivrilmek hevesinde

olduğu için, birçok dâvaları coşkunlukla savunmuş; sonra da tiksinerek bunları yüzüstü

bırakıvermişti.

Sırayla idam {cezasının kaldırılması, hayvanların diri diri kesilmemesi, hapishanelerin

ıslahı, Doğu

Afrika'daki işçi durumunun iyileşmesi için ateşli nutuklar (çekmiş; kısa bir zaman için

gayret göstermişti.

Kendini, bütün engelleri yenen, sadece boy göstermekle bile her dâvaya zafer

kazandıran bir ıslahatçı

sanıyor, hayaller kuruyordu. Kitabı Mukaddese göre, Eriha şehrinin surları, bu şehrin,

çevresini saran

düşmanların iboru çaknalariyle çökü-vermişti; gelgeldim Sidney Quarles borusunu

çalarak surları bir türlü

yıkamıyordu; zorlu kuşatmalara girişecek bir adam da değildi. İnsanların asılması,

canlı' köpeklere veya

kurbağalara yapılan ameliyatlar, tek başına yaşıyan mahpuslar, kötü muamele gören

zenciler - bütün bunlar

birer birer, Sidney'in gözünde cazibesini kaybetti. Rachel ise, becerikli olmakta devam

ediyordu; gene

herkes tarafından seviliyor, çevresinde hayranlık uyandırıyordu.

Rachel, sırf şahsiyetinden ötürü Ve sırf Sidney'-îıı karısı olduğu için, onda birçok hırslar uyandırmıştı. Hiç

farkında olmadan uyandırdığı bu hırsları, bile bile her zaman destekliyordu.

Başlangıçta kocasına gerçekten

inanmış; gözünde bir kahraman olan bu

adama cesaret vermişti. Sidney'in eninde sonunda başarı elde edeceğine inancı, birkaç

yıl içinde değişmiş,

bütün felâketlere rağmen körü körüne ümitli kalan dindar insanların ümidi gibi bir şey

olmuştu. Bu ümit de

kalmayınca, kocasına, sırf diplomatik sebeplerden ötürü cesaret vermişti; çünkü siyaset

alanında

(başarısızlık, iş alanında başarısızlık kadar masraflı ideğildi. Sidney'in malikâneyi kötü idaresi yüzünden

nerdeyse iflâs edeceklerdi. Rachel bunu kocasına söylemekten, işi başkasına

devretmesini tavsiyeden

'çekinmişti. Bunu yapmakla, Sidney'in damarına basacak, kocası dft îşi bırakmamakta

büsbütün inat

edecekti. Sidney'in kabiliyetinden şühelemekle, onu kışkırtacak, Sidney'in daha tehlikeli yeni

spekülâsyonlara girişmesine sebep olacaktı; Sidney, şiddetli ve inatçı toir terslikle menfi tenkitlere karşı

'koyardı. Başına gelenler sayesinde akıllanan Rachel, ıbu tehlikeyi, kocasının siyasi

hırslarını daha fazla

destekleyerek atlattı. Sidney'in Parlâmento'da yaptığı işleri dev aynasında gösterdi. Ne güzel, ne asil işler

[görüyordu Sidney! Ne yazık ki, daha iyi bir gaye uğruna kullanabileceği zamanın ve

gayretin büyük bir

kısmını ticarete ayırmak zorundaydı! Sidney, şuurlu olarak farkına varamadığı gizli bir

minnettarlık

duygusiyle, ; (karısının söylediklerini hemen kabul etti. Ticaret hayatının gündelik ve

yeknesak işlerinden

Ibıkmış usanmıştı; spekülâs-. yonlannda uğradığı başarısızlıktan korkmaya başlamıştı.

Rachel'in bu (kadar

diplomatik bir şekilde îleri sürdüğü bahaneden faydalandı, sorumluluğunu silkip atmalk fırsatını sevinçle Ikarşıladı. îş isden geçmeden ticaret işlerini başkasına devretti; aldığı parayı, gü- jgg„. venilir sermaye hisselerine yatırdı. Böylece Sidney Quarles, gelirinin az çdk üçte birini kaybetmiş oldu; ama hiç olmazsa, geri kalan parası iartılk emniyet altındaydı. Rachel'in de asıl istediği ıbuydu. Sidney, bütün vaktini zavallı mahpuslara ayırabilmek için yaptığı büyük para fedakârlıklarına dair sağa sola imâlarda bulundu. (Daha sonraları, zavallı mahkûmîarm yerini zavallı zenciler aldı; ama para fedakârlıkla»' olduğu gibi kaldı.)

Sidney, siyaset alanında bir sıfır olmaktan bıkıp, partideki şeflerinin kendine 'karşı yaptıkları sözdehaksızlıklara öfkelenerek, nihayet (Parlâmento üyeliğinden istifa ettiği zaman, Mrs. Quarles hiçbir itirazda bulunmadı. Kocasının iflâsa götüreceği bir ticaret, işi yciktu artık ortada; Mütarekeden hemen sonra gelen ve tarım işlerinin yolunda gittiği yıllarda, malikânenin kazancı yerindeydi. Sidney, pratik siyaset yapa mıyacak kadar üstün bir insan olduğunu açıkladı; pratik siyaset, değerli bir insanı küçük düşürür, kirletirdi. Rachel'in üstünlüğünü hissetmesi üzerine, içi' içine sığmadığı için, kendini politikadan daha önemli bir işe,

'kabiliyetlerine daha uygun bir işe hasretmeğe karar verdi. Siyasetin filozofu olmaik,

sadece bir" siyaset

adamı olmaktan daha iyi idi. Sidney Quarles, siyasi felsefeye dair görüşlerinin ilk faslını, bu hızla sahiden

yazabildi ve yayınladı da. Bunu yazabilmek için uzun zaman igayret sarfetmesi, felsefe

yazan olma hevesini

körletti; kitabın pek başarı kazanmaması ise, onu bu işten tamamiyle iğrendirdi.

Gelgeldim' Rachel gene de

'becerikliydi, 'gene de herkes seviyordu onu. Sidney, benliğini korumak için, demokrasi-

shak'kmda şimdiye kadar yazılan eserlerin en büyügü-,:«ü ve en şümullüsünü 'kaleme

almak niyetinde

olduğunu açıkladı. Varsın Rachel, çeşitli 'komitelerde çalışıp dursun, iyi işler görsün, köylüler tarafından

sevilsin, tool ıbol dostu ve kendisine mektup yazanlar bulunsun! Ama neticede,

demokrasiye dair en büyük -

Jsitabı yazmanın yanında neydi İki, 'bütün bunlar! Ortada bir tek mesele vardı: şu

kitap bir türlü

yazılmıyordu. Rachel'in becerikliliği ayrıca belirdiği zaman, T herkes tarafından ayrıca sevildiği zaman; Mr.

Quarles, ya yeni bir fiş endeksi, ya sahifeleri çıkarılıp takılabilen son moda marifetli bir not defteri, yahut «da

çok bol mürekkep alan bir dolma kalem satın ; alırdı -bu kalemi bir teik defa

doldurarak, altı bin .'Icelime

yazılabileceğini açıklardı. Karısına haddini bildirmek bakımından bel'k; de pök elverişli değildi

bunlar; ama

Sidney Quarles'a yetiyordu Ibu kadar.

Philip ile Elinor, Gattenden'de Mrs. Bidlake'in -yanında bir iki gün kaldılar. Sonra sıra, PhiKp'in annesiyle

babasına geldi. Chamford'a vardıkları zaman, "bir de baktılar M, Mr. Quarles bir

diktafon satın almış. Sidney,

bu zaferini bir an önce oğluna bildirmek istedi. Hem yazı yazan hem de hesap yapan

makina-, dan sonra en

büyük başarısı buydu.

Sidney Quarles, ağzından çıkan kelimeleri Philip'-' in 'başının üstüne doğru fırlatarak, o ahenkli sesiyle, "yeni

bir şey aldım," dedi. "Yazar olduğun için seni fde ilgilendirecek bir şey."

Çalışma odasına doğru yürüdü.

Philip, babasının peşinden ıgltti. Doğuya ve tro -pikal memleketlere dair bir yığın

soruyla karşılanaca-

SESE KARŞI

141

ğmı sanmıştı. Oysa babası, yolculuğun iyi geçip geçmediğini baştan savma sormuş;

sonra da, Philip doğru

dürüst cevap vermeğe bile vakit bulamdan, kendi işlerinden bahsetmeğe başlamıştı.

Philip buna önce'

şaşmış, hattâ biraz sinirlenmişti. Ama sonra, ay'ırc yeryüzüne Sirius yıldızından daha

yakın olduğunu,.-bu

yüzden daha büyük göründüğünü düşündü. Bu yolculuk, Philip'in yolculuğu, kendi

gözünde bir ay; ba--

basmın gözünde 'küçük yıldızların en küçüğüydü.

Mr. Quarles, "işte," dedi; kapağı kaldırdı. Diktafon meydana çıktı. "Harikulade bir icat!" Kendindejp son

^derece memnun bir adam tavrıyla konuşuyordu.-Yolculuğu Philip'in gözünde bir ay

olduğu g'bi; btr diktafon

da Mr. Quarles'in gözünde bir ay idi. Sankîr Mr. Quarles'in ay'ı, bütün parlaklığiyle

birden doğu-; vermişti.

Malkinamn nasıl işlediğini açıkladı. Sonrs, yüzünü yukarı doğru kaldırarak, "insanın aklına bir* fikir gelince, o

kadar faydalı ki bu!" dsdi. "Aklınız* geleni hemen söylüyorsunuz. Kendi kendinize konuşuyorsunuz; rnakina,

dediklerinizi hatırlıyor. Bunu her gece yatak odama getirtiyordum. İnsan yataktayken^

aklına pek değerli

fikirler gelir, öyle değil mi? Bir' diktafon olmazsa, bu fikirler kaybolup gider."

Philip sordu; "Peki, bu gramofon plâklarından^ birini doldurup bitirince ne

yapıyorsunuz?"

"Yazı makinasiyle yazması için kâtibeme gönderiyorum."

Philip kaşlarını kaldırdı: "Demek artık kâtibeniz" de var?"

Mr. Quarles, mühim haller takınarak, evet der" gibi başını salladı. Karşı duvarın

kornişine hitap edi--

yormuş gibi, konuştu: f'Şimdilik bütün gün çalışmıyor emrimde. Ne kadar çok işim

olduğunu bilemez • sin.

Hem kitabım, hem malikânem, hem ! metktupla-rım, hem hesaplarım, hem de... bir

talkım şeyler," diye

sözünü yarım yamalak bitirdi. İçini çekti; fikirleri uğruna kurlban (giden bir adam

haliyle Ibagını salladı. "Sen

talihlisin, oğlum" diye devam etti. "Seni işinden . alakoyan şeyler yok. Bütün vaktini yazmaya verebilirsin.

Keşke ben de bütün vaktimi yazmaya verebil-sem. Ama malikâne ve saire var. Ivır zıvır

işler ama. ne de olsa

o işlere İde bakmalı." Gene içini çekti." • Gıpta ediyorum senin hürriyetine."

Philip ıgüldü: "Ben Öe zaman zaman kendi hürriyetime âdeta gıpta ediyorum. Ama

diktafonun büyük yardımı

olacak size."

Mr. Quarles, "muhakkak yardımı olacak," dedi. "Hiç şüphe yök (bundan"

"Kitap nasıl gidiyor?"

Babası, "yavaş yavaş, ama iyi gidiyor," diye cevap verdi." Zannedersem, malzemenin çoğunu topladım

artık."

"Eh, bu da mühim bir şey."

Mr. Quarles tepeden bakarak konuştu: "Siz romancılar talihlisiniz. Oturup

yazıverirsiniz. Önceden

çalışmanıza hacet yok. Böyle şeylere lüzum yok."

Bunu söylerken dosya dolaplarını ve fiş kutularını (gösterdi. Bunlar, hem onun

üstünlüğünün, hem de karşı

koymak zorunda olduğu o muazzam güçlüklerin türer deliliydi. Varsın Philip'in

kitapları başarı ka-ızansın !

Ama neticede, bir roman neydii ki? Bir saat--lık bir eğlence, işte o kadar. Bir romanı

okumak için

elin'ze alırsınız, sonra kayıtsızca "bir köşeye atıverir-siniz şöyle. Halbuki demokrasiye alit en uzun kitap... Şu

da var, her önüne gelen roman yaza/bilir. Bütün mesele yaşamak, yaşadıktan sonra da

olayları kaydetmeğe

başlamak. Ama demokrasi hakkında en uzun kitabı yazabilmek için, insanın not

tutması; sayısız

kaynaklardan malzeme toplaması; dosya dolapları satın alması; portatif, çeşitli dillerde yazan, hesap

yapabilen yazı malkinaları elde etmesi lâzımdı, insanın, fiş endekslerine, sahifeleri

çıkarılıp 'takılabilen not

defterlerine, bir tek defa doldurularak altı bin kelime yazabilen bir dolma kaleme

lihtiyacı vardı. İnsanın (bir

diktafona, ve şimdilik yanım ıgün çalıştüîi halde, pek yakında bütün gün çalışmak

zorunda kalacak olan bir

kâtibeye ihtiyacı vardı.

Mr. Quarles, İsrarla konuştu: "Böyle şeyler lâzım değil sizlere."

Bu edebiyat malzemesini inceleyerek, odada dolaşıp duran Philip, "hiç lâzım değil,"

dedi. "Böyle şeyler hiç

lâzını değil."

Kapalı Corona yazı makinasınm kapağının üstünde ve ağırca bir biblonun altında

duran gazeteden (kesilmiş

birkaç kâğıt parçasını eline aldı. Karışık, damalı şekilleri havaya kaldırarak, "bulmaca mı bunlar?" diye

sordu. "Bulmacalardan hoşlandığınızı bilmiyordum."

Mr. Quarles, gazete parçalarını oğlunun elinden alıp, bir çekmeceye koydu. Philip'in bunları görmesine sinirlenmişti. Bulmacalar, diktafonun yaptığı tesiri bozmuştu.

j,.£ SES SESE KARSI

Hafif bir kahkaha atarak, "çocukça şeyler bunlar," dedi. "Ama kafam yorulunca, oyalıyor insanı, Arasıra bunlarla eğlenirim."

Gerçekte Mr. Quarles, öğleye kadar hemen hemen bütün vaktini bulmacalara verirdi. Onun tarzında zekâsı olanlara temamiyle uyan Ibir s'şti bu. ı Yaşadığımız çağda, (bulmacaları en ustaca çözenlerden biri de Mr. Quarles idi.

O sırada salonda, Mrs. Quarles geliniyle konuşuyordu. Mrs. Quarles ufak tefek, civa gitoi bir kadındı; saçları ağardığı halde, düzgün ve biçimli yüzünün o tertemiz çizgileri, hiç kırışmadan ve hemen hemen hiç bozulmadan olduğu gibi kalmıştı. Yüzünün ifadesi hem canlı, hem de hassastı. Manalı elâ gözlerinde, hiç durmadan değişen bir parıltı ve derece derece açılıp koyulaşan renkler görülüyordu; ve bu gözlerde zarif bir kuvvet, güçlü ama hassasiyetten titreyen bir canlılık vardı. Düşündükleri ve duydukları gözlerinden okunduğu gibi, devamlı olarak ve aynı sadakatle dudaklarında görünüyordu; bu dudaklar, his ifadelerini belli

belirsiz ve derece derece değiştirerek, ciddî veya metin, gülümseyen veya dertli bir hal alıyordu.

Mrs. Quarles torununu sordu: "Küçük PhU nasıl?"

"Neşe içinde."

"Benim sevgili yavrum!" Mrs. Quarles'in duyduğu o sıcak sevgi, sesine ayrı bir ahenk vermişti; gözleri ışıl

ısıldı. "Ondan bunca zaman ayrılmak sizi çok üzmüştür her halde."

Elinor, belli belirsiz bir şekilde omuz silkti: "Eh. Miss Fulkes ile annemin işbirliği edip, ona bendesi

145

çok daha iyi bacaklarını biliyordum.", Güldü, başmı salladı. "Tabiat beni ana olmaik liçin yaratmamış galiba.

Ya sabırsız oluyorum çocuklarla, ya da şımartıyorum onları. Küçük Phil çok şirin tabiî;

ama çoluk çocuk

sahibi olsaydım, biliyorum, deliye dönerdim ben."

Mrs. Quarles'in yüzündeki ifade değişti: "Ama bunca ay sonra, ona yeniden kavuşmak

fevkalâde bir şey

değil miydi?"

Bunu âdeta endişeyle sormuştu. Elinor'un coşkun bir evet ile cevap vereceğini

umuyordu; çünkü kendisi aynı

soruyla karşılaşsaydı, ancak böyle cevap verebilirdi; ama aynı zamanda, ya bu garip kız

;(ha-rikulâde bir

meziyeti olmakla (beraber insanın huzurun toçıran o açık sözlülüğüyle, Rachel'in

bilemiyece-ği ve

anlamıyaoağı ruh haletlerinden birlini gene açığa vurur <da) çocuğuna (kavuştuğu için zerre kadar memnun

olmadığını söylerse düşüncesiyle içine bir korku düşmüştü. Mrs. Quarles, Elinor'un ilk

sözlerini duyunca

ferahladı.

Elinor, "evet, fevkalâde bir şeydtt. Sonra da, "onu yeniden gördüğüme bu kadar çok sevineceğimi aklımdan

bile geçirmemiştim ama, heyecanımdan sahiden kendimden geçtim," diye sözüne devam

ederek, ilk

cümlesinin yarattığı 'tesiri bozdu.

Bir sessizlik oldu. Mrs. Quarles, "acayip bir kız," diye düşünüyordu; ve Elinor'un karşısında her zaman

duyduğu o şaşkınlığın izleri yüzünden okunuyordu. Mrs. Qarles, gelinini sevmek için

elinden geleni

yapıyordu; ve bir dereceye kadar onu seviyordu da. Bir-

10

146

çok mükemmel meziyetleri vardı Elinor'un. Ama sanki bir şey eksikdi onda; ve Radıel

Quarles, o eksikliği

olan herhangi bir insanla tam olarak anlaşamazdı. Sanki Elinor, bazı tabiî içgüdüleri

olmadan (dünyaya

gelmişti. Bebeğiine kavuşunca mesut olacağını bilmemesi - bu bir hayli garipti. Ama

Elinor'un bunu

sükûnetle, hiç oralı olmadan söylemesini, Rachel daha da garip buluyordu. Rachel böyle

bir şeyi gerçekten

de duysa, bunu ısöylerken utancından kızarırdı. Bunu ayıp bulurdu - bir çeşiit küfür,

mukaddes bir şeyi inkâr

sayardı. Rachel, mukaddes şeylere doğuştan saygılıydı. İşte, Elinor'da t»u saygı eksik olduğu, mukaddes şeylerin mukaddes olduklarını bile anlıyamadığı için Mrs. Quarles gelinini arzuladığı kadar sevemiyordu.

Elinor'a gelince kocasının annesine hayranlık ve saygı duyuyor, onu candan seviyordu. Ama gu da var ki, bellıibaşlı düşüncelerini ve gayelerini o ıkadar garip ve anlaşılmaz, hattâ o kadar saçma bulduğu bir insanla gerçek bir temas kurmak, ıkurabiknelk, Elinor'a öteden beri güç gelmişti. Mrs. Quarles'm dindarlığı, gösterişsiz ama ateşliydi; inançlarına sadık kalarak yaşıyafailmek için elinden geleni yapıyordu. Elinor, kayınvalidesini takdir ediyor; ama Mrs. Quarles'in bu halini oldukça saçma ve lüzumsuz buluyordu. Elinor, din geleneklerine uygun Ibir şekilde : yetiştirilmiişti. Buna rağmen, öbür dünyaya ve öbür dünyada yaşiyanlara dair anlatılanları çocukluğunda bile ciddiye: almamıştı. Öbür dünya Elinor'un canını sıkıyordu; yalnız bu dünyaya ilgi duyuyordu. Çocukluğunda, on on İM yaşlarına vardığı sırada 'kilisede yapılan ve Aşai Rabbaniye iştirakini kutlayan âyin, onu tiyatro-

ya gitmek kadar bile heyecanlandırmamıştı; hattâ tiyatrodan çok daha az heyecan vermişti ona. On iki ile on

sekiz yaşları arasındaki süreyi, din bakımından herhangi bir buhranın zerresini bile duymadan geçirmişti.

Bu mesele onun önünde tartışılınca, "bana kjlır-sa, bu işler düpedüz saçma," derdi.

Elinor'un bu Sözlerinde bir yapmacık yoktu; çevresini tahrik edercesine de konuşmuyordu. Sadece kendi hayatının bir gerçeğini açıklıyordu. Elinor'a Gor-gonzöla peynirinin kokusu nasıl iğrenç geliyorsa; din ve dinle beraber bütün tecrübeüstü olan ahlâk mefhumları, bütün metafizik düşünceler de, tıpkı aynı gekilde saçma (geliyordu. Doğrudan doğruya elde ettiği bir tecrübeye karşı koymak, ona imkânsız görünüyordu. Gerçi birçok defa, şimdiki gibi durumlar ortaya çıkınca, bunun imkânsız olmamasını dilemişti. Mrs. Quarles tile arasındaki uçurumu aşmak isterdi. Bu durumdan ötürü, kayınvalidesinin yanında bir çe-git huzursuzluk duyardı; hissettiklerini veya düşündüklerini, onun önünde söyleme'kten çekinirdi; çünkü yüzde yüz tabiî gördüğü duyguları, makul bulduğu düşünceleri açıkça söylediği zaman, kayınvalidesinin üzüntüye kapıldığını; bu duyguları, bu düşünceleri garip ve (biçimsiz saydığını defalarca sezmişti. Şimdi <ic aynı şeyin olduğu, Mrs. Quarles'm çabucak değişi-•veren o hassas yüzünden anlamıştı. Acaba ne Olmuştu bu defa?

Kendini suiçsuz hisseden Eliinor, bunu merak ediyordu. Şimdiden sonra artı'k hiçbir

şahsi düşüncesini ileri

sürmemeğe karar verdi; söylenilenleri sadece kabul etmekle yetinecekti.

148

SES SESE KARSI

Ama bir tesadüf eseri olarak, bundan sonra açılan konu, Elinor'u b kadar derinden

ilgilendiren bir meşe-leydi

iki, yeni verdiği bu kararı tutmak elinde değildi. Üstelik, karşısındakini far'kına

varmadan gücendirmek

tehlikesi olmadan, bu konuyu rahat rahat konuşabileceğini öten beri biliyordu; çünkü

Philip bahis 'konusu

olunca, Elinor'un duyguları ve görüşleri, Mrs. Quarles'a tamamiyle yerinde görünürdü.

Mrs. Quarles, "ya

büyük Philip?" diye sordu.

Elinor, "onun ne kadar zinde olduğunu görüyorsunuz," dedi.

Bu sorunun, kocasının sağlığiyle ilgili olmadığını biliyordu ama, Philip'in sıhhati

sorulmuş gibi cevap -

vermişti. Başlamak üzere olan bu konuşmayı bir çeşit korkuyla bekliyordu. Fakat aynı

zamanda, aklından hiç

çıkmıyan ve onu o 'kadar üzen ıbu meseleyi ele almak fırsatı çıktığı için memnundu da.

Mrs. Quarles, "evet," dedi, "sıhhıatta olduğum* görüyorum. Ama benim sormak istediğim bu değil: Aslında

nasıl? Sizinle arası nasıl?"

Bir sessizlik oldu. Elinor hafifçe kaşlarını çatlı, yere baktı. Sonunda, "benden

uzaklarda," dedi.

Mrs. Quarles için çekti: "O her zaman öyleydi. Her zaman uzaklardaydı."

Mrs. Quarles'a göre, Elinorlda Mr eksiklik olduğu gibi, Philip'de de bir eksiklik vardı.

Kendini verebilmek

arzusu ve kabiliyeti eksikti 'onda; başkalariyle kaynaşamıyordu; kendisini seven ve

kendisinin sevdiği

insanlarla bile kaynaşamıyordu. Hallbuiki Geoffrey bambaşka bir insandı. Ölen oğlunu

hatırlayınca, Mrs.

Quarles'in bütün benliği iacı Ibir hüzünle doldu. Eğer

149

biri kalkıp da Geoffrey'i Philip'den fazla sevmiş olduğunu ileri sürseydi, Mrs. Quarles

direnirdi. Aslında her

ikisini de aynı derecede sevindiğine inanıyordu. Ama Geoffrey, daha tam bir sevgiyle,

daha yakından

sevilmeği kabul etmişti Keşke Philip de annesinin segisini böyle 'kabul etseydi. Philip ile annesi arasında her

zaman engeller olmuştu. Philip'in çıkardığı engellerdi bunlar. Geoffrey, annesine

sokulurdu; annesinden

sevgi beklerken, o da annesine sevgi verirdi. Oysa, Philip sevgi vermek bakımından her

zaman isteksiz ve

cimri davranmıştı. Annesi ona sokulmak istediği zaman kapıları kapamış; sırları

sezilmesin diye, dimağım

kilitlemişti. Mrs. Quarles, Philip'in gerçekten ne duyduğunu ve ne düşündüğünü hiçbir

zaman bilememişti.

Mrs. Quarles, yüksek sesle, "küçük ibir çocukken bile öyleydi," dedi.

Elinor, bir an durakladıktan sonra konuştu: "Şimdi bir de çalışması var. Durum daha da beter oluyor bu

yüzden. Bir dağın tepesindeki bir kale gibi onun çalışması. Bu çalışma içine kapanıyor;

teslim olmuyor."

Mrs. Quarles, dertli dertli gülümsedi: "Teslim olmuyor." Tam yerinde bir sözdü bu.

Philip, küçük bir çocukken

bile teslim olmazdı. "Belki sonunda kendiliğinden teslim olur."

Elinor sordu: "Bana mı teslim olur? Yoksa başka birine mi? Başkasına teslim olmasının bana pek hayrı

dokunmaz, değil mi? Gerçi bencil olmadığım günler, herhangi birine, kim olursa olsun,

birine tes-

lim olmasını - kendi iyildği için teslim olmasını istiyorum."

Elinor'un bu sözlerini duyunca, Mrs. Quarles kocasını düşünmeğe başladı. Kocasının

ona karşı kötü

davranmasına, onu kırmış olmasına rağmen, garezle değil de; daha çok acıyarak, ilgi

duyarak düşünüyordu

onu. Kocasının bu hale düşmesinin, baştan basa onun 'kabahati olduğuna hiç

inanamıyordu. Daha çok onun

'bahtsızlığından geliyordu bu hal.

Elinor içinli çekti: "Bana teslim olacağını hiç sanmam," dedi. "Ben onun için (bir alışkanlık oldum artık. İnsan

bir alışkanlık olduktan sonra; birden bire, iç âlemi aydınlatan müthiş !bir olay şeklini alamaz ya;"

Mrs. Quarles başını salladı. Son senelerde Sidney'-in iç âlemini aydınlatan müthiş

kadınların, insanı

şaşırtacak ikadar alelade mahlûklar olduğunu düşündü. Meselâ mutfak işlerine bakan hizmetçâ kız, veya av koruyucusunun kızı. Sidney bunu nasıl yapabiliyordu? Mrs. Quarles, bu suali binlerce defa (kendi (kendine sormuştu; şimdi gene Sordu: Sidney bunu nasıl yapabiliyordu? Anlaşılmaz bir işti bu.

Mrs. Quarles'm sesi bir fısıltı halini aldı: "Hiç olmazsa Tanrıya sığınabilseydiniz!"

Tanrı, Mrs. Qu-arles'ı her zaman teselli etmişti. Tanrı ve Tanrının iradesinin yerine gelmesi. İnsanların Tanrısız nasıl yaşıyabildi'klerini aklı bir türlü alamıyordu. "Tanrıyı hele bir bulabdlseniz!"

Elinor'un gülümsemesinde acı bir alay vardı. Konuşulan konuyla uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmadığı için, bu çeşit lâflar sinirine dokunurdu.

HALK

SES SESE KARSI

151

"Bunun belki daha kolayı var," diye söze başladı, ama hemen kendini tuttu. "Bunun daha kolayı bir erkek bulmak," diyecekti. Verdiği kararı hatırladı,, sustu.

"Ne söylüyordunuz?"

Elinor başını salladı: "Hic."

British Museum'un Essex'de bir şubesi olmayışı, Mr. Quarlesln pek işine geliyordu. Kitabı için gereken araştırmaları yapmak ve vesikaları toplamak ii'çirr. Londra'da bulunması şarttı.

Portman iSquare'deki ev

kiraya verilmişti. (Mr. Quarles kabahati gelir vergisine yüklerdi; ama evin

kiralanmasının başlıca sebebi,

şeker ticaretinde yaptığı spekülâsyonlardı). Böylece Mr. Quarles, illim araştırmaları için şehre inmek zorunda

kalınca, Btoomsfoury'de (kendine has şiveyle-dediği gibi, "Kütüphaneye rahatça gidip gelebilecek kadar

yakın bir yerde") mütevazı, küçük bir apartmanda karargâh kuruyordu.

Son birkaç haftadır Mr. Quarles'in, ilim araştırmalarında her zamandan fazla gayret

göstermesi gerekmişti.

Londra'ya sık sık gidiyor, we orada uzun' zaman kalıyordu. Mrs. Quarles, kocasının

Londra'ya ikinci

gidişinden sonra, "acaba Sidiey yeni bir kadın mı buldu?" diye meraklanmış,

üzülmüştü. Mr. Quarles

Londra'dan üçüncü dönüşünde ve evinde aneaic birkaç gün kaldıktan sonra dördüncü

yolculuğa çıkmadan

bir gece önce, eski HintMlerdeki demokrasinin

KÜTÜPHANE,

muazzam keşmekeşinden gösteriş yaparcasına ve inleye dnleye dem vurmaya

başlayınca; Mrs. Quarles,

kocasının bir kadm bulduğunu işte o zaman iyice anladı. Sidney'yi çok iyi tanıdığı için, eğer eski Hintlilere

dair kitapları gerçekten okusaydı, kocasının sofrada, eski Hintlilerden bahsetmek

zahmetine katlanmıyacağından;

(bahsetse bile, lâfı bu kadar uzatarak ve bu kadar İsrarla konuşmıyacağından 'emindi.

Avlanan bir

mürekkep balığı, hareketlerini gizlemek için çevresine mürekkep saçar; Sidney de,

hareketlerini gizlemek

için konuşuyordu. Eski Hintlilerden yapılmış [bir mürekkep 'bulutu arka'sına

gizlenerek, hiç kimseye

sezdirmeden Londra'ya eğlenmeğe gidebileceğini umuyordu. Vah zavallı iSidney!

Kendini bir Machiavelli

kadar kurnaz sanıyordu. Ama onun mürekkep bulutu şeffaftı; hileleri, ibi-r çocuğun

hilerine benziyordu.

Mrs. Quarles, biraz taş atarcasına sordu: "Kitapları size Londra Kütüphanesinden

gönderemezler mi

acaba?"

Sidney başını salladı, mühim işler yapıyormuş gibi tavırlar takındı: "O çeşit kitaplar ancak British Museum'de

bulunur."

Rachel içini çekti. Tek isteği, o kadının hem akıllı davranarak, başını büyük bir deride sokmaması; hem de

Sidney'in başına çorap örecek kadar açıkgöz .olmamasıydı.

Mr. Quarles, Philip ile Elinor'un gidecekleri gürsün arifesinde, "yarın sizlerle beraber, benim de şeh-,re

inmeğe niyetim var," dedi.

Mrs. Quarles, "gene mi?" diye sordu.

Mr. Quarles, "su Ibaş belâsı Hintlilerle ilgili bir meseleyi çözmem gerek," diye açıkladı.

"Bunu Pra-mathanata

Banerjea'nm kitabında bulacağımı umuyorum. Belki Radakhumud Mookerji de bu

meseleyi ele 'almıştır." Bu

isimleri, dinliyenlere tesdr etmek istercesine ve işinin ehli bir uzmanmış gibi, tantanalı bir şekilde söylüyordu.

"Maurya'ların çağında, mahallî hükümetle ilgili bir mesele bu. Malûm ya, merkezde

istibdat olmasına

rağmen, idare o kadar demokratikti ki! Meselâ..."

Mrs. Quarles, bu mürekkep bulutunun dçinde. bir kadın şekli görür 'gibi oldu.

Kahvaltı bitince, Sidney çalışama odasına çekU-<âi; sabah gazetesinde yeni çıkan

bulmacayla uğraşmaya

başladı. Bir çeşit soğan, sekiz harfli. Yarın ola-«saklar aklına geldikçe dalıp dalıp

gidiyor, dikkatini

foplıyamıyordu. O göğüsleri yok mu! Diye düşünüyordu. O pürüzsüz bembeyaz sırtı...

Bulmacadaki kelima

¦"taze soğan"- olmasın? Hayır, olamazdı. Harf sayısı tutmuyordu. Kitaplığa gitti, Kitabı ıMukaddes'i aldı.

İncecik sabiteler, parmaklarının altında hışırdıyordu. ¦"Göbeğin, içinde her zaman içki bulunan yuvarlak bir

kadeh gibi; karnın, etrafına çepeçevre zambaklar dizili bir yığın buğday gibi.

Memelerin, ıkiz d ki genç

karaca gibi." Hazreti Süleyman, Sidney Quarles namına konuşuyordu - hem de gürleye

gürleye, ihtişamla

konuşuyordu. "Kalçalarının kavşakları, usta bir ;s-çinin elinden çıkmış birer mücevher gibi." Mr. Quaı--les bu

kelimeleri' yüksek sesle okudu. Gladys'in kusursuz bir vücudu vardı. "İçinde her zaman içki bulunan yuvarlak

bir kadeh gibi." Şu Şarklılar, ihtiras do'ı

bir aşkın ne olduğunu biliyorlardı. Mr. Quarles, şehvet düşkünlüğüne "ihtiras dolu Iblr aşk" ismini takarak,

kendini ihtirasla âşuk olabilen Ibir adam sanıyordu. "Karnın bir yığın buğday gibi."

İhtiras dolu bir aşk,

saygıya lâyıktır; bazı memleketlerin kanunları, ihtiras dolu bir aşk karşısında saygı bile duyarlar. Hattâ şairler

için, ihtiras dolu bir aşk mukaddes bir şeydir. Mr. Quarles bu bakımdan, şairlerle aynı

fikirdeydi. Ama, "iki

igenç karaca gibi," garip ve pek yerinde olmıyan bir benzetmeydi. Gladys şişman değildi ama, tombulcaydı;

sıkı etli ve kıvraktı. Halbuki karacalar tam tersine... Sidney, ihtiras dolu büyük" aşklar duyabilen bir adam

olaralk, kendini' asil bir kahraman sayabilirdi. "Etrafı duvarlarla çevrili bir bahçedir; üstü kapalı bir pınardır;

mühürlenmiş bir çeşmedir benim kız kardeşim, benim eşim. Senin nar bahçelerinde tatlı

yemişler var; kâfuru

ile Hint süm-bülü; Hint sümbülü ile Safran var; kalamus ile tarçın ve tütsü veren her

çeşit ağaçlar var. Mür...""

Ama tabiî! Bulmacada istenilen kelime "sarımsak"di I Sekiz harfli bir çeşit soğan.

"Mür ile ödağacı ve bütün

baharatlar var."

Ertesi satoah tren, yirmi dakika kadar geç kaldı,. Mr. Quarles saatine bakıyor, "rezalet!

kepazelik!" diye

söylenip duruyordu.

Philip oturduğu köşeden gülümseyerek, "sizin şır Hintlilerinize bir an evvel kavuşmak için pek acele

ediyorsunuz," dedi.

Babası kaşlarını çattı, lâfı değiştirdi. Liverpool; Street'de Sidney bir taksiye, Philip ile Elinor 'da başka bir

taksiye binip ayrıldılar. İyi ki Sidney, apartma-

SES SESE KARSI

155

nma tam vaktinde varabildi. Kocaman tombul elleri--nin yolculuk kirini yıkadığı sırada,

kapının zili çalın-, di.

Sidney acele acele ellerini çalkaladı, kuruladı; sonra yüz ifadesini değiştirerek, hole gitti, kapıyı açtı-, Gelen

Gladys idi. Sidney, çenesini havaya kaldırdı, göbeğini içeri çekti, göğsünü işişirdi;

Gladys'! sanki lütfen kabul

ediyormuş ıgibi bir kıral azametiyle karşıladı. Ama gene kıza tepeden bakarak

gülümsedi (Gladys kendinden

'bahsederken minyon olduğunu söylerdi); yarı kapalı gözlerini ışıldatarak, onu iltifat

edercesine isüzdü.

Gladys de Mr. Quarles'a gülümsedi; kısa ve yukarı kalkık burunlu, şımarık, 'bayağı

küçük bir yüzü vardı.

Ama Mr. Quarles'i Londra'ya getiren1 şey onun yüzü değil'di; bir fert olarak Gladys

Helm-sley de değildi. Mr.

Quarles'i Londraya getiren §eyr Gladys'in erkek cinsinden olmayıp da ikadm cinsinden' oluşuydu sadece.

Mr. Quarles, süslü ve tespihli bir dil kullanarak buna, "Gladys'in şekli," diyordu.

Elini uzattı: "Tam vaktinde geldiniz, azizem.'"" dedi.

Bu soğuk selâm Gladys'i biraz bozdu. Son gelişinde olup bitenlerden sonra, daha hararetle karşılanacağını sanmıştı.

Söyleyecek başka söz bulamadığı için, "öyle mi!" dedi. İnsanın çeşit çeşit heyecanları olmasına rağmen, bunları belitmek için ancak kaç türlü ses çıkarabildiği, yüzüne ancak birkaç ifade verebildiği için;

Gladys, sanki hoşuna giden bir şey olmuş gibi güldü. Halbuki aslında sadece şaşırmış ve endişeye düşmüştü. Tahrik edici ve şımarık bir tavırla, "beni niçin öpmüyorsun? Daha şimdiden bıktın mı yoksa?"

İd 6

Daha şimdiden bıktın mı yoksa?" diye soracaktı ner-deyse. Ama beklemeğe karar verdi.

Sidney devam etti: "Hattâ tam vaktinde geldiğiniz için, az kalsın beni foulamıyacaktınız. Trenim öyle gecikti ki! Rezalet! Rezalet!

Bunu söylerken, etrafa öfke saçıyordu sanki.

Gladys, "yolk canım!" dedi.

Gladys kibar konuşurdu; ama şivesini örten bu aşırı kibarlık, zaman zaman üstünden sıyrılıverir; Londra'nın aşağı sınıfına has kelimeler, cümleler bütün çıplaklığiyle ortaya çıkardı.

Sidney, "cidden kepazelik!" dedi. "Trenlerin geç kalmaya hakkı yoktur. Liverpool Street'deki Trafik

Müdürlüğüne yazacağım." Daha da çok ikabararak. "aklıma eserse, belki Times'a. da yazarım," dedi.

Gladys bu sözlerin tesiri altında ikaldı. Mr. Quar-les'm maksadı da buydu zaten. Sidney

Quarles eğlenmek

için bir kaçamak yaptığı zaman, sadece cinsi bakımdan tatmin edilmekle kalmazdı; bu

eğlencelerin «n hoş

tarafı, yanında bulunan kadınlara kolay kolay tesir edebilmeğiydi. Bu kadınların sadece

genç değil; aynı

zamanda aşağı sınıftan ve fakir olmalarını isterdi. Üstünlüğünü şüphe götürmez bir

şekilde hissetmek,

karşısında gerçekten hayranlık duyulduğunu bilmek, Sidney's bir kadına sahip olmak

Ikadar büyük bir zevk

verirdi. Çapkınlık yaptığı zaman, sadece edepli bir hayat sürmek "zaruretinden

kurtulmakla kalmaz: evinde,

Parlâmentomda, bürosunda Ihir tek saniye pe-s;ni bırakmıyan o aşağılık duygusundan

da .kurtulurdu. Aşağı

tabakalardan igelen genç (kadınların gözün-

de, Sidney Quarles hem toüyük ibir adamdı, hem de "ihtiras dolu bir aşk" ıduyalbilen bir erkekti.

Gladys, Sidney'in bağırıp i çağırmasının tesiri altında kalmıştı. Ama onun bu haline

gülmüştü de. Tesirinde

kalmasının sebebi şuydu: Gladys, sanki bir tabiat kanunuymuş gibi, sosyal düzene ve bu düzenin

kötülüklerine boyun eğen; bu kötü düzenin insanların arzularına metelik vermediğine ve insanlar tarafından

kontrol edilerraiyeceğine inanan o fakir ive sabırlı ücretli köleler dünyasında yaşıyordu. Oysa Sidney

Quarles, Olimpos dağında yaşıyan eski Yunan tanrılarmı andıran zenginlerden biriydi. Zenginler tatsızlıklara

boyun eğmezler. Bu .tatsızlıklarla 'karşılaşınca, Times1 gazetesine mektuplar yazarlar, pistona baş vururlar,

mevkilerinden faydalanırlar; kendilerine karşı her zaman dost davranan, yaltaklanan ve dalkavukluk eden

polise resmen şikâyetlerde bulunurlar. Gladys için bütün bunlar 'olağanüstü şeylerdi - ama olağanüstü

olduğu kadar da gülünç şeylerdi. Bütün bunlar olup biterken, bangır bangır nutuklar çekiliyor, sahte sahte

tavırlar takınılıyordu. Bu haller, : müzikholde yapılan gülünç bir taklit numarasına öyle ' benziyordu ki;

Gladys, Mr. Quarles'in davranışına hayrandı; bu davranışın ekonomik ve sosyal sebeplerini de tamamiyle

kavramıştı; (zaten bunu kavradığı içlin hiç vakit kaybetmeden Sidney Quarles'in metresi oluvermişti). Ama

aynı zamanda ^gülüyordu. Gereken saygıyı duy^ muyordu.

Mr. Quarles, Gladys'e oturma odasının kapısını açtı.

Gladys, "eyvallah," dedi; içeri girdi. .

158

SES SESE KARSI

Mr. Quarles, onun peşi sıra yürüdü. Gladys'in kısacık kesilmiş koyu saçları, bel

kemiğine doğru işaret eden

küçük bir üçgen şeklinde ensesinde bitiyordu. İnce, yeşil Ibir elbise giymişti. Mr.

Quarles, tiril tiril kumaşın

Sçinde, omuzlarının tanı altında, kombinezonun bittiği ve çıplak İtenin Ibaşladığı çizgiyi görebiliyordu.

Glady'in .belinin çok altında, kalçaları üstünde, bir tarafı aşağıya doğru sarkan, siyah parlak deri bir kemer

vardı. Attığı her adımla, bu tamer, sol kalçasının üstünde, ahenkle bir iniyor bir

'çıkıyor, bir iniyor bir

çıkıyordu. Çorapları, güneşten yanmış ten rengin-- deydi. Kadınların, bacaklarını ihiç

ıgöstermeden, sanki

tekerlekler üstünde Ikayıyormuş gibi yürüdükleri oir çağda yetişen Mr. Quarles,

baldırlara ayrıca düşkündü;

yeni modayı nefis buluyordu; ve bu modaya göre giyinen genç kadınların sırf kendisine

hoş görünmek ve

metresi olmak gayesiyle, bile (bile bu edepsiz kılığa girdiklerine inanmaktan bir türlü

kendini alamıyordu.

Gözlerini, ıgüneşte yanmış renkli, cilalanmış (gibi par-lıyan 'bacaklara dikti. Ama

ibugün onu en çok

büyüleyen şey, Gladys'in bacağını her kımıldatıgında, sol kalçasının üstünde foir

makina intiaamiyle (bir

aşağı bir yukarı inip çıkan siyah deri kemerdi. 'Bu iniş çıkışla, sanki (bütün kadın

.'cinsi, dünyanın 'bütün

'dişileri, bir semaforla işaretler verircesine, Mr. Quarles'i çağırıyorlardı.

Gladys ıdurdu, bir şeyler bekleyen cilveli bir gülümsemeyle Mr. Quarles'a doğru döndü.

Ama Mr. -;Quarles,

hiç oralı olmadı. /

"Corona yazı makiması burada," dedi. "Hemen .iaşlasak daha iyi olur."

159

Gladys, ikinci bir defa gene şaştı; lâf edecek gibi oldu; ama gene sustu, ıbir şey

söylemeden yazı maki-

«ıasının önüme loturdu.

Mr. Quarles, 'bağa çerçeveli, burundan şifana gözlüğünü taktı, evrak çantasını açtı. Bu

kızı metres -edindi

diye, emrinde çalıştırmak üzere para verdiği bir daktilodan faydalanmaması için de

hiçbir sebep,

îgöremiyordu.

Gladys'e gözlüğünün üstünden bakarak konuştu: ^Trafik Müdürlüğüne ve Times

gazetesine < yazılacak

mektuplarla işe başlamamız fena olmaz."

Gladys kâğıdı makinaya yerleştirdi, tarihi yazdı. Mr. Quarles sesini açmak için öksürdü, yazdırmaya başladı.

IBu mektuplarda ıbazı parlak cümleler olduğundan emindi. Meselâ şu cümle pek

güzeldi: "Uyuk-îayan

demiryolu bürokratlarının zamanından çok daha •değerli bir zamanın 'boşuna

harcanmasına sebep olan ve

ıhoş görülmesi imkânsız bir gevşeklik. "Times'a. yazdığı, "hükümetten yardım gören bir sanayi sayesinde

toplum hayatında türeyen şımarık tufeyliler" cümlesi de kusursuzdu.

Mr. Quarles, mektupları okurken keyiflendi. "Oh olsun köpeklere! Ne yapacaklarım

şaşıracaklar şimdi."

•Gladys'in bu sözleri alkışlayacağını umuyordu; ama kızın o küstah yüzünde Igördüğü

gülümseme pek hoguna

gitmedi. Kuvvetli müttefiklere baş vurarak, "ue yazık ki, ihtiyar Lord Hagworm sağ

değil," dedi.

"Ölmeseydi ona yazardım. Kumpanyanın müdürüydü o."

Gelgeldim Hagworm ailesinin son lord'u 1912 yılında ölmüştü. Gladys ise bütün bu olup

bitenlere hayranlık

duyacağına, eğlenmeğe devam ediyordu.

Mr. Quarles, on on iki mektup daha yazdırdı. Bunlar, Londra'ya gelmeden günlerce

önce eline geçen ve

mahsus biriktirdiği mektuplara cevaptı. Böylece, hem çok mektup alan (bir ansan

durumuna yükseliyor, hem

de Gladys'e verdiği paralar boşa gitmiyordu.

Son mektuba da cevap yazdırdıktan sonra, "çok şükür bitti," dedi. Yalnız mal mülk sahibi kibar bir adam

değil, aynı zamanda büyük bir mütefekkir olduğunu belirtmek lifçin, "bilemezsiniz siz,"

diye söze başladı,

"çok daha ciddî ve önemli meseleleri düşünerî bir insan için, bu ıvır zıvır şeylerin ne kadar s'nir

bozucu

olduğunu bilemezsiniz siz."

e

Gladys, "öyledir her halde," dedi.

İçinden, Mr. Quarles'm ne kadar komik bir adanı olduğunu düşünüyordu.

Mr. Quarles, "yazınız!" diye emretti.

Birden aklına bir pensee' takılmıştı. İskemlesinin arkalığına yaslandı ve gözlerini

kapıyarak, kaçmak üzere

olan o cümleyi kafasında kovaladı.

Gladys, parmakları yazı makinasmin harfleri üstünde, bekliyordu. Bileğindeki saate

baktı. On iMyi on

geçiyordu. Nerdeyse öğle yemeği ıvakti gelecekti. Yeni bir saat - adama aldırtacağı ilk

şey i'şte bu olacaktı.

Şimdiki saati o kadar ucuz cinsten, o Ika'dar çirkindi iki; Doğru dürüst işlemiyordu

üstelik.

Metinde Fransızca - "düşünce." - (Çeviren.)

Mr. Quarles, gözlerini açmadan, "Düşünceler Kitabı için not," dedi. Yazı nıalkinası kısaca takırdadi.

"Düşüncenin fildişi zirveleri..." Kelimeleri içinden tekrarladı. Bu cümle, dimağının dehlizlerinde hoş bir yankı

yarattı. Cümleyi yakalryabilmişti, artık. Çevik bir hareketle doğruldu ve gözlerini açtı.

Ama gözlerini açar

açmaz, Gladys'in güneşte yanmış ten renkli çoraplarının üst kısmının, kızın dizinin bir

hayli yukarılarına

kadar, oturduğu yerden göründüğünü farketti.

Gözleri çorabın üst kısmına dikili, yazdırmaya devam etti: "Bütün ömrüm boyunca, bu yersiz - hayır müz'iiç

yazm - bu müz'iç ve önemsiz şeylerin, düşünce hayatını sekteye uğratmasının acısını

çektim, nokta.

Biliyorum, virgül, bazı mütefekkirler, virgül, bunlara aldırmazlar, virgül; bunlarla

kısaca, ama gerektiği kadar

uğraştıktan sonra, huzur dolu bir dimağ ile daha yüksek meselelere dönerler, nokta."

Bir sessizlik oldu. Mr. Quarles, çorabın bittiği yerde teni var diye düşünüyordu - gürbüz kıvrak etini sıkı sıkı

saran yumuşak teni. Okşamak - okşarken, ipek gibi bir tenin kendi parmak uçlarını

okşadığını duymak. Eti

bir avuç dolusu lâstik gibi sıkmak. Hattâ ısırmak. Yuvarlak bir kadeh gibi, bir yığın

buğday gibi.

Gladys, Mr. Quarles'm nereye baktığını birden farkderek, eteğini düzeltti.

Mr. Quarles, "neredeyim?" diye sordu.

Gladys, önündeki sahifeden okuyarak cevap verdi: "Huzur dolu bir dimağ ile daha

yüksek meselelere..."

II

Ibi

ona atat KAK5I

"Hımm!" Mr. Quarles burnunun üstünü 'kaşıdı. "Benim için, virgül, heyhat, virgül, bu sükûna kavuşmak

hiçbir zaman mümkün olmamıştır, noktalı virgül; asabım lüzumundan fazla hassas,

nokta. Düşüncenin

fildigi zirvelerinden" (bu cümleyi, keyfini süre süre, tantanalı bir şekilde söyledi)

"koparılıp, bu dün-.yanın

aşağılık tozunda sürüklendiğim zaman, virgül, sinirlerim fena halde bozuluyor, virgül,

aç huzurumu

kaybediyorum Ve fildişi kuleme bir daha tırmanamı-.yorum."

Mr. Quarles ayağa kalktı, içi içine sığmıyarak «odada bir aşağı bir yukarı yürümeğe

başladı.

"Öteden beri benim derdim de bu," dedi. "Fazla duyguluyum. Ciddî bir mütefekkirin böyle coşkun bir

yaratılışı olmamalı, sinirleri olmamalı. Heyecanlarına kapılmaya hakkı yok bir

mütefekkirin."

Mr. Quarles, "şu teni yok mu!" diye 'düşünüyordu, ¦"şu sıkı, kıvrak eti yok mu!"

Gladys'in iskemlesinin

arkasında 'durdu. Kızın kısacık 'kesilmiş saçları, ensesinde küçük 'bir üçgenle bitiyordu

- aşağıya, bellkemi-

:ğine doğru işaret eden bir I üçgen. Mr. Quarles, elle-Tİni Gladys'in' omuzuna koydu,

tazın üstüne eğildi.

Gladys başım kaldırıp baktı, bir zafer kazanmış ¦gibi, arsız arsız gülümsedi. "Eh,'

sonra?" dedi.

Mr. Qufarles daha fazla eğildi, Gladys'in ensesini iöptü. Kız, fıkır fıkır güldü.

"Öyle bir gıdıklıyorsunuz ki, beni!" Mr. Quarles'in elleri Gladys'i yokluyor, kızın kolları boyunca iniyor,

vücudunu sıkıştırıyordu - bütün

kadın cinsinin,, bütün dişilerin vücudunu sıkıştırıyordu. Kadın cinsinden biri olan

Gladys ise, fıkır fıkır devam

ediyordu.

"Yaramaz!" dedi; Mr. Quarles'in ellerini yalandan itiyormuş gribi yaptı. "Yaramaz!"

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Taksi Liverpool Street İstasyonundan çıkarken, Elinor, "bir ay önce Udaipur'daydık,"

dedi.

Philip, karısının ne demek istediğini anladı ve doğru buldu: "Öyle, insanın aklı almıyor bunu."

"On ay süren bu yolculuk, sinemada geçen 'bir tek saat gibi. İşte İngiltere Bankası!

Buralardan ayrıldığıma

hiç inanamıyacağım nerdeyse." Elinor içini çekti: "Olduça feci bir his bu."

PhTp, "öyle ;mi?" dedi. "Ben alışığım buna her halde. Hayatım sanki bu satan

'başlamış da ondan önce

hiçbir Işey olmamış gibi yaşarım 'her zaman" Başını taksinin penceresinden çıkardı.

"St. Paul Katedralini

seyretmek vaçken, insanlar gidip de neden Tae Mahal'i görmek zahmetine katlanırlar

acaba, akimi almıyor.

Eşsiz bir şey bu!"

"Ya taşların o harikulade siyahlığı ve beyazlığıV

"Bir gravür 'gibi. Bu katedral iki bakımdan bar sanat eseri. Yalnız mimari değil, aynı zamanda mjma-rinin bir

gravürü de." Philip arkaya yaslandı. Bjraz önceki konuya döndü: "Bir 'çocukluk çağı geçirdiğimden şüphe

ediyorum zaman zaman."

"Çocukluğunu hiç düşünmüyorsan da ondan. Benim çocukluğumda olan îbîrçdk şeyler,

şurada gözümün

önünde duran Ludgate Hill'dert çok daha garçek .ge-

lir bana; çünkü ben, hep düşünüp dururum çocukluğumu."

Philip, "doğru," dedi. "Ben geçmişi hatırlamaya pek çalışmam. Hemen hemen hiç hatırlamam da. Anlaşılan

fazla işim var yapacak, 'fazla şeyim var düşünecek."

Elinor, "kendi çocukluğuna karşı saygı yoik, sende," dedi. "Keşke olsaydı."

Taksi Strand 'boyunca ilerliyordu. Avustralya Evinin yanındaki iki küçük kilise,

kocaman 'binaya sanki

boşuna kafa tutuyorlardı. King's College'in avlusunda, kadınlı erkekli bir ' gençler

grupu, güneşte oturmuş,

Pastoral Teoloji profesörünü bekliyorlardı. Gaity Tiyatrosunun kapısında daha

şimdiden bir kuyruk vardı;

afişler, "Biaritz'den Gelen Kız"ın dört yüzüncü temsilini ilân ediyordu. Philip, Savoy Otelinin bitişiğindeki

dükkânlarda 'on iki şiling altı peniye bir çift ayakkabı almanın hâlâ mümkün olduğunu

gördü. Trafalgar

Square'deki çeşmelerin fıskiyeleri açılmıştı; Sir Edwin Landseer'in aslanları uslu uslu

etrafa bakı-nıyorlardı;

Lady Hamilton'un aşığı, 'bir sütunun tepesinde tek basma yaşıyan St. Simon gilbi,

bulutların arasına

tünemişti.1 Ve National Gallery Müzesinin asık suratlı sıra ısıra sütunları arkasında;

Ucello'nun atlıları

durmadan döğüşüyor; Rubens, Sabine kızlarının ırzına geçiyor; Venüs, aynada kendini

seyrediyor; ve

Hazreti İsa, Piero'nun koro halinde şarkı söyleyen melekleri arasında, sihirli güzelli olan bir

dünyaya

doğuyordu.

1 Trafalgar Square'de uzun bir sütun üzerinde heykeli bulunan Lord Nelson. -

(Çeviren.)

Taksi Whitehall'a saptı.

"Burada çalışan -bütün o bürokratları düşünmeli hoşuma gidiyor.

Elinor, "benim 'hiç hoşuma gitmiyor," dedi.

Philip devam etti: "Boyuna yazıp 'dururlar. Biz hür ve rahat yaşıyalım diye, sabahtan akşama kadar yazıp

dururlar. Yaz, yaz - sonunda Britanya İmparatorluğu çıkar ortaya. Menılelket

idaresinden tut da sucuk

imâline .kadar bütün can sıkıcı işlerin başkalarına yüklenebileceği bir dünyada

yaşıyabilmek ne rahat şey!"

Atlı Muhafızlar Alayı 'kışlasının büyük kapısı önünde bekleyen atlı nöbetçilerin, içleri samanla dol-» durulmuş

gibi bîr halleri vardı. Birinci Dünya Savaşında ölen erlerin hâtırasını anmak için dikilen anıtın yanında,

gözlerini gökyüzüne kaldırmış, dua eden orta yaşlı foiir feadın duruyordu; niyeti,

elindeki Kodak marka

fotoğraf nıakinasiyle, ddkuz yüz Ibin ölünün ruhlarının bir fotoğrafını çekmekti. Elinor ile Philip geçerlerken,

başm'da açıik mor renkli bir sarık bulunan siyah sakallı bir Hintli, Grindley'nîn

kapısından çıktı. Big Ben'e

göre saat onfoiri yirmi yedi [geçiyordu. Şu sırada Lord'lar Kamarasının

Kütüphanesinde uyuk-lıyan bir Marlki

var mıydı acaba? Westminster Abbey (kapısında duran bir' otobüsden bir sürü

Amerikalı çıktı. Otomobilin

arkasındaki küçük pencereden baktıkları zaman, para yardımı isteyen dlânı gördüler ve

hastabanenin para

bakımından hâlâ güç durumda olduğunu anladılar.

John Bidlâke, Grosvenor Road'da, nehire bakan ' bir evde oturuyordu.

167

Eve yaklaştıkları sırada, Philip dalgın dalgın, "Pimlico,"1 dedi. Güldü. "Babanın ikide birde söylediği o saçma

şarkıyı hatırlıyor musun?"

Elinor, şarkıyı söylemeğe başladı: "öyleyse Pim-lico'ya gidelim."

"Unutma ki, şarkının burasında, 'buradan çıkartılan bir mısra var' deniliyor."

John Bidlake'dn bu konuda neler söylediğini hatır-lıyarak, -ikisi de güldüler.

'"Buradan çıkartılan bir mısra var.' Bütün anto-lojilerlen de çıkarılıyor o mısra. Onlar Pimlico'ya vardıktan

sonra neler olup bittiğini öğrenemedim gitti-Seneler senesi bunu anlıyabdlnıek için

yandım tutuştum.

Müstehcen sayılarak bir eserden atılıp yayınlan-mıyan parçalar, insanın muhayyelesini

fena halde kızıştırır."

Philip, "Pimlico," diye tekrar etti.

İhtiyar Bidlake şu Pimlico'yu, Rabelais'ye uygun? bir çeşit Olimpos Dağı haline soktu,

iddye düşünüyordu.

"Rabelais'ye uygun bir çeşit Olimpos Dağı," cümlesinden kendi de hoşlandı. Ama bu cümleyi bir kitabında

kullanırken, "Rabelais'ye uygun" diyeceğine, "Gargantua'ya uygun" demesi daha yerinde olurdu. Rabelais

deyince, onu okumıyanlarm aklına sadece müstehcen veya pis sözler gelirdi. Öyleyse,

"Gargarttua'-ya

uygun bir çeşit Olimpos Dağı" diyeceikti. Hiç olmazsa okuyucular Gargantua'nm iri

yanlığına dair - rivayet

kabilinden de olsa - bir şeyler duymuşlardır.

1 Pimlico, Londra'nın güney batısında bir mahallenin adı. - (Çeviren.)

Gelgeldim, atelyesinde, sobanın yanında oturan John Bidla'ke, Olimpos Dağında

yaşıyanlara zerre kadar

benzemiyordu; yeryüzündeki alelade insanlarla kıyaslanınca, iri yan da değildi; hattâ

onlardan daha küçük

görünüyordu. Elinor'un kendisini öpmesine iste-rniye istemiye razı oldu; İBhilip'in elini cansız cansız sıktı.

"Sizleri gördüğüme memnunum," dedi. Ama sesi eskisi g<i)bi çınlamıyordu; o sevinçli gür-lemelerden ve

keyifli 'kahkahalardan iz yoktu sesinde. İsteksiz isteksiz konuşuyordu. Gözleri sönüktü; kan oturmuştu

gözlerine. Zayıflamıştı. Benzi 'soluktu. "Nasılısın, baba?"

Elinor, şaşkına dönmüş, çok üzülmüştü. Şimdiye kadar babasını hiç bu halde

görmemişti.

John Bidlake başını salladı. "İyi değilim, iyi değilim," dedi. "İçimde bir bozukluk var."

İhtiyar aslan 'birden bire

eski sesiyle gürlemeğe başladı: "Bütün ömrümüz boyunca, içimizde bir araba dolusu

işkembe taşımak

zorundayız! Tanrının bize oynadığı Ibu tatsız oyunlara öteden beri içerleyip dururum!"

Gürleyen ses

sızlanmaya başladı: "İçimdeki işkembeye de şu sıralarda ne oldu bilmiyorum. Çok kötü Ibir şeyler oldu

galiba." Sızlanan ses iyice soysuzlaşıp ağlamaklı bir ton aldı: "Halim berbat!"

İhtiyar adam, duyduğu rahatsızlıkları uzun uzun anlattı.

Babası sözünü bitirince, Elinor sordu: "Doktora gittin mi?"

John Bidlake, hayır der gibi 'başım salladı: "Doktorlara güvenim yok. Hiçbir hayır

gelmez onlardan."

169

Aslında ödü kopuyordu doktorlardan; ıbir çeşit batıl itikattı bu. Onları uğursuz sayıyor; evine ayak

basmalarını istemiyordu.

"Ama sahiden, bir doktora görünmelisin."

EMnor, babasını kandırmaya çalıştı.

John Bidlake homurdana homurdana sonunda razı oldu: "Peki, gelsin (bakalım

şarlatanlar."

Ama için için bir hayli rahatlamıştı. Epeydir bir doktora muayene olmak istiyordu; ama

bugüne kadar

kuruntusu, bu isteğinden ağır basmıştı. Vahşî kabilelerin o uğursuz sihirbaz - hekimi

artık gelecekti. Ama

onu çağıran John Bidlake değil, Elinor idi. Bu işden John Bidlake sorumlu olmadığı için, (bunun

uğursuzluğunun acısını da o içekmiyecekti. İhtiyar Bidlâke'in, anlaşılması güç,

karmakarışık kendine has bir

dini vardı.

Başka şeylertfen konuşmaya başladılar. John Bidlake, artık tehlikeye girmeden bir

'doktora danışabileceği

için, biraz iyileşmiş, keyiflenmiştâ.

Philip ile Elinor taksiyle evden uzaklaşırken, genç kadın, "babamın bu hali beni

üzüyor," dedi.

Philip evet der gibi başını salladı: "Şaka değil yetmiş üç yaşında olmak. Baban artık yaşını göstermeğe

başladı."

"Ne müthiş bir yüz!" diye düşünüyordu. Keşke resim yapabilseydi. Bu yüz, edebiyat yoluyla oanlandirılamazdı.

Tabiî, en küçük kırışıklıklara kadar anlatabilirdi. Ama ne işe yarardı bunu yapmak?

Hiçbir işe

yaramazdı. Ağır ağır anlatmak zorundaydı. Oysa bir yüz, dakikasında görülür. İnsan

bunu bir kelimeyle, bir

tek cümleyle yapabilmeli. "Eski Yunanistan dedi-

17i

ğimiz o ihtişamın1 çökmüş bir hali." Meselâ 'bu cümle John Bidlake'i biraz anlatıyordu.

Ama bu cümleyi du

kullanamazdı. Başkasından aktarılan bir cümle, ukalâca bir şaka hissini verir.

"Parşömen kâğıdından.

yapılmış ıbir heykel" demek daha iyi olur. "Esîkiden Akhileus olan insanın

parşömenden yapılmış heykeli,

şimdi bumburuşuk bir halde 'sobanın yanında oturuyordu." Biraz daha yerindeydi

bunu söylemek. Uzunv

uzadıya bir tasvir değildi bu. Ama Disik Atan Adamın alçıdan bir örneğini gören,

parşömen ciltli bir kitabı

eline alan, Akhileus adını duyan her 'insan; John Bidlake'i bu cümlede görebildi. Ya

ömründe hiçbir zaman

bir Yunan heykeli görmeyenler, kırışık koyun derişiyim ciltli bir kitapta Akhileus'a dair bilgi edinmeyenler ne

olacak? Eh, onların da cehenneme kadar yolu olsa gerek.

Philip Quarles, "ama bu cümîff~de fazla edebî," diye düşünüyordu. "Fazla kültür var işin içinde." ~\

Elinor sessizliği ibozdu: "Everard artık pek (büyük

bir iadam oldu. Bakalım ne halde bulacağım onu."

Everard'm o keskin yüzü, iriliğine rağmen çevik vücudu gözünde canlandı. Hızla

davranan zorlu bir erkekti

Everard. Elinor'a da âşıkdı. Acaba Elinor hoşlanıyor mıydı Everard'dan? Yoksa nefret

ani ediyordu ondan?

"Çok merak ediyorum, acaba Napoleon gibi, şunun bunun kulağını çekmeğe başladı

mı?" Philip

1 Edgar Allan Poe'nun To Helen adlı şiirinden bir misraa îma:

To the glory that was Greece,

And the grandeur that was Bome. - Çevirene

ı7j,

güldü. "Nasılsa yakında başlar; bu bir zaman meselesi."

Elinor, "ne olursa olsun, ben ondan hoşlanıyorum," dedi.

Philip, Everard ile alay edince; ELnor'un kendi kendine sorduğu sual cevaplandırılmış

oldu.

"Ben de hoşlanıyorum. Sevdiğim bir şeye gülmeğe hakkım yok mu? yani?"

"Bana da güldüğün muhakkak. Beni sevdiğinden-mi acaba?"

Philip, Elinor'un elini aldı, öptü: "Sana tapınıyorum. Seninle alay ettiğim de yok. Yüzde yüz ciddiye-alıyorum

seni."

Elinor, hcç gülümsemeden Philip'e baiktı: "Zaman' zaman hiçbir ümit kapısı

foaralkmıyorsun Ibana. Başka

bir erkefcle 'kaçıp gitseydim, ne yapardın acaba? Umurunda olur muydu hiç?"

"Son derece bedbaht olurdum."

"öyle mi dersin?" Philip'e baktı. Philip gülüm— süyordu; binlerce kilometre

uzaklardaydı. Elinor kaşlarını

çattı: "Bunu bir denemek aklımdan da geçmiyor değil. Ama acaba sahiden bedbaht olur muydun?" İşte

başlamadan önce bundan emin olmak isterdim."?"'

"Bu işi kiminle deneyeceksin?"

"îşte, mesele burada. Öteki erkeklerin çoğu öyle' çekilmez şeyler ki!"

"Bu ne iltifat bana!"

"Ama sen de çekilmezsin, Phil. Aslında terketklerits' en çekilmezi sensin. İşin en berbat tarafı şu ki, seni

buna rağmen seviyorum. Sevdiğimi de biliyorsun. Biliyorsun ve sevgimi istismar

'ediyorsun." Taksi, yaya'-

^kaldıranın kenarında durdu. Elinor, şemsiyesini al-maik için uzandı. Yerinden

'kalkarken sözüne devanı

/etti: "Ama gözünü aç. Beni durmadan istismar edemezsin. 'Hiçbir şey .almadan,

iboyuna Ibir şeyler vere-

..cek değilim sana. Günün (birinde başka birini aramaya foaşlıyacağım."

Elinor taksiden indi.

Philip, taksinin penceresinden karısına baktı. •¦"Everard'ı neye denemiyorsun bir

kere?" diye takıldı.

Elinor, "belki de denerim," dedi. "Everard, böyle fcir şey olsun diye can atıyor, ıbiliyorum."

Philip güldü, karışma eliyle bir öpücük yolladı. •"'Şoföre söyle, beni KLübe götürsün,"

dedi.

Elinor, Everard'ı on dalkika kadar bekledi. Yüzü-:îiü yeniden pudraladıktan sonra,

etrafı merak eden

'"Elinor, odada 'gezinmeğe 'başladı. Çiçekler vazolara ,<çok biçimsiz yerleştirilmişti.

Eski kılıçlar,

kamalar ve kakmalı tabancalarla dolu şu camlı dolap, müzelik .eşya kadar çirkindi, bir

sakaletti; ama

ıher nedense, .¦saçmalığına rağmen, insana dokunuyordu da biraz. Everard 'bir çocuk

gibiydi; ata binip

gezinmeğe, şunun bunun kellesini uçurmaya can atıyordu. İşte bu - camlı dolap onu ele

veriyordu. Kristal

kapaklı, içinde bir tepsi dolusu eski maden para ve madalya 'bulunan şu vitrin de onu

ele veriyordu. 'Bu

hazinelerini, Eli-nor'a, ne kadar da övünerek (göstermişti. Kristal kapağın altında neler yoktu: Herakles

kılığında Büyük İskender'in ibaşını gösteren ve Makedonya'dan gelen <iört drahmilik

bir para; Sezar'm

müthiş profilini tabyan ve Milâttan Evvel 44 yılında basılan bir çeyrek .denarius

değerinde Roma şikesi;

bunun yanında, İn-

SIS SESK KARŞI

17»'

giltere'n'.n denizlere hâkimiyetinin başlangıcını temsil eden bir gemi damgası ve bir gülle süslenmiş,

Üçüncü:' Edward devrinden kalma altın sikke; şurada, Pisaneî-lo'nun yaptığı bir madalyada, haydutların en

yakışık--lısı Sigismondo Malatesta'nm başı, kırmalı [beyaz ya--kasiyle Kıraliçe Elizabeth; başında defne

yapraklarından çelengi olmıyan Napol-aon; ve Duke of Wellington' da vardı !bunlarm arasında. Elinor,

<bu eski paralara ve madalyalara sevgiyle gülümsedi; eski dostlardı bunlar.

"Everard'm iyi tarafı,

ikide birde değişip insanı şaşırtmamasıdır," diye düşündü. Everanf-her zaman ve şüphe götürmez

şekilde, Everard kalıyordu. Davranışı, şahsiyetine tamamiyle uygundu. Elinor piyanoyu açtı, Ibir iki akort

denedi. Piyanonu»' akordu, her zamanki gibi Igene bozuktu. Şöminenin;* yanındaki küçük ımasada,

bir kitap vardı: Everard'ınr son nutukları ve konferansları. Elinor kitabı aldı, sa-hifeleri çevirdi. Şu cümleyi

okudu: "Britanyalı Hür' Adamların siyasetini kısaca anlatmak gerökirse, bunun sosyalizm ile

milliyetçiliğin birleşmesinden mey--dana geldiğini söyliyebiliriz; fakat bu sosyalizm,

siyasî demokras'yi

ka'bul etmez; ve bu milliyetçilik, bir' adaya kapanarak öteki memleketlerle ilgisini

kesmek.' zihniyetini kabul

etmez." Pek mükemmel ıbir cümleydi bu. Ama Everard, "bu siyasî demokrasi,

sosyalizmi' kabul etmez;

ve 'bir adaya kapanarak öteki memleket--leıie ilgisini kesmek zihniyeti, milliyetçiliği

kabul et--nıez," diye

yapsaydı, Elinor bu ceümleye de aynı sa—• mim:yet!e hayran olacaktı her halde. Şu

mücerret"

mefhumlar yok mu! Elinor başını salladı, içini çekti... "Ben aptalın biriyim galiba," diye düşündü. Ama Eli--

171

nor için, bu cümlelerin gerçekten hiçbir mânası yoktu. Bomboştu bu cümleler. Lâftan

başka bir şey değildi.

Elinor sahifeyi çevirdi: 'ISiyasî partiler, aynı sınıftan gelen, esas bakımından

menfaatleri eş olan, . aynı

gayeleri güden, ve iktidara ıgeçmek olçjı birbiriyle mücadele eden iki rakip oligarşiden ibaret olunca, o

zaman parti sistemi pek alâ işler. Fakat partiler; muayyen sınıfları temsil edip de, her Ibiri kesin isiyasî

prensipler benimseyince, işte o zaman parti sistemi tımarhanelik bir iş olur. Ben, Avam

Kamarasının sırf) bu

yanında oturduğum için, devletin müdahelesini kabul etmeden ferdiyetçiliğe inanmak

zorundayım; siz de,

Avam Kamarasının sırf öte yanında oturduğunuz için, ferdiyetçiliği kabul etmeden

devletin müdiahelesi-ne

inanmaik zorundasınız. (Ben milliyetçiliğe, (ahmakça ıbir şey olan iktisadî '

milliyetçiliğe bile) inanmak

zorundayım; siz de beynelmilelciliğe, (aynı derecede .ahmakça bir şey olan siyasî

beynelmilelciliğe bile)

inanmak zorundasınız. Ben, i (zekî adamları, bir tarafa .atarak) zenginlerin

diktatörlüğüne inanmak

zorundayım; biz de, (gene zekî adamları bir tarafa atarak) fakirlerin diktatörlüğüne

inanmak zorundasınız.

Bütün bunlar da, çok basit ve siyasî balkımdan saçma, "bir sebepten ileri gelir; Ben sağdayım, siz solda.

Bizim parlâmentolarımızda, akıldan çok topografyaya değer veriliyor. Çağımızın parti

sisteminin nimetleri

bunlardır işte! Britanyalı Hür Adamların amacı, hem bu sistemi, hem de bu sistemin

'sonucu olan çürük ve

«lverûşsiz parlâmento usullerini ortadan kaldırmaktır." "Elinor, bu lâfların hiç de fena olmadığını düşündü;

ama düpedüz yaşamaJk varken, insanların bu Içeşit şey-

175

leri dert edinmelerine de şaşıyordu. Anlaşılan erkekler, 'kendilerini düpedüz yaşamaya

vermeyi can sıkıcı bir

iş sayıyorlardı. Kitabı ortalarına doğru yeniden açtı. "İngilizler, elde ettikleri her hürriyet uğruna yeni bir

köleliğe düştüler. Derebeyliğin yok edilmesi, kırallığı [kuvvetlendirdi. Refonmasyonda,

Papa'nam hiçbir

zaman yamlmıyan bir varlık olduğu fikrinden kurtulduk; ama bu defa da, Tanrının

kırallara haklar bağışladığı

fikrine bağlandık. Cromwell, kıralların bu haklarını ayak altına aldı ama; bizi zorla

toprak sahiplerinin ve orta

sınıfların baskısına katlandırdı. Şimdi de, proletarya diktatörlüğünün meydana gelmesi

için, topralk

sahiplerinin ve orta sınıfların baskısı hızla yok ediliyor. Artık hiç lyanılmıyan varlığın iPapa değil, çoğunluk

olduğu ileri sürülüyor; ve kanun zoruyla, çoğunluğun hiçbir zaman yanılmadığma

inanıyoruz. 'Brltanyalı Hür

Adamlar, din sahasında yeni bil" refonmasyon, siyaset sahasında yeni bir ihtilâl

yapmaya and içtiler.

Atalarımız, Tanrımn sözüm ona kırallara bağışladığı haklan nasıl (bir 'kenara attılar-

sa, biz de proletarya

diktatörlüğünü bir kenara atacağız. Onlar Papa'nın hiçbir zaman yamlmıyan bir varlık

olduğunu nasıl inkâr

ettilerse, biz de çoğunluğun hiçbir zaman yamlmıyan bir varlık olduğu fikrini inkâr

edeceğiz. Britanyalı Hür

Adamların gayesi..." Elinor, yapışan sahifeyi hemen çevirmedi. Gayeleri neydi acaba?

Merak ediyordu bunu.

Gayeleri, Everard'-ın diktatörlüğünü kurmak; Webley'nin hiçbir zaman yamlmıyan bir

varlık olduğuna herkesi

inandırmalk mıydı? Elinor, yapışmış inatçı sahifeleri üfleyerek birbirinden ayırdı."

...adalet ve hürriyettir.

S£S SESE KARŞI

Hür Adamların güttüğü siyaset, hangi sınıftan gelirse gelsin, memleketi en üstün

adamların idare etmesini

sağlamaktır; Yani ka<b;Kyetli olanlara her çeşit imkân verilmeli. Adalet budur.

Britanyalı Hür Adamlar, her

meselenin, öz değeri göz önünde tutularak, partilere has ve gelenek halini almış haksız

peşin hükümler,

aptal çoğunlukların değersiz fikirleri hesaba katılmadan, akıllı bir şekilde ele alınmasını istiyorlar. Hürriyet

budur. Hürriyetin, herkesin rey hakkın» sahip olmasiyle eş olduğunu sananlar..." Bir kapı şiddetle kapandı;

holde bir ses gürledi. Merdivenlere saldıran ayak sesleri duyuldu; bütün ev sarsıldı.

Salonun kapısı, daşarda

sanki bir bomba patlamış gibi, ar-, dim kadar açıldı. Everard Webley, bağıra çağıra af

^dileyerek, hoş

geldiniz diyerek odaya daldı.

Elinor'un elini tuttu, "beni affetmeniz için ne yapayım acaba?" diye haykırdı. "Nasıl bir kargaşalık içinde

yaşadığımı bilseniz! Sizi gene görebilmek ne saadet! Hiç değişmemişsiniz. Hep aynı

güzellik." Elinor'un

yüzüne keskin bir dilkkatle baktı. Aynı solgun, huzur dolu gözler; aynı dolgun, dertli

dudaklar. "O kadar da

sıhhatli bir haliniz var ki!"

Elinoır, Everard'a gülümsed'. Everard'm gözleri koyu kahverengi idi; biraz uzaktan

bakınca, yalnız

gözbetoekleri görünürdü. Güzeldi bu gözler; ama bu gözlerin bu derece keskin, parlak,

dikkatli ve sabit

oluşu, Elinor'u bir hayli rahatsız ederdi. B'.r an, Everard Webley'nin gözlerine baktı;

sonra (başını çevirdi.

"Siz de çok îyisiniz, hiç değişmemişsiniz," dedi, "Ama ikimizin de değişmesi için hiçbir sebep yok bence."

Everard'm yüzüne bir kere daha baiktı. Everard,

kakşı .__

gözlerini hâlâ ondan ayırmıyordu. "însan on aylık bir yolculuğa çıkıp tropikal

memleketlerde gezinince başka

bir şekle girmez ya!"

Everard güldü: "Başka bir şekle girmediğiniz için Tanrıya şükrediyorum! Hadi, aşağı inip yemek yiyelim."

Everard, sofraya ibalık geldikten sonra, "ya Philip?" diye sordu. "O da hiç değişmedi mi?"

"Değişmek şöyle dursun, 'gittikçe dalha çok kendine benzeyecek nerdeyse."

Everard, evet der gibi başını salladı: "Demek gittikçe daha çok kendine benziyor. Zaten Ibaşka bir şey

beklenemezdi ondan. Zencilerin pantalonsuz dolaştıklarını göre igöre, ebedî gerçeklere

olan inancı

eskisinden daha da azalmıştır, her halde."

EMnor gülümsedi; ama Everard'm alay etmesine biraz kırılmıştı ne de olsa.

Everard'a karşı gelmek için o da (bir sual sordu: "Peki, bunca İngilizin bezelye yeşili üniformalarla dolaştığını

görmek size nasıl tesir etti acaba?"

Everard güldü: "Ebedî gerçeklere olan inancımı daha da kuvvetlendirdi! tabiî."

"Bu ebedî gerçeklerden biri de sizsiniz, değil mi?"

Everard Webley, evet der gibi ıbaşını salladı: "Ebedî gerçeklerden biri elbette ki, benim." ,

Gülümseyerek birbirlerine balktılar. Başını alık çeviren gene Elinor oldu.

"Bunu bana söylediğiniz için teşekkür ederim." Elinor gene alay ederek konuşuyordu.

"Söylemeseydi-niz,

kendiliğimden anlıyamazdım bunu."

12

178

Kısa Ibir sessizlik oldu.

Derken, Everard Webley, şakadan vazgeçti, ciddî bir sesle konuştu: "Kendimi

beğendiğimi söyleyerek, beni

kızdıramazsınız." Yavaş (yavaş konuşuyordu; ama bu adamın içinde muazzam Ibir

kuvvetin gizlendiği gene

de hissediliyordu. "Başkaları beni kızdırabilir belki. Ama onlar benim gözümde, aşağı cinsten hayvanlardır.

Değer vermem onlara, eziverip geçerim sadece. İnsan saydıklarıma gelince, iaklımı

kullanarak tartışırım

onlarla."

Elinor güldü: "İyi ki, bunu söylediniz, yoksa •ödüm 'kopacaktı." ; , i

Everard Webley devam etti: "Kendim! beğendiğimi sanıyorsunuz. Bir bakıma haklısınız galilba. Ama .mesele

şu ki, kendimi beğenmekte haklı olduğumu biliyorum - tecrübeye dayanarak biliyorum.

Yapmacık olan alçak

gönüllülük zararlı bir şeydir. Milton, 'insanın, dürüst davranarak ve haklı olarak

'kendine saygı duyması kadar

faydalı bir şey olamaz,' der. Ben dürüst davranarak ve haklı olarak kendime saygı

duyduğumu biliyorum.

Yapmak istediklerimi yapabileceğimi de biliyorum; bundan yüzde yüz eminim. Bildiğim

şeyi inkâr etmek ne

işe yarar? Ben onların efendisi olacağım. (Benim irademe zonla Iboyun eğecekler. Bunu

yapacak azim de

var ıbende, cesaret de. Pek yakında teşkilâtlı bir Ikuvvetim de olacak. O zaman iş -fs"-

başına geçeceğim.

Bunu biliyorum. Bildiğim halde, niçin bilmiyormuş gibi davranayım?"

Everard Webley iskemlesini arkalığına yaslandı.. Uzun Ibir sessizlik oldu.

Elinor, "böyle konuşmak saçma, foöyıle konuşmak gülünç," diye düşünüyordu. Tenkitçi zekâsının,

duygularına karşı bir ayaklanmasıydı bu. Çünkü Everard, duygularına garip bir şekilde

dokunmuştu.

Söylediği sözler, sesinin tonu (yavaş yavaş konuşmuştu; ama bu yumuşaklığın altında

gizlenen ve sesini

titreten kuvvet ve heyecan) Elinor'u coşturmuştu. Everard Webley, "ben onların

efendisi olacağım," deyince,

sanki bir yudum tatlı ive baharatlı ısıoak şarap içmiş gibi, Elinor'un birden bire bütün vücudunu öyle bir ateş

basmıştı iki! Bu 'kadar kolayca feshedildiği için,-Everard'dan hıncını almaya; kendi

ruhunda yaşayan, ve bu

kadar çabuk teslim olan hainleri cezalandırmaya çalışarak, içinden "gülünç bu!" diye tekrar etti. Ama olanlar

olmuştu bir kere. Everard'in sözleri gülünç olabilirdi. Ama Everard bunları söylerken, Elinor'un birden bire

hayranlıkla, heyecanla titrediği; garip bir arzuya kapılıp sevinçten bağırmak, yüksek sesle gülmek istediği de

bir gerçekti.

Hizmetçi tabakaları değiştirdi. Gelişi : güzel şundan bundan konuştular - Elinor'un yolculuğundan, o sırada

Londra'da olup bitenlerden, ikisinin de tanıdığı ahbaplardan. Kahve geldi, sigaralarım yaktılar; bir sessizlik

oldu. Bu sessizlik nasıl Ibozulacaktı acaba? Elinor, Ibunu merak ediyor, ıkorku iç'.nde bekliyordu. Daha

doğrusu, merak etmiyordu; çünkü bu sessizliğin nasıl bozulacağını önceden sezmişti; korku içinde

beklemesi de bu yüzdendi. Belki bu sessizliği ıkendi bozarak, Everard'in konuşmasını önliyöbilirdi. Belki de

boyuna gevezelik ederek, 'gitme zamanı gelinceye kadar, hep mânâsız şeylerden bahsetmelerini

sağlıyabilirdi.

İSO

SES SESE KARSI

Ama şimdi Söyleyecek bir tek Ikelime bile bulamıyordu. Önüne geçemediği bir olay karşısında, sanki dili

tutulmuştu. Oturup beklemekten başka bir şey gelmezdi elinden. Ve sonunda olması gereken ışey oldu.

Everard Webley, Elinor'a bakmadan, ağır ağır konuştu: "Siz gitmeden önce, ne söylediklerimi hatırlıyor musunuz?"

"Bunu artık konuşmamaya karar verdiğimizi sanıyordum."

Everard Webley başını arkaya yaslayıp, hafif hafif güldü: "Yanılmışsınız öyleyse."

Elinor'a baktı; genç kadının gözlerinde üzüntü, endişe, merhamet diliyormuş gibi bir ifade vardı. Ama Everard, merhametin ne olduğunu bilmezdi. Dirseklerini masaya dayadı, Elinor'a doğru eğildi. Elinor, gözlerini yere indirdi.

Everard Webley, içinde şiddet gizli olan o yumuşak sesiyle konuştu: "Görünüşte hiç değişmediğimi söylemiştiniz. İçim de biç değişmedi. Gene aynı, Elinor. Siz gittiğiniz zaman nasılsa, gene öyle. Sizi eskiden ne kadar seviyorsam, şimdi de o kadar sevayorum. Hayır, semdi daha çok seviyorum sizi." Elinor'un eli, masanın üstünde mecalsiz duruyordu. Everard uzandı, bu eli tuttu. "Elinor!" diye fısıldadı. Elinor, Everard'a bakmadan başını salladı.

Everard, yavaş yavaş, heyecanlı konuşmaya devam etti: "Aşkın ne olduğunu saz bilmiyorsunuz. Size neler verebileceğimi bilmiyorsunuz. Size vereceğim aşk, ölümü göze alarak hücuma geçen askerler kadar ümitsiz ve çılgındır. Aynı zamanda bir ananın, hasta

çocuğuna duyduğu sevgi kadar da muhabbet dolu. Hem şiddetli, hem de tatlı bir aşk;

bir cinayet kadar

şiddetli, uyku kadar da tatlı."

Elinor, "bütün bunlar lâf," diye düşünüyordu; "melodrama kaçan saçma lâflar." Ama, Everard'ın övünmesi

kadar, bu lâflar da dokunuyordu ona. Yüksek sesle, "ne olur. Everard, yeter artık,"

dedi. Heyecana kapılmak

istemiyordu. Kendini zorlıyarak, Everard'ın yüzüne, o pırıl pırıl 'keskin gözlerine

(baktı. Gülmeğe çalıştı,

başını salladı. "Çünkü imkânsız; imkânsız olduğunu da biliyorsunuz." t

Everard Webley, ağır ağır konuştu: "Benim bildiğim bir tek şey var: Siz

koitkuyorsunuz. Hayata kavuşmaktan

korkuyorsunuz; (çünkü yıllardır yarı ölü gibiydiniz. Tamamiyle yaşamak fırsatı

verilmedi size. Sizi hayata

kavuşturablleceğimi biliyorsunuz. Ve korkuyorsunuz, korkuyorsunuz."

Elinor, "çok saçma!" dedi.

Bütün bunlar yüksekten atıp tutmaktan, ucuz bir dram havası yaratıma'ktan başka bir

şey değildi.

Everard Webley, "bir bakıma belki de haklısınız," diye devam etti. "Canlı olmak, gerçekten canlı olmak şaka

değil. Tehlikeli bâr iş bu." Sesinin birden bire çınlıyarak yükselmesiyle, o yumuşak sesinde gizlenen şiddet

meydana çıkıverdi: "Tehlikeli bir iştir ama, eyle heyecan verir ki, insana!"

EKnör, böyle birden bağırınca ödümü kopardınız," dedi.

Ama duyduğu sadece korku değildi. Everard'ın sesinin, benliğinde uyandırdığı o karışık

ve şiddetli se-

vinç duygusiyle, sinirleri 'hâlâ titriyor, tüyleri hâlâ diken diken oluyordu. Kendi

kendine, "gülünç bu!" diyordu.

Ama Everard'm sesini, sanki kulaklarıyla değil de, doğrudan doğruya vücuduyla

duymuş gibiydi. Bu sesin

yankıları, sanki vücudunun tam ortasında çınlıyordu. "Gülünç!" diye tekrarladı.

Elinor'a bu kadar heyecan

vererek lâfını ettiği bu aşk neydi ki, zaten? Everard'ın işleri arasında, zaman zaman yer alan kısa bir şiddet

anı. Everard, kadınları küçük görürdü; erkeklerin zamanını ve gücünü boşuna

harcattıkları için onlara

kızardı. Elinor'un önünde, aşka ayıracak vakti olmadığını kaç kere söylemişti. Everarcî

Webley'in iltifatları,

hakaret igiibi bir şeydi - bir sokak kadınına yapılan tekliflerden farksızdı.

Elinor, "makul olun," dedi.

Everard, Elinor'un elini bıraktı; gülerek iskemlesinin arkalığına yaslandı.

"Peki," dedi, "bugünlük olurum."

"Her gün makul olun." Elinor, rahat bir nefes aldı. Everard'm bir cümlesini, alaycı iküçük bir gülümsemeyle

tekrar ederek, "üstelik siz, hali vakti yerinde, boş zamanı olan sınıftan değilsiniz," dedi.

"Sevişmekten daha

önemli işleriniz var sizin."

Everard bir müddet susarak Elinor'a baktı; yüzü ciddileşti; kaşlarını çatıp

düşünüyormuş Igiibi bir hal aldı.

Demek yapılacak daha önemli işleri vardı? Elbette vardı. Eldor'u bu derece arzu ettiği

iiçin kendi kendine

kızıyordu. Tatmin edilmediği için Elinor'a da kızıyordu.

SES SESE KARSI

183

Acı bir alayla sordu: "Shakespeare'den bahsedelim isterseniz? Yahut bir sıraya dizilmiş

'cam kâselerden

yapılan çalgıdan?"

Taksi üç şilling altı penni yazmıştı. Philip, şoföre beş şilling verdi; adamın teşekkürleri arasında,

Kulübün sütunlarla süslü kapısının merdivenlerini çıktı. Fazla bahşiş vermek, alışkanlık halindeydi

onda. Bunu gösteriş olsun diye yapmazdı; kendisine ayrıca hizmet edilmesini istediği

veya ileride

istemek niyetinde olduğu için de yapmazdı. '(Gerçekte pek az kimse, hizmetçilerinden

veya uşaklarından

bu kadar az şey bekler; onların beceriksizliklerini (bu kadar hoş görür; kusurlarına bu

kadar göz

yumalbilirdi.) Philip Quarles fazla bahşiş vermekle, (bir çeşit vicdan azabı duyarak ve özür dilercesine,

hizmet eden sınıfları as-İmda hakir gördüğünü açığa vuruyordu. Fazla bahşiş vermekle,

sanki "zavallı

adamcağız, kusuruma bakma ama, ben senden üstünüm," diyordu. Belki de, (bir iki

gilling fazla vererek, bu

kadar nezaket gösterişini de affettirmek istiyordu. Çünkü kendisine hizmet edenlerden fazla bir şey istememesi, nezaket ve iyiliğinden olduğu kadar, insanlarla lüzumsuz yere temastan; çekinmesinden ve hoşlanmamasından geliyordu. Philip'-in hizmetkârlardan fazla bir talepte bulunmamasının sebebi, onlarla mümkün mertebe az alış verişi olmasını istemesindendi. Onların varlığı Philip'i rahatsız ediyordu.

Yabancıların hayatına karışmalarından hoşlanmıyordu. Girmeğe hakları olmıyan bir yere giiren bu

adamlarla ıkonuşmak zorunda kalmak; onlarla zekâ-siyle değil de, iradesiyle, duygulariyle, içgüdüleriyle doğrudan doğruya bir temas kurmak, Philip Sçin daima tatsız bir lişti. Bundan kaçınabildiği 'kadar kaçınırdı.

Bu temas gerekli olduğu zaman ise, bunu imkân nispetinde gaynşehsî 'kılmaya Çalışırdı.

PhiMp'in cömertliğinin bir kısmı da, cömert davrandığı adamlara karşı gösterdiği bu insanlığa aykırı tnezaket ıiçin ödediği bir tazminat kabilindendi. Vicdanının huzuru iç;n veriyordu bu parayı.

Kapılar açıktı; içeri giirdi. Hol, geniş, loş, sütun-lu ve serindi. Merdivenin üstünde, duvarın oyuk bir yerinde; ilimle faziletin, ihtirasları nasıl ezdiğini bir allegoni halinde gösteren ve Sir Francis Chantrey'in - eseri olan mermer seldiler, âdaba uygun ve klâsik bir tarzda kıvranıyorlardı. Philip Quarles

şapkasını askıya astı;

gazetelere bir göz atmak ve misafirlerinin gelmesinin beklemek için sigara salonuna

geçti. İlk gelen

Spandrell oldu.

Philip Quarles, Spandrell'e hatır sorduktan ve garsona vermutları getirmesini

emrettikten hemen, sonra,

"bana söyleyin," dedi, "o gelmeden önce bana çabuk söyleyin: benim şu akılsız küçük kayın - biraderimden

ne haber? Onunla Lucy Tantamount arasında neler olup bitiyor?"

Spandrell omuz silkti: "Durum böyleyken ne olup bitebilir ki? Zaten şu sırada ve böyle bir yerde, teferruata

girişemem ya!"

Salonda bulunanları gösterdi: Bir vekil, iki yargıç ve bir piskopos, konuştuklarına kulak misafiri olabilecek

kadar yakında oturuyorlardı.

18»

Philip güldü: "Ama ben sadece Ibu işin aslında ne derece ciddî olduğunu, ne kadar

sürebileceğini öğrenmek

istiyordum..."

"Walter için bu iş çok ciddî. Ne kadar süreceğini de Allah bilir. Ama Lucy pek yakında yolculuğa tıkıyor."

"Bize bu kadarcık olsun acıdığı için Tanrıya şükredelim!" Philip Quarles bunu

ısöylerken Walter'd gördü.

"Hah, işte geldin! Illidge de burada." Selâm vermek için elini salladı. Yeni gelenler, yemekten önce bir aperitif

içmek istemediler. Philip, "öyleyse (hemen yemeğe oturalım," dedi.

PhiMp'in Kulübündeki yemek sialonu koskocamandı. Yaldızlı tavan, alçıyla kaplı iki

sıra Korintos uslü-bu

sütunla destekleniyordu. Vaktiyle ölen eski üyelerin, açık çikolata rengindeki duvarlara asılı portreleri,

aşağıda oturanlara dik dik bakmaktaydı. Yemek odasının altı penceresinin her iki

yanındaki şarap rengi

kadife perdeler, bir ilmikle yukarıya doğru kaldırılmıştı; yerde şarap rengi bir halı,

adımlanın gürültüsünü

azaltıyordu; ve şarap rengi elbiseler g'yen garsonlar, ormanda gizlenmelk için yaprak

frengini alan böcekler

gibi, âdeta görülmeden, öteye beriye hızla leonuşuyorlardı.

Yemek salonuna girdikleri zaman, Spandrell, "bu. salondan öteden beri hoşlanırım,"

dedi. "Belsh'azzar'm1

ziyafeti için hazırlan bir dekora benzer burası."

1 Babilonya'nın son kralı olan Belshazzar'ın verdiği ziyafette, kendi âkibeti, esrarengiz bir el tarafından

duvara yazılmış: ve bu yazıyı Daniel tefsir etmiştir. Ayni gün Belshazzar öldürülmüştür.

(Kitabı Mukaddes,

Daniel V - (Çeviren.)

18S

Walter tasrih etti: "Ama Anglikan kilisesine çok bağlı bir Belshazzar bu."

Etrafına bakman Illidge, "vay canına!" dedi, "îşte, böyle şeyler görünce, avam tabakasından geldiğimi öyle

bir anlıyorum ki!"

PhiMp, biraz sıkılarak güldü; konuyu değiştirerek, kendilerini korumak için sanki

görülmek istemi-yorlarmış

gibi, halı ve perdelerin renginde giyinmiş garsonları gösterdi. (Bunlar, Darwin'in

faraziyesinin doğruluğunu

ispat ediyorlardı.

Philip, kendilerine ayrılan masaya otururlarken, "en kuvvetli olanlar hayatta kalırlar,"

dedi. "Kulübün öfkeli

üyeleri, başka renkte elbise giyen garsonları . öldürmüşlerdir her halde."

Şarap rengi elbiseli oanlı kalan garsonlardan birv balığı getirdi. Yemeğe başladılar.

Illidge, odayı ilk görünce duyduklarını düşünerek,, konuşmaya devam etti: "Benim

burada bulunmam1 bile

garip bir şey, gerçekten olağanüstü bir şey. Yan* sizinle beraber, misafir olarak burada bulunmam demek

istiyorum. Yoksa, sırtımda şu şarap rengi ceketlerden biriyle burada Ibulummam, pek o

kadar şaşılacak bir

şey olmazdı; papazların dediği ıgibi, "hayatta-iki mevkiime" uygun düşerdi hiç olmazsa." Illidge, öfkelenmiş

gibi kısa fok1 kahkaha attı. "Ama sîzlerle-beraber oturmak - işte İbu aklın alamıyacağı bir şey nerdeyse.

Burada oturmamın tek sebebi de, Manohes-ter'li bir dükkâncının, sıraca illeti çeken bir

oğlu oluşudur. Eğer

Reggie Wright'm sağlık durumu iyi olsaydı, ben şu sırada Lancashire'de ayakkabı

pençelerdim her

18T

halde. Ama güzel bir tesadüfle, Reggie'nin lenf sisteminde verem mikrobu bulunuyordu.

Doktorlar köydeyaşamasını

tavsiye ettiler. Reggie'nin babası; karısı ve oğlu için bizim köyde bir ev tuttu; Reggie köy okuluna-yazıldı. Gelgelelim babası, 'oğlunun hayatta yükselmesini istiyordu." (Illidge, lâf arasında, "o Regıgie

de küçük bir fare gibi bir şeydi, öyle iğrenç bir mahlûktu ki!" de--di.) "Babası, daha sonraları onun bir burs

'kazanmasını, Manchester'deki okula gitmesini istiyordu. Oğluna hususî ders vermesi

için bizim öğretmene

para verdi.-Ben akıllı bir çocuktum; öğretmen beni seviyordu. Ragğie'yi yetiştirirken,

beni 'de

yetiştirebileceğini düşündü. Üstelik de bedavaya. Annemin bir tek meteliıC bile

vermesine razı olmadı. Hoş,

zavallı kadıncağız, bu tek meteliği bile kolay "kolay verecek durumda değildi ya!

İmtihan zamanı geldi; bursu

ben kazandım. Reggie bu işi başaramadı." Illidge güldü. "Zavallı sıracalı küçük fırlama! Ama ona ve onun

'guddelerin-deki işgüzar mikroplara ebediyen minnettar kalacağım. Eğer onlar

olmasaydı, ben şimdi

Lancashire'in bir köyünde, amcamın ayakkabı tamirciliğini devralıp, şimdi bu işi

yapacaktım. İşte, insanın

hayatı böyle şeylere bağlı - milyonda bir olan saçma bir tesadüfe. Sizinle hiç ilgisi

olmıyan bir şey oluyor, bir

de bakıyorsunuz bütün hayatınız değişivermiş."

Spandrell itiraz etti: "Sizinle hiç ilgisi yok değif ki, bunun! Kazandığınz bursun sizinle bir ilgisi vardır" bir

mânası vardı, benliğinize uygun bir şeydi. Yoksa-o bursu elde etmezdiniz, şimdi burada

olmazdınız. Aslında

her şey birbirini tutuyor, bana >kalırsa. Bir inşa--

188

SLS SESÇ KARŞI

nın hayatında olup bitenler, o insana aslında uyan ^şeylerdir."

Philip bu görüşü kabul etmedi: "Bunu söylemekle, biraz da 'kehanet savurmuş olmuyor musunuz." ;

Şöyle de diyebiliriz: însan, ileride olacakları önceden sezdiği için, olayların düzenini bozuyor; böylece

olaylar, insanın kendi benliğine uygun bir biçim alıyor."

Spandrell omuz silkti: "Bu çeşitten bir düzen bozma olabilir. Ama bana .kalırsa, bir insanın hayatında .-olup

bitenler, o insana tıpatıp uygun olaylardır."

Illidge, .tiksinmiş gibi, "aman ne ipe sapa gelmez lâflar!" dedi.

Philip, Spandrell'in bu görüşünü paylaşmadığını, daha terbiyeli bir dille belirtti: "Ama aynı olay, başka başka

insanlara, başka haşılca şekillerde tesir eder; Jıer insan bu olaya, yaradılışına uygun bir tepki gösterir."

Spandrell, "biliyorum," dedi. "Ama bu arada, anlatılması imkânsız bir şeyler oluyor: IBu olayla ilgili adamın

benliğine uyabilmek için değişiyor, keyfiyet .bakımından değişiyor. Bu çok esrarengiz

bir şey, bir paradoks."

Illidge söze karıştı: "Sadece öyle değil, aynı zamanda saçma bir şey, imkânsız bir şey."

Spandrell kabul etti: "Öyle olsun, buna saçma diyelim, imkânsız diyelim. Ama bence, olanlar gene de böyle

oluyor. Ne diye her şey mantıkla izalh edil--s:n?"

Walter aynı sözü tekrarladı: "Evet, ne diye her

mantıkla izah edilsin?"

18»

Philip, "ama ne de olsa," dedi, "aynı olayın, Tanrının iradesiyle her insana göre keyfiyet bakımındandeğiştiğini

söylemekle biraz halt etmiyor musunuz?"

"Burada bulunmakla daha mı az halt ediyoruz: sanki? Bütün bunlar daha mı az halt

ediyorlar?"

Spandrell bunu söylerken, elini sallıyarak, Bei-shazzâr ziyafetine uygun yemek

salonunu, orada oturanları,

kırmızı erik rengi elbiseler giyen garsonları j ve o sırada, Cambridge Üniversitesinin

Şiir Kürsüsü profesöriyle

birlikte içeri giren Britanya Akademisinin daimî kâtibini gösterdi.

Ama Philip, münakaşada İsrar ediyordu: "İlinr adamları gObi düşünerek, en basit

faraziyenin en iyi faraziye

olduğunu kabul etsek bile - gerçi bana kalırsa, ilim adamlarının böyle düşünmelerini

haklı gösterecek tek

sebep, insanların aptallığı..."

"Aferin, aferin!"

Illidge, "haklı .gösterecek tek sebep mi?" diye1 tekrarladı. "Böyle düşünmelerini haklı gösterecek tek

sebep, gerçekleri görüp incelemeleri, işte bu kadar. Tabiatın her şeyi en basit yoldan

yaptığı

tecrübeyisr ispat edilmiştir."

Spandrell, "belki de insanlar en basit izahları an-lıyorlardır da ondan," dedi "Pratik bakımdan, bu iki şey

birbirinden ayırdedilemez."

"Ama bir şeyin basit ve tabiî bir izahı olduktan" sonra, aynı zamanda çapraşık ve tabiat üstü bir izahı' olamaz

ya!"

Spandrell, "neden olmasın?" diye sordu. "Tabiî ila tebiatüstü arasındaki fark her ne olursa olsun, ü:-tünkörü

bakılınca tabiî görünen kuvvetlern ardında*

.190

SES SESE KARSI

gizlenen tabiatüstü kuvvetleri belki anlıyamıyorsunuz, belki de ölçemiyorsunuz. Ama

sizin bunu

yapamamanız, bu kuvvetlerin yok olduğunu ispat etmez. Siz ahmaklığınızı 'Umumî bir

kanun seviyesine

yükseltiyorsunuz sadece."

Philip, Illidge ağzını açmaya vakit bulamadan söze karıştı ve fırsattan faydalanarak,

'görüşünü ileri sürdü:

"En basit izahların bir ihtimalle en doğru izahlar olduğunu 'kabul etsek bile, 'kendine has bir hikâyesi ve

yaratılışı 'olan bir insanın, !bir olayı değiştirip o olaya, kendine benzer bir şekil

verdiğini söylemekle, gerçeğin

daha tesit ibir izahını yapamaz mıyız? Fertleri gözümüzle görebiliyoruz, ama Tanrının

müspet şekilde tecelli

eden iradesini göremiyoruz; bu iradeyi, ispatı olmadan kabul etmek zorundayız. Eğer

bundan vazgeçmek

elimizdeyse, ispatı olmıyan bu lüzumsuz düşünceyi ortadan kaldırmamız daha yerinde

olmaz mı?"

Spandrell, "ama sahiden lüzumsuz mu bu?" dedi. "Bu olmadan, bütün olup bitenleri izah edebilir ' «nişiniz?

Bence pek mümkün değil bunu yapabilmek. Ya (kolayca tesir altında kalıp huylarını

değiştirebilen insanlar

ne olacak? Hepimiz az 'çok tesir altında kalıp değişiriz; yaradıştan bir huyumuz vardır

ama, biraz da* olup

bitenlere göre şekilleniriz. Belirli bir şahsiyeti olmıyan, birbirine benzeyen bir sürü

olayın tesiri altında kalıp

merhametsizce yoğrulan insanlar ne •olacak? 'Bu olaylar, birbiri peşi ısıra gelen bir

sürü talih, veya bir sürü

talihsizlik olabilir; insanı tertemiz bırakan veya kirleten bir sürü durum olabilir; insana kahramanca

davranabilmeTc için bir sürü güzel

fırsatlar, veya aşağılık bir şekilde davranabilmesi için toir sürü berbat fırsatlar

verebilir. Birbirine benzeyen bu

olaylar, gerektiği kadar uzun sürünce, (bunlar o kadar uzun sürebilir ki, insan hayretler içinde kalır) insanın

şahsiyeti şekillenir. İşinize gelirse, siz bunu, bir insanın kendi benliğine uyması için bütün olayların Seklini

değiştirdiğini ileni sürmekle izah edersiniz. Ama bu insanın önceleri belirli bir şahsiyeti yoktu İd, kendi

benliğine uyması dçin bütün olayların 'şeklini değiştirsin! Onun başına gelecekleri kim

kararlaştırı-yordu

öyleyse?"

Iljidge istihfafla sordu: "Havaya atılan bir paranın yazı mı, yoksa tura mı geleceğini kim

kararlaşt;-rır?'î

Spandrell, "parayı filân ne diye işe karıştırıyorsunuz şimdi?" diye terslendi.

"İnsanlardan bahsederken, parayı

filân neye karıştırıyorsunuz? Kendi halinizi düşünün. Başınıza bir şeyler geldiği zaman

bir maden para

olduğunuzu mu hissedersiniz siz?"

"Benim ne hissettiğimin zerre kadar önemi yok. Duyguların objektif olaylarla ilgisi yok."

"Ama bedeninizle duyduklarınızın, objektif olaylarla ilgisi var. İlim, bedenimizle

duyduklarımızın mantıkla

ifade edilişidir. Bir çeşit psikolojik sezgilere verilen ilmî değer, ne diye bütün diğer psikolojik sezgilerden

esirgensin? Bir şeyin mayi veya katı olduğunu doğrudan doğruya sezmemiz, objektif

olaylar hakkında bize

biraz bilgi verdiği gibi; Tanrının bize tesir etmek için harekete geçtiğini doğrudan

doğruya sezmemiz de,

objektif olaylar haikkmda bize biraz bîigi verir. İnsanın başına bir şeyler geldiği zaman, insan

192

19S

kendini Mr maden para sanmıyor; bu 'olup bitenlerin bir mânası olduğunu, önceden

hazırlandıklarını

hissediyor. Hele bu olaylar, seri telinde birbiri peşi sıra gelince, insan bunu büsbütün hissediyor. Bunun,

havaya atılan paranın arka arkaya yüz defa tura gelmesi gibi bir sey olduğunu

söyliyebiliriz."

Philip güldü: "Ne olur, bize bir kolaylık gösterin de şu para yazı çıksın," dedi.' "Bizim okur

yazar takımından

olduğumuzu unutmayın."

Spamdrell kaşlarını çattı; bu hafif şakayı yersiz buluyordu. Görüşülen konu, ona göre

çak ciddîydi.

"Kendi halimi düşündüğüm zaman, bütün başın'.a gelenlerin her nasılsa önceden

düzenlendiğinden

eminim," dedi. "Çocukken, büyüyünce ne tarz ıbir insan olabileceğimi seziyordum; ama olaylar buna engel

oldu. Şimdi olduğumdan bambaşka bir insan olabilirdim."

Illidge, "yani küçük bir melelk mi olurdunuz?" «îedi.

Spandrell, sözü hiç kesilmemiş igi'bi devanı etti: "Onbeş yaşımdan sonra başıma

gelenler, bir çeşit kehanet

gibiydi; benim bugün ne olacağımı belli ediyordu.

Spandrell sustu.

Illidge, "demek başınızda, meleklertinki gibi bir nur çemberi, bir çift de kanadınız olacağına," dedi, "şeytanlar

gibi bir kuyruğunuz ve bir çift hayvan ayağınız oluverdi. Pek hazin bir hikâye."

Walter'e dönerek, sözüne

devam etti: "Sanat işlerinde ihtisas saMbi olan - daha doğrusu ihtisas sahibi olması gereken siz, farkında

mısınız ki, melek resimleri baştan

i

i

aşağı yanlış ive ilme aykırıdır?" Walter, hayır der gibi başını salladı. "Eğer yetmiş

kiloluk (bir adam kanatlı

olsaydı; bu Ikanatlan dştetebilmesi için, muazzam adalelere sahip olması gerekirdi. Büyük uçuş adalela-ri
olanın da, buna uygun, bir kuşunki giibi, kocaman bir göğüs termiği olması şarttır. Yetmiş kiloluk bir meleğin,
bir ördek kadar uçabilmesi için, hiç değilse dört beş kadem dışan fırlıyan bir göğüs kemiği olmalı. ıHazreti
İsa'nın doğacağım Cebrail'in Meryem'e nasıl müjdelediğine dair bir tablo daha yapmak niyetin-deyse, bunu
babanıza söyleyin. Şimdiye kadar resmi yapılan bütün Cebrail'ler, insanı çileden çıkaracak kadar gerçeğe
aykırı."
Spandrell >o sırada, çocukluğunda dağlar arasında duyduğu bütün o coşkunlukları, o ince hisleri, o zarif
çekingenlikleri, o hassasiyetleri, o Vicdan azaplarını düşünüyordu. Her nedense bütün bunlar, (ister, yaptığı
kötü bir hareket yüzünden duyduğu pişmanlık; ister bir çiçek veya bir manzara karşısında hissettiği şiddetli
sevinç olsun) annesine 'duyduğu sevgiye bağlıydı; bu sevgiden kök alıyor, bu sevginin içinde bulunuyordu.
Spandrell, Paris'de bir Kız Okulu'nu, et feneriyle çarşafların altında okuduğu o açık saçık kitabı hatırladı. Bu
kitap, uzun siyah (çoraplarla uzun siyah eldivenlerin müstehcenlik bakımından en son moda olduğu bir
çağda; "bıyıksız bir erkeği öpmenin,; bir yumurtayı tuzsuz yemeğe benzediği" bir çağda

yazılmıştı. Kitapta,

(kadınları baştan çıkaran, şehvet düşkünü binbaşının bıyıkları, uzun, kıvrak we pomad-

lıydı. Spandrell öyle

utanımıştı, öyle vicdan azabı çekmişti ki! Öyle mücadele etmiş, kuvvetli olabilmek için

İS

194

SES SESE KARSI

195

öyle candan dua etmişti M! Dua ettiği Tanrı, annesine 'benziyordu. Kötülüğe karşı

bayabilmek, annesine

lâyı'k olmak demekti. Kötülüğe boyun eğmekle, annesine ihanet ediyor, Tanrıyı inkâr

ediyordu. Spandrell bu

savaşta galiba çıkmaya başlamıştı. 'Sonra bir sabah, hiç beklemediği bir haber aldı:

Annesi, Binbaşı Knoyle

ile evlenecekti. Binbaşı Knoyle'un da kıvırcık bıyıklan vardı.

Spandrell, meleklerin göğüs kemikleri konusunu tartışanların sözünü kesti: "Augustine ile Calvinist'-lerin

hakkı varmış."

Illidge "ama da tutturdunuz ibunu," dedi. '

"Tanrı, kiminin kurtulmasını, kiminin cehennemlik olmasını istiyor."

"Şöyle 'demek daha doğru olur: Tanrı bunu isteyebilirdi: (a) Eğer mevcut olsaydı, (fo) eğer kiminin kurtulması

diye 'bir şey olsaydı, (c) eğer..."

Spandrell, Illidge'in sözünü kesti: "Savaşı düşünüyorum. Dünya ısavaşı benim için öyle bir mâna taşıyabilirdi

ki, oysa gerçekte..." Omuz silkti. "Evet, Augustine'in hakkı varmış."

Philip, "bana gelince," dedi, "bacağımı siakat yapan Auıgustine'e - veya bunu yapan herikimse ona - her

zaman şükrettim. Topallığım yüzünden bir kahraman •olmadım; ama bir ceset

olmaktan da bu sayede

kurtuldum."

Spandrell, Philip Quarles'a baktı. ; Spandrell'in •o kocaman ağzının kenarları acı bir

alayla kırıştı: ¦"Başınıza

gelen bu ikaza sayesinde, sakin ve bağımsız t«ir hayat sağlıyabildiniz kendinize. Yani bu olay, tam size

göreydi. Dünya savaşının beni ilgilendiren kısm:-

nın tam Sana göre bir olay olduğu igi'bi. Savaş başladığı zaman, bir seneden İberi

Oxfbrd'daydim."

Eski ve pahalı kültür yuvalarından birinin ismini duyar duymaz, acı acı alay etmemek

Illidge'in elinde değildi:

"O sevgili eski kolejiniz desenize!" dedi.

"Oradaki üç sömestrim heyecanlı, ilki tatilim ise daha da çok heyecanlı geçti. İçkiyi keşfetmemiştim, pokeri

keşfetmiştim; kanlı canlı, gerçek bir kadınla; ergenlik çağına yeni varan erkek

çocukların muhayyilesinde

canlanan kadın arasındaki farkı keşfetmir,-tim." Lâf arasında söylüyormuş gibi devam etti: "İlk gerçek kadın

öyle muazzam bir keşif ki! Aynı zamanda, insanı öyle tiksindiren Ibir hayal kırıklığı ki!

Kızışmış hayallerden

ve müstehcen kitaplardan sonra, bir bakıma öyle tatsız ıtuzsuz Ibir şey ki!"

Philip, "her zaman söylediğim 'gibi bu da sanatın 'üstünlüğünün bir delilidir," dedi.

Walter'e gülümsedi.

Philip'in, yüksek şairane örneklere göre sevişmeğe kalkışmanın tehlikelerine dair

söylediklerini hatırlı-yan

Walter'an yüzü kızardı. Philip sözüne devam etti : "Bizim terbiyemiz altüst edilmiş: Hayattan önce sanat var

bizim için. Evlenmeden veya evlenmeğe benzer bir bağ kurmadan önce, Romeo ve

Juliet'i veya açık saçık

hikâyeleri dkuyoruz. İşte, gençlerin bütün yazılarındaki hayal kırıklığı bu yüzden.

Önüne de ge-çemeyiz

bunun. Geçmiş güzel günlerde, şairler, her şeyden önce bekâretlerini kaybederek işe

başlarlardı. Sonra da,

gerçeğin ne olduğunu tamamîyle bilerek,.. bunun ne balkımdan ve niçin şiire aykırı

olduğunu da bilerek, bu

gerçeği bile ıbile yükseltmeğe ve güzelleştirmeğe koyulurlardı. Biz ise, şairane olanla işe I*

196

yıp, şiire aykırı olana geçiyoruz. Oğlanlarla kızlar, Shakespeare'in yaşadığı sıralarda

olduğu gibi,

bekâretlerini erken kaybetselerdi, Kıraliçe Elizabeth çağının aşık şiirleri bugün de

yazılırdı."

Spandrell, "belki haklısınız," dedi. "Benim bildiğim bir tek şey var: Gerçeği : keşfedince, bu gerçek beni hayal

kırıklığına uğrattı - ama aynı zamanda, bana cazip de göründü. Belki de /beni bu derece hayal kırıklığına uğrattığı için, böyle cazip göründü bana. Kalb dediğimiz, garip bir gübre yığınıdır; pislik pisliği çeker; aptalca ve aşağılık bir şey oluşu, ahlâksızlığın en hoş tarafıdır. Ahlâksızlık bu kadar iğrenç olduğu için insanı çeker.

Ama gene de her zaman iğrenç kalır. Dünya savaşı ilk başladığı sıralarda; bu pislikten kurtulmak, ömrümde bir defa olsun efendice davranmak fırsatını bulacağım diye sevinçten nasıl coştuğumu hatırlıyorum."

Illidge alay etti: "Demeik, kıral ve memleket uğruna canınızı feda edecektiniz ha!"

"Zavallı Rubert Brooke! Şerefin dünyaya yeniden döndüğüne dair yazdığı o mısraı1 düşündükçe, insanın şimdi güleceği geliyor. Son olup bitenler, o mısraı bir hayli gülünç hale soktu."

Illidge, "o mısra ilk yazıldığı zaman da tatsız bir şakadan başka bir şey değildi ki!" dedi.

"Yok, yok. O sıralarda ben de temamiyle aynı şe-yj duymuştum."

1 Birinci Dünya Savaşında 28 yaşındayken ölen İngiliz şairi Rupert Brooke'un savaş hakkında, "şeref, bir kıra! gibi yeryüzüne geri döndü'". (Honour has coma back, as a king, to earth) misraina îma. - Çeviren.)

"Elbette aynı şeyi duyacaktınız; çünkü siz de tıpkı Brooke ıgibi bir adamdınız - 'hali vakti yerinde, işi gücü olmıyan sınıfın her şeyden bezmiş, şımarık bir üyesiydiniz. Canınız yeni bir heyecan istiyordu, işte o kadar.

Savaş ve sizin şu meşhur "şerefiniz" bunu sağlamıştı."

Spandrell omuz silkti: "Canınız isterse öyle olsun, Ben sadece şunu söylüyorum:

Ağustos 1914'Üe asil bir

harekette bulunmak istiyordum. Hattâ öldürülmem bile bir hayli hoşuma gidecekti."

"Şerefsiz yaşamaktansa ölmeli desenize!"

Spandrell, "evet, harfi harfine öyle," dedi. "İnanın bana, bütün melodramlar yüzde yüz realisttir. Bazı

durumlarda, insanlar buna ıbenzer sözler söylerler. Melodramların tek kusuru, insanlar

boyuna böyle

konuşuyor zatınım vermeleridir. Ne yazık ki, böylo konuşmuyoruz her zaman. Ama.

1914 yılı ı Ağustos

ayında benim düşündüğüm tam buydu: 'Şerefsiz yaşamaktansa ölmeli.' Seçilmesi

gereken sadece iki şık

varsa; bunlardan biri ölüm, öteki de o zamana kadar sürdüğüm ahmak hayatsa, ben

ölümü seçmek

istiyordum."

Illidge, "hali vakti yerinde, işi gücü olmıyan beyefendi gene lâf etti," dedi.

"Ama sırf çocukluğumun büyük bir kısmını başka memleketlerde geçirdiğim, üç

yabancı dil bildiğim, sırf

bana fazla düşkün bir annem ve asker çevrelerin-. de söz sahibi bir üvey - babam olduğu

için, istemiye

âstemiye İstihbarat Teşkilâtına nakledildim. Tanrı beni cehennemlik etmeğe gerçekten

ahdetmişti."

Philip, "Tanrı size 'büyük bir iyilik yapıp, hayatınızı kurtarmaya çalışıyordu," dedi.

"Ama (ben hayatımı kurtarmak istemiyordum ki T Ancak iyi bir şey, daha doğrusu

kahramanca bir şey

yapabilirsem; o da olmazsa, güç ve tehlikeli bir hayat sürebilirsem yaşamak istiyordum.

Halbuki beni irtibat

işine, sonra da casus avına verdiler. İşlerin en pisine, en bayağısına..."

"Ama aslımda, siperlerdeki hayat 'da pek o kadar romantik sayılamazdı ya."

"Öyle 'ama, siperlerde hayat tehlikeliydi. Orada bulunanların yiğit olmaları,

dayanmaları gerekti. Gel-gelelim

bir casus avcısı tamamiyle emniyetteydi, yüksek faziletler göstermesine hiç lüzum ¦.

yoktu; ahlâksızca

davranabilmesi için fırsatlara gelince... Cephe gerisindeki o kasabalar, o Paris, o

limanlar yok mu I Oralarda

başlıca iki şey yetişiyordu: Orospu ve alkol."

Philip, "ama ne de olsa. insan bu kötü şeylere kapılmıyaibilir," dedi.

Doğuştan soğuk mizaçlı bdr insan olan Philip'e, mâkul davranmak kolay gelirdi.

Spandrel!, "ama ben bunlara çaresiz kapılacaktım," dedi. "Hele o şartlar altında büsbütün kapılacaktım.

"Doğru dürüst bir şey yapmak istiyordum; buna engel olmuşlardı. Böylece, istediğimin tam aksini yapmaik

artık bir çeşit şeref meselesi olmuştu be-iim için. Bir şeref meselesi. Anlıyabildiniz mi bunu?"

Philip hayır der gibi başını salladı: "Bu, fazlasiy-le ince ve çapraşık bir düşünce 'benim için."

SES SESE KARSI

"Kendinizi öyle bir insan karşısında farzedlin ki; şimdiye kadar hiç kimseye

duymadığınız "saygıyı,

hayranlığı, sevgiyi ona duyuyorsunuz..."

Philip, anlamış gibi ibaşım salladı. Ama gerçekte hiçbir zaman, hiç kimseye, derinden ve bütün kalbiyle

hayran olmadığını düşündü. Nazarî 'balkımdan hayran olmuştu, ama fiilen olmamıştı:

to adamın bir müridi,

bir taraftarı olmayı göze alabilecek kadar hayran olmamıştı. Başkalarının görüşlerini,

hattâ yaşama tarzlarını

benimsemişti: ama bu görüşlerle bu yaşama tarzının, gerçekte kendi görüşleri ve kendi

yaşama: tarzı

olmadığına; bunları ne kadar kolayca aldıysa,-aynı kolaylıkla bırakabileceğime,

muhakkak (bırakabileceğine

için için inanıyordu. Başkalarının fikirlerine kapılma tehlikesi belirir foelinmez de,

şuurlu bir şekilde bunlara

karşı koymuş, hürriyetini korumak için ya savaşmış, ya da kaçmıştı.

Spandnell devam etti: "Farzedin 'ki, bu insana duyduğunuz his, sizi tamamiyle sarıyor; ellerinizi uzatıp,

dostluğunuzu ve bağlığınızı sunarak ona doğru gidiyorsunuz. O insan da buna karşılık,

ellerini cebine*

sokup, size sırtını çeviyor. Ne yapardınız o zaman?"

Philip güldü: Vdgue'un Adabımuaşeret Kitabı'nau bakıp ne yapacağımı öğrenmem

gerekir."

"Onu yumruklayarak yere sererdiniz. Yani *ben bunu yapardım. Bir şeref meselesidir

bu. O adama

hayranlığınız ne kadar 'büyükse, yumruğunuz da o kadar şiddetli olur, onu yere

serdikten sonra cesedinin

üstünde hora tepmeniz de o kadar uzun sürer. İşte, orospulardan ve alkolden (bu

yüzden kaçınamadım.

Tam tersine, onlardan hiçbir zantan kaçmamak

200

SES SESE KARSI

201

bir şeref meselesi oldu. Fransadaki hayatını, savaştan önceki hayatıma benziyordu -

hattâ daha pis, daha da

ahmafcçaydı; (bir ıtek temiz tarafı ıda kalmamıştı üstelik. Bir yıl böyle yaşadıktan

sonra, şerefsizliğime sıkı

sıkı yapışabilmek, ölümden kurtulabilmek ıçin canla başla çabalıyordum. Sizlere gene

söylüyorum, Augustine'in

hakkı var: Bizim cehennemlik olmamız veya kurtulmamız önceden kararlaştırılmıştır. 1

Bütün olup

bitenler, Tanrının tertiplediği Mr suikasttır."

Illidge, "Tanrının tertiplediği 'bir suikastmis! Amana da zırvaladınız!" dedi.

Ama Illidge, 'bu sözden sonra 'gelen sessizlikte, ?gene bir düşündü: iki masa ötede

Britanya Akademisinin

.Daimî Kâtibi ve tam aiikasında Yüksek Mahkemenin en yaşlı iki yargıçlarından biriyle

beraber burada

oturup, Bordo şarabı içmesinin ne kadar olağanüstü bir şey, gerçekleşmesi ne kadar

imkânsız bir şey

olduğunu düşümdü. Yirmi yıl önce, burada, bu yaldızlı tavanın altında bulunması için

yüzlerce veya binlerce

milyonda, ancak bir ihtimal vardı. Ama ıgene de buraya (gelebilmişti işte. Illidge, bir

yudum bordo şarabı

daha içti.

Philip o sırada, o koskocaman kara atı hatırlıyordu. Dişlerini göstere göstere, geriye

yatmış kulakla-jfiyle çif

teleyişini; öne doğru atılışını hatırlıyordu. Arabacıyı da sürükleyerek , birden bire ileri fırlayışını, tekerleklerin

gümbürtüsünü; "ay!" diye kendi çığlığını hatırlıyordu. Dik sete sığınıp (tırmanmaya çalı-gışını, ayağı kayıp

düşüşünü; dev atın korkunç saldırışını ve çiğneyişini; "ay! ay!" diye bağırışını hatırlıyordu. O koskocaman

şeklin Philip ile güneşin arasına

girişini, iri iri nalları, sonra birden her şeyi ortadan fiilip süpüren o acıyı hatırlıyordu.

Aynı sessizlik içinde Walter, Lucy Tantamount'-un salonuna ilk defa ayak (bastığı o

akşamı düşünüyordu:

"Bir adamın bağına gelen her şey o adama göredir aslında."

Marjorie sordu: "Ama o kadının marifeti ne? Walter, ona niçin çılgıncasına tutuldu?

Walter delirdi. Düpedüz

İdelirdi."

Elinor, "marifetinin ne olduğu az çok belli değil mi İki?" dedi. Elinor'un asıl garibine Igiden, Lucy'yi görünce

Walter'in aklının başından gitmesi ı değiJ; onun zavallı Marjorie'de hoşlanacak

herhangi bir şey bulmasiydi.

"Lucy ne de olsa, çok eğlenceli ve canlı bir kadın," diiye devam etti. Sonra, Bombay'da otomobille ezdikleri

köpek için ıPhdlip'in söylediği o sinir bozucu sözleri hatırlıyarak, "üstelik 'de, Lucy'nin adı fcötüye çıkmış,"

dedi.

"Ama insanı çeken bir ışey imi bu? Yani adının kötüye çıkması?"

Marjorie bunu sorarken elindeki çaydanlık, boş fincanın üstünde asılı kalmıştı.

"Elbette çeker insanı. Adının kötüye "çıkması, bir kadının kolayca elde edilebileceğini gösterir. Teşekkür

«derim, şeker istemem."

Marjorie, çay fincanını Elinor'a uzatırken, "ama eminim ki, hiç kimse metresini başka erkeklerle paylaşmak

istemez," dedi.

ha^ mütüite

203

SES SESE, KARSI

"Belki istemez ama, bir > kadının Ibaşka âşıkiarp olması, erkeğe ümit verir.

'Başkalarının başardığı işi»

bende başarabilirini,' der. İşte, böyle düşünür bir erkek. Bundan başka, kadının adı

kötüye sıktığı için, okadını

düşünür düşünmez, erkeğin aklına hemen onunla sevişmek gelir. O kadın hakkında

kurduğu hayaller,

bu şekli alır. Meselâ vaktiyle, Lola Mantes ile karşı--laşsaydınız. şöhreti öyle olduğu için, kurulmuş bir'

makina gibi, hemen yatak odasını düşünürdünüz. Florence Nightingale ile karşılaşınca

da, yatak odasr değil,

hasta odası aklınıza gelirdi." Elinor, "bu ikisi' arasında da bir hayli fark var," diyerek sözünü tamamladı.

Bir sessizlik oldu. Elnor, (Marjorie'ye daha çok" acimamasinin pek ayıp olduğunu

düşünüyordu. Ama ne

yapsın, acımıyordu işte. Zavallı kadının - önce ko-casiyle, şimdi de Walter ite - ne fecî (bir hayat sürdüğünü

hatırladı. Gerçekten feci! Ama Marjorie'nin salkım-salkım sallanan, yeşim taşı taklidi o korkunç küpeleri yok

muydu. Ya o sesi, o cfiıddi ciddi tavırları...

Marjorie, başını kaldırdı: "Ama erkekler nasıl' bu kadar kolay kolay kandırılırlar? Bu kadar bayağı şeylere

nasıl kapılırlar? Hem de Walter igibi erkekler..." Elinor İsrar etti: "Walter gibi erkekler nas:î böyle... böyle..."

Elinor, "nasıl böyle Mr domuz gibi davranabilir" ler mi demek istiyorsunuz?" diye sordu. "Anlaşılan öyle

davranabiliyorlarmış. Sahiden garip bdr şey bu."'

Elinor kendi kendine, Philip böyle bir çağanoz' gibi davranacağına, biraz da bir domuz

ıgiibd davransa-belki

'daha iyi olur diye düşünüyordu. Domuzlar in-

sanca davranırlar - fazla insanca belki - ama <ns 6? olsa insanca. Oysa çağanozlar,

[kabuklarının içinden5

çıkmamak içtin ellerinden geleni yaparlar.

Marjorie başım salladı, içini 'çekti. "Son derece' garip bu," derken, kendi söylediğine bu derece inanması

Elinor'a bir hayli gülünç göründü. Elinor, "acaba Marjorie kendini ne sanıyor?" diye merak ediyordu. Ama

Marjorie, kendini bir şey sandığı için değil, fazilete inandığı için böyle konuşuyordu.

İnsan yaratılışında

hayvanca bir taraf bulunmasının ve ahlâksızlığın çirkinliği; ruhun ve faziletin güzelliği, çocukluğundan beri

ona öğretilmişti. Cinsî bakımdan soğuk mizaçlı olduğu ilcin, bütün soğuk kadınlar (gibi, şehvetten zerre

kadar anlamıyordu. Marjorie kendinle cazip bir kadm olup olmayışını hiç hesaba

katmadan; Walter'in

birden bire bildiği Walter'den bambaşka bir erkek oluverişini, Elinor'un kullandığı

kaba sözle "bir' domuz

gibi" davranışını gerçekten son derece garip' buluyordu.

Elinor, "Walter gibi erkeklerin gözünde, otelci kadınlarla kıyaslanınca Lucy'nin bir üstünlüğü dahi

olduğunu da unutmayın," dedi. "Lucy mizaç bakımından erkek gibi bir kadındır.

Erkekler gelip geçici'

maceralardan zevk alabilirler. Oysa 'kadınların çoğu, böyle maceralardan zevk

alamazlar; az çok âşik

olmaları; işin içine duygularının da karışması gerekir. Çoğu kadınlar böyledir. Lucy,

böyle olmıyan tek tük

kadınlardan biridir. Erkeklere has Ibir bağımsızlık" vardır onda. Cinsî isteklerini, ruhunun diğer kısımla--

rından ayırabilir."

Marjorie ürperdi: "Aman ne iğrenç şey!" Elinor bu ürpermeyi gördü: Marjorie'nin hali bi-*az sinirîne

dokunduğu için, inadına aksi şeyler söylenmek istedi.

"Demek size iğrenç geliyor? Halbulki ben zaman •zaman Lucy'nin bu (kabiliyetine gıpta ediyorum." EJi-tıor

güldü; Marjorie ise, onun bu duygusuzluğunu gerektiği gibi ayıpladı. Elinor sözüne

devam etti:

¦"Hiçbir şeyden çekinmeyen bu çeşit mizaçlar, Walter •gibi çekingen ve utangaç gençleri son derece

heyecanlandırır. Walter'in mizacının tam > aksidir bu: Gözü -yılmayan, birine zararım dokunur diye

endişelenmeyen, aklına eseni yapan, vicdan azabı çekmeyen bir - insanın mizacıdır.

Böyle bir însan

karşısında Walter'in kendinden geçmesini öyle anlıyorum ki!" Elinor, Everard

Webley'yi düşündü.

"Kuvvet insanı daima •çeker," dedi. "Bilhassa Walter gifbj kuvvetsiz olanları, îjucy'nin fair kuvvet olduğu

meydanda, Sdz belki bu .çeşit kuvvetten hoşlanmazsınız."

Elinor da, Webley'nin gücünden hırsından hoşlanmıyordu. Ama bu kuvvete hayran

kalmamak da elde

değildi. Niyagara gibi (bir şeydi bu. Niyagara'nın suları altında durmayı iistemiyebiliriz ama, Niyagara gene

de güzeldir.

"Bir dilim tereyağlı emek daha alabilir miyim?" Uzanıp ekmeği aldı. Marjorie de, nazaıketen, bir .dilim daha

aldı. Elinor, "bu çavdar ekmeği nefis," derken, Walter'in, Marjorie gibi yemek yiyen bir insanla nasıl

yaşıyabildiğini merak ediyordu. Marjorie, ;sanki bir şeyler yemek kaba ve b;r hayli

iğrenç bir -işmiş giıbi,

çay fincanını tutan elinin küçük parmağı-

205'

m kıvırıyor, ekmek diliminden gülünç denecek fcadat-küçük parçalar ısırıyor, ısırdığı

parçayı da bir kobay

g.bi ön dişleriyle çiğniyordu.

Sonunda Marjorie cesaretini toplayıp sordu: "Siz-c? ben ne yapmalıyım?"

Elinor omuz silkti: "Ne yapabilirsiniz ki! Walter'in istediğini elde edeceğini, ve çak geçmeden bunda»5

bıkacağını ummaktan başka ne yapabilirsiniz ki!"

Gerçi söylediği tamamiyle doğruydu ama; bunu-söylediği için ide, Marjorie, Elinor'un

oldukça duygusuz, katı

yürekli ve zalim bir kadın olduğunu dii--şündü.

Dondrada bulundukları zaman Quarles'lar, ara' sıra, Belgrave semtinde vaktiyle kıral

ailesine ait sw ra sıra

ahırların bulunduğu bir çıkmaz sokakta otururlardı. Oraya gitmek için bir kemerin

altından ge~-çersiniz.

Solunuzda, alçı ile kaplı, krem rengi bir duvar, sarp bir kaya gibi yükselir. Belgrave

semtinde oturan kibarlar,

(kendilerine hizmet edenlerin o seM aile hayatını görmeğe tenezzül etmedikleri için, bu'

duvarda pencere

yoktur. Sağda, basık damlı ahırlar bir ısıra halinde uzanır; bunların üstündeki tek

kattct' odalar vardır. Şimdi

bu ahırlarla odalar, koskooaniiar» Daimler marka otomobillerle şoför ailelerine

kiralanmıştır. Ahırların bittiği

yerde bir duvar yükselir; bu duvarın üstünden, Belgrave bahçelerinin rüzgârda

sallanan çınar ağaçlarını

görebilirsiniz. Quarles'larim sokak kapısı, bu duvarın gölgesindedir. Bahçelerle

206

207

,sa kimsenin oturduğu ahırlar arasında bulunan bu kü-,çuk ev, çok sakindir. Burada insanı (rahatsız eden tek ses, büyük lüks otomobillerin gidip gelişi ve bdr çocu-cğun ara sıra bağırışıdır.

Philip, "iyi ki, zenginlerin fazla gürültü çıkarmayan otomobiller alabilecek kadar paraları var." derdi; "dahilî ihtiraklı mikanalar da, insanı 'fazla çocuk doğurmamak için tedbir almaya sevkediyor anlaşılan. .Sekiz çocuklu bir şoför duyulmuş mudur hiç?"

Bu eski ahırlar yeniden inşa edilirken, arabaların ve atların ayrı ayrı durduğu yerler birleştirilmiş; ve böylece geniş bir oturma odası meydana gelmişti. İki paravana, odayı ! bölüyordu. Kapıdan girdiğiniz zaman, sağıdaki paravanının arkasında, apartmanın salon kısmı bulunuyordu. Orada, şömine önünde toplanan feoltulklar ve bir kanape vardı. Soldaki paravana, ye-•nıek masasını ve küçücük (bir mutfağın kapısını örtüyordu. Yukardaki yatak odalarına çıkan küçük merdiven, duvarlardan 'birine 'bitişikti. Sarı kreton perdeler, kuzeye bakan pencerelerde hiçbir zaman parlamı-yan güneşin rengini taklit ediyordu. Odada bir yığın ¦kitap vardı. Elinor igenç kızken ihtiyar Bidlake'in yaptığı portre, şöminenin üstünde asılıydı.

Philip, elinde bir kitap, kanapeye uzanmıştı. Okuduğu 'şuydu: "Mr. Tate Regan'ın

başka balıklan yutan büyük

ağızlı ve boynuzlu cerativld balıklarının ¦üç çeşidinde görülen cüce efkek parazitlere

dair anlattıkları çok

dikkate şayandır. Kuzey Kutbu denizlerinde bulunan Ve ceratias holbolli denilen dişi

balığın t)oyu sekiz pus

kadardır. Bu dişi balık, 'karnının üs--•tünde, tkriben iki buçuk pus boyunda îlki erkek

balık

¦taşır. Cüce erkek balığın ağzı ve çene kısmı, dişi balığın derisinde bulunan bir

kabarcığa devamlı olarak

bağlıdır; ve 'dişi balık file erkek balığın kan damarları, birbirine akarak bileşir. Erkek balığın dişleri yoktur,

ağzı bir işe yaramaz, ve hazım borusu dumura uğramıştır. Photocarynus Spineceps

cinsimden, takriben -iki

buçuk pus boyunda bir dişi, başının üstünde ve sağ gözünün önünde, yarım pustan

küçük bir erkek balığı

taşır. Edriolychnus Schmidti cinsinde balıklar, az çok bundan önce bahsi geçen çeşidin

boyundadır: ve dişi

balık, cüce erkek balığı, solungacı koruyan kemiğin iç yüzeyinde ve tepe takla tutarak

taşır."

Philip, kitafbı bıraktı; ceketinin aç cebini yoklıya-rak, not defterini ve dolma kalemini çıkarıp şunları yazdı:

"Büyük ağızlı ve boynuzlu dişi balıklar, cüce parazit erkek balıkları, vücutlarına yapışık olarak taşırlar. Bu

durumun, benim Wal'ter'imin, Lucy'sinin peşinden koşmasını hatırlattığı besbelli. Bir

akvaryumda geçen bir

sahne yazılabilir mi acaba? Lucy? île Walter, ilimden anliyan arkadaşiariyle bu

akvaryuma gidiyorlar.

Arkadaşları onlara, büyük ağızlı ve boynuzlu dişi balıklarla kocalarını gösteriyor. Alaca karanlık, balıklar,

mükemmel bir zemin." Philip, not defterini tam cebine koyarken, aklına başka bir şey geldi. Defteri gene açtı:

"Bu, Monako''daki akvaryum olsun; Monte Carlo ve bütün Riviera'yı, sanki derin

denizlerde bulunan

canavarlardan bahsediyonmuş gibi anlat." Philip bir sigara yaktı; gene kitabını

okumaya koyuldu.

Kapıya vuruldu. Philip ayağa kalktı, kapıyı açü. Gelen Elinor idi.

Elinor bir iskemleye çöktü: "Aman, bugün öğle-' den sonra neler oldu!"

Philip sordu: "Marjorie'den ne haber?" Elinor, şapkasını çıkarırken içini çekerek

"hiçbir halber yok," dedi.

"Zavallı kadıncağız, her zaman olduğu gibi gene de can sıkıcı. Ama ona çok acıyorum."

"Ne yapmasını tavsiye ettin?" "Hiçbir şey. Elinden ne gelebilir ki!" Bu sefer Elinor sormaya başladı: "Ya

Walter? Karşısına geçip, ağır başlı perde rolü oynamak fırsatını bulabildin mi?"

"Pek ağır değil ama, orta - sıklet bir baba olabildim. Onu kandırdım: Marjorie ile

Chamford'a gelecek."

"Deme? Gerçek (bir zafer bu!" "Sandığın kadar büyük bir zafer değil. Lucy önümüzdeki Cumartesi Paris'e

gideceği için, karşımda savaşacak ibir düşman yoktu ki!"

"İnşallah Lucy orada kalır. Zavallı Walter!" "Doğru, zavallı Walter! Ama dur da sana büyük ağızlı ve boynuzlu

balıkları anlatayım." Philip anlattı. Sonra da şu neticeye vardı: "Günün birinde, allegorik bir şekilde ve ahlâk

bakımından hayvanları ele alan çağımıza uygun bir kitap yazmam gerekecek. O kitapta

öyle ahlâk dersleri

bulunacak ki! Ha, söyle bana bakalım, Everard nasıl? Onu gördüğünü tama-miyle

unutmuştum."

Elinor ters ters cevap verdi: "Unutacağın malûmdu."

"Öyle mî dersin? Niçin unuttuğumu bilmiyorum."

"Bilmezsin elbette."

Philip, alay olsun diye, alçak gönüllü bir tavır takınarak, "mahvoldum iste!" dedi.

Bir sessizlik oldu.

Nihayet Elinor, Ikocasmuı yüzüne bakmadan, çok aJelâde bir şey söylüyormuş gibi,

tamamiyle renksiz bir

sesle konuştu: "Everard bana 'âşık."

Philip, "sanki yeni bir halber mi bu?" diye sordu. "Everard'm eskiden beri sana hayran olduğunu

sanıyordum."

Elinor, "ama bu cddî bir şey," dedi. "Çok ciddî."

Philip'in ne söyleyeceğini endişeyle : bekliyordu.. Kısa bir sessizlikten ısonra, Philip, söyliyeceğini söyledi.

"Öyleyse ipek eğlenceli sayılamaz bu iş."

Pek eğlenceli sayılamazmış! , Philip anlamıyor muydı yoksa? Ne de olsa aptal bir insan

değildi. Belki de

anlıyordu da, anlamaıruazlıktan geliyordu; belki du Everard'm âşık olmasına gizlice

seviniyordu. Yoksa

körlüğü sırf .kayıtsızlığından mı ileri geliyordu? Kendi duymadığı şeyi hiçbir insan

anlıyaımaz. Philips

Elinor'un duyduğunu duymadığı için, karısını anlaya-mıyordu. Başkalarının da Ikendisi

kadar aklı başında ve

heyecansız olduklarına emindi.

Elinor, kocasının bu duruma hiç olmazsa görünürde kayıtsız kalmaması için, son bir

defa ümitsiz bir gayret

göstererek, "ama Iben ondan hoşlanıyorum,"" dedi. Philip kıskanıyormuş,

üzülüyormuş, kızıyormuş> gibi bir

hal alsa; Elinor ne kadar mesut, ne kadar minnettar olacaktı! "Hem de çok

hoşlanıyorum," diye devam etti.

"Onun çok cazip bir tarafı var. O heyecanı, o şiddeti..."

1*

Philip güldü: "Kadınların dayanamadıkları tam bir mağara adamı desene şuna!"

Elinor, hafif hafif içini çekerek ayağa kalktı, şapkasiyle çantasını aldı; kocasının

oturduğu iskemleye doğru

eğilerek, sanki onunla vedalâşıyormuş ıgîbi, Philip'i alnından öptü. Sonra sırtını çevirdi, bir tek kelime

söylemeden yatak odasına çıktı.

Philip, bıraktığı kitabı aldı, ukumaya başladı: *'İ3onella Viridis, Akdenizde pek seyrek olmıyan yeşil bir

solucandır. Boyu takriben 'bir erik boyunda o]an dişinin; bazan iki kadem boyunda,

sicime benzeyen, ucu

ikiye ayrılmış, kolayca büzülen bir hortumu vardır. Erkeğe gelince nıikrosikopîktir; ve

dişinin tenasül

borusunda (yani şeklini değiştirmiş bulunan böbreğinde) yaşar. Ağzı yoktur ve

yaşıyabilmek için, parazitlere

has ;bir şekilde, gıdasını, tüylü yüzeyleri sayesinde almaktadır..."

Philip, kitabını gene bıraktı. "Acaba yukarıya çıkıp Elinor'a bir şeyler söylemeli

miyim?" diye düşünüyordu.

Karısının Everard'dan hiçbir zaman gerçekten hoşlanmıyaoağına emindi. Ama Ibelki de

bu kadar1 emin

olması doğru değildi. Elinor bir hayli sarsılmış .¦gibiydi. Belki Pbilip'in bir şeyler

söylemesini beklemişti:

meselâ karısına ne kadar bağlı olduğunu; kendisini artık sevmezse, nekadar bedbaht

olacağını, ne kadar

kızacağını söylemesini beklemişti. Fakat söylenmesi hemen hemen imkânsız olan sözler

de tam îmnlardı

işte. Sonunda, yukarı çıkmamaya karar ver-cli. İşin nereye varacağını bekleyecekti; bu

işi başka zamana

bırakacaktı. BoneUa Viridis'i okumaya devam etti.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Philip Quarles'in Not Defterinden

Bugün, Lucy Tantamount'un > ©vinde, birbirleriyle ilgisi olmıyan iki şey arasında çok garip Ibir tedai yaptım.

Lucy, bermutat, Fransız bayrağı gibi üç renge boyanmıştı: gözlerinin çevresi mavi, ağzı

kıp kırmızıydı;

yüzünün öteki kısımları, parlak ve maden siyahlığında bir saç zemini üzerinde, ölü gibi

bembeyazdı. Bir şaka

yaptım. Lucy ağzını açtı, 'güldü. Dili ve diş etleri, dudaklarının fooyasiyle kıyaslanınca, tarnamiyle kansız ve

beyaz görünecek kadar solgundu; ve bu bana, tüylerimi diken diken öden garip bir

lıayret ve korku hissi

verdi. Kendimi birden bire. Jaipurda'ki sarym bahçelerinde, o mukaddes timsahların

karşısında buldum.

Hintli rehber onlara et parçaları atıyordu; timsahların ağızlarının içi, hafif cilâlı krem rengi oğlak derisiyle

astarlanmış gibi hemen hemen beyazdı. îşte insanın dimağı kendiliğimden böyle işler.

Gene halimize

bakmadan, entellektüel iddialarımız var! Ama bu tedai, romanım için umulmadık bir

talih eseri oldu! Kitaba

>bununla başlıyacağım. Walter'e Ibenzeyen kahramanım, Lucy'ye benzeyen raeş'um

kadını güldürüyor; ve

o anda, bir ay önce Hindistan'da ıgördüğü o iğrenç timsahlar gözünün önünde

canlanıveriyor. (Bu manzara

karşısında deh-

§ete kapılıyor ama, gene de kadını arzuluyor; inadına, onu gene, belki daha da fazla

arzuluyor.) Bununla

kitaba hemen bir "gariplik, acayiplik verebilirim. Alışkanlığımız yüzünden her şeyin etrafında,

onları alelade

yapan bir kabuk meydana gelir; eğer bu kabuğu soyabilirseniz, her şey inanılmıyacak

kadar gariptir. Her

şeyin ve her olayın, iğinde, sonu gelmeyen derinlikler vardır. Hiçbir şey göründüğü gibi değildir; zerre kadar

değildir; daha doğrusu her şey, aynı anda, milyonlarca başka şeye benzemektedir.

Kadın gülerken - o

tapındığı, arzuladığı güzel kadın - gülüp te, bir timsahın iğrenç ve kansız diş etlerini ve damağın: gösterirken;

benim kahramanımın aklından, bir film gibi, bütün Hindistan hızla geçiyor.

Roman tarzının müzik haline gelişi. Fakat Sembolist yazarlar gibi, mânayı ikinci plânda

bırakıp, sedayı birinci

plâna geçirerek yapmamalı bunu (Pleuvent fes bJeus baisers des astres taciturnes.1 Bu

mısraı yazmak,

hipnotizma edilip bilmediğin, bir dili konuşmak gibi bir şey.) Bunu geniş çapta, eserin

kuruluşunda

yapabilmeli. Beethoven'i uzun uzun düşün. Ruh haletlerinin değişmesi, birden bire

(beklenmedik geçişler.

(Meselâ Si Bemol Majör Kuartet'in dik kısmında olduğu gibi, azametin hemen

arkasından şakalaşma

başlıyor. Do Diyez Minör Kuartet'in scherzo

1 Metinde Fransızca: "Sessiz yıldızlardan mavi puseler yağıyor. - (Çeviren.)

kısmındaki eğlenceli parçalar, insana birden bire çok müthiş ve trajik olan ciddî şeyleri hatırlatıveriyor.)

Sadece 'bir perdeden diğerine değil, bir makamdan öbürüne geçişler, bundan daha da

ilgi çekici. Bir tema

ortaya çıkar, geliştirilir; derken biçimi hafif değiştirilir, bellibelirsiz şeklini kaybeder; sonunda, aynı tema

olduğunu bildiğiniz halde, gene de bambaşka bir şey olmuştur. Varyasyon guruplariyle,

bu iş bir adım daha

ileri götürülür. Meselâ Diabelli'nin o inanılmaz varyasyonlarını düşünün. Onlarda,

düşünce ve duyguların her

çeşidi vardır; ama bunların hepsi, organik olarak gülünç bir küçük vals havasına bağlı.

Aynı şeyi bir romanda

yap. Ama nasıl olacak bu? Beklenmedik geçişler yapmak bir hayli kolay. Gere ken tek

şey, romanda yetecek

kadar kişiler olması; ve birbirine paralel, kontrpuanı andıran konular bulunması. Jones

karısını öldürürken,

Smith parkda bebek arabasını sürüyor. Sırayla önce bir temayı, sonra da. onun yerine

başka Ibir temayı ele

alıyorsunuz. Modü-lasyon ve varyasyonlar, daha ilgi çekicidir; ama daha da ıgüçtür.

Romancı, durumları ve

kişileri birkaç misli arttırarak modülâsyonlar yapabilir. Birkaç kişinin başka başka

şekillerde, âşık oluşunu,

ölüşünü, veya dua edişini gösterir - yani birbirinden farklı insanların aynı meseleyi ele alışlarını anlatır. Yahut

da, tam tersine, birbirine benzeyen insanların, birbirinin farklı meselelerle

karşılaşmasını gösterir. Böylece,

ele aldığınız temanın bütün safhalarında; istediğiniz sayıda ve başka başka makamlarda

varyasyonlar

yapabilirsiniz. Bir yol daha var: Romancı, Tanrı gibi yaratmak hakkını kendi kendine

bağışlar; ve dilediği

şekil-

de hikâyenin çeşitli yönlerini - yani duygu, âlim, iktisat, din, metafizik v.s. bakımından çeşitli yönlerini -ele

alır. Modülâsyonlar yaparak, bunların birinden öbürüne geçer; meselâ durumun estetik

yönünden, fizik ve

kimya yönüne; yahut da din yönünden, fizyolojik veya mâlî yönüne geçer. Fakat belki

de bu, yazarın kendi

iradesini zorbalıkla kabul ettirmesi demektir. Böyle düşünenler ide olabilir. Ama

yazarın, kendini bu kadar

silmesi şart mı? Bana 'kalırsa, yazarın kendi eserinde görünmesi, bizi gerektiğinden

fazla rahatsız ediyor şu

sıralarda.

Romanın içinde bir romancı bulunsun. Onun sayesinde, ilgi çekici ol'an - başkalarına

değilse bile bana ilgi

çekici görünen - estetiğe dair genel düşüncelerin romanda bir yeri olur. Onun sayesinde, denemeler yapmalk

fırsatı da çıkar. Bu romancının eserinden alınan örnekler, bir hikâyeyi başka yollardan

anlatmanın mümkün

olup olmadığını gösterebilir. Siz hikâyenizin toir kısmını anlatırken, o da aynı kısmı

anlatırsa, bu tema

üzerinde ibir varyasyon da yapabilirsiniz. Ama romanınızda ne diye bir tek romancı olsun? O romancının

romanında, ne diye ibir ikinci romancı bulunmasın? İkinci romancının romanında, ne diye bir üçüncü

romancı bulunmasın? Quaker marka yulaf ezmesinin ilânlarında olduğu gibi, ns diye ilelebet devam etmesin

bu? Hani o yulaf ezmesi ilânlarında, elinde ibir kutu yulaf ezmesi tutan bir Quaker'in1 res-

1 17 inci Yüzyılda George Fox tarafından kurulan bir Protestan mezhebi. - Çeviren.)

mi vardır: o resimde, gene elinde toir yulaf ezmesi tutan başka bir Quaker vardır, v.s, v.s. Yazacağınız

eserde bu durumu on defa tekrarlarsanız, öyle İbir romancı çıkabilir ki, ortaya;

hi/kâyenizi oeibir sembolleriyle;

veya kan tazyikinde, nalbızda, iç îfraz bezleri ifrazatında ve reaksiyon gösterme sürelerinde görülen

değişiklikler balkımmdan anlatabilir.

Fikir romanı. Her şahsın karakteri, temsil ettiği fikirlerden mümkün mertebe anlaşılabilmeli. Nazariyeler;

duyguların, içgüdülerin, ruh haletlerinin bir rasyonalizasyonu olduğu nipette, bu yapılabilir. Fikir romanının

başlıca 'kusuru, fikir isahibi olan ve fikirlerini söyleyen insanları ele almak zaruretidir. Böylece romanınızda,

insan ırkının anoaJk yüzde 001'ine yer verebilirsiniz. İşte bu yüzden gerçek romancılar,

doğuştan romancı

olanlar, bu çeşit kitaplar yazmazlar. Ama şu da var ki, ben hiçbir zaman, doğuştan

romancı olmak iddiasında

değildim.

Fikir romanının büyük kusuru, uydurma bir iş oluşudur. Böyle olması da ibir

zarurettir; çünkü fikirlerini derli

toplu bir şekilde, kolay kolay ve hızla sayıp dökebilen insanlar, tam mânasiyle ıgerçek

değildirler. Bir

ucubeye benzerler ıbiraz. Ucubelerle birlikte yaşamak da, eninde 'sonunda bir hayli

yorucudur.

216

Bana kalırsa, sapık sayısı, cinsiyet içgüdüsüne kapılanlardan- fazla, para ve inal elde

etmek içgüdüsüne

kapılanlar arasında bulunur. Öyle değilse bile, insanların para islerinde davranışları,

aşlk işlerinde

davranışlarından bile daha garip igelir bana. Hele zenginler arasında, ikide birde, akim alamıyacağı öyle

¦cimrilikler görüyoruz iki! İnsanı hayretler içinde bırakan öyle müsriflikler de var ki!

Ve bunların her ikisi de,

çoğu zaman aynı adamda. Bundan başka para ibiri'ktirenler var, para koparmak

fırsatını kaçınmıyan-lar var;

'tamamiyle ve durup dinlenmeden, bütün akılları fikirleri parada olanlar var. Hiç

kimsenin bütün .aklı fikri aynı

şekilde cinsiyette olamaz. Oinsî işlerde fizyolojik ıbalkımdan ıtatmin olma imkânı var da ondan Sıer halde;

oysa, para bahis konusu olunca, tatmin olunanın yolu yoktur. Vücut doyunca, kafa,

yemeği veya Tkadmları

düşünmez artık. Ama para, mal mülk hırsı, îhemen hemen tamamiyle dimağdan ıgelir.

Bu açlığı vücuduyla

doyurmanın yolu yoktur. Para ve mal mülk "hırsının aşırı ve sapık şekillerinin sebebi budur. Vücutlarımız,

cinsî içgüdülerimizi normal davranmaya zorluyor âdeta. Normal fiziyolojik meyilleri

altedebil-meleni için,

sapıklıkların çok şiddetli olmaları gerek. Fakat iş, para ve mal hırsına gelince; durumu düzenleyecek bir

vücut yoktur; fizyolojik alışkanlığın oyduğu yivlerin dışına itip atılaoak, sağlam, hattâ fazla-siyle sağlam bir (et

külçesi yoktur. Sapıklığa karşı duyulan en hafif meyil bile, hemen ortaya çıkıverir.

Fakat "sapıklık"

kelimesinin bu konuda hiçbir mânası yoktur belki de; çünkü sapıklık, normal

ölçülerden ayrılıp, yanlış yola

sapmak demektir. Halbuki para ve

217

mal hırsının normal ölçüleri nelerdir? insan, bu işde ifrata kaçmadan tam ölçüyü

bulmanın bir çaresi

olabileceğini belli belirsiz hisseder; ama hu, istatistiklere dayanan gerçek bir ölçü

müdür? Bende, ıpara ve

mal elde etmek hırsının normalin altında olduğunu sanıyorum. Umumiyetle paraya,

mala mülke karşı,

herkesten az ilgi duyuyorum, Illidge, bunun tek sebebinin, para-»bakımından rahat bir

çevrede yetiştirilmem

olduğunu söylerdi. Söylediği ıbelki kısmen doğrudur. Ama tamamiyle doğru değil, bence. Dünyaya zengin

geldikleri halde, akılları fikirleri yalnız para kazanmakta olan sayısız zenginleri düşünün. Hayır, benim paraya

ve hıala ayrıca düşkünlük igöstermeyişim, doğuştan olduğu kadar, zamanla elde edilmiş bir huydur. Her

neyse, mala mülke karşı ilgim yolk; ve bu ilgiyi duyanları pek anlamadığım gibi, onlara fazla bir ya-kmük da

duyamıyorum. Yazdığım hikâyelerin hiç birinde, paraya ve mala ayrıca düşkün ıbir insan yok. Bu bir kusur;

çünkü gerçek hayatta, böyle İnsanlarla çok sık karşılaştığımız inkâr edilemez. Fakat para ve mal hırsına

kendim ilgi duymadığım dçin, bu çeşit bir tipi ilgi çekici yapabileceğimden şüphe ediyorum. Balzac bunu

yapabildi; çünkü hem doğuştan, hem içinde bulunduğu şartlar yüzünden, paraya karşı derin bir ilgi

duyuyordu. Halbuki insan bir şeyi can sıkıcı bulunca, bundan bahsederken, kendi de can sıkıcı oluyor.

YÎRMI ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yazı masası pencerenin altındaydı. Sheffield'in dumanlı havasiyle ikararan, sarı ve yapışkan bir hal alan bir

güneş oku, masanın bir köşesini ve kırmızı çiçekli halının bir parçasını aydınlatıyordu. Everard Webley ıbir

mektup yazıyordu. Mürekkep kalemi, kâğıdın üstümde hızla (kayıyordu. Everard Webley, yaptığı her şeyi böyle hızla, (kararlı bir tavırla yapardir Şunu yazdı: "Sevigilî Elinor, De Profundis elama-' vi;1 'bu iğrenç otel odasının derinliklerinden, Kuzeyde yaptığım ıbu siyasî gezinin daha da derin olan uçurumlarından, size sesleniyorum." Gerçi beni dinlediğinizi sanmam. Vahşiler, duaları dinlemeyen veya kesilen kurbanlara karşılık 'bir şey vermeyen tanrılarına foîr güzel dayak atarlar; bu vahşileri öyle anlı-' yorum ki! Bugün İngiltere, her ıtanrımn vazifesini yerine getirmesini bekliyor.2 Eğer bir tanrı vazifesini yerine getirmezse, ne olursa ona olur: uçları düğümlü dokuz ipten yapılmış kamçıdan şöyle bir tadıverir. Çağımızın; hareketleri tenkit edilmeyen, tâ uzaklar-

1 Metinde Lâtince: "Uçurumun derinliklerinde» «esleniyorum." - (Çeviren.)

2 Lord Nelson'un Trafalgar Deniz Savaşında söylediği meşhur sözüne "İngiltere bugün her erin vazifesini yerine getirmesini bekliyor" bir îma. - (Çeviren.)

da bulunan, tarif olunmaz bir Varlığa tapması, benî hiç de tatmin etmiyor. Hakkımızı aramamıza razı olmadan, canı istediği zaman bir anlaşmayı bozan biriyle anlaşma yapmak ne işe yarar? Bugün kadınlar da tanrılar gibi davranıyorlar. . Onlara da artık bir şey sorulamıyor. Kendilerine tapınanlara karşı ı vazifeleri

olduğu halde; kadınları, bu vazifeyi yerine getirmeğe, veya iki cinsiyet arasındaki 'tabiî anlaşmada

kendilerine düşen işi yapmaya medbur edemiyoruz. Ben siz» yazıyorum, yalvarıyarum;

ama siz, modern

felsefenin ve Serbest fikirli ilahiyatın yeni moda Tanrısı gibi,, hiç dinlemiyorsunuz. Buna karşı misilleme

yapmaya da hakkı yok insanın; vazifesini yerine getirmeyen tanrıya dayak atmak da

yakışık almıyor. Doğru

sa- -. yılmıyor böyle şeyler yapmak. Ama ne olursa olsun, size şimdiden haber vereyim:

yakınlarda o

güzelini eski çarelere bir baş vuracağım. Sabin kadınlarının ırzına geçmişlerdi ya, ben

de bu çeşit bir şeyler

yapacağım. Bakalım o zaman sizin o tarif olunmaz, râ yükseklerde bulunan

üstünlüğünüzün hali nice

olacak? Sizi bu kadar çok sevmeğe beni zorladığınız açin, aslında sizden öyle nefret

ediyorum ki! Sdze karşı

bu kadar şiddetli bir sevgi ve arzu var içimıde; siz buna karşılık hiçbir şey

vermiyorsunuz bana. Bu ; böyle

kahrolası bir halksızlık ki! Üstelik burada değilsiniz ki, hakkettiğiniz cezayı vereyim

size! Hıncımı sizdeır

alamadığım için, toplantılarımın huzurunu bozan haydutlardan almak zorunda

kalıyorum. İDün geca-korkunç

bir savaş oldu. Bağırmalar, çağırmalar, yuhalamalar, hep bir ağızdan Enternasyonal'ı

söylemeler! Ama ben

dövüşüp, onları mattettim. Bir aralılc

sahiden dövüştüm. Elebaşılardan -birinin gözünü patlattım. Zavallı adam! Sizin yaptığınız kötülüklerin

..acısını ondan çıkarıyordum. Sizin cezanızı çekiyordu .o; çünkü benim asıl çarpıştığım insan sizdiniz.

Eğer siz olmasaydınız, bu kadar vahşice davranamazdım. »Onları da yenemezddm her halde. Böylece,

zaferimi dolayısiyle size borçluyum. Gerektiği kadar da minnettarım size bu bakımdan. Ama ,bir daha

sefere, ortada komünistler olmıyacak; öfkemi onlardan alamı-yacağım. Bundan sonraki savaş, gerçek

düşmana kargı -size karşı olacak. Onun için dikkat edin, sevgilim. İşin, göz patlamaya kadar

varmamasına 'gayret ede-.eğiım. Ama insan kendini kaybedince, neler olacağını 'bilemez. Neyse,

şakayı bırakalım; şimdi ciddiyim, Elinor, ciddiyim. Siz neden bu ikadar soğuk, bu kadar •¦ uzaklarda, bu

kadar ölüsünüz? Ne diye bana karşı 'böyle kapalısınız? Sizi her an düşünüyorum, durmadan .-

dinlenmeden düşünüyorum. Hep aklımdasınız. Bu düşünce içimde gizli, 5-çimde her zaman var. En olmıya-

„.cak durumlarda ve yerlerde, tesadüfe (bağlı bir tedai sayesinde, pusu kurduğu yerden üstüme

atılmaya hazır bu düşünce, suçlu bir insanın vicdan azabı gibi, "bir an aklımdan

çıkmıyor. Eğer ben..."

Kapı vuruldu. îçeri giren Hugo Brockle idi. Everard önce saatine, sonra da Hugo'ya

Jbaktı. Yüzü teh-,dit

doluydu.

insanın ödünü koparan sakin bir sesle sordu: ¦"Niçin bu kadar geç kaldın?"

Hugo kızardı: "Saatin kaç olduğunun farkında de-;,g İdim."

i

SES SESE KARSI

22$

Söylediği tamamiyle doğruydu. Öğle yemeğini-yirmi mil uzakta, kırlarda oturan

Upwich'lerlin evinde-yemişti.

Polly Logan onlarda misafir kalıyordu. Yemekten sonra, ihtiyar Upwich ile ötekiler,

parkdaki hususî golf

sahasında bir parti oynamaya gitmişlerdi, Allaha şükür, Polly golf oynamıyordu. Genç

kızla beraber, nehir

boyundaki korularda gezinmişlerdi. Hugo,-saatin kaç olduğunu nereden farkına

varabilirdi?

"Özür dilerim," dedi.

Everard, "elbette özür dileyeceksin," derken, s;i--kûnetirtin altında gizlenen şiddet meydana çıkıverdi, "Sana

saat beşte dönmeni söyledim; halbuki şimdi al-tıyı çeyrek geçiyor. Britanyalı Hür

Adamları ilgilendiren bir iş

için (benim yanımda bulunman, asker disiplini altında olman demektir. Emirlerim

yerine ge~-tirilmeli, anladın

mı?" İsrar etti: "Anladın mı?"

Hugo, kuzu 'gibi başını eğdi: "Evet."

"Şimdi git bak, bu akşamki toplantı için bütün-hazırlıklar doğru dürüst yapıldı mı.

Böyle bir şeyi» bir daha

olmaması gerektiğini de sakın unutma. Bir daha sefere bu kadar ucuz kurtulamazsın."

Hugo, kapıyı kapayıp çıktı. Everard'ın yüzünde*-ki öflke, Ibir lâhzada siliniverdi.

Emrinde çalışanlar» ara sıra

korkutmanın iyi bir şey olduğuna inanırdı. Öfkeye kapılmadan öfkeli görünmenin

mükemmel bir" silâh

olduğunu öteden beri (anlamıştı. Everard hiçbir" zaman öfkeye kapılmazdı. Zavallı

Hugo! Everard .kendi

kendine gülümsedi, mektubuna devam etti. On dakika sonra Hugo, yemeğin hazır

olduğunu söylemeğe"

geldi. Toplantı saat sekizde olduğu için, çok erken yemeleri gerekiyordu.

Sesi sinirden sipsivri çıkan Rampion, "ama Ibütün bu siyasî çekişmeler o kadar saçma ki!" dedi. "Yüzde-yüz

saçma! "Bolşeviklerle 'Faşistler, Radikallerle Muhafazakârlar, Komünistlerle

iBritanyah Hür Adamlar -kuzum,

neden dövüşüp dururlar bunlar? Neden olduğunu ben size söyleyim. Cehenneme,

(Komünistlerin ekspres

treniyle mi, Kapitalistlerin yarış otomobiliyle mi, ferdiyetçilerin otobüsüyle mi, yoksa kolektivist-lerin devlet

kontrolünü rayları üstünde işleyen .tram-vayiyle mi gideceğimizi kararlaştırmak için

savaşıyorlar. Hepsinin

gideceği yer aynı. Hepsii cehenneme gidecek, hepsi ruhi Ibir çıkmaza ıgirecek;-hepsi,

ruh bakımından

çöktükleri için, bunun sonucu olarak sosyal bakımdan da çökecekler. Onların

ayrıldıkları bir tek nokta var:

Cehenneme neyle 'gidecekler. Aklı başında bir insanın, bu çeşit kavgalara Slgi duyması

düpedüz imkânsız.

Aklı başında bir insan için mühim olan cehennemdir; oraya varmak üzere kullanılacak

vasıta değil. Aklı

başında bir insan için mesele şu: Cehenneme gitmek istiyor muyuz, yoksa istemiyor

muyuz? Vereceği cavap

da: hayır, gitmek istemiyoruz. Bu cevabı verdikten sonra da hiçbir politikacıyla alış

verişi olamaz. Çünkü

politikacıların hepsi, bizi cehenneme sürüklemek istiyorlar. İstinasız hepsi. Lenin de

Mussolini de, Me Donald

da Baldwin de. Hepsi bizi cehenneme götürmeğe can atıyorlar; yalnız hangi yoldan

götürecekleri konusunda

çekişip duruyorlar."

223

Philip bir fikir ileri sürdü: "Belki oralarında bazıları, bizi cehenneme ötekilerden daha yavaş götürürler."

Rampion omuz silkti: "Ama o (kadar daha az yavaş kü, pek fark yapmaz. Hepsd, şu

veya bu şekilde

6'anayileş.meğe inanır; hepsi Amerikanlaşmaya inanır. Bolşevik idealini bir düşünün

hele. İstedikleri

Amerika, ama asıl Amerikadan kat kat daha Amerikalı olan bir Amerika. Tröstlerin

yerini hükümet daireleri

alacak, zengin adamların yerini de hükümet memurları. Bir de Avrupanm öteki

kısımlarının idealini düşünün.

Onlar 'da aynı şeyd istiyorlar; ama zenginleri alakoymalk şartiyle. Bininde mıaktaalarla devlet memurları.

Ötekinde makinalarla Alfred Mond veya Henry Ford. Makinalar, bizi cehenneme

götürmek için lâzım;

zenginler veya devlet memurları da, makina-ları sürmek için. Demek siz, bunlardan

fairdniin, 'öbüründen

daha ıdikkatli sürebileceğini sanıyorsunuz? Belki de hakkınız var. Ama (bana kalırsa,

ikisi arasında pek bir

fark yok. Her iKisi de aynı telâş içinde. İlim, ilerleme v>? insan saadeti uğruna! Âmin de, gaza bas!"

Philip, evet der gibi başını salladı. "Sahiden gaza basıyorlar," dedi. "Hızla gidiyorlar.

İlerleme var. Ama

söylediğiniz gibi, bu ilerleme her halde dibi ol-jnıyan o uçuruma doğru."

"Durumu düzeltmek isteyenlerin bahsettikleri tok §ey de, onları cehenneme götüren

vasıtanın biçimi, rengi

ve dümen mekanizması. Asıl önemli olanın, gittikleri yön olduğunu göremiyorlar mı şu

aptallar? Tamamiyle

yanlış yoldan gittiğimizi, geri dönmemiz

ZZA

gerektiğini - o pis makinalara binmeden, tercihen yaya dönmemiz gerektiğini

anlamıyorlar mı?"

Philip, "belki de hakkınız var," dedi. "Ama mesele şu ki, dünyamız bu hale geldikten sonra,

artık geri

dönülmez, makinalar ıskarta edilemez. Daha doğrusu, insan ırkının hemen hemen

yarısını öldürmeği göze

almadan bunu yapamazsınız. Sanayileşme sayesinde, dünya nüfuzu yüz sene içinde iki

misli arttı. Eğer

sanayileşmeden vazgeçmek isterseniz, başladığınız noktaya, geri dönmeniz gerek. Yani

şimdi yeşamakta

olan erkeklerin ve kadınların yarısını kesmeniz gerek. Bu da mutlak 'balkımdan, hattâ

tarih bakımından

mükemmel bir şey olabilir. Ama pratik siyaset bakımından bir (hal çaresi olduğunu da

pek söyleyemeyiz."

Rampion kabul etti: "Öyle, şu sırada bir hal çaresi değil. Ama gelecek harpten ve

gelecek ihtilâlden sonra,

öyle pratik bir hal çaresi olacak ki!"

"Mümkün. Ama insan harbleri ve ihtilâlleri hesaba katmamalı; çünkü olacak Idiye

onları hesaba katarsanız,

muhakkak harib de olur, ihtilâl de."

Rampion, "hesaba katsanız da katmasanız da, onlar olacak nasıl olsa," dedi. "Sanayi ilerleme, fazla istihsal

demek, yeni pazarlar elde etmek zoru demek, milletler arasında yarışma demek, harlb

demeli. Ma-kina

(bakımından ilerlememin neticesi de, gittikçe daha çok ihtisas, iş sahasında daha çok

'ayarlama, fertlerle

ilgisi olmıyan makinalaşmış eğlencelerin artması, şahsî teşebbüsün ve yaratıcılığın

azalması, dimağın

gittikçe ön plana geçmesi, insan tabiatında bütün hayatî ve esas unsurların yavaş yavaş

dumura uğraması,

can sıkıntısı ve huzursuzluğun çoğalması; ve s«-

SES SESE KARSI

225-

nunda, insanlar çıldırarak toplumu ihtilâle sürükleme-Jeri. Eğer bugünkü durumun

böyle sürüp gitmesine gez

yumarsak; onları ister hesaba katın, ister katmayım, harblerin de ihtilâllerin de önüne

geçilemez."

Philip, "o zaman mesele nasıl olsa kendiliğinden hallolur," dedi.

"Ancak kendi kendini yok ederek hallolur bu mesele. İnsanlar yok olduktan sonra, artık ortada bir meselenin

de kakrııyacağı besbelli. Ama bu pek bi-çimsiz bir hal çaresi. Bana kalırsa, şimdiki

düzenin çerçevesi içinde

bile başka bir hal çaresi (bulunabilir. Devamlı hal çaresine varabilmek için düzen

değiştirilirken, bu geçici hal

çaresine şim'dilik baş .vurulabilir. Kötülüğün kökü, insanların psikolojisinde. Onun

için» oradan, yani

insanların psikolojisinden işe başlamak zorundayız. İlk yapılacak şey, insanları bir ikilik halinde, iki ayrı

bölmede yaşatabilmek. Bir bölmede sanayileşmiş işçiler olarak yaşıyacaklar, ötekinde de

insan olarak. Yirmi

dört saatin sekizini, birer aptal, birer makina olarak geçirecekler; geri kalan kısmını da gerçek insanlar

olarak."

"İnsanlar şimdi de bunu yapamıyorlar mı?"

"Elbette yapmıyorlar. Her zaman, çalışırken de, iş: dışında da faptallıar gibi, makinalar gibi ı yaşıyorlar. Hem

aptallar ve makinalar gibi yaşıyorlar; hem de medenî insanlar gibi, hattâ tanrılar 'gibi yaşadıklarım sanıyorlar.

İlk yapılacak şey, onlara, çalışma saatlerinde birer aptal, birer makina olduklarını

kabul ettirmek. Onlara

şunu söylemeli: Medeniyetimiz bu durumda olduğu için, siz, yirmi dört saatin sekizini,

bir aptalla bir dikiş

mafeinasının karması olarak geçirmek

zorundasınız. Bunu çok tatsız bir şey olduğunu foili-.yorum. İnsanı (küçük düşüren,

iğrenç ,bir şey bu. Ama

ne çare! Bunu yapmamız lâzım, yoksa dünyamızın bütün yapısı param parça olur, faiz

de açMctan ölürüz.

Öyleyse işinizi yapınız, aptallar gibi, mafcina-lar gibi yapınız; boş vaktinizi de gerçek ve tam bir erkek veya

bir kadım olarak geçiriniz. Bu âki hayatı birbirine karıştırmayınız. İkisi arasındaki

(bölmeyi su sızmıyacak

şekilde sıkı kapayınız. Asıl önemli olan, boş saatlerinizde yaşadığınız gerçek insan

hayatıdır. Öteki,

yapılması gereken pis bir listen (başka Mr şey değildir. O işin sahiden pis olduğunu;

ancak sizi (beslemek ve

cemiyeti ayakta tutmak bakımından işe yaradığını; bunun dışın/da, insanın gerçek

hayatı için ta-mamiyle

önemsiz, tamamiyle mânâsız olduğunu da hiçbir zaman unutmayınız. Çalışmanın

kutsallığından, iş

adamlarının bize Hıristiyanca hizmet ettiklerinden dem vuran iki yüzlü keratalar sizi

sakın aldatmasınlar.

Onların söyledikleri baştan 'aşağı yalandır. Siz berbat, pis bir 'işte çalışıyorsunuz; ne yazık ki, atalarınızın

çılgınlığı yüzünden bu işi yapmak ' zorunda kaldınız. Onlar dağlar kadar süprüntü

yığdılar; .leş gibi kdkusiyle

sizi öldürmemesi için, bu süprüntü yığınının kazmalayıp atmanız gerek. Hayatınızı

kurtarmak için boyuna

kazmalayın; bir taraftan da, tbütün bu pis işleri sizin sırtınıza yükleyen delilerin

hâtırasına lanet okuyun. Ama

bu berbat makina işlinin, asî] bir iş olduğunu iddia ederek, teselli bulmaya 'kalkmayın.

Çünkü bu iş asil

değildir. Asîl olduğunu söylemenin, buna inanmanın ancak bir tek sonucu olaJbiMr:

insanlığınız o pis İş

seviyesine düşer. İş görmenin bir

¦"Hizmet" olduğuna, çalışmanın kutsallığına : inanmanın, yirmi dört saatin yirmi dördünü de malkinalaşmış

bir aptal olarak geçirmeniz demektir. İşinizin püsliği-ni kabul edin, burnunuzu tıkayın, ve !bu işi sekiz saat

yapın; sonra da, boş vaktinizde, gerçek bir insan ola-toilmek için ıbütün 'gayretinizi

toplayın. Gerçek ve tam

bir insan. Bir gazete okuyucusu değil, caz veya radyo meraklısı da değil. Kitlelere, hep aynı seviyeye göre

ayarlanmış, hazır eğlence sağlıyan sanayiciler; sizi sadece iş saatlerinizde .değil, ıboş

saatlerinizde de

maMnalaşmış ibir salak haline sokmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Ama siz onlara

boyun eğmeyin.

İnsan olmaya gayret edin. İşte herkese bunu söylemeli; gençlere bunu öğretmeli.

Sanayileşmiş bu muazzam

medeniyetin pis bir kokudan (başka bir şey olmadığına, manalı gerçek bir hayatın

ancak bunun dışında

bulunabileceğine herkesi inandırmalı. Bu sanayi kokusiyle doğru dürüst bir hayatın

bağdaşabülmesi için çok

uzun zaman lâzım. Belki de bunların bağdaşmasının yolu yoktur. İleride anlaşılacak bu.

Her neyse, bu arada

bize düşen iş, süprüntüyü ıkürekleyip atmak, dişimizi sıkıp kokuya dayanmak; bunları

yapmadığımız zaman

da, gerçek bir insan gibi yaşamaya çalışmaktır."

Philip, "bu 'güzel bir program," dedi. "Ama gelecek seçimde bu programla fazla rey kazanacağınızı

sanmam."

"İşte işin kötü tarafı (bu ya!" Rampion kaşlarım çattı. "Hepsi size düşman kesilirler; çünkü hepsinin -

Muhafazakârların da, Liberallerin de, Sosyalistlerin de, Bolşeviklerin de - anlaştıkları bir tek nokta var: Hepsi,

sanayileşme denilen leş kokusunun aslında mükemjjjjjj

OEO JMC HA1W

melliğine inanıyorlar; herkesi aynı ölçüye göre ayar-lıyarak ve ihtisaslara göre bölerek, insan ırkından gerçök

erkekliğin ve gerçek (kadınlığın bütün izlerini silip süpürmenin elzem olduğuna

inanıyorlar. Bir de siyasetle

ilgilenmeliymişiz! Vay, vay!" Rampion başını salladı "Neyse, daha hoş şeyler düşünelim.

Bakm, size bdr

resim göstermek Sstiyorum."

Rampion, atölyenin öbür ucuna gidip, duvara yaslanmış bir yığm tablo arasından birini

çekti. Tabloyu bir

sehpaya koyduktan sonra, "işte," dedi. Ehram şeklindeki bu kompazisyonun zirvesi, çimenli bir setin

tepesinde oturup bir çocuğu emziren çıplak bir kadındı^ Daha aşağıda, sola doğru,

kadının önünde

çömelmiş bir adam vardı; çıplak sırtını seyirciye çevirmişti. Adamın bulunduğu yerin

sağında küçük bir

erkek-çocuğu duruyordu. Resmin tam ortasmda, oturan annenin ayaklarının biraz

aşağısında, küçücük iki

pars yavrusu vardı. Çömelen adam bunlarla oynuyor; küçük çocuk da onu

seyrediyordu. Kadının hemen

arkasında; basını hafifçe çevirmiş, (geviş getiren bir inek,. tablonun hemen hemen bütün üst kısmını

dolduruyor-du. İneğin açık kahverengi sağrısı ' önünde, kadının başı ve omuzlan, solgun

ve Ibeyaz

görünüyordu.

Rampion, küçük bir sessizlikten sonra, "bu resimden aynca hoşlanıyorum," dedi. "Ne dersiniz, vücutları iyi,

değil mi? Taptaze, canlı vücutları var. Sizin kayınpederiniz, açık havada insan

vücudunun öyle harikulade

resimlerini yapabilirdi iki! İnsan şaşırıp kalır, vallahi! Hiç -kimse bu işi ondan iyi

beceremedi. Renoir bile!

Keşke benim de elimden böyle şeyler gelse." Geae resme (döndü, devam etti: "Ama biliyor

musunuz, bu Öa fena değil. Sahiden bir hayli iyi. Başka güzel tarafları da var: Bu

şekillerin arasındaki canlı

bağı, onlarla dünya arasındaki canlı bağı belirtebildiğimi hissediyorum. Meselâ ineğe

(bakm. Başını çevirmiş,

insanların farkında bile değil gibi. Ama her nedense, onun da; süt veren, geviş getiren

ineklere ihas tbir

şekilde, bu üç insanla mutlu bir bağ kurduğunu hissediyorsunuz. Bu üç insan da onunla

temas halinde.

Parslarla da temas halinde onlar; ama bu temas bambaşka - pars yavrularının

insanlarla temasına uygun ve

parslara has, vahşi, hızı olan bir temas bu. Evet, seviyorum bu resmi."

Philip, "ben de seviyorum," dedi. "Sanayileşme dediğimiz o pis kokuyu bastırabfilen bir şey bu." Güldü.

"Buna benzer, ama medenî dünyada hayatı ele alan başka bir resdm yapmalısınız. 0

resimdeki kadın,

sırtında bir yağmurluk, koskocaman Bovril marka bir et suyu şişesine dayanmış,

bebeğine Glaxo marka süt

veriyor. Set, asfaltla kaplı. Aslında beş ginii olan, ama ucuza, Badece elli silling'e aldığı bir ' kostümü giyen

erkek, çömelmiş, bir radyo ile oynuyor. Kemik hastalığına tutulmuş, yüzü sivilceli bir

çocuk da, bu durumu

ilgiyle seyrediyor."

Rampion, "evet," dedi, "hem o resmi kübik tarzda yapmalı. O zaman yüzde yüz cansız olmasını da tam

sağlamış oluruz. Her şeyi sterilize edip cansız bırakmak bakımından eşi yoktur modern

sanatın. Asit fenik

solda sıfır kalır modern sanatın yanında."

YÎRMI DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mr. Quartos haftalardan ıberi Maurya imparatorları saltanatı sırasında Hintliler

arasında mahallî hükümet

konusu yüzünden, yedi günün hiç olmazsa tam ikisini British Museum kütüphanesinde

geçirmek zorunda

kalıyordu.

Mr. Quarles, kendine has şivesiyle, "bu konuda bu kadar bol malzeme olduğunu hiç

bilmezdim," diye

açıklamalarda bulunuyordu.

Bu arada Gladys, yanlış bir hesap yaptığını anlamıştı. Mr. Quarles'in himayesi altında

çok eğlenceli günler

geçireceğini ummuştu. Oysa bu ihtiyarın sağladığı eğlenceler, Gladys'den pek zengin

olmıyan "o'g-lanlıar"'ın

tertiplediği eğlencelerden güzel sayılamazdı. Kendi üstünlüğünü hissetmek bir lükstür;

ama Mr, Quarles'in,

bu lüks uğruna para harcamaya niyeti olmadığı anlaşılmıştı. Mr. Quarles büyük adam

geçinmek istiyor; ama

fazla masrafa girmeğe de hiç yanaşmıyordu. Aralarındaki bağı gizli tutmak bahanesiyle,

Gladys'e ucuz

lokantalarda yemek yediriyor, onu tiyatroların ucuz yerlerinde oturtuyordu. Tanıdık

birinin onu Gladys'in

yanında görmemesi şarttı; ve tanıdıkları, karınlan tıka basa dolu olarak Berkeley

^Lokantasından Gaietjy

Tiyatrosunun lüks koltuklarına taşınıp duran bir güruh olduğuna göre: Mr. Quarles

SES SESE KARSI

23T

ile Gladys, köşebaşındakî Lyons lokantasında yemelt yerler, piyesleri üst balkondan

uzaktan uzağa

seyrederlerdi. Sidney Quarles'in tertip ettiği eğlencelerin hiç de şahane olmayışının

resmi izahı buydu işte.

Asıl sebep ise, gizlenme zarureti değildi; Sidney'in peşin1 para ödemeğe doğuştan

isteksiz oluşuydu. Onun

gözünde, çok miktarda paranın pek az değeri olduğu1 halde, az miktarda paranın çok

büyük değeri vardı.

"Malikâneyi ıslah etmek" bahis konusu olunca, Sidney Quarles, hiç aldırmadan imzalar atar; yüzlerce, hattâ

binlerce İngiliz Lirasını har vurup harman sa~ vururdu. Fakat metresine tiyatroda daha

iyi bir yer, lokantada

daha lezzetli bir yemek, veya bir buket çiçek, bir kutu çikolata ikram etmek için beş altı şil-Mng fazla

harcamak gerekince; Sidney dünyanın err hesaplı kitaplı adamı oluverirdi. HasisMğli,

onun o acayip

püritenliğinden gelirdi; ve bu ¦ 'püritenlik, (sırf cinsî olanlar bir yana), Sîdney'ıin zevk ve eğlenceye dair

hemen hemen bütün görüşlerine tesir etmişti. Sidney Quarles, baştan çıkardığı bir işçi

kızla, Soho'da

aşağılık bir lokantanın ucuza satın alınmış loşluğu için-de yemek yerken; '(Şeytana

satılanlara çatan bir

Milton'un bütün' hırSfiyle; fakir yaşamayı ve yüksek konuları düşünmeği tavsiye ©den

bir Wordswortih'urr

bütün samimiyetiyle) Carlton'da tıkman domuzumsu heriflere, Ritz'deki oburlara,

Londra'nın bu toplu

sefaletleri içinde bir ırgatın aylık kazancını bir kadınla başbaşa bir akşam yemeği

yemek için kayıtsızca harcıyan

her adama lanet okurdu. Böylece lokanta ve tiyatro koltuğu bakımından ucuzluk

taraftan oluşu;

Sidney'in sözüm ona hem ahlâk yüksekliğini, hem de

<dâpk>matlığıru gösterirdi. İhtiyarlamaya yüz tutmuş bir sefahat düşkünü tarafından baştan çıkarıldıklarım

sanan metresleri; aslımda bir İbranî peygamberle yemek yediklerini, ve Katon'un veya

Calvin'in bir mürijdiyle

oynaştıklarını görünce, hayretler içinde kalırlardı.

Mr. Quarles, köşefoaşındaki uouz lokantada oturup ¦müsriflere ve oburlara karşı

lanetlerle dolu

nutuklarından birini çekerken, nefes almak için durakladığı bir sırada, Gladys onunla acı acı alay etti: "Bu söylediklerinizi duyan da, sizi mübarek bir evliya zanneder. Siz ha!"

Gladys'in kahkahasında vahşî (bir istihza vardı.

Mr. Quarles bozuldu. Sanki Olimpos dağından înen bir tanrıymış gibi, sözlerinin saygıyla dinlenilmesine alışmıştı. Gladys, bayağı bayağı alay etmiş, dik dik konuşmuştu. Mr. Quarles, bu durumdan hoşlanmadı, hattâ korktu bile.

Çenesini azametle kaldırdı, Gladys'! fena halde azarlardı. Mühim bir fikir beyan edercesine, "Ibu sadece sen ben meselesi değil," dedi; "umumî bir prensip meselesi bu."

Gladys, dünya kurulalı Iberd gelip ıgeçen bütün filozofların, ahlâkçıların, din önderlerinin, ıslahatçıların, ve ideal toplum düzenleni kuranların bütün o ciddî ciddî iddialarını bir tek sözle yok ederek, ters ters cevap verdi: "Bu iki şey arasında pek fark göremiyorum ben."

Ucuz Lyons lokantasında, ucuz tiyatro koltuklarında bile Mr. Quarles'in Olmpos tanrılarına has o iddialarından ve tavırlarından vazgeçmemesi, Glıadys'-in ayrıca sinirine dokunuyordu.

Bir akşam, tiyatronun

üst balkonuna çıkan merdivende biriken halk yolu tıkayınca, Mr. Quarles, bağıra çağıra Ve haklı oldujğundan

hiç şüphe etmiyerelk öfkesini göstermiş; bu-tıun "sahiden bir rezalet!" olduğunu söylemişti, i Gladys, acı acı alay ederek, "sizin şu halinizi gören, kıral locasını tuttuğunuzu zanneder!" demişti.

Başka 'bir gün de, Mr. Quarles bir çayhanede, bir :®Ulınıg ve dört permiye ısmarladığı som balığı diliminin,

sanki Iskoçya'dan değil de, Britanya Kolombya-fiindan gelmiş kadar bayat oluşundan acı acı şikâyet «dince;

Gladys bu hususta Times gazetesine yazmasını tavsiye etti. Bu (buluş, Gladys'in pek hoşuna gitmişti; ve

artık ikilde birde, alay ederek, Mr. Quarles'in Times'a yazmasını tavsiye ediyordu. Mr. Quarles, hayal

kırıklığına uğramış asil Ibdr filozof sıfatSyle, siyaset .adamlarının sathiliğinden ve siyaset hayatının aşağı ve

saçma bir şey oluşundan mı dem vuruyor; Times'a _yazsm. İngilizlerin abuk salbuk geleneklere aşırı

bağlılığı ve dar kafalılığı konusunda nutuklar mı çekiyor; ¦Times'a yazsın. Sir Edward Grey'in de Lloyd

George'• un da Fransızca konuşaımamalan gerçek bir rezalet mi; •gene Times'a müracaat etsin. Mr.

Quarles, Gladys'in bu haline kırıldı ve öfkelendi. Şimdiye kadar hiçbir -zaman böyle bir durumla karşılaşmamıştı. Mr. Quarles, öteki metreslerinin yanında, kendi üstünlüğünü

hissetmiş; bu sayede huzur

dolu bir saadet tatmıştı. ¦öteki metresleri Mr. Quarles'a tapınmışlar, hayran olmuşlardı; Mr. Quarles bir Itanrı

olduğunu hissetmişti. İlk günler, Gladys'in de ona tapınır gibi bir hali vardı. Ama dua etmek maksadiyle

ıgelen Gladys, şimdi alay etmek maksadiyle Bhtiyar âşığının yanında

kalıyordu. Mr. Quarles'in ruhundaki saadet yıkıldı. Eğer vücudu, Gladys'in 'dişiliği sayesinde teselli

bulmasaydı; Mr. Queries, Maurya imparatorları saltanatı sıiasında mahallî idarenin muhtariyeti meselesini

çabucak halledip evinde otururdu. Ne vardı M, Gladys'-în su katılmamış dişi tarafı ayrıca kuvvetliydi. Mr.

Quarles bu durumla başa çıkamadı. Alaycı bir fert olarak Gladys, Mr. Quarles'i üzüyor, onun hiç hoşuna

gitmiyordu. Ama Gladys'in genel vasfı, dişi cinsinde» oluşu, (bütün kadınları temsil edişinin cazibesi; fert

olarak tatsızlığından daha ağır basıyordu. Gladys'in alaylarına rağmen, Mr. Quarles ona geni geliyordu.

Hintlilerin mahallî idaresi, Mr. Quarles'i gittikçe daha çok sarıyordu.

Kendi kuvvetinin farkına varan Gladys, Mr. Quarles'm istediğini esirgemeğe .başladı. Belki de Mr. Quarles'a

böyle şantaj yaparak, kendiliğinden göstermeyeceği cömertliği, ondan zorla koparabilirdi. Bir akşam, Lyons

Lokantasında ve sinemada pek az para harcadıktan sonra eve dönerlerken; Mr. Quarles her zaman yaptığı

gibi takside sevgi gösterilerine kalkışınca, Gladys onu öfkeyle itti.

"Beni rahat bırakmaz mısınız?" diye terslendi. Biraz sonra da, "Şoföre söyleyin, önce benî evime bıraksın,"

dedi.

Mr. Quarles iftiraz etti: "Ama olur mu hiç, sevgili kızım!"

Gladys, onunla geleceğine söz vermemiş miydi ? "Fikrîmi değiştirdim. Şoföre söyleyin, beni evime

bıraksın."

235'

Mr. Quarles, ateşli ümitler içinde üç gün geçirdikten sonra, o alkşam yapayalnız

kalacağını düşüne--rek can

çekişiyordu.

"Ama Gladys, sevgilim..."

"Şoföre söyleyin."

"Ama zulmün bu kadarı da olur mu! Sen de hiç merhamet yok!"

Gladys buna karşılık sadece şu cevabı verdi: "Si--zin yerinizde olsam, bu hususta

Times'a. yazardım. Şoföre

kendim söylerim."

Uykusuzluk ve acılar içinde geçen bir geceden-sonra, Mr. Quarles, dükkânlar açılır

açılmaz sokağa çuktı ve

on dört giniye bir kol saati aldı.

*** * ***

Bu bir diş macunu reklâmiydi. Fakat resimde,-âşıkane bir gülümsemeyle inci gibi

'dişlerini birbirine' gösteren

bir genç kızla bir genç erkek fokstrot yaptıkları ve kelime D harfiyle başladığı için,

küçük Phil, hiç tereddütsüz

bu kelimeyi 'VJansetmek" diye okudu.

Babası güldü. "Seni gidî koca düzenbaz!" "Hani okumasını biliyordun!"

Çocuk direndi: "Ama onlar dans ediyorlar."

"Doğru ama, kelime o değil. Bir daha bak."

Parmağiyle kelimeyi gösterdi.

Küçük Phil, okunması imkânsız kelimeye gene şöyle bir göz attıktan sonra, resme uzun uzadıya baktı. Ama

fokstrot yapan çift, ona zerre kadar yar' dim etmiyordu.

'236

SES SESE KARSI

Sonunda Phil, ümitsizliğe kapılarak, "dinamo," ,dedi.

0 sırada D harfiyle başlıyan düşünebildiği tek kelime buydu.

Babası alay etti: "Oldu olacalk, ne diye Dinosorus .demiyorsun? Veya Dolikosefal?

Yahut Dikolitedon?"

Küçük Phil fena halde gücendi; kendisiyle alay .edilmesine tahammül edemezdi.

"Bir daha. dene bakalım. Bu sefer okumaya çalış. "Uydurma."

Küçük Phil başını başka yana çevirdi. "Canım sıkılıyor bundan," dedi.

Kibirli olduğu için, başaramıyacağı bir işle uğraşmaktan hoşlanmazdı. Henüz pek ıtoy olan Miss Fulkes,

.çocuğu mantıkla yola getirip ona bir şeyler öğretebi-leceğme, ve öğrenenin aynı mantığı göstererek

öğrenmeğe razı olması gerektiğine inandığı için; kendi psikolojisi foaMkırfda küçük Phil'e nutuklar çekmiş,

kusurlarını anlarsa kendiliğinden bunları önleyebileceğini ummuşftu. Çocuğa,

"seninkisi iyi bir ıgurur değil," -

demişti. "Aptal olmaktan, hiçbir şeycikler bilmemekten utanmıyorsun da, yanılmaktan utanıyorsun. Bir şeyi

fena yapmaktan, hiç yapmamayı tercih ©diyorsun. Bu çOk yanlış." Küçük Phil, başını

sallamış, dünyanın en

mâkul ve anlayışılı tavriyle, "evet, Misıs Fulkes," demişti. Fakat bir şeyi güçlükle ve yanlış yapmaktansa, hiç

yapmamayı gene de tercih ediyordu.

Çocuk tekrarladı: "Canım sıkıldı bundan." Sonra girin şirin gülümstiyerek babasına döndü, "Sana bir resim

yapmamı ister misin?" diye sordu.

237'

Resim yapmaya her zaman hazırdı; iyd resim yapardı.

Pbîldp, "hayır, »teşekkür ederim. Okumanı istiyorum," dedi.

"Ama canım sıkılıyor okumaktan."

"Zararı yok, kendini zorla."

"Ama zorla okumak isteniliyorum."

"Sen istemiyorsun ama, ben istiyorum. Hadi bakalım."

Küçük Phil hüngür hüngür ağlamaya başladı. Göz yaşlarının ne yaman bir silâh

olduğunu, hiç kimsenin bu

silâha dayanamadığını bilirdi. Yanılmamıştı da; göz yaşlarının değeri bir kere daha

anlaşıldı, i

Elinor, odanın öbür ucundan, kitabı elinlde, onlara hiç karışmadan oturduğu yerden

başını kaldırıp seslendi:

"Çocuğu ağlatma. Ağlamanın öyle zararı var ki, ona!"

Philip omuz silkti. Acı bir sesle, "Ibir çocuğu böyle terbiye edeceğini sanıyorsan..." dedi.

Bu kadar acı konuşması için Mr sebep yoktu. Fakat bu acı; sessizlik içinde, belldbelirsiz hissedilen bir"

düşmanlık havası içinde, kendi kendine sualler sorarak, kendi kendine boşuna sitem

ederek geçen bu son

haftalar boyunca, yavaş yavaş içinde birikmişti; şimdi Üe, âdeta münasebetsiz bir

şekilde ortaya çıkıvermişti.

Elinor, soğuk, sert bir sesle (konuştu: "Benim bir' şey sandığım yök. Çocuğun

ağlamamasını istiyorum, o

kadar."

Küçük Phillin bağırması İM misli artitı. Annesi: onu yanına çağırdı, kucağına aldı.

"Tek çocuğumuz olduğu için, bu çocuğun hali nasıl olsa berbat; hiç olmazsa onu

şımartmamak için elinden

geleni yapmalı."

Elinor, yanağını çocuğun saçlarına sürdü, okşadı. "Bu çocuk tek çocuğumuz olduğuna

göre," dedi; "ona

niçin tek çocuk muamelesi yapılmıyacağmı anlamıyorum."

Philip, "senden 'hayır yok," dedi. "Çocuğun mâ-•- kul bir şekilde terbiye edilmesi için, bir yere yerleşmemizin

zamanı geldi artık."

Elinor, "peki, onu mâkul şekilde terbiye edecek olan kim?" diye sordu. "Sen mi?" Acı acı alay ederek güldü.

"Bir haftada öyle bıkarsın ki, bu işten, ya -kendini öldürürsün, ya Paris'e kalkan ilk uçağa atlayıp yok olursun

ortadan."

Çocuk Ida lâfa karıştı: "Yaramaz baba!"

Philip gücendi; Elinor'un sözlerinin doğruluğunu için için (bildiğinden, büsbütün

gücendi. Philip ttçin, ufak

tefek vazifelerle, gelip geçici ahpablıklarla dolu, •köyde geçen bir aile hayatı idealinin, iyiden iyiye saçmalığa

kaçan iter tarafı vardı. Küçük IPhil'in yatiş-¦tirilmesini kontrol ötmdk fi'kri ilgi çdkici olduğu halde; tatbikatta

bunun dayanılmıyacak (ka/dar can sıkıcı olacağını da biliyordu. Kendi babasının

terbiye konusunda

gösterdiği gelip geçici gayretleri hatırladı. Philip Quarles da tıpkı babası Igibi

davranacaktı. Elinor bunu

biliyordu; 'bildiği için de böyle feöylememesi lâzımdı.

Philip öfkesini zaptederek, yüksekten konuştu: "Senin sandığın kadar çocuksu ve hafiiif bir insan değilim

ben."

KİV

Elinor, "tam tersine diye cevap verdi. "Gerektiğinden fazla büyümüş, ciddileşmişsin sen. Sende çocukluk

namına bir şey kalmadığı için, !bir çocuğu idare edemezsin. Shaw'un Methuselahîsın&a gördüğümüz

büyümüş de büyümüş o fecî mahlûklardan biri gibisin sen."

Küçük Phil, bir tek cümle eaberlîyen papağanlar gibi, sinir bozucu bir şekilde

tekrarladı: "Yaramaz baba!"

Bhilip'in aklma ilk gelen şey, çocuğu annesinin kucağından kapmak, terbiyesizliğini

cezalandırmak için bir iki

şamar indirip kapı dışarı atmalk; sonra da hırsla Elinor'a dönüp, onunla bir güzel

kavga etmekti. Fakat
efendice davranıp nefsine hâkim olmayı huy edindiği ve hâdise çıkarmaktan çekindiği
içlin, bunu yapmadı.
Öfkesini açığa vurması çok (daha normal bir davranış olurdu ama, Philip iradesini
'kullandı, her zaman
olduğundan daha da fazla kendi içine -kapandı. Vakarını bozmadan, duyduğu üzüntüyü
söylemeden, ayağa
kalktı, camlı kapıdan bahçeye geçti. Elinor, giden kocasına baktı. Onun da aklıma ilk
gelen şey, Phüip'in
peş/inden koşmak, elini tutmak, (barışmaktı. Ama Elinor da kendini tuttu. Philip
topallıya topallıya gözden
kayboldu. Çocuk hâlâ sızlanıyordu. Elinor onu hafifçe sarstı.
Âdeta öfkelenmiş gibi, "sus, Philip," dedi. Bu kadarı yeter artık. Hemen sus."
* * *
ÎM »doktorun muayene ettikleri şeyî, bu işten an-lamıyanlar; ya Sdam körfezinde (bir
tayfunun, ya bu-
I
240
SES SESE KARSI
]utlar arasında siyah dumanların fışkırmasının, yahuf-da sadece bir mürekkep lekesinin
fotoğrafı zanneden
bilirlerdi.
Genç röntgenci, "açıkça görünüyor," dedi. "Ba-km." Parmağiyle dumandan yapılmış
bulutu gösterdi.

"Şurada, mide kapısında, yeni bir gelişme olduğu besbelli."

Ünlü meslekdaşmın fikrini almak istiyormuş gibi, ona saygıyla baktı.

Sir Herbert, evet der gibi ibaşını salladı. "Besbelli," diye tekrar etti.

Sir Herbert bir kâhin tavrıyla (konuşurdu. Söyle-diklerinin her zaman ve mutlaka

doğru olduğu hissini verirdi.

"Pek büyük olmasa gerek. Büyük olmadığı, şimdiye kadar kaydedilen belirtilerden de

anlaşılıyor. Kusma

henüz başlamadı."

Röntgenci, taşırı sayılabilecek bir ilgi ve hayretle,, "kusma henüz başlamadı mı?" diiye haykırdı. "Küçük

olduğu için başlamamıştır."

"Tıkanıklık şimdilik pek hafif."

"Araştırmak maksa/diyle kamını açmaya değer,, muhakkak ki!"

Sir Herbert, ağzını büzerek yüzünü buruşturdu. Şüpheli şüpheli başını salladı:

"Hastanın yaşını düşünmek

lâzım."

Röntgenci telâşla kabul etti: "Çok doğru."

"Göründüğünden daha yaşlı."

"Öyle, öyle. Yaşını göstermediği muhakkak."

Sir Herbert, "eh, artık gitmeliyim," dedi. '

SES SESE KARSI

241

Genç röntgenci kapıya fırladı; Sir Herbert'e şap-kaısiyle eldivenlerini verdi; sokakta

belkliyen Daimler marka

otomobiline kadar onu bizzat götürdü. Yazı masasına dönünce; siyah lekeli, (kül rengi

bulutlu fotoğrafa gene

bir göz attı.

Kendi kendine memnuniyetle, "gerçekten çok dikkate değer, başarılı bdr resim," dedi.

Sonra arkasını çevirerek, kurşun kalemle birkaç Jcelinae yazdı:

"J. Bidlake. Bariyum yedikten sonra mide. Mide kapısındaki yeni gelişme küçük, fakat çok açık. Şu tarihte

çekilmişti..."

Tarihi öğrenmek için takvimine baktı, kaydetti; ve fotoğrafı ilerde kullanmak üzere,

dosyasına koydu.

İhtiyar uşak, misafirin ismini bBdirdi, atölyenin kapısmı kapıyarak çekilip gitti.

Lady Edward ilerliyerek, "John, nasılsınız bakalım?" dedi. "Biraz keyifsiz olduğunuzu duydum. Ciddî bir şey

değildir inşallah."

John Bidlake, Lady Kdward'i karşılamak için ayağa bile kalkmadı. Derin bir korku

içinde, ölüm ve hastalık

konularını düşünerek bütün gün içine Igömülüp ikaldığı koltuktan elini uzattı.

Lady Edward, onun yanına otururken, "vah, zavallı John!" dedi. "Çok bitkin ve bedbaht bir haldesiniz.

Neyiniz var?"

John Bidlake başını Salladı: "Allah IMEr."

18

242

SES SESE (KARŞI

Sir Herbert'in müphem meslekî kelimeler kullanarak, "mide kapısında hafif Ibir -

tıkanıklık" demesinden,

durumu sezmişti tabiî. Ne olduğunu pek alâ biliyordu. Oğlu Maurice, beş yıl önce

Kalifornia'da bu yüzden

ölmemiş miydi? John Bidlake biliyordu; ama bildiğini söylemek . istemiyordu. Kötü

şeyler sözle söylendikten

sonra, daha da korkunç olurlar; onları önlemenin bir çaresi kalmaz artık. Üsteldik de

insan, başına geleceğini

bildiği felâketi hiçbir zaman sözle ifade etmemeli. Ederse kaderin eline bir çeşit örnek vermiş olur; kader de,

bu örneğe göre olayları şekil-lendirebilir. İnsan önceden- sezdiği felâketi sözle ifade

etmezse, bu felâketin

başına gelmemesi için, milyonda bir de olsa, bir imkân vardır her zaman. John Bîdlake,

Tanrıya tapan

yerleşmiş dinlerle alay edip dururdu; ama kendi şahsî dininin sırları da, bu yerleşmiş

dinlerin sırlan kadar

karanlık ve mantığa aykırı idi.

'1Bir doktora görünımedliniz mli yoksa?"

Lady Edward, karşısındakini itham edercesine konuşmuştu. Arkadaşının, peşin

hükümler vererek doktorlara

!garip bir düşmanlığı olduğunu biliyordu.

Lady Edward'in bunu bildiğini bilen John Blidla-ke, sinirli sinirli cevap verdi: "Elbette göründüm. Beni aptal mı

sanıyorsunuz. Ama doktorların hepsi düzenbaz. Şövalye payesine lâyık, görülen bir

doktora gittim. Ama

onun, ötekilerden daha fazla bir şeyler bildiğini mı sanıyorsunuz? Benim ona dümdüz

sözlerle söylediğimi, -

yani içimde bir bozukluk olduğunu - o bana bir şarlatanın uydurma diliyle söyledi.

Ahmak kerata!"

243

Sir Herbert'e ve doktorların topuna karşı duyduğu kin, John Bidlake'i bir an için

canlandırmıştı.

Lady Edward İsrar etti: "Ama ne de olsa bir şeyler söylemiştir."

• Bu kelimeler John Bidlake'e, "mdide 'kapısı civarında o hafif tıkanıklığı," hastalığı, ıstırabı ve ölü-xnün

sürüne sürüne yaklaştığını gene hatırlattı. Bedbahtlığı ve korkusu yeniden nüksetti.

Başım başka tarafa çevirerek homurdandı: "Önemli bir şeyler söylemedi."

Lady Edward, teselli edercesine konuştu: "Öyleyse, sahiden ciddî bir şey değildir belki de."

"Hayır, hayır, ciddî."

Lady Edward'm bu kaygısız iyimserliği, ihtiyar adama bir hakaret hissini verdi.

Korkunç gerçeği sözle ifade

ederek, kendini kaderin eline teslim etmek istemiyordu. Ama aynı zamanda, bu gerçek

sözle ifade edilmiş

gibi davranılmasını, ona karşı derin bir merhamet duyulmasını istiyordu.

İsrarla söylendi: "Çok fena bir şey. Çok fena."

John Bidlake ölümü düşünüyordu. Rahimde büyüyen (bir cenin gibi; karnının içinde,

yeni ve canlı bir varlık

olarak gittikçe büyüyen, gittiükçe büyüyen ölümü düşünüyordu. İhtiyar vücudunda taze

ve hareketli kalan tek

şey ölümdü; gittikçe artan, gittikçe coşan bir canlılığı olan tek şey -ölümdü.

Her bir yanda, atölyenin bütün duvarlarında John Bidla'ke'in hayatından kopmuş

parçalar asılıydı. Roma'-

"iun Papa'nın hâkimiyetinden yeni kurtulduğu sıralarda, RncSa bahçelerimde yapılan

diki küçük manzara:

•Çoban püskülü ağaçlarının arasından görünen çan ıku-

leleri ve kubbeler; siluetleri gök yüzüne karşı şekille' nen iki heykel. Bunların yanında, Yunan mitolojisinde

yan (belden yukan insan yarı beliden aşağı keçi olan satirlere has, kısa kalkık burunlu, sakallı bir yüz;

Verlaine'in portresi. İki tekerlekli arabalar, silindir şapkalar, elle tutulup kaldırılan uzun eteklerle dolu bir

Londra ısokağı manzarası. Otuz yıl önceki, tombul, güzel renkli Mary Betterton'un üç

deseni. Ve modellerin

en nefisi olan Jenny'yi gösteren bdr (tablo: Bir şezlonga çırıl çıplak uzanmış, arkasında bir pencere,

uzaklarda beyaz bulutlar, pencerenin önünde güllerle dolu bir vazo, Jenny'nin beyaz

karnının üstünde bfir

aslan gibi yatmış, pençeleri kadının yuvarlak ve yassı memelerinin arasında, uyuklıyan

duman rengi iri bir

Ankara kedisi.

Lady Edward, neşeli bir tavırla sözü Ideğiştardi: "Lucy 'Paris'e uçakla (gitti," diye anlatmaya başladı.

İSTANBUL

ÎL HAL»: rO:OPHA^E

L,. J.öLCftîÜ

Fasr»! .'"<ł»

YÎRMI BEŞINCt BÖLÜM

Hava kötüydü. Kulakları tıkamak için 'kullanılan balmumunu unutmuşum. îki (buçuk saat korkunç bir gürültü içinde kaldım. Çok yoruldum, ve bunun sonucu olarak, benim tatlı Walter'dm, bir hayli hassas-laştım, kendimi pek yalnız hissettim. Pencereden baktığım zaman gördüğüm bu nefis akşamda, (dayanılmaz bir hüzün var. Beni teselli etmek için isen neden buralarda değilsin? Louvre sarayı, nehir, yeşil camdan yapılmış gibi gökyüzü, güneşin ışığı, ve bu kadife Igöl-geler^bütün bunlar (beni hüngür (hüngür ağlatacak nerdeyse.

Bana dokunan sadece manzara değil. Her şey dokunuyor: sabahlığımın içinden çıkan kollarım, bu mektubu yazan elim, (terliklerimi şimdi attığım için çıplak olan ayak parmaklarım bile - bu müthiş, müthiş bir şey.

Aynada gördüğüm yüzüm, omuzlarım, portakal (rengindeki güller, aynı renkteki Çin'den gelme mercan balıkları, Dufy tarzında perdeler, her şey. Evet bana her şey dokunuyor; çünkü her şey birbirinden güzel ve garip; can sıkıcı ve çirkin olan şeyler bile. Bütün bunlara dayanmak güç. Çok Igüç. Dayanmıyorum ve dayanamıyacağım da. Beş dakika ara verdim mektubuma. Dayanamıyacağım için Rene

Tal-lement'a telefon

ettim; burada bir kokteyl içmesini, ve (başım ağnıdfğı halde) ıbeni eğlenceli bir yere

götürmesini söyledim.

Kâinatın beni böyle hırpalamasına göz yummak niyetinde değilim. Rene'yi tanır mı-

' ¦

sın? Harikulade küçük bir adamcağızdır. Ama keşke o olacağına sen olsaydın. Şimdi

gidip sırtlıma bir şeyler

geçirmeliyim. Â toi.1

Lucy

Quai Voltaire

Mektubun can sıkıcıydı. Boyuna zırlayıp durmuşsun! Senin kanında bir zehir olduğumu

söylemek de bir iltifat

Sayılamaz. Bana ha (bunu söylemişsin, ha "karın ağrısı" demişsin. Eğer daha a'kıllı uslu yaza-rnıyacaksan,

hiç yazma. Quant â moi, je m'amuse. Pas follement/ Ama bir hayli eğleniyorum, bir

hayli. Tiyatrolar var; çoğu

kötü; gene de hoşlanıyorum onlardan;. o ahmak ikonulara ilgi duyacak (kadar çocuk

kalmışım hâlâ. Sonra

giyim eşyası satın alıyorum. Öyle nefis şeyler M! Kendimi Lanvin'in aynalarında

seyredince, düpedüz

bayıldım. Bir de tabloları seyretmek var; ama bu, lüzumundan fazla mühimsenmiş bir

eğlence. Halbuki

danseitmek hiç de öyle değil. İnsan bütün ömrünü profesyonel (bir dansörle

dansediyormuş gibi geçirebilse,

hayatın bir mânası olabilirdi. Ama insanın ömrü Iböyle geçmiyor. Geçse de, insan bu

defa da yürümeğe can

atar her halde. Akşamları bir müddet Mont - pamasse'da meyhane meyhane

geziniyorum. Bir sürü

Amerikalılar, Polonyalılar, Estonyalılar, Romanyalılar, Finler, Letonyalılar, Laponlar,

Wend'ler ve saire

arasında... Hepsi de (Allah bizi korusun!) sanatkâr. Ne dersin, sanatı ortadan kaldırmak için bir

1 Metinde Fransızca: "senin." - (Çeviren.)

2 Metinde Fransızca: "Bana gelince, eğleniyorum. Deliler gibi değil." - (Çeviren.)

dernek kuralım mı? Paris'e geleli beri bunu yapmaya can atıyorum. İstediğim bir şey

ıdaha var: Bir değişiklik

olsun diye, kadından hoşlanan erkeklerle ve erkekten hoşlanan kadınlarla daha sık

karşılaşabilmek

istiyorum. Ni les tapettes ni les gousses'iardan1 hoşlanıyorum gerçekte. Proust ile Gide bu işi moda haline

soktuğundan beri, bu baş belâsı şehirde onlardan başka bdr şey görülmüyor. Bendeki

İngilizlere has o edet>

ve terbiye duygusu isyan halinde! Sevgilerimle.

L.

Quai Voltaire

Bu sefer mektubun çok daha iyiydi. (Yazdığım* tek şiir; hem de rasgele yazılmış

diyorsun. Ama gene de bir

hayli güzeldi bu şiir.) Aşik işlerinde bedbaht veya neşeli olmanın, sırf bir moda icabı

olduğunu herkes bir

anlıyabilse! Şiirlerinde bedbaht olmanın modası geçti artık; üstelik İngiliz dilinin

kafiyeleri bu tarz şiirlerin

yazılmasına da uygun değil. İtalya'da bu tarzdan kurtulamazsın: Cuore - dolore -

amore* Almanca'da da

kurtulamazsın: Herz'&n schmerz duyması gerek; ve liebe'nm triebe ile8 dolu olmasının önüne geçilemez.

Oysa İngilizce'de durum [böyle değil. Kederin, ingiliz aşklariyle (ilgisi yak. İngilizce'de aşkla kafiye düşen

kelimeler, ancak eldiven ve kumru*

1 Metinde Fransızca: "Cinsî sapıkların ne erkeklerinden ne de kadınlarından." -

(Çeviren.)

2 Metinde İtalyanca: "Kalp, iztirap, aşk."

3 Metinden Almanca: "Kalp, ıstırap" ve "aşk, insiyak."

4 "Love, glove, turtle- dove."

kelimeleridir. Sür düzenleyen kaidelere göre, İngilizlerin kalbine hemen dokunacak

kafiyeler şunlardı: •"Hafif

karılar ile âşıkane oyunlar."1 Ve emin ol ki, bir «rkeğin ne (kadar bedbaht olduğunu, ne kadar kıskançlık

duyduğunu, ne kadar zalimce gadre uğradığını Ve buna benzer daha Ibir takını saçma

sapan geyiert

düşünmektense; kendini hafif Ikanlara ve âşıkane oyunlara vermesi çok daha hayırlıdır.

Keşke şu aptal

Rene de bunu anhyabilse. Ama ne yazık ki, Fransızca'da da coeur, douleur* ile kafiyeli;

Rene de TVansız.

Benim zavallı Walter'im, sen ne kadar bas belâsrysan, o da hemen hemen aynı derecede

(baş belâsı

olmaya başladı. Ama inşallah artık aklın başına gelmiştir. Senden hoşlanıyorum.

L.

1 Quai Voltaire

Nezle olmuş ve müthiş bir can sıkıntısı içindeyken, mektubun beni bir aralık oyaladı. Şu Paris denilen yer'

gerçekten tatsız mı (tatsız! Uçağa atlayıp, Ibaşka Mr yerlere gitmeyi de düşünmüyor

değilim. Ama nereye

gideceğimi bilemiyorum. Eileen beni bugün görmeğe geldi. Tim'den ayrılmak istiyor;

çünkü Tim, ille de inad

edip, onu çini çıplak yatağa yatırdıktan sonra, üstünde gazeteler! tutuşturup, sıcak

küllerin kızcağızın

vücuduna ıdüşmesini istiyormuş. Zavallı Tim! Onu bu zararsız zevklerinden mahrum

etmek, biraz

1 "Tarts and amorous arts."

2 Metinde Fransızca; "kalp ıstırap." - (Çeviren.)

4İa katı yüreklilik gibi geliyor bana. Ama ne i çare, Eileen cayır cayır yanmaktan öyle

korkuyor ki! Güljdüğüm

için, daha anlayışlı davranmadığım için bana fena halde içerlerdi. Ben bunu Ibir şaka

saydım. Zaten

öyle ya. Gerçi aynca tuhaf bir şaka Ida değil. Doğrusunu İstersen, Kıraliçe Viktorya'nın dediği gibi, "bizi

^eğlendirmedi bu." Burada olup da beni oyalamadığın için senden öyle nefret ediyorum ki! İnsan her §eyi

affeder ama, birisinin kendisinden uzaklarda olmasını affedemez. Uzaklarda olduğu için

ey affedilmemesi

gereken Walter, hoşça kal! İçimde sana karşı bir envte' var bu 'gece; ellerini, ağzını

istiyorum. Ya sen?

Hatırlıyor musun? _

! L.

'¦ Quai Voltaire

Demek Philip Quarles köye yerleşip Mrs. Gaskell ile Knut Hamsun'un karması gibi bir

şeyler olacak. Vay,

vay... Ama ne de olsa, bir insanın da hayal kurması iyi bir şey. Zaten Philip Quarles,

benim burada

sıkıldığımdan fazla sıkılmaz o köyünde. İnsan hangi ¦çarelere baş vuracağını bilemiyor

artık. Dün gece,

havai fişek gösterilerime alışmış görünen Eileen ve Tim 51e, sefahat âlemleri tertipleyen gu mahut yerlerden

birine gittik. Orada, yüz frank ödeyerek, cümbüşü seyretmeğe (işim (tek eğlenceli (tarafı yüzlerin maskeli

oluşu) ve aklınıza eserse, cümbüşe katılmaya hakkınız var. Ivoş kilise ışıklan, küçük

localar, divan-

1 Metinde Fransızca: "İstek, insanın bir şeyi ca-¦m çekmesi." - (Çeviren.)

lar; ve rasgele 'birisiyle gelişi güzel yapılan Fransızların amour dedikleri şey. Acayip ve gülünç olduğu kadar

da müthiş kasvetli fair iş. Aynı zamanda o kadar da tıbbî ki! Ayrıca ahmak soytarıların

bulunduğu bir sirkle,

bir ameliyathanenin karması gibi bir yer. Tim ile Eileen (benim orada kalmamı

istediler. Morga ziyaret etmek

'daha çok hoşuma gideceğini söyleyerek, onları bırakıp gittim. İnşallah eğlenmişlerdir.

Ama orası bana öyle

bir can sıkıntısı, o kadar ümitsiz ve su katılmamış ibir can sıkıntısı verdi ki! Ben

Helioga-balus'u pek muğlâk,

pelk ince zevkleri olan bir genç sanırdım. Ama nelerle eğlendiğini gördükten sonra;

onun gerçekten bir

bebek kafasına, çocukça bir dimağa sahip olduğunu anladım. Ne yazık ki (ben, bazı

işlerde bir hayli olgun

bir insanım. Gelecek hafta Madrid'e gitmeğe niyetleniyorum. Tabiî, orası müthiş teı-cak

olmalı. Ama ben

sıcağa bayılırım. Bir fırına girince gelişirim, çiçek açarını. (Ruhumun, ebedî hayattan

sadece ateşi özlemesi

belki de foir hayli manidar, ne dersin?) Niçin sen de benimle geliniyorsun? Ciddî

söylüyorum. Bar ikaçamak

yolu bulursun, her halde. Burlap'ı öldür, buraya gel ve Maurice Barres tarzında bir

yolcu ol. Du sang, de la

voluptâ et de la mort.1 Şu sıralarda bir hayli kana susamış bir haldeyim. îs-panya tam bana (göre. Bu ara,
boğa güreşlerinin ne zaman yapıldıklarını öğrenirim. Gerçi bu güreşleri görmek isanı (tiksindiriyor. Her ne
'kadar kana susamış olsam da, araba beygirlerinin barsalklannın deşilme-

1 Metinde Fransızca: "Kan, şehvet ve ölüm." Mau--rice Barres'in bir eserinin adı - (Çeviren.)

sinden hoşlanmam. Ama seyircileri görmek harikulade bir şey. Yirmi bin kişi aynı anda sadık frissons'laxa.1
kapılıyor. Gerçekten dikkate İdeğer İbir şey. Muhakkak gelmelisin, (benim tatlı Walter'im. Evet de. İsrar
ediyorum.

Lucy

Quad Voltaire

İspanyaya gelmek için, dünyayı yeninden oynatman pek şirin bir şey, oanım Walter. Ama keşke benim şu
gelip geçici envie'mi2 bu kadar ciddiye alma-saydın bu defa. Madrid'den vazgeçtim - yani şimdilik vazgeçtim.
Oraya gitmek aklıma eserse gene, sana hemen yazarım. Şimdi Paris'deyim. Acele yazıyorum,

Lucy

1 Metinde Fransızca: "Ürperme." - (Çeviren.)

2 Metinde Fransızca: "İstek, insanın bir şeyi cer* nı çekmesi." - (Çeviren.)

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

Philip Quarles'm not defterinden

Niçin olduğunu (bilmiyorum, Rjampion'u sıkıntılı, sinir içinde ve dolayısdyle (kötümser

buldum. Şairane ve

şiddetli Ibir şekilde kötümserdi. Modern dünyanın bütün fecaatlannı sıralajdıktan

sonra, "şimdiki bu durum

ancak on yıl daha sürebilir," dedi. "Ondan sonra da, şimdiye 'kadar görülmüş

felâketlerin en korkuncu, en

kanlısı patlak verecek." Kehanetlerde bulundu: sınıflar arasında savaş, kıtalar arasında savaş; ve daha

şimdiden fecî bir şekilde sallanan, ayakta duramıyan medeniyetimizin, katî olarak ve

felâket halinde çöküşü.

"Bütün bunlar çocuklarımız içki hoş olmıyacak," dedim. "Hiç olmazsa bizler, otuz yıl kadar rahat yüzü

gördük. Halbuki onlar, büyür foüyümez kıyamet igününü görecekler." Rampion,

"onları hiç dünyaya

getirmiyecektik," diye cevap verdi. Riveris'in Malenez-ya'lılar hakkında yazdığı eserden bahsettim: Beyaz ırk,

onların elinden dinlerini ve geleneklere dayanan medeniyetlerini aldıktan sonra,

Malenezya'lıların çocuk

yapmayı düpedüz reddettiklerini söyledim. "Batıda da aynı şey oldu," dedim, "ama daha yavaş oldu. Gerçi

bütün bir ırk birden bire intihar etmedi ama, doğum sayısı ağır ağır azaldı. Modem

medeniyetin zehiri,

insanları azar azar zehirlediği için, bu iş ağır ağır ol-

ggj

du. Nice zamandır sürüp gidiyor bu; ama biz zehirlendiğimizin yeni yeni farkına

varmaya başladık. îşte bu

yüzden, dünyaya çocuk getirmekten daha yeni vazgeçtik. Malenezya'lıların ruhları

birden bire bir cinayete

kurban gittiği için, başlarına 'gelenin farkına varmamaları imkânsızdı. Böylece hemen

bir gün içinde,

ırklarının devam etmesi için artık zahmete kat-lanmamaya karar verdiler." Rampion,

"artık bu zehir ağır ağır

tesir etmiyor; gittikçe daha hızla yapıyor yapacağımı," dedi. "Arsenilk gibi," dedim;

"bu zehirin tesiri, biriktikçe

kuvvetleniyor. Derken öyle bir an-oluyor ki, dörtnala ölüme doğru gidiyorsunuz."

Rampion, "eğer insanlar

bunun farkma varsalardı," dedi, "çocuk doğurma işi daha da yavaşlar azalırdı. Eh, ne yapalım, bizim şu

piçler mademki dünyaya geldiler bir kere, artık kendi başlarının çaresine baksınlar."

"Ve bu arada," dedim,

"dünyamız sanki ilelebet devam edecekmiş gibi davranmamız, onlara nezaket

kaidelerini, Lâtin gramerini ve

saireyi öğretmemiz gerek. Siz çocuklarınızla ne yapıyorsunuz?" Rampion, "eğer

canımın istediğini

yapabilsem, onlara hiçbir şey öğret-mezcBm," dedi. "Köyde, bir çiftlikte onları başıboş

bırakırdım,

eğlenmelerini söylerdim. Eğlenmezlerse, onlara fare zehiri verirdim." "Bu terbiye programı biraz fazla hayalî

değil mi?" diye sordum. "Biliyorum," dedi. "Allah kahretsin şunları, ille de idle bilgili ve kibar

birer efendi

olacaklar! Yirmi yıl önce, onların kibar olmalarına karşı gelir, köylü olarak

yetiştirirdim onları. Ama şu

sıralarda fakir sınıflar, tıpkı öteki sınıflar kadar kötü. Burjuvaların kötü bir taklidinden başka bir şey değil

onlar; hattâ bazı bakımlardan

taklit ettiklerinden de biraz daha beterler. Böylece, eninde sonunda benim oğullarım

kilbar birer

efendi olarak yetiştirilecek. Üstelik de bilgili olacaklar. Bu ne ahmaklık!" Her iki çocuğunun da malkünalara

karşı - otomobil, tren, uçak, radyolara karşı - şiddetli bir düşkünlüğü olduğundan dert

yandı. "Bu bir

hastalık, çiçelk hastalığı gibi bir salgın. Havamızda var bu ölüm sevdası! Çocuklar bu

tavayı teneffüs edip,

salgına tutuluyorlar. Başka şeylerden haşlammalıarı için onları kandırmaya

çalışıyorum. Ama buna hiç

yanaşmıyorlar. Onlar 'için var mı makina, yok mu makina! Onları ölüm sevdası sarmış.

Sanki gençler,

dünyanın sonunu getirmeğe yüzde yüz karar vermişler gibi - istedikleri önce dünyayı

makıinalaştırıp

delirtmek, sonra da düpedüz cinayete sevketmek. Eh, mademki bunu istiyorlar,

istediklerini yapsınlar

bakalım. Zavallı küçük aptallar! Ama her şeyi böyle berbat etmeleri, insanın yüreğine

iniyor, fena halde

yüreğine iniyor insanın. Eğer hayatı güzelleşticrcneyi arzu etmiş olsalardı, öyle güzel olurdu ki, hayat! Öyle
ya! Ve .bana kalırsa vaktiyle hayat güzeldi. Şimdi ise bir çılgınlıktan başka bir şey değil. Sanki ölüm
şiddetle elektriğe çarpılmış da, gerçekte ölü değil son derece oanlı olduğunu kendi kendine yutturmak için
kıvranıp duruyor, müthiş bir patırdı gürültü yapıyormuş gibi bir şey. Meselâ New Yorlk'u düşünün!
Berlin'i düşünün! Aman Alla-hım! Eh ne yapalım, canları istiyorsa cehenneme kadar yollan var. Bana vız
gelir." Aıma mesele şu ki, Rampion'a hiç de vız gelmiyor bu.

* _ .....,.

* *

SES SESE KARSI

255

Alverdes die Wheeler'! okuduğumdan beri iyice karar verdim: Benim romancım amatör bir hayvanat-çı
olmalı. Hattâ boş zamanlarında roman yazan meslekten bir hayvanatçı olması daha da Syi. O, her şeyi
tamamıiyle biyolojik bakımdan görece/k. Hiç durmadan, beyaz karınca yuvasından salona ve fabrikaya;
fabrikadan ve salondan Ibeyaz karınca yuvasına taşınıp duracak. Yuvalarını istilâ eden parazitlerin imâl
ettikleri sarhoş edici içkiyi içmek için, yavrularını ihmal eden karıncaların

ahlâksızlıklarını örnek alarak,

insanların ahlâksızlıklarını izah edecek. Bu romancının kadım ve erkek kahramanları,

balaylarını bir göl

kenarında geçirecekler; göldeki dalgıç kuşlariyle ördekler, kur yapmanın ve evlenmenin

bütün cephelerini

gösterecekler. Tavuklara mahsus avluda her zaman sürüp giden ve âdeta kutsal sayılan

"gagalama düzemi"

ni (meselâ tavuk A, ıtavuk B'yi gagalıyor, ama tavuk C tarafından gagalanmıyor ve

saire) 'gören politikacı,

Katolik Kilisesindeki kademeleri ve Faşizmi uzun uzadıya düşünecek, 'karmakarışık bir

yığın halinde

çiftleşen bir sürü yılan, sefahat âlemlerini hatırlatacak. (Gözümün önüne bir hayli ıgüzel bir sahne geldi:

Yılanlar cümbüşlü ıbir eğlence tertipleyip sevi-şirlerken, Spandrell tarzında bir erkek, çok masum ve idealist

bir genç kadının önünde, Ibu cümbüşden bir ahlâk dersi çıkarıyor.) Erkek kuşun

kendine ayırdığı yeri hırsla

ve vahşetle koruyuşu, milliyetçiliğin ve orta sınıfların mala mülke karşı duydukları

sevginin bir örneğii olarak

gösterilecek, ve saire... Bütün

256

bunlarla, çok eğlenceli ve (bir hayli acayip bir şeyler yapılabilir.

Hatırlanması en güç şeylerden biri de şudur: Bir adamın Ibir sahadaki ıdeğeri, başka

bîr sahada da değerli

olmasını gerektûımez. (Newton'un matematiği,, onun ilahiyatını dspat etmez. Faraday,

elektrik hususunda

haklı, ama Sandemanism1 hususunda haksızdı. Eflâtun, sırf harikulade güzel yazdığı

dçin, onun zararlı

felsefesine hâlâ inanmaktayız. Tolstoy mükemmel Ibir romancı idi; ama böyle oluşu,

onun ahlâk hakkında

düşüncelerinden nefret etmemize; estetik, sosyoloji ve din sahasında onu hakir

görmemize engel olamaz.

Fen adamları ve filozofların kendi işlerinin dışında ahmaklıkları şaşılacak bir hal

değildir. Daha doğrusu,

böyle olmalarının önüne geçinenin hemen hemen çaresi yoktur; çünlkü dimağ

fonksiyonlarının aşırı

gelişmesiyle, [bütün öteki fonksiyonların dumura uğrıyaoağı besbellidir. Böylece,

herkesin bildiği gibi

profesörler çocuk kalırlar; hayatla ilgili meselelerle fearşılaşınca, gülünç derecede basit hal çarelerine baş

vurmaya kalkışırlar. Ruh işlerinde fihtisas sahibi olanlar için de aynı şeyi söyleyebiliriz: Evliyalasmış insanlar

son derece akılsızdırlar, çocukturlar. Fakat bir sanatkârda ihtisaslaşma, ve tek taraflı gelişme daha az

görülür. Böylece sanatkârın, benliğindin bir kısmî

1 John Glas tarafından İngiltere'de ve Amerika'da kurulan Glassite dinî mezhebinin

diğer bir ismi. - (Çe»

»iren.)

kesilmiş ilim adamından her balkımdan daha sağlam olması gerekir. Bdr sanatkârda,

filozofların ve

evliyaların noksanlıkları ve aptallıkları olmaması gerekir, îşte bu yüzden Tolsfoy gibi

Ibir adamı affetmek

ayrıca güçtür. İnsiyaki olarak ona güveniyoruz; Ibir aydın kişiye yahut ruhla ilgili

konularda ihtisas yapmış

birine güvendiğimizden çok, ona güveniyoruz. Sonra bir de bakıyoruz ki, Tolstoy, en

derin içgüdülerini

yanlış/ bir yola saptırmış, San Francesco D'Assisi, ahlâkçı Kant, veya ilâhiyatçı Newton kadar ahmak ve

zararlı oluvermiş. (Ah, Kant'ın o "emperatif kategordk"leri yok nıu! Üstelik de bu ihtiyar efendinin, ancak

mey-va şekerlemesi karşısında derin bir heyecan duyabildiği de bir gerçek!) Bu durum

ikarşısında insan,

doğru yolda sandıklarından bile kuşkulanıyor. Meselâ Rarn-pion'dan. Rampion

fevkalâde bir sanatkâr. Ama

dünya hakkındaki görüşleri doğru mu acaba? Ne yazık ki, resimlerinin ve yazılarının

mükemmelliği,

görüşlerinin doğru olduğuna bir delil sayılamaz. Gerçi hayatla ilgili meselelerde onun

görüşlerinin

doğruluğuna beni inandıran iki sebep var. Birincisi, Rampion'un, tanıdığım bütün

insanlar içinde, en tatmin

edici şekilde yaşıyan adam oluşudur. Onun sürdüğü hayat, basjkalarmınkinden daha

gerçek olduğu için,

ıdaha tatman edicidir. Başkaları gerçeklerle karşılaşınca saklanıyorlar; veya tatsız

buldukları gerçeklerin

var olmadığını, var olmaması gerektiğini iddia etmeğe kalkışıyorlar. Halbuki bence

Rampion, bütün

gerçekleri hesaba [katıyor; sonra da' (o aptal Hıristiyanların, aydınların, ahlâkçıların, becerikli üş

adamlarının yaptıkları gdlbi) gerçekleri, önceden tasarlanmış doğru bir yaşama şekline

uydurmaya

17

258

çalışacağı yerde; 'kendi yaşayış tarzının gerçeklere uymasına gayret ediyor. Rampion'un

aklına

güvenmemin ikinci sebebi, onun birçok görüşlerinin benimkilere benzemesi. Kendimi

beğendiğimden değil

ama, bu dyi bir alâmet; çünkü başlangıçta Rampion ile ben, birbirinden çok uzak

noktalardaydık, daha

doğrusu zıt kutuplardaydık. Birbirine karşı cephe alan dki insan (çünkü biz aslında ve

başlagıçta, birbirimize

karşı cephe almıştık) görüşlerinde anlaşırsa, bu görüşlerin doğru olması için ortada

kuvvetli bir ihtimal vardır.

Ne yazık ki aramızda başlıca fark, Rampion'un görüşlerine göre yaşaması; benim ise,

çoğu zaman,

görüşlerime göre sadece düşünmem. Ben de onun gibi, sırf dimağ faaliyetinin ön plâna

alınmasına

inanmıyorum; ama gene de dimağımla düşünerek; herhangi bir dlim veya felsefe

nazariyes nin, herhangi

mücerret bir ahlâik kaidesinin; ilim, felsefe ve mücerret ahlâk sahasının dışında elverişli olacağına da

inanmıyorum. Benim için mesele, şu: Dimağdan doğan bağımsız bir şüpheciliğin şeklini

değiştirip, bu

şüpheciliği, her şeyi kavrıyan ahenkli bir yaşayış tarzı haline sokabilmek.' Bir aydın kişi, uzun zaman ve hiç

yılmadan yoluna devam ederse, varacağı yer bellidir; aydın oknı-yanlar ise, bu yerden

hiçbir zaman

kımıldamamışlar-dır. Burlap, o mide bulandıran mundar makalelerinden birinde, bu

konuyu ele almıştı. Ve, -

Burlap şahsen ne olursa olsun-o makalede söyledikleri bir hayli doğruydu, (îşfce gene

dönüp dolaşıp

şahsiyet meselesine geldik. Hayran olduğumuz bir adamın bazı bakımlardan som derece

kötü düşünceleri

olabileceği gibi; tepeden tırnağa Ikadar hakir görülmesi gereken bir ada-

259

mın da değerli düşünceleri olabilir. Lâf arasında şunu da söyl'iyeyim ki, ben her halde

bunlardan ikincisine,

yani Burlap'ın sınılma dahilim. Gerçi Burlap'dan farklı olduğumu ve onun kadar hakir

görülmeyeceğimi de

umuyorum.) Tabiî, birçok aydınlar, yollarına gerektiği kadar devam etmedikleri için,

bu noktaya Varamıyorlar.

Dimağa bağlı değerlerin ve tsamamiyle .şuurlu kalan iradenin mutlak hâkimiyetine ve

rasyonalizme takılıp

(kalıyorlar; bütün bunlara da yürekler acısı bir şekilde inanıyorlar. On dokuzuncu

yüzyıl aydınlarının

vardıkları noktayı aşmalıyız; hiç olmazsa Protagoras veya İPyrrho (kadar uzaklara

gitmeliyiz; ancak o zaman

aydın olmıyanların hiçbir zaman aynl-madıklan o noktaya erişebiliriz. "Aydın

olmıyanlar" derken, çağımızın

en aşağılık insanlarımı - yani resimli dergileri okuyanları, radyo ve caz dinleyenleri, aklı fikri para

kazanmakta olanları ve o berbat modern tarza uygun bir şekilde "hoş vakit" geçirmek isteyenleri -

kastetmediğimi de hemen ve açıkça söylemeli. Hayır, hayır; becerikli 'iş adamlarına ve

bayağı şeylerden

zevk alanlara iltifat etmiyoruz. Çünkü bunlar, aptallıklarına, zevksizliklerine,

bayağılıklarına, ¦çocukluklarına

rağmen (daha doğrusu bütün bu kusurları yüzünden); benim bahsettiğim "aydın olmı-

yanlardan" başkadırlar.

Bunlar, aydınların ' esas bir gerçek saydığı düşünceyi, olduğu gibi kabul ederler. Yani

bunlar, dimağdan

gelen, iradeye dayanan, şuurla yaşanan bir hayatın; vücuttan gelen, sezilere ve

içgüdülere dayanan duygulu

bir hayata aslında üstün olduğunu kabul ederler. Günümüzün bütün medeniyeti •şu

düşünce üzerine

kurulmuştu: Bir insanın cemiyet-

te mevkiini sağlıyan ve ihtisasa dayanan bir dşi vardır; bu iş, o insandan daha

önemlidir; daha doğrusu,,

insanın ikendisidir. O insanın bu iş dışındaki diğer bütün tarafları önemsizdir; hattâ

(bir tasanın vücudu,

sezişleri, içgüdüleri ve duyguları para 'kazanmasına ve sanayileşmiş bir dünyada

gittikçe yükselmesine

belirli bir şekilde yardım etmediğine göre) bu tarafları düpedüz zararlı ve kötüdür.

Sanayileşmiş modern

'toplumumuzun kültürsüz adamlarında; aydınların bütün kusurları bulunduğu gibi,

aydınları kurtaran

meziyetlerin hiç biri de yoktur... Ben, "aydm ol-mıyan" derken, bunlardan bambaşka kimseleri düşünüyorum.

Bu aydın olmıyan kimselerin bir kaçını hâlâ İtalyada bulabiliriz (gerçi faşizm yüzünden

belki de bunlar,

Amerikalıların veya Prusyalıların kötü bîr taklidi haline girmiştir artık); belki bir

kaçını da. İspanya'da,

Yunanistan'da, Provence'da bulabiliriz. Modern Avrupa'nın başka yerlerinde

bulamayız bunları. Her halde üç

bin sene önce, bunlar çoktu. Ama Eflâtun'un, Aristo'nun, Hazreti İsa'nın, Newton'unr ¦

ve büyük iş

adamlarının birleşen gayretleri sayesinde, bunların çocukları bugünün burjuva ve

proleter sınıflan halini aldı.

Gerektiği kadar ileri giderlerse,, aydınların belli bir noktaya varacaklarını

söylemiiştirru Tabiatiyle fou nokta,

aydın olmıyanlann varacakları noktadan farklıdır; çünkü aydın olmıyanlann vardıkları

nokta hayatın ta

kendisidir; halbuki aydınların dönüp dolaşıp erişebildikleri nokta, bu hayata dair bir

düşünceden başka bir

şey değiildir. Ancak pek az kimse, bu düşünceyi, kanlı canlı bir beden haline, bir gerçek haline sokabilir.

Rampion gabi aydınlar - yani

o belli noktadan ayrılmadıkları için oraya hiçbir zaman geri dönmek zorunda

kalmayan, o noktaya inanan ve

ömürleri o noktanın içinde geçtiği halde, aynı zamanda ruhlariyle de yaşıyan aydınlar -

bunlardan da daha

seyrektir.

Rampion'un yanında oknaik beni bir hayli eziyor; çünkü Rampiön bana, besbelli olan

şeyi bilmekle bunu

fiilen yaşamak arasındaki uçurumun ne kadar büyük olduğunu gösteriyor. Bu uçurumu

aşmak da öyle güç ki!

Aydınların hayatının - bilgi edinmeğe, ilim araştırmalarına, felsefeye, estetiğe, -tenkide hasredilen hayatın -

asıl cazibesinin kolaylığından ileri geldiğini anladım artık. Böyle bir hayatta;

karmakarışık olan gerçeğin

yerini, dimağdan gelen basit plânlar alıyor; hayatta insanı şaşırtan bütün o hareketlerin yerini de, cansız ve

resmî bir ölüm alıyor. Meselâ sanat tarihine dair birçok şeyler bilmek veya metafizik ile sosyoloji hakkında

derin düşüncelere sahdp olmak; etrafımızdaki insanlara dair şahsen ve içgüdülerimizle

birçok şeyler

bilmekten; arkadaşlarımızla, âşıklarımızla, karımızla, çocuklarımızla 'tatmin edici

bağlar-kurabilmekten

kıyaslanmıyacak kadar daha kolaydır. Yaşamak; Sanskrit dilinden, kimyadan veya

iktisattan çok daha

güçtür. Aydın fcişânin yaşaması, bir çocuğun oynaması gibi bir şeydir. İşte bu yüzden

aydınlar önce çocuk

olurlar; sonra ahmaklaşırlar; en sonunda da - geçen son birkaç yüzyılın siyaset ve

sanayi tarihinin açıkça

gösterdiği gibi - kana susamış deliler ve vahşî hayvanlar haline girerler. Baskıya uğnyan hassalar ölmez;

bunlar bozulur, çürür, iptidaî şekline geri döner. Ama bu arada aydın bir i çocuk, bir

deli

veya bir hayvan olmak; ahenkli ve olgun bir insan olmalktan çok daha kolayıdır.

Yülkse& tahsilin bu

kadar rağbette olmasının sebeplerinden biri de budur. Kitaplara ve üniversitelere

hücum, meyhaneye

hücum igifoi bir şeydir. İnsanlar, bu acayip ve gülünç çağdaş dünyada doğru dürüst

yaşamanın

güçlüklerini anladıkları için, işi bir çeşit ayyaşlığa vuruyorlar; yaşamak sanatında ne

kadar beceriksiz ve

berbat olduklarını unutmak istiyorlar. Bazıları alkol içerek dertlerini unutuyor; ama

çoğu, kitap

okuyarak veya güzel sanatlara karşı amatörce îbir merak sararak dertlerini unutuyor. Bazıları
çapkınlıkla, dansla, sinemayla, radyoyla avunuyorlar; bazıları da konferanslarla ve ilimle ilgili meraklarla
avunuyorlar. Kitaplarla ve konferanslarla avunmak, içki ve çapkınlıkla avunmaktan daha dyidir. Kitap
okuduktan ve konferans dinledikten sonra, insanın başı ağrımaz; seviştikten sonra duyulan o ümitsiz
hüzün sarmaz insanı. Şunu açıklamalıyım ki, bilgiyi, felsefeyi ve ilmi -yani tumturaklı bir şekilde "Gerçeği
Araştırma" denilen bütün faaliyetleri - son zamanlara kadar çok ciddiye alırdım. Gerçeği Araştırma'yı,
insanların en-yüksek vazifesi, araştırıcıları da insanların en üstünü sayardım. Ama son bir iki
senede, bu meşhur "Gerçeği Araştırmanın, sadece bir eğlence, hoş vakit geçirmek için bir çare, 'gerçekten
yaşamanın yerini tutan bir hayli ince ve çapraşık bir oyun olduğunu anlamaya başladım. Ayaşlar, sadece
güzellik mefhumuna inananlar, iş adamları ve eğlence peşinden koşanlar gibi; Gerçeği Araştıranların da,
kendilerine has bir şekilde ahmaklaştıklannı, çocüklaştıklannı ve

bozulduklarını gördüm. Bir aydının en çok hoşlandığı eğlence-, canlı ve karmakarışık

olan hakikati ortadan

kaldırıp, onun yerine basit ve bu yüzden sahte olan mücerret mefhumlar

yerleştirmektir; Gerçeği

Araştırmanın, bu eğlenceye verilen ıkibar bir isimden başka bir sey olmadığını da

sezdim. Gerçeği

araştırmak, bir bütün olarak yaşama sanatının öğrenmekten çok daha kolaydır. (Bir

bütün olanaık yaşama

sanatının içinde, Gerçeği Aramanın da - meselâ dokuz kuka oyunu veya dağa

tırmanmak sporu gibi

eğlenceler arasında -kendine has ve kendine uygun bir mevkii olacaktır elbette.) Bunun

böyle oluşu, benim,

biligi verici kitaplar veya mücerret ve umumî düşünceler gibi kötü: şeylerde karşı

devamlı ve aşın şekilde

düşkün olmamr her ne kadar hoş göstermese de, izah edebilir. Bir aydın olmamdan ileri

gelen şu tembel

huylardan günün' birinde kurtulmak; gayretimi çok daha ciddî, çok daha güç bir işe,

bir bütün olarak yaşama

işine verebilmek gücünü bulabilecek miyim acaba? Bu huylardan kurtulmaya

çalışıyorum ama, belki ide bu

huylar, bana ırsî olarak geçmiştir; belki de bir bütün olarak ve-ahenkli bir şekilde

yaşamak benim için

doğuştan imkânsızdır? !

YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM

John Bidlake ile üçüncü karısı, katî olarak ve resmen ayrılmamışlardı. Sadece

birbirlerini pek sık

görmüyorlardı, o kadar. Bu durum, John Bidlâke'in pek işine geliyordu. John Bidlake,

ne şekilde olursa

•olsun, telâşdan patırdıdan nefret ederdi; katî oLan ve fesedilemeyen her türlü

mukaveleye düşmandı. Onu

bağlıyan, ona sorumluluk yükleyen, vazifelerini hatırlatan bir tutuma tahammülü

yoktu. "Tanrının günü trir

büroya gitmek veya belirli bir tarihe kadar bir işi bitirmek zorunda kalsaydım, Allah

bilir halim nice olurdu,"

derdi; "her halde bunları birkaç ay yaptıktan sonra, deliye döner, sağa. sola

saldırırdım." John Bidlake,

evlenmenin öteden beri aleyhindeydi. Ama ne yazık ki, canının çektiği bütün kadınları

evlenmeden elde

edemedi. Böylece, Oicero'ya uygun bir dil kullanarak, "o münasebetsiz ve müstehcen

anlaşma" dediği şeye

üç defa katlanmak zorunda kalmıştı. Evlenmek onun için ne kadar tatsız bir iş ise;

boşanmak: veya resmen

ayrılmak da, hemen hemen aynı derecede tatsızdı. Boşanmak fazla katî bir şeydi, insanı

cephe almaya

zorluyordu. Olup bitenlere keyfî bir şekil vermeğe kalkışmaktansa, her şeyi ne diye

oluruna bırakmasın?

îdeal, duygu (bakımından da, toplum hayatında da günü ıgününe yaşıyabilmekti -

plânlar yapmadan, bir mevkii olmadan; başkalarının veya kendi ölmüş benliğinin seçtiği insanlarla değil de,

gününe göre canının çektiği hoş insanlarla yaşayabilmekti. "Şurada burada yatmak" - işte Amerikalı bir genç

kız, Holywood'da ideal hayatın aşk sahasında aldığı şekli böyle anlatmıştı. Bu ideal hayatın diğer cepheleri

de, toplu olarak, "şurada burada uyanmak" diye anlatılabilirdi. îdeal olmıyan hayat, John Bidl&ke'in hiçbir

zaman kabul edemiyeceğd hayat ise; şurada burada yatmanın ve uyanmanın yerine; tanrının günü, önceden

bilinen kesin bir programa göre -ancak ölümle; ölümle değilse bile, Tanrının iradesi veya Kiralın

düşmanlarının harekete geçmeleriyle değişebilecek bir programa göre-katî olarak ya şurada ya burada

yatmak ve uyanmak zaruretiydi.

John Bidlake, üçüncü kansiyle münasebeti, şimdi olduğu gilbi yıllardan beri katî bir sebil almadığı için,

durumdan pek memnundu. Beraber yaşamıyorlardı, ama ayrılmış da değildiler. Pek seyrek görüşürler, ama

hiçbir zaman da kavga etmemişlerdi. John Bidlake, yirmi yıldan fazla şurada burada uyuyup uyandığı halde,

kansiyle karşılaşınca dosttular. Kuzey ¦CMlterns manzaralarını yeniden görmek isteyip de Gattenden'e

gelişi, dünyanın en tabiî olayıymış gilbi, hiç konuşulmadan kabul edilirdi. Bu durum, John Bidlake'in çok işine

geliyordu. Böyle bir durumu mümkün kıldığı için karışma minnettar olduğunu da, onun lehine kayderbmeliyiz.

Ama duyduğu minneti sözle ifade etmeğe yanaşmıyordu; çünkü bunun lâfını etmek, bu konu hakkında fikir

yürütmek olurdu; fikir yürütmek ise, bu durumun kolayca bozulacak mükem-

melliğini birazcık yıikan bir kesinlik havası yaratabilirdi; halbuki durumun mükemmelliği, müphemliğin-deydi; o el sürülmemiş, tertemiz güzelim ımüphemli-ğindeydi. Yeryüzünde pek az kadın, ibu durumun müphemliğini böyle devam ettirmeğe razı olabilirdi; razı olsa da bu işi başarabilirdi. John Bidlake bunu bildiği için, karısına minnettardı. Başka bir zevce, bir açıik-lama yapılmasını ister, durumunu bilmek isterdi; kocasına kesin olarak ya barışı ya savaşı, ya beraber yaşamayı ya ayrılmayı seçmesini teklif ederdi. Oysa Mrs. Bidlake, kavga etmeden, bir tek Söz bile söylemeden, kocasının evlilik hayatından usulcacık çekilmesine göz yummuştu. John'un evlilik hayatına, ara-sıra ve kısa süreler için girmesini de,'gene hiç lâf etmeden kabul ediyordu. Mrs. Bidlake çocukluğundan beri, gerçek dünyadan fazla, hayalinde canlandırdığı uydurma dünyada kendini rahat hissederdi. Daha küçücükken, araba yolunun demiryolunu kestiği yerde, işaret cihazı bulunan kulübenin yanında oturan bir kızkardeş uydurmuştu kendine. On onüç yaşlarında; gözleri, kulakları ve öbür duygulariyle gördüklerini, hayaliyle gördüklerinden ayıramadığı için, kaç-kere yalan söylemekle suçlandırılmış ve cezalandırılmıştı. Resimler ve kitaplar, hayal gücünde bir yenilik

yaratmıştı Bu sayede

hayalleri daha az şahsi bir şekle girmiş; klâsik sanatla edebiyata, tefekküre daha çök

bağlanmıştı. Janet on

altı yaşından sonra, İngiltere'de kendini isteksiz bir yabancı saymış, sanat ve ede-foSyat ülkesine iyice

yerleşmişti. John Bidlâke'i de aynı ülkede yaşıyan biri sandığı için, ona tutulmuş - sa-

natkârane ve şairane

bir şekilde ona tutulmuştu - ve-

SES SESE KARSI

26T

karısı olmayı kabul etmişti. Gelgelelim, Janet'in annesiyle babası, John Bidlake'i sadece Kıraliçenin

tebaasından birt saydıkları, bu şartlar altında sanatkârlığından çok kocalığını hesaba

kattıkları için, kızlarını

bu işten vazgeçirmek gayesiyle ellerinden geleni yapmışlardı. Ama Janet reşitti; ve

tartışmalardan)kaçıverenlerin

inadı vardı onda; onunla tartışan, sanki içinde ruh olmıyan boş bir vücut karşısında

boşuna

uğraşıp dururdu. Janet, eninde sonunda istediğini yaptı. Sevmiş olduğu harikulade

sanatkârla, evlendiği

erkek arasında pek ilgi olmadığını anlayınca, (ne yazık ki, bunu çok çabuk anladı);

doğuştan gelen gururu,

ş'ikâyet etmesine engel oldu. Dostlarının akrabalarının, "sana demedim mi?" lâfını etmek zevkinden mahrum

olmalarını istiyordu. John şurada burada yatıyor kalkıyor; evlilik hayatından gittikçe

daha fazla
uzaklaşıyordu. Janet ise susuyor; teselli bulmak için, doğma büyüme kendi yurdu olan, rahat ettiği bir
ülkeye, sanat ve edebiyat hayallerinin ülkesine çekiliyordu. Şahsî geliri sayesinde, muhayyelesinin yarattığı
bu yabancı ülkelerde böyle yolculuklar yapmayı huy edinebildi. John Bidlake de, karısayle çoluk çocuğunun
varlığını hatırlayıp onlara bakabilecek kadar parası olduğunu düşününce, bu şahsi gelire, muntazam
©lmyan, kâh artan kâh azalan miktarlar eklerdi. Evlenmelerinden bir yıl sonra, Elinor dünyaya geldi. Dört yıl
sonra da, midesinde ülser çıkan John Bidlake, bakılmak gayesiyle, Mr müddet için ıslah olarak, evine döndü.
Walter, John Bidlake'in ailesiyle geçirdiği bu nekahat devresinin mahsulüydü. Ülserler iyileşince,. John
Bidlake gene sırra kadem bastı. Çocuklara da-

düar ve mürebbiyeler bakıyordu. Mrs. ' Bidlâke, san-iki alaca karanlıkta etrafını iyice göremiyormuş gibi, -
çocuklarının terbiyesine uzaktan uzağa nezaret ©diyordu. Ara sıra, kendine has hayal ülkesini alelade
dünyadan ayıran sının aşıverirdi. Günlük düzene karışmasının, insanı her zaman şaşırtan, âdeta tabiatüstü

tıir tarafı vardı. Başka bir âlemde yaşıyan, olayları yeryüzündeki alelade insanlardan

bambaşka bir gözle

gören Mrs. Bidlake, gökyüzünden yere inip de, çocuklarının her günkü tahsil ve

terbiyelerine karışınca,

ortaya hiç beklemedik durumlar çıkardı. Meselâ bir defasında, ders yapılan odadaki

piyanoda, "Eşekarısı ve

katı Yumurta"ya 'dair Dan Leno'nun şarkısını çaldığı için, bir (mürebbiye kapı dışarı edilmişti. Mürebbiye

namuslu bir kızdı, iyi öğretirdi] ve nüzüllü babasına bakardı. Ama büyük sanat

prensipleri tehlikeye girmişti:

Elinor'un müzik zevki, bir da-"ha düzeltilmeyecek şekilde bozulabilirdi. (Söz arasında şunu (da söyleyelim ki,

Elinor, müzikten nefret etme bakımından babasına çekmişti.) Elinor'un Miss

Dempster'e çok düşkün oluşu,

bu müzik zevksizliğinin ona da bulaşması tehlikesini büsbütün arttırıyor-du. Mrs.

Bidlake azimli davrandı.

"Eşekarısı ve katı Yumurta" sarkışına göz yumiamazdı. Miss Dempster kovuldu. Bu haberi duyunca,

mürebbiyenin ihtiyar babasına bir inme 'daha iindi; onu bir gözü kör ve konuşamaz

halde yerden kaldırdılar.

Mrs. Bidlake'in hayal ülkelerindeki yolculuklarından dönüşünün, her zaman bu kadar

ciddi neticeleri olmazdı

gerçi. Çocuklarının terbiyesine karışınca, çoğu zaman bir tek mesele üstünde İsrarla

dururdu: (Elinor ile

Walter'in, faenkesce

anlaşılmaz sayılan veya küçük çocuklara uygun görülmeyen klâsik yazarları okumalarını isterdi. Mrs. Bidlake'in nazariyesine göre, çocukların felsefede ve sanat kollarında ancak en üstün eserlerle yetiştirilmesi şarttı. Elinor üç yaşındayken, ona Hamlet'i okumuşlardı; resim 'kitapları, Giotto ve Rubens'in reprodüksyonlanydı. Candide'i okuyarak Fransızca öğrenmişti; ona yedi yaşında Tristram Shandy Ue Berkeley'in Theory of Vision'u; dokuz yaşında. Spinoza'nm Ethics'i, Goya'nın gravürleri *k Almanca okuması için de Also sprach Zarathustra verilmişti. Elinor, felsefenin en yüksek eserlerini bu kadar vakitsiz tanımasının sonucu olarak, tantanalı mücerret mefhumlara ve tumturakla idealizmelere, biraz alaycı ve küçümseyen gözlerle bakardı; ve bu, genç kadının belli başlı özelliklerinden biri olmuştu. Aynı zamanda, klâsik yazarları, ahlâka aykırı sayılan açık saçık parçalan çıfcartıl-mamış nüshalarda okuduğu için; daha küçükken, çocuklar tarafından bilinmesi hiç de hoş görülmeyen bütün o konularda, nazarî fakat tam bir bilgi edinmişti. Elinor, bütün cinsî meselelere karşı doğuştan kayıtsızdı, tounlan hiç merak etmezdi; elde ettiği bilgi, bu soğukluğunu ve kayıtsızlığını azaltacağı yerde kuvvetlendirmişti. Genç kız hem etraflı bir bilgiye sahipti, hem

de sathî şekilde sinik olan bir saflık havası içinde yetişmişti. Böylece Shakespeare'in gayet ilmî ve-Rabelais tarzında açık saçık nutuklar veren; bir yandan da en zarif, en ince ve faziletli hareketlerde bulunan kadın kahramantenna benziyordu. Sevgili hayallerine1 karşı Elinor'un bu saygısız davranışı, Mrs. Bidlâke'i biraz üzdü; ama kendine has bir şekilde aklı başında

bir kadın olduğu için, hiçbir şey söylemedi. Elinor'u yola getirmeğe kalkışmadı; durumun farkına varmamış ;gibi, kendi kabuğuna çekildi. Netekim kocasının kusurlarını da görmemezlîkten gelmiş; bunların farkına varmamak iğin, kendine saadet veren sanat ve hayal âlemlerine çekilmişti. Bîr oldu bittiyi yok etmek imkânsızdır. Ama pratik bakımdan, bu oldu bittiyi tam bir sessizliğe gömmek, onu ortadan kaldırmak kadar tesirlidir. Lâfı edilmeyen bir olay, var olduğu halde -ortada yok gibidir. John Bidlâke hasta bir adam olarak - ümitsizlik ve ikorkular içinde olduğu için, gözü dünyayı görmeyecek kadar kendine acıdığı için, aslında olduğundan daha da hasta bir adam olarak - Gat-tenden'e geri dönünce; Mrs. Bidlake, kolayca söyliyebileceği bir 'gerçeği - yani kocasının ancak bir hastabakıcıya ihtiyacı olduğu zaman evine

geldiğini -

sessizliğe boğdu. John Bidlake'in odası hazırlandı; o da odasına yerleşti. Sanki evinden hîç uzaklaşmamıştı.

Mutfağın mahremiyetinde hdzmeftçiler, iş arttığı için taraz homurdandılar; Mrs. Inman

içini çekti; ve Dobbs,

ihtiyar Mr. Bidlake'in karısına karşı davranışını, çok ağır şekilde ve Anglikan

(kilisesinin görüşlerine göre

ayıpladı. İhtiyar adam bu hale düştüğü için, herkes, oh! oh! diye sevinerek, bir

bakımdan da ona acıyordu.

Mr. Bidlake'in hastalığı ve bu hastalığın belirtileri, alçak sesle, dinle ilgili bir konu gibi konuşuluyordu. Yüksek

sesle konuştukları zaman, evde hizmet edenlerin homurdandıkları, bu durumu

beğenmedikleri olurdu. Ama

5çin için, hepsi de bir hayli memnundu. John Bidlake'in gelişi, günlerini yeknesaklıktan kurtarmıştı; ölümü

muhakkak olduğu için, evde hizmet

edenlerin şahsiyetleri her nedense değerlenmişti. John Bidlake'in yaklaşan ölümü,

Gattenden'deki ev

hayatına yeni bir mâna vermişti. Evde oturanların ruhları, beklenilen bu olayın güneşi

etrafında mânası olan

bir şekilde ve âdeta sinsi sinsi dönüp duruyordu. Her ne kadar homurdanıyorlar ve

durumu beğenmiyorlarsa

da, John Bidlake'e şefkatle bakıyorlardı. Ona karşı belirsiz bir minnet duyuyorlardı.

John Bidlake ölmekle,

onlara hayat bağışlıyordu sanki.

YIRMt SEKİNZİNCİ BÖLÜM

Molly D'Exergillod, her şeyin açıkça söylenmiş, kesin olarak açıklanmış, anlatılmış

olmasını isterdi. Onun

gözünde, yeryüzünde olup bitenler bir ham maddeydi; işlek bir dimağ da bu saf madeni

şekillendirerek

ondan âletler ve kılıçlar yapmayı öğreninceye kadar, bu nesnenin Snsana hiçbir faydası

yoktu. Molly için

hayatın işlenmemiş gerçekleri, < duygular, hisler, düşünceler, hâtıralar aslında bir taş

parçası ikadar

manasızdı. Onlar ancak güzel konuşma sanatı sayesinde ve çok çalışarak zarif sözler ve

düzgün cümleler

haline gelince, değer kazanıyordu. Molly D'Exer-gillod, gün batışını severdi; çünkü, "bu ibaten güneşte,

işaret vermek içîn kullanılan renkli ışıklar, Men-delssohn'un müziği, kurum ve kremalı

çilekler birbirine

karışmış gibi bir hal var," diyebilirdi. İlk bahar çiçeklerini severdi; çünkü, "gripten sonra iyileşmeğe yüz

tuttuğunuz zaman ne duyarsanız, bu çiçekler de insana aynı duyguyu verir, değil mi?"

diyebilirdi. Bunu

söylerken de, konuştuğu adama doğru Kokularak, hiç karşılık beklemeden, gene aynı

soruyu İsrarla sorardı:

"Öyle değil mi?" El Greeo'nun Toledo manzaralanna tıpatıp benzedikleri için, fırtınada uzak dağların

görünüşünü severdi. Aşka gelince, Molly için aşkın bütün çekiciliği şundan ileri

geUyorSES

SESE KARŞI

273

du: Bu konuda insanın söyleyebileceği güzel sözlerin hemen hemen sonu yoktu. İnsan,

aşka dair ebediyen

konuşabilirdi.

İşte şimdi Molly D'Exergillod, Philip Quarles'a aşktan bahsediyordu. Bir saatten beni

hep bunu konuşmuştu.

Kendini tahlil etmiş, başından geçenleri anlatmış; Philip Quarles'a > geçmişi ive

duydukları hakkında sorular

sormuştu. Kendini ; 'anlatmaktan nefret eden ve bunu hiç becererriiyen Philip Quarles,

ona istemiye istemiye

ve ıgüçlükle cevap veriyordu.

Molly D'Exergillod, "öyle değil mi?" diyordu, "aşkın insana en çok heyecan veren tarafı, insanın kendine dair

yenli birçok Şeyler keşfedebilmesinde."

Philip bunu kabul etti.

"Jean ile evlenmeden önce, analık duygularımın kuvvetini sezmemiştim bile. Şimdi

Jean'm ' ayaklan

ıslanınca, öyle telâşlanıyorum iki!"

Philip, iltifat etmeğe çalışarak, "sizin ayaklarınız ıslansa, ben de çok telâşlanırdım,"

dedi.

İçinden, "aman ne aptalca bir söz!" diyordu. İltifat etmeyi pek 'beceremezdi. "Keşke Molly'nin kaymak gibi

tenini, biraz fazla gösterişli olan güzelliğini bu kadar hoş bulmasaydım," diye

düşünüyordu. Eğer Molly çirkin

olsaydı, Philip Quarles da buraya gelip, böyle aptal duruma düşmeyecekti.

Molly, "pek şekersiniz," dedi. Yüzümü ve göğsünü sunarak, Philip'e doğru eğildi:

"Söyleyin bana, niçin

hoşlanıyorsunuz benden?"

Philip, "niçin hoşlandığım belli değil mi?" diye cevap verdi.

İS

f

874

Molly gülümseöv. "Jean benden başka ıbir kadına âşık olamazmış, niçin biliyor

musunuz?"

Philip, "hayır bilmiyorum," dedi.

Molly'nin Yunan ilahesi Juno gibi, endamlı ve azametli, gerçekten şahane bir kadın

olduğunu düşünüyordu.

Molly devam etti: "Baudelaire ! kadınlar . için le contraire du dandy, diyor. Jiean'a göre, toen öyle olmıyan

telk kadınmışım da ondan. M on Coeur Mis a Nu'âsM o parçayı hatırlarsınız: La femme

a faim et elle veut

manger: soif? et ette veut boire. La femme est naturelle, c'est-a-dire abominable. Aussi est-elle...1"

Philip gülerek, Molly'nin sözünü kesti. "Bir cümleyi atladınız." dedi. "Soif, et elle veut boire. Bundan sonrada

şu geliyor: Elle est en rut, et elle veut etre...s Crepet'nın edisyonunda bu kelime

basılmamıştır. Ama

isterseniz, söyliyebildrim size."

Sözü 'kesildiği için ibdraz bozulan Molly, "istemem, teşekkür ederim," dedi.

Philip, lâfa karışarak, Molly'nin birçok konuşmalarında denediği marifetli bir cümlenin rahat rahat gelişmesine engel olmuştu. Karşısmdakilerin Fransız edebiyatını Philip kadar iyi bilmelerine alışık değildi.

"O kelime yersiz," dedi.

"Acaba? Philip kaşlarını kaldırdı. "Pek emin değilim ben."

1 Metinde Fransızca: "Kadın, züppe ve yapmacıklı bir erkeğin tam aksidir... Karnı acıkınca, yemek ister; susaymca, içmek ister. Kadın, tabiî bir mahlûktur, yani iğrençtir. Böylece kadın..."

2 "Susaymca, içmek ister... Kızışır ve... - (Çeviren).

Molly acele ederek, sözünün kesildiği noktaya •döndü; konuşmaya 'devam etJtii: "Aussi est-elle vulgai-re, c'est -â- dire le contraire du dandy.1 Jean, benîm yegâne dişi dandy olduğumu söylüyor. Ne dersiniz?"

"Jean'm hakkı var korkarım."

"Niçin korkarım diyorsunuz?"

"Züppe ve yapmacıklı erkeklerden ayrıca hoşlanmam. Hele bunlar erkek olmayıp da kadın olurlarsa, hiç hoşlanmam."

Bir kadın farzedin ki, göğsünün igüzelliğini kullanarak, size zorla dimağını

beğendirmeğe kalkıyor. Böyle bir

kadının, yazacağı roman liçin iyi bir tip olacağını düşündü. Ama hayatta bu 'tip

kadınları pek sinir bozucu -

gerçekten pek sinir bozucu buluyordu.

"Kadınların tabiî olmalarını tercih ederim," diye ekledi.

"Ama güzel bir şekilde tabiî davranacak kadar marifetli değilseniz, ne kadar ıtabiî davrandığınızı bilecek

kadar da şuurlu değilseniz; tabiî davranmanızın ne mânası var o zaman?"

Molly bu sualini kendi de beğenmişti. Buna biraz daha çekidüzen verirse, veciz ve

kusursuz bir cümle

olabilirdi.

Konuşmaya devam etti: "Eğer tam duyduğunuzu bilmiyorsanız, ve bunu sözle

açıklryamıyorsanız, âşık

olmanızın hiçbir mânası yok."

1 "Böylece kadın bayağıdır: yanı züppe ve yapmacıklı bir erkeğin tam aksidir." -

(Çeviren.)

Philip, '^bence pek çok mânası var," dedi. "İnsanın çiçekten zevk alması için nebatat bilgini veya natürmort

ressamı olması gerekmez. Sizin için de aynı şeyi söyleyebilirim, sevgili Molly. İnsanın

sizden zevk alması

için de, Sigmund Freud veya Shakespeare olması gerekmez."

Philip tounu söyledikten sonra, kanapede ıbirden Molly'ye doğru kayıverdi; onu kolları

(araşma aldı ve öptü.

Molly üzülmüş ve şaşmıştı: "Ama aklınız nerede sizin?" diye bağırdı.

Philip, kendisini iten kolun öbür ucundan biraz öfkeyle cevap Verdi: "Aklım hiçbir

yerde değil. Düşündüğüm

'de yok; sadece istiyorum." Küçük düştüğünü, rezil olduğunu hissediyordu. "Ama sizin bir rahibe olduğunuzu

unutmuştum."

Molly direndi: "Ben rahi'be filân değilim. Medenî bir insanım, o kadar. İnsanın üstüne böyle saldırmalar, el

atmalar... Gerçekten vahşice bir davranış bu."

Molly, ondülâsyonu bozulan mizanplili saçlarının bir buklesini düzeltti; plâtonik

bağların ruhun gelişmesine

yardım ettiğini söyledi. Birbirine âşık bir erkekle bir kadın arasındaki bağlar ne kadar plâtonik olursa,

dimıağlarmm şuurlu hayatı 'da o kadar canlı olurmuş.

"Vücudun kaylbettiğini ruh kazanır. Psychologie Contemporaine aldı kitabında buna

işaret eden Paul

Bourget değil miydi?"

Molly, Ibu modası geçmiş, gözden düşmüş yazardan (bahsettiği için özür dilemesi

gerektiğini düşünerek,

devam etti: "Paul Bourget kötü bir romancıp

ama denemeleri iyi bence. Bunu söyleyen Paul Bourget değil miydi?"

Philip bezmişti artık: "Her halde Paul Bourget'-dir," dedi.

"Bedenin dhtiraslariyle yayılmak isteyen enerjinin yolu değişir; ve bu enerji, ruhun değirmenlerini döndürür."

(Molly bunu söylerken; "ruhun değirmenlerini döndürür," lâfının, belki (biraz fazla romantik kaçtığını, Kıralice

Viktorya çağını ve Meredith'in romanlarını fazlaca hatırlattığını düşündü.) Cümleyi

düzeltti: "Vücutta barajlar

ve kanallar meydana gelir; böylece vücut, ruhun dinamolarını işletir. I Baskıya uğrayan

şuuraltı, kendini

koyverip, şuurumuzu daha çok kuvvetlendirir."

Philip, kanapenin öbür ucundaki oldukça şehvetli vücude hiddetle (bakarak, "ama

insan, şuurunun

kuvvetlenmesini istiyor mu acaba?" diye sordu. "Doğrusunu isterseniz, ben şuurdan Jbtiraz bıkmaya

başladım."

Philip, MoIly'nin vücuduna hayrandı; ama Molly, ancak dimağiyle - vücudundan çok

daha az ilgi çekici, çok

daha az güzel olan dimağiyle - temas edilmesine razı oluyordu. Philip öpüşmek

istiyordu; ama tahlil eden

fıkralardan ve felsefî vecizelerden başka bir şey elde edemiyordu.

"Şuurdan iyice bıktım usandım," 'diye tekrarladı.

Bıkmasına Ida hiç şaşmamaik gerekti. j

Molly -sadece güldü. "Taş devrinden kalma bir mağara adamı olduğunuzu iddiaya

kalkışmayın sakın," dedi.

"Size hiç de yakışmıyor bu. Şuurdan bıkmış

usanmış! Siz ha! Siz şuurdan bıktmızsa, canınızdan da bıktınız demektir."

Philip, "işte tam dediğimiz gibi," dedi. "Sayenizde canımdan da bıktım. Ölesiye bıktım."

Hâlâ kızgın olan Philip, gitmek için ayağa kalktı, Molly başını kaldırıp Philip'e bakarak,

"bu bir hakaret mi?"

diye sordu. "Benim ! yüzümden canınızdan bıkmanızın sebebi ne?"

Philip başım salladı: "İzah edemem. İzah etmekten vaz geçtim artık." Elini uzattı.

Molly, hâlâ merakla yüzüne

bakarak, bu eli aldı. Philip sözüne devam etti. "Eğer siz, medeniyetin bakire > kalmaya mahkûm ettiği

rahibelerden biri olmasaydınız, ben izah etmeden de anlardınız. Daha doğrusu, izah

edecek bir şey

kalmazdı ortada. Çünkü canımdan bıktırmaz-dmız beni. Şunu Ida söyliyeyim, Molly:

Siz gerçekten ve her

zaman medenî olsaydınız, erkeklerde bu kadar arzu uyandırmamak için çareler

(düşünürdünüz. Arzu

uyaridırmak barbarca bir şeydir. İnsanın üstüne saldırmak ve el atmak kadar vahşî bir

şeydir. Sizin böyle

olmamanız, George Eliot'a benzemeniz gerekir. Hoşça ikalın."

FhîKp, Molly'nin elini son bir defa sıktı, topallı-ya topallıya odadan çıkıp gitti. Sokakta öfkesi yavaş yavaş

geçti. Hattâ kendi 'kendine gülümsemeğe başladı. Ne de olsa bir şakaydı bu. Isıran bir

adamın ısıtıldığını

görmek, her zaman tuhafdır. [Başkalarını ısırıp da, sonunda biri tarafından ışınlan

Philip kendi olsa bile.

Kendinden daha da medenî bir Ikimse, şuurlu ve medenî Philip'i yenmişti. Hak yerini

bulmuştu. Ama bu ne

müthiş bir ihtardı! Bir dnsanı tenkit et-

mek için en iyi çare, o insanı gülünç şekilde taklit etmek, karikatürünü yapmaktır.

Philip, Molly'ye bakınca,

Max Beerbohm'un çizdiği kendi karikatürünü görür gibi oldu. Korkunç bir manzaraydı

bu. Philip önce

gülümspdi; sonn düşünmeğe başlaıı.

Kendi kendine, "ben bir hayli berbat bir mahlûk o.'sam gerek," dedi.

Parkda bir iskemleye oturdu; kusurlarını gözden geçirdi. Bu kusurları evvelce de

düşünmüştü; çok defalar

düşünmüştü. Ama bunların önüne geçmek için de hiçbir şey yapmamıştı. Bu sefer de

hiçbir şey yapmıyacağmı

'daha şimdiden biliyordu. Zavallı Elinor! Molly'nin Plâtonik bağlara ve Paul Bourget'ye

dair

söylediği o saçma sapan sözleri hatırlayınca, Elinor'-un neler çektiğine idair bir fikir ediniyordu. Molly ile

serüveni Elinor'a anlatmaya karar verdi. İşi ciddiye almadan konuşmak her zaman

'daha kolay olduğu için,

bunu şakaya vurarak anlatacaktı. Sonra da karısından ve kendinden bahsedecekti.

Evet, bunu yapacaktı.

Hattâ bunu daha önce yapması gerekirdi. Elinor son günlerde öyle garip garip, öyle

tuhaf tuhaf susuyordu ki!

O kadar uzaklardaydı ki! Philip üzülmüş,, onunla konuşmak istemiş, konuşması

gerektiğini hissetmişti. Ama

ne konuşacaktı? Molly ile arasında geçen bu gülünç hâdise, Philip'in lâfı açması için iyi bir fırsattı...

Elinor'u görünce, "bugün öğleden sonra Molly d'Exengillod ile beraberdim," 'diye söze başladı.

Ama EMnor'un, "öyle mi?" deyişi, o kadar soğuk, o kadar kayıtsızdı ki, Philip

konuşmaktan vazgeçti. Bir

sessizlik oldu. Elinor okumaya devam etti İPhiIips

bendi kitabının üstünden karısına gizlice baktı. Elinor'un solgun yüzünde, tâ

uzaklardaymış gibi sakin bir

ifade vardı. Philip, son haftalarda ikide I birde duyduğu o huzursuzluğa, o endişeye gene kapıldı.

O akşam yemekten sonra, cesaretini toplayıp, Eli-nor'a sordu: "Neden hiç

konuşmuyorsun artık?"

EMnor başını kitabından kaldırıp, Philip'e baktı. Alaycı bir gülümsemeyle, "neden ini hiç konuşmuyorum?"

dedi. "Her halde söyliyeceğim ayrıca ilgi içekici tür şey yok da ondan."

Eskiden Elinor sitem edince, Philip'in verdiği cevaplardan biri de buydu. Bunu anlayan

Philip, utanarak sustu.

Ama Elinor, kocasına bu ters cevabı vermekle haksızlık ediyordu Igene ide. Çünkü

Philip bu cümleyi

kullanırken doğru söylüyordu. Anlatacak ilgi çekici bir şeyi sahiden yoktu.

Duyduklarını gizliye, gizliye içten

gelen hislerini yok etmişti âdeta. Dimağının düşünmeyen, hisseden kısmında pek az bir

şeyler kalmış--tı; ıbu

kalanların çoğu da ıvır zıvır şeylerdi; insanı biraz küçük düşüren şeylerdi. Gelgeldim

Elinor'un öteden beri

söyleyecek çok sözü vardı. Benliğinin derinliklerinden kendi kendine çıkan,

kendiliğinden söylenen şeyler.

Philip karısına bunu anlatmak isterdi; .ama hernedense güçtü bunu anlatmak. Philip

anlata--madı.

Bir an sustuktan sonra, kendini zorlıyaralk, "ama ¦gene de, eskiden çok daha fazla

konuşurdun," diyebildi;

"ama bu son günler..."

"Her halde konuşmaktan biraz yoruldum, hepsi t>u kadar."

SES SESE KARSI

281

"'Ama neden yoruldun?"

"İnsan arasıra yorulamaz mı?" EMnor, biraz kız-jnış gibi küçük bir kahkaha attı. "Sen her zaman yorgun

gibisin."

Philip, bir çeşit endişeyle karısına baktı. Gözleriyle sanki yalvarıyordu. Ama Elinor'un yumuşamaya niyeti

yoktu. Şimdiye kadar hep fazla yumuşak davranmıştı. Philip, karısının sevgisini

ısömürmüştü; ona ¦vermesi

gerektiğinden daha azını vermişti her zaman; karısı isyan etmeğe kalkışınca da, birden

bare acıklı ve zavallı

haller takınmış, Elinor'un iyiliğine ve merhametine sığınmıştı. Elinor bu sefer sert

davranacaktı. Varsın Philip,

yalvarıyormuş, üzülüyormuş gibi haller takınsın! Elinor hiç oralı olmıyacaktı. Dh olsun

Philip'e! Ama Elinor

kendini gene de biraz suçlu buluyordu. Oysa, Philip'in suçuydu bu. Philip, sevgisini

hareketleriyle göstererek,

sevgisini söyleyerek açıkça neden sevemiyordu karısını? Elinor sevgisini gösterince,

sanlki tabiî hakkıymış

gibi, bu sevgiyi pasif bir şekilde kabul ediyordu sadece. Kanısı sevgi göstermekten

vazgeçince de, sessizce

üzülür gibi, yalvarır gibi haller alıyordu. Ama bir şeyler söylemeğe, bir şeyler yapmaya gelince...

Saniyeler geçti. Elinor, okur gibi yaparak bekliyordu. Ne olur, Philip bir konuşsa, bir

kımıldasa! Kocasını

yeniden sevebilmek için bir bahane bulmaya can atıyordu. Everard'a gelince... lEverard

diye (biri düpedüz

yok olmuştu ortadan. Benliğinin içgüdülere dayanan derin özü, aslında hiçbir değer

vermiyordu Everard'a; ve

eğer 'Philip gayret edip karısını biraz olsun ifievebilse, EMnor'un şuuru için de

Everard'ın hiçbir

i

pp

282

değeri kalmıyaeaktı. Oysa şimdi Elinor, Everard'ı guuriyle sevmeğe çalışıyordu - yani

bunu prensiplerine

uygun bulduğu içişi, bile bile, bu sevgiyi gaye edinerek sevmeğe çalışıyordu onu.

Saniyeler sessizlik içinde

geçti. Ve nihayet Philip, hafif hafif içini çekti; (çünkü o da bir şeyler 'söylemek, bir şeyler

yapmak isterdi; ama
bu imkânsızdı; çünkü söyleyeceği sözün, yapacağı hareketin şahsî olması gerekti);
kitabını aldı; yazacağı
romandaki zooloji bilgini romancının menfaati uğruna, kuşlarda mülkiyet hissine dair
bilgi edinmeğe koyuldu.
Gene okuyordu. Demek eninde sonun-, da hiçbir şey söylemiyeeekti. Eh, ne yapalım,
öyle olsun. Mademki
karısının Everard'm metresi olmasını istiyordu, kabahati kendinden başkasına
yükleyemezdi. Elinor,
aldırmamak, merhamet duymamak istedi. Ama için için, Philip'den çok kendisinin
tehlikeye girdiğini
hissedyordu. Mahkûm olan Phlip değil, kendisiydi. Everard'm metresi olmaya
mahkûmdu.
İlerisi için ve nazarı olarak âşık edinmek, Elinor'a pek de güç görünmemişti. Bunu
ahlâk bakımında» yanlış
bulmuyordu. Hıristiyanlar ve romanlarda görünen kadınlar, bu iş için amma da
kıyametler koparmışlardı.
Anlaşılır gibi değildi bu! Elinor, "eğer İM kişi birbiriyle yatmak istiyorsa, neden bunu kendilerine ve
etrafındakalerin hepsine eziyet etmeden, düpedüz, dobra 'dobra yapamıyorlar?" derdi.
Bir âşık edinmenin
toplum hayatında kötü sayılmasından da çekinmiyordu. Bu durumunu beğenmeyecek
olanları, Elinor; hiçbir
zaman beğenmemişti nasıl olsa. Bunlar Elinor ile görüşmeyi reddederlerse, ona bir

lûtufta bulunacaklardı.

Phil'e gelince, bunu hakketmişti. Böyle bir

şeye engel olmak elindeydi. Karışma niçin biraz daha yakın olamıyordu, niçin

kendinden bir şeyler

veremiyordu ona? Elinor sevgi dilenmişti kocasından; ama Phil'in ona verdiği, çok

uzaklardan gelen

ıgayrişahsî bir iyilikti. Elinor sadece ' biraz yakınlık istiyordu; biraz insanlık. Bu

kadarını istemek de hakkıydı.

İstediğini vermezse neler olacağını Phil'e kaç kere söylemişti.

Acaba kocası 'anlamıyor muydu? Yoksa hiç mi aldırmıyordu? Belki de zerre kadar

üzülmeyecekti. Kendisini

cezalandırmak için yapılan hareketi bir ceza saymıyacaktı. İşte o zaman Elinor küçük

düşecekti. Elinor

benliğiyle savaşırken vardığı bu noktaya gene varınca, şunu hatırlamaya çalıştı: Bir âşık edinmesinin sebebi,

sadece ve sadece Philip'i cezalandırmak değildi; ona acı çektirerek, onu kıskandırarak,

kocasına insan

olmağı öğretmek değildi. Elinor, kendi saadeti uğruna bir âşık edinecekti. (Bu saadeti

aramak zorunda

kaldığı için, ne derece bedlbaht olduğunu unutmaya çalışırdı.) Bunu hiç kimseyi

düşünmeden, yalnız kendi

saadeti için yapacaktı. Bütün düşüncelerini ve bütün davranışlarını Philip'e göre

ayarlamaya lüzumundan

fazla alışmıştı. Bir âşık edinmeyi tasarladığı zaman bile, >gene Philip'i düşünüyordu. Bu saçmaydı, çok

saçmaydı! Fakat Elinor, bağımsızlığını ilân edip, saadet duymaya hakkı olduğunu, bu

saadeti duymaya

niyetlendiğini, kendi kendine durmadan hatırlatmak zorunda kalıyordu. Her şeyi

kocasiyle ilgili olarak

düşünmeğe alışıktı, böyle düşünmeyi tabiî buluyordu. Hattâ bir 'âşık edinmeyi

tasarladığı zaman bile,

kocasının böylece yola gelebileceğini, cezasını bulacağım

düşünmemek elinde değildi. Ancak kendini zorlıyarak, guuruyla (davranarak, kocasını

unutması gerektiğini

Jıatırlıyabiliyordu.

Bu davranışın sebebi her ne olursa olsun, ona psikolojik bakımdan hiç de güç

gelmemişti önceleri. Hele bu

âşık İEverard Webley olacaksa, bunu yapmak daha da kolaylaşıyordu. Çünkü

Everard'dan çok

hoşlanıyordu; ona hayrandı; ondan taşan ve etrafa yayılan kudret, Elinor'a garip bir

şekilde dokunuyor,

heyecan veriyordu. 'Ama üş vücutların temasına gelince, ortaya ne müthiş güçlükler

çıkıveriyordu hemen!

Elinor, 'Everard'ın yanında olmaktan, onun mektuplarını okumaktan hoşlanıyordu;

Everard ona el

sürmedikçe, âşık olduğunu hayal edebiliyordu. Ama yolculuktan dönüşünden sonra, ikinci buluşmalarında,

Everard onu kucaklayıp öpünce; bir çeşit tiksinti duymuş, adamın kolları arasında buz kesilmiş, taş gibi

olmuştu. Bir sene kadar önce, Everard onu ilk öpmeğe kalkışınca, aynı tiksintiyi, aynı soğukluğu gene

duymuştu. Geçen aylar zarfında, başka şeyler hissetmeğe hazırlanmasına, Everard'ı âşılk olarak kabul

etmeğe kendi kendini bile bile alıştırmasına rağmen, gene aynı şeyi duymuştu. Bu tiksinti, bu ürkme, bu

soğukluk; benliğinin içgüdülere ve alışkanlıklara dayanan kısmının içten gelen bir tepkisiydi. Everard'ı ' kabul

etmeğe sadece kafası karar vermişti. Duyguları, vücudu, öz benliğinin bütün alışkanlıkları, buna isyan

halindeydi. Kaskatı kesilen, ürken vücudu, ıkafasının zararsız bulduğu şeye şiddetle karşı koyuyordu.

Dimağı bir sefahat düşkününün dimağı gibi düşünüyordu ama, vücudu ve vücudunun duydukları tertemizdi.

"Rica ederim, Everard," diye yalvardı; "rica ederim."

Everard, Elinor'u bıraktı: "Benden niçin nefret ediyorsunuz?"

"Ama neden böyle şeyler söylüyorsunuz?"

Everard Webley vahşice alay etti: "Tüyleriniz diken diken oluyor sadece, işte o kadar!"

Canı yandığı için,

kendi yarasını deşmekten hoşlanıyordu. "Sadece tiksiniyorsunuz benden."

"Ama neden böyle şeyler söylüyorsunuz?

Elinor, kendi davranışına çok üzülüyor, utanıyordu; ama tiksintisinin gene de önüne geçemiyordu.

"Doğru söylüyorum da ondan."

"Hayır değil, doğru değil."

Bu sözü duyunca, Everard gene elini uzattı.

Elinor başını salladı. "Ama bana dokunmayın,"" diye yalvardı. "Şimdi dokunmayın. Yoksa her şey bozulur.

Niçin olduğunu söyliyemem. Niçin olduğunu bilmiyorum. Ama şimdi dokunmayın. Daha dokunmayın."

Bunu söylemekle, Everard'dan kaçmakla beraber, açıkça konuşmadan ona söz vermiş oluyordu.

Elinor söz veriyormuş gibi konuşunca, Everard gene İsrara başladı. Elinor bunu söylediğine yarı pişmandı

ama, hiç olmazsa bir dereceye kadar söz verdiği için de yan memnundu. lEverard'ın vücudunun temasından,

onu tehdit eden bu tehlikeden şimdilik kurtulduğu için rahatlamıştı; fakat aynı zamanda, ondan kaçtığı için de

kızıyordu 'kendi kendine. Vücudu ve içgüdüleri, iradesine isyan etmişti. Açıkça ko-

nuşmadan böyle söz vermekle, Elinor'un iradesi, ben-liğinde'ki hainlere karşı bir

misilleme yapıyordu. Everard'dan

özür dilemesi gerektiğini biliyordu; ve iradesi işte böylece özür diliyordu. "Daha değil"

demişti. Ama

ne zaman? Ne zaman? İradesi, "istediğin zaman" diyordu, "canının istediği zaman."

Söz vermek kolaydı;

ama bu sözü yerine getirmelk öyle güçtü ki! Elinor içini çekti. Philip sevilmeğe razı olsa, ne iyi olurdu! Ama

PhEip bir şey söylemiyor, bir şey yapmıyor; okumaya devam ediyordu. Susmakla

karışım sada-katsızlığa

mahkûm ediyordu.

YİRMİ DOKUZUNCU BÖLÜM

ayının bir cumartesi

Hyde Park'da, Haziran günü.

Yeşiller giymiş, kılıç kuşanmış olan Everard Webley, Bucephalus adlı atma binmiş,

Britanyalı bin

Hür Adama nutuk çekiyordu. Hür Adamlar; muhafız alayının bile övünebileceği, tam

(askerlere uygun bir

düzenle, Blackfriars rıhtımında toplanmışlar; bando ve sembolik bayraklarla Gharing

Cross'a yürümüşler;

Northumberland Avenue, Trafalgar Square, Cambridge Orcus'den 'geçerek Tottenham

Court Road'a

gelmişler; en sonra da Oxford Street'in bir ucundan öbür ucuna kadar yürüyerek,

Marble Arch'a

varmışlardı. Parka girerlerken; tıbbın gelişmesi uğruna canlı hayvanlar 'üzerinde

tecrübe yapanları

protesto etmek amaeiyle toplanıp yürüyüş yapan bir alay insanla burun burun

gelmişlerdi. O sırada biraz

kargaşalık olmuştu: Her iki tarafta sıra s:ra yürüyenler birbirine karışmış; "Britanyalı Grenadier" ler

marşını çalan bir bando ile, "Bütün İmamımla Sana Bakıyorum, Ey Çarmıha Gerilen

Kuzu" adlı dinî şarkıyı

çalan öteki bandonun çarpışmasından ortaya akortsuz bir müzik çıkmış; üstünde

"küçücük köpeklerimizi i

koruyunuz" yazılı dövizlerle "Britanyalıiar asla köle olamaz" dövizleri, ve "bunlar doktor mu yoksa Şeytan

mı" döviz-leriyle "sosyalizm istibdat demektir" dövizleri birbiri-

ne girmişti. Fakat Hür Adamların takdire lâyik disiplini, bu kargaşalığın ciddî bir şelkil almasına engel

olmuştu; ve kısa süren bir gecikmeden sonra, Parka girmişler, önderlerinin önünden bir

geçit töreni

yapmışlar; en sonunda da dört köşeli küçük bir alanın üç tarafında yer almışlardı.

Everard Wabley ile

kurmayı da, meydanın dördüncü tarafının ortasında durmuştu. Borular hep birden

çalmış; derken, bin Hür

Adam, Everard'm bir hayli Kiplınıgvâri olan "Hür Adamlar" marşının dört bölümünü söylemişlerdi. Marş

bitince, Everard nutkuna başladı.

"Britanyalı Hür Adamlar! Arkadaşlarım!" dedi. Hiç zorlanmadan çıkan ibu : gür sesi duyunca, bu işe hiçbir ilgi

duymadan, sırf olup bitenleri görmek için oraya toplanmış olan 'seyirciler arasında bile bir sessizlik oldu.

Söylediği 'sözlerde aslında bir kudret yoktu; bu kudret, söylenen sözlerden değil,

bunları söyli-yenden

geliyordu. Bu sözler, dikkatle dolu bir sessizlik yaratıyor; ve bu sessizliğin içine taker teker düşerek,

dinleyenleri heyecanlandırıyordu. Everard Webley, söze, Hür Adamların disiplinini

överek başladı "Disiplin,"

dedi, "istenile istenile kabul edilen disiplin, hürriyetin ilk şartı, Hür Adamların dik faziletidir. Hür ve disiplinli

Ispartalılar, İranlı güruhun yaklaşmasına engel oldular. Hür ve disiplinli

Makedonyalılar, dünyanın yarısını

fethettiler. Biz hür ve disiplinli İngilizlerin vazifesi de memleketimizi, köle eden

kölelerden kurtarmaktır.

Thermopilae'de üç yüz kişi, onbinlere | karşı savaştı. Bizim karşılaştığımız durum bu

kadar ümitsiz değildir.

Sizin alayınız, altmış alaydan biridir sadece; İngiltere'deki altmış bin Hür Adamdan

sadece

SES SESE KARSI

28»

binisiniz sizler. Bu sayı ihergüm artmakta. Hergün yirmii, elli, bazan yüz kişi (bize

.katılıyor. Ordu büyüyor;

Hür Adamların yeşil ordusu büyüyor.

Britanyalı Hür Adamların üniforması yeşildir. Onlar, Robin Hood ile Küçük John'un

üniformasını, kanun dışı

olanların üniformasını giyerler. Çünkü onlar, bu aptal demokrasi dünyasında kanun dışıdırlar. Kanun dışı

oldukları için övünürler de. Demokrasi dünyasının kanunu çoğunluktur; biz kanun dışı olanlar, çoğunluğa

değdi, ıseçkin azınlığa inanıyoruz. Demokratik siyaset adamlarına göre, çoğunluğun sesi Tanrı'nın sesidir;

onların kanunu, ayak .takımının hoşuna giden kanundur. Biz, ayak takımının yaptığı kanunun dışında kalıp,

sayıca çok olanların değil, en iyi olanların idaresini istiyoruz. Liberal büyük babalarından daha afhmak olan

bugünün demokratları; şahsı teşebbüsü önleyerek, sanayi ile toprağı devlete devrederek, memlekette -

Hindistanda belki Moğollar devri bir yana -şimdiye kadar hiçbir zaman görülmemiş bir istibdat yaratıyorlar.

Biz kanun dışı olanlar, hür adamlarız. Kişi hürriyetinin değerine inanıyoruz. Şahsî teşebbüsü desteklemek

istiyoruz; çünkü şahsî teşebbüsün, bir bütün olarak toplum yararına düzenlenir ve kontrol edilirse, dktisad ve

ahlâk bakımından en mükemmel sonuçları verdiğine inanıyoruz. Demokrasi dünyasının kanunu, (insanları

hep aynı ölçüye vurmak, bütün insanları en aşağı müşterek seviyeye indirmektir. Demokrasi dünyasının dini,

vasat adama tapınmaktır. Biz 'kanun dışı olanlar, değişikliğe, aristokrasiye, doğuştan gelen mertebe ve

silsilere inanıyoruz. En mükemmel insanların, tabiatın ; onlara uygun gördüğü

19

290

SES SESE KARSI

mevkiye ulaşabilmeleri liçin; kaldırılması mümkün olan bütün engelleri ortadan

kaldırmak, her insana

imkânlar bağışlamak isliyoruz. Sözün (kısası, !biz adalete inanıyoruz. Biz, alelade bir

insanın değil,

fevkalâde bir insanm önünde derin bir saygı duyuyoruz. Vaktiyle ihür ve şen toir

İngiltere olan bu memleketin

demokratik idarecilerinin görüşleriyle, bizlerin, yani Britanyalı Hür Adamların

görüşleri taban tabana zıttır;

onlardan ayrıldığımız noktaların listesini versem, sonu igelmez bu listenin. Şimdiye

kadar söylediklerim,

onlarla aramızda barış olamıyacağım göstermeğe yeter zaten. Onların ak dedikleri,

bizim için karadır;

siyaset alanında onlar için iyi olan, bizim için kötüdür; onların yeryüzündeki cenneti,

bizim cehennemi -

mizdir. Bile bile kanun dışı olan bizler, onların idaresini tanımıyoruz; ormanların yeşil üniformasını giyiyor,

fırsat kolluyor, günümüzü bekliyoruz. Çünkü bizim için de 'gün doğacak; ebediyen

kanun dışı kalmak

niyetinde değiliz biz. Bizim de kanun yaptığımız gün gelecek; şimdi iktidarda olanlar, o zaman ormanlara

sığınacaklar. İki yıl önce sayımız pek azdı. Bugün toir orduyuz. Kanun dışı adamların

ordusuyuz. Biraz daha

sabredin arkadaşlarım; bu ordu, kanunları yıkanların değil, yapanların ordusu Olacak.

Evet, kanunları

yıkanlar dedim. Çünkü biz, iyi kanunlar yapabilmek için, kötü kanunları yıkmak

zorundayız. Kanun dışı

olanların yiğitliği bulunmalı bizlerde. Britanyalı Hür Adamlar, kanun dışı kardeşlerim,

vakti gelince o yiğitliği

(bulacak mısınız kendinizde?"

Sıra sıra yeşil ceketliler, muazzam Ibir gürültüyle bağırıştılar.

SES SESE KARSI

291

gelecek misi-

"Size söylediğim zaman, peşimden niz?"

Yeşilli bin kişi, "geleceğiz, geleceğiz," diye tekrar ettiler.

"Kanunları yıkmak gerekse (bile gelecek misiniz?"

Hür Adamlar, "yaşa!" diye bağırarak, buna da evet dediler. Gürültü kesilip de Everard Wefoley sözüne

devam etmek için ağzını açtığı sırada, bir ses, "Webley kahrolsun! Zenginlerin yedek erleri kahrolsun!

Kahrolsun şu..." diye (bağırdı. Ama bu ses, Britanyalı Hür Adamların isminin ilk

harflerini değiştirerek, onlara

nefret ettikleri o adı vermeğe vakit bulamadan, yakınında bulunan beş altı Hür Adam,

küfredenin üstüne

çullanmışlardı.

Everard Webley, üzengilere basarak ! yükseldi; emir verircesine seslendi: "Saflarınızı ;

bozmayın! Hangi

yüzle saflarınızı bozuyorsunuz!"

Subaylar kargaşalık çıkan yere üşüştü; (bağırışa -rak öfkeli öfkeli emirler verildi;

'gayretkeş Hür Adamlar,

utanıp yerlerine döndüler. Kanlı bir mendili burnuna tutan düşmanları, iki polis

arasında uzaklaştırıldı.

Şapkasını kaybetmişti. Dağınık saçları güneşte kıpkırmızı parlıyordu. Bu adam Illidge

(idi.

Everard Webley, saflarını bozan bölüğe kumanda eden subaylara döndü. Bağırmıyordu

ama, soğuk, sert ve

keskin sesi, insanda korku uyandırıyordu. "İtaatsizlik," diye söze başladı, "itaatsizlik dünyanın en kötü..."

Illidge, mendilini burnunun üstünden çekti; incecik ve falsolu bir ses çıkararak bağırdı:

"Ah sâızi gidi yaramaz

oğlanlar!"

SES SESE KARSI

I

Seyirciler kahkahayı bastılar. Everard hiç oralı olmadı; adamlarını azarladıktan sonra,

nutkuna devam etti.

(Hem emreden, hem de insanı kandıran; hem çdk duygulu, hem de kontrollü ve ahenkli

olan. sesi heyecanla

yükseliyordu. Bozulan sessizlik, onun sözlerini dinlemek için bir saniyede gene kuruldu; dinleyicilerin dağılan

dikkati, yeniden bu ses üzerinde toplandı. Bir isyan çıkmıştı; Everard Webley bunu

bastırmış, bir zafer daha

kazanmıştı.

Spandrell hiç sabırsızlanmadan bekliyordu. Illid-ge'in gecikmesi sayesinde, bâr Ski

kokteyl daha içecekti.

Şimdiden kendini çok daha rahat ve 'keyifli hissederek üçüncü kokteylini yuvarlarken,

lokantanın kapısı

açıldı, Illidge içeri girdi. Pek kavgacı, meydan okuyan bir hali vardı; yediği yumrukla

çürüyen gözünü,

gösteriş yaparcasına belâlı belâlı teşhir ediyordu.

Spandrell, çürüğü görünce sordu: "Sarhoş olup hâdise mi çıkardınız? Aldatılan bir

kocayla mı karşılaştınız?

Bir bayanla atıştınız mı ydksa?"

Illidge oturup, başından geçenleri övüne övüne* ve atıp tutarak anlatmaya başladı. Ona

inanmak gerekirse,

Hür Adamlara karsı savaşında, düşmana kargı bir köprüyü tek basına koruyan

Horatius üe inançları uğruna

taş yağmuruna tutulan St. Stephen'm bir karması gibi davranmıştı.

Spandrell, dertten anlayan bir adam tavriyle, "vay haydutlar!" dedi. Ama gözünün içi muzip muzip

gülüyordu. Dostlarının başına gelen talihsizlikler, onun için her zaman bir eğlence

kaynağı idi; Illidge'-în

çektikleri ise, ayrıca eğlenceli bir felâketti.

Illidge övünürcesine devamı etti: "Ama hiç olmazsa, Webley'nin çektiği ıo iğrenç nutkun en fiyakalı kısmını

bozdum."

"Nutkunu bozacağınıza, bir yumrukla yüzünü bozsaydınız, belki içiniz biraz daha rahat ederdi."

Spandrell'in sözündeki alayı sezen Illidge, fena halde içerlerdi. Kaşlarını çatarak vahşi vahşi konuştu: "Onun

yüzünü bozmak yetmez. Yeryüzünden yok etmeli herifi. Millet için bir baş belâsı o! O

da, peşinden giden

eşkiya güruhu da!"

Illidge küfretmeğe başladı.

Spandrell gülmekle yetindi. "Boyuna dır dır edip söylenmek kolay," dedi. "Neden bir kerecik olsun bir şeyler

yapmıyorsunuz? Neden Webley tarzında, şöyle doğrudan doğruya harekete

geçmiyorsunuz?"

Illidge, özür diler gibi omuz silkti: "Gerektiği kadar iyi teşkilâtlanmış değiliz de ondan."

"Bana kalırsa, bir herifin başına bir şey indirmek için, teşkilâta pek hacet yok. Hayır, asıl mesele sizin

gerektiği kadar cesur olmayışınız."

Illidge kızardı: "Yalan söylüyorsunuz."

"Gerektiği kadar teşkilâtlı değillermiş!" Spandrell, karşısındakini küçümsercesine konuşmaya devam etti.

"Gerçi ileri sürdüğünüz özürler çağımıza pek uygun. Teşkilât denilen büyük Tanrı.

Nerdeyse, her şey gibi,

sanat ve aşk bile bu tanrının önünde eğilecek. Şiirleriniz niçin o kadar kötü? Şiir sanayii gerektiği kadar iyi

teşkilâtlandırılmıamış da ondan. Erkek-

ligini kaybetmiş âşık da aynı şekilde özür dileyecek j öfkelenen bayana, gelecek sefer teşkilâtının kusursuz olacağma söz verecek. Hayır, hayır, azizim Hlidge, böyle şey olmaz, biliyorsunuz, böyle şey olmaz."

Hiddetten yüzü hâlâ pembe olan lllidge, "kendinizi her halde pek tuhaf sanıyorsunuz," dedi; "ama söylediklerini-z saçma. Şiirle siyaseti kıyaslayamazsı-nız. Siyasî bir partide, disiplini ve birbirine bağlı olması gereken bir yığın adam var. Halbuki bir şair, tek başına bir insandır."

"Bir katil de öyle değil midir?"

Spandrell'in sesinde, gülümsemesinde hâlâ acı bir alay vardı. lllidge, kanının, için için yandıktan sonra birden parlıyan bir ateşin sıcaklığı gibi, gene yüzüne hücum ettiğini duydu.

Spandrell'den nefret ediyordu; çünkü Spandrell onu hor görmüş, küçüklüğünü ve aptallağmı yüzüne vurmuş, onu utandırmıştı. 'Illddge buraya, kendini mühim bir adam bir kahraman sayarak; memnuniyetinden yüzü kızarmış bir (halde girmişti.

Oysa şimdi Spandrell, ağır ağır söylediği alaylı bir iki kelimeyle, bu memnuniyetin yerine, öfkeli bir utanma hissi vermişti Illidge'e. Bir sessizlik oldu. Hiç konuşmadan çorbalarını içtiler.

Spandrell, tabağı boşalınca, iskemlesine yaslandı, derin derin düşünüyormuş gibi konuştu: "Bir tek insan. Bir kişinin bütün sorumluluğunu taşıyan bir tek fasan. Bin ikisinin sorumluluğu yoktur

nasıl olsa. İşte teşkilât

dediğin bu yüzden o kadar rahat bir şeydir. Siyasî Ibir parttinin üyesi, bir kilisenin

üyesi kadar emniyette

hisseder kendini. Partisi ona, dç ' savaşa girmesini, ırza tecavüz etmesini, toptan insan kesme-
2g^

sini emredebilir. Parti üyesi, kendisine emredileni keyifle yapar; çünkü sorumlu değildir o. Önder sorum*

ludur. Önderi ise, ender bulunan taşanlardandır. Webley gibidir. Cesaret gösterebilen

bir insandır." i

lllidge, "Webley korkak ıbir insandır," dedi. "Webley, korkudan gözü dönmüş, vahşileşmiş burjuva bir

tavşandır."

Spandrell alay ederek kaşlarını kaldırdı: "Öyle mi dersiniz? Eh, belki de hakkınız var.

Ama her neyse,

alelade tavşanlardan bir hayli farklıdır o. Alelade-tavşan korkudan vahşileşmez.

Korkudan, ya aşağılık bir

hareketsizliğe düşer; veya başkasının emirlerine boyun eğerek, aşağılık bir harekette

bulunur. Hiçbir zaıman

sorumluluğu kendi yüklenerek, kendi hesabına harekete geçemez. Meselâ aş, adam

öldürmeğe gelince,

alelade tavşanların bu işi yapmaya pek de can attıklarını söyleyemezsiniz, değil mi?

Alelade .tavşanlar,

teşkilâtlanmayı beklerler. Küçük bir insan için, böyle bir işin sorumluluğu fazla

büyüktür. Küçük insanı» ödü

kopar bundan."

"Eh, hiç kimsenin asılmak istemediği meydanda.'r

"İşin sonunda asılmak olmasa bile, küçük inşamın gene de ödü kopar."

Acı acı alay etmek sırası artık Illidge'e gelmiştir "Yoksa gene emperatif kategorik'! mi süreceksiniz ortaya?"

"O kendiliğinden ortaya çıkıyor. Sizde bile böyle oluyor bu. İş o raddeye gelince,

Webley meselesini

halletmek için bir şeyler yapmayı göze alamıyorsunuz: bütün sorumluluğu üstünüzden

kaldıracak bir teşkilât

olmazsa, bir şeyler yapamazsınız." Alay ederek

meydan okuyormuş gibi 'tekrarladı: "Bunu yapacak cesaret yok sizde, düpedüz yok."

Spandrell, bütün dikkatini toplıyarak, yarı kapalı gözlerinin arasından, Illidge'e tekti.

Illidge, yılanların

yaralanmasına, (kaplanların vurulmasına, böoekle-irin ezilmesine dair bir hayli

tumturaklı bir nutuk çeîkerken;

Spandrell, kendine kurban seçtiği bu adamın, kıpkırmızı öfkeli yüzünü tetkik edip

duruyordu. Şu

Illidge [kahramanca davranmaya kalkınca amma da komik oluyordu! Illidge, büyük

büyük lâflar ettiğini,

sözlerinin boşluğunu hissediyor, rahatsız oluyordu; ama gene de etrafı kasıp kavurarak

konuşmaya devam

«diyordu. Ama Spandrell'in, karşısındakini gittikçe daha küçümsediğini belli eden

gülümseyişine, insanı

çileden çıkaran bu sessiz alayına karşı koymanın tek ıçaresi - söylediği bu tumturaklı

sözler ne kadar sahte

.olursa olsun - gittikçe Ve gittikçe artan bir İsrar ve ¦şiddetle konuşmaktı. Illidge, sesinin çatlamasından

Ikorktuğu açan bağırmaktan vazgeçen bir adam gibi, terden sustu. Spandrell ağır ağır

başını salladı.

Esrarengiz bir tavırla, "peki" dedi, "peki."

Elinor ikide Ibirde kendi kendini ikna etmeğe çalışıyordu: "Saçma! Çocukça! Çocukça ve saçma!"

Tutulacak tarafı yoktu bunun. Everard, beyaz bir ata bindiği, emirler verdiği ve yaşa

diye bağıran bir

kalabalık tarafından alkışlandığı için, başka bir însan olamazdı. Elinor onu alaylarından birinin başında

297

.gördüğü için, değeri artamazdı. Elinor'un bu kadar heyecanlanması saçmaydı,

çocukçaydı. Ama Elinor

heyecanlanmıştı; bir gerçekti bu. Everard, atın üstünde, adamlarının başında

göründüğü zaman; Elinor öyle

kendinden geçmişti ki! Kalbi daha hızlı çarpmaya başlamış, sanki genişlemişti. Everard

konuşmaya

başlamadan önce, birkaç tsaniye süren sessizlik sırasında, Elinor büyük bir endişeye

düşmüştü. Gerçek ve

müthiş bir korkuydu bu. Ya Everard kekeler veya duraklarsa; ya aptalca veya bayağı

bir şey söyler, lâfı fazla

uzatır, dinliyenlerin canını sıkarsa; ya şarlatanlık ederse! Derken Everard konuşmaya

başlayınca; sesi,
zorlanmadan, gür ve kuvvetli yükselince; nutuk, sahteliğe düşmeden heyecan uyandıran ve inşama dokunan
kelimelerle, muhteşem ama kısa ve keskin cümlelerle 'gelişmeğe başlayınca; Elinor nasıl coşkun bir sevinç
duymuş, nasıl iftihar etmişti! Sonraları o adam araya girince, Everard'ın sözünü kesene karşı hem şiddetli bir
öfke duymuş; hem de Everard bozulacak, herkesin önünde küçük Idüşecek, utanacak diye; yeniden
endişeye, korkuya kapılmıştı. Ama Eve-rard'ın kılı (kıpırdamamıştı; adamlarını sert sert azarlamış, (manalı
ve heyecanlı bir sessizKk yaratmış; hiç-îbdr şey olmamış gibi, nutkuna devam etmişti. O zaman Elinor'un
duyduğu endişenin yerini, fevkalâde bir saadet almıştı. Nutuk bitmiş, alkış kopmuştu. Elinor büyük bir gurur
ve sevinç duymuş; aynı zamanda, sanki biraz da kendisini alkışlıyorlarmış gibi, mahcup olmuştu. Niçin
olduğunu bilmeden yüksek sesle gülmüş, yanakları kıpkırmızı kesilmiş, Everard'a bak-
:maya cesaret
etmeden, utanarak yüzünü başka tarafa

çevirmişti. Derken, ortada hiç bir sebep yokken ağlamaya başlamıştı.
Bunun saçma ve çocukça bir şey olduğunu şimdi kendi kendine söyleyip duruyordu.

Ama bu saçma ve

çocukça şey olmuştu bir ;kere. Bunun önüne geçilemezdi; olan olmuştu artık.

PHİLİP QUARLES'IN NOT DEFTERİNDEN

Sunday Pictorial gazetesinde Everard Webley'nin> ağzı açık bir resmi - gergin bir

yüzün ortasında, avazı

çıktığı kadar böğüren karanlık bir delik. "B. B. F.'-nin^kurucusu ve önderi Mr. E. W., Cumartesi günü Hyde

Park'da, Britanyalı Hür Adamların bir alayına hitap etti." İşte bu olaydan kala kala bu

' 'kaldı: Demagojinin bu

gülünç ve korkunç timsali. Anırmak için açılan bir ağız. Ne iğrenç şey!

HaDbuki, insanı gerçekten tesir altında bırakan bir şey bu. (E. avaz avaz böğüriktken

pek asîl görünüyordu.

Beyaz atının üstünde heybetli bir heykel gibiydi. Fotoğraf mafcinası, sürekli bir olayın bir tek anını seçerek,

E.'yi sakil bir bostan korkuluğuna çevirdi. Haksızlık mı bu? Yoksa fotoğraf

makarnasının gördü--ğü gerçekti

de, benim gördüğüm mü yanlıştı? Çünkü' ne de olsa, insanda iyi bir tesir bırakan o

sürekli olay,

1 Britanyalı leri. - (Çeviren.)

Hür Adamların ingilizcede ilk harf--

SES SESE KARSI

29»

fotoğraf ma!kinasınm kaydettiği korkunç anların artarda gelerek birleşmesinden

yapılmış olsa gerek. Bir

bütün, o bütünü meydana getiren kısımlardan bambaşka bir şey olabilir mi? Evet,

madde dünyasında o!hbilir.

Bir vücut ve bir dimağ, bir bütün olarak ete" alınınca; onları meydana getiren elektronlardan ta-•mamiyle farklı olabilirler. Ya mânevi dünyada? Bir' sürü aşağı değerler, bir tek yüksek değer yaratabilir mi? Everard'm fotoğrafı, gerçek bir mesele koyuyor ortaya. Milyonlarca iğrenç saniyeden, mükemmel bir yarım saat çıkıyor meydana.

Gerçi o sırada, ıbu yarım saatm mükemmelliği hakkında şüphelerim yok da değildi hani. E., Ther-mopilae ve Ispartahlara dair bir sürü lâf etti. Ama ben, Ispartalılardan bile daha kahramanca davranarak, bu duruma kargı koydum. Leonidas'ın yanında üç yüz' kişi vardı. Bense, E. ile Hür Adamlarına karşı, manevî Thermopilae'mi tek başına konuldum. Onların tesirinde kaldım ama, dayandım. Şu da var ki, talimleri1 pek muhteşemdi. Her zaman olduğu gibi, gene hayran hayran seyrettim. Bu askerî gösterilerin insanı büyülemesinin sebebi nedir? Daha doğrusu, sebebini ıbulup da bu büyüden nasıl kurtulmalı ? Britanyalı Hür Adanılan seyrederken hep bunu düşünüyordum.

Bir manga sadece on er demektir; ve bu, insana heyecan vermez. İnsanın kalbi, ancak bir bölüğü görünce çarpmaya baslar. Bir taburun manevraları karşısında, insan ikendinden geçer. İBir

tugay ise, bayrak-lariyle

ilerleyen bir ordu gibidir. Bayraklariyle ilerleyen bir ordu da, Hezreti Süleyman'ın

şiirinden bildiğimiz gibi, tıpkı

âşık olmaya benzeyen bir his verir

300

insana. Duyduğumuz heyecan, erlerin i sayısına göre artar. Muhakkak ki, yüksekliği iki

yarda, genişliği iki

kadem olan ıssız bir kulübeden fazla, bir katedralin tesiri altında kalırız. Aynı şekilde, bir mil uzunluğunda

yürüyen bir insan kitlesi, bir sokak köşesinde duran on veya on iM aylaktan daha

muhteşemdir. Ama dahası

da var. Bir alay, bir kalabalıktan daha çok tesir eder 'insana. Bayraklariyle ilerleyen bir ordu, ancak

mükemmel talim gördüğü zaman aşka benzeyen bir his uyandırır insanda. Bir binayı

meydana getiren taşlar,

bir yığın halinde duran taslardan daha güzeldir. Talim ve üniformalar, kalabalığa 'bir

mimarî verir. Bir ordu

güzel bir şeydir. Ama iş bu kadarla da bitmiyor. Bir ordu, estetik duygularımızdan çok

daha .aşağı

içgüdülerimize hoş gelir. İnsanların makinalaş-mış bir hale düştüğünü görmek, iktidar

hırsımızı tatmin ieder.

Bu makinalaşmış kölelere bakınca, kendimizi onların efendisi sanırız. Everard'm iHür

Adamlarının talimlerini

hayran hayran seyrederken, bunları düşündüm. Ve duyduğum hayranlığı parça parça

edip "inceleyerek, bu

hayranlığa kapılmama engel oldum. Böl, sonra da hüküm sür. îşte önce müziğe, sonra da Everard'm

nutkuna aynı şeyi yaptım.

Everard ne büyük bir rejisör olurdu! Bile bile, mahsus uzatılan bir sessizlikten sonra, boruların hep birden

çalması; derken bin sesin hep bir ağızdan heybetle ve ağır ağır "Hür Adamların Marşı"

nı söylemesi, insana

öyle tesir ediyor iki! Borular müthişti! Kıyamet gününün başlangıcı gibi bir şeydi.

(Acaba bu notalar, insanın

ruhunu neden böyle sarsar?) Boruların uvertürü bitince, bin ses, koro halinde söylenen şar-

U. HAUK KÜTÜPHANESİ

kılarda daima duyulan ve âdeta tabiatüstü bir sedayı andıran o ahenkle yükseliverdi. Yehova'nın sesi gibi

muazzam bir şeydi bu. Reinhardt bile Ibu kadar marifet gösteremezdi. Diyaframımın olması gereken yerde,

boş bir çukur vardı sanki. Bütün derim, korkuyla ürperiyor gibiydi; gözlerimden nerdeyse yaslar boşanacaktı.

Gene Leonidas numarasını yaptım; bu müziğin ne kadar kötü, söylenen sözlerin ne kadar gülünç ve

tumturaklı olduğunu düşündüm.

Kıyamet gününü haber veren boru sesi, Tanrının sesi - sonra sıra Everard'm

konuşmasına geldi. İnsanı

hayal kırıklığına uğratmadı Everard! Bu işi o kadar iyi başardı ki! Boruların sesi gibi, onun sesi de, insanın

karnının içindeki sinir düğümüne dokunuyordu sanki. Söylediklerinin müphem ve az

çok mânâsız

olduğunu bildiğiniz halde; sözleri sizi heyecanlandırıyor, kandırıyordu. Yaptığı hileleri inceledim.

Bildiğimiz hilelerdi bunlar. Aralarında tasana en çok dokunanı, iki veya daha çok

mânaya gelen ilham verici

kelimelerin kullanılmağıydı. Meselâ "hürriyet" kelimesi gibi. Gelgelelim, Britanyalı Hür Adamların isimlerinde

ve programlarında gördüğümüz hürriyet; hükümetin müdahelesini asgariye indirerek

(ıbu

asgarinin gene de bir hayli büyük olduğunu lâf arasında söyleyelim ama, bunun üstünde

durmıyalım

şimdi); mal mülk almak, satmak ve mal mülke sahip olmak hürriyetinden başka bir şey

değildir. Everard,

insanın karnının içindeki sinir düğümünü yumruklayan o sesiyle böğü-rüyor: "Biz

hürriyet uğruna

savaşıyoruz; Mz memleketi hürriyete kavuşturacağız," ve saire. Bunu duyan, hemen o

anda kendini ceketini

sırtından çıkarmış,

iht içki şişesinin ikarşısmda otururken hayal eder; yanında da onu hoş gören ter kız

vardır. Yasak eden

kanunlar, edep kaideleri, zevceler, polisler, papazlar yoktur artık. Al sana hürriyet! Elbette adamı
coşturur bu. O, ancak Britanyalı Hür Adamlar iktidarı ele aldıkJan zaman, ıbu hürriyet kelimesinin
gerçekte bambaşka bir mânaya geldiğini anlıyacaktır. Böl, sonra da fethet. Ben fethettim. Hamiş -
Daha doğrusu, benliğimin bir parçası fethetti. Ben de benliğimin o parçasiyle birleşmeğe, zafer
kazandığı ' zaman onu alkışlamaya alıştım. Ama neticede, benliğimin en iyi parçası o mu? Bu şartlar
altında belki de levet. Eve-rard'in rejisörlüğüne ve güzel konuşmasına kapılarak, Britanyalı Hür bir Adam
olmaktansa, her şeyi soğuk-, kanlılıkla incelemek çok daha iyi her halde. Ama başka şartlar altında ne
olacak? Rampion haklı olsa gerek. Fakat insan, dimağı sayesinde bölmeğe, sonra .da fethetmeğe
alıştıktan sonra, [bunun önüne geçmek zordur. Belki de bu, sadece bir ikinci huy edinmek ¦ meselesi
değildir. Belki de işin Sçine insanın doğuştan gelen huyu da karışır. Yaşayışınızı değiştirmeniz gerektiğine
inanmak kolaydır. Güç olan bu inanca göre davranmaktır. Meselâ köyde yerleşmeyi, orada bir hayat
sürmeyi, iyi baba, iyi komşu olmayı, bir bitki gibi içgüdülere uyarak yaşamayı düşünüyorum. Bunu sahiden

yapabilecek miiyim acaba? Öyle sanıyorum; ama ya gerçe'k, bu işin gerçeği ne olacaık?

Bu arada

romanımda böyle !bir kişi yaratabilmek, oldukça ilgi çekici olabilir. Bütün başka

yönlerini harcıyarak her

zaman ancak ve ancak entellektüel yönünü (desteklemeyi iş edinmiş bir adam.

İnsanlarla temasdan elin-

den geldiği kadar kaçar, kendisi hiçbir şeye (katılmadan her şeyi müşahede eder,

kendini ele vermekten

hoşlanmaz, bir oyuncu olacağı yerde hep seyirci kalır. Değişik günler ve çeşitli yerlerin arasında hiçbir fark

gözetmemeğe dikkat etmiştir; geçmişi gözden geçirmez, yılbaşında geleceği düşünmez;

Noel yortusunu

veya doğum günlerini kutlamaz; çocukluğunu geçirdiği yerleri görmeğe gitmez; büyük

adamların doğduğu

evleri, savaş meydanlarını, harabeleri ve bunlara (benzer yerleri de ziyaret etmez. His

bağlarını ve tabiata

tapınma duygularını baskı altında tutarak, hürriyete kavuştuğunu sanır. Hassasiyetten,

mantığa aykırılıktan,

şiddetli sevgilerden, içgüdülerden, heyecandan kurtulduğunu, hür olduğunu sanır. Ama

aslında hayatını

daraltmaktan ve 'kurutmaktan başka bir şey yapmadığını yavaş yavaş anlar. Üstelik,

dimağını hürriyete

eriştireceğini sandığı bu ameliyeler, bu dimağı tam tersine bir mengeneye sokmuştur.

Kafası hürdür ama,

insanların başından geçen olayların ancak küçük bir -parçasını kavrayabilir. Bu adam,

psikolojik kusurlarını

anlar ve nazari olarak, değişmek isteğiradedir. Fakat insanın, ömrü ıboyunca sürüp

giden alışkanlıklarından

vazgeçmesi güçtür. Belki de bu alışkanlıkların sebebi, doğuştan gelen bir kayıtsızlıktan, bir soğukluktan

başka bir şey değildir; bu kayıtsızlığı, bu soğukluğu yenmek de, belki insanın elinde

değildir. Zaten,

başkaları için değilse bile, bu adam için sırf dimağa bağlı bir hayat sürmek daha

kolaydır; ona göre çıkar yol

budur. Çünkü böylelikle öbür insanlardan kaçabilir. Kaçtığı insanlar arasında karısı da

vardır. Bu adamın bir

karısı olması şarttır; çünkü

SES SESE KARSI

30&

o zaman, aslında duygu ve sezişleriyle yaşıyan kadınla, bütün yaşayışını dimağdan gelen

mücerret ölçülere

göre ayarlıyan erkeğin birleşmesinden, bir dram unsuru çıkabilir. Erkek, karısını kendi

anlayışına göre; kadın

da kocasını ıkendi anlayışına 'göre sever. Yani erkek bu durumdan memnundur ama,

kadın değildir; çünkü

kadın için aşkın özü; sıcak, kendini verenr insanca bir bağdır. Oysa lerkekde bu öz,

asgariye inmiştir. Kadın,

durumundan şikâyetçidir; erkek ona daha fazla bir şeyler vermek ister ama, huyunu

değiştirmesi güçtür.

Hattâ kadın, feocasmı tehdit eder; daha insanca bir âşık bulup, onu bırakacağını söyler; fakat öylesine

âşıktır ki, kocasına, bunu gerçekleştirecek halde değildir.

O pazar günü öğleden sonra, Elinor ile Everard • Webley, otomobille kırlara gittiler.

Everard otomobilden inerken saatine baktı, i "bir saat yedi dakikada kırk üç mil," dedi.

"Fena değil;

Londra'nın dışına çıkışımızı, Guildford'da o pis otobüsün yolumuzu kesmesini de

hesaba (katarsak, hiç fena

değil."

Elinor, "üstelik, ikimizde sağız henüz," dedi. "Bilseniz kaç kere gözlerimi kapadım; bu gözlerin bir daha

ancak kıyamet günü açılacağını sandım."

Everard güldü. Otomobili deli ıgibi 'sürerek, Eli-nor'u böyle korkuttuğuna bir hayli

memnundu. Eli-nor'un bu

korkuları, Everard'a hoş bir kuvvet ve üstünlük

duygusu rveriyordu. Eldnor'u korurcasına koluna girdi; yeşil patikadan geçerek,

ormana doğru

yürüdüler. Everard derin foir nefes aldı.

EMnor'un kolunu sıktı, "siyasî nutuklar vermekten daha iyi bir şey bu," dedâ.

Elinor, "ama ne de olsa," dedi, "ata ' binip, bin kişiye aklınıza ıher eseni yaptırmak da fevkalâde bir şey olsa

gerek."

Everard güldü: "Ne yazık ki, siyaset sadece bundan ibaret değil." Elinor'a baktı.

"Toplantımız hoşunuza gitti

mi?"

"Gok heyecanlandım."

Everard'ı kır atanın üstünde gene görür gibi oldu; kuvvetli gür sesini duydu; coşkun

sevincini, ansızın

döktüğü göz yaşlarını hatırladı. Kendi kendine, "şahane!" dedi, "şahane!" Ama o coşkun sevinci artık

duyamıyordu. Everard'ın eli, kolunu tutuyordu; onun o koskocaman varlığı, tehdit

edercesine tepesine

dikilmişti. Elinor, sinirli sinirli, "acaba beni öpecek mi?" diye düşünüyordu. Sorgu sual eden bu korkuyu

içinden söküp atmaya; onun yerine, dün duyduğu coşkun sevinci yerleştirmeğe çalıştı.

"Şahane!" Ama

içindeki korkudan bir türlü kurtulamıyordu.

Yüksek sesle, "nutkunuz harikuladeydi," idedi.

Bumu söylerken, nutkun neye dair olduğunu düşünüyordu. Kelimelerin sedasını ve

tonunu hatırlıyordu da,

mânalarını hatırlayamıyordu. Hayır gelmez bu işten!

Elinor, "aman, ne güzel hanımeli!" dedi.

Everard, koskocaman vücuduyla uzanarak, bir iM Çiçek kopardı.

20

"Öyle ıbir güzellik! Öyle bir letafet!" diye Keats'-den bir mısra tekrarladı.

Bir Yaz dönümü Gecesi Rüyası'ûan bir başka mısraı hatırlayabilmek için hafızasını yoklaJdı. Coşkun bir tavırla, ıbu güzellikler görülmeğe ve sevilmeğe hazır beklerken; insanların niçin şehirlerde yaşadıklarını, para ve iktidar peşinden koşarak, vakitlerini niçin boşuna harcadıklarını sordu.

Elinor, bu lâfları (dinlerken ibiraz rahatsız oluyordu. Everard, bir elektrik ışığını yakar gibi, güzelliğe duyulan sevginin düğmesine foasıveriyordu. İktidar hırsını söndürüyor, becerikliliği ve siyaset endişelerini söndürüyordu da, güzelliğe duyulan sevgiyi yakıveri-yordu. Ama neden yapmasın bunu? Güzelliği sevmekte bir kötülük yoktu ki! Fakat her nedense, Everard'-ın güzelliğe karşı duyduğu sevgide, .karanlık kalan, anlatılması güç olan hafif bir bozukluk vardı. Acaba fazla şuur onu vardı bu sevgide? Fazla gelip geçici bir sevgi miydi bu? Yoksa tatil günlerine mahsus bir sevgi iniydi? Fazla basma kalıp, fazla ağır, neşeden yoksun ve fazla saygılı mıydı, neydi? Everard'ı kudreti seven bir insan olarak görmek, Elinor'a daha hoş geliyordu. Her nedense, Everard, güzelliği seven bir ünsan olarak o kadar üstün değildi de, kudreti seven bir tasan olarak üstündü. Belki de iyi bir güzellik âşığı olmamasının sebebi, iyi Ibir kudret âşığı olmasıydı.

Bu bir tazminattı: çünkü her şeyin bedelini ödemek lâzımdır.

Yollarına devam ettiler. Ormanın ağaçsız bir yerinde, yüksükotlan yeni çiçek açmıştı.

SES SESE KARSI

307

Everard şairane bir lâf etti: "Dibinden tutuşan ve yukarı doğru alev alan meşaleler gibi," dedi.

Elinor, yüksek bir fidanın önünde durdu; çan biçiminde yeni yeni çıkan çiçekler gözleri

hizasındaydı. Kırmızı

taç yaprakları, ellerinin arasında serin ve elâstikî idi. Çan (gibi açılmış çiçeğin için baktı.

"Düşünün hele," dedi, "insanın gırtlağında çiller çıksaydı, insan nasıl rahaitsız olurdu.

Sadece çiller yok,

bunun içinde küçük böcekler de var üstelik."

Ağaçlar arasında sessizce ilerlediler. İlk konuşan Everard oldu.

Birden sordu: "Beni seveceğiniz gün gelecek mi acaba?"

"Sizden ne kaldar çok hoşlandığımı biliyorsunuz, Everard."

EMnor'un yüreğine indi; sırası gelmişti, Everard onu öpmeğe kalkacaktı şimdi. Ama

Everard hiçbir §ey

yapmadı; biraz dertli dertli güldü sadece.

"Benden çok hoşlanıyormuş!" diye tekrarladı. ¦"Ah, keşke akimiz bu kadar başınızda olmasaydı, keşke {biraz

daha çılgın olabilseydiniz! Keşke sevmenin ne olduğunu bilseydiniz!"

Elinor, "ikimizden birinin aklı başında olması îyi bir şey değil mi?" dedi. "Yani bir şey olmadan önce aklı

başında olmak demek istiyorum; çünkü sonradan herkesin aklı başına gelebilir. Nöbet

geçince, aşk uğruna

dünyayı feda etmenin doğru olup olmadığını düşünmeğe başlayınca, âşıklar öyle mâkul

olurlar iki! Düşünün,

Everard, önceden düşünün. Dünyayı feda etmek istiyor musunuz?"

308

SES SESE KARSI

Everard, "dünyayı feda etmeyeceğim ki!" diye karşılık verdi. Sesinde o garip, heyecan veren titreyiş vardı.

Sanki Elinor, bu sesi kulaklariyle değdi de,, vücuduyla, tam göğsünün içinde duyuyordu.

"Hiçbir §eyi Iberiim

elimden alamazlar. Parnell'in1 yaşadığı günden bu yana, birçok değişiklikler oldu. Ben

Par-nell de değilim

üstelik. İHer hangi bir şeyi benim elimden almaya kalkışsınlar bakalım!" Everard

güldü. "Hem ısevgi, hem

dünya! İkisi de benim olacak, Elinor. İkisi de!"

Tepeden Elinor'a baktı, gülümsedi: Kudret âşığı zaferini kutluyordu.

Elinor gülerek, "siz de fazla istiyorsunuz yani T Gözünüz Üönmüş sizin," dedi.

O coşkun sevinç, Elinor'un içini gene titretiyordu; sıcak bir şarabın nefes lükayan

sıcaklığı gibi bir şeydi bu.

Everard eğildi, Elinor'u öptü. Eünor çekilmedi. Yolun kenarında bir otomobil daha

durmuştu; başka bir çift,

yeşil patikada ağır eğir yürüyerek ormana girdi. Kadının yüzü, sürdüğü boyaların ıgöze

batan pembeliği ve

beyazlığı altında, ihtiyardı. Bir zamanlar çok zarif olan vücudundan porsumuş etler

sarkıyordu. [

Düz olmıyan toprakta, ağır vücudunu, çok yüksek topuklar üstünde biraz sendeliye

sendeliye taşıyıp

yürürken, İkide (birde, 'laman ne nefis! Aman ne nefis!" diye haykırıp duruyordu.

1 İrlanda'nın bağımsızlığı uğruna savaşan meşhur bir siyaset adamı. Evli bir kadınla

ilgisi olduğu ileri

sürüldüğü için, siyasî hayatı mahvolmuştur. - (Çeviren.)

SES SESE KARSI

309

Spandrell - çünkü bu kadının yanındaki erkek o id! - cevap vermiyordu.

Kadın yalvardı: 'Şuradaki hanımellerinden birkaç tane koparın foana ne olur!"

Spandrell, bastonunun kıvrık sapıyla çiçekli küçük bir dalı aşağı doğru çekti. Kimya die yapılmış lavantaların

ve pek temiz olmıyan iç çamaşırların kirli buğusu arasında, çiçeklerin serin ve tatlı

kokusu, Spandrell'in

burun deliklerine doğru yükseldi.

Kadın, kendinden geçmiş gibi burnunu çeke çeke koklıyarak, "aman ne hârika kokusu

var şu çiçeklerin!"

diye haykırdı. "Bir hârika!"

Spandrell'in ağzının kenarları kırıştı, gülümsedi. Vaktiyle düşeslerin ağzından

düşmeyen bu modası geçmiş

lâfları, yaşlanmaya yüz tutmuş bu orospunun ağzından 'duymak, onu eğlendiriyordu.

Kadına baktı. Zavallı

Connie! İnsanın keyfini bozmak için bir ziyafette gösterilen bir iskelet gibiydi. Bu

iskeletin her bir yanı,

porsumuş sarkan etlerle bol bol kaplı olduğu için, ölülüğü daha da korkunç ve iğrençti.

Tam yerindeydi bu

kelimeler. Connie burada, güneş ışığında; güpegündüz, yakından seyredilen bir tiyatro

dekoru parçasını

andırıyordu. İşte Spandrell bu yüzden masrafı göze almış, Daimler marka arabayı

kiralamış, Connie'yi

gezmeğe götürmüştü. Emekliye ayrılan bu zavallı fahişe korkunç ive iğrenç olduğu için

bunu yapmıştı.

Spandrell, evet der gibi başını salladı: "Bu çiçeğin kokusu fena değil. Ama ben sizin lavantanızı tercih

ederim."

310

SES SESE KARSI

311

Yürümeğe devam ettiler. Sol do fa ile sol do mi notaları arasında daha şimdiden

bocalıyan bir guguk kuşu,

ötüyordu. Onman gölgelerinin yeşilleri ve morları arasında açılan güneşli dehlizlerde,

küçük sinekler kesik

kesik hareketlerle oynaşıyor, zikzaklar çiziyorlardı. Rüzgar yoktu. Yeşilliğin

ağırlaştırdığı yapraklar, toprağa

ıdoğru sarkıyordu. Ağaçlar, usare ve güneş ışığıyla tıka basa doymuş gibiydi.

Gonnie, bir nakarattır tutturmuştu: "Nefis! Nefis!"

Bu yerin, bu ıgünün, [kendisine köyde geçen çocukluğunu hatırlattığını söyledi. İçini

çekti.

Spandrell acı bir alayla konuştu: "Keşke uslu bir ikiz olsaydım, diye düşünüyorsunuz, öyle değil mi? 'Kapıyı

çerçeveleyen güller sayesinde, annemi daha . çok severim,' demişler ya. Bilirim, bilirim."

Bir an sustu. Sonra

devanı etti: "Yazın, ağaçların o iğrenç, kendini beyenmiş, şişko halleri fena halde sinirime dokunur. Herbir

yanları şişer... Evet öyle. Tıka basa yemiş içmiş koca vurgunculara benzerler.

Küstahlıkla kabarıp şişmiş

gibidirler, pasif bir küstahlıkla."

Spandrell'in sözlerine kulak asmıyan Connie, "ah, yüiksükotları!" diye bağırdı.

Yülksdk topuklarının üstünde

gülünç şekilde sendeliyerelk, çiçeklere doğru koştu. Spandrell kadının peşinden seğirtti.

Henüz açılmamış tomurcuklarla dolu küçük bir başağa dokunarak, 'lıoş bir şekilde

erkeklik uzvunu

andırıyor," dedi.

Sonra, bu benzetmeyi, bol teferruat vererek, geliştirip durdu.

Connie, "aman, susun, susun!" diye bağırdı. "Nasıl söyleyebiliyorsunuz böyle şeyler?"

Kadıncağız kızmış,

fena halde kırılmıştı. "Nasıl söyleyebiliyorsunuz -hem de burada?"

Spandrell alay etti: "Burada, yani Tanrının ülkesinde mi bunları nasıl

söyleyebiliyorum?"

Spandrell, bastonunu kaldırdı, birden bire sağa sola vurmaya başladı. Bastonu indiriyor

ve her vuruşuyla,

mağrur yüksek fidanlardan birini kırıyordu. Toprak, öldürülmüş çiçeklerle dolmuştu.

"Dur, dur!"

Connie, Spandrell'in kolunu yakaladı. Spandrell, sessizce gülerek, kadının elinden

kurtuldu; çiçekleri döve

döve yere sermeğe devam etti.

"Dur! Ne olur! Ah, yapma yapma!" Connie, Spandrell'i tutmak için bir daha davrandı.

Spandrell, gene

gülerek, gene bastonunu sağa sola vurarak, kadından Ikaçtı.

"Kahrolsun bunlar!" diye bağırıyordu. "Kahrolsun bunlar!"

Spandrell'in her vuruşuyla, çiçekler, birbirinin pe-gi sıra yere seriliyordu. Nihayet,

gülmekten, koşmaktan,

bastonunu etrafa savurmaktan nefesi tıkanmıştı: "İşte!" dedi, "işte!"

Connie ağlıyordu: "Nasıl yapabildiniz bunu? Nasıl yapabildiniz"?

Spandrell, başını arkaya devirerek, sessizce güldü: "Rakettiler bunu!" dedi. "Kollarımı

; kavuşturarak oturup,

bana hakaret edilmesine göz yumacağımı mı

sanıyorsunuz yoksa? Şu hayvan nesnelerin küstahlığı yok mu! Hah, işte bir tane daha!"

Bir tek uzun yüksükotu, sanki fındık fidanlarının arasına saklanıyordu. Spandreil ona

doğru yürüdü. Bir tek

vuruş yetti. Kırılan çiçek, sessizce yere düştü.

"Kahrolsun şu küstahlıkları! Hakettiler bunu! Hadi, arabaya dönelim."

OTUZUNCU BÖLÜM

Rachel Quarles, doğru ile yanlış, kötülerle dürüstler arasındaki farkları açıkça

göstermiyen o duygulu

insanseverlere karsı yakınlık hissetmezdi. Ona göre, işlenen cinayetlerden toplum değil,

cinayetleri

işleyenler sorumluydu. Günahkârlar kendi günahlarını işlerlerdi; bu igünahlan işleyen

onların çevresi değildi.

Elbette suıgötüren taraflar vardı, suçu azaltan durumlar, hafifletici sebepler vardı. Ama

'iyi her zaman îyi îdi;

Ckötü de her zaman kötü kalırdı. Bazı şartlar altında iyiliği seçmek çok güçtü; ama bu

seçmeyi her -zaman

insan kendi yapardı; seçtikten sonra da, seçtiğinden sorumlu olurdu. Sözün kısası, (Mrs.

Quarles bir

Hıristiyandı; bir insansever değildi. Bir Hıristiyan olarak, Marjorie'nin, başka toir

erkeğe kaçmak için ıkoeasını

- kocası Carling gibi bir adanı olsa da - bırakmasını doğru bulmamıştı. Bu davranışı '

ayıplıyor, ama bunu

yapan hakkında hüküm vermeğe kalkmıyordu. Üstelik, Mrs. Quarles'm Hıristiyan

görüşlerine göre, böyle

davranmasına rağmen Marjorie'nin kalbi de kafası da 'Moğru yolda" îdi. Rachel için, idoğru düşünmeğe

devam ederek, yanlış davranan Ibir inşam sevmek; gelini Elinor giibi yanlış düşünerek

(Rachel'in bildiği

kadar) tamamiyle kusursuz bir şekilde davranan bir insanı sevmekten daha kolaydı.

Hattâ Rachel,

If

bazı şartlar altında, kötü hareketlerden çok, kötü düşünceleri ayıplıyaeak gibi olurdu

nerdeyse. İki yüzlülüğe

karşı bir yakınlık duymasından ileri gelmiyordu tou. Doğru konuşup doğru düşünen;

(bir taraftan da bile bile

ve devamlı olarak kötü davranan insanlardan nefret ederdi. Gerçi bu tarz insanlar

ender görülür. İyi şeylere

inandıkları halde kötü davrananların çoğu; bu ikötülüğü, bir zaaf anında yaparlar;

sonra da yaptıklarına

pişman olurlar. Ama yanlış düşünen insan, kötü davranışların yanlış olduğunu kabul

etmez. Bunları

yapmamak, yaptıktan sonra da pişman olmatk, ve huyunu düzeltmek için hiçbir söbep

görmez. Böyle bir

ansan faziletli davransa bile; yanlış düşündüğü için, başkalarını kötü bir yola

'düşürebilir.

John Bidlake, Rachel Quarles için şöyle bir hüküm vermişti: "Hayran olunacak bir

kadın; ama edep yerlerini

örten incir yapraklarına fazla düşkün - bilhassa ağız üstüne konulan incir

yapraklarına."

¦ Rachel Quarles ise, sadece bir Hıristiyan olduğu-. liu 'biliyordu. İnsanların Hıristiyan olmadan nasıl yaşıyaibildiklerine

a'klı ermiyordu. Gelgelelim, bir çoklarının Hıristiyan olmadan da yaşama yolunu

bulduklarını

üzüle üzüle kabul etmek zorundaydı. Tanıdığı gençlerin hemen hepsi böyleydi. Rachel

Quarles, e^ki bir

dostuna vaktiyle dert yanmıştı: "Sanki çocuklarımız başka bir dilde konuşuyorlar,"

demişti.

Rachel Quarles, Marjorie Carling'de, ıkenıdi ruhunun dilini konuşan ve anlıyan bir

insan bulmuştu.

Philip, Chamford'daki küçük evini Ibitr müddet için Walter ile Marjorie'ye vermek

niyetinde olduğunu

söylerken, annesine, "korkarım ki, Marjorie'yi bî-

raz can sıkıcı bulacaksınız," diye haber verdi. Ama gene de ona karşı iyi davranın.

İyiliğe lâyıktır zavallı

kadın. Çök çekti."

Rachel Quarles, oğlunun anlattığı hikâyeyi dinlerken, içini çekiyordu.

"Walter Bidlaıke'in böyle olacağını beklemezdim," dedi. . . .

"Bu- işlerde hiç kimseden bir şey beklememeli. İnsanın başına geliyor bunlar, işte o kadar. İnsan

kendiliğinden yapmıyor bunları."

Mrs. Quarles cevap vermedi. Sidney'in sadalkat-sızlıklanndan birini ilk öğrendiği

zamanı düşünüyordu. Nasıl

şaştığını, nasıl acı çektiğini, nasıl küçük düştüğünü hatırlıyordu...

Yüksek sesle, "ama ne de olsa," dedi, "Walter Bidlake'in bile bile birini bedbaht edebileceğini insanın aklı

almıyor."

"Walter Bidlake'in bile bile ıkendini bedbaht edeceğini de insanın aklı hîç, ama hiç almıyor. Halbuki Marjorie

kadar, kendini de bedbaht etti bence. Onu mazur görmemiz için başlıca sebep de foudur

belki"

Annesi içini çekti: "Bütün bunlar o kadar lüzumsuz görünüyor ki!"

Marjorie eve yerleşir yerleşmez, Mrs. Quarles onu ziyarete gitti.

Evden ayrılırken, "sık sık gelip beni görün," dedi. Birden gülümseyerek, "sizden hoşlandım da ondan," diye

ekledi.

Zavallı Marjorie bu gülümsemeyi görünce, insana dokunan bir minnet hissi duydu. Onu

sevenler pefe azdı.

Walter'e bu derece tutulmasının sebebi, her şey-

den önce, delikanlının Marjorie'ye ilgilenen ender insanlardan biri oluşuydu.

Mrs. Quarles, "sizin de benden hoşlandığınızı umarım," diye devam etti.

Marjorie, sadece kızardı, kekeledi. Ama daha şimdiden Mrs. Quarles'a tapmıyordu.

Rachel Quarles tam bir samimiyetle konuşmuştu. Marjorie'den sahiden haşlanmıştı.

Hattâ onu, başkalarının

gözünde bu kadar can sıkıcı yapan kusurlardan ötürü sevmişti. Ahmaklığını sevmişti;

çünkü bu ahmaklık, iyi

bir insanın dyi niyetli ahmaklığıydı. Şakadan anlamayışını sevmişti; çünlkü bu onun

ciddiyetini gösteriyordu.

Marjorie'nin o aydın kişi iddialarında; sessiz bir düşünceye dalıp, sonra da bir kehanet savururcasına

söylediği o derin veya bilgiç sözlerde bile, Mrs. Quarles'in hoşuna giden bir şeyler vardı.

Mrs. Quarles,

iyiliğe, doğruya, güzele (karşı gerçek tur sevginin; kendi ahlâkını düzeltmek için gerçelk bir gayretin, bir hayli

saçma belirtilerini görüyordu bunlarda. '

Üçüncü buluşmalarında, Marjorie içini döktü; hikâyesini başından sonuna kadar

anlattı. Mrs. Quarles'in bu

konuda söyledikleri, makul ve Hıristiyanca fikirlerdi.

"Bu işleri kökünden halletmek için, mucize kabilinden çareler yoktur," dedd.

"Bedbahtlığı geçiren hazır ilâç

yoktur. Sadece o eski ve can sıkıcı faziletler işe yarar: Sabretmek, kaderine boyun

eğmek ve buna benzer

şeyler. Bir de eski bir tesellli, eski bir kuvvet kaynağı vardır. Bu eskidir ama, can sıkıcı değildir. Tanrı, zerre

kadar can sıkıcı değildir. Bunu söyledi-

SES SESE KARSI

317

ğim zaman, gençlerin çoğu, caz orkestralarından ve daısetmefcten ölesiye bıfktılkları

halde, inanmıyorlar

bana."

Marjorie'nin Rachel Quarles'a karşı hemen duyduğu o tapınma hissi, sağlamlaştı ve

arttı. Gerçekten o

derece arttı ki, Mrs. Quarles, karşısındakinden hileyle bir şeyler koparmış, sahtekârlık ederek rol oynamış

gibi, öyice utandı.

Marjorie, "siz bana o kadar yardım ediyorsunuz, öyle fevkalâde Ibir tesellisiniz ki, bendim için!" dedi.

Mrs. Quarles, âdeta kızarak cevap verdi: "Hayır, değilim! işin doğrusu şu: Siz

yalnızdınız, bedbahtınız; ben

de tam zamanında karşınıza çıktım." ı

Marjorie direndi; ama ihtiyar kadın, karşısındakinin onu övmesine, ona teşekkür

etmesine razı değildi.

Uzun uzaidıya idinden bahsettiler. Marjorie, kocası Carling yüzünden, Hıristiyanlığın

bütün gösterişli veya

resmî taraflarına karşı tiksinti duyuyordu. Piran of Perranzaibuloeldan, kiliselerde

papazların giydikleri

kıyafetlerden, törenlerden - yani bir azizle, dinî bir âyinle, bir gelenekle uzaktan bile ilgili olan her şeyden

nefret ediyordu. Fakat dinin özü saydığı şeylere karşı; bellirsiz, henüz gelişmemiş bir

iman vardı içinde.

Çocukluğundan kakna Hıristiyanca duygular ve düşünceler, bir çeşilt huy haline

gelmişti omda. Rachel

Quarles'in tesiriyle, bu iman daha kesinleşti; huy halinde olan duygular kuvvetlendi.

Ohamford'a geleli ancak Ibir haftayı geçmişti kî, Marjorie, "burada sizinle beraber bulunalı beri kendimi o

»kadar daha mesut hissediyorum kî!" dedi.

"Artılk mesut olmaya kalkmıyorsunuz, şimdiye kadar niçin bedbaht olduğunuzu

kurcalamıyorsunuz, hayati

saadet veya bedbahtUk ölçülerine vurmaktan vazgeçtiniz de ondan." Mrs. Quarles

sözüne devam etti: "İşte,

bugünkü genç kuşağın korkunç aptallığı budur. Hayatı ancak saadet duymak yönünden

görürler.

Acalba ne yapıp da eğlenebilirini? Hep bunu sorarlar. Yahut da, niçin daha fazla eğlenemiyorum diye sızlanırlar. Ama bu öyle bir dünya ki, onların ianladığı mânada eğlenmek - beliki de herhangi bir mânada eğlenmek - sürekli değildir, herkese nasip de değildir. Eğlendikleri zaman da, muhakkak hayal kırıklığına düşerler. Çünkü hayal âlemi, gerçekler dünyasından her zaman daha parlaktır. Eğlence, bir müddet sonra can sıkmaya başlar. Herkes saadet peşinde koşuyor; sonunda da hiç kimse mesult olamıyor. Çünkü herkes yanlış yolu tutmuş. Kendi kendilerine; niçin mesut değiliz, ne yapsak da eğlensek diye soracaklarına, şunu sorsunlar: Tanrıya nasıl hoş görünebiliriz, niçin daha dyi değiliz? Eğer insanlar kendi kendilerine bunları sorsalar, ve ellerinden geldiği kadar bunları gerçekleştirmeğe çalışarak cevap verseler; saadeti hiç düşünmeden elde edebilirler. İnsan, saadetin peşinden değil, ruh selâmetinin peşinden koşarak mesut olabilir. Eskiden insanlar akıllıydılar; şimdikiler gibi sadece kurnaz değildiler; hayatı eğlenmek veya canı sıkılmak bakımından değil; ruhlarının selâmete ulaşması veya mahvolması bakımından düşünürlerdi. Simidi kendinizi mesut hissediyorsanız, Marjorie, bunun sebebi, artık saadeti arzu etmekten vazgeçmenizde, daha iyi bir in-;san olmak için gayret etmeğe

başlamanızdadır. Saai

det ıkok kömürü gibidir - başka bir şey yaparken, onu ayrıntı olarak elde edersiniz."

O sırada Gattenden'de günler kasvet içinde geçiyordu.

Mrs. Bidlake, kocasının gelişinin ertesi sabahı, "niçin resim yapmıyorsunuz?" diye sordu.

İhtiyar John, hayır der gifhi başını salladı.

Elinor onu kandırmak istedi: "Bir başlasanız, öyle hoşlanacaksınız ki resim

yapmaktan!"

Fakat babası kandırılmak istemiyordu. Resim yaparsa çok zevk alacağını bildiği için

kandırılmak

istemiyordu. Acı çekmekten, hastalıktan, ölümden öyle nefret ediyor, öyle (korkuyordu

ki, inadına bunları

düşünmek istiyor, inadına avunmak istemiyordu. Sanki benliğinin bir kısmı, yenilmeyi

ve acı çekmeyi, belirsiz

bir şekilde arzuluyordu; düştüğü aşağılık durumdan daha da ' aşağıbk bir duruma

düşmeğe can atıyordu.

Jöhn Bidlâke'in cesareti, dev 'kuvveti, ikayıt-sız neşesi; ömrü boyunca sürüp giden

şuurlu bir bilmemezlilkten

gelmenin neticesiyd'i. Ama şimdi, düşman tam bağrının ortasına yerleştiği için,

bümemezlikten

gelmek imkânı kalmadığı için, John Bidlâke'in gücü tükenmişti. Korkuyordu ve

korkularını gizlemiyordu.

Hattâ gizlemek arzusunda bile değildi artık. Her nedense, aşağılık olmak istiyordu;

olmuştu da. Gattenden'deki

günlerinin çoğu, cansız ve duygusuz bir bedbahtlık içinde geçiyordu. Mrs. Bidlake ile

Elinor, onu bu

halden kurtarmak için ellerinden geleni ' yaptılar.

320

SES SESE KARSI

Ama John Bidlake, ancak sızlanmak veya sitemlerle dolu ibir öfkeye kapılmak için

kendine ıgelebiliyordu.

Philip, not defterine şu cümleyi yazdı: ı "Bir Olimpos tanrısının, midesinde çıtan küçük bir ur yüzünden,

insanlıktan da aşağı bir duruma düştüğünü görmek, pek yürekler acısı." Birkaç gün

sonra da, aklına gelen şu

düşünceyi kaydetti: "Ama belki de o her zaman - bir Olimpos tanrısına en çok benzediği zaman bile -

insanlardan aşağıydı. Belki de tanrılığı, sadece insanlardan aşağı oluşunun bir belirtisi idi."

Jöhn Bidlake bu aşağılık durumunu ancak küçük Phil'in yanmdayken arasıra silfcip

atardı üstünden. Çocukla

oynarken, bedbahtlığını kısa bir süre için, unuturdu zaman zaman.

"Bana bir şeyler çiz," derdi.

Küçük Phil, idilini dişlerinin arasına sıkıştırarak; bir trenin, ibir geminin, Gattenden Patlk'da dövüşen ericek

ıgeyiklerin, veya bir eşeğin çektiği tekerlekii koltuğunda oturan ihtiyar Marki'nin

resmini yapardı.

Çocuk yorulunca, "şimdi de sen bana bir şeyler çiz, büyük baba," derdi.

O zaman ihtiyar adam, kalemi eline alır; Pekin köpeği T'Ang'm, veya mutfak kedisi

Tompy'nin harikulade beş

altı küçük resmini çizerdi. Arasıra muzip-^ ligi tutar, zavallı Miss Fulkes'un utancından nasıl kıvrandığını

gösteren bir ikarikatür yapıverirdi. Bazan da çocuğu itamamiyle unutur, kendi keyfi

için resim yapardı:

Yılkanan bir grup insan, güreşen iki adam, danseden biri.

Çocuk sorardı: "Ama onlar niçin elbisesiz?"

"Çıplakken daha güzel oluyorlar da omdan."

321

Küçük Phil, "bence öyle değil," derdi; ve kendisine bir masal anlatmıyan bu resimlere karşı ilgisini

kaybederek, kalemini geri isterdi.

Gerçi John Bidlake, torununa her zaman böyle müspet bir ilgi göstermezdi. Bazan,

kendini ayrıca bedbaht

hisettiği sıralarda, çocuğun varlığını bile kendine karşı ibir hakaret, bir çeşit acı alay sayardı. Müt-ihş bir

öfkeye kapılır; gürültü yaptığı, kendini rahatsız ettiği için, çocuğa avaz avaz bağırırdı.

"Beni hiç rabat ¦ bırakmıyacak mısınız?" diye haykırırdı; sonra da küfürler savurarak, herkesin

beceriksizliğinden şikâyet ederdi. Ev karılarla doluydu; hepsi de sözde şu kahrolası

velede bakıyordu. Ama

veleıt, gene de ortalardaydı; etrafı birbirine katar, kıyameti koparır, 'büyük babasının ayaklarına dolanırdı.

Tahammül edilir şey değildi bu! Hele insan has-tayiken, /hiç tahammül edemezdi buna.

Etrafındakile-rin, onu

zerre kadar düşündükleri yoktu! Yüzü kıpkırmızı kesilen, utancından kıvranan zavallı

Miss Fulkes,

feryadeden çocuğu gene odasına götürürdü.

En sinir bozucu sahneler yemeklerde olurdu. Çünkü artık et suyu, süt ve süt tozundan

başka hiçbir şey

ağzına koyamıyan John Bidlake, sağlık durumunun kötülü" günü, en tatsız şekilde

yemeklerde hatırlardı,

"iğrenç bulaşık sulan!" diye homurdanırdı. Ama sulu olmıyan bir şeyler yemeğe -

kalkarsa, sonu fecaatti.

John Bidlake için, yemek zamanlan, günün en fırtınalı, en hiddetli anianydı. Öfkesini

çocuktan alırdı. Öteden

beri iştahsız olan küçük Phil, o ilkbaharda ve yaz başlangıcında, yemeklerde ayrıca

güçlük çıkarırdı. Sofraya

hemen hemen her oturuşunda göz yaşlan dökerdi.

21

322

Miss Fulkes, özür dilercesine, "aslında sıhhati bozuk da ondan," derdi.

Söylediği doğruydu da. Çocuk solgundu, süzülmüştü; rahat uyumuyor, sinirleniyor,

çabucak yoruluyor,

baş ağrısı çekiyor ve artık kilo almıyordu. Dr. Crowther, ona malt hülâsası, balıkyağı ve bir kuvvet', gurubu

vermişti.

Miss Fulkes, "sıhhati bozuk," diye İsrar ederdi.

Fakat John Bidlake bunu katiyen kabul etmezdi: -"Bu çocuk düpedüz yaramaz, işte o

(kadar. Yemek

istemiyor." Sonra, küçük IPhil'e dönerek bağırırdı: ""Yut, çocuk, yut! Yutmasını unuttun mu, yoksa?"

Sevmediği bir lokmayı boyuna çiğneyen, durmadan çiğneyen küçük Phü'in halini

görmek, büyük babasını

çileden çıkarıyordu. "Yut, çocuk! Böyle boyuna geviş getirme. İnek değilsin sen. Yut!"

Yüzü kıpkırmızı

kesilen, gözleri ' yaşlarla dolan küçük Phil, beş dakikadır midesi bulanarak çiğnediği o iğrenç lokmayı

yutabilmek için korkunç bir gayret gösterdi. Boğazın-dakî adaleler kabarıp dalgalandı;

küçük yüzü, karşı

koyamadığı bir tiksinti duygusiyle altüst oldu; durumun kötüleşeceğini haber

verircesine öğürdü. İhtiyar

adam, hiddetten 'köpürdü: "Aman ne iğrenç şey! Yut!" Büyük babasının bağırıp

çağırması, çocuğun yüzde

yüz kusmasını sağlıyan bir ilâç gibiydi.

* * •

Sırtından yükler kalktı; karanlıklar bitti, aydınlık ibaşladı; Marjorie, Tanrıdan ilham

almış gibi, din

edebiyatının bütün sembollerini kavradı. Çünkü Keder Bataklığında o da bocalamış,

sonra kurtulabilmişti;-o

da ümidini kaybederek, kendini zorlıya zorlıya yokuşlar tırmanmış, sonra birden bire

Saadet Diyarını

görerek, teselli bulmuştu

Mrs. Quarles'a, "bütün bu cümleler, bana 6 (kadar basmakalıp ve mânâsız bir şekilde softaca görünürdü ki!"

dedi. "Ama şimdd, bunların sadece birer gerçeği anlattığını görüyorum."

Mrs. Quarles, evet der gibi başını salladı: "Cümleler kötü, çünkü bu gerçekleri

anlatmanın imkânı yok. Ama

eğer bu gerçekleri şahsen hissettinizse, sembollerin ne demek istedâğini

anlayabilirsiniz." '

Marjorie, "Kara Mıntaikayı* bilir misiniz?" dedi. ""Sanki maden ocaklarının bulunduğu o kasabaların birinden

ayrılmışım da, kırlara çılkmışım gibi 'bir duygu var içimde." O ciddî, biraz da çocukça, nazlı nazlı

konuşmasiyle, "uçsuz bucaksız açık sahalara çı'kmı-gım gibi," diye ekledi. (Bu sesin,

"uçsuz bucaksız açık

sahaları" kapalı ve havasız bir yer haline soktuğunu düşünmemek Mrs. Quarles'm

elinde değildi: ama bunu

düşünür düşünmez de pişman oldu; çünkü sesinin böyle oluşu zavallı kızcağızın

kalbahatı değildi.) "Ve

dönüp arkama baktığımda, bu açıklıkla, bu uçsuz bucaksız gökyüzüyle kıyaslanınca; o

kara kasaba öyle

küçük, öyle mânâsız görünüyor ki! Sanki insan, dürbünün tersinden bakıyor o

kasabaya."

1 Metinde "black Country" - Staffordshire ve diğer bazı eyaletlerde bulunan sanayi mıntıkalarına verilen isim.

- (Çeviren.)

Mrs. Quarles hafifçe kaşlarını çattı: "Pek de manasız olamaz," dedi; "çünkü o kasaba ne kadar kara olursa

olsun, orada da yaşıyan insanlar var. Dürbünün tersinden bakmak da doğru değil. Bazı

şeylerim küçük ve

manasız görmemiz de yanlış. İşte, açı'k gökyüzü altında durmanın tehlikelerinden (biri

de budur, O zaman *o

kasabaları ve orada yaşayanları; küçük, uzaklarda ve önemsiz sayıvermemiz pek kolay

oluyor. Ama o

kasabalarda yaşıyanlar öyle değiller, Marjorie. Açık sahalara çıkabilen tahlili insanlar, aynı yere varabilmeleri

için ötekilere yardımı iş edinmeliler."

Mrs. Quarles gene kaşlarını çattı, ama bu sefer kendi kendine Çattı kaşlarını; çünkü

ahlâk dersi verircesine

konuşmaktan nefret ederdi. Fakat Marjorie kendini üstün bir insan; yükselmiş de

dünyadan uzaklaşmış bir

insan saymamalıydı.

Mrs. Quarles, konuşulan konuyla ilgisiz görünen, ama aslında hiç de öyle olmıyan bir

sual soruverdi: "Walter

nasıl? Onunla aranız nasıl şu sıralarda?"

Marjorie, "her zamanki gibi," dedi.

Birkaç hafta önce bunu söylemek onu kahredebi-lirdi. Ama şimdi Walter bile, küçük ve

Ibiraz uzaklarda

görünmeğe başlamıştı. Elbette ki, Marjorie onu hâlâ seviyordu; ama her nedense,

dürbünün tersiyle görerek

seviyordu. Dürbünün doğru tarafından bakınca, sadece Tanrıyı ve Hazreti îsâ'yı

görüyordu; onlar her şeyi

silip süpürecek kadar kocamandı.

Mrs. Quarles, Marjorie'ye baktı. Yaşlı kadının hassas yüzünden bir hüzün ifadesi hızla

gelip geçti.

"Zavallı Walter!" dedi.

Marjorie, "evet, ben de ona acıyorum," dedi.

325

Bir sessizlik oldu.

İhtiyar Doktor Fisher, Marjorfetye, birkaç haftada ıbir gelip sağlık durumunu

bildirmesini tembih etmişti.

Marjorie o çarşamba günü, ucuz gezinti Mletle-rinden faydalanarak, hem lâzım olan bir

ilki şeyi satın almak,

hem de kendini ne kadar iyi hissettiğini doktora söylemek için şehire indi.

Dr. Fisher, Marjorie'ye, önce gözlükleriyle, sonra da gözlüklerinin üstünden bakarak,

"iyi olduğunuz

halinizden de belli," dedi. Buraya son gelişinizden kat kat daha sıhhatli

görünüyorsunuz. Dördüncü ayda

çoğu zaman ıböyle olur," diye açıklamaya koyuldu. Dr. Fisher, hastalarının kendi

bünyelerine karşı akıllıca

bir ilgi duymalarından hoşlanırdı. "Sağlık durumu düzelir. Kadınların neşesi de yerine gelir. Vücut, Ibu yeni

duruma alışmıştır artık. Kan dolaşımındaki değişikliklerin bununla bir ilgisi olsa gerek.

İşte bu sıralarda

ceninin kalbi çarpmaya başlar. Bir doğumla öteki arasında hiç vakit kaybetmeden arka

arkaya bebek isteyen

bazı nevrastenik kadınlar bilirim. Onların kederlerinin, | sonu gelmeyen endişelerinin ve sabit fikirlerinin tek

çaresi gebe kalmaktır. Bedenle üimağ arasındaki bağlara dair bildiklerimiz henüz o

kadar az ki!"

Marjorie gülümsedi, sustu. Dr. Fisher bir melekti; dünyanın en iyi, en ' müşfik adamlarından biriydi. Ama bazı şeyleri, bedenle dimağın bağlarını anladığından da daha az anlıyordu. Meselâ Tann'yı anlıyor muydu? Ruhu ve ruhun ilâhî kudretlerle mistik kaynaşmalarını anlıyor muydu? Zavallı Dr. Fisher! Gebeliğin dördüncü ayı ve ceninin kalbinden başka hiç-

bir şeyden haberi yoktu. Marjorie, için için gülümsedi; ihtiyar adama karşı bir çeşit acıma duyuyordu. •;

O sabah Burlap pek muhabbetliydi. Elini Walter'-in omuzuna koydu, "dostum," dedi, "beraber çıkıp bir yerde bir şeyler yesek, ne dersiniz?"

Walter'in omuzunu hafifçe sıktı; ve Sodoma'nın resmini yaptığı azizlerden birinin o düşünceli ve esrarengiz rnuhabbetiyle delikanlıya gülümsedi.

Walter, bu sevgiyi, sevgiyle karşılaşıyonmuş gibi davranmaya çalışarak, "ne yazık ki, Londra'nın tâ öbür ucunda bulunan bir adama öğle yemeğine gitmek zorundayım," dedi. Yalandı bu. Ama Walter, Fleet Street'in küçük bir lokantasında, Burlap ile karşı karşıya bir saat geçirmeyi göze alamıyordu. Zaten kulübüne gidip, Lucy'den mektup gelip gelmediğini öğrenmek istiyordu. Saatine baktı. Burlap ile lâfı uzatmak istemediği için,

"aman Allahım!" dedi, "gitmem lâzım."

Dışarda yağmur yağıyordu. Şemsiyeler, çamurdan birden bire fışkıran kara mantarlar gübiydi. Kasvetli!

Madrid'de güneş, etrafı kasıp kavuruyordur şimdi. Lucy, "ama ben sıcağa bayılırım; fırına girince çiçek açarım," demişti. Walter'in hayalinde karanlık ve sıcak İspanyol geceleri canlanmıştı. Yıldızların ışığında Lucy'nin solgun vücudu bir hayalet gibi; ama bu hayalet, elle tutulur, sıcak... Sevgiyi hayal etmişti; kin kadar sabırlı ve merhametsiz bir sevgi; ve ağır ağır işlenen bir cinayete benzeyen sevişmeyi... Walter'in hayalleri, akim alabileceği her yalanı ve her hakareti hoş görmüştü. Bir şeyin yapılması veya öylece bırakılması önemli değildi; yeter iki, bu hayaller

gerçekleşsin. Hazırlıklar yapmıştı; ıgayet karışık bir yığın yalan hazırlamıştı; Ibu yalanların bir kısmı Burlap'a, bir kısmı da Marjorie'ye söylenecekti. Bilet ücretlerini öğrenmiş, bankadan fazla para çekebilmek için tertibat almıştı. Derken Lucy'nin mektubu geldi; fikrini değiştirdiğini bildiriyordu. Paris'de ka-lacalktı. ıNdçin? Bunun bir telk sebebi olalbilirdi. Walter'in kıskançlığı, hayal kırıklığı, küçük düşme duygusu, coşup taşmış; sitem ve öfke dolu altı sahifelik bir mektuba akmıştı.

Walter, Klübe girerken kapıcıya kayıtsızca sordu: "Bana mektup var mı?"

Sanki ilgi çekici bir mektup beklemiyormuş da, olsa olsa bir yayınevinin sirkülerini,

veya hiçbir garanti

istemeden borç olarak beş bin İngiliz lirası vermesini isteyen bir insanseverin teklifini bekliyormuş gibi

konuşmuştu. Kapıcı Walter'e, iyi tanıdığı o sarı zarfı uzattı. Walter, zarfı yırtıp açtı ye içinden kurşun kalemle

okunaksız yazılmış üç yaprak çıkardı. "Quai Voltaire. Pazartesi." Bütün dikkatini toplıyarak Lucy'nin yazışma

baktı. Bu yazıyı okumak, eski bir yazmayı okumak kadar güçtü âdeta. "Bana niçin hep kurşun kalemiyle

yazarsınız?" Cuthıbert Arkwright'in sorduğu suali ve Lucy'nin cevabını hatırladı.

Cuthbert Arkwirght, "ben o

müreikebbi öpe öpe silerim," demişti. "Hırt herif! Walter yemek salonuna girdi, yemeğini ısmarladı. Bir

yandan yemken, bir yandan da Lucy'nin el yazısını söküyordu.

Quai Voltaire

Mektubun çekilir giıbi değil! Sana son olarak söylüyorum: Ne küfürlerine katlanırım,

ne de sızlanma-

larma. Bana ne sitem etmeğe hakkın var, ne de beni ayıplamaya. Canımın istediğini

yaparım, hiç kimseye

hesap vermdk zorunda da değilim. Geçen hafta, seninle beraber Madrid'e gitmenin

eğlenceli bir şey

olacağını düşünmüştüm; bu hafta öyle düşünmüyorum. Eğer fükrimi değiştirişim seni

rahatsız ettiyse,

müteessirim. Ama fikir değiştirdiğim için özür dilemeğe hiç niyettim yok; ve eğer senin bu bağırıp çağırmaların, kıskançlıkların yüzünden sana acıyacağımı Banıyorsan, -pek fena yanılıyorsun. Çeıkîlmez şeyler bunlar, affe-dilemeyecek şeyler! Paris'den niçin gitmediğimi sahiden öğrenmek istiyor musun? Peki, öğreneceksin. "Her halde benden fazla hoşlandığın bir erkek bul-¦rnuşsundur da ondan." Harikulade, azizim Holmes!1 Bil bakalım nerede bulduğumu o erkeğî? Sokakda. "Boulevard Saint - Gemmain'de dolaşıyor, kitapçılara bakıyordum. Bir delikanlının, vitrinden vitrine peşimden geldiğini sezdim. Şekli hoşuma gitti. Çok esmer, zeytuni tenliydi; Romalıları andıran bir hali vardı; 'benim kadar (boyluydu. Dördüncü vitrinde, gayet garip bir Fransızcayla, bütün sessiz "e" harflerini vurgulayarak, benimle konuşmaya başladı "Ma lei â italkmo,"

z dedim. Öyleydi de; müthiş sevindi. "Parla italianot"s Bana ne kadar hayran olduğunu anlatmak için, en seçkin Toskana şivesiyle, diller dökmeğe

1 Conan Doyle'un polis hafiyesi Sherlock Holmes'e dair yazdığı romanlarda, Sherlock Holmes'ın arkadaşı Dr. Watson'un her zaman söylediği bir takdir sözünü imâ. - (Çeviren.)

2 Metinde İtalyanca: "Ama siz Italyansmız."

3 „ „ : "İtalyanca biliyor musunuz?"

fcaşladı. Ona şöyle bir baktım. Eh, yani ne diye olmasın? İnsanın şimdiye kadar bir tek

defa Ibile görmediği,

hakkında bir tek şey bilmediği bdr erkek - heyecan verici bir şey bu. Şu anda 'birbirine tamamiyle yaban-¦cı;

bir Baniye sonra da, iki kişinin birbirine ne kadar yakın olması mümkünse, birbirine o

kaldar yakın olan iki

insan. Üstelik pek nefis fbir mahlûktu. "Vorrei e non vorrei,"1 dedim. Ama Mozart'ın ismini bile duymamıştı;

sadece Puccdni'yi biliyordu; onun için gevezeliği kestim: "Olur," dedim. Bir taksi çağırdık; Nebatat Bahçesine

yakın küçük bir otele gittik. Odaları saatliğine veriyorlardı. Bir yatak, bir iskemle, bir dolap, leğenli ve ibrikli

teneke bir lavabo, havlu asmak îiçin bir yer, bir taharet leğeni.. Pis bir oda; ama <bu da isin hoşluğuna bdr

şeyler katıyordu. "Dunque"* dedim. Takside bana dokunmasına izin vermemiştim.

Dişlerini sıkarak, sanki

beni öldürecekmiş gibi üstüme yürüdü. Bir aıslanın karşısında din uğruna kurban giden

bir Hıristiyan gibi,

gözlerimi kapadım. Kurban -olmak insana heyecan veriyor. Canının yanmasına, küçük

düşürülmeğe, bir

paspas gibi kullanılmaya razı olmak... Ne garip! Hoşuma gidiyor. Üstelik, kendini

kullananı kullanıyor da bu

paspas. Çok karışık bir iş. Delikanlı, Akdeniz sahillerinde geçirdiği tatil günlerinden

daha yeni dönmüştü.

Vücudu igüneşte iyice yanmış, cilâlanmışıtı. Çak igüzel ve vahşî bir hali vardı; bir kızıl derili

gibi. Hali ne

kadar vahşi ise, kendi

1 Metinde İtalyanca : "Hem isterim, hem de iste-, raem." Mozart'ın Don Giovanni operasından meşhur bir

<aria.

2 Metinde İtalyanca: "İşte." - (Çeviren.)

de o kadar vahşi idi. Isırdığı yer hâlâ geçmedi ensemde. Günlerce eşarp takmam ' gerekecek. Derisi soyulan

'Marsyas'ın o heykelini nerede görmüştüm? îşte, delikanlının yüzü de öyleydi. Tırnaklarımı koluna öyle (bir

geçirdim ki, kan çıktı. Daha sonraları ismini sordum. İsmi Francesco Allegri; uçak mühendisiymiş,

Sienna'dan geliyormuş; babası da Sienna Üniversitesinde tıp profesörüymüş. Kahverengi tenli bir vahşinin,

uçak makinası plânlan yapması, profesör bir foa-İbası olması ne garip ve saçma! Onu yarın gene

göreceğim. Madrid'e gitmekten niçin caydığımı biliyorsun? artık. Walter. ıBana sakın son mektubun gibi bir

mektup göndereyim deme.

L.

Marjorie, Chamford'a dönmek için 3.12 trenine yetişebildi. Oraya vardığı zaman yağmur dinmişti. Vadinin öte

tarafındaki tepelere güneş vurmuştu; ve sanki bu tepeler; dumanlı, çdvit rengi bulutlara karşı kendi içlerinden

çıkan bir ışıkla parlıyorlardı. Küçük dallara hâlâ yağmur damlaları asılıydı; ve

yapraklarla çiçeklerin içi

yağmur suyuyla doluydu. Islanmış topraktan, serin ve nefis bir koku yükseliyor;

kuşların cıvıltısı duyuluyordu.

Marjorie, yokuşu çıkarken yarı yolda yükselen büyük meşe ağacının dalları altından

geçerken; aniden esen

rüzgârla, yüzüne birden bire soğuk damlalar yağdı. Marjorie keyfinden güldü.

Koy evinde kimsecikler yoktu. Hizmetçi dışarı çıkmıştı; ve ancak geceleyin dönecekti.

Boş odalardaki

sessizliğin, billur gibi, ahenkli bir şeffaflığı vardı. Evdeki issizlik, dostça, iyi fcalbli bir ıssızlıktı. Marjorie evin

içinde gezinirken, sanki uyuyan bir çocuğu uyandırmaktan çekiniyormuş gibi,

ayaklarının ucuna basa basa

yürüyordu.

Kendine bir fincan çay hazırladı, çayı yudum yudum içti, bir biskü i yedi, bir sigara

yaktı. Yediğinin içtiğinin

tadı, tütünün güzel kokusu, ona ayrıca nefis ve her nedense yepyeni geldi. Sanki bütün

bunları yeni

keşfediyordu.

Koltuğu pencereye doğru çevirdi; oturduğu yerden vadinin sonundaki ışıklı tepeleri

seyretti; bu tepelerin

ardında fırtınalar vardı. Berksbiire'deki köy evinde oturdukları sırada, buna benzer bir gün

yaşadığını

hatırladı: Karanlığın ortasında arasıra parladı-ğı için daha da parlak görünen güneş

ışığı, bambaşka bir hali

olan pırıl pırıl bir yeryüzü. Walter ile açık pencerenin önünde oturmuşlardı. O sıralarda Walter, Marjorie'yi

seviyordu. Ama şimdi Marjorie daha mesuttu, çok daha mesuttu. Bu arada olup

bitenlere hiç* pişman değildi.

Acı çekmiş olması iryıi bir şeydi. O acı, şimdi duyduğu büyük saadetin ışığını daha da

parlak gösteren bir

buluttu. O acı karanlık bir bulut--tu; ama şimdi öyle uzaklardaydı ki! Hayatiyle öyle-

sJne ilgisi yoktu iki! Bulut

gelmeden önceki o saadet parıltısı da küçücüktü, tâ uzaklardaydı - her şeyi küçülten bir aynada görünüyordu

sanki. "Zavallı Walter!" diye düşündü, ve rtâ uzaklardan delikanlıya acıdı. Walter, saadet peşinden koşarken

kendini bedbaht etrrüşti. Mrs. Quarles, saadetin bir ayrıntı olduğunu

söylemişti. Doğruydu bu. "Saadet, saadet." Marjorie, tu kelimeyi kendi kendine tekrarladı. Zümrüt gibi,

yeşil altın gilbi tepelerin ardında kara dumanlar vardı. Saadet, güzellik, iyilik. Marjorie kendi kendine,

"Tanrının verdiği huzur," diye fısıldadı, "hiç kimsenin an-İıyamıyacağı, Tanrının verdiği huzur. Huzur,

huzur huzur..." Marjorie, o yeşil ve altın huzurun içinde eridiğini hissetti; teanki o huzurun içine batıyor,

emiliyordu; benliğindeki ayrılık unsuru eriyor; benliği o huzurla kaynaşıyordu.

Durgunluk durgunluğun içine

aktı; dış âlemdeki sessizlik, kendi içindeki sessizlikle 'bir oldu. Hayatın 'sarsılan ve bulanık suyu yavaş

yavaş sükûnet buldu; bu suyu bulandıran her şey - dünyanın bütün patırdısı gürültüsü;

insanların (bütün

dertleri, istekleri, duyguları - bir tortu gilbi ağır ağır dibe çökmeğe başladı; ağır ağır, ağır ağır ve sessizce

gözden kayboldu. Bulanık su, gittikçe daha berrakliaştı, gittikçe daha şeffaflaştı. Yavaş

yavaş kaybolan bu

sisin ardında gerçek vardı. Tanrı vardı. Bunu ağır ağır, derece derece keşfetmişti.

Marjorie kendi kendine, "-

huzur, huzur," diye fısıldadı. Ve hayatın sularının sathındaki o en san, en küçük

dalgalanmalar da duruldu;

yaşamaktan gelen huzursuzluğun karıştırdığı tortular dibe çöktü, tam bir sükûnetin

içinde kayboldu.

"Huzur, huzur." Marjorîe'nin istekleri yoktu artık, dimağını kurcalayan düşünceler yoktu artık. Eskiden

bulanık olan su, şimdi pırıl pırıl berraktı; billurdan daha berrak, havadan daha şeffaftı.

Sis dağılmıştı ve

ortaya çıkan gerçek, harikulade ıbir boşluktan, bir hiçten başka bir şey değildi.

Mükemmel olan tek şey,

mutlak olan tek şey bu hiçti. Sonsuz, ebediyen süre-

cek bir hiç. Derece derece keşfedilen bu gerçek şimdi tamamlanmıştı.

Marjorie sokak kapısında anahtar tıkırtısını ve (koridorda ayak seslerini duyunca

kendine geldi. îste-miye,

istemiye, bir çeşit acı duyarak, Tanrıyla dolan o boşluğun içinden sıyrıldı; ruhu yeniden yukarıya yüzdü,

şuurun sathına çıktı. Tepelere vuran güneşin rengi koyulaşmıştı; bulutlar dağılmış; gökyüzü sular gibi yan

yeşil yarı mavi , solgun bir renk almıştı, Nerdeyse hava kararacaktı. Marjorie'nin kolları bacakları tutulmuştu.

Hiç farkına varmadan saatlerdir orada oturup kalmıştı.

Koridordaki seslerin 'kimden geldiğini anlamak için, "Walter?" diye 'seslendi.

Walter, donuk, ölü Mr sesle cevap verdi. Marjorie bu sesi duyunca, "acaba neden bu kadar bedbaht?" diye

merak etti; ama bu merakı sanki tâ uzaklardan geliyordu; ve içinde, gene tâ uzaklardan gelen bir çeşit garaz

vardı. Walter'in varlığı onu rahatsız ettiği,. düşüncelerini sekteye uğrattığı için ona kızıyordu; hattâ

yeryüzünde bulunmasına bile kızıyordu. Walter odaya girdi. Yüzü sapsarı, gözlerinin etrafı morarmıştı.

Marjorie, istemiye istemiye sordu: "Ne oldu?" Walter'e yaklaştıkça, Tanrının o harikulade hiçliğinden

uzaklaşıyordu. "Halin hiç de iyi değil."

Walter, "bir şeykn yak," dedi. "Biraz yorgunum; o kadar."

Trende gelirken Lucy'nin mektubunu tekrar tekrar okumuştu; onu nerdeyse ezbere biliyordu artık.

Mutayyelesiyle Lucy'nin yazdıklarını tamamlamıştı.

•O ucuz oteldeki odayı biliyordu; İtalyanın esmer vücudunu, Lucy'nin beyazlığını

görmüştü; erkeğin

kenetlenen dişlerini, işlkence edilen bir Marsyas'm yüzü-,ne benzeyen yüzünü görmüştü.

L/uey'nin yüzünü

de görmüştü; o yüzde bildiği bir ifade vardı; sanki duya-,cağı o kahredici zevk, ancak

bütün dikkatini toplıyarak

kavramlabilecek derin ve anlaşılması güç bir ger-¦çekmiş gibi, ciddî ve dikkatli bir

ıstırap ifadesiydi bu.

Marjorie, "eh, ne yapalım?" diye düşünüyordu. Walter bir şey olmadığını söylemişti; öyleyse mesele yoktu,

artık üzülmesine lüzum kalmamıştı. Yüksek sesle, "zavallı Walter!" dedi; merhametli Ibir sevgiyle ,ona

gülümsedi. Walter simidi ondan ilgi ıbelklemiyordu, his bakımından bir isteği yoktu.

Onun iğin Walter'e

"kızmıyordu artık.

"Zavallı Walter!"

Walter bir an Marjorie'ye baktı; sonra sırtını çevirdi. Merhamet istemiyordu. Daha

doğrusu, meleklere has o

üstün merhameti istemiyordu. Hele bu merhamet Marjorie'den gelirse, hiç

nıstemiyordu. Eskiden onun

merhametini ikabul etmişti. Bunu hatırlamakla bile utancından bütün tüyleri diken

diken oluyordu. Bir daha

mı! Walter yürüdü gitti.

Marjorie, merdivenlerde onun ayak seslerinni, bir kapının çarptığını duydu.

Walter'e istemiye istemliye ilgi gösteriyor, "ama gene ide fena ibir şey oldu her halde,"

diye düşünüyordu.

"Onu ayrıca bedbaht eden bir şey oldu. Belki de yukarı çıikıp ona bakmam jlâzım."

Ama Marjorie yukarı çıkmadı. Hiç .kıpırdamadan ¦oturduğu yerde kaldı; bile bile

Walter'i unuttu. Wal-

SES SESE KARSI

33S

terin gelişiyle içini bulandıran o küçük tortu, çabucak dibe çöktü. Ruhu, bir veod

halinin cansız boşluğu

içinden gene ağır ağır Tanrıya doğru daldı; o kusursuz, mutlak, uçsuz bucaksız ve

ebediyen süren hiçliğe

daldı. Zaman geçti; yaz mevsiminin alaca karanlığı başladı; alaca karanlık perde perde

arttı, karanlık oldu.

Hizmetçi Daisy, saat onda ıgeri döndü.

Oturma odasının kapısından bakarak, 'Ikaranlıkda mı Oturuyorsunuz efendim?" diye

sordu.

Işığı yaktı. Marjorie konkmuş gibi yüzünü buruşturdu. Bu pırıl pırıl ışık, kamaşan

gözlerinin önüne, madde

dünyasının bütün o yalkm, elle tutulur teferruatını getirmişti. Tanrı, iğneyle delinen bir sabun köpüğü gibi

ortadan yok oluvermişti

Kurulmamış sofra Daisy'nin gözüne ilişti. Dehşet dçinde, "ne!" dıiye bağırdı, "akşam yemeğini yemediniz mi

yoksa!"

Marjorie, "evet, yemedim," dedi. "Akşam yemeğini tamamiyle unuttum."

Daisy sözüne sitemle devanı etti: "Mr. Bidlake de mi yemedi? Ay, zavallı adam ölmüştür açlıktan!"

Daisy, biraz sığır söğüşü ve turşu aramak için, telâşla mutfağa gitti.

Üst kattaki odasında, Walter yatağına uzanmıştı; yüzü yastıklara gömülmüştü.

OTUZ BİRİNCİ BÖLÜM

Mr. Quarles bir bulmacayı çözebilmek için, Encyclopoedia Britannica'nm on yedinci cildine bakmıştı. Boş bir merakla ansiklopediyi karıştırmaya devam etti. Baş malbeyincindin elinde 'beyaz bir değnek taşıdığını; ve altın veya elmaslı bir anahtarı olduğunu öğrendi. Piyango kelimesinin mânası pek kesin değilmiş; ama Neron, çevresindekilere, ev , veya köle tarzında ikramiyeler verirmiş. Heliogabalus'e gelince, piyangoya saçma bir taraf katmış: Ibir tek bilete altın bir vazo da çikabilirnliş, altı tane sinek de.

1873 yılında Pincfcney B.S. Pinchlback, Louisdana'nın Cumhuriyetçi partisine bağlı vali vekiliymlrş. Rübabı tasvir etmek için onu, bu âletle ilgisi olan harptan da, gitaradan da kesin olarak ayırmak gerekmiş. Madei-ra'nm kuzeyindeki boğazlardan birinde, kaba kristalli "Essexite" yığınları görülürmüş. Sihirbazlığın Ibir de menfi cephesi varmış.

Toprak mıknatısının da uzun bir tarihçesi varmış. Sir John Bludell Maple'in 1900 yılına doğru ölen ibabaisı John Maple'in Tottenham Court Road'da küçük ıbir mobilya dükkânı varmış ve 1845 ile 1903 yıllan arasında yaşamış. Mr. Qfuarles tam bu bahsi okumaya başlamışken, kapıda hizmetçi göründü ve

genç bir hanımın

kendisini görmek istediğini bildirdi.

337

Mr. Quarles biraz şaşarak, burundan sıkma gözlüğünü çıkardı, "-genç Mr hanım mı?"

diye tekrarladı.

Tanıdığı bir ses, "evet, benim," dedi; ve Gladys hizmetçiyi itip, odanın ortasına kadar yürüdü.

Mr. Quarles, Gladys'i görünce birden korkuya kapıldı. Ayağa kalktı. Hizmetçiye

azametle, "gidebilirsiniz,"

dedi.

Hizmetçi çıiktı.

"Sevgili kızım!" Gladys'in elini aldı. Gladys elîni çekti. "Ama bu ne sürpriz böyle!"

Gladys, acı bir alayla cevap verdi: "Ya, pek hoş bir sürpriz!"

Gladys heyecanlanınca, Londra'nın avam tabakasına has şivesi hemen çıkıveririrdfi

ortaya. Gladys ofcur-du.

İskemlesine, kararını vermiş bir insan haliyle, belâlı belâlı yerleşmişti. Bu kararlı

oturuşiyle, "işte buradayım,

hiç kimse de benli buradan kıpırdatamaz," demek ister gibiydi, hattâ belki de, "beni buradan kıpırdatmaya

kalkanın canına, okurum," demek istiyordu.

Mr. Quarles, sırf bir şey söylemiş olmak dçfa, bal gibi tatlı bir sesle, "sahiden pek hoş,"

dedi.

içinden, "feci bir şey !bu!" diye düşünüyordu. Neydi Gladys'in istediği? Onu evden nasıl çılkaralbitecelkti

acaba? Daha olmazsa, onu, acele bir yazıyı mıaMnayla yazdurtmak Içün çağırttığını

söyleyebilirdd.

"Hoş ama, beklenmedik bir ziyaret," diye devanı etti.

"Hiç beklenmedik bir ziyaret."

Gladys ağzım silki sıkı kapadı; gözlerini Mr. Quarles'a dîkti. Mr. Quarles !bu bakışı

zerre kadar

22

338

SES SESE KARSI

beğenmedi. Glaidys bakışiyle sanki bir şey bekliyordu. Ne bekliyordu acaba?

Mr. Quarles sözüne devam etti: "Sîzi gördüğüme tabiî çak sevindim"

"Ya, öyle mi?"

Gladys, tehdit edercesine gülmüştü.

Mr. Quarles ona bir balktı, korktu. Aslında nefret ediyordu şu kızdan. Onu vaktiyle

arzu etmiş olmasına şaştı.

Asıl muhlim olan istifini bozmamak, üstün ve azimli bir tavır takınmaiktı.

Kelimelerin üstünde azametle durarak konuştu: •"Pek sevindim ama..."

Gladys, "ama?" diye tekrarladı.

"Şey... doğrusunu isterseniz, buraya gelmeniz biraz düşüncesizlik bana kalırsa."

Gladys, odada bulunan, fakat gözle görülmeyen üçüncü bir kişiye bilgi veriyormuş gibi,

"biraz düşüncesizlikmiş

ona kalırsa," dedi.

"Üstelik de lüzumsuz."

"Eh, lüzumsuz olup olmadığı anoalk beni ilgilendirir."

"Pek alâ biliyorsunuz fei, beni .gömlek istediğiniz zaman, bana yazmanız yeter; hemen gelirdim size. Böyle

olduğuna göre, neden buraya gelmek (tehlikesini göze alıyorsunuz?"

Cevap bekledi, lamla Gladys cevap vermedi. O haşin yeşil gözleriyle Mr. Quarles'a baktı

Idurdu. Ağzını sıkı

sıkı kapayıp gülümseyerek, Allah bilir hangi tehlikeli düşünceleri ve duygulan esrarlı

!bir şekilde gizliyordu.

SES SESE KARSI

339

"Size sahiden kızdım." Mr. Quarles'm azarlama tarzı, vakur ve azametliydi; ama iyi kalbliydi de - her zaman

iyi kalbliydi. "Evet, sahiden kızdım."

Gladys başını arkaya devirdi; cırlak ve kısa bir kahfkalha atarak sırtlanlar gibi güldü.

Mr. Quarles bozuldu; faikat azametini elden bırakmadı.

"Gülebilirsiniz," dedi; "ama ben ciddî konuşuyorum. Buraya gelmeğe hakkınız yoktu.

Herhangi bir şüphe

uyandırmamak gerektiğini pek alâ biliyordunuz. Bilhassa burada - burada, [benim

kendi evimde. Bunu

biliyordunuz."

Gladys, başmı belâlı belâlı sallıyarak, "evet, biliyordum," diye (tekrarladı. "îşite, sırf bunu bildiğim için

geldim." Bir an sustu. Ama 'öyle galeyana gelmişti kd, susmaya tahammülü kalmamıştı artık: "Korktuğunu

bildiğim için geldim. Aslında ne mal olduğunu herkes anlıyacak diye korkuyorsun. Seni

(gidi ihtiyar pis

domuz!" Gladys birden bire öfkesini tutamıyarak ayağa fırladı. Tehdit edercesine Mr.

Quarles'm üstüne öyle

bir yürüdü ki, adamcağız bir adım geriledi. Ama Gladys sadece diliyle hücuma geçmişti:

"Gal Prensiy-mişsin

gibi tavırlar takınırsın, sonra da kızları köşe-¦deM ucuz lokantaya götürürsün! Bir

papaz gibi herkesi ayıplar

dursun; a-ma ihtiyar pis bir domuzdan ne farkın var ki! Evet, ihtiyar pis bir domuz!

İşte sen ibusun! Beni

seviyormuş! Şuna bak! O biçim sevginin tie olduğunu bilirim ben. Yahu, seninle bir

(taksi içinde Ibile kızların

başı belâya girer. Vallahi girer. Seni Eidi iğrenç moruk! Üstelik de..."

Mr. Quarles, korkunun verdiği dik şaşkınlıktan sonra (kendini ibiraz toparlayabilmiş,

direnebilecek duruma

gelmişti. Fecî bir şeydi bu, şimdiye kadar görülmemiş bir şeydi! Mr. Quarles, benliğinin yakılıp yıkıldığını,

mahvolduğunu, harap olduğunu hissediyordu.

"Daha neler, daha neler!" Gladys, acı acı alay ederek Mr. Quarles'in taklidini yaptı.

"Üsteldik tiyatroda doğru

dürüst ter yere bile oturtmaz insanı. Ama iş şöyle bir oynaşmaya gelince... Aman

Allahım! Mundar, şişko,

koca domuz! Bir de durmadan Rudolf Valentino gibi tavırlar takınırsın; bir sürü ikadın

sana âşık olmuş,

anlatıp dursun geveze (geveze. Sana âşık olmak ha! Sen kendine aynada baksana!

Kıpkırmızı bir

yumurta; işte kıpkırmızı bir yumurtaya ben-ziyorsun sen!"

"Yakışık almıyan sözler (bunlar!"

Gladys, gittikçe daha cırlak bir sesle devam etti: "Böyle bir suratla aşktan bahseder!

Senin gaibi moruk bir

domuz! Bir faza vere vere eski püskü püskü berbat bir saatle bir çjift küpe verirsin.

Hem o küpenin taslan işe

yaramazmış. Bir kuyumcuya gösterdim, o» söyledi. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi,

şimdi de çocuğum

olacak."

Mr. Quarles inanmadı, "çocuk mu?" diye tekrarladı. Bu durum onu gittikçe daha çok korkutuyor, gittikçe daha

çok yüreğine iniyordu. "İmkânsız, çocuk olamaz," dedi.

"Çocuğum olacak diyorum sana!" Gladys tepinerek bağırdı. "Ne söylediğimi duymuyor musun, koca bunak?

341

Çocuğum olacak. Ben Iburaya Ibu iş için geldim. Kolay kolay gitmem de..."

İşte tam bu sırada Mrs. Quarles, bahçeye açılan camlı kapıdan igirdi. Köy evine gidip

Marjorie ile

konuşmuştu. Kocasına, ilki genci akşam yemeğine davet ettiğini söylemeğe gelmişti

Mrs. Quarles, ıkapı eşiğinde duraiklıyarak, "a! affedersiniz!" dedi.

Bir an sessizidk oldu. Derken Gladys, bu sefer Mrs. Quarles'a döndü; önüne geçemediği

bir öfkeyle gene

konuşmaya bağladı. Beş dakika sonra da, kendini tutamayıp hıçkıra hıçkıra ağlıyor,

Mrs. Quarles da onu

teselli etmeğe çalışıyordu. Bu fırsattan faydalanan Mr. Quarles, odadan usulcacık sıvıştı.

Öğle yemeği için

gong çalınca, aşağı haber gönderip, kendini fena halde hasta hissettiğini bildirdi; yukarı iki rafadan yumurta,

birkaç dilim kızarmış ekmekle tereyağı, biraz da komposto göndermelerini rica etti.

Bu aralık Mrs. Quarles, çalışma odasınida, Gladys'-in oturduğu iskemlenin başından

ayrılmıyor, kızın üstüne

düşüyordu.

Gladys'in omuzunu akşıyarak, ikide bir, "bir şey yok, bir şey yok, ağlamayın öyle,"

diyordu. İçinden de

"zavallı kız!" diye düşünüyordu. O ne fecî bir lavantaydı öyle! Nasıl olur da Sidney...?

Zavallı kız, zavallı kız.

Sonra, yüksek sesle gene, "Ağlamayın. Cesur olmaya çalışın. Her şey halledilecek,"

diyordu.

Glady'dn hıçkırıkları yavaş yavaş azaldı. Mrs. Quarles, o sakin sesiyle teselli edici

sözlere devam ediyordu;

kız da dinliyordu. Sonra birden ayağa fırladı.

Göz yaşlariyle ıslanmış olmasına rağmen, vahşi ve alaycı bir yüzle Mrs. Quarles'in

karsısına dikildi.

Acı bir istihzayla, "kapayın çenenizi be!" dedi, "Kapayın çenenizi! Beni ne sandınız yani? Bebek miyim ben?

Ne konuşup duruyorsunuz! Dırdırla beni susturacağınızı mı sanıyorsunuz? Durmadan

konuşmakla beni

haklarımdan mı vazgecirecefksiniz sanki. Ne çene, ne çene! Bebek uslu uslu oturacak,

öyle mi? Sunu bilin

ki, yanılıyorsunuz. Hem de çok yanılıyorsunuz. Haberiniz olsun, pek yakında

yanıldığınızı öyle bir

anlıyacaksmız İki!"

Gladys bunu söylerken, odadan bahçeye fırladı; gözden (kayboldu.

OTUZ İKİNCİ BÖLÜM

Elinor, eskiden ahırların bulunduğu sokağın sonundaki küçük evde tek başınaydı.

Uzaktan geçen:

vasıtaların hafif uğultusu, ılık sessizliği okşuyordu. Annesinin hazırladığı çiçek

yapraklan ve baharatla-dolu

bir kâse, Elinor'un çocukluğunun sayısız gizli, hâtıralariyle bütün havayı dolduruyordu.

Elinor bir' vazoya

güller koymaktaydı; yumuşak porselen yapraklı kocaman beyaz güller; donmuş ve güzel

kokulu! bir alevin

kıvrımlarını andıran portakal rengi güller. Şöminenin üstündeki çalar saat birden bire

ve insanı irkilterek sekiz

nota çaldı; bu ahenkli ses, uzaklaşan bir gemide çalman müzik gibi, hazin hazin

çınlayarak sönüp gitti Saat

üç buçuktu. Saat altıda da' Everard gelecekti. İkide bir kendi kendine söyleyip1

durduğu gibi, dışarda yemek

yemeğe ve tiyatroya gitmeden önce bir kokteyl içmek için Everard gelecekti. Herhangi

bir akşam

eğlencesinden farklı değildi bu. Elinor bunu ikide birde kendi kendine tekrarlayıp*

duruyordu; çünkü bu

akşamın öbür akşamlardan' bambaşka olacağını, çok önemli olacağını, her şeyi

değiştireceğini biliyordu,

öyle olacağı içine doğmuştu; öyle olacağından emindi. Elinor'un karar vermesi

gerekecekti; seçmesi

gerekecekti. Ama seçmek istemiyordu; işte bu akşamın da lalettayin, eğlenceli bir

344

akşam olacağına kendi kendini inandırmaya çalışmasının sebebi de buydu. Bir cesedin

üstünü çiçeklerle

örtmek igibi bir şeydi bu. Yığın yığın çiçeklerle. Ama «nu gîzliyen zambaklara rağmen

ceset oradaydı gene.

Elinor da Kettner'de yemek yiyecek, sonra da tiyatroya gidecekti ama, ıgene de bir

karara varıp seçmesi

gerekecekti. İçini çekti, ağır vazoyu iki eliyle kaldırdı ve tam şöminenin üzerine

koyarken, kapı küt küt

vuruldu. EMnor öyle bir irkildd ki, az kalsın elindekini yere düşürecekti. İlk şaşkınlık geçtikten sonra, b mütiiş

korkudan gene kurtulamadı. Bu ıssız evde tek basınayken kapı vurulunca kalbi hep

böyle fena fena

çarpmaya başlardı. Orada bekleyen, dinleyen birinin, bir yabancının, belki bir

düşmanın (bulunması (çünkü

Elinor'un hayali, köşe başında gözetleyen korkunç kıllı yüzlerle, tehdit eden ellerle,

bıçaklarla, sopalarla ve

tabancalarla doluydu) Elönor için kâbus gibi Uir şeydi, korkunç bir şeydi. Kapıda

duran belki de •bir deliydi;

evde birinin bulunup bulunmadığını anlamak için kulak ikesiknlş dinliyordu; Elinor'un ikapıyı «içması için bir örümcek gibi tetikte, bekliyor, bekliyordu. Kapı gene vuruldu. Elinor vazoyu bir yere bırakarak, ayak parmaklarının ucuna basa basa, kulakları kirişte pencereye gitti; perdelerin arasından usul--ca dışarı baktı.

Ayrıca sinirli olduğu günler bu kadarına bile cesaret edemez, olduğu yerde kıpırdamadan •oturur, toalto çarpıntısının sokaktan duyulmaması için Öua ederdi. Sonunda kapıya vuranın sabrı artık tükettir, uzaklaşıp giderdi. Ertesi gün de, Selfridge's mağazasının memuru, ısmarlanan malı geç getirdiği için iözür diliyerek,

Elinor'u fena halde mahcup ederdi;

SES SESE KARSI

•"diba -akşam geldim efendim, ama evde kimse yoktu," derdi. Elinor 'da utanır, aptallığını anlardı. Ama evde tek başına kaldığı ve sinirli olduğu günler, gene aynı şeyi yapardı.

Bu akşam cesaretli vardı üstünde; düşmanı gör-jmeyi igöze alabildi. Pencerenin camından yan yan baisarak, orada duranın bütün vücudunu değil de ancak todr parçasını gördü; görebildiği gri pantalonlu bir bacakla bir dirsekten »İbaretti. Kapıya bir daha vuruldu. Bacak geri çekildi; adamın ceketi ve siyah şapkası,

sonra da başını çevirir çevirmez, Spanıdrell'in yüzü göründü. EMnor koştu, kapıyı açtı.

Seslendi: "Spandrell!"

Spandrell gütmek için sırtmı dönmüştü (bile. Şapkasını çıkararak geldi. El sıkıştılar.

Elinor açıkladı: "Kusuruma bakmayın, evde yalnızdım. Bu gelen olsa olsa bir kaatildir

'diye düşündüm. Sonra

usulca pencereden baktım, siz olduğunuzu gördüm."

Spandrell sessiz bir kahkaha attı: "Ama benim de bir kaatil olmadığım ne malûm?"

Bunu derken, üstü düğümlü olan bastonunu şakalaşarak Elinor'a salladı; ama EMnor

bu şakalaşmayı öyle

dramatik, gerçek kaatillerin davranışına öyle uygun buldu ki, epey rahatsız oldu.

Elinor duyduğu heyecanı gülerek örtjbas etti, ama ŞpandrelTi eve almamaya da Ikarar

verdi. Kapının

eşiğimde kendini emniyette hissediyordu.

"Ne de olsa," dedi, "tanıdığı biri tarafından öldü-rülmek, 'bir yabancı tarafından öldürülmekten daha iyi."

"Öyle mi dersiniz?" Spandrell, Elinor'a baktı; bir yara izine benzeyen kocaman ağzının kenarlan garip bir

gülümsemeyle kıvrıldı: "Bu çeşit öncelikleri ancak kadınlar akıl edebilir. Ama günün birinde, gırtlağınızıngayet

dostça kesilmesini isterseniz..."

Elinor, "aman yapmayın, azizim Spandrell," diye-itiraz etti.

Evin içinde bulumayışına, kapının eşiğinde oluşuna gittikçe daha çolk seviniyordu.

"Hiç çekinmeden beni çağırın." Spandrell elini kalbine koydu. "İki elim kanda olsa, sizin yanınıza - daha

doğrusu boynunuza - uçup gelirim." Topuklarını şırak diye birleştirip, eğildi, selâm verdi. Sonra tonunu

değiştirerek, sözüne devam etti: "Söyleyin bana, acaba Philip'i buralarda bulabilir miyim? Bu gece Sbisa'nınlokantasında

beraber yemefk yememizi istiyordum. Size de buyurun derdim ama, yalnız erkekler

davetli."

Elinor teşekkür etti: "Zaten gelemezdim. Philip annesini görmek için köye gitti. Geç dönüp Tolley'nin Queen's

Hall'daki konserine gidecek. Ama konserden sonra, belki birilerini .bulabilirim diye

Sbisa'ya uğrı-yaoağını

söylemişti. Onu o zaman görürsünüz, geç vakit.'

"Eh, hiç görmemektense geç göreyim, daha iyi."' Spandrell gene o sessiz

kahkahalarından birini attı:

"Dostlarımızdan bahsederken dindarca bir ümittir bunu söylemek. Dindarca ümitler!

Ama doğrusunu

isterseniz, bu sözü - yani hiç görmemektense geç göreyim sözünü - değiştirip, erken

görmektense hiç

görmeyeyim şekline sokmalı daha iyi."

"Öyleyse neden yemeğe adam davet etmek zahmetine giriyorsunuz?"

Spandrell omuz silkti: "Alışkanlıktan. Üstelik: çoğu zaman hesabı davet ettiklerime ödetirim."

İkisi de gülüşürken, kuvvetli bir çıngırak sesi duyarak dönüp baktılar. Telgraf getiren

bir postacı çocuk,

kırmızı bir bisiklete binmiş, hızla 'onlara doğru geliyordu.

Postacı bisikletten atlarken, "Quarles mı?" diye sordu.

Elinor telgrafı alıp açtı. Okurken yüzünde o gülüşten iz kalmadı. "Cevap yok," dedi.

Çocuk bisikletine binip

uzaklaştı. Elinor, sanki oradaki kelimeler" anlaşılması güç, bilmediği bir dille yazılmış

gibi, gözlerini telgraftan

ayırmıyordu. Kol saatine baktı, sonra gene elindeki ince kâğıda.

Nihayet Spandrell'e döndü: "Benim için bir şey yapabilir misiniz?"

"Elbette."

Elinor açıkladı: "Çocuğum hasta. Oraya gitmemi istiyorlar. Eğer acele edersem,"

(saatine gene baktı.)

"Euston istasyonundan dört on yedi trenine tam ye--tişebilirim. Ama başka bir şey

yapmama da vakit

kalmryacak. Benim tarafımdan Everard Webley'ye telefon edip, bu akşam onunla niçin

yemek

yiyemeyeceğimi söyler misiniz?" Elinor, bu bana bir ilhtar, onu görmemi yasak eden bir şey diye

düşünüyordu. "Saat altıdan önce telefon edin. Bürosuna."

Spandrell ağır ağır tekrarladı: "Saat altında» önoe. Bürosuna. Peki."

Elinor elini uzattı: "Acele eteneliyim." "Siz şapkanızı giyerken, gidip bir taıksi getireyim."
Elinor teşekkür etti.

Spandrell acele acele uzaklaştı. Elior, oturma odasındaki Venedik aynasının önünde

şapkasını düzeltirken,

"onu görmemi yasalk eden bir şey," diye tekrarladı. Kendi namına bir karar verilmişiti.

Elinor hem rahatladı,

ıhem de hayal kırıklığına uğradı. Ama bu karar, zavallı küçük Phil'in zararına

verilmişti. Çocuğun acalba nesi

var diye merak etti. Telgraf, annesinin huyuna öylesine uygundu ki, tounu yeniden

düşününce, Elinor elinde

olmadan gülümsedi. O telgraftan hiçbir §ey anlaşılmıyordu: "Philip biraz rahatsız ve endişe edilecek bir şey

olmamasına rağmen eve çabuk dönmeni tavsiye ederim-Annen." Çocuğun son zamanlar

ne kadar sinirli ve

huysuz olduğunu, ne kadar ¦çabuk yorulduğunu hatırladı. Küçük Phil'in hastalanmak

üzere olduğunu

sezemediği için kendi kendine kızdı. Şimdi hastalanmıştı işte. Belki de hafif bir gripe

tutulmuştu. Kendi

kendine, "daha çok dikkat etmeliydim," deyip duruyordu. Kocasına acele bir iki kelime yazdı "İlişik telgraftan

niçin birden bire gittiğimi anlarsın. Yarın sabah Gattenden'e gel." Philip eve girince bunu muhakkak

görebilmesi için kâğıdı nereye koymalıydı? Şöminenin üzerimdeki saate mi dayasa?

Ama Philip'in saate

bakması şart mıydı? Yoksa masaya mı koysa? Hayır; paravanaya iliştirecekti; doğrusu

buydu! O zaman

Philip kâğıdı muhakkak görürdü. Bir iğne bulmak için yukarı kata koştu. Philip'in

tuvalet masasının üstünde

anahtarları gördü. Eline aldığı anahtarlara (kaşlarını çata çata baktı. "Aptal, Icapının anahtarını unutmuş.

Eve nasıl girecek bu ge-

ce?" Pencerenin altında taksi gürültüsünü duyunca, aklına trir hâl çaresi geldi. Acele acele aşağı indi;

yazdığı kâğıtla telgrafı, oturma odasının salon kısmını kapıdan ayıran paravanaya, göze

çarpacak trir

şekilde iliştirdi; dışarı çıktı. Spandrell taksinin yanında duruyordu.

Elinor, "çok naziksiniz," dedi. "Ama sizi biraz daha istismar edeceğim." Anahtarları gösterdi. "Bu gece Philp'i

gördüğünüz zaman ona bunları verin, kelâmlarımla birlikte bir aptal olduğunu da

söyleyin. Bunlar olmadan

eve giremezdi." Spandrell hiçbir şey söylemeden anahtarları aldı. "Niçin gittiğimi, kendisini yarın sabah

bekleyeceğimi söyleyin." Elinor taksiye 'bindi. "Webley'ye telefon etmeği de unutmayın.

Saat altıdan önce.

Çünkü altıda burada buluşacaktık."'

Spandrell, (birden ilgi ve merakla, "burada mı?" diye sordu.

SpandreH'in bu davranışı, Elinor'u bir hayli gücendirdi ve utandırdı. Yoksa adamın

aklına bir şeyler" mi

gelmişti? Ne sanıyordu yani...?

Elinor, evet der gibi, ters ters başını . salladı: "Evet, burada."

Spandrell kelimenin üstünde durarak, "unutmam," dedi.

Yüzünde hâlâ öyle bir ifade vardı ki, Elinor'da bu alelade kelimenin arkasında (başka

bir mâna gizlendiği

şüphesi uyandı.

EMnor ters bir sesle, "teşekkür ederim. Artık gitmeliyim," dedi.

Şoföre sürmesini söyledi. Taksi geri geri giderek kemerin altından geçti, döndü ve

uzaklaştı.

350

Spandrell ağır ağır Hyde Park Corner'e kadar yürüdü. Orada istasyondaki telefon

kulübesinden JİMdge'e

telefon etti.

Everard Wefoley odada bir aşağı bir yukarı yürüyerek dikte ediyordu. Bir yere oturup

da yazı yazması

imkânsızdı, "insanlar senelerce ve sabahtan ak-^şama kadar bir iskemleye yapışıp

kalınca nasıl bir şey

yazabilirler?" Aklı almıyordu bunu. "Ben bdr iskemleye oturduğum veya bir yatağa yattığım zaman,

vücudumun değdiği o eşya parçası gibi bir şey oluveririm-sadece tahta ve pamuk.

Adalelerim kımıldamazsa,

damağım da kımıldamaz." Yazılacak birçok mektuplar, dikte edilecek makaleler,

hazırlanacak nutuklar

olduğu zaman; Everard'm günlük çalışması, sekiz saat süren bir yürüyüş şeklini alırdı.

Kâtibeleri, onun dikte

ediş tarzını, "bir aslan gibi davranmak" diye anlatırlandı. Everard Webley şâmdd ide bir aslan gibi

davranıyordu - beslenmeden biraz önce, içi içine sığ-mıyan aslanlar gibi - büyük, eşyasız bürosunun bir

ucundan öbür ucuna gidip geliyordu.

Kül rengi halıya kaşlarını çata çata bakarak, ¦"unutmayın ki..." diyordu. Kâtâbesinîn istenografi işaretlerini

çizen kalemi, sahifenin üstünde hızla kayıyordu: "Unutmayın ki, durum ne olursa olsun, en büyük yetkiler

bana verîlmiştîr; ve ben, Britanyalı Hür Adamların başı kaldığım müddetçe, isyana

kalkışanların bütün

teşebbüsleri, derhal ve merhametsizİI_

HALK KÜTÜPHANESİ

SES SESE KARSI

351

-ce ezilecektir. Saygılarımla ve saire." Sustu; düşünceli düşünceli ve bir aslan gibi bir aşağı bir yukarı

dolaştıktan sonra, durduğu yerden bürosuna yürüdü; dağılmış kâğıtları evirip çevirdi.

"Başka bir şey yok

galiba," diyerek, saatine baktı. Altıya çeyrek kalayı ıbiraz geçiyordu. "Şu son mektupları yarın sabaha

hazırlayın," dedti. "Onları yarın imzalarım." Şapkasını asılı olduğu yerden aldı. "İyıi akşamlar," dedi ve kapıyı

çarparak kapayıp, merdivenleri ikişer ikişer indi. Evin önünde arabası ve şoförü

bekliyordu. Everard süratli

sürmekten hoşlandığı ioin, arabanın kuvvetli bir motörü vardı. Havayla ve hızın

yarattığı rüzgârla

çarpışmaktan da hoşlandığı için açık bir arabaydı bu. Sıkı sıkı gerilmiş, yağmur

geçirmeyen bir bez, arka

kısmı örtüyordu; böylece ancak önde iki kişilik yer kalıyordu.

Everard Webley dlireksiyona geçeırken, "bu akşam sana ihtiyacım yok, gidebilirsin,"

dedi.

Marşa bastı, arabayı vitese geçirdi; hiç kimsenin önleyemeyeceği bâr şiddetle ileri doğru fırladı. Silindirlerin

üç litresi içinde, birkaç düzine atın gücü kapanmış kalmıştı. Everard bu silindirlerin

mümkün olduğu kadar

çok çalışmalarım isterdi. Son süratle s#-rer, kaza olmasına ramak kalınca da frenlere

basardı. Onun metodu

buydu işte. Everard ile şehirde otomobille gezinme, insana fazlasiyle heyecan verirdi.

Onunla son

gezintilerinde, Elinor direnmişti. "Ölüme pek o kadar aldırdığım yok;" demişti, ı(ama ömrümün sonuna kadar

iki tahta bacakla ve kırık bir burunla yaşamaık hiç işime gelmez doğrusu." Everard

gülmüştü: "Başınız

ıbelâya ıginmez benim yanımda. Ben kaza

ES/

352

yapmam." Elinor alay etmişti: "Öyle şeylere tenezzül eder (misiniz hiç?" Everard, "eh, isterseniz öyle..."

derken, frenlere o kadar şiddetle basmıştı İki, Elinor önündeki cama çarpmamak üçin

oturduğu yere

tutunmak zorunda kalmıştı. Everard, yolun ortasında tavuk gibi 'kararsız durması

yüzünden Dunlop marka

lâstiklerin altında kalmak tehlikesi geçiren şarkın ihtiyar Ibir efendiye, "aptal!" diye (bağırmıştı. Sonra

otomobil sert bir hareketle öne doğru fırlamış; Eli-nor'un sırtı oturduğu yere yapışmıştı.

Everard sözüne

devam etmişti: "İsterseniz öyle söyleyin. Benim başıma ikaza gelmez. Ben kendi

talihlimi kendim yaratırım."

Everard, Oxford Street'de yoluna devam ederken bunu hatırhyarak kendi kendine

güldü. Demir yollarının (bir

yük arabası, yolunu kesti. Sokakta (atlan yasak etmeli artık. Elinor'a şöyle diyecekti:

"Ya beni alırsın... (bunu

yaparsan, eninde sonunda işi açığa vurman, Phil'i bırakıp bana gelmen gerekir..."

(Çünkü Everard'in niyeti

Elinor'a karşı tamamiyle dürüst davranmaktı; aralarında herhangi sahte Ibir şeyin

kalmasını istemiyordu.)

"...Ya Ibunu yaparsın, yahut da..." Q sırada yük arabasının önüne geçmek [fırsatını buldu; gaza bastı,

Idireksiyonu önce sağa, sonra da sola kıvırarak, tırıs giden ihtiyar sabırlı atın burnunun f cundan fırladı geçti. "...Yahut da birbirimizi Ibir daha brmeyiz." Bir ültimatom verecekti. Sert bir ültimatom.

Everard ne olduğu belirsiz durumlardan nefret ederdi. Ne kadar tatsız olursa olsun, ıbir şeyi kesin, olarak

bilmeyi; en ümit verici, en tatlı (kararsızlıklara tercih ederdi. Üstelik bu durumda

kararsızlık hiç

SES SESE KARSI

353

de Was "değildi. Tam Oxford Circus'e Iglrerken, Mr polis elini Ikaldırdı. Saat altıya yedi dakika varidi. Everard

etrafına bakarak, Elinor'un Ibu (yeni binalar hususunda fazla müşkülpesent, fazla titiz

olduğunu düşündü.

Yeni ticarethanelerin bu kalın yapılı, süslü '^baroque" üslûbu, hiç de nahoş değildi Evenard'a göre. Güçlü

kuvvetli, dramatik bir mimariydi bu; koskocamandı, pahalıydı, ilerlemenin bir

timsaliydi. Eldnor bunu kabul

etmemişti: "İnsanı çileden , çıkaran bir* âdiliilk var bu yeni binalarda," demişti.

Everard, "ama canlı bir

varlığın âdî olmaması Igüç," diye cevap vermişti. "Bu adamların bir şeyler ı

yapmalarını biz

beğenmiyorsunuz. IBende aynı fikirdeyim: Bir şeyler yapmak âdî bir 5ş." Elinor'da,

malı yapanlara değil,

satın alanlara has zihniyet vardı. Polis elini indirdi. Önce ağır ağır, sonra artan (bir (hızla, trafiğin zaptedi-len

seli, 'gümlbürdeyerek İlerledi. EHnor'un kafası, zaruri ihtiyaçları değil de, lüksü

(düşünüyordu. O, dünyayı

fayda ölçülenine İgöre değil, ' ancak güzellik ve zevk alma Ölçülerine İgöre

değerlendiriyordu. Dimağı,

duygulara ve ince hislere kıymet (veriyordu; üstelik do keskin gözler ve sezişler hayat

savaşında , elzem

olduğu âçin değil, !bu duygular ve Snee hisler aslında hoş şeyler olduğu için kıymet

veriyordu Ibunlara.

Daha doğrusu Elinor, olup biten savaşın f arfkında bile değildi sanki. Everard'in

Elinor'u beğenmemesi

gerekirdi. Eğer ona âşık olmasaydı, (Everard bunu düşünürken kendi kendine

gülümsedi.) tbeğenmiyeceikti

de. O za-' man... Pat! Geçen fo&r otobüsün üst katından f atılan bir muz kabuğu,

yerlerde sürüklene

Sürüklene kirlenen bir deniz yıldızı gibi, otomobilinin motor kapağıŞ54

SES SESE KARSI

nm üstüne düştü. Trafiğin gürültüsü arasında bir kahkaha duydu. Everard yulkarı

bakarak, otobüsün

parmaklığından kendisini seyreden iki genç kız gördü. Güzel küçük iki şeytan ıgdlbii,

ağızları açılk, katıla

katıla gülüyorlar; şimdiye kadar böyle (tuhaf şey hiç görmemişler gibi gülüyorlardı.

Everard da, onlara

yumruğunu sallıyarak güldü. "Elinor bunu görse ne kadar hoşlanırdı!" diye düşündü.

Sokaklara ive

sokakların komedyalarına bayılırdı Elinor. IGardp, eğlenceli veya manalı şeyleri öyle

çabucak sezerdi ki!

Everard'-ın (birbirinden farksız (bir yığın Snsan (gördüğü yerde, Elinor fertleri

görmesini Ibiürdi. Gözlerinin

keskinliği ne kadar dikkate şayan ise; bir tek defa gördüğü garip insanların hayatlarına dair hîkayeler

uydurma kalbiliyeti de o kadar dikkate şayandı. Şimdi burada olsaydı, Ibu igenç

kızların her şeyini (bilirdi;

hangi sınıftan ve ne çeşit ailelerden geldiklerini, elbiselerini nerelerden ve kaç îparaya aldıklarını,

bekâretlerini kaybedip etmediklerini, hangi kitapları okuduklarını, en çok beğendikleri

film aktörlerinin kimler

olduğunu ¦ bilirdi. Elinor'un söyliyefoileceği şeyleri düşünen; gülüşünü, gözlerinin

(bakışını, konuşma (tarzını

ha'tırlıyan Everard, ona karşı birden öyle Ibir muhabbet duydu, onunla beraber olmayı

o kadar şiddetle we

aynı zamanda 'öyle hassas bir sevgiyle özledi ki, Elinor'dan artık bir dakika olsun ayrı kalmaya

dayanamaz
hale geldi. Önündeki taksiye korna çaldı; sağdan önüne geçmeğe çalıştı. Bir yaya geçidi yolunu kestiği için
bunu yapamadı ama, taksi şoförü o ara, fırsat bu fırsat, Everard'a küfretti: Onun meşru (bir evlât oluşundan,
cinsî bakımdan normalliğinden, öbür dünyada saadet bulaca-
355
ğından şüphe etti. Everard da aynı keyifle, lama çok daha usturuplu bir tarzda şoföre küfretti. İçinden hayat
fışkırıyordu; kendinde olağanüstü bir güç ive kuvvet Ibuluyordu; bilmediği foir sebepten ötürü İtanı bir saadet
içindeydi. (Gerçi şu 'da var ki, en Igeç beş dakika sonra Elinor'u göreceğini hesaba katmak gerekti.) Evet,
itam bir saadet; (çünkü Elinor'un evet diyeceğini, kendisini sevdiğini biliyordu; saten foir inanç vardı içinde.
Marble Arch'dan sapıp Park'a girince, saadeti Idaha kuvvetli, ıdaha (keâkin, ama daha huzurlu (bir hal aldı.
İçine doğan bu inanç derinleşti; sanki gelecekteki olaylar daha ' şimdiden olup bitmiş de, bunları 'kati, olarak
hatırlıyonmuş gibi bir his duydu. Batmak üzere olan güneşin pembemsi altın ışığı yeryüzüne vurdukça,
yapraklar ve çimen, erken başlamış ışıl ışıl ibir sonbahar ateşiyle 'tutuşuyor gibiydi. Batıdan gelen toz gibi
ünce bir parıltı, ağaçların arasından büyük oklar şeklinde süzülüyordu; alaca karanlık

kuytu yerlerde lavanta

rengi bir Ssistıi; gittikçe koyulaşan, •çivit rengini alan foir mavi sis, Londra'nın puslu havasında perde perde

uzaklaşıyordu. Çimende gezinen çiftler ve oynıyan çocuklar gölgeden güneşe (geçerken,

kâh gözle

görülmez oluyor, kâh son derece güzelleşiyor, kâh mânâsız kalıyor, kâh pırıl pırıl tabiat üstü varlıklara

ıbenziyorlardı. ıSanki her aklına geleni yapan bir (tanrı, ıbu mahlûklardan foazan

bıkıyor, foazan de onları

çok cazip buluyor; onlara bîr aralık kahredici bir kayıtsızlıkla, bir aralık da sevgiyle bakarak .azametinden foir

şeyler bağışlıyordu onlara. Everard'-an önünde yol, açık ve cilâlı gabi dümdüz

uzanıyordu; ama Everard,

Elinor'u özletmesine rağmen - bir (bakım-

dan da Elinor'u o kadar çok sevdiği için - otomobili sürerken nizamî hızı pek fazla

aşmıyordu. Çünkü her şey

güzeldi; ve Everard'm kendine has) mantığına,, şahsen duyduğu zarurete göre,

güzelliğin var olduğu yerde

Elinor da vardı. Elinor tbu güzelliğin tadına varacağı için, gu anda Everard'm

yanındaydı. Ve Elinor bu zevki

uzatmak isteyeceği için, Everard ağır ağır gidiyordu. Motor bir dakika içinde olsa olsa

(bin Ibeş yüz ıkere

devrediyordu; dinamo hemem hemen hiç işlemiyordu. Everard sanki olduğu yerde

(duruyormuş gibi, küçük

bir Austin araba yanından geçti. Varsın hepsi geçsin! Everard ıbu eşsiz güzelliği,

Elinor'a hangi kelimelerle

anlatacağım düşünüyordu. Parmaklıklar arasında gördüğü Park Lane'den geçen

otobüsler, tantanalı bir

alayın zafer arabaları gilbi kıpkırmızı parlıyor ve ışıldıyordu. Trafiğin gürültüsü

arasında (bir saat, hafif hafif

altıyı çaldı. Bu (saatin sesi (bitmeden, başka bir saatin çanı duyuldu; ahenkli, tatlı, biraz hazin bir sesti - pırıl

pırıl akşamın ve Everard'ın saadetinin sesiydi sanki Ibu. Ve şimdi, otomobili (bu kadar

ağır sürmesine

rağmen, karşısına Hyde [Park Corner'in mermer kapılan çıktı. Çıplaklığına ve karın

adalelerinin îsveç

jimnaJstiğiyle bile izah edilemeyecek (bir şekilde gelişmiş olmasına rağmen İngiliz

kadınları ^tarafından

Waterloo meydan savaşını kazanan General'e hediye edilen ve Napoleon'un toplarından

dökülen tunçtan

Achilles; kalkanını kaldırmış, kılıcını sallayarak duruyor, kendini solgun we boş

gökyüzüne (karşı koruyordu.

Everard, yolunun bir an önce bitmesini özlediği halde, Park'dan çıkarken üzüntü duyar

gilbi oldu. Önünde ve

ardında yüksek otobüsler gürlüyordu gene.

jg7

Meydanda yaya geçitlere ayrılan yerin etrafında dönerken, Elinor eğer evet derse, St.

George Ihastahanesine

yarın (beş ingiliz lirası Ibağışlıyacağına yemin etti. Eldnor'un evet diyeceğini biliyordu.

Bu parayı

daha şimdiden vermiş gibiydi. Dönüp Grosvenor Place'-den çıktı. Arkada kalan

vasıitalann gürültüsü

duyulmaz -oldu. Belgrave Square ağaçlı bir vaha idi; sığırcık kuşları bir köy sessizliği içinde geveze geveze

ötülüyorlardı. Everard bir kere döndü, bir kere daha, sonra bir kere daha döndü, ©olda

evlenin arasında

bir kemer vardı. Bu kemeri bir iki yarda geçtikten sonra durdu; geri döndü, kemerin

altından -gene (geçti,

geri geri, eski 'ahırların bulunduğu yola, çıkmaz sokağın tâ sonuna gitti. Matörü

'durdurdu, otomobilden

indi. Ne güzeldi şu işarı perdeler; Everard'ın kalbi hızla çarpıyordu. İlk nutkunu verdiği gün duyduklarını

duyuyordu; yarı korkuyor, yan coşuyordu sevinçten. Eşiğe çıkarak kapıyı vurdu; ve

kalbi yirmi defa

atıncaya kadar bekledi. Evden ses seda çıkmıyordu. Kapıya gene vurdu; ve Elinor'un

nasıl korktuğuna

dair anlattıklarını hatırlıyarak, kapıya vurmasiyle beraber, Elinor'un korkularının bu

sessiz meydan

okuyuşuna cevap veriyormuş gibi ıslık çaldı ve "gelen dost!" diye seslendi. Sonra

»kapının süngülü

olmadığını, hafifçe aralık bırakıldığını fanketti. îtti; kapı ardına kadar açıldı. Everard içeri girdi.

Onun üst katta olduğunu sanarak, "Elinor!" diye ¦seslendi. "Elinor!"

Gene cevap yoktu. Acaba Elinor ona bir oyun mu oynuyordu? Paravanalardan birinin

arkasından çıkıp

birden bire üstüne mi atlıyacaktı?

358

SES SESE KARS]

Bunu düşünürken (kendi kendine gülümsedi. Sessiz odayı araştırmak ftçin ilerlerken,

sağdaki paravanaya

göze çarpacak şekilde iliştirilmiş olan telgrafı gördü. Yaklaştı, ve "ilişik telgraf..." diye tam okumaya başlamışiken,

arkasında (bir ses duyarak (başını çevirdi. Dört kadem uzakta, ellerini kaldırmış bir

adam

duruyordu. Bu ellerin tuttuğu sopa adamın sağ ornuzunun» üstünden kalkıp, yana ve

ileri doğru sallanmaya

başlamıştı bile. Everard'm kollan havaya fırladı; ama iş işten [geçmişti. Sopa sol

şakağına indi. Sanki birden

bire bir ışık sönü vermiş ti. Everard yere yıkıldığını bile anlamadı.

Mrs. Quarles oğlunu öptü. "Sevgili Phil," dedi, "ne iyi ettin İde bu kadar çabuk ıgeldin."

"Seni pek iyi görmedim, anne."

"Biraz yorgunum, o kadar." Bir an sustuktan sonra içini çekerek ekledi: "Üzülüyorum da."

"Üzülüyor musun?"

"Evet, ıbabanm haline üzülüyorum." Ağır ağır ve istemiye istemiye devam etti: "Baban iyi değil. Seni ayrıca

görmek istiyordu. İşte bunun için telgraf çektim."

"Tehlikeli bir hastalığı mı var?"

Mrs. Quarles, "bünye bakımından değil," diye cevap verdi. "Ama sinirleri fena... Bir çeşit sinir

(buhranı ıbu.

Çok heyecanlı. Bir dakikası bir dakikasına uymuyor."

359'

"Ama sebebi ne?"

Mrs. Quarles sustu. Sonunda ' konuştuğu > zaman) kendini zorladığı belliydi; sanki

ağzından çıkan her

kelime, içindeki ıbir engeli güç ağarak çıkıyordu. Hassas yüzü hareketsiz ve gergindi.

"Onu üzen bir şey oldu," dedi. "Büyük bir 'darbe."

Sonra ağır ağır, kelime kelime, olup bitenleri an^ lattı,

Philip iskemlesinde öne doğru eğilmiş, dirsekleri-ni dizlerine dayamış, çenesi ellerinde, dinliyordu. An*

nesinin yüzüne şöyle ıbir baktıktan sonra, gözlerini yere indirdi. Eğer ona bakarsa,

(onunla göz göze gelirse,

annesini lüzumsuz yere utandıracağını anlamıştı, Mrs. Quarles konuşurken bile acı

duyuyor, küçük

düşüyordu. Hiç olmazsa onun bedbahtlığına şahit olacak kimse yoikmuş gibi, onu gören

yokmuş gibi

konuşsun; Philip başka tarafa, bakmakla, annesinin ruhunun mahremiyetini

bozmuyordu. Mrs. Quarles ağır

ağır, renksiz ve yumuşak bir sesle konuşmaya devam ettL Bir pis olaydan sonra, başka

bir pis olaya

geçiyordu. Gladys'in iki gün önceki ziyaretini anlatmaya başlayınca, Philip'in dinlemeğe tahammülü kalmadı

artık. Annesini öyle küçük düşürüyordu ki bu! Bunu da anlatmasına razı olamazdı.

Sözünü keserek, "evet, evet, tahmin ediyorum ne olduğunu," dedi. Ayağa, fırladı, hızla ve sinirli

adımlarla

topallıya topallıya pencereye gitti. "Artık anlatma."

Bir dakika pencerede durdu; çimene, önlerinde bol yapraklı porsuk ağaçlan bulunan

duvarlara,

ötelerde vadinin ucunda basalt mevsiminin renklendirdiği tepelere ibakıyordu. (Bu

manzara nerdeyse

insanın sinirlerine dokunacak tadar sakindi. Philip döndü, topallıyarak odada ilerledi;

bir an, ; annesinin

iskemlesinin arkasında durarak, elini omuzuna koydu; eonra gene uzaklaştı.

"Artık founu düşünme," dedi. "Ne yapmak gere-îfcirse <ben yaparım." Patırdılı gürültülü rezilce sahneler,

kavgalar, aşağılık çekişmeler olacağını düşünüyor ve fena halde canı sıkılıyordu. "Belki de gidip babamı

görmem lâzım?"

Mrs. Quarles evet der ıgilbi başını salladı: "Seni .çok görmek istiyordu." "Neden?"

"Neden olduğunu tam bilmiyorum. Aıma çok İsrar «tti."

"Konuşuyor mu? Yani... şey... bu işten?" "Hayır. Hiç lâfını etmiyor. * Bana kalırsa o işi unutmak istiyor."

"Öyleyse ben de lâfını etmem, daha iyi." ' "Kendi açmazsa, hiç etme. Çoğu zaman kendinden bahsediyor.

Kötümserlikle geçmiş şeyleri, sağlık durumunu anlatıyor. Onu neşelendirmeğe çalış."

Philip, evet der gibi

'başını salladı. Annesi, "onu idare et," diye devam etti. "Zıt gitme. Hemen parlayıverd-yor. Heyecan

yaramıyor ona."

Philip dinliyordu. Düşünüyordu da, bu lâfı edilen tehlikeli bir hayvan veya yaramaz bir

çocuktu sanki...

Annesi için bu ne bedbahtlık; onu ne kadar üzen ne kadar küçük düşüren bir şey!

SES SESE KARSI

361

Annesi, "yanında fazla kalma," dedi. ;

Philip annesinden ayrıldı. Holden geçerken, babasını düşünerek kendi kendine, "aptal!"

diyordu, "kahrolası

aptal!" Eskiden de babasına karşı sevgisi olmadığı için, şimdi duyduğu bu anî öfkenin, bu hakir görmenin,

yumuşaması imkânsızdı. Gerçi Öfkesini Jbüsibü-tün şiddetlendiren eski bir kin de

yoktu içinde. Bugüne

kadar Philip, babasından ne hoşlanmış, ne de hoşlanmamıştı. Ona hiç düşünmeden

müsamaha göstermiş;

bunu yapmadığı zaman da, alaycı bir sabırla babasının varlığını kabul etmişti.

Çocukluk hâtıraları arasında,

babasına (karşı daha müspet heyecanlar duymasını gerektiren hiçbir şey yoktu. Mr.

Quarles'in bir siyaset

adamı veya bir iş adamı olarak davranışı ne kadar saçma sapan ve ne kadar

beeeriksizse, bir baba olarak

davranışı da aynı derecede kararsız ve beceriksizdi. Ara sıra kısa bir müddet için,

çocuklarına coşkum bir

ilgi göstermiş; sonra uzun zaman varlıklarının nerdeyse farkına bile varmamıştı. Philip

ile kardeşi, bu ihmal

devrelerinde babalarından daha çok fıoşlanmışlardı; çünkü o sıralarda babalan, onlara

zarar getirmeden

varlıklarını inkâr etmişti. Fakat ço-¦cuklarının saadetiyle ilgilendiği zaman, ondan pek o tadar

hoşlanmamışlardı; çünkü çoğu zaman bu ilgi, çocuklardan fazla herhangi bir terbiye

veya sağlık

nazariyesine gösterilen bir ilgiydi. Mr. Quarles, meş-tîur bir doktorla tanıştıktan veya terbiye metodlarına dair

en son çıkan kitabı okuduktan sonra; katî harekete geçmezse, oğullarının ya aptal, ya

sakat olacaklarını;

dimağlarının gelişmeyeceğini, aldıkları kötü gı-•dalar yüzünden bünyelerinin

zehirleneceğini ve mü-

362

nasebetsiz beden eğitimi yüzünden de vücutlarının eğ' ri büğrü olacağını

fceşfediver&rdi. Derken iki

çocuğa birkaç hafta, tıka basa ya çiğ havuç veya çok pişmiş-sığır eti yedirilirdi.

(Bunlardan hangisinin

yediLrilece-ği Mr. Quarles'm karşılaştığı doktorlara göre değişir. Y Çocuklar ya asker

gibi talim, ederler; veya

halk oyunları öğrenirler, müzikle ahenkli beden hareketleri yaparlardı. O sırada

babalarının önemli saydığı

hafızaysa, onlara şiir ezberletilir; önemli saydığı şey mantık kabiliyetti ise, çocuklar bahçeye salıverilir;

onlara çimene değnekler dikmeleri ve günün çeşitli saatlerinde bu-değneklerin

gölgelerini ölçerek,

tdk başlarına trigonometri kaidelerini öğrenmeleri söylenirdi. Babalarının (bu nöbeti sürdükçe, ilki çocuğun hayatı dayanılmaz Ibir hal alırdı. Eğer Mrs. Quarles itiraz ederse, Sidney küplere biner; karısının sırf hodbinliği yüzünden çocuklarına ahmakça düşkün bir anne olduğunu, çocuklarının gerçek iyiliğine zerre kadar önem vermediğini ileri sürerdi. Mrs. Quarles fazla israr etmezdi;, çünkü istediğini, yapamayınea kocasının daha çok inat edeceğini; halbuki damarına basılmazsa bu merakını unutuvereceğini bilirdi.

Sahiden de öyle olurdu. Mr. Quarles birkaç hafta sonra çabucak gözle görülür neticeler vermeyen bu gayretlerinden [bıkardı. Çocukların sağlığı uğruna gösterdiği gayretler, onlarr belirli bir şekilde daha iri veya daha kuvvetli yapmamıştı; terbiyeleri için uğraşması da, onları sezilir şekilde daha akıllı yapmamıştı. Bu çocuklar olsa olsa-tek bir şey oldukları su götürmez bir gerçekti: Bunlar Tanrının günü ve günün her saati bir baş belâsıy-dılar. "Çok daha önemli meseleler" dediği işler Mrv

Quarles'in dikkatini gittikçe daha fazla çekiyordu. Za-nianla masaldaki Cheshire'li kedi gibi,1 çocukların çalıştıkları ve oynadıkları odalardan tamamiyle kayboldu; daha yüksek ve daha rahat âlemlere çekildi.

Çocuklar da gene rahata kavuştular.

Philip, içerden gelen sesleri duyunca, babasının kapısında durakladı; dinledi. Philip'ln yüzünde bir endişe,

daha doğrusu bir korku belirdi. Bu ses neydi? Baibasmun yalnız olduğunu söylemişlerdi

ona. Yoksa kendi

kendine mi konuşuyordu? Bu kadar kötü bir duruma mı düşmüştü? Philip kendini

tfoplıyarak kapıyı açtı;

kapıyı açar açmaz da hemen rahatladı: Babasının delirdiğini sanmıştı; halbuki balbası

ses alıma makinasma

dikte ediyordu sadece. Mr. Quarles yastıklara yaslanmış, yatağında yarı oturmuş, yarı

uzanmış vaziyetteydi.

Bü'tün yüzü, başının tepesi bile kıpkırmızı kesilmiş, pırıl pırıl parlıyordu; pemibe ipek pijaması, aynı sıtmanın

daha da azgın bir devamı gibiydi. Ses alma makinası, yatağın yanındaki masada

duruyor; ve Mr. Quarles

bükülen (konuşma borusunun ağız kısmına dolgun bir sesle şunu söylüyordu: "Gerçek

büyüklük, çabucak

basan kazanmanın tam tersidir; (biri arttıkça, öteiki azalır." Kapı açılınca başını çevirip baktı, "ha! îşte

geldin!" diye bağırdı. Ma-kinayı durdurdu, konuşma borusunu yerine astı ve oğlunu

karşılamak için elini

uzattı. Basit hareketlerdi bunlar. Ama Mr. Quarles'm bütün hareketleri, Philip'e

1 Meşhur mizahçı Lewis Caroll'un Alîs Harikalar Diyarında adlı masalında, her zaman

sırıtan ve yavaş yavaş

silinip gözle görülmez olan bir kediye imâ. - (Çeviren.)

pek acayip geldi. SanM babası sahnede oyun oynuyordu. Oğluna bakarken gözlerinde

parlıyan ışık tabiî

değildi.

"Geldiğine öyle memnunum, öyle memnunum ki, sevgili oğlum!"

Philip'in elini okşadı. Haykıran sesi birden titredi.

Bu çeşit gösterilere alışık olmıyan Philip, ne yapacağını şaşırdı. Neşeli bir hal takınarak sordu: "Eh,

nasılsınız bakalım?"

Mr. Quarles başını salladı, hiçbir şey söylemeden oğlunun elini silktı. Babasının gözleri yaşla .dolmuştu.

Bunu gören Philip büsbütün sıkıldı. Böyle bir insandan hâlâ nasıl nefret edebilir, ona

hâlâ nasıl kızabilirdi?

Babasını teselliye çalışarak, "her şey ' yoluna girer," dedi; "bütün mesele biraz dinlenmenizde."

Mr. Quarles oğlunun elini daha siki tuttu: "Annene söyleme," dedi; "ölümümün yakın olduğunu

hissediyorum."

"Saçma konuşuyorsunuz, baba. Böyle şeyler söylemeyin.'

Mr. Quarles başını inatla sallıyarak, "yakın," diye tekrarladı, "pek yakın. Buraya geldiğine onun için çok

seviniyorum. Sen dünyanın öbür uçundayken ölmek benim ağrıma giderdi. Ama sen

burada olduktan sonra,

gidebilirim artık..." (Sesi gene titredi.) "...içim rahat gidebilirim." Philip'dn elini bir kere daha sıktı. Çocuklarına

son derece düşkün, sadece çocukları için yaşıyan bir foalba olduğundan hiç şüphe

etmiyordu.

Ara sıra sahiden öyle olduğu da vardı zaten. "Evet, içim rahat gidebilirim."

Mr. Quarles mendilini çıkardı, burnunu sildi; bunu yaparken gözlerini de gizlice sildi.

"Ama siz ölecek değilsiniz ki!"

Mr. Quarles İsrar etti: "Yoo, yoo. Hissediyorum öleceğimi."

Bunu gerçekten hissediyordu; öleceğine inanıyordu; çünkü dimağının hiç değilse bir

kısmı, ölümü arzuluyördu.

Şu son haftaların karışıkliğıyla başa çıkamamıştı; ve gelecek-eğer bundan kötüsü varsa-

daha da

kötü olacağa benziyordu. Hiç acı çekmeden sönüp gidivermek... Mr. Quarles'i ı üzen

bütün meseleler için en

iyi hâl çaresi buydu. Bunu istiyordu, buna inanıyordu. Yakında öleceğine inandığı için,

kendini zavallı bir

kurban görüp kendi kendine acıyor; aynı zamanda fcalderme bu kadar asil bir

tevekkülle boyun eğdiği için

de kendine hayran oluyordu.

Babasını teselli etmek ilcin bunu inkârdan başka ne yapacağını bilemeyen Philip, cansız

cansız İsrar etti:

"Ama siz ölecek değilsiniz ki!" Gündelik hayatta ortaya çıkan hislerle ilgili durumlarla hazırlıksız basa

çıkabilme kabiliyeti yoktu onda. "Sizin hiçbir şeyiniz..." Philip, "sizin hiçbir şeyimiz yok," diyecekti ama;

babasının bu söze üzülebileceğini düşünerek tam vaktinde kendini tuttu.

Mr. Quarles terslendi: "Bundan bahsetmeyelim artık."

Sinirlediği gözlerinden belliydi. Philip, annesinin babasını idare etmesini söylediğini

hartırlıyarak sustu.

366

3ÜS SÜSÜ

Mr. Quartos, tonunu değiştirerek devam etti: "İnsan kaderinle," çaıtamaz. İçini çekerek

"kader!" diye

tekrarladı. "Sen talihli çıktın sevgili oğlum; asıl mesleğini hemen keşfettin. Kader sana karşı iyi davrandı."

Philip, evet der gibi başını salladı. Çoğu zaman kendi de bunu düşünmüş; hattâ bir çeşit korku duymuştu.

Kaderin kendinden öç alabileceğine belirsiz bir İnanç vardı içinde.

"Halbuki 'ben..." Mr. Quarles cümlesini tamamlamadan elini havaya kaldırdı; sonra bu el, ümitsiz bir

hareketle, yatak örtüsünün üstüne düştü. "Yanlış izler peşinden giderek, hayatımın nice yıllarını boşuna

harcadım. Asıl istidadımın ne olduğunu keşfedemeden, nice yıllar, nice yıllar geçti.

Pratik işlerle uğraşan bir

filozof boşuna harcanır. Hattâ gülünç olur. Şey gibi... ismi neydi şunun... albatros kuşu gibi. Anlarsın ya?"

Philip şaşırdı: "İhtiyar GemicilâeSki1 albatros kuşundan mı bahsediyorsunuz?"

Mr. Quarles sabırsızlandı: "Yo/k canım! Şu Fran-sızı söylüyordum."

"Ha, tabiî." Philip, babasının neden bahsettiğini anlamıştı. "Le poete est semblable au prince ' des nuees*

Baudelaire'i isöylüyosunuz." !

1 S. T. Coleridge'in, bir albatros kuşunu öldüren ve bu yüzden tabiat üstü kuvvetler

tarafından

cezalandırılan bir gemiciye dair şiiri.

2 Metinde Fransızca - Charles Baudelaire'in L' Albatross adlı şiiri:

Şair, bulutların hükümdarına benzer, Yuhalarm arasında yeryüzüne sürülünce, O dev

kanatları engel

olur yürümesine. - (Çeviren.)

367

"Elbette Baudelaire'i söylüyorum."

Philip, toir - dakika için olsun konuyu değiştirip ,§ahsî işlerin yerine edebiyattan

bahsedebilmek fırsatını

bulduğu için sevinerek, Baudelaire'in mısralarını tekrarladı:

"Exile sur le sol au milieu des huees

Ses ailes de geant VempĞchent de "marcher."

Babası bunu duyunca pek keyiflendi. Zafer kazanan bir adam edasiyle, "tamam!" diye

'bağırdı."Filozoflar da

şairler gibidir. Kanatları yüzünden yürüyemezler. Otuz sene yürümeğe çalıştım.

Siyasette de, İş. hayatında

da yürümeğe çalıştım. Yerimin yeryüzünde olmadığını, havalarda olduğunu

anlıyamadım." Kolunu

kaldırarak, "havalarda!" diye tekrarladı. "Benim kanatlarım vardı." 'Elini hızla bir aşağı bir yukarı indirip

kaldırarak salladı. "Kanatlarım vardı, ama farkında değildim."

Mr. Quarles'm sesi daha da yükselmişti; gözleri data çok ışıldıyordu; yüzü daha da çok

pembeleşmiş ve

daha çok parlıyordu. Her halimde öyle bir heyecan, öyle bir huzursuzluk,' öyle bir

coşkunluk vardı ki, Philip

fena halde üzüldü.

Endişeyle, "biraz dinlenseniz daha iyi olmaz mı?" dedi.

Mr. Quarles sözünün kesilmesine aldırmadı bile; "kanatlar, kanatlar!" diye haykırdı.

"Kanatlarım vardı; bunu

gençliğimde anlasaydım, kim bilir ne kadar yükseklere uçabilirdim! Ama ben yürümeğe

kalktım. Çamurda

yürümeğe kalktım. Otuz sene! Uçmak için

368

' SES SESE KARSI

yaratıMığımun ancak otuz sene sonra farkına vardım. Halbuki şimdi, uçmağa daha yeni

yeni başlamışken,,

bundan vazgeçmem gerek." îçini çekti; ve yastıklara yaslanarak, bu kelimeleri, havaya doğru dikine fırlattı:

"Eserimi tamamlıyamadım. Hayallerim gerçekleşemedi. Kader bana karşı haşin

davrandı." *

"Ama eserinizi bitirmek için, istediğiniz kadar vaktiniz olacak."

Mr. Quarles başını sallıyarak, "hayır, hayır," diye ısrar etti.

Kaderin gadrine uğrayanlardan îbdri olmak istiyordu... Kendd kendini göstererek,

"eğer feleğin zulmü

olmasaydı, ben bir Aristo olundum," demek istiyordu. Kaderin kötülüğü her şey için bir özürdü: Seker

ticaretimde, siyasette, çiftçilikte dflâsı; ilk kitabının so-ğulk karşılanması; ikinci

kitabının bir türlü ortaya

çıkmaması için bir özürdü. Hattâ kaderin kötülüğü (bunun niçin ve neden olduğu pek

belli değildi ama >

Gladys'! gebe bırakmasını bile hoş gösteriyordu. Mr. Quarles'm kötü talihinin bir tecellisi de, hizmetçileri, kâtibeleri, köylü kızlarını baştan çıkarmaktı. Başına yığılan bütün bu felâketlere tüy 'dikmek için şimdi de ölecekti; (vakitsiz, ama Romalıların en asîli1 gibi, duyduğu acıyı hiç belli etmeden öleoelkti); ve bu ölümün karşısında, kaybedilen bekâretler, dünyaya gelmek üzere olan bebekler ğilbi meseleler ne kadar ehemmiyetsiz, ne kadar aşağılık ve mânâsız görünüyordu! Bir filozofun ölüm yatağının taş ucunda bütün

1 Shakespeare'in Julius Caesar'mda Antony, Bra-tus'dan "Romalıların en asîli," diye bahseder. -

ÇevirenJ

bu patırdı gürültü öyle yersizdi ki! Ama Mr. Quarles, ancak bu yaltak gerçekten ölüm yatağı olursa ve kaderin kendisine karşı zulmü bütün dünyaca kabul edilirse, bunlara igöz yumabilirdi. Fikirleri uğruna kurban giden ve can çekişmekte olan bir filozof, Gladys die Gladys'dn bebeğine hiç aldırmamalkta haklıydı. İşte bu yüzden Mr. Quarles, (bunun sebebini sadece hissetmesine ve sözle açıklamamasına rağmen.) daha uzun zaman yaşayacağına dair oğlunun verdiği teminatı çok şiddetle, hattâ içerleyerek

reddediyordu. İşte bu yüzden

zalim feleğe çıkışıyor; kendini her zamankinden fazla beğenerek, kabiliyetlerini - talihin kötülüğü yüzünden

kullanamadığı o kabiliyetleri - dev aynasında görüyordu.

"Hayır, hayır, sevgili oğlum," diye tekrarladı: "Eserimi asla tasmamlayamıyacağım.

İşte seninle konuşmak

istememin bir sebebi de bu." ı

PıhiKp, babasına biraz korkarak baktı. Acaba şimdi de neler yumurtlıyacakrtı? Küçük

bir sessizlik oldu.

Kendine karşı duyduğu acıma yeniden nüksettiği için, Mr. Quarles'm sesi boğuk boğuk

çıkıyordu: "Ardında

hiçbir kayıt bırakmadan göçüp gitmeğe insanın gönlü razı olmuyor. Tamamiyle yok

olanak... Bunu göze

almak güç bir şey." Uçurum gibi ışıksız bir boşluk, hayalinde gittikçe genişliyordu.

Ölüm! Dertlerin sonu

olabilirdi ölüm; ama ne de olsa korkunç bir şeydi. "Sen bu hissi anlıyorsun, değil mi?"

diye sordu.

Philip, "tamamiyle anlıyorum," dedi, "tamainiy-le. Ama baba, sizin durumunuz..."

Gene burnunu silmekte olan Mr. Quarles, protesto ederek elini kaldırdı: "Yoo, yoo!"

Ölmeğe karar vermişti;

onu bu kararından caydırmaya kalkmanın hiçbir faydası yoktu. "Benim için mühim

olan tek şey bu hissimi

anlaman. Benim tamamiyle unutulmama meydan verm'iyeceğıini bilinsem, Ibu

dünyadan huzur içinde

ayrılırım. Sevgili oğlum, benim edebî vasiyetnamemi sen yerine getireceksin. Bazı

yazılarım var ki..."

Philip, "demokrasi hakkında kitap mı?" diye sordu.

Bu konuya dair tasarlanan en uzun eseri tamamlamasını mı isteyecekti acaba? Philip,

babasının cevabım

duyunca, rahat bir nefes alabildi.

Mr. Quarles, telâşla, "hayır, hayır, o değil," dedi. "O kitabın ancak malzemesi var ortada. Malzemenin büyük

bir kısmı da kâğıt üzerine geçirilmemiş. Sadece aklımda. Zaten ben de sana şimdi şunu

söyleyecektim: O

büyük kitap için hazırladığım bütün notların yok edilmesini istiyorum. Hilç kimse

görmeden yok edilmesini.

Çünkü kısacık notlardan başka bir şey değil. Ancak benim için mânası var onların."

Boş dosyalarının ve fiş

endefcslerimdeiki bomboş fişlerin ölümünden sonra meydana çıkması ve bu hususta lâf

edilmesi, Mr.

Quarles'm hiç de işine gelmiyordu: "Hepsi yok edilmeli, anladın mı?"

Philip ibuna karşı koymadı.

Mr. Quarles sözüne devam etti: "Sevgili oğlum, sana emanet etmek istediğim, daha.

şahsî bir yazı serisidir:

Hayat hakkında düşünceler, kendi tecrübelerime ait kayıtlar. Bu çeşit şeyler."

Philip başını isalladı: "Anladım." ; Mr. Quarles, "bunları uzun zamandan beri not ediyorum," dedi. "Elli

yılın düşünce ve hâtıraları -iyi bir isim olabilir bu. Not defterimde Ibir hayli şey var. Şu son günlerde şuna

kaydettim." Ses alma ma-kinasına dokundu. "Bilirsin, insan hastalanınca çok

düşünür." İçini çekti. "Ciddî

düşünür." Philip kabul etti: "Öyle, tabiî." "Eğer dinlemek istersen..." Ses alma makinasını gösterdi.

Philip, evet der gibi başını eğdi. Mr. Quarles makinayi hazırladı.

"Bunların ne biçim şeyler olduğuna dair bir fikir edinirsin. Düşünceler ve hâtıralar.

İşte."

Mr. Quarles, masanın üstünde duran makinayi İtti; ve itmesiyle, bir kağıt parçası

uçarak yere düştü.

Halının üstündeydi; kareli bir kâğıt, bir bulmaca." "İşte, şimdi dinle."

Philip 'dinledi. Cızırtılı bir gümbürtüden sonra, babasının sesinin gülünç bir taklidi

konuşmaya başladı:

"Cinsiyet meselesinin anahtarı: Aşk ihtirası mu-kaddesdir; Tanrının bir tecellisldir."

Sonra ses, hiç durmadan

ve bir geçiş yapmadan, sadece hafifçe değişen bir tonla devam etti: "Siyasetin en kötü tarafı, siyaset

adamlarının ciddiyetsizliğidir. Bir aksam yemeğinde - nerde olduğunu şimdi unuttum -

Asquith ile

karşılaşınca, bu fırsattan faydalanarak, ona, ölüm cezasının kalkması zaruretini İsrarla anlattım. Cağımızın

en ciddi meselelerinden biridir bu. Ama Asquith cevap olarak, gidip briç oynamamızı

teklif etti. Yedi harfli bir

ölçü birimi: Verçhok. Titiz adamlar, domuz ahırlarmda

yaşamadıkları gilbi, siyaset veya iş hayatında da uzun zaman kalamazlar. Taibiat, e^ki

Yunanlılara

benzeyen insanlar yarattığı gilbi, basma kalıp ve geleneklere bağlı, dar kafalı insanlar da yaratır. Ayak

takımının Lloyd George'a karşı duyduğu hayranlığı hiçbir zaman paylaşmadım.

Dünyaya gelinken her

insanın mesut olmaya tabiî bir haikkı vardır; ama bir kimse bu hakkını elde etmeğe

çalışınca, ne vahşî bir

baskıyla karşılaşır! Brezilyamda bulunan bir çeşit leylek, altı harfli: Jabiru. Gerçek

büyüklük, çabucak başarı

kazanmanın tam tersidir; biri arttıikça, ötokî azalır. Ha, işte geldin..." Cızırtılı gümbürtü gene araya girdi.

PıhdliıP başını kaldırdı: "Evet, ne tarzda şeyler olduğunu anladım. Bu zırıltı nasıl durdurulur? Hah, işte."

Makinayı durdurdu.

Mr. Quarles, sanki bir uçaksavar vazifesi görüyormuş gibi, yukarıya doğru nişan alarak

konuştu: "Burada

yatarken öyle şeyler aklıma geliyor M! Öyle bol ki, bu düşünceler! Eğer bu makina

olmasaydı, onların

(hepsini kaydedemezdim. Hâiuk? bir şey bu. Gerçekten hârika!"

OTUZ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Elinor, Euston'dan telgraf çekmeğe vakit bulmuştu. Gattenden'e vardığı zaman,

otomdbili istasyonda bekler

buldu. Şoföre, "çoculk nasıl?" diye sordu. Fakat Raxton pek bir şeyler söyliyemedi; tam ne olduğunu

bilmiyordu; ama içinden, bu gülünç telâşın bo-§una olduğunu düşünüyordu. Bilhassa

çocukları bahis konusu

olunca, zenginler ikide birde böyle telaşa kapılırlar. Eve gitmek için yola çıktılar.

Akşamın olgun ışığında

görülen Chilterns tepelerinde öyle huzur dolu bir güzellik vardı ki, Ellnor'un endişesi

azaldı; hattâ son trene

kadar beklemediğine nerdeyse pişman olacaktı. O zaman Webley'i de görebilecekti.

Ama onu göremiyeceği

için biraz da sevinmesi gerektiğini kabul etmemiş miydi? Demek insan aynı zamanda

hem sevinir, hem de

üzülebilir. Parkın kuzey [kapısının önünden geçerken, bir aralık, parmaklığın

arasından, kapının tam içinde

Lord Gattenden'dn tekerlekli koltuğunu gördü. Koltuğu çeken merkep dut-muş yol

kenarında ot yiyordu,

dizginler gevşekti; çünkü kırmızı maroken ciltli bir kitaba iyice dalan Marki, eşeği

sürmeği unutmuştu.

Otomobil hızla geçti. Fakat şimdiye kadar birçok defalar olduğu gibi, dhltiyar adamı,

elinde kitap, boz eşeğin

arkasına oturup okurken bir saniye olsun görmek; hayatın bir düzen içinde, hiç

değişmeden, iyice bildiği eski şekliyle devam ettiğini kısa bir an için duymak; Elinor'un içini rahatlattı.

Akgürgen ağaçlariyle eğrelti otlarının, yakınlardaki o yeşil ve altın renklerle,

uzaklardaki ımendkşe renklerinin

o sakin güzelliği kadar içini rahatlattı.

Nihayet eve vardılar. Eski bina, güneşlenen bir hayvan gibi, batıya doğru yal alan

güneşin altında sanki

uyukluyordu. Nerdayse bir kedi gibi mirlıyacak-ti. Çimen, en pahalı cinsinden yeşil bir

kadife gibiydi.

Rüzgârsız havada koskocaman çam ağacının, tıka basa yemek yedikten sonra, oturup

düşüncelere dalan

ihtiyar bir efendi kadar vakur bir ciddiyeti vardı. Kötülük olamazdı böyle Ibir yerde.

Elinor otomobilden atladı;

koşa koşa çocuğun odasına çıktı. Phil, gözleri kapalı, hiç kıpırdamadan yatakta

yatıyordu. Elinor odaya

girince, yatağın baş ucunda oturan Milss Fulkes başını çevirdi, ayağa kalktı, onu

karşılamaya geldi, Elinor,

Miss Fulkes'un yüzüne şöyle bir bakar bakmaz, manzaranın mavi ve altın huzurunun,

uyuklıyan evin, Marki

ile eşeğinin, ona aldatıcı bir teselli vermiş olduğunu hemen anladı. Bunlar sanki, "işler yolunda. Her şey

eskisi giıbi, "demişlerdi. Ama Miss Fulkes, bîr hortlakla karşılaşmış gibi solgundu, korkuyordu.

Elinor, birden gene endişeye kapılarak fısıldadı: "Nesi var?" Sonra, Miss Fulikes cevap vermeğe vakit

bulmadan, "uyuyor mu?" dedi.

Phil uyuyorsa iyi bir alâmetti bu. Çocuğun uyuyormuş giıbi bir hali vardı.

Miss Fulkes, hayır der gibi başını sallaıdı. Hayır demesi lüzumsuzdu zaten; çünkü

Elinor bu suali sorar

sormaz, çocuk yatak örtülerinin altında, ıspazmoza

tutulmuş git» birden bir harefaet yaptı. Yüzü acıdan buruştu. Ağlıyomuş gibi, hafif

hafif inledi.

Miss Fulkes, "başı o kadar ağrıyor ki!" dedi.

Mürabbiyenin gözleri fcorku ve kederle doluydu.

EMnor, "gidip dinlenin," dedi.

Milss Fulkes durakladı, başını salladı: "Bir işe yaramak isterdim."

Elinor İsrar etti: "Dinlendikten sonra daha çok işe yararsınız."

Miss Fulkes'un dudaklarının titrediğini, gözlerinin yaşlarla dolarak birden parladığını

gördü.

"Hadi, gidin," dedi; teselli edercesine mürelbbiye-nin kolunu sıktı.

Miıss Fulkes, birden bire, gitmeğe can atıyormuş gibi, Elinor'un istediğini yaptı; çünkü odasına varmadan

önce ağlamaya başlamaktan korkuyordu.

Elinor yatağın yanına otundu. Çarşafın üstünde duran küçük eli avuouna aldı; öteki

eliyle çocuğun açik renk

saçlarını okşadı, ona huzur vermek istedi.

Philip'i okşarken, "uyu," diye fısıldadı; "uyur uyu."

Fakat çocuik huzursuz huzursuz kıpırdıyordu. İkide Ibir gelen âni bir acı yüzünü altüst

ediyor, canım yakan

bu acıyı silkip atmak istiyormuş gifbi başını sallıyor, ağlarcasına hafif hafif inliyordu.

Çocuğunun; üstüne

eğilen Elinor'un kalbi sanki göğsünün içinde eziliyordu; sanki bir el gırtlağına sarılmış

da onu boğuyordu.

Çocuğu acı çekmesin diye ona yalvanyordu; "yavrucuğum," diyordu, "yavrucuğum."

Küçük eli daha çok sıktı; avucunu sıcak alına daha çok bastı; sanki çocuğun çektiği acıyı yatıştırmak; hiç

olmazsa, bu acıya dayanabilmesi için, titreyen küçük vücude kuvvet vermek istiyordu.

Bütün iradesiyle, bu

acının parmakları altında dinmesini, çocuğun vücudundan çıkıp, parmaklarından

geçerek İçendi vücudune

girmesini emrediyordu. Ama Phil gene de yatağında huzursuz huzursuz kıpırdıyor,

başını 'bir yandan bir

yana çeviriyor, çarşafların altında bacaklarını kâh çekiyor, kâh Ispazmoza tutulmuş

gibi sert bir (tekmeyle

indiriyordu. Bu acı, ikide bir onu ifoıçaklarcasına gene geliyor; yüzü can çekişiyormuş

¦gibi altüst oluyor,

açılan dudaklarından ağlamaklı o küçük inilti telkrar tekrar yükseliyordu. Elinor

oğlumun alnını okşadı, ona

sevgi dolu sözler fısıldadı. Bundan başka bir şey de gelemezdi elinden. Bir şey

yapamamak onu sanki

boğuyordu. Görülmeyen eller, boğazını ve kalbini gittikçe daha fazla sılkıyordu.

Kızı aşağı inince, Mrs. BMlake, "çocuğu nasıl ¦buldun?" diye sordu.

Elinor cevap vermeden yüzünü başka tarafa çevirdi. Bu suali duyar duymaz, gözleri

yaşla dolmuştu. Mrs.

BMlake kızını kucakladı, öptü. Elinor, yüzünü annesinin omuzuna dayayıp gözledi.

Kendi kendine

durmadan, 'kuvvetli olmalısın," diyordu. "Ağlamamalısın, kendini koyuvermemeliisin.

Kuvvetli ol. Ona yardım

¦edebilmek için." Annesi Elinor'a daha sıkı sarıldı. Vücutlarının teması, Elinor'u teselli etti; dua edip istediği

kuvveti verdi ona. Elinor toparlandı, derin bir nefes alarak, gırtlağına kadar yükselen

hıçkırıkları yuttu,

SES SESE KARSI

377

Annesine baktı; minnettarlıkla gülümsedi. Dudalklan hâlâ biraz titriyordu; falkaıt

irâdesi hâkim çıkmıştı.

Özür dilercesine, "çok aptalım," dedi. "kendimi tutamadım. Onu acı çekerken görmek öyle feci ki! Elimden de

bir şey gelmiyor. Bu öyle korkunç ki! Sonunda iyi olacağını ıbiliyorum ama, gene de

korkunç."

Mrs. Bîdlalke içini çekti. "Korkunç, korkunç," diye tekrarladı, gözlerini kapadı, kararsız düşüncelere daldı. Bir

sessizlik oldu. Mrs. JBidlake gözlerini yeniden açtı, kızma baktı. "Sırası gelmişken söyleyeyim," dedi. "Bana

kalırsa, Miss Fuikes'a gözkulak olmalısın. Çocuğa her zaman iyi tesir ettiğinden pek

emin değilim."

Elinor'un gözleri hayretle açıldı: "Miss Fuîkes mu? Ama o dünyanın en iyi, en

vazifesever..."

Mrs. Bidlake, acele acele, "hayır canım, bunu söylemek istemiyorum," dedi. "Sanat bakımından tesirinden

bahsetmek istiyordum. Evvelki gün, Phil'i görmek için yukarı çıktığım zıaman, bir de

ıbalktım, çocuğa

korkunç adilikte bir takım köpek rejimleri gösteriyordu."

Elinor, "Bonzo'nun resimleri mi?" diye sordu.

Annesi, evet der giihi başını salladı: "Tamam, Bonzo." Bu isimden hoşlanmadığı söyleytişinden belliydi.

"Eğer Phil hayvan resimleri istiyorsa, Bristish UVEuseum'deki Acem minyatürlerinin

mükemmel kop-yelerî

var. Bir çocuğun zevlkini bozmak öyle kolay ki... Ama Elinor! Şekerim!"

Kendini tutamıyarak, Elinor birden bire gülmeğe başlamıştı. Elinde olmadan hem

gülüyor, hem de ağ-

378

lıyordu. Telk başına olan bir ıstırabı yeneibilmişti. Fakat Eonzo ile birleşen bir ıstıraba dayanmanın yolu

yoktu. İçinde bir ışey koptu; bir de foalktı iki, bir sinir nöbetine tutulmuş gibi, şiddetle, acı duyarak, (katıla

katıla gülüyor.

Elinden bir şey gelmeyen Mrs. Bidlake, kızını» omuzunu okşuyordu. İkide bir,

"şekerim," diyordu, "Elinor!"

Kâlbuslu, huzursuz bir uykudan uyanan John Bidlake, kütüphaneden öfkeyle haykırdı;

hem hiddetli hem de

sızlanan sesi, "kesin şu şamatayı Allah aşkına!" diye emrediyordu.

Faikat Elînor bir türlü duraımıyordu.

John Bildlaike, kendi kendine homurdandı: "Papağanlar gibi cırlalk cırlak bağırıyor."

"Ahmakça bir şaka. İnsan kendini fena hissedince..."

Spandrell sert konuştu: "Şimdi Allah aşkına aklını başına topla."

Illidge mendilini ağzına bastırdı; miiğde bulantısından korkuyordu.

"Bir dakika uzanmak istiyorum," diye fısıldadı.

Fakat yürümeğe kalktığı zaman, bacakları sankf ölüydü. İnmeli bir adam gibi sedire

'kadar süründü.

Spandrell, "sana bir yudum alkol lâzım," dedi.

Odanın öteki ucuna gitti. Büfenin üstünde bir şişe konyak vardı. Bardakları da

rmitfaMan getirdL Bir bardağa

iki parmak konyak koydu.

jpj^

"Al. İç şunu."

Illidge bardağı aldı, yudum yudum içmeğe başladı.

Spandrell kendine 'konyak 'alınken, vahşice alay ediyordu: "Sanki Manşı geçiyoruz da, deniz tutmuş bizi!

Ressam Whistler, yeşille (sarımtırak - kırmızı bir etüd diye anlatırdı şu halini. Elma

yeşili, yosun yeşili."

Illidge Ibir an için Spandrell'e Ibalktı. Sonra etra-fındalkileri halkir Igören o Ikül rengi Igözlerin yılmayarc

bakışma dayanamıyarak, yüzünü (başlka tarafa çevirdi. Şu anda Spandrell'e 'karşı

'duyduğu ikini, ömründe

hiç; bir zaman duymamıştı.

Spandrell devam etti: "Kuifoağa yeşili, bataklık yeşili, kirli su yeşili de -diyebiliriz."

Illddıge (biraz (gürleşen, hemen hemen hiç ttitreme-yen bir sesle, "sus Ibe!" diye bağırdı.

Illidge, SpandreH'in alayları sayesinde Sinirlerine' hâkim olabilmişti. Konyak ıglbi, kin de insanı canlandırır.

İçini yakan içkiden bir yudum 1 daha içti. Bir sessizlik oldu.

Spandrell, boş bardağı bıraıkaralk, "canın istediği zaman gel (bana yardım et İde, etrafı toplayalım," dedi.

Spandrell ayağa kalktı, paravanın arkasına geçerek, gözden kayboldu.

Everard Webley'nin vücudu, düştüğü (yerde yan yatıyordu; kollan parkeye uzanmıştı.

(Yüzü (kloroforma

batırılmış mendille hâlâ örtülüydü. Spandrell eğildi, mertdili çekti. Everard

IWefbley'nm yaralanan şalca--

ğı yere dayalıydı; yukardan (bakınca, yüzün'de hiçbir .yara izi görünmüyordu.

Spandrell ıdıurmuş, elleri cebinde, cesede bakıyordu.

"Beş dakika önce..." Söylediklerinin mânasını daha tam olarak kavrıyabilmek için, aklından »geçenleri

kelimelerle ifade ederek, kendi kendine ' konuştu: ''Beş dakika önce canlıydı şu, ruhu

vardı."

Tekrar "canlıydı," derken, sendeliye Isendeliye tek Ihacağının üstünde durup, öteki ayağiyle ölü yanağa

dokundu, ölü kulağa 6ne doğru itip bıraktı. "Ruhu ıvardı." Sonra bir an için, vaktiyle Everard Weibley'ndn

yüzü olan geyin üstüne bastı. Ayağını çekti; ayakkabısı, beyaz tenin üstünde toz rengi

!bir iz bıraktı. Kendi

kendine, "bir ölünün yüzünü ezmek," dedi. Bunu niçin yapmıştı acaba? "Ezmek."

Ayağını Igene

kaldırdı; en ağır hakaretleri denemek istiyormuş (gibi, (topuğuyla, hafif hafif, yoklaya yoklaya göz

(çukuruna bastı. "Üzümler gibi," "diye düşündü. "Üzümlerî ezip şarap yapıyorum." Şu nesneyi ezip, (bir

ıpelte haline sokabilirdi «anı istese. Ama bu ikadan yeterdi. Sembolik bir haröketle,

üşledi-ği cinayetin asıl

korkunçluğunu ezip yok etmişti; cinayetinin korkunçluğu, ezen ayağının altından akıp

gitmişti. Asıl

korkunçluğu nıru? Ama bu cinayet korkunç olmaktan fazla, ahmakça bir işti, iğrenç bir

işti. Ayakkabısının

ucunu Everard ' Webley'nin çenesinin altına koyarak, başı Içevirdi; ölünün yüzü, açık

bir ağız ve yarı

kapalı (gözlerle, yukarıya tavana doğru baka kaldı. Sol gözün üstünde kocaman -

kırmızı bir bere rvardı.

Sol yanağa akan kanlar kurumuştu bile. Alnın parkeye dayandığı yerde, küçük bir kan

biri-

381

kintisi vardı. Bu bir birikinti bile değil, bir lekeydi olsa olsa. Spandrell yüksek sesle,

"inanılır şey değil bu

kadar az kan olması," dedi.

Bu sakin sesi duyan Illıdge, şiddetle irkildi.

Spandrell, ayağını Everard Webley'nin başından' çekti. Ölünün yüzü, boğuk ve hafif bir

(ses çıkararak' yana

Idoğru düştü.

Spandrell heyecansız bir sesle sözünü' tamamladı:' "Bu, piskopos Odo'nun topuz

.kullanmakta tamamiyie

haklı olduğunu ispat ediyor."1

Bayeux duvar halısında görülen vazifesever kilise adamının o tuhaf zıplayışlarını durup

dururken şimdi

hatırlaması, işin asıl fecaatına bağlıydı. İnsanların şu dimağı ne boş şeyler düşünür!

Esas konuyla

tamamiyie ilgisiz ne saçma şeyler idüşünür! (Kötülüğün bir dereceye kadar vakarı

olabilir. Ya bu ahmfkhğs

ne denir...

Illidge, Spandrell'in mutfağa girdiğini duydu. Bir' kovaya akan Suyun gürültüsü

gittikçe arttı. Musluk kapatıldı;

ayak sesleri duyuldu; sonra kova şınıgında-yarak yere konuldu.

Spandrell, ıson söylediği sözü düşünerek, "iyi ki, az kan var," dedi; "yoksa Allah (bilir bu pislikle nasıl başa

çıkardık."

1 Bayeux adlı Fransız şehrinde bulunan çok meş--hur bir duvar halısı, İngilterenin

Normanlar tarafından

fethini anlatır, ve bir rivayete göre, Bayeux piskoposu Odo tarafından ısmarlanmıştır.

Piskopos Odo, kan

dökmeyi dinî kanaatlerine aykırı bulduğu için, bu duvar halısında gösterilen savaşlarda, kılıç yerine topuz

kullanarak daha az kan dökeceğini sanmıştır. - (Çeviren.>

Illidge paravanın arkasından gelen ısesleri, bütün ^dikkatlini toplıyarak korkuyla

(dinliyordu. Cansız bir et

parçasının pat diye yere çarpışı. Acaiba cesedin kolunu kaldırıp, sonra ı gene bırakmış

mıydı?

Yumuşak ve ağır Ibir şeyin "sıss" diye ibir ses çıkararak yerde sürüklenişi. Sonra su şakırtısı ve iyice alışık

olduğu bir ses: yerin ovalanarak yıkanması. Illidge 5çin bu sesler, Spandrell'in

söyliyebdleceği Ibütün o ¦

kaba sözlerden, bütün o sakin ve 'duygusuz sözlerden, kı-yaslanamıyacak (kadar daha

feciydi, daha

derin bir inana taşıyordu. O ilk anlarda, ölen adam hâlâ hafif hafif Ikıpırdıyarak

ayağının dibimde yatanken

duyduklarını-o göz kararmasını, bayılacalkmış gibi o kalb çarpıntısını - yeniden ve

güddetle duydu. Feci

hâdiseden önceki anları, nefesi tılkanaralk, sinirden midesi bu-lanaralk bekleyişini

haltırlardı, o

saniyeleri yeniden yaşadı: Sokakta geri geri giden araibanm gürültüsü; ayaklarının kapı

eşiğine

(gıcırdayarak sürtünmesi; derken (kapıya vurulması ve uzun bir sessizlik. IKalto

çarpıntıları, tam vücudun

'derinlerinden gelen ürpermeler, muhayyeleden doğan evhamlar, ihtilâlin ve gelecek

günlerin

doğruluğunu, baskıya ve zenginlerin âdiliği-ns karşı duyulan nefretin , doğruluğunu

ispat eden

düşüncelerle dolu, uzun, upuzun bir sessizlik. O an, paravananın arkasına çömelirken,

aklına gülünç

ve münasebetsiz şeyler de gelmişti: Okulla gezintiye çıktığı günler; kasabanın ortak malı olan sahada,

katır-(tırnaklan ve ardıçlar arasında çocukken saklambaç oynamasını hatırlamıştı.

"Bir, iki üç..." Anyanlar

yüzlerini kapatır, yüksek sesle yüze kadar saymaya başlarlardı; saklananlar da etrafa dağılırdı. Sonra, "dok-

san »okuz, yüz, huhu!" diye bağrılır; . arıyanlar işe baslar, sizin peşinize düşerlerdi. Saklandığınız yerde

çökmüş veya çömelmiş, usulcacık etrafınıza foafcınıp dinlerken, fırlayıp sobe yapmak fırsatını kollarken

duyduğunuz heyecan, size acı verecek kadar şiddeli olduğu için, "bir yere gitmek" isteğinizin önüne

geçemez gibi olursunuz; halbuki daha (beş dakika önce, ardıçların arkasında "bir yere" etmişsinizdir bile.

Saçma hâtıralar! Saçma olduğu için de feci hâtıralar! IUiâge kloroform şişesinin pöbinde bulunduğunu ve

iyice kapalı olduğunu kontrol etmek için, yüzüneü defa cebini yokladı. Kapıya ikinci defa vurulmasiyle irkil-di;

aynı anda bir ıslık duyuldu ve b;r İses şakalaşarak, "gelen dost!" diye Seslendi.

(Everard Webley'nin gülümsediği sesinin tonundan açıkça anlaşılıyordu.) Iilidge paravanın arkasında ürpermişti. "Gelen dost!" Şimdi

bunu hatırlıyarak, yeniden ve daha şiddetle ürperdi; o sırada duymaya valid t bulamadığı hislerle, utanarak,

korkarak ve (küçük düşerek ürperdi. O sırada bunları duymaya vakit bulamamıştı; çünkü dimağının, gülerek

çağıran Ibu sesde ıgizlenen bütün girift mânaları anlamasına vakit kalmadan, kapının

menteşeleri

gıcırdamış, tahta zeminde ayak sesleri duyulmuş ve Webley, "Elinor!" diye bağırmıştı.

(Illidge, "yoksa

Elinor'a âşık mıydı?" diye birden bire merak etti.) "Elinor!" Sonra gene Ibir sessizlik < oldu. WeJbley mektubu

görmüştü. Illidge, paravananın öbür tarafında, kendinden olsa olsa Ibir ikü adım

uzakta, Webley'nin nefes

aldığını duyuyordu. Derken hızla yapılan bir hareketin hışırtısı, Ibir (hayret nidasının başlangıcı; sonra bir

tokat sesini andıran, ama çok

daha donuk, çok daha ölü ve aynı zamanda çok daha gürültülü, ani ve kuru Ibir

daifoeden çılkan ses. Sonra,

bir saniyeden daha az Süren bir sessizlik ve düşen vücudun gürültüsü - bir tek gürültü

değil de, bir hayli

süren ve peşi sıra giden (gürültüler: Diz kemiklerinin yere çarpması, cilalı parkeye

sürtünen ayakkabıların

gıcırtısı, vücut ve kolların Iboğuk gümlbürtüsü; ve başın tak diye sert ive katı bir ses çıkararak 'tahtaya

vurusu. Spandrell'Sn sesi "çabuk!" diye bağırmış, Illidgff saklandığı yerden fırlamıştı.

"Kloroform!" Illidge bu

emri hemen yerine getirip, mendili kloroforma batırmış, titreyen yüzün üstüne

sermişti... Illidge yeniden»

ürperdi, bir yudum konyak daha iıçti.

Yerin ovalanarak silinmesinden sonra, Bıkılan ıslak bir bezin sesi duyuldu.

Spandrell paravananın arkasından çıkarak, "ig-te," dedi. Ellerini bir toz bezine siliyordu. Hasta yatağının baş

ucunda duran bir doktorun tavrını gülünç bir şekilde taklit edip, alaycı gülümseyerek,

"hastamız nasıl

bakalım?" diye devam etti.

Illidge yüzünü başika tarafa çevirdi. İçinde birden bire alevlenen kin, o an için bütün

öteki duygulara Bilip

süpürmüştü.

Ters ters konuştu: "Çok iyiyim."

"Bütün pis işleri bana yükleyip keyfediyorsun, öyle mi?"

Spandrell toz bezini Ibîr iskemlenin üstüne attı'* gömleğinin kollarının indirmeğe

(başladı.

İki saat içinde kalbin adaleleri sıkışıp gevşer; Sadece sekiz bin defa sıkışıp gevşer.

Dünyamız güneşin

etrafında çizdiği dairede, bir niJyon milin sadece yüz*

de seMzinin kattetmiş olur. Ve hint inciri Avustralya topraklarının ancak dört yüz veya

beş yüz dönümünü

daha kaplıyalbilir. İki saat hiçbir şey değildir. İki saatte, insan ancak Dokuzuncu

Senfoniyle Beethoven'in

ölümünden sonra meydana çıkan bir iki kuartetini dinlemeğe vakit bulabilir;

Londra'dan Paris'e uçabilir;

yediği öğle yemeğini miğdeden ünce foarsağa geçirebilir; Macbeth'i okuyabilir; yılan

sokmasından ölebilir;

veya gündelikçi hizmetçi olarak jbfir şiling sekiz peni kazanabilir. Ancak bunları

yapabilir. Ama orada,

paravananın arkasında yatan cesetle bekleyen, karanlığı bekleyen Illidge için, bu iki

saatin sonu gelmiyor

gibiydi.

Illidge, cesedi olduğu yerde bırakıp hemen gitmelerini teklif edince, Spandrell sordu:

"Sen salak mısın?

Yoksa asılıp ölmeğe can mı atıyorsun?" Span-drell'ân onu küçümseyerek dudak

bükmesi, soğukkanlılıkla

eğlenerek alay etmesi Iffidge'i çileden çıkarıyordu. "Bu (gece Philip eve dönünce, iş

meydana çıkı-verir."

Illidge, "ama Philip Quarles'm anahtarı yok ki," dedi.

"Öyleyse yarın, Philip bir çilingir /bulur bulmaz,, her şey meydana çıkar. Üç saat sonra (da, Elinor anahtarı

kime verdiğini açıklayınca, polis benim kapıma dayanır. Ve haberin olsun, ondan hemen

sonra da senin

kapına dayanırlar."

Spandrell gülümsedi. Illidge başını çevirdi. Spandrell sözüne devam etti: "Hayır,

Webley'i buradan

götürmemiz gerek. Arafbası dışarda olduğuna

göre, haiva kararıncaya kadar beklersek, bunu yapmak işten Ibile değil."

"Ama havanın (kararmasına 'daha iki saat \^ar."

Illidge'in öfkeli, sızlanan sesi cırlak cırlak çıkmıştı.

"Peki, ne çıkar bundan?"

"Ama..." diye ikonuşmajya başlıyan Illidge, sözünü yarıda bıraktı. Eğer doğru cevap verecekse, korktuğu için

iki saat beklemek istemediğini söylemesi gerektiğini anlamıştı.

'^Peki, kalalım," dedi.

Spandrell gümüş sigara kutusunu açıp kokladı

"Pek güzel kokuyorlar," dedi; "bir tane buyur." Masanın üstündeki kutuyu öne doğru İtti. "Bir yığın kitap da

var. İsjte Times. İşte New Statesman, ve Vo-sve'un son isayısı. Vallahi burası bir

dişçinin bekleme

odasından farksız. Kendimize çay bile yapabiliriz."

Bekleme başladı. Kalbin bir atışından sonra, bir atışı daha geliyor; dünya her saniyede

yirmi mil ilerliyor; ve

hint incirleri Avustralya topraklarının yirmi beş metre karesini daha kaplıyordu. Ceset

paravananın

arkasındaydı. Binlerce milyonluk dakikalarla çeşitli insanlar bir araya gelmiş; ve

bunların Ibirlbirine

bağlanmasından, Ibiribirleiftne karşı duydulkları düşmanlıktan, insan hayatı ortaya

çıkmıştı. Onların /bir

toplum haline gelişi, canlı bir kovan kurmaları, bir insan yaratmıştı. Kovan ölmüştü.

Fakat onda kalan

sıcaklığın içinde, kovanı meydana getiren fertlerden bir çoğu, hâlâ az çok yaşıyorlardı; pek

yalkmda ' onlar

da öiüp ıgidecekti. Bu arada, ıgözle (görülmeyen saprofit

387

orduları, havadan istilâya başlamışlardı bile; ve onlara karşı koymanın yolu yoktu. Ölü

hücreler arasında

yaşıyacaklar, büyüyecekler, müthiş çoğalacaklar; ve onlar büyürken ve ürerken,

vücudun bütün (kimyevî

yapısı yıkılacak; vücudun bütün o 'karış, ilk ve girift maddesi eriyecekti. Ve bunlar işini bitirdiği zaman,

Everard Webley'nin hâkim olmak hırsından, Elinor'a duyduğu sevgiden, siyaset

hakkında düşüncelerinden,

çocukluk hâtıralarından, eskrim yapmasından, ttyi ata binmesinden, Mantegna'ya karşı

hayranlığından,

viskiden hoşlanmamasından, bile bile ve insanın ödünü koparark öfkelenmesinden,

çenesini 'okşamak

huyundan, Tanrıya imanından, falso yapmadan İbir havayı ıslıkla çalabilmeği

beceremememesinden, sarsılmaz

azminden, ve Ruscayı Ibilmesinden, kala kala şunlar kalacaktı: Birkaç lübre karbon,

(birkaç litre su, (bir

miktar kireç, biraz fosfor ve kükürt, bir tutam demir ve silisiyum, İbir avuç çeşitli tuz.

'Bunlar da etrafa dağılıp,

dünyayla yeniden birleşecekti.

Illidge, Vogue'un ilân salhifelerini çevirdi. Sırtında iki yüz ginilik bir Ikürk taşıyan genç bir hanım, bir

otomobile biniyordu. Karşı sahifede, sırtında bir havludan başka bir şey olmıyan diğer

genç (bir hanım,

üçinde Dr. Verbruıggen'in Zayıflatan Tuzlan eritilen Tîir banyodan çıkıyordu. Bundan

sonra lavanta

şişelerinden yapılmış bir natürmort geliyordu; bu lavantalar arasında Songe Negre ve

firmanın en son

çıkardığı Relent D'Amour1 da vardı. Bundan sonra gelen

1 Metinde Fransızca: "Zenci Rüyası" ve "Aşkdan .Kalan Koku." - (Çeviren.) üç sahifeye,
Worth, Lavin, (Patou'nun isimleri koskocaman yayılmıştı . Derken sırtında

lâstikten yapılmışzayıflatıcı

bir korseyle aynada kendini seyreden genç bir hanımın resmi vardı. Bir (genç hanımlar

grupu,.

Crabb ve Lushington mağazasının kadın çamaşırları kısmından satın alman yatak

kılıklarını giymişler,,

birbirlerine hayran bakıyorlardı. Onların karşısında başka bir genç hanım, Madame

Aidrena'nın Güzellik'

Laboratuarında Ibir sedire uzanmıştı; masajcı Ibir ka-dmın elleri de katmerleşme

tehlikesi gösteren çenesini

ovuyordu. Bundan sonra, ıgenç hanımların lüzumsuz yağlarını ovmak ve eritmek için

kullanılan oklavalar ve

uzun saplı lâstikten hamam kaşağısılarından yapılmış Ibir natürmortla, kavanozlar ve

kaplardan meydana

gelen bir natürmort daha vardı; bunların içinde-genç hanımların yüzlerini, zamanın ve

kötü aklim şartlarının

tahribatından korumak için kullanılan besleyici krem bulunuyordu.

Illidge sahifeleri çevirirken, kendi kendine, "iğrenç bir şey!" diyordu, "cinayet!" Bu öfkesinden çok hoşlanıyor,

bu öfkeyi geliştirmeğe çalışıyordu. Kızmak onu oyalıyor; ve aynı zamanda onu haklı

çıkarıyordu. Zengin

takımının hissizliğine ve hafifliğine karşı öfkelenmekle, olup biten bu korfkunç şeyi

kısmen unutabilir, kısmen

de kendi kenfdinj mazur görebilirdi. Webley'nin vücudu paravananın öbür tarafında

yerde yatıyordu. Ama bir

kürk manto için iki yüz gini veren kadınlar da vardı. İki yüz gini! Joseph amcası, on

sekiz ay müddetle esıkî

ayakkabıları tamdr , ederek bu kadar para kazanafoilseydi, kendini mutlu sayardı.

SES SESE KARSI

389

"Üstelik bu kadınlar, küçücük bir şişe lavantayı yîrmi beş şiling'e satın alıyorlardı.

Küçük kardeşi Tom'un,

:giiipten sonra zatürreye tutulduğu günleri hatırladı. Korkunç bir şeydi! İyileşmeğe yüz tuttuğu zaman, doktor,

bir iki hafta için onun deniz kenarına gitmesi gerektiğini söylemişti. Bunu yapacak

paraları yoktu. O

hastalıkdan sonra, Tom'un ciğerleri hep zayıf kalmıştı. Şimdi bir otomobil (fabrikasında Çalışıyordu. <îki yüz

ginüik mantolar giyen şu kaltaklar içine oturup gezinsin diye otomobiller yapıyordu!)

Illidge, kardeşini bir

teknik okulda okutabilmek için para vermişti. Duyduğu öfkeyi büsbütün tahrik ederek,

bu parayı, kardeşi

günde sekiz saat bir makinanın önünde dikilip durmaya hak kazansın diye ödediğini

düşündü. Manchester'in

havası Tom'a yaramıyordu. Uvula-rak eritilecek lüzumsuz yağ yoktu fakirin

vücudunda. Domuz gibi yiyip

içerler! Butlarına göbeklerine lâstik âletlerle masaj yaptıracaklarına, ne diye faydalı

bir1 iş görmezler azıcık?

Yağlan eriyiverir bunu yapsalar. Onlar da annesi gibi çalışsalar... Oklavalarla uvula

uvula yok edilecek, lâstik

korse takarak terliye terliye kaybedilecek, veya tuzlu sıcak banyolarda pise pise

eritilecek yağı yoktu

annesinin. Ev asîni, o bitmez tükenmez, kasvetli didinmeyi isyanla düşündü. Tanrının

günü, yıllarca

didinmek! Yeniden bozulsun diye yatakları yapmak, Boyuna boşalan mideleri

doldurmak için yemek

pişirmek. Bir sonraki yemeğin kirleteceği kap kaçağı yıkamak. Çamurlu ayakkabılar

kirletsin diye yerleri uva

uva sdlmek. Yeni yeni delikler açılsın diye örmek ve yamamak. Sisyphus ile Da-

maid'lerin1 emeği gibi bir iş di bu - ümitsiz bir iş, sonu gelmeyen bir işti. Eğer Illdge maaşından keserek

haftada o iki İngiliz lirasını göndermeseydi, annesi ölünceye kadar bu işin sonu da

gelmeyecekti. En ağır

işlerde yardım etmesi için, bir !kız çağırabiliyordu artık. Ama gene de öyle uğraşıyordu iki, lâstik korselere hiç

lüzum kalmıyordu. Ne hayattı onunkisi! Kürk mantolarla Songe Negre'\er dünyasında

yaşıyanlar, bir de can

sıkıntısından, bitkinlikten dem vururlar, dinlenmek için sağlık yurtlarına çekilirler.

Biraz da annesi gibi

yaşasalar... Belki günün birinde, İngilterede bile, annesi gibi yaşamak zorunda

kalacaklardır. Illid-ge bunu

umuyordu. Sevine sevine düşündü; şimdi taksi süren, fabrikalarda çalışan Çar'ın o eski subaylarını;

lokantalarda, (barlarda, şapkacı dükkânlarında uğraşan eski kontesleri; Hailbin'den ve Şangay'dan; Roma,

Berlin, ve Londra'ya kadar bütün dünyaya yayılan o eski (Rus zenginlerini düşündü.

Şimdi onlar iflâs etmiş,

küçük düşmüştü; vaktiyle birer parazit gibi sömürdükleri halkın köle hayatını sürmek zorundaydılar. İyi bir

şeydi bu. Oh olsun onlara! Belki burada da aynı şey olacaktı. Gerçi yağ eritenler, kürk manto giyenler,

kuvvetliydiler burada; sayıları çoktu, teşkilâtlı (bir ordu gibiydiler. Ama (bu ordu kumandanını kaybetmişti.

Everard Webley'nin nasıl olsa başına gelecekti bu! Hayvanca bir kötülüğün timsali,

1 Yunan mitolojisinin cehenneminde Sisyphus, tepeye varır varmaz yokuş aşağı yuvarlanan kocama» bir

taşı hiç durmadan dinlenmeden tepenin üstüne çıkarmağa; Danaus'un kızları Danaid'ler de, bir eleğî suyla

doldurmağa mahkûm edilmişlerdi. - (Çeviren.)

SES SESE KARSI

zenginler saltanatının timsali olan bu adam, orada, paravananın arkasında boylu boyunca yatıyordu.

Everard Webley'nin ağzı açılmış; pis pis kokan o mendil yüzünü örtmeden önce, yüz adaleleri gülünç bir

şekilde seğirmişti. Illıdge ürperdi. Öfkelenerek oyalanabilmek, kendini haklı görebilmek için; ilki yüz ginilik

kürk manto giyen küçük hanımın resmine, zayıflamak için gdrdiği banyodan ıbir havluya sarılarak, çıplak

ama cilveli tavırlarla çıkan öteki küçük hanımın resmine gene baktı. Orospular, aburlar! İşte Wefoley, bu

çeşit insanlar ebediyen yaşasın diye savaşıyordu. Bayağı ve aşağılık olan her şeyi koruyordu. Haketmişti bu

ölümü. Onun..."

Spandrell, okuduğu kitaptan birden başını kaldırarak, "aman Allahım!" diye bağırdı.

Illidge, sessizliğin içinde

SpanıdreU'in bağırışını duyunca, önüne geçemediği müthiş bir korkuyla irkdldi.

"Tamanıiyle unutmuştum!

Şunlar kaskatı kesilirler, değil mi?" Illidge'e baktı. "Yani cesetler demek istiyorum."

Illidge evet der gâbl Ibaşmı eğdi. Derin bir nefes aldı, iradesini kullanarak toparlandı.

Spanfdrell sordu: "Öyleyse cesedi arabaya nasıl sokacağız?"

Ayağa fırladı, hızla paravananın arkasına geçerek gözden kayboldu. Illidge sokalk kapısı mandalının

takırtısını duydu. Birden feci bir korkuya kapıldı: Spandrell kapıyı kilitleyecek, onu bu cesetle

bırakıp

kaçıvereeekti.

"Nereye gidiyorsun?" diye bağırfdı; paniğe kapılmış Igibi, Spandrell'in peşinden fırladı.

"Nereye gidiyorsun?"

392

Kapı açıktı; Spandrell görünürde yoktu; ve ceset yerde boylu (boyunca yatıyordu. Yüzü

örtülü değildi. ağzı

açıktı; Sanki küçük Sbir delikten gözetliyormuş .gibi, yan kapalı göz kapaklan

arasından, gizliden gizliye,

manalı manalı bakıyordu.

"Nereye gidiyorsun?" Illidge'in sesi, bir çığlık atıyormuş gibi (yükselmişti.

IllMge, yüzü sapsarı, gözlerinde derîn bir acı, kapı «eşiğinde belirince, Spandrell,

"kuzum ıbu telâş neden?"

•diye sordu.

Spandrell, Webley'nin arabasına gitmişti. Otomobilin bütün arka kısmını örten sıkı sıkı

gerilmiş su .geçirmez

bezi çıkarmak için uğraşıyordu.

"Şu zınîtıyı çözmek de feci şekside güç."

Illidge ellerini cebine soktu; sanki sadece boş bir •merak yüzünden böyle aceleyle dışan fırlamış gibi tavırlar

takındı.

Kayıftsız bir halle, "ne yapıyorsun?" diye sordu.

Spandrell son bir defa çekti. Bez örtü, arabanın yan tarafından ayrıldı. Örtüyü kaldırıp arabanın içîne baktı.

"Allaha şükür boşmuş," dedi. Elini uzattı, piyano çalıyormuş gilbi, karoseri kısmını karış karış

ölçtü. "Genişliği

dört kademe yakın, boyu da hemen hemen aynı. Bunun yansını oturulan yer alıyor.

Örtünün altında iki

buçuk kademlik yer var. Burada kıvnlıp pek rahat yatılır. Ama ya kaskatı kesilmişse ne

olur?" Hlidge'e bir şey

soruyormuş gibi baktı. "Buraya bir adamı sokabiliriz, ama bir heykeli sokamayız."

Illîdge evet der gilbi başını eğdi. SpandrelTin bu «on sözleri, ona birden bire, Lady

Edward'in Webley

SES SESE KARSI

393

üe alay ederken söylediği cümleyi hatırlatmıştı: "Ölümünden sonra kendi devasa

heykeline karşı nasıl davranıknası

gerekirse, kendine karşı da öyle davranıl-anasımı istiyor, anlarsanız ya."

Spandrell, "hemen bir çaresine bakmalıyız," diye devanı etti. "Kaskatı kesilmeğe (başlamadan önce."

örtüyü yerli yerine koydu. Bir elini Illidge'in «muzuna dayadı, onu tatlı tatlı iterek eve soktu. Ar-"kalarından

kapı çarparak kapandı. Durup cesede baktılar.

.Spandrell, "dizleri yukan kaldırmamız, kolları •da aşağı indirmemiz lâzım," dedi.

Eğildi; kollardan birini cesedin göğsüne doğru götürdü. Bırakır bırakmaz, kol, tam eski

yerine değilse Iblle,

yarı yanya eski yerine döndü. Spandrell, lâstikten mafsalları olan bir kukla gilbi, diye düşündü. Pek o kadar

korkunç değil de, gülünç; trajik değil de, bir hayli can sıkıcı, hattâ saçma bir şeydi bu.

Za-4en işin asıl feci

tarafı da buydu. Her şey, bu ceset bile, mânâsız ve tatsız bir şakadan başka bir şey

değildi.

"Biraz sicim bulmalıyız," dedi. "Kollarını bacaklarımı yerli yerine bağlıyabilmek için bir şey lâzım."

Acemice lehemcilik yapmak, veya çardağı kendi tamir etmek gilbi bir şeydi bu. Bir hayli

tatsız ve gülünç bir

iş, işte o kadar.

Evi kanş karış aradılar. Sicim bulamadılar bir

türlü. Spandrell'in banyodaki küçük ilâç dolabının

, İçinde, aspirinler, tentürdiyotlar, asittoorilkler, nebatî

müısiller arasında bulduğu üç sargı beziyle yetinmek

aorunda kaldılar.

Spandrell emir verdi: "Ben bağlamken, sen de kollan yerli yerinde tut."

Illidıge emredileni yaptı. Ama tou ölü bileklerin. soğukluğunu parmaklarında duymak

fecî bir şeydi. Gene

midesi bulandı; titremeğe başladı.

Spandrell doğrularak, "tamam!" dedi. "Şimdi sıra bacaklara geldi. İyi iki, ibu işi fazla geciktirmedik."

"Kendi heykeline karşı nasıl davranılması gerekirse, kendine karşı da öyle

davranılması." Bu kelimeler

Illidge'in hâtırasında çınladı. "Ölümünden sonra; ne demek istediğimi anlarsınız ya..."

Ölümünden sonra...

Spandrell, cesedin bacalklarından birini, dizi nerdeyse çeneye dokunduracak şekilde

Ibüktü.

"Tut şunu."

Illidge ayak bileğini yakaladı. Cesedin gri çoraplarında beyaz desenler vardı. Spandrell koyuverince, Illidge,

cesedin ayak bileğini tutan elinin, birden bire ve insanı irkiltecek bir şiddetle itildiğini hissetti. Ölü adam

tekmelemeğe çalışıyordu. Illidge'in gözlerinin önünde (karanlık (boşluklar açılmaya

başladı; İbu ka-ranlılklar,

etrafdaki elle tutulur dünyayı kemiriyor, boşlulklar açıyordu. Elle tutulur dünya

sallandı, yıldızları birbirinden

ayıran bu boşlukların (kenarına uçtu. Illidge'n midesi bulandı, başı korkunç şekilde

döndü.

Öteki 'sargı bezinin kâğıdını yırtmak için çöme-len Spandrell'e dönerek, "bana bak..."

diye söze başladı.

Sonra gözlerini kapadı, cesedin ayak [bileğini bırakıverdi.

Ölünün bacağı bir zemberek gibi boşaldı; ve ileri doğru fırlıyan ayağı, dengesini iyice

bulmadan çöme--

SES SESE KARSI

395

len Spandrell'in omuzuna çarparak, onu sırtüstü boylu boyunca yere serdd.

Spandrell toparlanıp ayağa kalktı: "Allah kahretsin seni, salak!" Ama ilk şaş/kınlılk anında duyduğu bu öfke

geçiverdi. Küçük bir kahkaha attı: "Nerdeyse kendimi sirkte sanacağım."

Bir facia olmak şöyle dursun, bir soytarılıkdı bu iş.

Cesedin >bağlanması nihayet bitince, Illidge şunu anlamıştı: Tom'un zayıf ciğerleriyle iki yüz ginilik

mantoların, vücutta lüzumsuz yağların birikmesiyle annesinin ömrü boyunca bir (köle

hayatı sürmesinin,

zenginlerle fakirlerin, baskıyla ihtilâlin, adaletin, cezalandırmanın, haklı bir öfkenin, Illidge'e kalırsa her şeyin;

bu ıkatılaşan kollar ve bacaklarla, bu açılan ağızla, gizlice bakan bu yarı kapalı donuk gözlerle hiçbir ilgisi

yoktu. Bunlarla cesedin hiçbir ilgisi yoktu, saöed dışıydı bunlar.

Philip, akşam yemeğini tek başına yiyordu. Tabağının önünde yarım şişe Bördö şarabı

vardı; açık bir kitabı,

içi su dolu sürahiye dayamıştı. Yemeğini yerken bir taraftan da okuyordu. Kitap,

Bastian'nın Dimağa Dair adlı

eseriydi. Bu kitabın (belki modası biraz geçmişti ama, trende oyalanmak için, babasının

(kütüphanesinde

bundan daha iyisini bulamamıştı. Balığın yansını bitirmişiken, paraphasıia - yani

kelimeleri yanlış söyleme -

illetine tutulan İrlandalının vakasını okumaya başladı. Ve bu vaka onu öyle ilgilendirdi ki.

taJbağımı bir kenara iterek cep defterini çıkardı, hemen not tuttu. Etoktor,hastanın,

Dublin'deki Trinity -

College'in yönetmeliğinden şu cümleyi okumasını istemiş: "Kenldisine bir fours

vermeden önce, lisansı olan

her öğrenciyi imtihan etmek veya etmemek, kolej idaresinin elindedir." Fakat hasta, bu cümleyi şöyle -

okumuş:1 "An the bee - what in the tee - mother of the trath'odoodoo, to majoram or th'at emidrate, eni eni

krastei, mestreit to ketra itotombrei'dei, to ra from treido as that krekriitest." Son kelimeyi kopye ederken,

Philip kendi (kendine, "Hanilkulâıde!" dedi. "Bu ne üslûp! Bu ne şahane bir güzellik!

İlk cümlenin o ihtişamı, o

ses dolgunluğu! An the bee-what in the tee-mother of the Trothodoodoo." Bu cümleyi

kendi kendine

tekrarladı. Not defterine şunu yazdı: "Bu •cümleyi, bundan sonra yazacağım romanın

baş sahi-f esine

koyacağım. Eserimin kitabesi olacak bu; vereceğim ibütün vaizin neye dair olduğunu

anlatan kısa Mr metin

olacak." Shakespeare, sadece aptallar tara-fınidan anlatılan masallardan bahsetmişti.1

Ama burada aptalın

tâ ikenküsi konuşuyordu - üstelik Shakespe-are'e has ibir dille. Philip, defterine kurşun kalemiyle bir not

ekledi: "Hayat hakkında söylenecek son söz t>udur."

Tolley, Queen's Hall'da konserine Erik Satie'nin Borborygmes Symphoniques'i ile

başladı. Philip, bu

1 Bu cümlenin içinde İngilizce kelimeler bulunmasına rağmen, hiç bir mânası olmadığı

için olduğu gibi aldım.

- (Çeviren.)

1 Macbeth'den bir cümleye imâ: "Hayat bir aptalın anlattığı masaldır." - (Çeviren.)

şakayı ayrıca tuhaf bulmadı. Gerçi dinleyicilerin bir kısmı, ıslık çalıp yuha çekerek, bu şakayı biraz daha

tuhaf hale soktular. Tolley, her zamanki zarafetini bir kat daha arttırarak, alaycı bir

nezaketle, selâmlamak

ftçin eğildi. Patırdı gürültü (kesildikten sonra, programın ikinci parçasına, Coriölan'm uvertürüne

geçti. Tolley, her çeşit müzikten zevk almakla ve her parçayı aynı ehliyetle çalmakla

iftihar öderdi. Ama

Philip, onu dinlerken, "aman Allahım," 'diye düşündü, "gerçek müziği idare etmesi ne kadar berbat!

Beethoven'in duyduğu heyecandan bir hayli utanıyor da, bu heyecanı mâzur

göstermeğe çalışıyor sanki!

Ama iyi ki, Tolley bile, pek mahvedemez Coriolanus'u! Kahramanca bir güzellik vardı

bu müzikte;

Tolley'e rağmen, trajik ve muazzam kalabiliyordu bu müzik. Hiçbir kuvvetin insanın

büyüklüğünü

yenemeyeceğimi ispat eden; acı çekmenin elzem oliuğunu, acı çekmenin mânası

olduğunu gösteren son

sedalar kay--fooldu.

Ara verildiği zaman Philip, sigara içmek için, to-pallıya topallıya büfeye gitti. Bir el kolunu çekti.

Tanıdığı bir ses, "müzik delisini buldum!" dedi.

Philip döndü; neşesinden, iyi fcallbliliğinden ve-zıpırlığından coşup 'taşan Willie

Weaver'd gördü.

Willie sordu: "Bizim şu modern Orpheus'umuz hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Eğer Tolley'den bahsediyorsanız, ıbana kalırsa, Beethoven'i idare edemez o."

WilMe, "Tolley'i, koca Ludwig'in harikalar müjdeleyen kehânetleri için bir nebze fazla hafif ve acayip" mi

buluyorsunuz?" dedi.

Philip gülümsedi: "Evet, buna benzer bir şey. Beethoven'in seviyesine yükselemez."

"Belfcide Beethoven'i fersah fersah açmıştır. Kehânetler, pozitivizm'den önceki çağlara aittir. Yoldaş Lenin,

'bunların burjuva şeyler olduğunu söylerdi. Halbuki Tolley, tam mânasiyle çağımızın

adamıdır. Satie'de

beğendiniz mi onu?" Philip'in küçümseyerek omuz silktiğini görünce, "yoksa bumu çalacağı yerde yapmasını

mı isterdiniz?" ıdiye ekledi. Bu telime oyununu1 pek beğendiği için öfcsürdü.

"Eserlerini bu akşam keşfettiğim dahi İrlandalı ne kadar modern ise, Tolley de hemen hemen o kadar

modern'dir." Philip, not defterini celbimden çıkardı; ve bir iki kelimelik bir

açıklamadan sonra, yüksek sesle

okudu: "An the bee - what in the tee-mother of the troUhodoodoo..." Sahifenin altında, bir saat önce kendi

yazdıkları vardı: "Bütün vaizin neye ait olduğunu anlatan kısa bir metin. Hayat

halkkmda söylenecek son

söz." Bunu okumadı. Şimdi bu hususta fikrini tamamiyle değiştirmişti her nedense.

"Dublin'deki Trinity

Colleige'in yönetmeliğiyle, bu 'bee-what in the tee - mother of the trotihodoodoo'

cümlesi arasındaki fark ne

ise," dedi; "harikalar müjdeleyen kehânetle Tolley - Satie terkibi arasındaki fark da odur."

Kendi kendini açıkça tezada düşürüyordu. Ama canı istiyorsa, ne diye tezada düşmesin?

* **

1 Buradaki kelime oyunu, kompozitör Satie ile, dul kalan Hintli bir kadının kocasının

cesediyle beraber

kendini yakarak intihar etmesi mânasına gelen "suttee" kelimesi arasındadır. -

(Çeviren.)

Illidge evine dönüp yatmak istiyordu. Ama Span-drell israr etmişti: Tantamount

House'da hiç olmazsa bir iki

saa't geçirmesi lâzımdı.

"Seni görmeleri lâzım," dedi. "Nerede olduğunu ispat edebilmen için. Ben Sbisa lokantasına gidiyorum. Beni

orada gördüklerine yemin edebilecek on

veya on ilki kişi çıkar."

Illidge, ancak zorbalıkla tehdit edilince, Tantamount House'a gitmeğe razı oldu.

Herhangi bir insanla - hattâ

Lord Edward kadar unüıtecessis olmıyan, düşünceli, dalgın bir insanla bile -

ıkonuşmaktan ödü kopuyordu.

Nerdeyse ' ağlayarak, ikide bir, "dayanamam buna," diyordu.

Cesedi, rahmin içinde duran bir helbek vaziyetinde, dizlerini göğsüne dayayıp

bağladıktan sonra, taşımak

z»runda kalmışlardı. Onu, aşıkmış 'gibi bağırlarına basarak, sendeliye sendeliye,

kapının dışına,

merdivenlerden aşağı, sokağa taşımışlarda. Kemerin altında havagaziyle yanan,

yeşilimsi ışıklı tek bir sokak

feneri, çılkmaz sokağı belli belirsiz aydınlatıyordu. Ama Spandrell ile Illidge, cesedi

evden çıkarıp otomobilin

içine koyarken, kapının önünden tesadüfen bili geçseydi, onları ele vermeğe gene de yetecetoti bu ışık. İlk
önce cesedi otomobilin içine sırtüstü koydular; faikat yukarı doğru kalkan dizler, karoserinin boyunu
aşıyordu. Dizler arkadaki oturma yerinin kenarına dayansın diye, Spandrell, ölünün ağır vücudunu îte ikaJka
yan yatırmak zorunda kaldı. Sonra otomobilin kapılarını kapadılar, bezi çakip sıkı sıkı yerine bağladılar.

Spandrell, "mükemmel!" dedi. Arkadaşının dirseğini yakaladı: "Sana biraz daha konyak lâzım."
Ama konyağa rağmen, otomdbile binip uzaklaş--tıkları zaman, Illidge hâlâ fenalık geçiriyor, tir tir titriyordu.
SpandrelTin alışılk olmadığı bu aralbanm mekandz--masiyle acemice uğraşması, Illıidge'in sinirlerini
büsbütün (bozdu, tik önce, çıfkmaz sokağın ucundaJka duvara doğru şiddetle geri geri gitmekle işe
başladılar» Spandrell, viteslerin nasıl işlediğini keşfedinceye kadar, istemeden motorü ıiM kere durdurdu.
Öfkesini yatıştırmak için (bir iki küfür savurdu ve güldü. Fakat o korkunç ve uğursuz yerden bir dakika daha
geç kaçmak zorunda kaldığı için, Illidge, bu küçük aksilikleri büyük birer felâket saydı. O kadar müthiş bir
korku ve sabırsızflık duyuyordu ki, nerdeyse bir sinir buhranına kapılacaktı.
Spandrell o akşamı Tantamount House'da geçirmesini söyleyince, Ulidge, "hayır,

yapamam, sahiden?

yapamam," diye direndi.

Spandrell, "öyle ama," dedi; "istesen de, isteme--sen de yapacaksın bunu." Otomobili Mall'a doğrar sürdü:

"Seni kapıda bırakırım."

"Yok, olmaz."

"Eğer gerekirse, seni tekmeleye tefkmeleye içerî sokarım."

"Ama ben orada kalmaya tahammül edemem, tahammül edemem."

Spandrell, inadına lâfı değiştirerek, "bu son derece güzel bir araba," dedi. "Nefis sürülüyor."

hütOphanesi

401

- Illîdge, ağlamaklı bir sesle, "tahammül edemem," diye gene sızlandı.

'1Bu arabayı yapanlar, düz yolda saatte yüz mil gidileceğini garanti ediyorlar galiba."

St. James sarayının yanında dönüp Pali Mall'a girdiler.

Spandrell, kaldırımın kenarında arabayı durdurarak, "geldik işte," dedıi.

Illidge bir kuzu gübi arabadan indi, kaldırımda yürüdü, merdivenleri çıktı, kapman zilini çaldı. Spandrell,

Illidge içeri girip kapı kapanıncaya kadar bekledi; sonra otomobili St. James Square'e sürdü. Meydanın

ortasındaki 'bahçelerin etrafında yirmi veya otuz araba parkedikrmşti. Geri geri gîdereik onların arasına

gırdi, motörü durdurdu, otomobilden indi, ve Pioadilly Circus'e yürüdü. Otobüse binip bir peni vererek

Charing Cross Roaıd'un basma gitti. Soho Square'in sokak fenerleriyle aydınlanan

ağaçlan, fabrika

binalarımın arasındaki dar yolun ucunda yeşîl yeşil parlıyordu. Spandrell iki dakika

sonra Sfoisa

İdkantasındaydı; bu kadar geç kaldığı için Burlap ile Rampion'dan özür diliyordu.

Lord Edward, "ha işte geldiniz, nihayet gelebildi-niz," dedi. "Sizi gördüğüme memnunum."

Hlidge, daha önce gelemediği için karışıik özürler mırıldandı: Bir .adamla buluşmuştu.

Bir iş hakkında. Bunu

söylerken, korkular içindeydi; ya Lord Edward, "kiminle? Hangi işi îçSn?" diye soruverirse... Illidge cevap

bulamıyacaktı bu sorulara. O zaman sinirleri

tamamiyle mahvolacaktı. Ama ihtiyar adam, Illidge'-in sözlerini sanki duymamıştı bile.

O kalın ve 'karışık sesiyle, "maalesef, benim için biraz aritmetik yapmanızı

isteyeceğim," dedi. Lord Edward

kendi kendini epeyce iyi bir matematikçi olarak yetiştireıbllmişti; ama toplamalara

hiçbir zaman aklı

ermemişti. Doğru dürüst çarpma da elinden gelmiyordu: Uzun bir bölmeye gelince-elli

yıldan beri böyle bir

şey yapmaya bile kalkışmamıştı. Yazı masasının üstünde açık duran deftere hafif hafif

vurarak, "sayılar

burada hazır," dedi. "Kitabın fosfor bölü-miyle' ilgili. İnsanların, fosforun devretmesine nasıl engel olduklarına

dair. Lağımlar yoluyla denizlerde kaybolan P2 O5 miktarını bulmuştıuik. Ne kadardı

bu?" Bir sahife çevirdi.

"Dört yüz bin ton. Evet, tamam. Ve bunu yeniden ele geçirmenin yolu yok gibi. Boşuna harcanmış düpedüz.

Sonra, cesetlerle ne kadar aptalca davranıyoruz. Her insan vücudunda bir kilonun

dörtte üçü kadar fosfor

pentdksid var. Bu fosfor pentoksidin toprağa geri verildiğini söyleyebilirsiniz." Lord Edward bu hususta her

çeşit özürü göz önünde tutmaya, avukatlığın bütün hilelerini önceden sezip, bunlara

karşı koymaya hazırdı.

Bu özürleri bir tarafa atarak, bu işi savunanları darmadağan ederek, sözüne devam etti:

"Ama bu işi öyle

becîriksizce yapıyorlar ki! Cesetleri mezarlara üstüste yığıyorlar! Bu şartlar altında

fosforun etrafa dağılması

mümkün mü hiç? Şüphesiz ki, zamanla fosfor, hayatın durmadan devam eden devrinin

içine gene girebiliyor.

Fakat bize-şu sırada yasıyanlara - Mçfoir faydası yok. Sürümden kalkmış gibi bir şey.

Şimdi, her cesette bir

kilonun

SES SESE KARSI

403

dörtte üçü kadar P, O5 bulunduğuna, dünya nüfusunun bin sekiz yüz milyon olduğuna

ve ortalama ölüm

nispetinin de binde yirmî olduğuna göre; her sene toprağa geri verilen toplu fosfor

miktarı nedir? Siz

toplamasını filân bilirsiniz, azizim Illidge. Bu işi size bırakıyorum.'* Illidge, elini yüzüne siper ederek sessizce

oturuyordu. İhtiyar adam konuşmaya devam etti: ""Ama şunu da unutmamalı ki, ölüler işini bizden çok daha iyi halleden birçok insanlar var. Aslında fosforu sürümden kaldıranlar, ancaik beyaz ırktan gelenlerdir. Ötekilerin büyük mezarlıkları, su sızmaz tabutları, tuğlayla örülmüş kemerli mezarları yoktur. Cesetleri bizden daha fena harcıyan tek milllet Hintliler. Ölüleri yakıp, küllerini nehirlere savuruyorlar! Zaten Hintliler her bakımdan aptal. Gübreyi toprağa koyacaklarına hepsini yakıyorlar. Sonra da, halkın yarısının karnı doymuyor diye şaşıyorlar. Hintliler için ayrı bir hesap yapmamız gerekecek. Ama rafckamları hazır değil daha. Şimdilik bütün dünya için büyük hesabı yapabilir misiniz lütfen. Eğer fazla zahmet olmazsa, (beyaz ırklar için ayrı bir hesap yaparsınız. Nüfus listesi şurada bir yerde olacak. Ve tabiî, ölüm nispeti -hiç değilse Batı Avrupada ve Ameriikada - bütün dünyanın ortalama ölüm nispetinden daha aşağı olacak. Şuraya oturmak ister misiniz? Masanın bu ucunda yer var." Lord Edward ımasanın üstümde yer açtı. "İşte kâğıt. Bu da hiiç fena yazmıyan bir mürekkep kalemi."

niidge'in sesi nerdeyse duyulmıyacak kadar hafif çıktı: "Müsaade eder misiniz bir

dakika uzanayım? Kendimi

iyi hissetmiyorum."

OTUZ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Philip Queries, Sbisa lokantasına geldiği zaman, saat onbire yaklaşıyordu. Spandrell

onu girerken gördü;

Burlap ve Rampion ile beraber oturduğu masaya gelmesi için eliyle çağırdı. Philip

topallıyarak ilerledi,

Spandreli'in yanına otundu.

Spandrell, "size verilecek haberlerim var," dedi. Cebini yokladı: "En mühim evinizin anahtarı da bende."

Anahtarı verirken, bunun eline nasıl geçtiğimi anlattı. Herif, bu akşam evinde olup

bitenleri bir bilse...

Konuşmaya devam etti: "Elinor da Gattenden'e gitti. Bir telgraf aldı. Çocuk pek iyi değilmiş. Yarın sizî orada

bekliyor."

PIMlip, '^bekliyor ha!" dedi. "Ama benim hiç olmazsa onıbeş kişiye sözüm var. Neymiş

oğlanın derdi?"

"Belli değil."

Philip omuz silkti. Arkadaşlarım eğlendirecek bir söz söylemefk arzusuna

dayanamıyaralk, "eğer ciddi bir şey

olsaydı, kayınvalidem telgraf çekmezdi," dedi. "Öyledir o. İki taraflı bir zatürreyi kılı kıpırdamadan kabul eder;

sonra bir baş veya karın ağrısı için kıyametleri kopardı."

Sözünü kesip garsona bir omletle yaran şişe Mo-selle şarabı getirmesini söyledi. "Ama ne de olsa, bu son

haftalar çocuk pek sıhhatli değildi," diye düşünü-

405

yordu. Keşke şu son sözü hiç söylemeseydi. Üstelik aslında hiç de tuhaf değildi bu

söylediği. Eğlendirmek

isteği - işte edebiyat bakımından onun başlıca kusuru buydu. Eğer kitaplarının çok daha

can sikici olmalarını

göze alabilseydi, çok da daha iyi olacaktı yazdıkları. Philip biraz somurtarak sustu.

Spandrell, "şu çocuklar yok mu!" dedi. "İnsan hele çocuk yapmaya görsün..."

Burlap, gereken arzulu ve saf tavn takındı: "Ama çocuğu olmak her halde fevkalâde bir şey. Ben kaç kere

isterdim ki..."

Rampion, onun sözünü kesti: "Kendi çocuk olmak daha da fevkalâdedir her halde."

Alaycı alaycı güldü:

"Yani büyüdükten sonra çoculk kalmak demek istiyorum."

Spandrell sordu: "Siz kendi çocuklarınızla ne yapıyorsunuz?"

"Elimden geldiği kadar bir şey yapmamaya çalışıyorum. Ne yazık ki, okula gitmeleri

lâzım. Tek ümidim orada

fazla bir şey öğrenmemeleri. Okuldan, tıka basa bilgiyle dolu, ilkide bir parlak' ve

basmakalıp fi-adrler ileri

sürerek küçük profesörler gibi çıkmaları sahiden pek feöi olur. Her halde bunu

yapacaklar da. Sırf bana

nipest olsun diye. Çocuklar umumiyetle analarına babalarına nispet verirler. Bunu

mahsus yapmazlar tabiî;

farkında olmadan yaparlar; bunu yapmamak ellerinde değildir; çünkü anayla baba, bir

yöne doğru fazla ileri

gitmişlerdir; tabiat da buna karşı bir tepki gösterir, dengeyi bulmaya çalışır. Öyle öyle, yüzde yüz eminim

bundan. Profesör olacak ¦o küçük canavarlar. İğrenç küçük fen adamları ola»

406

caklar." Spandrell'e doğru döndü: "Sizin şu ahbabınız Illüdge gilbi."

Spandrell bu ismi duyunca, rahatsız olarak irkil-di; irkildiği için de kendi kendine kızdı.

Rampion sözüne devam etti: "Bedenlerindeki kalbi ve diğeri baskı altında tutmalk için ellerinden geleni

yapan iğrenç küçük beyinler!"

Spandrell, biraz melodramatik şekilde alaycı olan o manalı gülümseyişiyle, "genç

Illidge, kalbiyle ciğerini pek

baskı altında tutamadı," dedi. "Hiç beceremedi bu işi."

"Elbette beceremez. Hiç kimse baskı altında tutamaz onları. Olsa olsa şu olur: Bunu yapmaya kalkanların

'kalbiyle ciğeri canlı birer uzuvken, pis birer et parçası şeklini alır. Peki, bu değişiklik neden? Hangi gaye

uğruna? Bir yığın saçma sapan bilgiyle, mânâsız mücerret fikirler uğruna!"

Philip, aydınların yardımına koşmak için sessizce dinlemekten vazgeçerek, "ama ne de olsa bunlar esasında

çok eğlenceli şeyler," dedi. "Umumî fikirler ileri sürmek ve bilgi peşinden koşmak, insan için bir eğlencedir.

Bana kalırsa, insanı en çok oyalıyan eğlencelerden biridir." Fikir hayatını, zevk almak bakımından haklı

gören Philip, bu görüşünü biraz geliştirdikten sonra, sözünü tamamladı: "öyleyse (bizim bu küçük

eğlencelerimize karşı niçin bu kadar menfî davranıyorsunuz? Golf oyununu

ayıplamıyorsunuz da, ne diye

filkir hayatından hoşlanan aydınların bu oyunlarını ayıplıyorsunuz?"

Rampion, "bunun sebebi bir hayli basit değil mi?" dedi. Bir ağacın ne olduğu, verdiği me(vvalapdan anSES SESE KARSI

laşılır. Golf oynamanın ya hiçbir neticesi yoktur, ya da zararsız, hattâ düpedüz faydalı neticeleri vardır.

Meselâ sıhhatli bir insan-güzel bıir netice bu. Halbuki aydın kişi olmanın verdiği

neticeler - aman Alla-hım!"

Yüzünü buruşturdu. "Hele bir balkın şu neticelere ! Bütün sanayi medeniyetimiz - işte aydın kişi olmanın

verdiği netice. Sabah gazetesi, radyo, sinema -hep bunun neticeleri. Tanıklarla

trinitrotoluol gibi patlayıcı

maddeler, Rockefeller ve Mond - gene bunun neticesi. Son iki yüz senedir sistemli

şekilde düzenlenen,

meslek haline gelen aydın kişiliğin bîr neticesi' bütün bunlar. Bir de sizin eğlencelerinizi beğenmemi

istiyorsunuz ha? Size şunu söyleyim ki, boğa güreşlerini sizin eğlencelerinize tercih

ederim ben. Bütün bir

dünyanın yıkılması, pisliğe batması, soysuzlaşmasiyle1 kıyaslanınca; birkaç hayvana

işjkence edilmesi,

birkaç? yüz seyircinin hayvan seviyesine inmesi nedir ki? İşte sizler, fikir hayatından

hoşlanan aydın kişiler,

eğlencelerinizi düzenleyip bir meslek haline sokalı beri, dünyayı bu hale getirdiniz."

Philip, "yok canım, daha neler!" dedi. "Biraz fazla korkunç sizin bu çizdiğiniz tabjp. Şu da var ki,

söylediklerinizdoğru bile olsa, elde ettikleri neticeleri başkaları böyle tabik etti diye, aydınlan sorumlu

tutamayız."

"Ama onlar gerçekten sorumludurlar; çünkü başkalarını, o kahrolası aydın

geleneklerine uyarak yetiştirdiler.

Ne de olsa, o başkalarının da, ayrı bir sahada ısözüe yüksek zevkleri vardır. Bir iş adamı da aslında bir ilim

adamıdır; ama gerçek bir ilim adamından tesadüfen biraz daha aptaldır, o kadar. Bir iş

adamı da, tıpkı Ibir ilim adamı gîbi, tek taraflı olarak ve - dimağının çapı her neyse -

dimağiyle yaşar, unun

psikolojik neticesi de içten soysuzlaşmasidır." Rampi-on lâf arasında şunu da ekledi:

"Çünkü unutmamalı ki,

sizin eğlencelerinizin neticesi, sadece modern sanayi hayatının gözle görülür alât ve

edavatından İbaret

değildir. İçin için çürüme, bir çocuğun seviyesine düşme, soysuzlaşma, her çeşit delilik, iptidailiğe geri

dönme de bunun neticeleridir. Yok, yok! Sizin o fcimyetli dimağ eğlencelerinize karşı

sabrım kalmadı artık.

Golf oynasaydınız, çok daha az zararlı olurdunuz."

Tartışmayı hiç lâfa karışmadan dinlemiş olan Burlap sordu: "Ya gerçek? Gerçelk ne

olacak?"

Spandrell, başını sallıyaralk Burlap'ı destekledi: ¦"Gerçeği araıtnaik «değmez mî?"

Rampion, "elbette değer," dedi. "Ama gerçeği, Philip ile o ilim ve bilgi meraklısı dostlarının aradığı •yerde

aramaya değmez. Neticede bizi ilgilendirebilecek tek gerçek, veya öğrenebileceğimiz tek

gerçek, insanlara

bağlı olan gerçektir. Bunu keşfedebilmek için, de, benliğimizin sadece übJtisas sahibi

olan bir kısmiyle değil,

bütün benliğimizle aramamız lâzım, îlim adamlarının bulmak istedikleri gerçek,

insanlarla ilgisi olmayan bir

gerçektir. Gerçi bu işde tam bir basan elde edemezler hiçbir zaman; çünlkü bir ilim

adamı bile insanlıktan

taımaıriiyle sıyrılamaz. Ama ilim adamları, bir dereceye kadar kendilerini insanların

gerçek dünyasından

ayırabilirler. Dimağlarına işkence ede ede, insan olmıyam bir varlığın gözüyle bakılınca, kâinatın ne biçim

göründüğüne dair hafif bir fikir

SES SESE KARSI

409

«dinebilirler. Kuvant teorisi, dalgalanma mekaniği, îtelâtivite teorisi, şu bu derken,

insanlığın dışına bir hayli

çıkabildiler de sabiden. Güzel ama, ne hayır gelebilir bütün bunlardan?"

Philip, "bunlar insanı hem eğlendiren şeylerdir," dedi, "hem de bir hayır gelebilir bunlardan: bu sayede,

hayret verici pratik bir keşif yapabilir; meselâ atomu parçalamanın sırrı bulunur ve

sonsuz bir enerji

kaynağımın meydana çıkması sağlanabilir."

Rampion alay etti: "Bunun neticesi de, insanların tam mânasiyle aptallaşmaları ve

makinalara tam

snânasliyle (köle olmalarıdır. Ben sizin cennetlerinizi bilirim. Neyse, şimdi mesele

gerçeği aramaktı. İlim

.adamlarının, dimağları sayesinde elde etmek istedikleri ve insanlarla ilgSsi olmıyan bu gerçeğin, bizim

gündelik yaşayışımızla da hiçbir bağı yoktur. Bizim gerçeğimiz, yani insanlarla ilgili

gerçefk, yaşıyarafc-tarn

mânasiyle ve bir bütün olarak yaşıyarak - elde edilen gerçektir. Kâinata dair bütün o

meşhur nazariyeler ve

bu nazariyelerin pratik tatbikatları, sizin söylediğiniz eğlencelerin neticesidir, Philip; ve bunların, bizim önemli

bildiğimiz tek gerçekle uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur. Ve insanlarla ilgili

olmıyan gerçek, sadece yersiz

değil, aynı zamanda tehlikelidir de; çünkü insanlarla ilgili önemli gerçeği görmemize

engel olur. Yaşanan

gerçek, mücerret bir nazariyeye uysun diye, tecrübelerimizi tahrif ederiz. Meselâ

insanlarla ilgili olmıyan

gerçeklerden biri de, ikinci derecedeki hususiyetlerin aslında mevcut olmadıklarıdır. Bu herkesçe kabul edilir;

daha doğrusu benim gençliğimde herkesçe kabul edilirdi. Halbuki bu görüşü

ciddiye alan adam, kendi kendini inlkâr eder; bir insan olarak hayatının bütün yapısını

yıkar. Çünkü insanlar

öyle bir şekilde yaratılmışlardır ki, onlar için gerçek olan tek hususiyetler, bu ikinci derecedeki

hususiyetlerdir. Bunları inlkâr etmek, kendini öldürmek demektir."

Pfhilip, "ama aslında bunları inkâr eden yok ki,'r dedi.

Rampion kabul etti: "Tamamiyle inlkâr etmiyorlar; çünkü böyle bir şey yapılamaz. Bir adam (kendini

maddeten öldürmeden, duygularını ve hislerini tamanıiyle yok edemez. Ama onları

kullandıktan sonra küçümseyebilir.

Zeki ve iyi tahsil görmüş birçok insanların yaptıkları da budur aslında: insanlarla ilgili ol-miıyan

şeyler uğruna, insanlarla ilgili olan şeyleri kü-çümısiyorlar. Güttükleri gaye,

Hıristiyanların gayelerinden farklı;

ama netice aynı: Bir çeşit intihar." Birden bire Rampion'un sesinde öfke belirdi: "Hep aynı şey. Bir insandan

üstün olmaya kalkışmak için atılan her adımın neticesi hep aynı: Ölüm, bir çeşit ölüm.

Tabiatın sizi

yarattığından daha üstün olmaya kalkınca, kendi benliğinizde bir şey öldürüyorsunuz,

büsbütün

alçalıyorsunuz. Yüksek bir hayat sürmekten, ahlâk ve dimağ bakımından ilerlemekten,

idealleri uğruna

yaşamaktan, ve buna benzer bütün o palavralardan öyle bıktım usandım ki! İnsanı

ölüme sürüklüyor bütün

bunlar. Para uğruna yaşamanın insanı muhakkak ölüme sürükleddği gibi, bütün bunlar

da insanı muhakkak

ölüme sürüklüyor. Hıristiyanlar, ahlâkçılar, kültürlü estetler, parlak genç ilim adamları,

Smiles - varî1 iş adamları - bunların hepsi zavallı birer insan. Ama kurbağalar .gibi

şişmek; safi ruh, idealizm,

safi maharet, safi şuurla zekâ dolu birer balon olmak istiyorlar. Sonra bu balonlar pof

diye sönüveriyor,

ortada kala kala küçük bir kurbağanın parçaları kalıyor ancaik; üstelik de kokmaya yüz tutmuş parçalar!

Bütün bu iş, koskocaman bir ahmaklıktan, koskocaman ve iğrenç bir yalandan başka bir şey değil. Meselâ

sıizin şu murdar küçük San Francesco D'Assissi'niz!" Rampion, itiraz eden Burlap'a toğru döndü; "öyle,

mundar küçük bir mahlûk, işte o kadar," diye İsrar ettli. "Aptal, kendini beğenmiş küçük bir adam. Kendini

şişire şişire Ibir Hazreti İsâ olmaya yelteniyor. Ama sonunda, benliğinde akıl ve dürüstlük namına ne varsa

onu yoketmekle; gerçek bir insanın kokmuş, yırtık pırtık parçaları haline düşmekle kalıyor. Cüz-zamlıları

yalamaktan müthiş haz alarak etrafda dolaşıp duruyor! Öööf! Aman ne iğrenç bir sapık! Kendini bir mal

sandığı için, bir kadını öpmeğe yanaşmıyor. Tabiî bir zevki, ımariz olmıyan bir zevki bayağı bir şey saydığı

için, buna tenezzül etmiyor. Sonunda, benliğinde insanlık ve iySMk namına ne varsa öldürüyor; ve ancak

cüzzamlılarm çıbanlarını yalamaktan haz alan murdar bir küçük sapık olup işin içinden çıkıyor. Şunu da

unutmayın ki, cüzzamlıları iyileştir-, miyor. Sadece yalıyor onları. Onların hoşuna gitsin diye değfil, sırf kendi

hoşuna gittiği için. İğrenç bir şey!"

1 Samuel Smiles (1812-1904) - Toplum ve siyaset hayatının ıslahına, ve sanayide önemli

kişilere dair

eserler yazan bir İngiliz. - (Çeviren).

412

'PJıiMp, iskemlesinin arkasına yaslanıp güldü. Ram-pion fena halde öfkelenerek ona

doğru döndü.

"Gülün bakalım," dedi; "ama sa'km kendinizi ondan üstün sanmayın. Siz de, ilim meraklısı o aydın

dostlarınız da! Hıristiyanlık budalaları kendi benliklerinin büyük bir kısmını

öldürdüler; sizler de aynı. haltı

ettiniz. Programınızı okuyayım mı sizlere?" Ramptan, yanında, masanın üstünde duran kitalbı alıp,

tsahifeleri çevirmeğe başladı. "Buraya otobüsle gelirken, demin gördüm bu parçayı. Ha, işte burası."

Fransızca kelimeleri dikkatle ve açık açık telâffuz ederek okumaya başladı: "Plus un obstacle materiel,

toutes les rapidites gagnees par la science et îarichesse. Pas une tare a l'independance.

Voir un crime de

leşe -moi dans toute fraquentatkm, homme ou pays, pui ne şerait pas expressement

voulue. L'energie, le

recueille-ment, la tension de la solitude, les transporter dans ses rapports avec de vrais semblables. Pas

d'amour peut - etre, mais des amities rares, telifficiles, exaltees, nerveuses; vivre comme on revivrait fn

esprit de detaehement, d'inquietude et de revanche."1 Rampion

1 Metinde Fransızca: Artık maddî bütün engeller ortadan kalkacak; ilim ve servet

sayesinde, hızla harekete

geçmek mümkün olacak. Bağımsızlığın bir tek eksik tarafı kalmayacak. Herhangi bir

insanla veya her hangi

bir memleketle yapılan ve ayrıca istenilmeyen bir temas, benliği karşı işlenen bir suç

sayılacak. İnsanlar,

ancak kendilerine gerçekten benzeyenlerle temas ederken; gayret gösterecekler,

düşünecekler ve

yalnızlığın verdiği gerginliği duyabilecekler. Belki aşk kal-mıyacak ama; seçkin,

güçlüklerle dolu,

coşkun, huysuz

SES SESE KARSI

413

kitabı kapadı, başını kaldırdı. Philip'e, "işte sizin programınız," dedi. "Bunu 1901

yılında Marie Leneru

kaleme aldı. Kisaciik, derli toplu, hiçbir eksiği oimıyan bir program. Aman Allahım,

öyle de iğrenç bir program

ki! Vücut yok, madde dünyatsiyle hiçbir alış veriş yok, dimağlar vasıtasiyle yapılan

temaslar dışında,

insanlarla da hiçbir alış veriş yok, sevgi yak..."

Philip gülümsedi: "1901'den beri, programın sevgi kısmını biraz değiştirdik," dedi.

"Aslında değiştirmediniz. Gelişi güzel sununla bununla yatıp kalkmayı kabul ettiniz, işte o kadar. Ama sevgiyi

kabul etmediniz; tabiî Ibir teması ve akışı, dimağa (bağlı benlik şuurundan vazgeçmeyi,

kendinizi

içgüdülerinize bırakıp koyuvermeği kabul etmediniz. Hayır, etmediniz. Şuurlu

iradelerinize dört elle

sarılıyorsunuz. Her şeyin, her zaman expressement voulue2 olması gerek. Kurulan

bütün bağlar safi

dimağdan gelmeli. İnsanlar, canlı varlıklarla dolu bir dünyada yaşıyormuş gibi

yaşamalı. Tıpkı ' Prouıst'un

iğrenç ve büyük eseri gîbi bir şey; yani (boyuna kendi kendine cinsî zevk tatmak gibi bir şey. İşte, yüksek

düşüncelerle dolu bir hayat dediğiniz şey bu! Hayat değil bu; ölümün başlangıcına

takılan süslü bir ad

sadece. Şu Leneru denilen karının hem sağır hem de yarı yarıya kör oluşu, çok manidar,

çak sembolik bir

şey. İçten, ruhtan gelen bir gerçeğin; dışa çıkması,

dostluklar kurulacak. İnsanlar, bağımsız olarak, öc alarak, endişeler duyarak yeniden

yaşıyormuş gibi yaşıyacaklar."

- (Çeviren.)

2 Metinde Fransızca: "Ayrıca istenilmiş." - (Çeviren.)

gözle görülmesi bu. Zavallı mahlûk! Kendini ruha vermekte, hiraz olsun özürü vardı

onun. Ama yüksek

düşüncelerle dolu bir hayata meralk, saran öteki insanlar, yani bedenlerinde bir kusur

olmıyanlara ne

diyelim? Pelk kolay kolay affedenleyiz onları. Çünkü on-,1ar, kendi kendilerini, bile

inle, sırf eğlence olsun

diye sakatladılar. Ne yazı'k ki, sırtlarında gözle görülür kamburlar çıkmıyor, gözleri

şaşı olmuyor. O zaman

onların ne îbiçim adamlar olduklarını daha kolay anlardık."

PhiMp başını sallıyarak, "doğru!" dedi. Rampion beden sakatlıklarından bahsedince utanmıştı; bunu belli

etmemek için, çolk eğleniiyorımuş gibi bir tavır alaralk gülüyordu. "Doğru!" Kendi bacağı sakat diye,

Rampion'un sakatlığa dair söyledükleorlinin doğruluğunu tam mânaısiyle takdir

etmediği hiç kimsenin

aklından geçmemeliydi.

PMMp'ıin, sesini gerektiğinden fazla yükselterek güldüğünü duyunca; Rampilon ona

merakla baktı. Ne

oluyordu acaba? Rampion bunun sebebini araştırmak zahmetine girişmedi.

"Bunların hepsi berbat bir yalandan başka bir şey değil," diiye sözüne devamı etti.

"Üstelik aptalca bir yalan -

yani insanlıktan üstünmüş gibi tavırlar takınmamız demek istiyorum. Aptalca bir yalan;

çünkü böyle

davrananların foyası her zaman meydana çıkar. İnsanlıktan üstün olmaya

kalkışıyorsunuz; neticede insanlılktan

aşağı ! oluyorsunuz sadece. Bu her zaman böyle..."

Philip, "aferin, dinleyin, dinleyin!" dedi. " 'Biz yeryüzünde yürüyoruz, kanat lâzım değil bize.'"

Birden, babasının bağıra bağıra (konuşan sesini duyar gibi oldu: "Benim 'kanatlarım vardı. Benim kanatlarım

vardı." Babasının kıpkırmızı yüzünü, sıtmaya tutulmuş hissini veren o pembe

pijamasını gördü.

Gülünç ve yürekler acısı!

" 'Biz yeryüzünde yürüyoruz, kanat lâzım değil bizlere' sözünü kimde olduğunu biliyor musunuz?" diye

devam etti. "Yirmi bir yaşındayken, Oxford'da Newdigate mükâfıtmı almak için

yazdığım şiirin son satın bu.

Yanılmıyorsam, konu Kıral Arthur idi. Tabiî, mükâfatı benim kazanmadığımı

söylemeğe hacet bile yok. Ama

iyi Ibir mısra bu."

Rampion, "ne yazık ki, bu mısraa göre yaşamadınız," dedi. "Bunu yapacağınıza, orospular peşinden

koşarcasına, mücerret fikirlerin peşinden koşup durdunuz. Ama taıbiî, mücerret

fikirleri en çok ayıpla-yaınlar,

bunlara tutkun olanlardır. Çünkü bunlara tutkun olan adam, o mücerret fikirlerin

hayatı nasıl mahvettiğini

kendi (başından geçenler sayesinde bilir. Mücerret fikirler, alelade bir insan :çin, pek o kadar foüyük bir

engel sayılamaz. Alelade tor insan, ayakları olduğunu unutmadıkça, kanat sahibi olmağı

da göze alabilir.

İnsanlar, ancak, boyuna havalarda uçmak hevesine düşüp, kendi kendilerini

zorladıkları zaman yollarını

şaşırırlar. Birer melek olmak hırsına düşerler; ama sonunda ola ola, ya aptal bir kaz;

veya iğrenç bir

etkbaiba, leş yiyen bir karga olup çıkarlar."

Uzun zamandan beri sessiz kalan Spandrell nihayet konuştu: "Ama bütün bunları

söylemekle, bize sadece

hayvanlığı övmüş oluyorsunuz. Sadece birer hayvan gibi davranmamız için bize öğüt

veriyorsunuz."

416

Rampion, "size, dmsan gibi davranmanız ilcin öğüt veriyorum," dedi. "Bu iki şeyin arasında da küçük bir fark

olsa gerek. Zaten şu ida var ki," diye ekledi, "bir hayvan gibi davranmak - yani ehlileşmemis, gerçek,

düpedüz (bir hayvan gibi davranmak demek istiyorum-bir şeytan yaratıp, Isonra kendi

uydurduğunuz bu

şeytan gibi davranmalktan bin kat daha iyi bir şey."

Kısa bir sessizlik oldu.

Spandrell kendi kendine, "ya şunlara söylersem..." diye düşünüyordu. "Bir paravananın arkasından çıikıp, bir

adamın üstüne atıldığımı bir lobutla adamın başına yandan vurduğumu, ya şunlara

söylersem..."

Spandrell bir yudum konyak daha içti. Yüfcsek sesle, "hayır," dedi. "Söylediklerinizin doğru olduğundan pek

o kadar emlin değilim. Bir hayvan gibi davranmak, iyiliği de kötülüğü de '

kavrayamayan bir mahlûk gibi

davranmak demektir. Oysa, bir şeytan gibi davranmaya başlamadan önce, iyîliğlin de

ne olduğunu bilmemiz

gerdk."

Halbuki Spandrell'in yaptığı sadece ahmakça,, pis, iğrenç (bir işti. Evet, öyleydâ, müthiş

bir budalalık,

muazzam bir salaklıktı. İyiliğin ve kötülüğün ne olduğunu öğreten ağacın yasak

meyvasını koparmış, ama bu

meyvanm özünde ateşle zehdr değil; sadece kokmuş, murdar, kahverengi bir nesneyle,

birkaç tane küçük

kurt bulabilmişti.

Bu düşünceleri yüzünden kaşı çatılan Spandrell, sözüne devam eifcti: "Her şey, sırf bir zıddı olduğu için

mevcuttur. Şeytanın yarlığı, Tanrının da varlığını gösterir."

KARŞI

41T

Rampion sabırsızlandı: "Bundan şüphe eden yok. Tam mânasiyle kötülüğün timsali

olan bir şeytan, tam

mânasSyle 'iyiliğin timsali olan bir tanrının varlığını gösterir. Eh peki, ne çılkar

bundan? Bunun seninle

benimle ne ilgisi var?"

"tBana kalırsa çdk ilgisi var."

"Bu masanın elelktronlardan, veya bilinmeyen bir çevre içinde sallanan sonsuz bir

dalga serisinden, veya

dört buutlu bölünmez ıbir nesne içinde bulunan büyüfk sayıda zaman : noktalarından,

veya Philip'in âlim

ahbapları her neden yapıldığını iddia ediyorlarsa ondan meydana gelmiş olmasının

senSnle ve benimle ne

kadar ilgisi varsa; bu fişin de o kadar ilgisi var bizimle. Sadece o kadar. Yani hemen

hemen hiç ilgisi yok

demek istiyorum. Sizün o mutlak Tanrınızla o mutlak Şeytanınız, insanlarla hiçbir ilgisi ohnıyan yersiz

gerçeMer sınıfına girer. Halbuki bizleri ilgilendiren tek varlıklar; tarih ve coğrafyanın nisfoî

kalan o küçük

tarinlan ve şeytanlarıdır; her insana göre değişen ahlâk ölçülerinin nispî kalan o küçük iyilikleri ve

kötülükleridir. Bunların dışında hiçbir şey insanlığa bağlı 'değildir, her şey yersizidir.

Ve insanlıkla ilgili

olmıyan mutlak düşüncelerin tesirine kapılırsa-nız; sonunda iater istemez ya bir aptal

ya da kötü bir adam

olursunuz; beM de hem aptal, hem kötü olursunuz."

Spandrell İsrar etrtn: "Ama öyle olmam, kendimi bir hayvan haline sdkmamldan daha

iyi. Bir boğa veya bir

köpek olacağıma; aptalın, veya ahlâksızın biri olmağı tercih ederim."

27

418

SES SESE KARSI

Rampion sabırsızlandı: "Ama sizden bir boğa veya bir köpek olmanızı isteyen yok ki!

Sdzlden istenilen tek

şey, bir insan olmanız. Bir insan diyorum. Bir melek veya bir şeytan değil. İnsan

dediğin, bir ipin üstünde

yürüyen cambaza benzer; dengesini bulmak için tuttuğu İsırığın bir ucunda, dimağ,

şuur ve ruh vardır; öteki

ucunda da, vücut, içgüdüler, şuursuz olan, toprağa bağlı olan, esrarengiz olan her şey

vardır, tpin üstünde

dikkatle, dengesini bularak yürür. Dengededir. İşte Ibu da son derece güç bir iş. Bu

adamın gerçekten bilip

bileceği tek mutlak şey, kusursuz bir dengenin mutlakıyetidir; mükemmel bir nispîliğin

mutlakıyetidir. Bu ise,

dimağ bakımından bir para-doksdur, sağma bir ışeydir. Ama gerçeik olan, aslı olan,

canlı olan bütün

hakikatler böyledir - yana mantığa göre düpedüz saçmadır. Canlı bir gerçeğin ışığiyle

aydınlanınca da,

mantık düpedüz saçmadır. Hangisini canınız (istiyorsa onu seçin: Ya mantığı, ya hayatı.

Bu bir zevk

meselesi. İBazı kimseler de, ölü olmağı, her İkisine de tercih ederler."

"Ölü olmağı tercih ederler." Bu kelimeler, Span-drell'in kafasının içinde çınlayıp dundu. Everard Wetb-ley bir

tavuk gibi bağlanmış, yerde yatıyordu. Acaba ölü olmağı tercih ediyor muydu o?

Spandrell ağır ağır konuştu: "Ama ne de olsa, bazı şeyler, mutlak olarak ve tamamiyle kötü kalmaya

mahkûmdur her zaman. Meselâ insan öldürmek." Bir tasan öldürmenin sadece bayağı,

pis ve iğrenç bâr şey

olmadığına inanmak istiyordu. Bunun aynı zamanda dehşet uyandıran, feci bir şey

olduğunla inanmak

istiyordu. "Bu mutlak olarak kötüdür."

419

Rampion, "başka birçok şeylerden niçin daha mutlak olarak kötü sayılsın bu?" dedi."

Bazı şartlar altında

adam öldürmenin, elzem olduğu, doğru olduğu, övünülecek bir iş olduğu besbelli. Bana

kalırsa, bir insanın

yapabileceği ve mutlak olaralk kötü bir tek hareket var: Bu da hayata karşı fena

davranmak, kendi benliğinin

bütünlüğüne karşı fena davranmaktır. Bir adam kendi benliğini bozar, kendi

içgüdülerini yanlış yola dökerse,

kötülük ediyor demektir."

Spandrell acı acı alay etti: "Dönüp dolaşıp gene hayvanlara geldik. Aklınıza estikçe, bütün isteklerinizi yerine

getirerek etrafa saldırıp durun. Demek insan aklının en son buluşu bu ha?"

Rampion, siz bunu aptalca bir iş göstermek istiyorsunuz ama, aslında pek öyle değil,"

dedi. "İnsanlar da,

sizin o kadar hakir gördüğünüz hayvanlar gibi davranarak, ancak gerçekten arzu

'duydukları zaman

içlerinden geleni yapsalar; (bugün medenî igeçinenlerin çoğuMdan bin kat daha iyi

davranırlardı. Tabiî

iştahlar, içten gelen ve kendiliğinden meydana çıkıveren arzular, insanı hayvana

döndünmez. Hayır,

'hayvana dönmefk sözünü yerinde kullanmadım; hayvanlara karşı bir hakaret

sayılabilir bu. Bunun yerine,

insanlar gdibi kötü ve ahlâksız olmaz demem (daha doğru. Bizi bu hale sokan,

muhayyiledir, dimağdır,

prensiplerdir, geleneklerdir, eğitimdir. ¦ İçgüdüleri kendi haline bırakırsanız,

yapacakları zarar o kadar azdır

W! Eğer insanlar, ancak heyecana kapıldıkları zaman seviişse-lerdi; ancak

öfkelendikleri veya çok

koriktukları zaman döğüşselerdi, ancak ihtiyaçları olduğu veya bir §eye sahip olmak

arzusuna

dayanamıyacalk hale gel420

dikleri zaman bir mala el atsalardı; emin olun ki, bu dünya cennete dönerdi; ş&mdliM

aydın ive ilmî Hıristiyan

idaresi altında olduğundan çok daha fazla cennete dönerdi. Casanova'lann, Byron'larm, Lady Castlemaine'lerin

meydana çıkmasına sebep, ilçgüdüler değildir. Onlarda, istekleri sahte bâr şekilde kışkırtan,,

yaratılırda duymadıkları arzulan kışkırtan şehvet düşkünü bir hayal gücü olduğu için bu hale (girerler. Kadınlı

erkekli Don Juan'lar, sadece duydukları arzuya göre davransalardı, pek az sayıda aşk maceraları olurdu

onların. Önlerine çıkanla gelişi güzel yatıp kalkmaya bağlamadan önce, hayal gücüne başvurarak, kentti

kendilerini kışkırtmaları lâzım. Öteki dçgüdü-ler için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Bugünkü medeniyetin para

birsiyle çıldırmasının sebebi, mal mülk elde etmek içgüdüsü ıdeğildür. Geleneklerin, ahlâk prensiplerinin ve

eğitimin, mal mülk elde etmek içgüdüsünü sunî alarak kışkırtıp durması lâzım. Para kapanlara, bu işin tabiî

ve asîl bâr iş olduğunu, tutumlu davranmanın ve çok çalışmanın birer fazilet Isayılaca-ğını, şunu bunu

kandırıp istemedikleri mallan onlara satmakla Hıristiyanlığa hizmet ettiklerini söylemek lâzım. Yoksa, mal

(mülk elde etmek içgüdüsü, sabahtan akşama kadar ve bütün ömürleri boyunca para kapmalarını sağlıyacak kadar 'kuvvetli Olmazdı onlarda. Bu hırsı, hayal gücünün Ve -dimağın yardımiyle iMde bir kızıştırmak gerek.

Bugünkü medeniyetin savaşlarını da düşünün bir kere. İçten gelen bir döğüş-rne isteğiyle hiçbir ilgisi yok bu savaşların. İnsanlar ancak, önce kanunlar tarafından zorlandıktan, jOnra da propagandayla kışkırtıldıktan sonra savaşmağı gö-

ze alıyorlar. Bir yığın Oemfiyeti Akvam kuracağımı* za; insanlara, savaşmak içgüdülerinin içten gelen emirlerine boyun eğmelerini söyleyiniz; barış için çok claha hayırlı olur bu."

Burlap, "onlara, Hazreti İsa'ya boyun eğmelerini, söylememiz, bundan da daha hayırlı olurdu," dedi.

"Hayır, olmazdı. Onlara Hazreti İsa'ya boyun eğmelerini söylemek, insandan üstün olmalarını söylemek olur.

HalbuM insandan üstün olmaya kalkışanlar, her zaman ünsanidan aşağı olurlar gerçekte. Onlara Hazreti İsa'ya tam mânaısiyle boyun eğmelerini söylemekle, dolambaçlı bir yoldan, 'önce enayiler gibi, en sonunda da şeytanlar igiilbi davranın' demiş oluyorsunuz. Vereceğim mâsallerö şöyle bir düşünün: İhtiyar Tolstoy:

Büyük bir adamdan da üstün olmaya yeltenerek, kendini (bile bile aptal eden büyük bir

adam. Sizin o iğrenç

küçük San Prancesco'nuz." Burlap'a döndü: "Al sana ibir aptal daha! Ama o aptal, iblıisliğin sınırına varmış

bile. Thebaid'dfefci keşîsler-de, bu işin bir adım daha ileri gittiğini görüyoruz. O keşişler bu sınırı aştılar.

îlbliısliik safhasına geçtiler.' Kendi kendilerine işkence ettiler; iyi, güzel ve canlı olan her şeyi yıJktılar. İşte

onların programı da buydu. Hazreti İsa'nın Isözünü dinleyip, Susamdan üstün olmaya

kalktılar; ama sonunda

düpedüz şeytanca bir yıkıcılığın timsali olup işin içinden çıktılar. İçgüdülerine uyarak, tabiî bir şekilde

davranmakla kalsalardı, doğru dürüst birer insan ola/bilirlerdi pek alâ. Ama hayır!

İnsanlığın üstüne

yükselmek istiyorlardı. Böylece birer şeytan oldular. Önce birer aptal, sonra da birer

şeytan! Aptal şeytanlar!

Öf!" Rampion yüzünü

buruşturdu, tiksinliyormuş gibi başını salladı. Sözüne öfkeyle devam etti: "Düşünün ki, bütün dünya bu

mahlûklarla dolu! Bunlar, Saint Anthony ile şeytanları, San Francesco ile salakları

kadar ileri gitmemişler

ama; gene de aynı cinsden mahlûklar. Aralarında sadece bir derece farkı var bunların.

Hepsi de aynı biçim

sapıtmış - yani insanlıkla I ilgilerini kesmeğe kalkışaralk. İnsanlıkla ilgM olaımyan

dindarlar, insanlıkla ilgisi

olnıiyan ahlâkçılar, insanlıkla ilgisi ol-mıyan aydınlar ve ilim adamları insanlıkla ilgisi ol-mıyan ihtisas

sahipleri ve becerikli adamlar, insanlıkla ilgisi olmıyan iş adamları, insanlıkla ilgisi oknıyan pintiler ve mal

mülk meraklıları, insanlıkla ilgisi olmıyan şeihvet düşkünleri ve Don Juan'lar, âşıkken

bile insanlıkla ilgisi

olmıyan şuurlu fertler. Hepsi sapık. Kendilerini ya iyiliğe, ya kötülüğe; ya ruha, ya

•bedene vererek

sapıtmışlar. Ama bir işin ortasını bulmaktan, insanlıktan her zaman uzak kalmışlar.

Sapıklar için bir

tımarhane oldu bu dünya. Şimdi bu masada Üört tane sapılk var." Gülerek etrafına

bakındı: "İffetli küçük bir

Hazreti Isâ sapığı!"

Burlap, Rampion'u affediyormuş gibi gülümsedi,

"Estetik meraklısı aydın bir sapık."

Philip, "iltifatınıza teşekkür ederim," dedi.

"Bir ahlâk ve felsefe sapığı." Rampion, Span-drell'e doğru döndü: "Tam mânasiyle küçük bir Stavrogin.

Spandrell, ikusuruma bakmayın ama, sizin gibi muazzam bir budala sahiden bulunmaz

yeryüzünde." Bütün

dikkatini toplıyarak, Spandrell'e baktır "Onun benliğinde, edebiyatın bütün trajedi kahramanları sanki

kaynaşıp bir tek kişi haline gelmişe git» gü-

lürmsîyor! Ama boşuna! Bu yüzün arkasında ;gıizlenen akılsız soytarı 'gene de meydana

çıkıyor."

Spandrell başını arkaya devirip, sessizce güldü. "Bir bilse," diye düşünüyordu, "'bir bilse..." Ama Rampion o

işi bilse de, Spandrell'i gene aptal saymaz mıydı acaba?

"Gül' bakalım, koca Dostoevski! Size bir şey söy-leyim mi ben? 'Aptal' ismi, asıl

Mishlkin'e değil, Stavrogin'e

verilmeliydi. Stavrogin, Mishlkin'den kı-yaslanamıyacak Ikadar ıdaha aptal; daha da su

katılmamış bir sapık."

Philip sordu: "Peki, bu sofradaki dördüncü adam ne biçim bir aptal, ne biçim bir

sapık?"

"Ne biçim mi?" Rampion başını salladı. İnce saçları ipek gibi havalandı. Gülümsedi.

"O, hocalık eden? bir

sapık. Ağlaya sızlaya yaşadığı devri ayıplıyan bir sapık. Şu ikahrolaısı (köhne dünyanın gidişatı yüzünden

telâşlanan bir sapık. Üstelik de, boyuna Igeveze-lik eden bir sapılk." Rampion ayağa kalıktı. "İşte bu yüzden

evime gidiyorum," dedd. "Öyle bir şekilde konuştum ki, bunun sabiden ilgisi yok insanlıkla. Sahiden bir

rezalet söylediklerim. Utanıyorum kendi halimden. Ama bültün mesele bundan çıkıyor:

Karşınıza, insanıkla

ilgisi olmıyan şeyler ve adamlar çıkınca; çaresiz, sizin de insanlıkla ilginiz kalmıyor.

Bütün: bunlar hep

gizlerin kabahati."

Rampion alaycı alaycı son bir def a (gülümsedi, elini sallıyarak ötekilere iyi geceler

diledikten sonra, çekilip

gitti.

Burlap eve dönünce, Beatrice her zaman olduğu gibi gene beklemektendi. Rampion son haftalarda, sevimli
ve çocukça bir hareketi - Beatrdce'an dizinin dibinde yere oturmağı - âdet edinmişti. Gene aynı şeyi yaptı;
tepesinde yusyuvarlak pembe ve kel (bir yer açılan, siyah kıvırcık saçlı başını onun dizine dayadı; sıcalk
sütünü yudum yudum iiçerfken, Rampkm'Öan bahsetti. Raimplon olağanüstü bir adamdı, hattâ büyük bir
adamdı. Beatrice bunu (beğenmedi, Rampion'-un nasıl büyük bir adam olabileceğini sordu. Denis Burlap bir
yana, yaşıyan hiçbir insana (büyüklük ba-;ğıslanmasından hoşlanmazdı. (Tabiî, ölüler için iş değişiyordu;
çünkü onlar ne de oba ölüydü.) Beatrice, Sadkanırcasma direndi: Rampion pek de büyük sayılamazdı
doğrusu. Eh, belki tanıamiyle büyük değildi. Ama ona hemen hemen büyük denilebilirdi. Tek kusuru, ruha
bağlı değerlere karşı garip duygusuzluğu, tıu huteusta peşin ve yanlış bir hüküm vermesi, bu bakımdan kör
gibi oluşuydu. Onun niçin böyle bir ¦ tavır taslandığını anlamalk kolaydı. Rampion, bir yönden fazla ileri giden
fair duruma karşı tepkide bulunuyordu; ama bunu yaparken, kendi de aksi yönde fazla ileri gitmişti. Meselâ

San Francesco'yu bir türlü anlayamıyordu. Bu aziz için öyle gülünç, gerçekten öyle

iğrenç şeyler

söyleyebildyordu ki! Raımpion'un böyle konuşması, çok garip, çok yürekler acısı bir

¦seyidi.

Beatrice, sert bir tavırla, "ne dedi?" diye sordu.

Burlap'ı tanıdığından beri, San Francesco'yu kendi himayesi altına almıştı.

Burlap, Rampion'un sözlerinin ede/be aykırı olan

SES SESE KARSI

425

tasımlarını (biraz atluyaraık, neler Söylediğini anlattı. Beatrice isyan etftfi. Rampion böyle şeyleri nasıl

söyleyebilirdi? Bu cesareti nereden bulabilirdi? San Fran--cesco'ya karşı dayanılmaz bir hakaretti bu! Burlap,

Rampion'da Ibunun bir kusur olduğunu, gerçek bir kusur olduğunu kabul etti. Ama

cömert 'davranıp

~Rampion'un suçunu hafifletmek için, pek az insanın ruhtan gelen güzelliği doğuştan

gerçek olarak

duyabildiğini ekledi. Rampion birçok bakımlardan olağanüstü bir adamdı; ama San

Francesco gibi

insanlarda bulunan o altıncı duygu, onda eksikti sanM; San Francesco gibileri, bu

duygulan sayesinde,

maddî güzelliği aşan gerçek güzelliği görebiliyorlardı. Burlap, gelişmemiş Ibir şelküde, bu duygunun

kendinde de bulunduğunu bandığını söyledi. Kendine (benzeyen in-¦ Banlarla o kadar

seyrek karşılaşıyordu

ki! Bu bakımdan hemen hemen herkes bir yabancıydı. Çoğu insanların renkleri birbirinden
ayırdedemıediikleri bir memlekette, renkleri normal olarak görmek gM bir şeydi bu. Acaba Beatrice de aynı
fikirde değil miydi? Çünkü, tabiî, Beatrice her şeyi iyice gören nadir insanlardan biriydi. Beatrice ile ilk
karşılaştığı zaman bunu hemen anlamıştı. Beatrice ağır ağır başını salladı. Evet, o da aynı şeyi duyuyordu.
Burlap başını kaldırıp, Beatrice'e gülümsedi; Beatrice'in aynı şeyi duyduğunu biliyordu. Bu, Beaıtırice'in
gururunu okşadı; kendini mühfaı bir insan saymaya başladı. Bir de Raımpion'un sevgi hakkında
düşündükleri vardı meselâ. Burlap başını salladı. Onun görüşleri, aklın ala-mıyacağı kadar kaba ve
hayvancayfdı; sadece beden-Hs ilgiliydi.

Beatrice, duygulu bir tavırla, "feci!" dedî.
Denis Burlap'm, Rampion'dan bambaşka olduğunu düşünüyordu. Güvenle dizine yaslanan başa muhabbetle
baktı. Denis'in saçlarının kıvırcıklığına; o-(küçük güzel kulaklarına; hattâ başının tepesindeki pemlbe ve kel
yere bayılıyordu. Her nedense, saçların döküldüğü o küçük, pembe, yuvarlak yer, Beatrice'e bir ihayli sevimli

görünüyor, ona dokunuyordu. Uzun bir sessizlik oldu.

Nihayet Burlap, derin derin içini çekti. "Öyle yorgunum ki!" dedi.

"Yatmanız lâzım."

"Kımıldayamıyacak kadar yorgunum."

Burlap, yanağını Beatrîce'ân dizine daha da çok dayadı; gözlerini kapadı.

Beatrice elini kaldırdı, bir an durakladı, gene-indirdî; sonra elini bir daha kaldırdı.

Parmakları, Burlaıp'ın siyah

kıvırcık saçlarını, huzur verircesine, okşamaya başladı. Gene uzun bir sessizlik oldu.

Beatrice nihayet elini çekince; Burlap, "ah, bırakmayın, ne olur," dedi. "öyle rahatlıyorum ki! Sanki sizden,

çıkan bir kuvvet var. Başımın ağrısı ner-deyse geçti."

Beatrice, "başınız mı ağrıyor?" diye sordu. Bur-lap'a düşkünlüğü her zaman olduğu gibi, gene bir çeşit öfke

halini alıverdi. Emretti: "öyleyse mutlaka yatmalısınız."

"Ama burada öyle mesudum 'M!"

"Hayır, yatacaksınız,"

Beatrice'in o koruyucu analık duygulan ' iyice-ayaiklanmıştı. Zorbalık eden bir sevgiydi onunkisi.

Burlap, istemiye îstemiye ayağa kalkarak sızlandı: "Öyle zalimsiniz ki!"

Beatrice merhamete geldi; "siz yattıktan sonra, gelip başınızı uvarım," diye söz verdi.

O yumuşak, sıcacık sesısizliği, söz söylemeden meydana gelen o yakınlığı; sırf Burlap'a

düşkünlüğü

yüzünden zorbalık ederek birden bire bozduğuna, şimdi Beatrice de pişmandı. Kendini

haklı göstermek için

bir izahat buldu: Eğer Burlap baş ağrısı geçer geçmez uyumazsa, ağrı gene

başlıyaoalktı, ve saire.

Beatrice sözünü tutarak odaya geldiği sırada, Burlap yatalı hemen hemen on daklilka

oluyordu. Beatrice'in

sırtında yeşil bir sabahlık vardı. Bir tek kalın uzun örgü halinde toplanan sarı saçları, tıpkı panayırlarda

görülen yük arabası atlarının örülmüş kalın kuyrukları gibi, her hareketiyle ağır ağır

sallanıyordu.

Burlap bu hale bayıldı: "Sizi sırtınızda şu örgüyle gören, on iki yaşında sanır," dedli.

Beatrice, biraz sinirli sinirli gülerek, yatağın kenarına oturdu. Burlap elini kaldırdı, kaim örgüyü yakaladı.

"O kadar hoş ki, insanın içinden çekesl geliyor,'r dedi.

Şakalaşarak örgüyü hafif hafif çekti.

Beatrice tehditler savurdu: "Dikkat edin, yoksa başımızın ağrısını dinlemem, ben de sizin saçınızı çekerim

sonra."

Burlap'ın siyah kıvırcık saçlarından bir tutam-yakaladı.

Burlap, ilk okullara bas dili kullanarak yalvardı: "Sayım suyum yok! Sayım suyum

ydk! Bırakıyorum işte."

Sonra da şunu ekledi: "Küçüfk erîkek çocukların küçük kız çocuklarla döğüşmekten

hoşlanmamalarının asıl

sebebi, küçük kızların onlardan çak daha «alam ve vahşi oluşudur sadece."

Beatrice gene güldü. Bir sessizlik oldu. Sanki endişe içinde bir şeyler bekliyormuş gibi, Beatrice'in nefesi

ıbirazcık kısılıyor, kalbi hızla çarpıyordu.

"Başınız fena mı?" diye sordu.

"Bir hayli fena."

Beatrice elini uzattı, Burlap'm alnına dokundu.

Burlap, "sizin elinizde sihir var," dedi. Çabucak, umulmadık bir hareketle, çarşafların altında yan kıvrılıp,

başını Beatrice'in kucağına koydu. "İşte!" diye fısıldadı; memnuniyetinden içini çekti, gözlerini kapadı.

Beatrice bir an için şaşırdı, korkar gibi oldu. Bu sert, bu ağır siyah başın kalçalarına böyle dayanması, garip

bir şeydi, korkunç bir şeydi. Hafif bâr ürpertiyi önledikten sonra, Burlap'm gösterdiği

bu çocukça güvene

sevindi. Onun alnını; koyu, gür, kıvırcık saçlı başını okşamaya başladı. Dakikalar geçti.

O yumuşak:, sioacık

sessizlik ikisini de yeniden sardı; söz söylemeden ortaya çıkan o yakınlık yeniden

kuruldu aralarında.

Beatrice'in Burlap'ı (korumak isteğinde artık zorbalık kalmamıştı; sadece muhabbet

vardı bu istekle.

Beatrice'in vücudunu kaplayan zırhın katılığı sanlki eriyivermişiti; onu bu zırhı giymeğe zorlıyan korkular da,

bu sıcacık yakınlığın içinde fıemen erimişti.

429^

Burlap gene içini çektii. Hazdan gelen bir hareketsizlik içinde, (kendinden geçmiş,

uyukluyor gilbiydi.

Beatrice, hafif bir sesle fısıldadı: "İyileşiyor mu?"

IBurlap da bir fısıltıyla cevap verdi: "Yan tarafı1 hâlâ ağrıyor epeyce. Tam kulağımın üstü."

Ağrıyan yere Beatrice'in daha kolay dokunabilmesi için, başını çevirdi. Öyle bir çeviriş çevirdi ki, yüzü,

kadının karnına dayandı; nefes aldıkça canlı canlı kımıldayan, sıcaklığını ve teslimiyetini hisettiği o yumuşak

kamına dayandı.

Burlap'm yüzü vücuduna değince, Beatrüee'in ürpertilerle dolu korku nöbetleri yeniden başladı bîrden bire.

Tenlerinin bu kadar yakından birbirine dokunması, Beatrice'in vücudunu ürküttü. Fakat Burlap

kımıldamadığı, tehlikeli hiçbiir harekette bulunmadığı, daha çok yaklaşmak için bir şey yapmadığından,

Beatrice'in korkuları yavaş yaıvaş kayboldu. Ve bu korkuların verdiği heyecan sayesinde; şimdi duyduğu' o

sıcak, o harikulade muhabbet büsbütün arttı, büsbütün kuvvetlendi. Burlap'm saçını tekrar tekrar okşadı.

SıcaJk soluğunu karnında hissediyordu. Biraz" ürperdi. Mesuttu ama, korkuyla beklemenin verdiği

heyecanla titriyordu. Vücudu hem titriyor, hem de-sevinç duyuyordu her nedense; hem korkuyor, hem de

merak ediyordu; hem çekiniyor, hem de bu temasla ısınıyordu; hattâ bütün korkularına rağmen, çekine

çekine arzu da ediyordu.

Gene fısıldadı: "İyileşti mi?"

Burlap başıyla küçük bir hareket yaptı; yüzünü' kadının yumuşak etine daha da ço&

gömdü.

430

Beatrice sordu: "Artık bıralkayım mı? Gideyim mi?"

Burlap başını kaldırdı, ona balktı. "Hayır, hayır," diye yalvardı. "Gitmeyin. Daha gütmeyin. Sihri bozmayın.

Bir daki'ka daha kaim. Bir dakika yatın yorganın altında. Sadece bir dakika."

Beatrice hiçbir şey söylemeden onun yanma uzandı. Burlap Beatraee'in üstünü örttü,

ışığı söndürdü.

Beatrice'in kolunu dkşıyan parmaklar hafif hafif dokunuyordu; bu parmaklar sanki bir

vücuda bağlı değildi de,

bir ruhun parmaklarıymış gi/bi dokunuyordu; Öbür Dünyadan teselli getirerek, oraya

göçen sevdiklerimizden

bir sevgi mesajı [getirerek, karanlılkda yapılan ispiritizma seanslarımda yüzümüze

titreyerek dokunan içi

havayla dolu lâstik eldivenlerin dokunuşunu andırıyordu fou parmakların (teması. Hem

okşamak, ham de bir

ispirâtizma seansında ruhların gönderdiği bir lâstik eldiven olmak - işte Burlap'ın

marifeti de buydu! Yavaş

yavaş sabırla, sanki vücudu hiç yokmuş gibi sonsuz bir tatlılıkla dkşamaya devam etti.

Beatrice'in zırhı

tamamiyle eriyip gitmişti. Artık Burlap, Öbür Dünyadan gelen ruhların hafif hafif

dokunan parmaklariyle,

Beatrice'an özünü okşuyordu; yumuşak bir genç kızın titreyen özünü okşuyordu.

Beatriceln zırhı erimişti;

ama Denis'in yanında kendini öyle harikulade bir emniyet içinde hissediyordu ki!

Korkusu yokıtu artık; hâlâ

bir çocuğun vücudu gibi saf kalan vücudunun hafif ürpertileri, duyduğu saadeti daha da

arıttırıyordu. Bilekten

omuza, omuzdan bileğe, tekrar tekrar, salbırla gidip gelen ve ebediyen sürüyormuş

hissini veren nefis okşa-

malardan sonra; ruhun eli Öbür Dünyadan uzanıp göğsüne dokunduğu zaman bile,

kendini harikulade bir

emniyet içinde hisetti. Bu el, âdeta bir vücuda bsğh değilmiş gibi, havayla şişirilmiş bir lâstik parçasıymış

gibi, hafif hafif dokundu; yuvarlak etin üstünde bir ruhun teması gibi kaytdı; meûek

parmakları çıplak tene

uzun uzun değdi. İlk ddkunuşda, yuvarlak göğüs ürperdi. Beatrice'in her bir yanını

saran saadet ve güven

duygusu içinde, o göğsün kendine has ikorkulan vardı. Fakat ruhun eli, saibırla, tatlı

tatlı, ikorku

uyandırmadan tekrar tekrar okşayıp durdu. Tâ ki, yeniden güven duyan ve sonunda

istekli olan göğüs, bu

elin dokunuşunu özledi; ve göğüsde uyanan arzular, titreye titreye dal budak sararak,

Beatrice'in canlanan

bütün vücuduna yayıldı. Karanlıkta, ebediyetler uzayıp gitti.

OTUZ BEŞİNCİ BÖLÜM

Ertesi gün çocuk, ağrının her gelişiyle ağlıyor-muş gibi hafif bir ses ıçılkaraoağma,

(bağırmaya başladı. Tiz

çığlıklar arka arkaya, nendeyse saatle ayarlanan bir düzenle, birbirinin peşi sıra

yükseliyordu. Eli-nor'a, sanki

sonsuzmuş gilbi, saatlerce ve saatlerce sürüyormuş gibi geldi. Tuzağa düşen bir tavşanın bağrışma

benziyordu bu. Ama ondan bin kere beterdi; çünlkü bağıran bir hayvan değil, bir

çocuktu; Eli-nor'un

çocuğuydu; tuzağa düşen ve can çekişen çocuğu. Elinor da bir kapana düşürülmüş

gibiydi. Çocuğunun

çektiği acıyı hafifletmeğe zerrece gücü olmadığı için kendini bir kapanda hissediyordu.

Neden olduğunu tam

bilmeden kendini suçlu bulduğu için de, kendini bir kapana düşmüş hissediyordu. Böyle

düşünmesi

mantıksızdı; ama mantıksızlığına rağmen ak-İmdan bir türlü çıkmıyordu bu düşünce.

Bütün bunların, hiç

kimsenin lanlayamıyacağı 'bir sekilide kendi kalbahatı olduğu; işlediği suç yüzünden,

çocuğun hainee

cezalandırıldığı inancı; onu gittikçe eziyor, boğuyordu. Düştüğü kapanın içinde hapis

kalan, ama oğlunun

hapis olduğu kapana (giremeyen Elinor; sanki aralarında gözle görülmeyen demir

çubuklar varmı? gibi,

küçük eli tutmuş oturuyor, çocuğunun imdadına yetişemiyordu. Çocuk ateşler içinde,

nefes

nefese sessiz IkaMıflctan sonra, o koitanç ' çığlığın yeniden yükselmesini; yüzünün birden bire yeniden
çarpılmasını; küçük vücudunun acıyla - her nedense Elinor'un sebep olduğu bir acıyla - yeniden gerilmesini
bekliyordu.
Nihayet doktor uyuşturucu ilâçlarla geldi. Philip, on iki yirmi treniyle Gattenden'e vardı. Acele edip erken
uyanmamış, daha önce kalkan bir trene binmemişti. Şehirden ayrılmak zorunda olduğu için kızıyordu. Geç
gelişi bir çeşit protesto idi. Çocuğun her karnı ağrıyışında etrafı böyle velveleye vermekten, sahiden
vazgeçmeliydi Elinor. Saçma şeylerdi bunlar.
EMnor, otomobilden inen IPhilip'i kapıda karşıladı.
Yüzü öyle solgun ve perişan, ıstırap dolu 'gözlerinin
etrafı öyle çürüktü iki, (Philip onu Igörünce fena oldu.
Endişeyle, "ama asıl hasta olan sensin,"] dedi.
"Ne oluyor?"
Elinor fbir an cevap vermedi; yüzünü kocasının omuzuna dayadı, ona sıkı sıkı sarılıp îdurdu. Nihayet, "Dr.
Crowther'e göre menenjit," diye fısıldadı.
Mrs. Bidlake'in Sabahleyin telgrafla (çağırdığı hastabakıcı, ibeş (buçukta geldi.
Gattenden'e aynı trenle

akşam gazeteleri de ulaştı, göför Ibu Igazetelerin bazılarını alıp getirdi. Everard Wefoley'nin cesedinin

otomobilinde (bulunduğu haberi ilk saMfeÜeydi. Gazeteler herkesten önce John BMlake'e (getirildi.

IGazeteler getirildiği ısırada kütüphane odasında keyifsiz keyifsiz uyuklamakta olan fflhtiyar adam, (haberi

okudu; ive başka birinin ölümünü duymak onu öyle heyecana (düşür-

2$

431

dü M, kendi ölümünü itiamamiyle lunutuverdi. (Birden gençleşerek ayağa fırladı, gazeteyi havada sallaya

sallaya hole (koştu.

Haftalardır çıkarmadığı, / çmlıyan (gür (bir sesle, "PhSlip!" diye 'bağırdı. "Philüp! Hemen buraya Igel!"

Hastanın odasından yeni içıkan ve Ikonidorda Mrs. Bidiâke ile (konuşan iPhilip, ne olduğunu merak ederek

koşa koşa aşağı indi.

John ıBidlake, âdeta zafer kazanan bir adamın sevinciyle ve mühim Itavırlar takınarak, ""şunu oku!" diye

emretti.

Elinor (haberi duyunca, : nerdeyse baygınlık geçirdi.

"Bana kalınsa, çocuk bu ısabah daha iyi, Dr. Crowther."

Dr. Crowther, doğru bağlanıp bağlanmadığını an-lamak için, kravatını iyokladı. Ufak ! tefek, çevik bir

adamdı. Kılığı tkıyafeti, âdeta aşırı şekilde düzgündü.

Bir telgraf çeker Igilbi, sayılı kelimelerle kordu: ¦"Daha mı saikın, ha? uyuyor mu?"

Dr. Crowther, Ibdr kayanın temeli Ikadar sağlam olan sözlerini asgarî hadde indirmişti.

Söyledikleri Badece

anlaşılır; Ibaşka mânalara gelmezdi. Ağzından ' lüzumsuz kelimeler (çıkararak,

enerjisini (boşuna

harcamazdı. Ford nasıl otomdbil yapıyorsa, Dr. Crowther de öyle konuşurdu. Elinor,

Dr. Orowther'den zerre

kadar hoşlanmazdı; adamın [kendini \ beğenmiş

SES SESE KARSI

435

bir şefkilde 'becerikli oluşundan, nefsine güvenişimden nefret eder; ama sırf Ibu yüzden de ona (inanırdı.

EKnor, "evet, öyle," dedi, "uyuyor."

Dr. Crowther, her şeyi önceden ibiiiyanmuş git» başını kallıyarak, "öyledir, uyur," dedi.

Gerçekten de her şeyi önceden ıbiliyordu; (çünkü hastalık, değişmez [seyrini Itakip

Ödüyordu.

Elinor, Doktorla Iberalber yukarı ıçılktı.

Müspet bir cevap elde etmek için yalvaran (bir sesle, "bu iyi 'bir alâmet imi?" idiye Isordu. ı

Dr. Crowtiier duidaklarını öne Idöğru uzattı, başını hafifçe yana eğdi, feonra omuz

silkti. Fikrini müspet

menfî belirtmeden, "eh..." dedi ve susıtu.

Menenjıit'de, hastanın heyecanlı ve hareketli olduğu ilk safhadan sonra ibir durgunluk

safhası Ibaşladı-ğını

açıklamakla, en azından Ibeş lilbreli'k enerjiyi boşuna harcamamıştı.

Şimdi çocuk Ibütün ! 'günlerini, ısersemlemiş gibi, uyukluyaralk geçiriyordu. Annesi, iartık acı fçekmeme-sine ışükrediyortu; ama küçülk Philijp, [sanki ıtamamiy-le canlı değilmiş ıgibi, etrafında olup bitenlere karşı. insanı korkutacak derecede kaıyı'tsızdı. Gözlerini açtığı zaman, Elinor, gözbabekl erinin müthiş büyüdü--ğünü, hadekaların 'ötrafınidaki renkli halkaların nerdeyse kaybolduğunu göndü. Küçük Phil'in mavi ve muzip gözlerinin yerinde, mânâsız [bir karanlık vardı şimdi. Hastalığın ilk günlerinde çocuğa to kadar işkence ©den ışık, onu artık rahatsız etmiyordu. İBir ses duyar duymaz, artık irkilip titremiyordu. Daha doğrusu çocuk, kendisine söylenenleri bile duymuyor gi-t>iydJ. Aradan iki gün geçti; derken birden bire Elinor,

fooğuluyonmuş gîbi feci İter korkuya kapılarak, gocuğun hemen hemen ıtamamayle sağır olduğunu farkettL

Bu korkunç keşfini Dr. Crovvtfıer'e söylediği zaman, adam, "sağır İha?" diye teikrarladı. "Alelade bir araz."

Elinor sordu: "Ama Ibir şey yapılamaz mı?"

O feci (çığlıklar (bitip de sessizlik başlayınca, Elinor kapandan kurtulduğunu sanmışta; halibufci şimdi. kapan onu y«niden hapsetmişti.

Dr. Crowther, Çevik ıbir hareketle (başını salladı;' ama ancak bir tek defa, bir sağa bir sola. Hiçbir şey

söylemedi. Bir libreldk enerjiyi (boşuna harcamamakla, bu enerjiyi kazanmış Bayılırdı.

Doktor gittikten sonra Elinor, bu felâkete inanmak istemiyormuş gibi kocasına dönüp

yalvardı: "Ama onun

sağır kalmasına razı olamayız," dedi.. "Onun sağır kalmasına razı olamayız."

Kocasının elinden hiçbir şey ıgelmeyeceğini biliyor, ama gene de umuyordu; felâketi

anlıyor, ama gene de

(inanmak istemiyordu.

"Eğer Doktor hiçbir şey yapılamıyacağmı söylediyse..."

EMnor tekrar tekrar Soruyordu: "Ama sağır mı kalsın? Phil sağır mı kalsın? Sağır

mı?"

Kocası ffceselli edercesine, "'belki de kendiliğinde» geçer," dedi.

Bunu söylerken merak etti: AcaJba Elinor, çocuğun iyileşeceğini md sanıyordu hâlâ?

Elinor ertesi sabah erkenden, sırtında sabahjıgt çocuğun (geceyi nasıl geçirdiğini

hasta/bakıcıdan öğrenmek

için, ayak parmaklarının ucuna Ibasa basa yukarı.'

SES SESE KARSI

437

çıkınca, Phil'ıi uyanık (buldu. Küçük Phîl'in göz kapaklarından biri iyice açıktı; Isadece gözbebeği haline

giren gözü tavana dikiliydi, öbür (gözü, boyuna göz kırpıyor gibi, yan yarıya kapalıydı; ve bu Igöz (kırpmayla,

!bir Ideri Ibir kemik kalan incecik küçük yüzü, sanıkî feci şekilde şakalaşıyonmuş gibi

Ibir hal alıyordu.

Hastalbakıcı, "bu gözünü açamıyor," diye izah etti. "Nüzul var o gözünde."

Elinor, oğlunun o uzun kıvırcılk kirpiklerine kaç kere gıpta etmişti. Şimdi bu kirpiklerin arasındaki göz, kenara

doğru kaymıştı; görmeyen, öafoit bir bakışla, şaşı şaşı yana (bakıyordu.

Cuthbert Arkwright, garez duyan bir adam tav-riyle, "Allah aşkına," dedi, "Allah aşkına, şu Quarles neden

Londra'ya dönmez bir ıtürM?"

Herondas'ın ilfimes'lerinin renkli yeni bir baskısını yaymlıyacağı için, Philip

Quarles'dan Ibir önsöz

koparabileceğini umuyordu.

Willie Weaver, ıçok heceli uzun kelimeler kullanarak, bu köye çekilişin, Philip

Quarles'm isteğiyle olmadığını

açıkladı. Kendi kendini aJkışlarcasına hafif hafif üksürerefc, şunu ekledi: "Çocuğu hasta; ve bu çocuk,

vaktiyle Dammarkada denildiği gibi, saadetten uzak kalmaya artık biç

yanaşmıyormuş."1 ;

1 Hamlet'in ölürken Horatio'ya söylediği son sözlerden birine imâ: "Saadete (yani

ölüme) kavuşmayı biraz

geciktir." - (Çeviren.)

Arikwright homurdandı: "Öyleyse o çocuk bir an önce saadete kavuşsun bari."

Kaşlarını çattı: "Belki de

önsöz için İbaşlka birini enselesem fena olmaz."

Gatitenden'de günler, aklın alamıyacağı .'konkunç bir rüyanın, birbiri peşi sıra gelen

safhaları gibi geçmişti.

Küçük Phil, bir iki gün sağır kaldıktan sonra, artık göremez de olmuştu. Şaşılaşan

gözleri ıtamamiyle (kördü.

Bir hafta süren bir sessizlikten sonra, ilk günlerde çektiği acı, birden nüksetti; çocuk bağırmaya başladı.

Daha sonraları, birçok defalar, şiddetli ihtilâçlar geçirdi; sanki çocuğun vücuduna bir

ifrit girmiş, ona tâ

içinden işkence ediyordu. Derken, yüzünün ve vücudunun yarısı felce uğradı; ve içten

gelen, görülmeyen bir

ateşin sıeaklığiyle eriyen bir balmumu gibi, kemiklerinin üstündeki et, âdeta gözle görü-

lürcesine erimeğe

başlamıştı. Everard'ın ölüm haberiyle büsbütün aftan o feci suçluluk duygusunun ve

çaresizliğin kapanma

düşen Elinor; çocuğunun ; yatağı başına oturdu, hastalığın birbiri peşi sıra giden"

safhalarını seyretti.

Hastalığın her safhası, bir öncekinden daha beter, insan aklının alamıyacağı kadar

korkunç görünüyordu

ona. Evet, insan aklı alamazdı bunu. Böyle şeyler olmazdı, olmuyordu da. Olsa bile,

onun başına gelmezdi

bunlar. Kendi çocuğu, gözünün önünde isaka'tlanamaz, sebepsiz yere işkence

göremezdi. Kendini seven

erkek, Elinor'un da (yanılarak, suç işleyerek, sonunda bir felâkete sebep olara'k)

sevmeğe hemen hemen

karar verdiği erkek, böyle birden bire esrarengiz bir şekilde öldürülemezdi. Böyle şeyler olamazdı. İmkânsız

şeylerdi bunlar. Ama (bunların imkânsız olmalarına rağmen Everard ölmüştü;

SES SESE KARSI

43»

ve her geçen gün, ıküçülk Phil'e daha da çok acı veren yeni bir (işkence hazırlıyordu. ; Kâbuslarda olduğu

gibi, imkânsız görünen şeyler gerçekleşmekteydi.

Görünüşde Elinor, çok sakin, sessiz ve becerikliydi. Hastabakıcı Butler, hasta odasına

çıkarılan yemeklerin

getirilirken yolda çök soğuduğundan şikâyet edince, ve midesine yaramıyan Çin çayı

yerine Hint çayı

isteyince; Elinor Lipton çayı ısmarladı; ve Dobbs'un bu işe şiddetle karşı koymasına

rağmen,, öğle ve akşam

yemeklerinin yukarıya sıcak Suyla ısıtılan hususî kahvaltı talbakalariyle (gönderilmesini sağladı. Dr.

Crowther'in, telgraflarda kullanılan , dille emrettiklerinin hepsini yapıyor ve tam

vaktinde yapıyordu.

Kendisine emredildiği haMe yapmadığı bir tek şey vardı: Hiç dinlenmiyordu...

Hastabakıcı Butler bile,

Elinor'un dikkatli ve metodlu olduğunu ister istemez kabul etmek zorunda kaldı. Ama

hem hastanın odasında

tek başına ve hiç kimse karışmadan hüküm sürmek için; hem de hiçbir menfaat

gütmeden sadece Elinor'un

iyiliğini düşündüğü ilcin, Doktorun tarafını ıtutuyor, Elinor'un biraz dinlenmesini

istiyordu. Hastabakıcı,

Elinor'un sükûnetinin sırf gayret neticesi olduğunu anlıyordu. Bu sükûnet, son raddeye

varan gerginliğin

verdiği bir kasılmaydı. Philip ile Mrs. Bidlake de, Elinor'un dinlenmesi için israr edip duruyorlardı; ama Elinor

kimseyi dinlemiyordu.

Solgun yüzünün, altı çürümüş gözlerinin açıkladığı bitkinliği inkâr ederek, "ama ben çok iyiyim," diye

dayatıyordu.

Eğer mümkün olabilseydi, hiç yemek yememek, hiç uyumamafk isterdi. Everard

ölmüştü, çocuğuna

gözleri Önünde irkence ediliyordu; bu : durumda yemek yemek ve uyumak nerdeyse

duygusuzluktu. Fakat

bir vücuda sahip olmakla İbile, ruhla ve ruhun dav-ranışiyle duygusuzca alay etmiş

sayılırız. Ruh istese de

istemese 'de, bu duygusuzluğa boyun eğmek zorundadır. Elinor, kendisine emredildiği

gibi, gece on birde

yatağına giriyor, yemek zamanlan alt kata iniyordu. Bunları yapması (başka ise

yaramasa bile, gittikçe artan

bedbahtlığına dayanmak gücünü : veriyordu ona. Elinden acı çekmekten başka bir şey

gelmediği için; Elinor

bu acının alabildiğine büyük ve şiddetli olmasını âsöyordu.

Öğle yemeğinde buluştuklarında, baibası tavuk suyunu içerken, kısaca, "eh, çocuk

nasıl?" diye sorardı.

Elinor (belirsiz bir karşılık yerdikten sonra, ihtiyar John Bidlake hemen başka ibir

konuya geçerdi.

John 'BMlake torunu hastalanah Iberi, çocuğun kapısının önünden bile geçmeğe razı olmamıştı. Acı çekenleri, hastalan görmekten; feci şekilde korktuğu acıyı ve ölümü hatırlatacak her hangi Ibir şeyden hep nefret etmişti. Torununun hastalığımdan aynca korkmasının bir sebebi de vardı. Kendine mahsus boş inançlar uydurmak bakımından öteden beri hüneri olan John (Bidlake; kaderini, gizliden gizliye, çocuğun kaderine bağlamıştı: Çocuk îyilesirse, o da iyileşecekti. Eğer çocuk iyileşmezse... Bu boş inanç böyle belirli bir şekil aldıktan sonra yabana atılamazdı. John Bidlake kendini avutmaya çalışıyordu: "Bu saçma bir düşünce," diyordu, "tamamiyle mânâsız Ve aptalca bir şeydi bu." Ama çocuğun odasından / gelen her kötü haber onu gene de ürpertiyordu. Eğer o odaya ayak

toasarsa, en feci (korkularının bile boş olmadığını hemen anlaması tehlikesi vardı; ve Iböyle bir tehlikeyi göze alması için de hiç bir sebep yoktu. Kimbilir, çocuğun çektiği acı, belki John Bidlake'e esrarengiz bir şekilde bulaşabilirdi. Torununun lâfını bile duymak İstemiyordu, öğle yemeklerinde sorduğu o kısacık suâl

dışında, çocuktan hiç söz etmiyordu. Başka biri torunundan bahsedince; ya lâfı değiştiriyor (bunu yaparken
de gizlice tahtaya vuruyordu) ıveya hemen uzaklaşıyordu. Evdekiler, John Bidlake'in bu zaafını birkaç günde
anladılar; ve bu zaafa saygı göstermeği ¦öğrendiler. Ölüme mahkûm suçlulara karşı ayrıca iyi davranmanın
şart olduğunu düşünerek, John BMlake'-in önünde, üst katta olup (bitenlerden tek bir söz bile söylememeğe
dikkat ettiler.

Bu arada ıFhilip, evin içinde huzursuz huzursuz dolaşıp duruyordu. Ara sıra çocuğun odasına çıkıyor;
Elinor'u kandmp oradan ayırmak için boşuna uğraşıyor, bir iki dakika Sonra da yalnız başına aşağı iniyordu.

Orada uzun uzun oturmaya dayanamıyordu. Elinor'un böyle boşu boşuna, eli kolu bağlı nöbet bekleyişi,
Philip'i dehşet içinde bırakıyordu. Hiçbir îş yapmamak, Fhildp'i öteden beri korkutmuştu; bu şartlar altında
zihninin uzun zaman hiçbir şeyle uğraşmaması, ona bir işkence olabilirdi. Hastanın odasına gidip gelmeleri
arasında kitap okuyor, yazmaya çalışıyordu. Bir de şu Gladys Helmsley işiyle uğraşması gerekti. Çocuğun
hastalığı yüzünden Londra'ya gidemediği için, Gladys ile görüşmekten kurtulmuştu. Bu işi Willie Weaver'e
devretti; çünkü Willie, hem hukukçuydu, hem de son derece güvenilir bir

ahbaptı. Bu işi başınldan savınca, öyle rahatladı ki T Gladys ile karşılaşmaktan

gerçekten ödü kopuyordu.

Halbuki Willie, bu işten zevk alıyor gibiydi.

Philip'e şöyle bir mektup yazdı: "Sevgili Fhiliıo,. yaşlı pederiniz için elimden geleni yapmalktayım. Ama bu

elimden gelen de size bir hayli pahalıya patlayacağa benzer. Bahis konusu Bayan,

gençliğe has bütün' o

sevimli cazibelere1 Isaıhip. (Ancak meslekî edebim sayesinde, kendi hesalbıma, ona şaka

kabilinden bir

küçük cenin daha eklemek teşebbüsünden vazgeçtim.) Gelgelelim bu genç bayan aynı

zamanda bir iş

kadını. Bundan başka, yaşlı pederinize pek zalim hisler besliyor. Onu dinledikten sonra, tamamiyle haksız

olmadığını da açıklamalıyım. Pederinizin maşukalarım nerede beslediğini biliyor

musunuz? Lyons

lokantasında! Genç bayan bunu bana anlattığı zaman, pederinizin Barmecide3 gibi bir

manyaik olması

gerektiğini söyledim. (Genç bayanın bu nükteyi anlamadığım söylemeğe hacet yok tabiî.

Onun için, bunu,

her hangi bir eserinize veya birkaç eserinize birden koyarsanız, telif hakkınızdan yüzde beş komisyon ücreti

talep ederek, nükteyi size sunuyorum.) Yaşlı pederinize söyleyin, bundan sonraki

eğlenceleri için biraz daha

para harcasın mutlaka; çünkü o zaman, eninde sonunda, bu iş ona her halde daha ucuza

gelir. Yalnız

şehvetini değil, biraz da oburluğunu gidermesi için ken-

1 İrlandalı şair Thomas Moore'un meşhur bir şarkısına imâ. - (Çeviren.)

2 Bin Bir Gece Masallarında Harun Reşid'in veziri; dilencilere ziyafet çeker, fakat süslü sahanlara

ve tabaklara hiç bir yiyecek koydurmazmış. - (Çeviren.)

dişine sağlık verin. Para işlerinde bu derece tutumlu ve yeme içme hususunda nefsine bu

derece hâkim oİmamasmı

temibah edin. Yarın yeniden taarruza geçiyorum; bu sefer, barış anlaşmasiyle ilgili

şartları yazılı

olarak ve açıkça öğrenebileceğimizi umuyorum. Evlâdınızın sıhatte olmayışına pefe

üzüldüm. Sevgilerimle,

W.W."

Phillip, bu mektubu okurfken gülümsedi; "Allaha şükür M, bu iş halloldu," diye düşündü. Fakat son-cümleyi

hatırlayınca, bu me/Mulbun onu eğlendirmiş ve rahatlatmış , olmasından utandı. Kendi

kendine, "bu ne

uçsuz bucaksız hodbinlik!" diye sitem etti. Sankıi işlediği suçu tamir etmek istiyormuş

gibi, biraz Elinor'un

yanında oturma/k için, topallrya topallıya çocuğun odasına çıktı. Küçük Phil, serselemiş

gibi-yatıyordu. Yüzü

tanınmıjyacak kadar erimiş ve küçülmüştü; bu yüzün felce uğrıyan tarafı, sanki çarpık

çarpık sırıtıyomuş

gibi eğri büğrü olmuştu. Küçük elleri, durup dinlenmeden yatak örtülerini didik didik

ediyordu. Bazan hızlı

hızlı; bazan de öyle yavaş nefes alıyordu M, insan artık nefesi kesildi mi diye' merak

etmeğe başlıyordu.

Hastabakıcı Butler biraz uyumaya gitmişti; çünkü gecelerini yarı yarıya uykusuz

geçiriyordu. Philîp-ile Elinor

hiç konuşma/dan Oturdular. Philip karısının' elini tuttu. Yataktan yükselen o hafif,

düzensiz nefesle ölçülen

zaman, ağır ağır geçti.

John Bidlake bahçede Gattenden'e geleli be--ri ilk defa resim yapıyordu; Ikarısı, resim

yapmağı denemesi

için, en sonunda onu kandırabilmişti. John-' Bidlate, ilk defa olarak kendini ve

hastalığını unut'

.444

jmuş, mesut oHaibümftgti. "Bu ne sihirli iş!" dîye düşünüyordu. Bir ansan vücudu gibi, sadece kıvrımlar,

çıkıntılar, yuvarlalk çukurlar vardı bu manzarada. Vallahi buna "Orbism," yani yuvarlalk haltlarla yapılmış bir

resim demek lazımdı. Bulutlar, küçük meleklerin sırtlarına benziyordu; şu pürüzsüz

yüksek mera, bir deniz

perisinin maviye çalan yeşil karnım an-sdınyordu; Gattendenln çevresini saran tepeler

arasındaki derin

çukur koskocaman bir göbek çukuruydu; pek uzaklarda olmıyan şu karaağaçların her

biri, Jordaens'dn

'tablolarından fırlamış, göbekli birer dev Silenus1 idi; ve ön plânda her zaman yeşil

kalan şu gövdesiz,

yusyuvarlak, mânâsız ağaçlar, Efezlilerin tapındıkları yeşil ay ilahesi Diana'nın sayısız memeleriydi.

Yapraklar, buhar ve kabaran toprak, hep insan vücudundan kopmuş koca koca

parçalara benziyordu.

Harikulade! İnsan böyle bir manzarayla neler yapamazdı! O melek kıçlarını, sanlki

Diana'mn memeleri

gökyüzüne aksetmiş gibi çızmeliydî. Boyuna değişmeler gösteren, yuvarlak çizgilerle

işlenmiş bîr tema.

Meleklerin kıçları, dışardan geliyormuş gSbi, talb-loyu yandan kaplıyarak, resmîn

sathına yükselmeli;

memeler ise, içten geliyormuş gSlbi, talblonun içine, gene yandan yerleşmeli; bu iki

diyagonal hareketin

çaprazlama ve ufkî şekilde birleştikleri nokta, deniz kızının pürüzsüz karnı olmalı; ve

Silenus'e benzeyen ve

biraz zikzak yapan ağaçlar da bunun önün/de yer

1 Yunan mitolojisinde şarap tanrısı Bacchus'ün arkadaşı. Ekseriya başında çiçekten bir

çelenkle, şişman ve

keyifli ihtiyar bir sarhoş olarak gösterilir. -¦(Çeviren.)

almalıydı. Bütün bu canlı çizgiler resmin jdıgına taşmasın diye; sol ön plâna, (büyük

çam ağacının kenarı bir

siluet halinde çizilecek; sağda İse, yarısı aslan yansı kartal taş heykelin görünmesi çök uygun olacaktı;

çünkü dört yanı kapalı bir resim olmalıydı bu; muhayyilenin, bu küçük kâinatın dışına çıkmasına engel olunucaktt. Bu taJbloya bakanın gözü, hayalî bir tünelin içinden görür gibi; resmîn mihrakı olan yerden, yani Oattenden'i çevreleyen tepelerin ortasındaki derin oyuğun meydana getirdiği göbek çukurundan uzaklaşmıyacaktı; ve tanrılara has bu vücutların diğer bütün parçaları da, ahenkli bir şekilde bu göbek çukurunun çevresinde toplanacaktı. John Bidlake, sevinçten coşarak, kendi kendine yüksek sesle küfretti:

"Vay canına!" dedi, "vay canına!" Sonra hırsla resme başladı.

Yalban otlarına karşı açtığı sonu gelmez savaşa devam ederek bahçede dolaşıp duran Mrs. Bidlake, bir an kocasının arkasında durdu, omuzu üzerinden resme baktı.

Hem kocasının bir işle uğraştığını, hem de bu uğraşmanın sonucu olan resmi düşünerek, "harikulade!" dedi.

Mrs. Bidlake uzaklaşıp bir kara hindiba çiçeğini kökünden kopardıktan sonra durdu; gözleri kapalı, kendi ismini söylemeğe başladı: "Janet Bidlake, Janet Bidlake, Janet Bidlake." Bu ismi tekrar tekrar söyledi; o kadar çök tekrarladı ki, sonunda Mrs. Bidlake için, bu hecelerin hiçbir mânası kalmadı; isim, bar sihirbazın büyü yaparken kullandığı sözler kadar mânâsız, gelişi güzel ve esrarlı bir şekil aldı. Sihirli

L

ve manasız foir söz, Janet Bddlajke... Acaba Janet jBidlake kenidi miydi? Hattâ var mıydı böyle biri? Ya ağaçlar? Ya insanlar? Bu an ve geçmiş? Her şey...? Bunlar îvar mıydı?

O sırada, çocuğun odasında fevikalâde bir şey oldu. Birden bire, hiç beklenilmeyen bir anda, küçük Phil gözlerini açtı, etrafına baikındı. Annesiyle göz-göze geldi. O çarpılmış yüzüyle gülümseyebileceği kadar gülümsedi.

Elnor, "görebiliyor!" diıye bağırdı.

Yatağın yanında diz çöktü, çocuğu kucakladı, öpmeğe başladı; oğluna sevgisi, heyecan dolu bir şükran hissiiyle büsbütün artmıştı. Günlerce şaşı ve kör yaşadıktan sonra; gözleri zekâyla baJkalbildiği için, zavallı ağzı çarpık çarpık gülümsemeğe çalıştığı için, çocuğa mlinnettardı, derin bir şükran duyuyordu. Tekrar Itekrar "yavrum! Yavrum!" dedi; ve günlerden beri kendini ftuttuğu halde, şimdi ağlamaya başladı. Çocuk, igöz yaşlarını görmesin diye, yüzünü çevirdi, ayağa kalktı, yatağın yanından uzaJklaşitı. Gözlerini silerken, kocasına, özür dilercesine, "biliyorum çok saçma ama, elimde 'değil," dedi.

Küçük Phil birden bire konuştu: "Karnım aç."

Elinor yatağın yanma hemen diz çöktü gene: "Ne yemek istersin, yavrum?"

Ama çocuk bunu duymadı. "Karnım aç," diye tekrarladı.

Philip, "hâlâ sağır," dedi.

"Ama görebiliyor, konuşabiliyor."

Sevinçten Elinor'un yüzü değişmişti. Her şeye -rağmen, çocuğun ımutlaka iyileşeceğini öteden beri bili-

yordu. İyileşnıemesi tamamiyle imkânsızdı. Haklı olduğu da meydandaydı artık.

Kocasına, "sen burada kal," deüa. "Ben hemen biraz süt getireyim."

Odadan hızla çıktı.

Philip, yatağın yanında kaldı. Çocuğun ellini ok-gadi, gülümsedi. Küçük Phil de ona gülümsedi. Belki

gerçekten bir mucize olduğuna Philip de inanmaya başladı.

Çocuk emretti: "Bana bir resim yap."

PMlip dolma kalemini çıkardı, eska bîr mektubun arkasına; oğlunun ayrıca hoşlandığı o manzaralardan birini

- fillerle, kocaman uçaklarla, trenlerle, uçan domuzlarla, vapurlarla dolu bir resim çizdi.

Bir fil, bir trenle

çarpıştı. Küçük Phil, hafif hafif, ama iyice eğlendiğini belli ederek gülmeğe başladı.

Artık hiç şüphe yolktu;

gerçekten bir mudize olmuştu.

Elinor, biraz süt ve bir talbak pelte ile geri döndü. Yüzüne renk gelmişti, gözleri ışıl ısıldı; günlerden beri

kaskatı kesilen gergin yüzü, bir dafeika içinde değişmiş, eskisi gilbi manalı olmuşitu.

Elinor, birden bire

yenliden yaşamaya başlamış gibiydi.

Küçük Phil, "gel de fillere baık," dedi. "öyle komik ki!"

Çocuğun içtiği her yudum sütten, her kaşık pelteden sonra, Phillip ona, kalabalık resme

yaptığı ök-leri

gösteriyordu: Denizde balinalar, İstakozların çimdikledikleri dalgıçlar, savaşan iki

denizaltı, bir balona binmiş

bir su aygırı, alev ve duman saçan bir yanardağ, toplar, bir deniz feneri, bütün bir

domuz sürüsü.

ÇJocuk ansızın sordu: "Neden hiç konuşmuyorsun nuz?"

Philip, bizi duymuyor," dedi.

Elinor'un mesut yüzü bir an için karardı.

"Belki yarın," dedi. "Bugün körlüğü geçtiğine göre, yarın ne diye duymasın?"

Çoculk sordu: "Neden öyle fısıldıyorsun?"

Elinor cevap olarak çocuğu öptü, alnını okşadı.

Nihayet, "onu yormamalıyız," dedi. "Bana kalırsa, uyuması lâzım." Küçük Phil'in yastığını, çarşaflarını

düzeltti; üstüne eğildi. "Allahaısmarladık, benim küçük sevgilim," dedi.

Hiç olmazsa çoculk, annesinin gülümsemesine cevap verebiliyordu.

Elinor perdeleri çekti; ayak parmaklarının ucuna basa basa, Philip ile beraber odadan

çıktı. Koridorda döndü,

kocasının yaklaşmasını bekledi. Philip, Elinor'a Karıldı; Elinor, derin derin içini

çekerek ona sokuldu.

"Artık korkmaya başlamıştım," dedi; "bu kâbus hep devam edecek, sonuna kadar devam edecek diye korfcuyordum."

O gün öğle yemeği, yeniden hayata dönüşü kutlayan bir ziyafet, bir Paskalya âyini gilbi

bir şey oldu.

Elinor'un buzlan çözülmüştü artık. Taştan bir kadın değildi, etten kandan bir kadındı

gene. Zavallı Miss

Fulkes'un bedbahtlık alâmetleri, tıpkı yüzde sivilcelerle beraber meydana çıkan çok

şiddetli bir nezlenin

belirtilerine benziyordu. Halbuki şimdi ona da bir insan yüzü gelmişti; ve dirilen John

Bidlake'in cakalarını,

tuhaf hikâyelerini dinlerken, gülmekten

SES SESE KARSI

44»

katılıyordu nerdeyse. İhtiyar adam, ellerini oğuştura oğuştura od&ya girmişti.

Yerine otururken, "o ne manzara!" demişti. "Öyle tatlı, öyle lezzetli, öyle... ne demek istediğimi bilmem

anlıyacak mısınız, ama başka türlü de söylenemez-öyle etui canlı ki! O manzaraya

bakınca, insanın ağzı

sulanıyor. Belki de bu yüzden kamım böyle acıktı."

Mrs. Bidlake, "işte çorbanız." dedi. "Bütün salbah resim yaptıktan ısonra, pis bulaşık sulan içmemi mi

istiyorsunuz yoksa!"

Ve John Bidlake, karşı koymalarına rağmen, bir pirzola yemekte direndi.

Küçük Philip'in daha iyi olduğu haberi, onu büsbütün sevindirmişti. (Her iki eliyle

birden üç defa tahtaya

vurdu.) Zaten torunundan çok hoşlanırdı aslında. Konuşmaya başladı; ve bu sefer,

Gangantua'yı andıran

eski Bidlalke idi konuşan. Wlhistler'e dair tuhaf hikâyelerinden birini anlatırken, Miss Fulkes öyle katılırcasma

güldü ki, lokmasını ters yuttu ve yüzünü peçetesine gömmek zorunlda kaldı. Herkese

belli belirsiz iyi niyet

gösteren Mrs. Bidlake'in gülümseyişinde bile, coşkun bir neşeyi andıran bir şeyler vardu Saat üçe doğru,

John Bidlalke midesinde ve karnında, alışık olduğu o rahatsızlığı duymaya başladı; ve

bu rahtsızlık gittikçe

şiddetlendi. Vücudu, (nöbet halinde tutan hıçkmklarla sarsılıyordu. Resme devam

etmeğe çalıştı; ama bütün

keyfi uçup gitmişti. Diana'-nın memelerinin ve meleklerin arka kısımlarının hiçbir

çekici tarafı [kalmamıştı

onun gözünde. 'Mide ka-kapısında hafif bir tıkanıklık." İSir Herbert'in söyle-

2»

450

diği .tıbbî cümleler, hafızasında çınlayıp durdu: "Mide muhîtevası... Duodenum'a

geçilşte muayyen bir

müşkülât." Ayrıca şiddetli (bir hıçkırıktan sonra,) fırçaları bıraktı, yatağıma uzanmak için eve girdi.

Çaya inince, Elinor, "'babanı nerede?" dedi.

Mrs. Bidlake, başını salladı: "Gene pek iyi hissetmiyor kendini."

"Vaih, vah!"

Bir sessizlik oldu. Sanki ölüm, biriden bire odaya girmiş, aralarına gelmişti. Elinor,

"ama ne de olsa, o

ihtiyar," diye düşündü. Önüne geçilemezdi Ibunun. Babası fenalaşmış olabilirdi, ama küçük Phil iyileşiyordu;

asıl mühim olan da buydu. Elinor, annesine bahçeden bahsetmeğe başladı. Phîlip bir

sigara yaktı.

Kapı vuruldu. Hastabakıcı Butler, hizmetçiyle haber göndermiştd; hemen yukarı

çıkmalarım rica ediyordu.

İhtilâçlar çok şiddetli olmuştu; bitikin vücudunda dayanacak güç kalmamıştı. Çocuğun

odasına vardıkları

zaman, küçük Pbil'i ölü buldular.

OTUZ ALTINCI BÖLÜM

Gazetelerin biç vakit kaybetmeden "Webley Esrarı" diye isimlendirdikleri cinayet, tamamiyle esrarlı kalmıştı.

Hiçbir ip ucu yoktu. Britanyalı Hür Adamların bürolannıda hiçbir şey bilinmiyordu.

Webley dairesinden her

zaman ayrıldığı saatte ayrılmış, her zaman kullandığı vasıtayla yola çıkmıştı. Emri

altında çalışanlara şahısı

işlerinden bahsetmek âdeti değildi; nereye gideceğini hiç kimseye söylememâşti. Webley

şoförünü savdığı

andan itibaren; St. James Squ-are"deki polis memurunun gece yansına doğru, bu

arabanın orada daha ne

kadar kalacağını merak etmeğe başladığı ana kadar, arabayı sdkakda gören de

olmamıştı. Otomobilin

parkedildiğtai, bunu kullananın arabadan çıktığım da gören yoktu. Otomobilin boyalı

kısımlarında ve

direksiyonda, ölen adamın parmak izlerinden başka parmak izi bulunamadı. Oina-yeti

işledikten sonra

arabayı kullanan adamın, eldiven giydiği belliydi. Hayır hiçbir ip ucu yoktu. Olaya

doğrudan doğruya bağlı bir

delil ise, hiç yoktu. Polis, olaya doğrudan doğruya bağlı olmıyan delillerle elinden geleni yaptı. Ölen

adamdan hiçbir şeyin çalm-mayışı, cinayetin siyasî bir sebeple işlendiğini açıkça

gösteriyordu. Britanyalı Hür

Adamların bürolarında, yığın yığın tehdit mektubu vardı. Webley'e her haf-

ta, bunlardan iki üç tane gelirdi. İkilde birde, "en çok bunları ökumıalktan zevk

ıduyanm," derdi. Tehdit

mektuplarını yazanlar arandı. Houndsditeh'de dturan iki Rus Yahudisiriin,

Nottınıgham'lı bir daktilonun,

Balliol Kolejine kayıtlı ateşli ıgenç bir talebenin, en ağır tehditleri savuranlar oldukları anlaşıldı. Bunlar, tevkif

edildikten hemen sonra gene serbest bırakıldılar. Günler geçti. Katiller hâlâ ellerini

kollarını sallaya sallaya

ortada dolaşıyorlardı. Herfkes bu cinayetle ilgileniyordu; ve bu ilginin azalmasına

meydan verilmedi. Bazı

muhafazakâr gazetelerin açıkça iddia et-tiklerine göre, Liberal - İşçi koalisyon

hükümetli, bu iş fazla

kurcalanmaması için polise emir vermişti. "Katiller korunuyor." "Sosyalistler işin aydınlanmasından

korkuyorlar." "Siyaset, Hıristiyanlığın ahlâk kaidelerinden ağır basıyor." Gazete başlıkları pek ateşliydi» Bu

cinayet, muhalefet için beklenmedik bâr nimet olmuştu. Daily Mail gazetesi,

Webley'rain katillerinin tevkifini

sağlamak için bilgi verebilen her hangi bir kimseye mükâfat olarak on bin İngiliz Iinasi vadet-mişti. Bu arada,

Britanyalı Hür Adamların sayısı, bir haftalda hemen hemen ilki misli artmıştı. "Siz de Cinayetten yana

mısınız? Eğer değilseniz, Britanyalı Hür Adamlarla birleşin." Yapıların etrafına çekilen bütün tahta perdelerin

üstüne yapıştırılan bu ilânlar, insanın gözüne batıyordu. Üniformalı veya sivil Hür

Adam grupları, Londra'nın

altını üstüne getirip üyeler bulmak için propaganda yapıyor, vatanseverce gösterilerde

bulunuyor, amatör

polis hafiyeliği ediyordu. Fırsat bu fırsat, görüşlerini paylaşmadıkları bazı kimselere de dayak atıyorlardı.

Tottenham ve

East Ham'de, kendilerine düşman bir yığın halkla meydan savaşları yaptılar; hür

adamlar yüzünden birçok

polis memurları kazaya uğradı. Everard Wefoley'-nin cenazesinde, üç milden uzun yeşil

bir alay, tabutun

peşimden mezara kadar yürüdü.

Spandreü her saSbah bütün gazeteleri okuyordu. Onu pek eğlendiriyordu şu gazeteler.

Ne bayağı bir

komediydi bu! Ne kaıba saba, gürültülü bir soytarılık! Ne eşsiz bir ahmaklık!

Lancashire'e annesinin yanına

giden Illidge'e, kır atınla binmiş Everard'ın üniformalı bir kartpostalını gönderdi.

Bütün dükkânlar bu

kartpostallarla doluydu artık; seyyar satıcılar, sokaklarda satıyordu bunları. Spanldrell, kartpostalın arkasına

şunu yazdı: "ölü aslan, diri köpekten çok daha zararlı olacağa benziyor. Tanrı şaka yapmaktan öteden beri

hoşlanır."

Spandrell için, Tanrının en güzel şakası, var olmayışıydı. Düpedüz var olmayışı. Ne

Tanrı vardı ortada, ne

de Şeytan. Zaten Seylan olsaydı, Tanrı da olurdu o zaman. Ortada olan tek şey, önce

mundar ve iğrenç bir

aptallığın hâtırası; sonra da koskoca bir soytarılıktı, önce çöp tenakederiyle ilgili bir iş, sonra da kaba saîba

bir komedi. Ama belki de Şeytan gerçekte buydu: Çöp tenekelerine hâkim olan bir

ruhtu Şeytan. Ya Tanrı?

Tanrı da, çöp tenekelerinin ortadan kalkmasından başka bir şey olamazdı O zaman.

"Tanrı ayrı bir yerde değildir; ne bizim üstümüzde, ne de dışımızdadır." Rampion'un vaktiyle söylediklerini

hatırladı. "Yani Tanrının Mzi ilgilendiren, insanlar için önemi olan hiçbir cephesi, ne üstümüzde-dir, ne de

dışımızda. Protestanların bu cümleyi kul-

landıkları mânada, Tanrı içimizde de değil - yani muhayyilemizin, duygularımızın, dimağımızın, ruhumuzun içine sağ salim kapatılmış da r değil. Tanrı, başka yerlerde bulunduğu gibi, oralarda da bulunabilir tabiî. Ama ancak yediğimiz bir ekmek parçası içimizde bulunduğu mânada Tanrı da içimizdedir. Vücudumuzda, kanımızda, bansalklaramızda, kalbimizde, derimizde, be-limizdedir. Tanrı, yaşamaya yanyan ve dünyayla canlı bir ilgisi olan her hangi bir düşüncenin veya davranışın, hem maddî hem de manevî toplu bâr neticesidir. Tanrı, davranışların ve bağların bir niteliğidir -duyulmuş, denenmiş bir niteliktir. Daha doğrusu, bizim güttüğümüz gaye, yani yaşama gayesi bakımından öyledir. Ama talbiatiiyle bilgi ve düşünce gayeleri bakımından daha başka birçok şeyler de olabilir. Haz-reti İsâ olabilir; Mukaddes Kitabın Yehovası olabilir; istediğiniz her hangi bir şey olabilir. Ama, biz vücudu olan canlı mahlukların bütün bunlarla ne ilgimiz var?

Hiç, hiçbir ilgimiz yok; daha doğrusu, zararından başlka hiçbir ilgisi yök bizimle bunların. Hayatta size yol göstermek üzere \ içgüdülerinize dayanan, duygularınızla sezdiğimiz gençelk yerine, düşünceye dayanan gerçeği koyduğunuz an her şeyi mahvettiniz demektir."

Spamdrell direnmişti: İnsanlara muıtlaik değerler lâzımdı; yollarını kendilerinin

dışında, sabit işaretlere göre

bulmaları lâzımdı. Sözleri şöyle tamamlamıştı: Siz şahsen müzikten anlamasanız bile,

müzik diye bir şey

var. Müzik dinlemek ve dinlediğinizden zevk almalk kabiliyetinizi hesaba katmadan,

müziğin varlığını

mutlaka kabul etmeniz lâzım."

SES SESE KARSI

4SS

"Düşününce, nazarî olarak öyle. Bunu canınız istediği kadar kabul edin. Ama nazarî

bilginizin pratik

yaşayışınıza tesir etmesine razı olmayın. Mücerret bir düşünce olarak, müziğin varlığını ve güzelliğini

biliyorsunuz. Ama bunu biliyorsunuz dliye, Mozart'ı dinlediğiniz zaman, gerçekte

duymadığınız heyecanlara»

kapılmış gibi, ayılıp bayılmayın. Eğer böyle tavırlar takınırsanız, Lady Edward

Tantamount'un evinde görülen

o ahmak müzik züppelerine dönensiniz sonra, Badh'ı Wagne^den ayıramazlar ama,

kemanlar çalmaya

başlar başlamaz da, kendilerinden geçmiş gibi 'böğürürler. İşte Tanrı ilcin de durum

aynen böyledir. Gülünç

Tanrı züppeleriyle doludur dünya. Bunlar, gerçekte yaşamamış, ömürlerinde bir kere

olsun canh bir

harekette bulunmamış, hiçbir şeyle canlı bir bağ kuramamış insanlardır. Tanrının ne

olduğunu, ne şahsen,

ne de gerçeklere dayanan bir IMlgdyle zerre 'kadar sezmemiş insanlardır. Ama

kiliselerde böğürüp dururlar,

dua ederken kumrular gilhi öterler; akıllarına esip de Tanrı dedikleri, keyiflerine göre hayal ettikleri mücerret

bir varlığın iradesine boyun eğerek, o kasvetli hayatlarını bastan başa bozup yıkarlar.

Bir sürü Tanrı

züppesinden başka bir şey değildir onlar. Lady Edward'in müzik züppeleri kadar

gülünç, adarra yerine

konmıyacak mahlûklar. Ama hiç kimsede bunu açığa vuracak akıl yok. Bu kadar

fazileti, dindar ve Hıristiyan

oldukları içîn, bu Tanrı züppelerine herkes hayranlık duyuyor. Hallbuki aslında,

ölülerden hiçbir, farkı yok

onların. Dirilip oturmaları için, kıçlarına, tekme atmalı, burunlarını çekmen."

Spandrell, Illidge'e göndereceği kartpostalın adresini yazarken bunları düşündü. Tanrı

yoktu ortada,

Şeytan yoktu ortada; ancak çöp tenekeleri arasında mundar bir soytarılığın hâtırası;

bok böceklerinin

pisliğini karıştırmaya benzeyen iğrenç bir iş vardı ortada. Tanrı züppesi - işte Rampion bu adı verirdi

Spandrell'e. Var olmıyan bir Tanrıyı bulmak için pislik karıştırıyordu. Ama yoo, yoo!

Tanrı vardı, dış

âlemdeydi, mutlalkdı. Yoksa, dualar doğru çılkafodlir imiydi hiç? Halbuki dualar doğru

ıçilkıyordu. Bir

allan olmasa, Tanrının inayetinin, kaderin, sebebi ne olabilirdi? Tanrı varidi, ama saklanıyordu. Bile (bile saklanıyordu. Bütün mesele, Tanrıyı saklandığı inden-o mücerret ve mutlak inden-zorla çıkarmaktaydı; şahsî hareketlerden doğan, hissedilen ve tecrübeyle bilinen tür varlık şekline girmesi için onu zorlamaktı. Bütün mesele, Ibizim dışımızda ve üstümüzde olan Tanrıyı, •şiddetle, sürükleye sürükleye çekip içimize almaktaydı. Ama ne çare ki, Tanrı şakadan hoşlanırdı. Spandrell onun görünmesi için balkıya baş vurarak yalvarmıştı; halbuki Tanrıyı büyülerle zorlamak mak-sadliyle kestiği bu kurbanın tüten kanından, çıka çıka ancalk bir çöp tenekesi çıkmıştı. Ama bu büyünün tut-mayışı bile, Tanrının orada, bizim dışımızda var oluşunun toir deliliydi. İBir insanın başına, ancak kendine uygun şeyler gelebilir. Çöp tenekesinin karşısına, gene çöp tenekesi çıkar; pisliğin karşısına, gene pislik çıkar. Spandrell, dışında, olan Tanrıyı zıorla içine alamamıştı. Ama çöp tenekesinin ortaya çıkışı; inayeti olan bîr Tanrının, kadere hâkim olan bir Tanrının, lütfeden veya lûtfunu esirgeyen bir Tanrının, insanla-

Tin alın yazılarını önceden (kararlaştırarak onları kurtaran veya mahveden bir Tanrının gerçekliğini ispat

ediyordu. Spandrell'İn kaderi önceden kararlaştırılmış, kısmetine çöp tenekeleri

düşmüştü. Şakadan

hoşlanan inayetli Tanrı, ona gene çöp tenekeleri vermekle, birbirini tuttan hareketlerine devam etmiş

oluyordu sadece.

Bir gün Spandrell, Londra Kütüphanesinde Pfailip ¦Quartos ile karşılaştı.

"Küçük oğlunuz için çok üzüldüm," dedıi.

Philip bir şeyler mırıldandı; güç duruma düşen bir adam gibi, hayli sıkıntılı bir hali

vardı. Duyduğu

bedbahtlığın yanına hdç kimse sokulmasın istiyordu. O bedbahtlık, kendine hastı,

gizliydi, mukaddesdi.

Bedbahtlığım açığa vurmak, Philip Quarles'a acı veriyordu, onu utandırıyordu.

"Konuşmayı belirli ve şahsî bir konudan uzaklaştırıp, umumi bir konuya geçebilmek

için, '%u korkunç felâket

ayrıca sebepsiz ve manasızdı," dedi.

Spandrell, "korkunç felâketlerin hepsi sebepsiz ve manasızdır," diye cevap verdi.

"Elinor buna nasıl

dayanıyor?"

Açık açık sorulan bu suale vevap vermek gerekti. "Hali fena." Philip Quarles başını salladı: "Onu tamamiyle

yıktı bu."

Philip kendi sesine şaştı: Neden sesi böyle garip, sahte ve mânâsız çıkıyordu?

"Şimdi ne yapacaksınız?"

"Eğer Eünor yolculuğa çıkacak durumdaysa, bir-jkaç güne kadar seyahate gideceğiz.

Sienna'ya gideriz

diye düşünmüştüm. Belki de sonra deniz kenarına, Maremma çevresinde bir yerlere."

Coğrafya ile ilgili böyle teferruat vermesi, Philip Quarles'i biraz rahatlattı.

Spandrell küçük bir duraklamadan sonra, "demek İngilterede sakin bir aile hayatı

sürmekten vazgeçtiniz?"

dedi.

"Bu hayatı sürmemize selbep kalmadı artık."

Spandrell ağır ağır başını salladı: "Illidıge ve Walter Bidlake ile Kulüpteki o

konuşmamızı hatırlıyor

musunuz? Ancak kendine uygun şeyler gelebilir bir insanın başına. İmgilterede bir köye

yerleşip yaşamak,

size hiç de uygun değildi. Olmadı da. Engel çıktı buna. Tanrı bunun önüne geçti

merhametsizce. Ne yapalım

ki Tanrının inayeti, iyi çarelere baş vurduğu gibi kötü çarelere de baş vurur. Yolculuk

etmek, hiçbir yere

yerleşmemek, bir seyirci »kalmak - sizin kaderiniz buydu işte. Kendinize uygun olanı

yapmak zorundasınız

şimdi." Bir sessizlik oldu; sonra sözüne devam etti: "Çöp yığını gilbi bir şeyin içinde yaşamak da benim

kaderim. Ne yaparsam yapayım, kaçmak için ne kadar çabalarsam çabadayım, gene de

çöp yı-ğmının

içinde kalıyorum. Her halde hep kalacağım da."

Kendi kendine, evet, her zaman diye düşündü. Son kozunu oynamıştı, ve kaybetmişti.

Hayır, son> kozunu

oynamamıştı; çünkü bir kozu daha vardı oynanacak. Sondan bir öncekini oynamıştı.

Acalba sarı* kozu da

kaybedecek miydi?

OTUZ YEDİNCİ BÖLÜM

Spandrell, bir an önce gelmeleri için çok İsrar ediyordu. Heilige Dankgesang eines

Genesenen an die

Gottheit, in der lydischen Tonart'm1 dinlenmesi şarttı.

"Bunu dinlemeden hiçbir şey anlayamazsınız" dedi. "Bir çok şeyleri ispat ediyor bu -

Tanrıyı, ruhur iyiliği. Su

götürmez bir şekilde ispat ediyor. Bu gerçek olan ,tek delil. Tek delil diyorum, çünkü

Beethoven, bildiğıi şeyi

ifade edebilen tek insandı. Mutlaka-gelmelisiniz."

Rampion, "memnuniyetle," dedi, "ama..."

Spandrell sözünü kesti: "Daminör Kuartet'in plağa alındığını dün tesadüfen duydum.

Sokağa fırlayıp,

gramofonu ve plakları sırf sizin içıin aldım."

"Benîm için mi? bu cömertlik nereden aklınıza' esti böyle?"

Spandrell gülerek cevap verdi: "Cömertlik değil. Sadece bencillik bu. Sizin o müziği dinlemenizi ve benim

görüşümü desteklemenizi istiyorum."

"Ama niçin?"

"Size inanıyorum da ondan. Eğer siz benimle aynı fikirde olursanız, kendime de

inanacağım."

1 Metinde Almanca: "Hastalıktan kurtulan birinin, tatlı ve yumuşak bir ahenkle

Tanrıya söylediği mukaddes

nimet şarkısı." - (Çeviren.)

Ramıpion alay etti: "Şuna bakın hele!] Katolik olup, günah çıkarmak için bir papaz bulsanıza kendinize."

Spandrell ciddî konuşuyordu: ¦ "Ama muhakkak gelmelisiniz."

Mary, "olur ama, simidi değil," dedi.

Kocası da aynı şeyi söyledi: "Bugün olmaz."

Bunu söylerken, Spandrell'in bu garip İsrarının sebebini merak ediyordu. Acalba ne

oluyordu bu adama?

Hareketleri, konuşuşu, gözlerindeki balkış... Öyle bir heyecan içindeydi ki!

Rampion, "bugün öğleden sonra yapacaik bir yığın işim var," dedi.

"Öyleyse yarın olsun."

Rampion, adamın sarhoş gibi bir hali var diye düşündü.

Yüksek sesle, "niçin öbürgün olmasın?" dedi. "Benim için çok daha kolay olur.

Gramofon öbür güne kadar

uçmaz ya!"

Spandrell o sessiz kahkahalarından birini attı: "Gramofon uçmaz ama, ben uçabilirim.

Ben her halde gitmiş

olurum öbür gün."

Mary, "bdr yere gideceğinizi söylememiştiniz bi-^ze," dedi. "Nereye gidiyorsunuz?"

Spandrell gene gülerek cevap verdi: "Kim bilir? Benim bildiğim bir tek şey var: ben artı'k buralarda

olmıyacağım."

Spandrell'e merakla balkan Rampion, "peki," dedi, "yarın gelirim."

Kendi kendine, "acaba niçin böyle melodram tanırları takınıyor?' diye düşünüyordu.

Spandrell yanlarından ayrıldı.

O gittikten sonra Rampion sordu: "Ne derdi vardı bunun?"

Mary, "aynca bir derdi olduğunu farketmedim," cevabını verdi. •

Ramıpion sabırsızlandığını gösteren bdr el hareketi yaptı: "Kıyamet kopsa, gene

farkına varmazsın, sen.

Heyecanını tutmak için kendini zorladığını görmedin mi? Heyecanını, kaynıyan bir

tencerenin kapağını

bastırır gibi bastırmaya çalışıyordu. Sonra o melodrama kaçan gülüşler! Sahneye

çılkmış da, kötü olan ve

kötülüğünü bilen bir adamın rolünü oynuyordu sanki."

Mary, "sahi, rol mu oynuyordu?" diye sordu.. "Bizim önümüzde soytarılık mı yapıyordu ?"

"Yok, yok, samimiydi ellbette. Ama bir melodramda, kötü olan ve kötülüğünü bilen bir adam durumuna

düştünüz mü, istediğiniz 'kadar samimi olun, gene de o kötü aJdam gibi tavırlar

takınmak zorunda kalırsınız;

ister istemez, rol yapmaya başlarsınız."

"Ama Spandrell niçin kötülüğünü bilen bir adam durumuna düşsün?"

Rampion sabırsızlanldı: "Ne bileyim ben!" Mary, onun esrarengiz ve sihirli bir sezişe sahip olduğunu sanıyor,

her zaman her şeyi bilmesini bekliyordu. Mary'nin bu inancı, ona zaman zaman hoş

geliyor, onu

eğlendiriyordu; ama bazan de sinirine dokunuyordu.

"Sen beni, SpandreH'in günahlarını çıkaran papaz mı sanıyorsun?" dedi.

"Bu kadar öfkelenecek bir şey yok ki ortada!"

Rampion, "tam tersine," dedi; "öfkelenecek çok şey var ortada. İnsan, çoğu zaman gözleri

kapalı, yarı

uykuda yaşadığı için, sinirlerine bâlkim olabiliyor. Hey Allahım! Hep uyanfic olsaydım,

kırılmadık çanak

çömlek kalmazdı buralarda."

Rampion sert adımlarla atelyesine gitti.

Spanldrell, heilige Dankgesanglâan o yumuşak ve •tatlı melodinin başlangıcını kendi

kendine tekrar tekrar

ıslıkla çalarak, Ghelsea'den doğuya doğru, nehir boyunca ağır ağır yürüdü. Bu melodiyi

ıslıkla tekrar tekrar

çalıyordu. Nehir, sıcak ve puslu havada uzayıp gidiyordu. Müzik, sıcaktan kavrulmuş

toprağa serpilen su

gibiydi. Yıllarca süren bir kuraklıktan sonra, fışkıran bir pınardı, bir çeşmeydi. Bir su arabası, deposunda

biriken suları yola saçarak, güımbürdeye gümbürdeye geçti. Islanan toz mis gilbi

kokuyordu. Rampion'a

söylediği giibi, bu müzik her şeyi ispat ediyordu. Küçük bir sel, buruşuk bir sigara

paketini ve bir portakal

kalbuğunu kaldırım kenarımdan çabuk ça-!buk sürükleyerek oluğa doğru akıyordu.

Spandrell ıslığı kesti.

Aslında feci bir seyidi o. Süprüntüleri çöp arabalarına yüklemek gibi bir şeydi. Işfte öyle bir şey .olmuştu o iş.

Bir helayı temizlemek gilbi mundar ve tatsız bir iş. O kadar korkunç değil, ama

ahmakça bir iş olmuştu,

anlatılamıyacalk kadar ahmakça bir iş. Müzik bunu ispat ediyordu: Tanrı vardı. Ama

Tanrı, kemanlar

çaldıkça vardı. Peki, yaylar tellerden kalkınca ne oluyordu? Sadece süprüntü ve

ahmaklık, «nerhamefeiz bir

kuraklık kalıyordu ortada.

SES SESE KARSI

463

Span/drell, Vauxhall Bridge Roadlda bir şiling'lik mektup kâğıdiyle zarf aidi. Bir fincan kahvenin ve küçük bir

çöreğin fiyatını ödeyerek, bir çayhanede bir masaya yerleşti. Küçük bir kalem

parçasiyle yazmaya başladı:

"Britanyah Hür Adamlar Birliği Genel Sekreterliğine. Efendim, yarın, Çarşamba günü, öğleden sonra saat

beşde, Everard Weibley'nin katili, 37 Catsfcill Street (S.W.7) de bulunacaktır.

Apartman dairesi ikinci

kattadır. Zil çalınınca, kapıyı her halde o açacakitır. Silâhı vardır ve her çeşit tehlikeyi göze almıştır."

Spandrell yazdığını okudu. Dokuz yaşındayken, ilk okulun idare ve iaşe işlerine bakan

Miss Veal'i şaşkına

çevirmek, kadıncağızın ödünü koparmak için Pokınghorne Minor ile hazırladıkları

mektupları hatırladı;

bunlar, Chums ve B.O.P. çocuk dergilerinde tefrika edilen hikâyelerin tesirindeyidi ve

kan rengini hatırlatsın

diye kırmızı mürekkeple yazılmıştı. İkisinin de foyası meydana çıkmış, a durum

başöğretmene bildirilmişti.

İhtiyar Kocaburun, her ikisinin de kıçına sopasını üç defa fena indirmişti. "Silâhı vardır ve her çeşit tehlikeyi

göze almıştır." İşte bu tıpatıp Pokinghorne'un söyliyeceği bir lâftı. Ama eğer bunu yazmazsa,

Britanyah Hür

Adamlar taJbancasız gele-ce&lerdi. O zaman da bu iş olmıyaoalktı. Hiçbir şey

olmıyacaktı o zaman. Varsın

böyle gitsin şu mektup. Kâğıdı katladı, zarfa koydu. Aslında her şey pis ve aptal olduğu gibi; bir de saçıma

tarafı vardı her şeyin. Spandrell zarfın üstüne adresi yazdı.

Spandrell ertesi gün öğleden sonra onlara kapısını açınca, Rampion, "eh, işte geldik,"

dedi. "Beethoven

nerede? Tanrının varlığını ve Hazrett tsâ'nm ahlâk üstünlüğünü ispat eden o meşhur

delil nerede?"' "İşte

burada."

Spandrell önden yürüyüp, Rampion ile karısını oturma odasına aldı. Gramofon masada

duruyordu»

Etrafında dört beş plâk vardı.

Spandrell, plâklardan birini alaraJk, "işte, ağır kısmın başlangıcı" diye sözüne devam etti. "Kuartet'in öbür

kısımlarını size dinletmiyeeeğim. (Başından sonuna kadar nefis. Ama heilige

Dankgesang en can alıcı

parçası."

Spandrell gramofonu- kurdu; plâlk dönmeğe başladı; iğneyi plâkın yivli sathına indirdi.

Tek bir keman uzun

bir nota, sonra bir altılı dalha yülksek bir nota daha çaldı. O sırada ükinci keman, aynı temayı birincinin

bitirdiği noktadan aldı. Oktava fırlayıverdi ve iki uzun darp süresince o yülksek notada asıl kaldı. Küp

gibi sağır olan Beethoven'in, en derin düşünce ve duygularını söyleyen telli sazların

sesini hayal gücü

sayesinde duyalı yüzyılı geçmişti. Çizgili kâğıtlara mürekkeple işaretler yapmıştı. Bu karalamalar

basılmış, ve yüzyıl sonra dört Macar, Beethoven'in ancak hayalinde duyduğu pariçayı çalmışlardı.

Goma-lakadan bir satıh üzerine oyulan helezon şeklinde yivler, Macarların çaldığı notaları hatırlamıştı. Bu

sun'î hafıza dönüyor, bir iğne yivlerde dolanıyor; Beethoven'in sağırlığı yüzünden işittiği gürültüleri

taklit eden hafif bir cızırtı ve gümbürtü arasında, müzisyenin inanç ve heyecanlarının kulakla duyulan

sembolleri, titreyerek havalda yükseliyordu. Melodi ağır ağır gelişiyordu. Eski zaman havalarını andıran

tatlı ve yumuşak aheriklerde asılıp kalıyordu. Bu huzur dolu bir müzikti; sıcak iklimlerin denizi kaldar, Alp

dağlarında bir göl kadar şeffaf, berrak, billur gibi bir müzikti. Sular suların üstüne dökülüyor, sükûn üstüne

sükûn yığılıyordu. Düz ufuklarla dalgasız denizler birbirine karışıyor; çeşit çeşit huzurlar ahenkle birbiriyle

kaynaşıyordu. Her şey berrak ve parlaktı; sisler yoktu, belirsiz alaca karanlıklar yoktu. Uyuşukluğun ve

uykunun verdiği sükûnet değil; kendinden geçerek hiç kımıldamadan uzun uzun düşünmenin verdiği

sükûnetti bu. Ateşler içinde yandıktan sonra kendine gelen, bir güzellik diyarında

yeniden dünyaya geldiğimi

hisseden, iyileşmeğe yüz tutmuş bir hastanın huzuruydu bu. Ama bu ateşli hastalık,

"yaşamak dediğimiz

hastalık"1 idi; ve yeniden doğan hasta, gözünü bu dünyaya açmıyordu. Çevresini saran (güzelliğin bu

dünyayla ilgisi yoktu; iyileşmeğe yüz tutair hastanın duyduğu sükûnet, Tanrının verdiği

huzurdu. Tatlı ve

yumuşak melodilerin birbirleriyle kaynaşmaları bir cennet yaratmıştı.

Ağır ağır çalınan otuz mezür cenneti yarattıktan sonra, müziğin havası birden değişti.

Tâ uzaklardan, eski

çağlardan, bugünün müziğine donuverdi. Tatlı ve yumuşak ahenklerin yerini, bunlara

uygum majör

tonalitede notalar aldı. Temtpo hızlandı. Yenî bir melodi ortaya atlayıp fışkındı; ama

cennet dağlarının

üstünden değil, dünya dağlarının üstünden atlar yıp fışkırdı.

1 Amerikalı şair Edgar Allan Poe'nun "For Annie" adlı şiirinden bir satıra imd. -

(Çeviren.)

Spandrell notada yazılı bir cümleyi takrarlıyarak, "neve Kraft jühlend," diye fısıldadı:

"Kendini daha kuvvetli

hissediyor; ama artık cennetteymig gilhi değil."

Yeni melodi, elli mezür daha Ifışlkırdıktan sonra, «ızırtüar arasımda can verdi.

Spandrell iğneyi kaldırdı,

dönen plâkı durdurdu.

Gramofonu kurarken, "plâikın öbür yüzü de o tatlı ve yumuşak havayla başlıyor," diye açıkladı; '*sonra gene

A majör'de o canlı parça var, bundan sonra da tatlı ve yumuşak hava, gittikçe daha çok

güzel-leşerek

sonuna kadar devam ediyor. Harikulade değil mi bu müzik?" Rampion'a döndü: "Bir ispat sayılmaz mı bu?"

Rampion, evet der gibi başını salladı: "Harikulade. Ama bunu dinlerken bence bir tek şey ispat edildi. Hasta

adamların çdk zayıf düştükleri ispat edildi. Vücudunu kaybetmiş bir adamın sanaltı

bu."

"Öyle ama, ruhunu da keşfetmiş."

Rampion, "o doğru," dedi; 'fıasta adamlar ruha çok değer verirler. Ama tam bir erkek olmadıkları için. Aynı

sebeple haremağaları da ruha çok değer veren âşıklardır."

"Beethoven bir haremağası değildi ki!"

"Biliyorum. Ama niçin öyle olmaya kalkıştı? Cinsiyetsiz olmayı, vücutsuz olmayı niçin gaye edindi? Bu

müziğin aslı ne? Bir haremağası olmayı göklere çıkaran bir ilâhiden başka bir şey değil

Ibu. Çok güzel,

kalbul ediyorum. Ama müziğine haldim etme konusunu seçeceğine, daha insanca bir

konu seçemez miydi?"

Spandrell içini çekti: , "Benim için bu müzik, gökyüzünden inen bir hayâl, bir cennet hayali."

"Evet, yüryüzüyle ilgisi yok. İşte ben de bundan şikâyet ediyorum ya!"

Mary, "fakat insanın canı istense, gökyüzünü hayal edemez mi?" diye sordu.

"Eder elbette; ama tutup da bu hayalı; gerçeğin, güzelliğin, akim, faziletin ve sairenin daniskası saymaya da

kalkışmamalı. Halbuki Spandrell, vücudu ol-mıyan bir haremağasınm her şeyden üstün

bir varlık olduğunu

iddia ediyor. Ben kalbul edemem bunu. Kabul edemem işte."

"Hüküm vermeden önce bütün parçayı dinleyin."

Spandrell plâkı çevirdi, iğneyi plâkın üstüne koydu. Tatlı ve yumuşak müziğin ışıl ışıl

cenneti bütün havayı

doldurdu.

Plâk bitince, Rampion, "nefte, nefis," dedi. "Ta-mamiyle hakkınız var. Sahiden bir cennet bu, sahiden ruhun

hayatı. Bu, gerçeklerden uzaklaşıp, mücerret bir ruh âlemine çekilmenin, şimdiye kadar

gördüğüm en

mükemmel örneği. Ama Beethoven niçin çekilmek istedi böyle? Bir insan olmakla

yetineceği yerde, niçin

mücerret bir ruh olmaya kalktı? Niçin, niçin?" Rampion odada bir aşağı bir yukarı

yürümeğe başladı. "O

kahrolası ruh yok mu! O kahrolası mücerret ruh! Bir çeşnt kanser bu. Aslı olan,

insanca olan, tabiî olan

gerçeği yiyip kemiriyor; gerçeği mahvederek gittikçe yayılıyor, yayıldıkça yayılıyor.

SSzin şu koca

Beethoven'iniz nfiçin gerçekle yetinemiyor? Aslı olan, sıcak olan, tabiî olan bir şeyin

yerine, niçin ruhun şu

mücerret kanserini koymak ihtiyacını duyuyor? O Jkanserin şekli pek güzel olabilir;

ama Allah

kahretsin! Vücut ondan çok daha güzel. Rulhtan gelen o kanserinizi istemiyorum ben."

Spandrell, "sizinle münakaşa edecek değilim," dedi.

Birden son dereee yorulmuş, üzülmüştü. Bu işi başaramamıştı. Rampion'u

kamdıramamıştı bir türlü. Bir

ispat sandığı şey, hiçbir şeyi ispat etmiyor muydu yoksa? Bu müziğin, kendi dışımda ve

bunu yaratanın

mizacı dışında hiiiçfbir mânası yok muydu acalba? Saatine baktı; beşe geliyordu.

"Hiç olmazsa şu parçanın somunu dinleyin," dedi; J'en güzel kısmı." Gramofonu kurdu. "Bu müzik mânâsız

olsa bile, sürdüğü müddetçe harikulade güzel," <Mye düşünüyordu. Belki de bir mânası vardır. Ne de .olsa,

Rampion hliç yanılmıyan bir varlılk değil ya!

"Dinleyin."

Müzik yeniden başladı. Ama o tatlı ve yumuşak seslerin cennetinde yepyeni ve

harikulade bir şey olmuştu.

Ağır melodi ilki misli hızlandı. Yapısı daha Iberraklaştı, kesinleşti. Müziğin içinde bir kalb gibi - çarpan melodi,

İsrarla tekrarlanmaya başlandı. Sanki cennet birden bire ve inanılmaz bir şekilde daha

da «ennnetlegmişti;

tam bir mükemmellikten, daha da derin, daha da mutlak bir mükemmelliğe geçmişti.

Anlatılması imkânsız

olan o huzur devam ediyordu; ama nekahat devresinin ve hareketsizliğin verdiği ıhuzur

olmaktan çıkmıştı

artıJk. Hayatla titreyen, canlı bir huzurdu; gittikçe büyüyor, gittikçe artıyor; hareketli bir durgunluk, heyecanlı

bir sükûnet halini alıyordu. Birbirine aykırı iki şey, ebedî hayatla ebedî huzur, mucize kabilinden

kaynaşıyor; müzik sayesiitde bu f>aradofcs, bir gerçek oluyordu.

Âdeta nefeslerini tutarak dinliyorlardı. Spandrell, coşkun ter sevinçle misafirlerine

baktı. Kendi şüpheleri yok

oluvermişti. Ortada olan, varlığı besbelli bir ;§eye inanmamak olur muydu hiç?

Mark Rampion başmı salladı. "Beni nerdeyse jkandiracaksın," diye fısıldadı. "Ama bu fazla güzel."

"Bir şey nasıl fazla güzel olalMlir?"

"İnsanca değil bu. Devam etse, insan olmaktan çıkarsın, ölürsün."

Gene sustular. Müzik, onları bir cennetten alıp başka bir cennete, bir saadetten alıp

daha derin bir saaldete

sürüklüjyordu. Spandrell içini çekti, gözlerini kapadı. Sanlki uykudan veya ölümden

huzur almış gi-ibi, yüzü

ciddî ve salkindi. Rampion ona bakarken, ¦"evet, ölmüş gibi" diye düşündü. "Bir insan olmayı fcalbul etmiyor

o; insan olmıyacak; ya bir iblis, ya da ölü bir melek olacak. Şimdi öldü artık." Tatlı ve yumuşak melodide hafif

bir akortsuzluk, bu derin saadeti nerdeyse dayanılmıyacalk kadar şiddetlendirdi.

Spandrell gene içini çekti. O

sırada kapı vuruldu. Spandrell başını kaldırdı. Yüzünde gene alaycı çizgiler, ağzının

kenarlarında gene

istihza belirdi.

Rampiort, "işte, (gene bir iblis oldu," diye düşündü. "Dirildi ve bir iblis oldu."

Spandrell, "işte geldiler," diyordu.

"Gelen kim?" diye soran Mary'ye cevap vermeden, odadan çıkıp gitti.

Rampion ile Mary gramofonun yanında kaldılar, gökyüzünden gelen açıklamayı

dinlediler. Bu müzik

cenneti birden bire, korkunç bir patlama, bir feryat, sonra arka arkaya iki patlama ile

param parça oldu»

Ayağa fırlayıp kapıya koştular. Koridorda, sırtlarında Bıitanyalı Hür Adamlar

üniforması bulunan üç kişi,

yerde yatan Spandrell'e bakıyorlardı. Ellerinde (tabanca vardı. Bir tabanca da yerde,

can çekişen adamın

yanındaydı. Spandrell'in başının yan tarafında bir delik, gömleğinde bir kan lekesi

vardı. Elleri açılıp

kapanıyor, açılıp kapanıyor, parkenin tahtalarım' tırnaklıyordu.

Rampion, "ne oldu? ne...?" diye sormaya başladı.

Adamlardan biri sözünü kesti: "Önce o ateş etti."

Kısa bir sessizlik oldu. Açık kapıdan müziğin sesi geliyordu. Gökyüzünden inen

melodide heyecan sönmeğe

başlamıştı. Uzun uzun süren bu notalarda, gökyüzü yenliden tam bir huzura kavuşmuş;

iyileşmeğe yüz tutan

hastaların sakin ve mesut cenneti olmuştu. Uzun sedalar, tekrarlanan, sürüp giden bir

akort r ışıklı ve berrak,

havalarda asılı kalıyor, yüzüyor, rahat rahat gittikçe yükseliyor, yükseldikçe

yükseliyordu. Sonra birden,

müziğin sesi durdu; dönen plâktan' sadece iğnenin çıkardığı cızırtı geliyordu.

Öğleden sonra, hava güzeldi. Burlap eve yürüyerek gitti. Hem kendinden, hem de bütün

dünyadan

memnundu. "Kâinatı kabul ediyorum." Bir saat ön-1 ce yazdığı ve gelecek hafta çıkacak baş makalesi bu

cümleyle bitiyordu: "Kâinatı kabul ekliyorum." Kâînati kalbul etmesi için birçok sebepler vardı. Mrs. Betterton,

onu mükellef bir öğle yemeğine davet etmiş, bir yığın iltifatlarda bulunmuştu.

Chicago'da yayınlanan

Geniş Görüşlü Hıristiyanların Aylık Dergisi, Bur-lap'a, San Francesco ve Modern Ruh

adlı eserini tefrika

etmak için, üç bin dlolar teklif etmişti. Burlap bir telgraf çekmiş, üç bin beş yüz dolar istemişti. Geniş

Görüşlü Hıristiyanların cevabım bugün öğleden sonra almıştı: İstediği parayı

vereceklerdi. Bir de Kuzey

İngilterenin Birleşik Ahlâk Dernekleri işi vardı. Her şehirde dörder konferans vermek

üzere; Manchester,

Bradford, Leeds ve Sheffield'de davet edilmişti. Konferans başına onbeş "gine"

alacaktı; İngiltere için hiç de

fena sayılmazdı bu. Üstelik insanı uğraştıracak bir iş değildi. Edebiyat Dünyası'nAa.

çıkan bir iki

başmakalesini şöyle (bir değiştiriverirse, olur biterdi tou iş. Üç bin beş yüz dolar; bunun üstüne de iki yüz

kırk gine. Bin İngiliz lirası kadar tutuyordu bu. Lâstik piyasasının durumu ve kazanç

imkânları

hakkında, para işlerine bakan komisyoncusuyla konuşması gerekecekti. Bir de şu para

yatırma şirketleri

vardı. Onların verdiği yüzde altı veya yüzde yedi faize tanıa-miyle güvenilirdi Burlap

yürürken hafif hafif

ıslık çalıyordu. Mendelssohn'un "Şarkının Kanatlariyle" havasını tutturmuştu. Geniş

Görüşlü Hıristiyanlar

ve Birleşik Ahlâk Dernekleri sayesinde ruhu, müzik sevgisiyle coşmuştu. Bugün

kazandığı diğer zaferi

düşününce, daha da sevinçle ıslık çaldı. Etihel Coblbett'den temelli kurtulmuştu. Miss Cobbett izinli gittiği için tam sırasıydı harekete geçmenin. Böyle işleri mektupla halletmek, yüzyüze halletmekten çok daha kolaydır. İdare müdürü Mr. Ohivers, Ethel Colbbett'e bir iş mektubu yazmıştı: Mâlî sefbepler yüzünden Edebiyat Dünyası'nda çalışanların sayısını hemen azaltmak gerekiyordu. Ne yazık ki... Durumu Miss Oofolbett'e bir ay önceden bildirmek kanun bakımından her ne kadar kâfi geliyorsa da; müdürler heyeti, Mliiss Cobibett'-in hizmetlerini takdir ettiği için, kendisine ilişik olarak üç ayhk ücreti tutarında br çek gönderiyordu., Miss Cobbettün isteyeceği her hangi bir tavsiye mektubunu kendisine hemen postalamaya hazır olduklarını bildiriyor; saygılarını da sunuyordu. Mr. Chivers'-in iş mektubunun tesirini hafifletmek için, Miss Cab-bett'e Burlap da bir mefctup yazmıştı. Burlap'm mektubu; eseflerle, dostluk duyıgulariyle, Edebiyat Dün-yası'nı satın almayı reddeden okuyuculara karşı feryat ve figanlarla; Mr. Chiverıs ile diğer bütün iş= adamlarının temsil ettiği para ve servet mabudunun, edebiyat ve Burlap tarafından temsil edilen Tanrıyı yendiğine dair aeikh şikâyetlerle dolup taşıyordu. Burlap, Wednesday Revieıv'yu çılkaran aWbalbi Judd'a ve

basın dünyasında birçok kimselere Miss Cöblbett'-den bahsetmişti; ona bir iş bulmak

için muhakkak ki,

elinden geleni yapacalktı, ve saire. Burlap ıslıkla "Şar-(kının Kanatlariyle"yfi bütün incelikleriyle çalarak yolda

yürürken, "Allaha şükür, Ethel Cobıbett işi artık bertim için kapandı," diye

düşünüyordu. Zaten bu iş herkes

için kapanmıştı artık; çünkü Ethel Cobbett, birkaç gün sonra, Burlap'a on iki sahifeliik bir mektup yazdı

(Burlap, kendisini rezil eden ilk cümleyi daha okur okumaz, mektubu ateşe attı); başını

bir fırının içine soktu

ve hava gazını açtı. Ama Burlap, böyle bir şeyin olacağını önceden kestiremezdi. Islık

çala çala eve

dönerken, saadetini bozacak hiçbir şey yoktu. O gece Burlap ile Beatrice, kendilerini İM

küçük çocuk yerine

koyarak, beralber banyo yaptılar. Kocaman eski banyonun biri bir ucunda, öteki öbür

ucunda oturan iki

küçük çocuk. Öyle oynayıp eğlendiler ki! Banyo odası, etrafa saçtıkları sularla sırıl

sıklam oldu.

SON